T.C.
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MECMÙúA

Milli Kütüphane 2727
[Süb≈a-i ™Mbyän, Tu≈fe-i Şähidì, Tu≈fe-i Vehbì, Aruz Risalesi Vs.]
(İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)

Tezi Hazırlayan
Mustafa ALKAN

Tezi Yöneten
Prof. Dr. Atabey KILIÇ

Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Ağustos 2008
KAYSERİ

T.C.
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MECMÙúA

Milli Kütüphane 2727
[Süb≈a-i ™Ìbyän, Tu≈fe-i Şähidì, Tu≈fe-i Vehbì, Aruz Risalesi vs.]
(İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)

Tezi Hazırlayan
Mustafa ALKAN

Tezi Yöneten
Prof. Dr. Atabey KILIÇ

Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Ağustos 2008
KAYSERİ

Prof. Dr. Atabey KILIÇ danışmanlığında Mustafa ALKAN tarafından hazırlanan "MECMŪʿA - Milli Kütüphane 2727 [Sübḥa-i Ṣıbyān, Tuḥfe-i Şāhidî, Tuḥfe-i Vehbî, Aruz Risalesi vs.] (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)" adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

28 / 10 / 2008

JÜRİ:

Danışman : Prof. Dr. Atabey KILIÇ .....

Üye : Prof. Dr. Ümit TOKATLI .....

Üye : Doç. Dr. Ziya AVŞAR .....

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun ..21.11.2008.. tarih ve ....29..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

21./11/ 2008

Prof.Dr. Kerim TÜRKMEN
Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Türk edebiyatının keşfedilmeyi bekleyen gizli hazineleri olarak nitelendirilebilecek olan mecmualar, içerdikleri metinler itibariyle bugün pek çok konuya ışık tutabilecek değerli eserlerdir. Ancak bu nispette değerli olan bu eserler maalesef yeterince incelenmemiş ve ilim dünyasının istifâdesine sunulamamıştır. Günümüzde mecmualar üzerine yapılan çalışmalar giderek artmakta ve bu çalışmalarda daha çok mecmua metinleri ortaya konmaya çalışılmaktadır. Tabiî ki bu tür çalışmalar takdire şayan çalışmalardır. Ancak bununla birlikte mecmualarda ortaya çıkan bilgilerin de değerlendirilmesi ve klâsikleşmiş bilgiler ile farklılık arz eden durumların yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Mecmuaların önemlerine binâen değerli hocamız Prof. Dr. Atabey KILIÇ'ın da oluruyla yüksek lisans tezimizde Milli Kütüphane 2727'de kayıtlı olan mecmua üzerine bir çalışma yaptık. Bu mecmua, içerisinde manzum sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyân, Tuhfe-i Şâhidî ve Tuhfe-i Vehbî'yi barındırmakla beraber; mecmuada Aruz Risâlesi, manzum melheme metni, Kasîde-i Tayyâre Li-Vehbî ve Farsça dilbilgisi kuralları hakkında bilgi veren Arapça mensur bir metin de yer almaktadır. Ancak eserin büyük bir bölümünü adı geçen manzum sözlükler oluşturduğundan bu mecmua bir manzum sözlük mecmuası olarak nitelendirilebilir. İşte Milli Kütüphane 2727'de kayıtlı mecmua bir manzum sözlük mecmuası olması hasebiyle de ayrı bir önemi haizdir.

Manzum metinlerin ezberlenmesi daha kolay olduğundan, eski edebiyatımızda her konuyu manzum olarak anlatma geleneği vardı. Bu nedenledir ki şairler, dil ve aruz öğretiminde de bu geleneğe uyarak manzum sözlükler hazırlamışlardır.

Manzum sözlükler ilmî olmaktan çok, sıbyân mekteplerine giden çocukların hem aruz üzerine bilgi sahibi olmaları hem de Arapça ve Farsça kelimelerin Türkçe karşılıklarını ezberlemeleri maksadıyla dar hacimli olarak kaleme alınmış eserlerdir. Fenn-i Ḳadr (yüce, büyük ilim) olarak görülen bu sözlükler, hacmi küçük, faydası çok ve ezberi

kolay eserlerdir. Bu eserler Arapça veya Farsça kelimelerin Türkçe karşılıklarını ihtiva etmekle birlikte bir takım kültür, edebiyat, aruz ve nazım bilgilerini de sözlük içerisinde eriterek barındırırlar. Bu yönüyle manzum sözlükler çocuklara edebiyat, nazım ve aruz bilgisi de sunarlar ve aynı zamanda şiire meyilli olan çocukların kabiliyetlerinin ortaya çıkmasına vesile olurlar.

Manzum sözlükler de diğer sözlükler gibi daha çok Kur'ân ve hadiste "garîb" olarak tabir edilen sözcüklerin anlaşılmasını kolaylaştırmak maksadıyla yazılmaya başlamıştır. Buna Türk ve Fars edebiyatlarında Mevlânâ'nın Mesnevî'sinde geçen bazı müşkil kelimelerin Türkçe, Arapça ve Farsça karşılıklarını vermek de katılmıştır.

Tezimizin giriş bölümünde manzum sözlükler üzerine bilgi verilirken zikredileceği üzre, Türk edebiyatında 60 civarında manzum sözlük tespit edilebilmiştir. Bunlardan bu güne kadar ancak dokuzunun metninin yayınlandığını görmekteyiz. Bu da yayınlanan manzum sözlük metninin azlığını göstermesi açısından önemlidir.

Tez konumuz olan Milli Kütüphane 2727'de kayıtlı manzum sözlük mecmuası hem bir mecmua oluşu hem de manzum sözlükler içermesi açısından çalışmaktan zevk duyduğumuz bir eser olmuştur.

Çalışmamız ana hatlarıyla giriş, metin, sözlük ve tıpkıbasımdan oluşmaktadır. Giriş bölümünde mecmualar, manzum sözlük yazma geleneği ve Milli Kütüphane 2727 Numaralı Mecmuanın tavsifi ile muhtevası hakkında bilgi verilmiştir.

Mecmuanın yayınlanmış kataloglarda tavsifi bulunmamaktadır. Eserin tavsifi yapılırken eserin hemen her özelliği anlatılmaya çalışılmıştır. Mecmuanın muhtevası ile ilgili olarak da mecmuada yer alan her bölüm ayrı ayrı ele alınmış ve mecmuadaki her eserin ayrıntılı olarak anlatılmasına gayret edilmiştir. Tavsif ve muhtevada, hakkında bilgi verilen eserlerden alıntı yapılan beyit ve ifâdeler italik olarak dizilmiş ayrıca beyitlerin ve ifâdelerin yer aldığı varak numaraları da dipnotlarda verilmiştir.

Çalışmamızda girişten sonra adı geçen mecmuanın metni bulunmaktadır. Eserin metni, ilmî usullere riayet edilerek transkripsiyonlu bir şekilde verilmiştir.

Eser birkaç bölümden meydana geldiği için her bölümün metni kendi başlığı altında, kendi içinde bir bütünlük oluşturacak şekilde dizilmiştir.

Metin hazırlanırken metnin yer aldığı varak numaraları, manzum metinlerde okunan varağın ilk mısrasının en solunda; mensur metinlerde ise metnin arasında köşeli parantez [] içerisinde verilmiştir. Ayrıca manzum metinlerde her beyit numaralandırılmıştır.

Eserin önemli bir bölümünü oluşturan manzum sözlüklerin metinleri verilirken her kıt'anın başında o kıt'ada kullanılan aruz kalıbı da verilmiştir.

Eser transkribe edilirken özellikle mensur kısımlarda, transkripsiyon işaretleriyle karışma ihtimalini ortadan kaldırmak için, tırnak işareti kullanılmamaya özen gösterilmiş, vurgulanmak maksadıyla tırnak içine alınması gereken kelime ya da ifâdeler,

"… ve fi'l-mürekkebäti úale'l-cüzœ'§-§änì ve tüøallibu'l-elifätü yäœn na≈vu *neperìd* **uçmadı** ve *derä˚üş-negerd* **øoçmadı** ve *neyefkefed* **atmadı…"** ve **"**Tüvänä: *Tüvänisten* laf®ndan müştaødur, mu◊äriúden meõÀùzdur. Æarìøı budur ki mu◊äriúat ≈arfini ≈aŸf iderler. Mübäla˚a için äÀırına elif virirler, yaúnì ˚äyet øudretli *bìnä* vü *dänä* daÀı böyle. **A≈med Çelebi**. (derkenar)" misâllerinde olduğu gibi italik olarak dizilmiştir. Bununla beraber esas metinlerde verilen kelimelerin Türkçe anlamları ile derkenar olarak nitelenen bölümlerde verilen alıntı yapılan kişi ya da eserlerin adları, kalın; derkenar olarak ifâde edilen bölümlerde, örnek olarak verilen beyitler de italik olarak verilmiştir.

Mecmuada ana metinlerin yanı sıra, yazılan metinle alâkalı olarak derkenar hâlinde birçok bilgi kayıtlıdır. Bu tür metinler, ilgili kelimelere dipnot numarası verilerek dipnotlarda yazılmıştır. Derkenar halindeki metinler, genellikle hangi kelime hakkında

açıklama yapılmışsa o kelimenin bulunduğu sayfada yer almaktadır. Ancak nadiren de olsa bazı derkenar halindeki ifâdeler, ilgili olduğu kelimenin bulunduğu sayfada değil de bir sonraki sayfada da yer alabilmektedir. Böyle durumlarda derkenar halindeki metnin yer aldığı varağın numarası "(derkenar/30a)" şeklinde verilmiştir. Herhangi bir kelimeyle ilgili olmayan derkenar halindeki metinlerin dipnot numarası ise varak numaralarına konulmuştur.

Metinde yer alıp da dipnotlarda gösterilen ifâdeler hem kenarda hem de satır altlarında yer almaktadır. O nedenle dipnot sonlarında derkenar halinde yer alan metinler (derkenar); satır altlarında yer alan metinler ise (satır altı) ibaresi ile belirtilmiştir.

Derkenar bölümünde kayıtlı olup da dipnotlarda verilen metinler için ayrıca bir açıklama ya da derkenar metni yazılması gereken durumlarla da karşılaşılmıştır. Bilgisayarda, dipnotta yer alan bir kelimeye ayrıca bir dipnot numarası daha verilemediğinden bu durumda, açıklama yapılacak kelimeye

"[35]úArabìsi *duΔne* ve *zürre*dür.*

*ÿürre: Darı ki ≈ubùbätdandur. **ÁΔiriì** (derkenar)" örneğinde olduğu gibi "*" işareti verilerek ilgili derkenar metni yazılmıştır. Yine bir kelime için iki ayrı dipnot verilmesi gereken durumlarda da "*" işareti kullanılmıştır.

Mensur bölümlerde metnin anlaşılmasını kolaylaştımak için nokta ve virgüllere yer verilmiştir. Ancak yine transkripsiyon işaretleriyle karışmaması için özel isimlerden sonra kesme işareti kullanılmamıştır.

Mecmuanın imlâsında hatalı veya özel imlâlar mevcuttur. Bu gibi durumlarda kelimelerin klâsik imlâdan farklı olarak metinde nasıl yazıldığı dipnotlarda ifâde edilmiştir.

Metnin dizgisinde elden geldiğince mecmuanın şekil yapısına riayet edilmiştir. Amaçlarımızdan biri de mecmuaların şekil özelliklerinin bu çalışmada görülebilmesidir.

Mecmua metninde okunamayan yerler (…) şeklinde, metne eklenmesi gerektiğini düşündüğümüz ibareler ise köşeli parantez [] içerisinde verilmiştir.

Metinden sonra çalışmamızda araştırmacılara kolaylık olması düşüncesiyle, eserde geçen kelimelerin yer aldığı bir sözlük de eklenmiştir. Bu sözlük oluşturulurken kelimelerin eserde geçtiği şekilde yazılmasına özellikle önem verilmiştir. Sözlükte madde başı olan kelimeler italik, açıklamalar ise normal olarak dizilmiştir. Eserin sonuna da Milli Kütüphane 2727 numaralı mecmuanın tıpkı basımı da eklenmiş, kısa bir sonuç yazısından sonra yararlanılan kaynakların kaynakçada gösterilmesiyle çalışma sonlandırılmıştır.

Çalışmamızda birçok hata olabileceğinden bu hataların metin neşrinin zorluğunu çok iyi bilen işin uzmanları tarafından mazur görülmesini diliyoruz. Şunu ifâde etmek isteriz ki bu çalışmadaki güzellikler başta Prof.Dr. Atabey KILIÇ olmak üzere bizi yetiştiren hocalarımıza, kusurlar ise şahsımıza aittir.

Tezimizi hazırlarken birçok zorluklarla karşılaştık. Ancak bu zorlukları aşmada değerli insanların yardımlarını görmek bizleri mutlu etti. Bu hususta öncelikle tez konumuzun belirlenmesinde, eserin metninin oluşturulması esnasında yardımı ve yol göstericiliğiyle, acemice sorularımıza bile ilgi ve sabırla cevap vermesiyle her zaman yanımızda hissettiğimiz değerli hocam Prof.Dr.Atabey KILIÇ'a çok teşekkür eder minnetlerimi ifâde etmek isterim. Yine sabırla tez metnimizi kontrol edip gerekli düzeltmeleri yapan Araştırma Görevlisi Abdülkadir DAĞLAR'a; çok yardımlarını gördüğüm Türk Dili Okutmanı Zehra GÜMÜŞ ve Araştırma Görevlisi Kezban PAKSOY'a; ayrıca Tahir DAĞASLANI, Ahmet ÇELEBİ ve İsmail DEVELİ'ye; yaşadığı sürece bizi her zaman ilme teşvik eden ve dualarıyla en büyük destekçim olan rahmetli babam Hasan ALKAN'a; yine desteğini esirgemeyen eşim Yıldız ALKAN'a yardım ve ilgilerinden dolayı çok teşekkür ederim.

Mustafa ALKAN
Ağustos 2008
Nevşehir

MECMÙúA Milli Kütüphane 2727
[Sübˆa-i ™Mbyän, Tuˆfe-i Şâhidî, Tuˆfe-i Vehbì, Aruz Risalesi vs.] (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)

Mustafa ALKAN

ÖZET

Türk edebiyatının keşfedilmeyi bekleyen gizli hazineleri olarak nitelendirilebilecek olan mecmualar, içerdikleri metinler itibariyle bugün pek çok konuya ışık tutabilecek değerli eserlerdir. Ancak bu nispette değerli olan bu eserler, maalesef yeterince incelenememiş ve ilim dünyasının istifâdesine sunulamamıştır. Günümüzde mecmualar üzerine yapılan çalışmalar giderek artmakta ve bu çalışmalarda daha çok mecmua metinleri ortaya konmaya çalışılmaktadır.

Milli Kütüphane 2727'de kayıtlı eser de bir mecmua özelliği göstermektedir. Bu mecmua, içerisinde manzum sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyân, Tuhfe-i Şâhidî ve Tuhfe-i Vehbî'yi barındıran, bununla beraber Aruz Risâlesi, manzum melheme metni, Kasîde-i Tayyâre Li-Vehbî ve Farsça dilbilgisi kuralları hakkında bilgi veren Arapça mensur bir metni de içine alan bir eserdir. Ancak eserin büyük bir bölümünü adı geçen manzum sözlükler oluşturmaktadır. Bu nedenle de bu mecmua bir manzum sözlük mecmuası olarak nitelendirilebilir.

Manzum sözlükler ilmî olmaktan çok sıbyân mekteplerine giden çocukların hem aruz üzerine bilgi sahibi olmaları hem de Arapça ve Farsça kelimelerin Türkçe karşılıklarını ezberlemeleri maksadıyla dar hacimli olarak kaleme alınmış eserlerdir. Türk edebiyatında 60 civarında olan bu eserlerden ancak dokuzunun metni yayınlanabilmiştir. Bu nedenle de manzum sözlük metinlerinin neşri ayrı bir önem taşımaktadır.

İşte bizim bu çalışmamızda Milli Kütüphane 2727'de kayıtlı mecmuanın metni ortaya konmaya çalışılmıştır. Bununla beraber çalışmanın girişinde eser üzerine inceleme yapılmış, çalışmanın sonuna ise sözlük ve mecmuanın tıpkıbasımı eklenerek böylece Milli Kütüphane 2727'de kayıtlı mecmuanın ilim dünyasının istifâdesine sunulması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mecmua, manzum sözlük, metin, Milli Kütüphane 2727 No'lu Mecmua.

MECMUA
National Library 2727
Sübˆa-i TMbyän – Tuˆfe-i Şähidî – Tuˆfe-i Vehbì – Aruz Pamphlet etc.
(Searching – Text – Dictionary – Facsimile)

Mustafa ALKAN

ABSTRACT

Mecmuas are appraised to be very important and valueable works and trasures waiting to be discovered and examined in Turkish Literature. With texts in these mecmuas, we may illuminate many subjects at the same time. However, we haven't searched and presented such important metarials so far. But today more and more studies are done and presented in different books or new studies.

The book registered in National Library on number 2727 shows some features of a mecmua too. This mecmua includes some of our verse dictionaries Sübha-i Sıbyân , Tuhfe-i Şâhidî, Tuhfe-i Vehbî in addition to these, there is a Aruz Pamphlet, a text about verse melheme, Kasîde-i Tayyâre Li-Vehbî and a text about Persian Grammar rules written in Arabic. However this mecmua was formed mostly with these verse dictionaries. So we may call this mecmua a verse dictionary mecmua.

Verse dictionaries were written for children in primary schools to teach Arabic and Persian words with their Turkish meanings and also to teach aruz but they are not in detail so they are not scientific books. Although there are about 60 verse dictionaries in Turkish Literature, of them only nine were presented. Cause of this today it is very important to publish these verse dictionaries.

We aim to make trancription of the Mecmua registered on number 2727 in National Library in our study. In our study at the beginning we have a research about the mecmua; at the end we add a dictionary and a facsimile of the Mecmua thus we intend researchers to make use of the Mecmua registered on number 2727 in National Library.

Key Words: Mecmua, verse dictionary, text, Mecmua registered number 2727 in National Library.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ I
ÖZET VI
ABSTRACT VI
KISALTMALAR IX
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ X
GİRİŞ.....1
1. Eski Türk Edebiyatında Mecmualar……...1
2. Eski Türk Edebiyatında Manzum Sözlük Yazma Geleneği……...7

I. MİLLİ KÜTÜPHANE 2727 NUMARALI MECMUA……26
1. Tavsifi.....26
2. Muhtevası……..28
a) Sübha-i Sıbyân……..29
b) Tuhfe-i Şâhidî……...36
c) Tuhfe-i Vehbî……44
ç) Aruz Risâlesi……51
d) Manzum Melheme……57
e) Kasîde-i Tayyâre Li-Vehbî……...63
f) Arapça Mensur Metin……67

II. METİN……69
a) Süb≈a-i ™Ìbyän……..70
b) Tu≈fe-i Şähidì……108
c) Tu≈fe-i Vehbì……..171
ç) Aruz Risâlesi……...241
d) Manzum Melheme……..252
e) æa´ìde-i Æayyäre Li-Vehbì……258
f) Arapça Mensur Metin……..266
III. SONUÇ……292
IV. SÖZLÜK……..294
V. KAYNAKÇA……406
VI. TIPKIBASIM……...412
ÖZGEÇMİŞ

KISALTMALAR

a.g.e. : adı geçen eser

a.g.m. : adı geçen makale

a.g.md: adı geçen madde

b. : bin

bkz. : bakınız

C. : cilt

Dan: : danışman

H. : Hicrî

M. : Milâdî

S. : Sayı

s. : sayfa

TDVİA: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

vr. : varak

yay. : Yayınevi/Yayınları

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

Sesliler :

a) kısa : ا : a, e, ı, i, u, ü ﺍ, ه : a, e ﻱ, ى : ı, i

ﻭ, و : u, ü, o, ö

b) uzun : ا, ى : ä ى: å ى : ì و : ù, ò

Sessizler :

ء	õ	ص	´
ب	b, p	ض	¬, ◊
پ	p	ط	≠
ت	t	ظ	®
ث	§	ع	ú
ج	c, ç	غ	°
چ	ç	ف	f
ح	≈	ق	ø
خ	Δ	ك	k, g, ñ
د	d	گ	g
ذ	Ÿ	ل	l
ر	r	م	m
ز	z	ن	n
ژ	j	ه	h
س	s	و	v
ش	ş	ى	y

GİRİŞ

1. Eski Türk Edebiyatında Mecmualar

Üzerinde inceleme yapıp metnini Latin harflerine çevirmeye çalıştığımız Milli Kütüphane 2727 numarada kayıtlı eser bir mecmua özelliği taşımaktadır. O nedenle de mecmualar[1] hakkında burada kısa bir bilgi vermek yerinde olacaktır.

"Mecmua" kelimesi sözlükte "1) Toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi. 2) Seçilmiş yazılardan meydana getirilen yazma kitap 3) Dergi anlamlarına gelmektedir."[2] Kelime "dağınık şeyleri bir araya getirmek, toplamak" anlamındaki cemú masdarından türemiş mecmùúkelimesinden müştaktır.

"Mecmualar aynı veya farklı türden seçilmiş çeşitli hacimlerdeki metinlerin ve risalelerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan eserlerin ortak adıdır."[3] Bu eserler,

---

[1] Mecmualar hakkında geniş bilgi için şu eserlere bakılabilir: Günay Kut, "Mecmualar", *Dergâh Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 6, İstanbul, 1986, s. 170; Orhan Şaik Gökyay, "Cönk", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 8, İstanbul, 1993, s. 73-75; Ali Canip Yöntem, "Edebî ve Tarihî Tedkiklere Yarayacak Eserlerden Bazı Mecmualara Dair", *Hayat*, Numara 32, Temmuz 1927, s. 103-105; Mustafa Canpolat, Ömer Bin Mezid, *Mecmuatü'n-Nezâir*, Ankara 1982; Hüseyin Ayan, "Bir Nazire Mecmuası", *Türklük Araştırmaları Dergisi*, S. 7, İstanbul, 1991-92, s. 114; Mine Mengi, "Bir Şiir Mecmuası Hakkında", *Ankara Üniversitesi Türkoloji Dergisi*, C. 7, Ankara, 1997, s. 78; Yaşar Aydemir, "Şiir Mecmuaları ve Metin Teşkilinde Mecmuaların Rolü", *Bilig*, S. 19, Ankara, 2001, s. 147-156; Yaşar Aydemir, "Şairlerin Edebî Kişiliğinin Tesbitinde Mecmuaların Rolü", *Türk Kültürü*, S. 464, Ankara, 2001, s. 731-744; Yaşar Aydemir, "Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü Ve Karşılaşılan Problemler", *II. Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni,* 10-12 Nisan 2006, *Bildiriler,* Kayseri 2007, s. 673-706 (www.turkishstudies.net / *Turkish Studies Dergisi*, S. 5, Tunca Kortantamer Özel Sayısı 1, Yaz 2007, s. 122-137)

[2] Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Aydın Kitabevi, 2006 Ankara, (23.baskı), s. 596, mecmûa maddesi.

[3] Mustafa Uzun, TDVİA "Mecmua" maddesi, C. 28, Ankara 2003, s. 265.

içerisinde seçme yazıların bulunduğu el yazması eserlerdir ve eski harflerle yazılmışlardır.

"Mecmualar, ayetler, hadisler, fetvalar, dualar, hutbeler, şiirler, ilahiler, mektuplar, latifeler, lugaz ve muammalarla ilaç tariflerinin ve faydalı bilgilerin, tarihi belge ve kayıtların derlendiği bir not defteri hâlinde ortaya çıkmış, zamanla gelişip bir düzenli bir tertip ve şekle kavuşarak türlerine göre bazı farklılıklar gösteren bir kitap veya telif çeşidi özelliği kazanmıştır."[4]

İçerisinde birçok konuyu barındıran mecmuaları ana hatlarıyla:

"1) Nazire mecmuaları

2) Antoloji niteliğindeki seçme şiir mecmuaları (mecmua-i eş'ar, mecmua-i devavin)

3) Aynı konudaki eserleri içine alan mecmualar; tababet, ilahiyat gibi. (Mecmua-i edviye, mecmia-i ed'iye, mecmua-i tevârih, mecmua-i muammeyat, mecmua-i münşeat, mecmuatü'r-resâil gibi)

4) Türlü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle ortaya çıkan mecmualar (Bu tür mecmualar nazım-nesir karışık olabilir. Ayrıca Arapça,
Türkçe ve Farsça gibi farklı dillerde de yazılmış olabilir)

5) Tanınmış kişilerce hazırlanmış, yararlı bilgileri (fevâid mecmuaları) fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmualar olarak sınıflandırmak mümkündür."[5] Günay Kut'un yaptığı bu sınıflandırmanın dışında buna benzer bir tasnif Agah Sırrı Levent tarafından Türk Edebiyatı Tarihi[6] adlı eserde şu şekilde yapılmıştır:

a) Nazireler mecmuaları,

b) Meraklılarca toplanmış, birer antoloji niteliğinde seçme şiirler mecmuaları

---

[4] Uzun, a.g.md., s. 265.

[5] Günay Kut, "Mecmua", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/İsimler/Eserler/ Terimler*, DergahYayınları, İstanbul, 1986, C. 6, s. 170.

[6] Agâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi***,** Türk Tarih Kurumu Basımevi, C. 1, Ankara 1998.

c) Türlü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,

d) Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar

e) Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları, ve özel mektupları kapsayan mecmualar.

Görüldüğü üzre her iki tasnif de benzer özelliklere sahiptir ve bu sınıflamalarda mecmuaların içeriklerine dikkat edilmiş ve içeriği baz alan bir sınıflandırma yapılmıştır.

İslam kültüründe mecmua türü, adı konulmamış bir şekilde, ilk olarak Hz. Peygamber zamanında ortaya çıkmıştır. Hz. Peygamber'in hadis yazımına izin vermesiyle sahabeler, Peygamber'den duyduklarını, kendi seçimlerine, ihtiyaç ve değerlendirmelerine göre bir araya getirmişlerdir. Bu tarz bir esere, Türkçe'ye *İlk Hadis Mecmualarından Hemmam b. Münebbih'in Sahifesi* adıyla tercüme edilmiş mecmua örnek gösterilebilir.[7]

Mecmuaların türlerine göre bazı tertip ve şekillere kavuşarak rağbet edilir eserler hâline gelmesi, ilk mecmua örneklerinden birkaç asır sonra olmuştur. Daha çok Osmanlı ve İran sahasında rağbet gördüğü anlaşılan özel mecmuaların kâğıdının kalitesi, rengi, boyutları, cildi, yazısı, tezhibi, şekli gibi özellikleri ve maddî nitelikleri itibariyle birbirlerinden çok farklı olduğu görülür.[8] Çünkü derleme yoluyla meydana getirilen mecmualar tamamen derlemecinin beğenisini yansıtan bir not defteri görevindedir. O nedenle çok düzgün ve tertipli mecmualar yanında düzensiz mecmualar da vardır. "Fakat bunun yanı sıra bir ihtiyacı gidermeye yönelik olanların da varlığı dikkat çekmektedir."[9] Düzensiz olarak nitelenebilecek mecmualar bazen birden fazla kişi tarafından oluşturulduğundan ya da babadan oğula geçtiğinden farklı kişilerin el

[7] Uzun, a.g.md., s. 266.
[8] Uzun, a.g.md., s. 266.
[9] Atabey Kılıç - Zehra Gümüş, "Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi 2095'te Kayıtlı Mevlevî Mecmuası Hakkında", Atabey Kılıç, *Klâsik Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*, Turkish Studies Publication, Ankara 2007, s. 211.

yazılarına ve zevklerine göre şekil değiştirebilmektedir.[10] Bununla beraber mecmuaların bir kısmının sahibi ve müstensihi belli olmasına rağmen büyük bir kısmının ne sahibi ne de müstensihi bellidir. Çoğunun düzenlendiği tarihler de belli değildir.[11]

Mecmualar; Türkçe, Arapça, Farsça gibi dillerden sadece birisiyle oluşturulabildiği görülmektedir. Ancak bazı mecmualar bu dillerden ikisiyle veya üçüyle de meydana gelebilmektedir. Burada hususta, derleyenin bu dilleri bilip bilmemesi ve derlenen metnin yazıldığı dil etkili olmaktadır. Misâlen bizim metnini ortaya koymaya çalıştığımız Milli Kütüphane 2727 numarada kayıtlı mecmuanın büyük bir bölümü Türkçe olmakla birlikte eserde Arapça olarak yazılmış Farça mastarlar hakkında bilgi veren bir bölüm de yer almaktadır.

Mecmualar manzum, mensur veya manzum-mensur karışık olarak düzenlenebilmektedir. Çoğunlukla ilmî ve dînî konularda düzenlenmiş mecmuaların mensur; edebiyat alanındaki mecmuaların ise manzum oldukları görülmektedir.[12]

Mecmualardan bir kısmı başlı başına birkaç eseri içinde barındırabilmektedirler. Misâlen üzerinde çalışmakta olduğumuz Milli Kütüphane 2727 numarada kayıtlı mecmua içerisinde küçük bazı eserlerle birlikte manzum sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyân, Tuhfe-i Şâhidî ve Tuhfe-i Vehbî'yi barındırmaktadır. Manzum sözlükler çeşitli maksatlarla ezberlendiği için bu eserlerin önemine binâen birkaç tanesini içerisinde barındıran özel mecmualar hazırlanmıştır. Manzum sözlük mecmuaları adı verilen bu tür serlerden biri Süleymaniye Kütüphanesi Reşid Efendi 977'de[13] bir diğeri ise

---

[10] Uzun, a.g.md., s. 266.

[11] Yaşar Aydemir, "Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü Ve Karşılaşılan Problemler", *Turkish Studies,* S.5, Tunca Kortantamer Özel Sayısı 1, Yaz 2007, s. 123.

[12] Uzun, a.g.md., s. 266.

[13] Eser hakkında geniş bilgi için bkz. Atabey Kılıç, "Süleymaniye Kütüphanesi Reşid Efendi 977'de Kayıtlı Manzum Sözlük Mecmuası Hakkında", *Uluslararası Türklük Bilgisi Sempozyumu*, 25-27 Nisan 2007 Erzurum. (yayımı: Atabey Kılıç, *Klâsik Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler,* Turkish Studies Publication, Ankara 2007, s. 241-251.)

Mevlânâ Kütüphanesi 4026'da[14] kayıtlıdır.[15] Bunlara bizim üzerinde çalıştığımız Milli Kütüphane 2727'de kayıtlı olan mecmuayı da dâhil etmek mümkündür. Çünkü eserin büyük bir bölümü (2a-87b varakları arası) yukarıda isimlerini verdiğimiz manzum sözlüklere aittir.

Yukarıda çeşitli özelliklerinden bahsetmeye çalıştığımız mecmualar, maalesef ilim dünyası tarafından değerleri nispetinde ilgi görmemektedir. Hâlbuki "mecmualar Türk kültürü için bölük pörçük pek çok küçük eseri bir arada bulundurma işlevini yerine getirmesi bakımından özellikle önem taşımaktadır. Şerhe, şiire, tasavvufa ve benzeri çok çeşitli konulara dâir eserler, mecmualar vasıtasıyla bir araya getirilerek günümüze kadar ulaşabilmiştir."[16]

Mecmua türündeki eserlerin bu güne kadar fazla ilgi görmemesinde bazılarının düzensiz yapıda olmaları, karışık konulardan meydana gelmeleri veya mecmualar üzerinde çalışmanın zorluğu etkili olmuş olabilir. Ancak mecmualar, içlerinde barındırdıkları çeşitli metinler açısından çok büyük değere sahip eserlerdir. O nedenle bu eserlerin üzerinde daha çok çalışma yapılması gerektiği kanaatindeyiz.

Edebiyat alanıyla ilgili mecmualar, bu alanda çalışma yapan ilim adamlarının işini kolaylaştırabilecek nitelikte eserlerdir.

"Mecmualar, edebiyat tarihinde büyük bir boşluğu doldururlar. Bazen edebiyat tarihinin asıl kaynaklarına yardımcı olurlar bazen de yegâne kaynak olarak kullanılırlar."[17] Mecmuaların edebiyat tarihi araştırmalarında araştırmacıya katkılarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

---

[14] Eser hakkında geniş bilgi için bkz. Atabey Kılıç, "Mevlânâ Müzesi Kitaplığı 4026'da Kayıtlı Manzum Sözlük Mecmûası Hakkında", *Mevlânâ, Mesnevî, Mevlevîhaneler Sempozyumu*, 30 Eylül-01 Ekim 2006, Manisa. (yayımı: Atabey Kılıç, *Klâsik Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler,* Turkish Studies Publication, Ankara 2007, s. 234-240)

[15] Atabey Kılıç, "Türkçe-Arapça Manzum Sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyân -2- (Metin)", *Turkish Studies*, S.1, Kış 2007, s. 29-71.

[16] Kılıç, "Mevlânâ Müzesi Kitaplığı 4026'da Kayıtlı Manzum Sözlük Mecmûası Hakkında", s. 234.

[17] Aydemir, a.g.m., s. 123.

Bu eserlerden özellikle şiir mecmuaları daha çok şiire meraklı kişilerin oluşturdukları eserler olduklarından mecmualarda kayıtlı şiirler bir şairin şiir okuyucuları nezdindeki popülaritesini verir.

Edebiyat tarihinde en çok kullanılan kaynaklardan biri olan tezkirelere girmemiş şairlerin şiirlerine mecmualarda rastlamak mümkündür. O nedenle zamanında belki fark edilememiş olan şairler varlıklarını mecmualarda göstermektedirler.

"Şairlerin edebi kişiliklerinin tespitinde de mecmuaların rolleri büyüktür. Özellikle nazire mecmuaları başta olmak üzere bir çok mecmuada benzer şiirlerin ard arda sıralanmış olması, bu şiirler ve şairler arasında mukayese yapmayı kolaylaştırmakta ve böylece şairlerin üslupları ve edebi yönleri daha kolay tespit edilebilmektedir."[18]

Mecmualar tenkitli metin neşirlerinde de kullanılabilecek eserlerdir. Mecmualarda kayıtlı olan eserler üzerinde tenkitli metin çalışmaları yapmak isteyen araştırmacılara mecmualar, birer nüsha özelliği taşıdıklarından, yardımcı olacaktır. Yani mecmualardaki metinler, tenkitli metin neşrinde birer nüsha olarak kullanılabilir. Özellikle şiir mecmuaları, şairlerin divanlarında yer almamış şiirlerine ulaşmayı sağlayabilmekte ve böylece şairlerin söylemiş oldukları şiirlerin tamamına erişmeyi kolaylaştırmaktadır.

Ancak tenkitli metin neşrinde mecmualar, bu tür kolaylıklar sağlamakla birlikte bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Özellikle mecmuaların uzun bir zaman diliminde meydana getirilmeleri yani peyderpey oluşturulmaları, farklı kişilerin ellerinden geçerek meydana getirilmeleri ve bazen de edebi metin hususunda usta olmayan kişilerce bir nevi şiir defteri tarzında oluşturulmaları içlerinde birçok yazım hatasının olmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte bir şairin şiirini başka bir şairin şiiri olarak göstermek gibi çok büyük yanlışlıklar da yapılabilmektedir.

---

[18] Aydemir, a.g.m., s. 123.

Yine şairlerin divanlarında yer almayan şiirlerinin mecmualarda yer alması divan neşirlerine bu şiirlerin de katılmasına sebep olabilir. Belki şair çok çeşitli sebebeplerden dolayı şiirini divanına almamış olabilir. Böyle bir şiiri divan neşrine dâhil etmek hatalı bir davranış olabilir.

Mecmua metinlerinin birden fazla kişinin el yazılarıyla oluşturulmaları, metni okumada zorluklar meydana getirebilmekte hatta hatalı okumalara sebebiyet verebilmektedir. Çünkü el yazılarındaki harflerin karakter farklılığı belki aynı harflerin farklı okunmasına ya da farklı harflerin aynı okunmasına neden olabilmektedir.

Bütün bunlara rağmen mecmualar edebiyat tarihi ve metin neşri açısından kullanılabilecek değerli kaynaklardır. Mecmuaların bu çalışmalarda kullanılmasında biraz daha titiz olmak bu sorunları aşmaya yetecektir. O nedenledir ki mecmualar bugün üzerinde daha fazla çalışma yapılması gereken bakir bir alan olarak durmaktadır.

2. Eski Türk Edebiyatında Manzum Sözlük Yazma Geleneği

Milli Kütüphane 2727'de kayıtlı mecmua içeriği itibariyle bir manzum sözlük mecmuası niteliğindendir. Eserde manzum sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyân, Tuhfe-i Şâhidî ve Tuhfe-i Vehbî yer almaktadır.

Eski Türk Edebiyatı (Klâsik Türk Edebiyatı), Türkçe cümle yapısının esas olup Arapça ve Farsça pek çok kelimenin de kullanıldığı bir edebiyat devresidir. Arapça ve Farsça kelimelerin yoğun olarak kullanıldığı bu devredeki eserleri anlamak Arapça ve Farsça pek çok kelimeyi bilmeyi gerektirmektedir. Bir dili öğrenmede temel kaynaklar da sözlüklerdir. O nedenledir ki Arapça, Farsça ve Türkçe için pek çok mensur ve manzum sözlük hazırlanmıştır.[19] Hatta sadece bu üç dil etrafında değil Fransızca, İtalyanca ve Ermenice gibi dillerle ilgili de manzum sözlükler vücuda getrildiği bilinmektedir.[20]

---

[19] Manzum sözlükler hakkında geniş bilgi için bkz. Ali Alparslan, *"Manzum Lûgatler ve Tuhfe-i Vehbî'nin Alfabetik Tertibi"*, (Mezuniyet Tezi), İstanbul 1946-1947; Turgut Karabey-Numan Külekçi,

"İslam kültüründe çoğu çalışma gibi sözlük çalışmalarının da Kur'ân-ı Kerim ve hadisleri doğru anlama gayretleriyle ortaya çıkmıştır."[21] Kur'ân-ı Kerim ve hadislerde "garîb" olarak ifâde edilen kelimeler için bedevi Araplar arasında yapılan derleme çalışmaları Araplar'daki ilk sözlük çalışmalarını teşkil eder. Derleme kelimelerden oluşan bu lügatler daha sonra büyük Kur'ân ve hadis sözlüklerine dönüşmüştür. Araplar arasında sözlük ilmini belli ölçülerde tesis etmiş isim olarak genellikle el-Halil (öl. 175/791) zikredilmektedir. El-Halil'in tasnif ettiği Kitâbü'l-Ayn bilinen ilk Arapça sözlüktür.[22]

Farslar'da da yine sözlük çalışmaları Kur'ân dili olan Arapça'yı daha iyi anlama çabasından kaynaklanmaktadır. Bu hususta özellikle Emeviler devrindeki tercüme faaliyetlerinin ve Emevi halifelerinin teşviklerinin etkisi büyüktür. "Halifelerin

---

Sünbülzâde Vehbî, Tuhfe (Farsça-Türkçe Manzum Sözlük), Erzurum 1990; Adnan Karaismailoğlu, "Manzum Sözlüklerimizden Tuhfe-i Remzî", *Millî Kültür*, S. 74, Temmuz 1990, s. 60-61; Cemal Muhtar, *İki Kur'an Sözlüğü Luğat-ı Ferişteoğlu ve Luğat-ı Kânûn-ı İlâhî*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yay., İstanbul 1993; Ahmet Hilmi İmamoğlu, *Farsça-Türkçe Manzum Sözlükler ve Şâhidî'nin Sözlüğü (İnceleme-Metin),* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Erzurum 1993; Yusuf Öz, *Tarih Boyunca Farsça-Türkçe Sözlükler,* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1996; Atabey Kılıç, "Manzum Sözlüklerimizden Manzûme-i Keskin", *Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni,* 12-13 Nisan 2001, *Bildiriler,* C. 1, Kayseri 2001, s. 441-447; Atabey Kılıç, *Mustafâ bin Osmân Keskin, Manzûme-i Keskin,* Laçin Yay., Kayseri 2001; Mehmet Kırbıyık, "Miftâh-ı Lisân Adlı Manzum Fransızca-Türkçe Sözlük Üzerine", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 11, 2002, s. 184-200; Necmettin Yurtseven, *Türk Edebiyatında Arapça-Türkçe Manzum Lugatler ve Sünbülzâde Vehbî'nin Nuhbe'si,* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 2003; Ahmet Kartal, *Tuhfe-i Remzî*, Ankara 2003; Mehmet Dursun Erdem, "Osmanlı Dönemi Manzum Çocuk Sözlükleri ve Bir Lugât-ı Sıbyân Yazması", *Hece Aylık Edebiyat Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, Yıl 9, S.104-105, Ağustos-Eylül 2005, s. 178-189; Abdülkerim Gülhan, "Manzum Sözlük Nazmü'l-Leâl'in Dil ve Üslûp Özellikleri Üzerine Bir Değerlendirme", *Celal Bayar Üniversitesi "II. Uluslararası Türk Tarihi ve Edebiyatı Kongresi*, 11-12-13 Kasım 2005 Manisa; Atabey Kılıç, "Klâsik Türk Edebiyatında Manzum Sözlük Yazma Geleneği ve Türkçe-Arapça Sözlüklerimizden Sübˆa-i TMbyân", *Klâsik Türk Edebiyatı Sempozyumu*, 6-7 Mayıs 2005 Urfa, *Prof. Dr. Abdülkadir Karahan'a Armağan Klâsik Türk Edebiyatı Sempozyumu*, (Yayına Hazırlayanlar: Eyüp Azlal, Necmi Karadağ, M.Emin Karahan) Şanlıurfa Belediyesi Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yay., Şanlıurfa 2006., s. 186-189.

[20] Atabey Kılıç, "Manzum Sözlüklerimizden Manzûme-i Keskin", *Klâsik Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler,* Turkish Studies Publication, Ankara 2007, s. 229.

[21] Atabey Kılıç, "Klâsik Türk Edebiyatında Manzum Sözlük Yazma Geleneği ve Türkçe-Arapça Sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyân", *Klâsik Türk Edebiyatı Sempozyumu,* 6-7 Mayıs 2005, Urfa, *Prof. Dr. Abdülkadir Karahan'a Armağan Klâsik Türk Edebiyatı Sempozyumu*, (Yayına Hazırlayanlar: Eyüp Azlal, Necmi Karadağ, M.Emin Karahan) Şanlıurfa Belediyesi Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yay., Şanlıurfa 2006, s. 186-189.

[22] Kılıç, "Manzum Sözlüklerimizden Manzûme-i Keskin", s. 229.

teşvikiyle Pehlevî diliyle ve Hintçe yazılmış eserlerin, İbnü'l-Mukaffâ (ölm. H.142/M.759), İbrâhim b. Habîb el-Fezzârî (öl. H.183/M.799) gibi mütercimlerin kalemiyle Arapça'ya çevrilmeleri ve bu faaliyetlerin çeşitli ilim dallarında mütemadiyen devam etmesi ... İranlıları Arapça'ya dair gramer ve Arapça-Farsça sözlükler hazırlatmaya sevk etmiştir."[23]

Yine Türkler'de de sözlük çalışmaları İslamiyet'in kabulünden sonra olmuştur. Bilindiği gibi Türkçe'nin ilk sözlüğü Kaşgarlı Mahmut'un 1072 yılında Bağdat'ta tamamladığı "Dîvânü Lugâti't-Türk" adlı eserdir. Bundan sonra kaleme alınmış bir diğer Türkçe sözlük ise Zemahşerî'nin "Mukaddimetü'l-Edeb" adlı eseridir.

Türkçe, Arapça ve Farsça için pek çok mensur sözlük hazırlanmakla beraber, Klâsik Türk şiirinde diğer edebiyatlarda fazla rastlanmayan manzum sözlük yazma geleneği de vardır. "Manzum sözlüklerde diğer sözlükler gibi daha çok Kur'ân ve hadiste "garîb" olarak tabir edilen sözcüklerin anlaşılmasını kolaylaştırmak maksadıyla yazılmaya başlamıştır. Buna Türk ve Fars edebiyatlarında Mevlânâ'nın Mesnevî'sinde geçen bazı müşkül kelimelerin Türkçe, Arapça ve Farsça karşılıklarını vermek de katılmıştır."[24]

Manzum sözlükler bundan birkaç yıl öncesine kadar üzerinde hemen hemen hiç çalışma yapılmayan bir alan iken bugün bazı ilim adamlarının gayretleriyle gün yüzüne çıkmaya başlamıştır. Manzum sözlükler üzerine yapılan inceleme ve tanıtma çalışmaları eskiye nazaran artmaya devam etmektedir. Manzum sözlük metinlerinin yayınlanması hususunda ise ilk olarak Sünbülzâde Vehbî'nin Tuhfe'sini saymak gerekir ki Turgut Karabey ve Numan Külekçi'nin ortak neşridir.[25] Diğer önemli bir çalışma ise Atabey Kılıç tarafından neşredilen Osman b. Mustafa Keskin'in Manzûme-i Keskin'idir.[26] Yine

---

[23] Kılıç, a.g.m.'den naklen, Yusuf Öz, *Tarih Boyunca Farsça-Türkçe Sözlükler*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 1996, s. 19-20.

[24] Atabey Kılıç, "Denizlili Mustafa b. Osman Keskin ve Eseri Manzûme-i Keskin" *Turkish Studies,* S.5, Tunca Kortantamer Özel Sayısı 1, Yaz 2007, s. 341.

[25] Numan Külekçi - Turgut Karabey, *Sünbülzâde Vehbî, Tuhfe (Farsça-Türkçe Manzum Sözlük),* Erzurum, 1990.

[26] Atabey Kılıç; *Mustafâ bin Osmân Keskin, Manzûme-i Keskin,* Laçin Yay., Kayseri 2001.

Sübha-i Sıbyân[27], Tuhfe-i Şâhidî[28] ve Tuhfe-i Vehbî[29] Atabey Kılıç tarafından metinleri yayınlanan diğer manzum sözlüklerdir.[30] Şâhidî İbrahim Dede'nin Tuhfe-i Şâhidî'si[31] ayrıca Ahmet Hilmi İmamoğlu tarafından Muğla Üniversitesi yayınları arasında neşredilmiştir. Ahmet Remzî Akyürek'in Tuhfe-i Remzî'si de Ahmet Kartal tarafından yayınlanmıştır.[32] Yine Cemal Muhtar'ın iki sözlüğün metnini birden verdiği "İki Kur'an Sözlüğü Luğat-ı Ferişteoğlu ve Luğat-ı Kânûn-ı İlâhî"[33] adlı eseri adı geçen manzum sözlüklerin metnini içeren bir çalışmadır. Yukarıda adlarını saydığımız manzum sözlük neşirleri Arapça-Türkçe ve Farsça-Türkçe manzum sözlük neşirleridir. Bekir Çınar tarafından neşri yapılan Miftâh-ı Lisan[34] adlı manzum sözlük ise Türkçe-Fransızca manzum sözlük olarak dikati çekmektedir. Bu çalışmalar içerisinde Nuhbe-i Vehbî'nin[35] metnini de içeren doktora tezini de hatırlamak gerekir. Burada Tuhfe-i Şâhidî üzerine yazılmış bir şerh olan Tuhfe-i Mîr'in metninin de Zehra Gümüş tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlandığı ifâde edilmelidir. Görülüyor ki manzum sözlüklerimizden Tuhfe-i Vehbî, Manzûme-i Keskin, Sübha-i Sıbyân, Tuhfe-i Şâhidî, Tuhfe-i Remzî, Luğat-ı Ferişteoğlu, Luğat-ı Kânûn-ı İlâhî, Miftâh-ı Lisan ve Nuhbe-i Vehbî olmak üzere dokuzunun metni ortaya konmuştur. Manzum sözlük sayısının 60 civarında olduğu düşünülürse henüz manzum sözlük neşrinde işin başında olduğumuz ortaya çıkacaktır.

---

[27] Kılıç, "Türkçe-Arapça Manzum Sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyân -2- (Metin)", s. 29-71.

[28] Atabey Kılıç, "Türkçe-Farsça Manzum Sözlüklerden Tuhfe-i Şâhidî (Metin)", *Turkish Studies,* S.6, Tunca Kortantamer Özel Sayısı 2, Güz 2007, s. 516-548.

[29] Atabey Kılıç, "Türkçe-Farsça Manzum Sözlüklerden Tuhfe-i Vehbî (Metin)", *Turkish Studies*, S. 4, Bahar 2007, s. 410-475.

[30] Bu üç manzum sözlüğün toplu metinleri için bkz. Atabey Kılıç, *Manzum Sözlük Mecmuası (Konya Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi 4026) Tuhfe-i Vehbî, Tuhfe-i Şâhidî, Sübha-i Sıbyân,* Laçin Yay., Kayseri 2007; Atabey Kılıç, *Klâsik Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler,* Turkish Studies Publication, Ankara 2007, s. 282-409.

[31] Ahmet Hilmi İmamoğlu, *Muğlalı Şâhidî İbrâhim Dede Tuhfe-i Şâhidî Farsça Türkçe Manzum Sözlük* Muğla Üniversitesi Yay., Muğla 2005.

[32] Ahmet Kartal, *Tuhfe-i Remzî*, Akçağ Yay. Ankara 2003.

[33] Cemal Muhtar, *İki Kur'an Sözlüğü Luğat-ı Ferişteoğlu ve Luğat-ı Kânûn-ı İlâhî,* Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yay., İstanbul 1993.

[34] Bekir Çınar, *Miftâh-ı Lisân Manzum Türkçe-Fransızca Sözlük*, Akçağ Yay., Ankara 2007.

[35] Necmettin Yurtseven; *Türk Edebiyatında Arapça-Türkçe Manzum Lugatler ve Sünbülzâde Vehbî'nin Nuhbe'si,* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 2003.

Kaynaklardan öğrenebildiğimiz kadarıyla ilk manzum sözlük İranlı ünlü şair Reşidü'd-din Vatvat'a aittir. (Öl. H.578/M.1182)[36]

İki dilli manzum sözlüklerin İslâmî edebiyattaki ilk örneği ise 13. yy. yazarlarından Bedrüddin Ebû Nasr Mes'ûd b. Ebî Bekr el-Ferâhî'nin Nisâbu's-Sıbyân isimli Arapça-Farsça sözlüğüdür.[37] Bu sözlük 200 beyitten oluşmakta olup İran, Hindistan, Anadolu ve Türkistan'da büyük ilgi görmüştür.

Bilinen ikinci manzum sözlük ise Nisâbu's-Sıbyân ile aynı yüzyılda H.640/M.1242-3 yılında Şükrullâh b. Şemsü'd-din Ahmed b. Seyfü'd-din Zekeriyâ tarafından kaleme alınan 48 kıt'a ve 418 beyitten müteşekkil "Zühretü'l-Edeb" adlı eserdir.[38]

Manzum sözlük geleneğinin Anadolu'daki ilk örnekleri Arapça-Farsça'dır. Bunlar; yukarıda ifâde edilen Şükrullâh'ın "Zühretü'l-Edeb"i, Hüsâmü'd-dîn Hasan b. Abdü'l-mü'min el-Hoylî'nin "Nasîbu'l-Fityân ve Nesîbü't-Tıbyân"ı, Abdü'l-hamîd el-Engürî'nin "Silkü'l-Cevâhir"i Germiyanlı şair Ahmedî'nin "Mirkâtü'l-Edeb"i, Germiyanlı şair Ahmed-i Dâî'nin "Ukûdü'l-Cevâhir"idir.[39]

Manzum sözlüklerin tam bir sınıflaması henüz yapılmamış olsa da, Anadolu sahasında Klâsik Türk Edebiyatının verimleri olan bu eserleri üç başlık altında toplamak mümkündür:

a) Türkçe-Farsça Manzum Sözlükler:

Türçe-Farsça manzum sözlüklerin en meşhuru Şâhidî İbrahim Dede'nin, Tuhfe-i Şâhidî adlı eseridir. Eser, Farsça-Türkçe manzum sözlüklerden Hüsam b. Hasan El-Konevî'nin "Tuhfe-i Hüsâmî" adlı eserine nazîre kaleme alınmıştır. Bu eser Mevlânâ'nın Mesenevî'sinde geçen kelimelere karşılık vermesiyle bilinmektedir. Bu eserin

[36] İmamoğlu, Muğlalı Şâhidî İbrâhim Dede… s. 1.
[37] Yusuf Öz, *Tuhfe-i Şâhidî Şerhleri*, Selçuk Üniversitesi Yay., Konya 1999, s. 2.
[38] Öz, a.g.e., s. 2.
[39] Öz, a.g.e., s. 3.

kütüphanelerdeki yüzlerce el yazması nüshasının bulunması ve 1848–1867 yılları arasında 5 kez basılması eserin ününü ifâde etmek için yeterlidir.[40]

Ulaşabildiğimiz kaynaklarda Türk edebiyatındaki Türkçe-Farsça manzum sözlüklerin 23'ünün adı geçmektedir. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür:[41]

1) Bahrü'l-Garâyib, Lütfullah Halîmî b. Ebî Yûsuf (1446)

2) Tuhfe-i Şâhidî, Şâhidî İbrâhim Dede (1515)[42]

3) Şâdiyye, Mehmed b. Yahyâ-i Konevî (1484)

4) Lugat-ı Manzûme, Lâmiî Çelebi (1527'den önce)

5) Ferheng-i Fârisî Be-Türkî-yi Manzum, Hüsâm-ı Şâhidîzâde (1550)

6) Lugat-ı Hüsam, Hüsam Hôyî

7) Nisâb-ı Türkî-Fârisî, Cânî b. Melikşah Horasânî

8) İlm-i Lugat, İmâd-zâde Velî b. Yûsuf-ı İmâdî (1560'dan önce)

9) Manzûme, Osman b. Hüseyin-i Bosnavî (1583)

10) Lugat-ı Manzum (Tuhfe-i Mukaddesetü'l-Lugat)

11) Nazmü'l-Esâmî, Müellifi bilinmiyor (16.yy II. yarısı)

12) Kân-ı Me'ânî, Hasan Rızâyî (1671)

13) Tuhfetü'l-Hâfız, Hâfız Abdullah b. Halîl b. Alî (1761)

14) Nisâb-ı Türkî-Fârisî, Abdullâh-i Türkistânî (1681)

15) Nazmü's-Sıhah, Elmalılı Ali Subûtî b. Vechi (1744)

16) Tuhfe-i Vehbî, Sünbül-zâde Vehbî, (1782)[43]

17) Tuhfe-i Asım (1798)

18) Tuhfe-i Şemsî, Şemsî (18.yy sonları)

19) Nazm-ı Bedî', İlmî Alî Efendi (yazılışı 1809)

---

[40] Kılıç, "Klâsik Türk Edebiyatında Manzum Sözlük Yazma Geleneği…", s. 186-189.

[41] Yusuf Öz, *Tuhfe-i Şâhidî ve Şerhleri*, Selçuk Üniversitesi Yay., Konya 1999; İmamoğlu, *Muğlalı Şâhidî İbrâhim Dede…*

[42] bkz. Kılıç, "Türkçe-Farsça Manzum Sözlüklerden Tuhfe-i Şâhidî (Metin)", s. 516-548; İmamoğlu, a.g.e.

[43] bkz. Külekçi - Karabey, *Sünbülzâde Vehbî, Tuhfe…*; Kılıç, "Türkçe-Farsça Manzum Sözlüklerden Tuhfe-i Vehbî (Metin)", s. 410-475.

20) Güher-Rîz, Süleyman Dürrî (1851)

21) Tuhfetü'l-Ma'nâ, Osmân-ı Şıklovîsî (1852)

22) Tecrîdü'l-Lugat, Ali b. Mustafa Badkubeî (1896)

23) Tuhfe-i Remzî, Ahmed Remzi Akyürek (1925)[44]

Burada Anadolu'daki ilk manzum szölüklerden olan Tuhfe-i Hüsâmî ez Mültekât-i Sâmî adlı eserden de bahsetmek gerekmektedir. Eser Farsça-Türkçe manzum sözlüklerdendir ve Hüsam b. Hasan Hüseyin el-Konevî tarafından 1400 yılında kaleme alınmıştır.

b) Türkçe-Arapça Manzum Sözlükler:

İlk Türkçe-Arapça manzum sözlük, "Ferişteoğlu" diye şöhret bulmuş olan Abdüllatif ibn Melek tarafından 1392 yılında kaleme alındığı tahmin edilen Lugat-ı Ferişteoğlu[45] adlı eserdir. Eser Türkçe-Arapça manzum sözlükler arasında hem ilk hem de en meşhur olanıdır. 60 civarında yazma nüshasının olması ve 1852-1879 yılları arasında 7 kez basılması eserin ününü göstermesi açısından önemlidir. Bu guruptaki manzum sözlükler arasında bir diğer önemli eser de Sübha-i Sıbyân'dır. Eserin hem yazma hem de matbu nüshalarının çokluğu en az *Ferişteoğlu Lugatı* kadar şöhrete ulaşmış olduğunun bir göstergesidir.[46]

Bu guruptaki manzum sözlükler şu şekilde sıralanabilir:

1) Kitâb-ı Manzum (Ferişteoğlu Lugatı), Ferişteoğlu Abdüllatif Efendi, (1377)

2) Tuhfe-i Fedâyî, Muhammed Ayıntabî (1634)

3) Sübha-i Sıbyân, Ebu'l-Fazl Muhammed b. Ahmed er-Rûmî (1652-53)[47]

4) Lugat-ı Manzum, Derviş Mehmetbeyzâde Malatyavî

5) Cevâhirü'l-Kelimât, Şem'î

---

[44] bkz. Ahmet Kartal, *Tuhfe-i Remzî*…
[45] bkz. Muhtar, *İki Kur'an Sözlüğü…*
[46] Kılıç, "Klâsik Türk Edebiyatında Manzum Sözlük Yazma Geleneği…", s. 186-189.
[47] bkz. Kılıç, "Türkçe-Arapça Manzum Sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyân -2- (Metin)", s. 29-71.

6) Tuhfe-i Âsım, Ahmet Âsım Ayıntabî

7) Nazmu'l-Leâl, Antepli Şeyh Ahmed (1641)

8) Kitâb-ı Lugat-ı İbn-i Kalender

9) Tuhfe-i Lebîb, Lebîb Mehmed b. Mustafa

10) Nuhbe-i Vehbî, Sümbülzâde Vehbî[48]

11) Tuhfe-i Fevzî, Mehmed Fevzi Efendi

12) Mahmûdiye[49]

13) Nazm-ı Ferâid[50]

c) Türkçe-Arapça-Farsça Manzum Sözlükler:

Bu guruptaki manzum sözlük sayısı yaklaşık 15'tir. Behâüddîn ibn 'Abdurrahmân-ı Magalkaravî tarafından H.827/M.1424'te telif edilen "U'cûbetü'l-Garâyib fî Nazmi'l-Cevâhiri'l-'Acâyib", Anadolu sahasında yazılan ilk Arapça-Farsça-Türkçe sözlüktür.[51] Türk edebiyatında üç dilli manzum sözlüklere genellikle "hediye" anlamına gelen "tuhfe" adı verilmektedir. Türk edebiyatındaki Türkçe-Arapça-Farsça manzum sözlükleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

1) U'cûbetü'l-Garâyib fî Nazmi'l-Cevâhiri'l-Acâyib, Bahâu'd-dîn ibn Abdurrahmân-ı Malharavî (1424)

2) Ukûdü'l-Cevâhir, Ahmed-i Dâî

2) Lugat-ı Abdulkerîm, Abdulkerîm (1594)

3) Fethu'l-Fettâh, Sun'î-i Malatyavî (1599)

4) Genc-i Leâl, Gencî Pîr Mehmed (1631)

5) Menâzimü'l-Cevâhir, Hâkî Mustafa Üsküdârî (1632-3)

6) Tevfiye, Abdurrahmân Zâhid-i Konevî (1721)

---

[48] bkz. Yurtseven, *Türk Edebiyatında Arapça-Türkçe Manzum Lugatler ve Sünbülzâde Vehbî'nin Nuhbe'si…*

[49] Kılıç, "Türkçe-Arapça Manzum Sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyân-1 (İnceleme)" s.81-100.

[50] Kılıç, a.g.m., s. 81-100.

[51] Kılıç, "Manzum Sözlüklerimizden Manzûme-i Keskin", s. 230.

7) Se-Zebân, Şeyh Ahmed (1723)

8) Lugat-ı Feyzî, Eşref Feyzî (1736)

9) Nazm-ı Giridî, Ahmed Resmî b. İbrahim-i Giridî (1740)

10) Manzûme-i Keskin, Osman b. Keskîn (1758)[52]

11) Tuhfetü'l-İhvan ve Hediyyetü's-Sıbyân, Mustafa İlmî b. İbrahim (1772)

12) Müselles-nâme-i Şâkir, Osman Şâkir b. Mustafa Bozokî (1795-6)

13) Tuhfe-i Zîbâ, Hayret Mehmet Efendi (1819)[53]

14) Nazmü'l-Cevâhir, Hasan Aynî (1821)

15) Tuhfe-i Nushî, Nasuh Efendi (1861)

16) Lugat-ı Manzûm (Hâzâ Lugat-ı Nazîre-i Şâhidî ber-Arabî ber-Fârisî ber-Türkî)

Bu üç grup sözlüğün dışında da Klâsik Türk edebiyatı sahasına hitap etmese de Türk edebiyatında manzum sözlükler mevcuttur. Bunları şu şekilde gruplamak mümkündür:

a) Türkçe-Rumca Manzum Sözlükler:

Bu gurupta varlığı bilinen manzum sözlük sayısı ikidir ve adları şu şekildedir:

1) Tuhfetü'l-Uşşâk, Ahmed Fevzî Efendi

2) Tuhfe-i Rûmî[54]

b) Türkçe-Fransızca Manzum Sözlükler:

Bu gurupta varlığı bilinen manzum sözlük bir tanedir:

1) Miftâh-ı Lisân, Yusuf Hâlis Efendi (basım tarihi: 1850)[55]

---

[52] Kılıç, *Mustafâ bin Osmân Keskin, Manzûme-i Keskin...*

[53] Akmet Hilmi İmamoğlu'nun adı geçen eserinin 6. sayfasında 11 ve 13. sırada adları zikredilen "Tuhfe-i Zîbâ" ve "Tuhfe-i Hayret" adlı eserler aynı kişinin yani Hayret Mehmet Efendi'nin aynı eseridir. Yusuf Öz adı geçen eserinin 18. sayfasında, bu manzum sözlüğün adını, yukarıdaki telif tarihi ile birlikte, "Tuhfe-i Zîbâ" olarak vermektedir.

[54] Ahmet Hilmi İmamoğlu adları verilen bu iki eserin aynı eserler olabileceğini ifâde etmektedir. bkz. İmamoğlu, a.g.e., s. 9.

c) Türkçe-Bulgarca Manzum Sözlükler:

Bu gurupta da adı bilinen bir eser vardır:

1) Tuhfe-i Sabrî An Lisân-ı Bulgarî

ç) Türkçe-Ermenice Manzum Sözlükler:

Yine bir örmeği bulunabilen Türkçe-Ermenice manzum sözlük şudur:

1) Manzum Lugat-ı Ermeniye, Refî'-i Kalâyî

d) Diğer Manzum Sözlükler:

Yukarıdak guruplamalara girmeyen aşağıdaki eserler de mevcuttur:

1) Bedâyiü'l-Luga, Îmânî Tâli'-i Herevî (Nevâî'nin Dîvân'ındaki Çağatay Türkçesi ile Moğolca kelimelerin sözlüğüdür.)

2) Nisâb-ı Şeş-Zebân, Yusuf (Türkçe-Arapça-Farsça-Afganca-Hintçe manzum sözlüktür.)

Manzum metinlerin ezberlenmesi daha kolay olduğundan eski edebiyatımızda her konuyu manzum olarak anlatma geleneği vardı. Bu nedenledir ki şairler dil ve aruz öğretiminde de bu geleneğe uyarak manzum sözlükler hazırlamışlardır.

Manzum sözlükler ilmî olmaktan çok sıbyân mekteplerine giden çocukların hem aruz üzerine bilgi sahibi olmaları hem de Arapça ve Farsça kelimelerin Türkçe karşılıklarını ezberlemeleri maksadıyla dar hacimli olarak kaleme alınmış eserlerdir.[56] "Fenn-i Ażar" (yüce, büyük ilim) olarak görülen bu sözlükler, hacmi küçük, faydası çok ve ezberi kolay eserlerdir.[57] Bu eserler Arapça veya Farsça kelimelerin Türkçe karşılıklarını ihtiva etmekle birlikte bir takım kültür, edebiyat, aruz ve nazım bilgilerini de sözlük içerisinde

---

[55] bkz. Çınar, *Miftâh-ı Lisân.…*

[56] Kılıç, "Klâsik Türk Edebiyatında Manzum Sözlük Yazma Geleneği…", s. 186-189.

[57] Öz, *Tuhfe-i Şâhidî Şerhleri,* s. 5.

eriterek barındırırlar. Bu yönüyle manzum sözlükler çocuklara edebiyat, nazım ve aruz bilgisi de sunarlar ve aynı zamanda şiire meyilli olan çocukların kabiliyetlerinin ortaya çıkmasına vesile olurlar. Nitekim Tuhfe-i Şâhidî'de bu durum şu beyitlerle ifâde edilmektedir: [58]

19 *Yaøìn bildüm ki bir nev-reste maí'ùm*
Lu˚atler oøısa veznile man®ùm

20 *Aèa her úlm olur elbette äsän*
Olur ûûlemde bir merd-i süΔan-dän[59]

Görülüyor ki Şâhidî'ye göre manzum lugat okuyan bir çocuğa her ilim kolay gelecek ve bununla beraber o çocuk sühandân bir kişi olacaktır. Öyle ki çocukların bu eserlerden azamî ölçüde istifâde edebilmeleri için müellifler, manzum sözlüklerin mukaddime bölümlerinde "eserlerinin aruzu iyi bilen muallimler tarafından vezin üzere okutulup ezberletilmesi hususuna önemle işaret etmişler ve manzum sözlük okutanların da bu sanatı, bilhassa aruzu iyi bilmeleri gerektiğini belirtmişlerdir."[60] Bu yönleriyle manzum sözlükler "Anadolu'da Tuhfe-i Hüsâmî adlı Farsça-Türkçe sözlükle 14. yüzyılda başlayıp 1924'e yani Tuhfe-i Remzî'nin yazıldığı tarih sonrasına kadar klâsik tarz dil öğretiminde ders kitabı olarak okutulmuşlardır ve Cumhuriyet'in ilanından sonra bile dil öğretimi konusunda etkilerini sürdürmüşlerdir. Bunu manzum sözlüklerin kütüphaneleri dolduran yüzlerce el yazması nüshaları ile matbû baskılarından[61] anlamak mümkündür.[62]

Görülüyor ki eski eğitim sistemimizde dil ve nazım öğretiminde manzum sözlüklerin işlevleri büyük olmuştur. Bu eserlerin önemini Ahmet Remzi Akyürek *Tuhfe-i Remzî*

---

[58] Beyitler, ileride metnini vereceğimiz Milli Kütüphane 2727'de kayıtlı mecmuadan alınmıştır. Beyitlerin başlarında bulunan numaralar beyit numaralarıdır. Beyitlerin alındığı varak numaraları dipnotlarda verilecektir.

[59] vr. 30a, 30b; Tuhfe-i Şâhidî.

[60] Kılıç, "Manzum Sözlüklerimizden Manzûme-i Keskin", s.229-233; Kılıç, "Klâsik Türk Edebiyatında Manzum Sözlük Yazma Geleneği…", s. 186-189.

[61] Manzum sözlüklerin matbû baskıları için bkz. Öz, *Tuhfe-i Şâhidî Şerhleri*, s. 19-20.

[62] Zehra Gümüş, "Pîrî-Paşazâde Mehmed b. Abdü'l-bâkî El-Cemâlî'nin Tuhfe-i Şâhidî Şerhi: Tuhfe-i Mîr", *Turkish Studies,* S.5, Tunca Kortantamer Özel Sayısı 1, Yaz 2007, s. 298.

adlı eserinin ön sözünde şu şekilde ifâde etmektedir: "Birçok törelerimizin değiştiği; bilgi yurtlarımızın öğrenmek ve öğretmek biçimlerinin yenilendiği şu sırada vezinli lügat yazmayı geriye dönmek sananlar, boş bir düşünce sayanlar bulunacaktır. Ben ise başka türlü düşünüyorum. "Ecdâd-ı izâm, eslâf-ı kirâm" dediğimiz büyük dedelerimiz, ulularımız insanları pek güzel anlamışlar, bir çocuğu bilgili, uslu bir adam etmek için ne gerekli ise ona göre davranmışlardır. Gençlik ve kocalık çağlarında vezinli, makamlı herhangi bir ses işiten ademoğulları kulak veriyorlar, istekle dinliyorlar. Çocuk beşikte ninni istiyor ve o uygun sesi dinleye dinleye mışıl mışıl uyuyor. Ninniden uzaklaşacak bir çocuğa öğretilecek şeyleri kolaylıkla okutmak ve unutturmamak için ninniye benzeyen sözlerle öğretmeyi bulmuşlar ve pek çok faydasını görmüşlerdir."[63] Nitekim Ebû Nasr El-Ferrâhî de Nisâbu's-Sıbyân adlı eserinin önsözünde, çocukların şiir okumaya hevesli olduklarını, şiirin daha çekici geldiğini, bu münasebetle sözlüğü manzum olarak yazdığını ve eserinin dil öğrenmeyi kolaylaştıracağını ifâde etmiştir.[64]

Sözlük bilgisinin önemli bir emir olduğu ve işi kolaylaştırdığı manzum sözlüklerin mukaddime bölümlerinde de ifâde edilmektedir. Bu hususta Sübha-i Sıbyân'ın mukaddimesinde yer alan aşağıdaki ifâdeler dikkat çekicidir:

8 *ıİlm-i lu˚at emr-i mühimm olma˚ın*
~ ıf®nı teshìl içün ehl-i yaøìn

9 *Na®nıla bir niçe lu˚at yazdılar*
Silk-i meûnìde dürer dizdiler

10 *æanøı ´abì kim oøuyup ≈ıf®ide*
ıÁãd ola aèa niçe fäãde

11 *÷ab≠ı lu˚ätıla olur behredär*
Veznile na®n içre bulur iøtidär[65]

---

[63] İmamoğlu, *Muğlalı Şâhidî İbrâhim Dede*.. s.2'den naklen Ahmet Remzi Akyürek, *Tuhfe-i Remzî,* İstanbul, H.1344/M.1926, s. 3.
[64] Öz, *Tuhfe-i Şâhidî Şerhleri,* s. 5.
[65] Sübha-i Sıbyân, vr. 2a.

Görüldüğü üzre yukarıdaki beyitlerde lugat ilminin önemli bir emir olduğu ve ilim ehli insanların ezberlenmesi maksadıyla manzum olarak lugatlar oluşturdukları ifâde edilmektedir. Bu lugatı ezberleyen sabinin de nazım ve vezin hususlarında hisse sahibi olacağı söylenmektedir. Yine manzum sözlük müellifleri de çocukluklarında en az bir manzum sözlük ezberlediklerini beyan etmektedirler. Misâlen Tuhfe-i Şâhidî müellifi Şâhidî İbrahim Dede, çocukluğunda manzum sözlüklerden Tuhfe-i Hüsâmî'yi ezberlediğini bunun da çok faydasını gördüğünü ifâde etmektedir.

Manzum sözlükler yapıları itibariyle mesnevîlerde olduğu gibi besmele, hamdele ve salveleyi içine alan bir mukaddime ile başlar ve sebeb-i telif ile devam eder. Sebeb-i telif bölümlerinde eserin niçin kaleme alındığı hususunda açıklama yapılır. Bundan sonra çoğunlukla kıt'a ya da bahirlere ayrılan asıl sözlük bölümü gelir. Esas sözlük bölümünde kıt'a ve bahir isimlerinin hemen tamamının Arapça olduğu görülmektedir. *"El-øı≠ıatü'r-räbiıatü ve'l-úşrùne fì ba≈ri'≠≠avìl"* ve *"El-Ba≈ru'l-Hezecü'l-Müseddesü'l-MaΔŸûf"* örneklerinde gördüğümüz Arapça başlıklandırma, aynı zamanda o bölümde kullanılan vezin hakkında da bilgi verecek mahiyettedir. Farsça başlıklandırmalar ise daha çok, *"Der-beyän-ı sebeb-i na®m-ı kitäb"* gibi, esas sözlük dışında kalan bölümlerde kullanılmaktadır. Bundan sonra eserler yine mesnevî tarzında bir hâtime ile son bulur. Hâtime bölümlerinde genellikle ebced hesabından bahsedilir ve harflerin rakam değerleri söylenir. Bundan sonra da eserin yazıldığı zamana ebced hesabıyla tarih düşürülür.

Manzum sözlükler hacimleri birbirinden farklı olmakla beraber benzer özelliklerle tertip edilmişlerdir. Bunları kısaca şu şekilde ifâde etmek mümkündür:

1) Aynı bahir ve vezinde yazılmış beyitler "kıt'a" ibaresini taşıyan başlıklarla birbirinden ayrılmıştır. Misâlen *"Häzihì El-æı≠ıatü Mine'l Ba≈ri'r-Recezi'l-Müreffel*

Müstefûlätün Müstefûlätün", "æı≠ıatü Fi'l-Bahri'l-Hezec Mefäûlün Erbaúu Merrät"[66] gibi.

2) Taktî beyitleri yazılmıştır. Kıt'aların nazmında kullanılan bahir ve veznin bilinmesi ve beyitlerin bu vezin üzere doğru okunması amacıyla genellikle kıt'a sonlarına aynı vezinde bir ya da iki taktî beyti yazılmış ve bahrin adı söylendiği gibi vezin tef'ileleri de açık bir şekilde kaydedilmiştir. Misâlen;

73 Bu sözümi ezber it göèlüèüè aç pasını
Ín sü∆anem yäd kün jeng-i dilet mìzidäy

74 Müfteûlün fäûlün müfteûlün fäûlün
Kim bu kitäbı oøur úlm olur aèa øolay[67]

gibi.

3) Kıt'aların tertibi farklıdır. Manzum sözlüklerde kıt'aların art arda sıralanışında çoğunlukla bir düzen takip edilmemiştir. Ancak "Menâzîmü'l-Cevâhir, Tevfiye, Tuhfe-i Vehbî, Tuhfe-i Zîbâ, Nazmü'l-Cevâhir, Tuhfe-i Nushî, Güher-rîz ve Tuhfe-i Remzî'de kıt'alar, kafiyeleri ve redifleri göz önünde bulundurularak son harflerine göre "elif" harfinden "ye" harfine kadar elf-bâ nizâmına göre yazılmıştır.

4) İlk kıt'ada dini terimler nazmedilmiştir. Manzum sözlüklerin ilk kıt'alarında Allah ve Peygamber'in ad ve sıfatlarının anılması, bazı dinî terimlerin nazmedilmesi gelenek hâlini almış ve bu bölümlere "kıt'a-i şer'iye" denilmiştir. Misâlen;

93 ~aøøıè ismi ŞìŸer ü ŞebŸìr ü Yezdän u ` udä
Yaradıcı Áferìnende Büzürgì Kibriyä

94 Va´fıdur Perverdgär u Kirdgär Ámurzgär
Hem da∆ı Päyende Baøìdür Hemìşe Däãmä[68]

gibi.

[66] Sübha-i Sıbyân, vr. 3a.
[67] Tuhfe-i Şâhidî, vr. 33a.
[68] Tuhfe-i Vehbî, vr. 63a.

5) Çoğunlukla beyitlerde önce yabancı kelimenin, daha sonra da Türkçe karşılığının nazmedilmesine ve bu sıranın takip edilmesine dikkat edilmiştir. Ancak bu sıranın takip edilmediği durumlar da söz konusudur. Manzum sözlüklerde önce yabancı kelimenin daha sonra bunların Türkçe karşılığının nazmedilmesine şu beyit örnek verilebilir:

130 *Silk iplik selk øoymaø selΔ iΔräc eylemek*
úA◊◊ ı´ırmaø úa´r ´ıømaø úa´r ikindi hem zamän[69]

gibi.

Manzum sözlükler dar hacimli eserlerdir demiştik. Çocukların bu eserleri ezberlemeleri amaç edinildiğine göre bu eserlerin hacminin de çok geniş olmaması makuldür. Zaten bu eserler dar hacimli olmalarından ötürüdür ki Kur'ân, hadis ve edebiyat alanlarında en fazla kullanılan kelimelerin Türkçe karşılıklarını barındırırlar. Arap ve Fars diline ait teferruat sayılabilecek kelimeler çoğunlukla yer almaz, genellikle isim ve sıfat türünden kelimelere yer verilir. Bunların yanında Farsça fiillerin mâzî ve muzârî kökleri, çekimli fiiller ve fiillerin mastar hâlleri de gösterilmiştir. Tuhfe-i Şâhidî, Tuhfe-i Vehbî, Tuhfe-i Remzî gibi eserlerde Farsça deyimlere de yer verilmiştir. Manzum sözlüklerin önemli bir kısmında da Kur'ân'da geçen kelimelere ağırlık verilmektedir.

İşte hacim açısından bu eserlerin beyit sayılarına bakıldığında çok çeşitlilik arz ettikleri görülecektir. Misâlen manzum sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyân 453[70], Tuhfe-i Şâhidî 505, Tuhfe-i Vehbî 871[71], Tuhfe-i Fedâî 401[72], Manzûme-i Keskin[73] 431 beyitten müteşekkildir. Şu hâlde mevcut manzum sözlükler arasında 100 beyitten başlayıp 1300 beyte kadar ulaşan hacimdeki eserlere rastlamak mümkündür.

---

[69] Sübha-i Sıbyân, vr. 9a.
[70] Kılıç, "Türkçe-Arapça Manzum Sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyân -2- (Metin)", s. 29-71.
[71] Tuhfe-i Şâhidî ve Tuhfe-i Vehbî'nin beyit sayısı için Milli Kütüphane 2727'de kayıtlı mecmua esas alınmıştır.
[72] Yakar, "Manzum Sözlüklerimizden Tuhfe-i Fedâî", s. 1019.
[73] Kılıç, "Manzum Sözlüklerimizden Manzûme-i Keskin", s. 230.

Manzum sözlük müellifleri eserlerini kaleme almadan önce mensur sözlüklerden kelime derleme çalışması yaparak derledikleri kelimeleri nazmetmişlerdir. Bu bakımdan manzum sözlüklerin kaynakları mensur sözlüklerdir. Ancak başka bir manzum sözlüğün kusurlarını gidermek maksadıyla ya da nazîre olarak yazılanlar ile Tuhfe-i Remzî gibi küçük manzum sözlükler, bir ya da birkaç manzum sözlükten istifâdeyle, ayrıca çok kullanılan Farsça kelimeleri tercih etmek ve Türkçe karşılıkları zamana uygun kelimelerle değiştirmek suretiyle meydana getirilmişlerdir.

Bu şekilde yazılan manzum sözlüklerin en iyi örneği Tuhfe-i Şâhidî'dir. Tuhfe-i Şâhidî, Tuhfe-i Hüsâmî'de mevcut Farsça kelimelerin yeniden ve başrılı bir şekilde nazmedilmesiyle vücuda getirilmiştir. Bununla herhangi bir kaynaktan faydalanmayıp yalnızca ezberlerindeki Arapça, Farsça kelimelerle manzum sözlük yazan müellifler de vardır. Osman Şakir b. Mustafa "Müselles-nâme" adlı eserini bu şekilde telif etmiştir. [74]

Manzum sözlükler daha çok küçük çocukların ilmine katkıda bulunmak maksadıyla yazıldıkları için bu eserlerin önemli bir bölümünde "hediye, armağan" anlamına gelen "tuhfe" kelimesi ile şairinin adının kullanıldığını görmekteyiz. Tuhfe-i Hüsâmî, Tuhfe-i Şâhidî, Tuhfe-i Vehbî bunlara örnek verilebilir.

Manzum sözlükler dar hacimli eserler oldukları için bazılarının adında "Manzûme-i Keskin" gibi "manzûme" kelimesi geçmektedir.

İki manzum sözlük sahibi olan Sümbül-zâde Vehbî'nin eserlerinden birinin adında yukarıda ifâde ettiğimiz "tuhfe" sözcüğü geçerken diğerinde "seçkin, seçilmiş" anlamına gelen "nuhbe" sözcüğü kullanılmıştır. Eser "Nuhbe-i Vehbî" olarak adlandırılmıştır. Yine Ahmet b. Ali b. Ahmet'in 1649'da düzenlediği sözlüğü de "Nuhbetü't-Tuhfe" adını almaktadır ki "hediyelerin seçkini" anlamına gelir.

[74] Öz, Tuhfe-i Şâhidî Şerhleri, s. 14-15.

Manzum sözlüklerin adlandırılmasında "dizme, tertip etme" ve "vezinli söz" anlamlarına gelen "nazm" kelimesinin de kullanıldığı görülmektedir. "Nazmü'l-Leâl" gibi.

İran ve Hindistan sahalarında telif edilen manzum sözlüklere ise "nisâb" adı verilmektedir. Bu kelimeyi ilk olarak Ebu Nasr El-Ferrâhî manzum sözlüğüne ad olarak vermiştir ki eserinin adı "Nisâbu's-Sıbyân"dır. "Nisâb" kelime anlamı itibariyle üzerinden zekat verilmesi gereken mal miktarı, iki yüz dirhem ya da yirmi dinar gibi zekat vermeyi gerektiren mal miktarı; soy, her şeyin aslı; dönüş yeri, güneşin battığı yer; her şeyin önü, başlangıcı; rütbe, makam, liyâkât; tâlih, nasip, kısmet; her şeyin belli bir miktarı; sınır gibi anlamlara gelmektedir. "Nisâb" kelimesi Farsça'da ise daha çok "mal, altın, sermaye" anlamında kullanılmıştır. Nisâbu's-Sıbyân 200 beyitten oluşan bir eser olduğu için müellif bu manzum sözlüğe Nisâbu's-Sıbyân adını vermeyi uygun bulmuştur.[75]

Yine manzum sözlük adlandırmalarında "lûgat", "Lugat-ı Ferişteoğlu" gibi, ve "cevâhir", "Cevâhirü'l-Kelimât"[76] gibi, kelimelerinin de kullanıldığını görmekteyiz.

Manzum sözlüklerin daha çok şairler tarafından; lugat ilminin esasları göz önünde bulundurularak oluşturulan mensur sözlüklerin ise ilmiye sınıfına mensup kişiler tarafından kaleme alındığı dikkat çekmektedir. Manzum sözlüklere yapılan şerhler de müderrisler tarafından yapılmaktadır.[77] Bu şerhler bir ihtiyaç neticesinde kaleme alınmış eserlerdir. Nitekim manzum sözlüklerin kelimelerin okunuşlarının verilmesi, kelimelerin bilinen anlamlarının bir yerde zikredilmesi, aranılan kelimeye kolayca ulaşılması gibi hususlarda ihtiyaca cevap veremediği Yusuf Öz tarafından ifâde edilmektedir.[78] Bu eksiklikleri gidermek için de manzum sözlük şerhleri[79] yazılmıştır.

---

[75] Öz, a.g.e., s.9.

[76] bkz. Zehra Gümüş, *Şemsî'nin Cevâhirü'l-Kelimât'ı*, (Yayınlanmamış Lisans Tezi), (Dan: Doç. Dr. Atabey Kılıç), Erciyes Üniversitesi, Kayseri 2003.

[77] Kılıç, "Manzum Sözlüklerimizden Manzûme-i Keskin", s. 230.

[78] Yusuf Öz, "Tuhfe-i Vehbî Şerhleri", *İlmî Araştırmalar,* S. 5, İstanbul 1997, s. 221.

Manzum sözlüklere yapılan şerhler manzum sözlüklerin bahirleri, vezinleri hakkında daha geniş bilgi vermek, kelimelerin hareke kayıtlarını ve Türkçe karşılıklarını daha ayrıntılı olarak aktarmak, okuyanlara aruz veznini, basit gramer kurallarını ve vezinlerin taktî'lerini öğretmek gibi amaçlarla yazılmışlardır.[80]

Manzum sözlük şerhleri içerisinde asıl metni de barındırdığından tenkitli metin kurmada kullanılabilir. Bununla birlikte bu eserlerin sözlük çalışmalarına sağlayacağı katkılar âşikardır. Bu eserler şerh edilen kelimenin o dönemde ne şekilde okunduğu/kullanıldığına dâir fikir veren hareke kaydının verilmesinin yanında, kelimelerin o dönemdeki anlamlarını içermeleri bakımından da önemli kaynaklardır. O dönemde kullanılan araç gereç isimlerini ve oynanan oyunlara dâir bilgileri içermesi, bölgedeki yer adlarını da aktarması bu eserleri Türk kültürü açısından bir kat daha önemli kılmaktadır.[81]

"Manzum sözlükler arasında ençok rağbet gören sözlük Tuhfe-i Şâhidî olduğu için en çok nazîre ve şerhin bu sözlüğe yapıldığını görmekteyiz. Tuhfe-i Şâhidî'ye yapılmış olan 39 şerh, 6 tercüme, alfabetik tertipler, bahir ve vezinlerinin izahı için yazılan eserlerin yanında, sayısı 10'u bulan tazmin ve nazîreler vardır. Tuhfe-i Vehbî için ise 5 şerh, 5 nazîre ve 1 de alfabetik tertip yapılmıştır.

"Tespitlere göre manzum Türkçe-Farsça sözlüklerden Bahrü'l-Garâyib, Tuhfe-i Şâhidî, Tuhfe-i Vehbî; Türkçe-Arapça-Farsça manzum sözlüklerden ise Nazmü'l-Cevâhir şerh edilmiştir."[82] Türkçe-Arapça manzum sözlüklerden ise Sübha-i Sıbyân'a "*Sübha-i Sıbyân Şerhi "Hediyyetü'l-İhvân"* isimli şerh yapılmıştır ki bu şerh, Atabey Kılıç

---

[79] Manzum sözlük şerh metni için bkz. Atabey Kılıç, Bosnavî Mehmed Necîb, Sübha-i Sıbyân Şerhi Hediyyetü'l-İhvân (İnceleme-Metin), Laçin Yayınevi, Kayseri 2007; Zehra Gümüş, *Pîrî Paşa-zâde Cemâlî Mehmed b. Abdülbâkî, Tuhfe-i Mîr [Tuhfe-i Şâhidî Şerhi] (İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)*, (Dan: Doç.Dr. Atabey Kılıç), (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2006.

[80] Zehra Gümüş, "Pîrî Paşa-zâde Mehmed b. Abdü'l-bâkî El-Cemâlî'nin Tuhfe-i Şâhidî Şerhi: Tuhfe-i Mîr", *Turkish Studies*, S.5, Tunca Kortantamer Özel Sayısı 1, Yaz 2007, s. 426.

[81] Gümüş, a.g.m., s. 427.

[82] Yusuf Öz, *Tarih Boyunca Farsça-Türkçe Sözlükler*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 1996, s.73.

tarafından ilim dünyasına tanıtıl ve aynı zamanda yamlanmıştır.[83] Bundan başka manzum sözlük şerhleri üzerine yapılan çalışmalar olarak Yusuf Öz'ün Tuhfe-i Vehbî Şerhleri[84] adlı yazısıyla Tuhfe-i Şâhidî Şerhleri[85] adlı kitabını görmekteyiz. Ayrıca Tuhfe-i Şâhidî şerhi olan Tuhfe-i Mîr[86] üzerine Zehra Gümüş tarafından yüksek lisans tezi hazırlanmış ve bu eseri tanıtıcı bir makale yayınlanmıştır. Ancak bugüne kadar manzum sözlük şerh metinlerinin yayımlanmaması bu hususta bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır.

---

[83] Atabey Kılıç; "Manzum Sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyân Şerhi Hediyyetü'l-İhvân" *Celal Bayar Üniversitesi II. Uluslararası Türk Tarihi ve Edebiyatı Kongresi*, 11-12-13 Kasım 2005 Manisa. (yayımı: Atabey Kılıç, *Klâsik Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*, Turkish Studies Publication, Ankara 2007, s.410-415.); Atabey Kılıç, *Bosnavî Mehmed Necip, Sübha-i Sıbyân Şerhi Hediyyetü'l-İhvân…*

[84] Öz; "Tuhfe-i Vehbî Şerhleri", s. 219-232.

[85] Öz, *Tuhfe-i Şâhidî ve Şerhleri…*

[86] Gümüş, "*Pîrî Paşa-zâde Cemâlî Mehmed b. Abdülbâkî, Tuhfe-i Mîr;* Gümüş, "Pîrî-Paşazâde Mehmed b. Abdü'l-bâkî El-Cemâlî'nin Tuhfe-i Şâhidî Şerhi: Tuhfe-i Mîr", s.296-312.

I. MİLLİ KÜTÜPHANE 2727 NUMARALI MECMUA

1. Tavsifi:

Milli Kütüphane 2727'de kayıtlı olan eser içerisinde farklı konularda yazılmış metinleri barındırdığından bir mecmua özelliği taşımaktadır. Çoğunlukla da manzum sözlük metinlerini barındırdığı için bir manzum sözlük mecmuası olarak nitelenebilir.

Kitabın üzerinde ve içerisinde herhangi bir isim yoktur. Mecmuanın kim tarafından düzenlendiğini de tam olarak anlamak mümkün olmasa da eserde, Sübha-i Sıbyân'dan sonra 27b varağında yer alan

"æad temme ma≠yyetü'l–øalemi bi-úavni'llähi Ÿi'l-fa¬li ve'l-keremi min yedi'l–úabdi'◊-◊aûf Es-seyyid İbrähìm úAfîf ˚ufira lehu ve'l välideyhi." ifâdesi ile Tuhfe-i Şâhidî'den sonra 60a varağında yer alan *"Sevvedehu'l-úabdi'◊-◊aûf es-Seyyid İbrähìm úAfîf İbnü'l-~äc Mu≈ammed úafå úanhüme'l-úAfuvvü'´-TMämed ve'l-mesãûli mine'n-nä®rìn."* ifâdeleri eserin 60. varağına kadar olan bölümün İbrahim Afîf adında bir kişi tarafından yazıldığını göstermektedir. Zaten 60. varaktan sonra el yazısında bir değişmenin olduğu da gözlenmektedir. Ancak diğer bölümlerde metinlerin kimin tarafından yazıldığı belirtilmemiştir.

Eserin arka zahriyyesinde yer alan *"Sene biè yüz øırø dörd"* ve yine *"Sene 1144"* ibareleri eserin muhtemelen bitiriliş tarihidir ve miladi olarak 1731-2[87] tarihine tekâbül etmektedir. Ancak bu tarih mecmuanın tamamının bitirildiği tarihtir. Çünkü Sübha-i

[87] Hicrî takvimi miladîye çevirmede Türk Tarih Kurumu'nun resmi internet sitesindeki *http:\\193.255.138.2\takvim.asp* kaynağından yararlanılmıştır.

Sıbyân'ın sonunda mecmuanın bu bölümünün *"Fi mu≈arremi'l-kiräm sene 1130"* ifâdesi ile H.1130-Muharrem / M. 1717-18 Aralık-Ocak tarihinde; Tuhfe-i Şâhidî'nin sonunda *"Sene 1118-25 Mu≈arrem"* ifâdesi ile de bu bölümün H. 25 Muharrem 1118 / M. 9 Mayıs 1706 tarihinde bitirildiği ifâde edilmektedir. Bu tarihler adı geçen manzum sözlüklerin neşir tarihleri değil mecmuaya yazıldıkları tarihlerdir. Buradan anlaşılmaktadır ki mecmua uzun bir süreç içerisinde peyderpey oluşturulmuştur.

Eser bez kaplı karton bir cilde sahiptir. Kitap kapağı süslüdür ve kapağa kitabın Milli Kütüphane'ye kayıt numarası olan "2727" rakamının yazılı olduğu bir etiket yapıştırılmıştır. Yine kitap kapağının iç bölümüne kurşun kalemle aynı kayıt numarası yazılmıştır.

Kitabın ön kapaktan sonraki zahriyye kısmında kırmızı kalemle ve Osmanlı Türkçesi alfabesiyle *"Isparta viläyeti Egirdir øa◊äsından aldı˚ım kitäbdır."* ifâdesi kayıtlıdır. Bu ifâdenin altında yazan ibaresi ise okunamamıştır. Yine Kitabın mevcut olan ilk sayfasının üstünde yeni Türk alfabesiyle *"Sat: 7.7.1970 Mehmet Altan Ank."* ifâdesi vardır. Bu ve zahriyedeki ifâdelere göre, ismi yazan kişinin bu kitabı Isparta/Eğirdir'den satın aldığı düşünülebilir. Arka zahriyyede yer alan *"F: 125.00 TL"* ibaresi kitabın o zamanki fiyatını da ifâde etmektedir.

Eserin ilk sayfasındaki kütüphane mührü ve tarihine göre kitap "841" belge numarası ile 1978'de Milli Kütüphane'ye kaydedilmiştir. Aynı kayıt tarihi arka zahriyyede *"7 Temmuz 1978"* ibaresi ile verilmiştir.

Eser toplamda 119 varaktan müteşekkil iken ilk varak koptuğundan kitapta 118 varak vardır. Eserin 28a, 28b, 29a, 88a, 95b, 96a, 99a, 99b, 103a, 103b, 104a ve 104b varakları olmak üzere toplam 12 sayfası boştur.

Eserde 2a-3a; 60b-88b ve 97b-102a varakları arası çift sütunlu olarak diğer varaklar tek sütunlu olarak kaleme alınmıştır. Manzum metinlerin yer aldığı 2a-105a varakları arasında, varaklardaki satır sayılarında da farklılıklar vardır. Varaklarda 15, 16, 17, 18 ve 19'ar satır bulunmaktadır.

Eserde kırmızı ve siyah mürekkep kullanılmış ve yazılar nesih hat ile yazılmıştır. Kırmızı mürekkep daha çok başlıklarda, manzum sözlüklerde bahirlerin başlıkları ile taktî beyitlerindeki aruz kalıbının yazımında, manzum melheme metninde burç adlarının derkenar bölümüne yazımında, Farsça mastarlar ve dilbilgisi kuralları hakkında bilgi verilen Arapça mensur bölümde ise konu başlıklarında ve tenbihlerde kullanılmıştır.

1.varak kopmuş olduğundan eser 2a varağındaki *"Räh-ı hidäyetde siräc-ı Münìr / Yevm-i øıyämetde şefìúü na´ìr"* beytiyle başlamakta ve 119a varağındaki *"Temme'l-kitäb bi-úavnillahi'l-Vehhäb."* ifâdesi ile sona ermektedir.

Kitap bir manzum sözlük mecmuası özelliğine sahip olduğundan içerisinde çoğunlukla manzum sözlük metinlerini barındırmaktadır. Bunlar; 2a-27b varakları arasındaki *Sübha-i Sıbyân;* 28b-60a varakları arasındaki *Tuhfe-i Şâhidî* ve 60b-87b varakları arasındaki *Tuhfe-i Vehbî*'dir. Eserde bundan sonra 88b-95a varakları arasında *Aruz Risâlesi;* 96b-98b varakları arasında *manzum melheme;* 100a-102a varakları arasında *Kasîde-i Vehbî;* 105a varağında *Arapça özlü bir söz ve dörtlük* son olarak da 105b-119a varakları arasında *Farsça mastarlar ve dilbilgisi kuralları hakkında bilgi veren Arapça mensur bir metin* yer almaktadır. Ayrıca kitaptaki özellikle Tuhfe-i Şâhidî ve Farsça'daki mastarlar hakkında bilgi verilen Arapça metinde derkenar halinde açıklamalar yapılmıştır.

2. Muhtevası

Milli Kütüphane 2727'de kayıtlı olan eserde sırasıyla Sübha-i Sıbyân, Tuhfe-i Şâhidî, Tuhfe-i Vehbî, Aruz Risâlesi, manzum melheme metni, Kasîde-i Tayyâre Li-

Vehbî, 105a varağında Arapça özlü söz ve dörtlük ve son olarak Farsça mastarlar ve dilbilgisi kuralları ile ilgili bilgi veren Arapça mensur bir metin yer almaktadır.

a) Sübha-i Sıbyân:

Mecmuanın 2a-27b varakları arasında manzum sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyân kayıtlıdır. Sübha-i Sıbyân yaklaşık 460 beyit civarında Türkçe-Arapça manzum bir sözlüktür. Eserin kütüphanelerdeki 50-60 civarında yazma nüshası vardır ve eser 1801 yılından 1900'lü yılların başına kadar 30 kez basılmıştır. Bu durum eserin şöhretini ortaya koyması bakımından önemlidir. Öyle ki bu eser sıbyân mekteplerinde ders kitabı olarak okutulmuştur. "Bilindiği üzere 5-6 yaşlarındaki kız ve erkek çocuklara "sabî", bunları okutmak için açılmış okullara da "Sıbyân Mektebi" denmiştir. Bu mekteplerde bilindiği kadarıyla elif-bâdan başlamak üzere Kur'ân-ı Kerim, tecvid, İslâm ahlâkı, sarf ve nahiv gibi dersler verilmektedir. 1274/1857-1858 senesi sıbyân mekteplerinde okutulan dersler arasında bunlara ilâveten hüsnühat ve ayrıca Sübha-i Sıbyân'ın da bulunduğunu öğreniyoruz. Anlaşıldığı kadarıyla Sübha-i Sıbyân, sıbyân mekteplerinde okuyan öğrencilerin Türkçe kelimelerin Arapça karşılığını kolay ve zevkli bir şekilde öğrenmelerini sağlayan, öğretici ve ezberlenmesi kolay bir okul sözlüğü olması sebebiyle bir hayli ilgi çekmiş ve çok okunmuştur."[88]

Sübha-i Sıbyân'ın telif tarihi ve müellifi hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır. Yazma nüshalarda müellifinin ismi geçmeyen bu eserin matbû nüshalarında müellifinin adı Mehmed b. Ahmed er-Rûmî, Ebu'l-Fazl Muhammed b. Ahmed er-Rûmî ve Er-Rûmî Bosnavî Ebu'l-Fazl Muhammed Ahmed gibi farklı şekillerde verilmektedir. Yine eserin metinleri arasında müellif kendisi hakkında bilgi vermemektedir. "Hediyyetü'l-İΔvän fî Şer≈i Süb≈ati'´-TMbyän" adlı eserde ise müellif hakkında şu bilgiler verilmektedir:

"Lu≠f-ı İlâhì ile yazdım la≠f *úabd mu≠laøä insäna ı≠läk olunur gerek hürr ve gerek bende olsun æämùs şäri≈iniè beyänına göre merbù≠oldı˚ına menìdir ve úabdden muräd*

[88] Kılıç, "Klâsik Türk Edebiyatında Manzum Sözlük Yazma Geleneği…", s. 186-189.

näßm-ı mer≈ùmuè kendileridir ki ism-i şerìfleri Mu≈ammed ve künyesi Ebu'l-Faøl Mu≈ammed bin Aḥmedü'r-Rùmì oldı˚ ba‰ı manzùmelerde mersùmdur ve bu fi'l-a´l Bosnevìdir."[89] Bu ifâdelere göre müellifin adı "Muhammed", künyesi "Ebu'l-Fazl Muhammed b. Ahmedü'r-Rûmî"dir ve müellif Bosnalı'dır.

Eserin telif tarihi ile ilgili olarak metin içerisinde yer alan

27 Geldi bu mirãåt-ı dile müncelì
Tä aèa tärìΔ ola ***"naßm-ı celì"***[90]

beytindeki ***"naßm-ı celì"***[91] ifâdesinin ebced hesabına göre verdiği H.1033 tarihi eserin telif tarihidir ki milâdî olarak 1623/24 tarihlerine tekâbül etmektedir. Nitekim bu tarih metinde satır altında da yazılmıştır. Yine aynı tarih 27b varağının derkenar kısmında *"Sene 1033 täriΔ-i teđìf*" şeklinde verilmektedir.

Sübha-i Sıbyân'da müellif, manzum sözlük yazmada klâsikleşmiş olan kurallara riayet ederek eserine besmeleyle başlamaktadır. Milli Kütüphane 2727'de olmayan ancak diğer nüshalarda bulunan besmele beyitleri şu şekildedir:[92]

1 Näm-ı ` udä Ÿikr idelim ibtidä
Menzil-i maø´ùda Odur reh-nümä

2 Näm-ı ` udä olsa esäs-ı keläm
Aèa binäãen n'ola olsa temäm

3 Näm-ı ~ udä cän u dili şäd ider
Cümle lu˚at ehli anı yäd ider

Üç beyitlik bu besmeleden sonra 5 beyitten meydana gelen hamdele bölümü gelmektedir:

4 ~ amd ü §enä minnet ü şükr ü sipäs

---

[89] Kılıç, "Türkçe-Arapça Manzum Sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyân -1-(İnceleme)", s.86'dan naklen Bosnavî Mehmed Necîb, *Sübßa-i ™Ybyän Şerßi Hediyyetü'l-İΔvän*, Şirket-i ™Mrräfiyye-i úOßmäniyye, İstanbul 1308/1890-91, s. 17.

[90] vr. 2b.

[91] (ك=50+ض900+ق=40+ة =3+ف =30+ن=10)=1033

[92] Buradan itibaren alıntı yapılacak 16 beyit Mevlânâ Müzesi No: 4026'da kayıtlı manzum sözlük mecmuasındandır. Metin için bkz. Kılıç, "Türkçe-Arapça Manzum Sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyân -2-(Metin)", s. 29-71.

Läyıø-ı än ` älıø-ı cinn ü ünäs

5 *Ol ki benì ädeme virdi lisän*
Tä ideler sükrini vird-i zebän

6 *úmile ≈ikmet virüp itdi kerem*
úAlleme mä lem yaúlem bi'l-øalem

7 *Niúmetiniè süfresi berr-i basì≠*
~ ikmetiniè øa≠resi ba≈r-ı mu≈ì≠

8 *æullarına ra≈meti çok pädişäh*
Cenneti göstermek içün şäh-räh

Hamdeleden sonra gelen 8 beyitlik salvele şu şekildedir:

9 *úÁleme gönderdi Resùl-i Emìn*
Hem aèa indirdi Kitäb-ı Mübìn

10 *` aløı berì kıldı ¬aläletden ol*
~ aøøı úayän eyledi gösterdi yol

11 *Räh-ı hidäyetde siräc-ı münìr*
Yevm-i øıyämetde şefìúü naÁìr

12 *Ümmeti ≈aøøında duûäsı øabùl*
A≈med ü Ma≈mùd u Mu≈ammed Resùl

13 *TÝalli úaleyhi hüve ∆ayrü'l-enäm*
Rabbi ve sellim bi-etemmi's-seläm

14 *£ümme úale'l-äli ve aÁ≈äbihì*
El-müte≈allìne bi-ädäbihi

15 *Necm-i hidäyetdir anıè her biri*
MeŸheb-i ~ aøø üzre ider reh-berì

16 *Cümlesiniè rù≈ına her sub≈ u şäm*
Vä´ıl ola ~ a◊ret-i ~ aødan seläm

Müellif bundan sonra sebeb-i telif'e geçmektedir. Sebeb-i telif bölümünde eserin yazımı hakkında şu ifâdeler kayıtlıdır:[93]

8 úİlm-i lu˚at emr-i mühimm olma˚ın
~ıf®nı teshìl içün ehl-i yaøìn

9 Na®mıla bir niçe lu˚at yazdılar
Silk-i meúâninde dürer dizdiler

10 æanøı ´abì kim oøuyup ≈ıf®ide
úÁãd ola aèa niçe fääde

11 ÷ab≠ı lu˚ätıla olur behredär
Veznile na®m içre bulur iøtidär

12 Läkin anuè ek§eriniè maúnisi
Olma˚ıla tercüme-i[94] Färsì

13 Fehm idemez bunı bu ehl-i diyär
Ola Δu´ù´ä ki oøuyanlar ´ı˚är

14 ~ıf®u Δaleldir bu da hem väøıâi
Terceme laf®üzre muøaddem ola

2b 15 YäΔud ara yerde ola fä´ıla
Vezn içün ìräd olunan laf®ıla

16 Gerçi seläsetde olur bì-na®r
Läkin olur ◊abt-ı lu˚atde úasìr[95]

Sebeb-i Telif bölümündeki bu beyitlerde müellifin anlatmak istediklerini şu şekilde özetlemek mümkündür: "Lugat ilmi önemli bir iştir ve ilim ehli insanlar lugat ezberlemeyi kolaylaştırmak için manzum sözlükler yazmışlardır. Sabiler yani çocuklar manzum sözlük ezberlerlerse şiir ve vezin konusunda hisse sahibi olacaklardır. Ancak manzum sözlüklerin çoğu Farsça'dan tercümedir ve özellikle de çocukların bunları

[93] Buradan itibaren alıntı yapılacak beyitler Milli Kütüphane 2727 numaralı mecmuadandır.
[94] Kelime "tercüme" şeklinde harekelenmiştir.
[95] vr. 2a-2b.

anlaması kolay değildir. Hele de kelimenin tercümesi esas kelimeden önce veriliyorsa bu ezberlemeyi de güçleştirir. Yine sözcük ile onun tercümesi arasında başka sözcükler çok fazla olursa bu da ezberlemeye halel getirir. Böyle yapmak belki metne akıcılık sağlar ama lugat ezberlemeyi güçleştirir." Görüldüğü üzere müellif bu bölümde eserinin yazımında, özellikle ezberlenmesi için, mümkün olan en kolay yöntemi seçeceğinin işaretini vermektedir. Nitekim yukarıdaki beyitlerin devamında kendi eserinin yazımı hakkında sözlediği ifâdeler onun yöntemini bize anlatmaktadır:

17 İmdi man®ùmı bu úabd-i ◊aîf
Lutf-ı İlähì ile yazdım pek lätìf

18 Na®mı Δu´ù´ında idüp ihtimäm
A≈sen-i tertìbile verdim ni®ùm

19 Laf® muøaddem úaøabince hemän
Tercemesi etdi aèa iøtirän

20 Laf®la maúnäsı idüp izdiväc
æalmadı surΔ-ı øaleme i≈tiyäc

21 İbni Ferişte lu˚atı gibi genc
Oldı o æurãan lu˚atı bunda derc

22 Tä ki ola fehmi vü ≈ıf® yesìr
~acmi ´a˚ìr ola lu˚ätı keşìr

23 Bir niçe ba≈r üzre açup perr ü bäl
æı≠úaları oldı sefìne-mişäl

24 æı≠úa temämında daΔı äşikär
Hem laøab-ı ba≈rıla hem vezni var[96]

Bu ifâdelere göre Sübha-i Sıbyân'nın yazımında müellif büyük bir özen göstermiş ve en güzel tertip ile onu oluşturmaya çalışmıştır. Önce sözcüğü söylemiş hemen ardından tercümesini yazmıştır. Bu nedenle de sözcüğün lafzıyla manasının arka arkaya gelmesi onu izah edecek kırmızı kaleme ihtiyaç bırakmamıştır. Sübha-i Sıbyân, İbn-i Ferişte

[96] vr. 2b.

lugatı gibi bir hazineye sahiptir Kur'ân kelimeleri bu eserde (Sübha-i Sıbyân'da) derc edilmiştir. Müellif eserin ezberinin ve anlaşılmasının kolay olması için hacminin küçük ancak kelimelerin çok olmasına dikkat etmiştir. Her bahrın sonunda kıt'anın adı ve vezni verilmiştir.

Yukarıda bahsedilen eserin tertibi ile ilgili olarak şu beyitler örnek olabilir:

60 *~ alìl erdir≈alìle úavretidür*
MeΔaø◊ o˚lan ≠o˚urmaø za≈metidür[97]

291 *Mefûlü mefäîlün feûlün*
Maøbù◊-ı hezec bu ba≈ra dirler[98]

Görüldüğü gibi eserinde müellif sözcüğün lafzıyla tercümesini birbiri ardınca vermiş ve her bahrin sonunda da o bahrin adını zikretmiştir.

Dikkat edilmesi gereken hususlardan biri de sebeb-i telif bölümündeki beyitlerde İbn-i Ferişte lugatından bahsedilmesidir. Bilindiği üzere bu lugat Arapça-Türkçe manzum sözlüklerin en meşhuru ve Anadolu'daki ilk örneğidir. Bu eser kendinden sonra yazılan manzum sözlüklere de örnek olmuştur. Bu hâliyle Ferişteoğlu lugatının Sübha-i Sıbyân müellifi üzerinde de tesiri vardır.

Sebeb-i telif bölümündeki beyitlerin devamında müellif eserinin kendisini hayırla anılmasına vesile olmasını dilemekte ve eserine ad olarak "Sübha-i Sıbyân"ı seçtiğini ifâde etmektedir:

25 *` ayr ile şäyed sebeb-i yäd ola*
Süb≈a-i ™Ybyän aèa hem ad ola[99]

Sübha-i Sıbyân, "çocukların tesbihi" anlamına gelmektedir. Tesbih; "dilde sürekli söylenen anılan" demektir. Nitekim eser ismiyle müsemmâ olmuş ve yıllar boyunca sıbyân mekteplerinde ders kitabı olarak okunmuş ve ezberlenmiştir.

---

[97] vr. 4b.
[98] vr. 19a.
[99] vr. 2b.

Çeşitli nüshalarda 455-465 arası bir beyte sahip olan Sübha-i Sıbyân'ın bizim metnini hazırlamaya çalıştığımız Milli Kütüphane 2727'de kayıtlı mecmuada, eserin ilk varağı kopmuş olduğundan toplam 430 beyit mevcuttur. Bunun 32 beyti hamdele, salvele, sebeb-i telif ve münacatın bulunduğu giriş bölümüdür. Bu bölümde *"Sebeb-i Na®m-ı Kitäb"* ve *"Der-Beyän-ı Münäcät"* gibi Farsça başlıklar kullanılmıştır.

Milli Kütüphane 2727'de kayıtlı mecmuada eserin esas sözlük bölümü yaklaşık 396 beyit kadardır. Eser 29 bahirden meydana gelmektedir ve bahir başlıkları *"Häzihì El-æı≠ätü Mine'l-Ba≈ri'r-Recezi'l-Müreffel Müstefúlätün Müstefúlätün"* örneğinde olduğu gibi Arapça'dır. Ayrıca bahir başlıklarından sonra o bahirde kullanılan aruz kalıbı da verilmektedir. "Bahirler aa, xa, xa, xa … kafiye düzeniyle oluşturulmuştur. Bahirlerin beyit sayıları 5 ile 18 arasında değişmektedir. 35. bahir 18, 42. bahir 17 beyit ile en fazla hacme sahip bahirler olarak dikkat çekmektedir. Ancak bahirlerin çoğu 5 beyitten oluşmaktadır. 12 bahir 5 beyit, 9 bahir 7 beyitten oluşmaktadır.

Bahirlerde verilen kelime sayıları da de değişiklik arz etmektedir. 35 kelime ile, 5 beyitten oluşan 12. bahir en az, 135 kelime ile de 17 beyitten oluşan 42. bahir en çok hacme sahiptir. Diğerlerindeki Arapça, Türkçe kelimelerin sayısı 50-100 arasında değişmektedir."[100]

Eserin hâtime sayılabilecek son beyiti şu şekildedir:

429 Bir úamel øıl saèa läyıø ola saèa yär-ı ˚är
Bir eşer øo tä øıyäme saèa ola yädigär[101]

Bu beyitten sonra eserin farklı nüshalarında bulunmayan ve muhtemelen Milli Kütüphane 2727'de kayıtlı mecmuaya, mecmuayı oluşturan kişi tarafından eklenen müellife dua mahiyetindeki şu beyit yer almaktadır:

430 Bir gül bu Süb≈a-i ™Ìbyän'ı itdi ber-güŸär
Canı cennet ola øabri nùrla pür gülúiŸär[102]

[100] Kılıç, "Türkçe-Arapça Manzum Sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyân -1-(İnceleme)", s. 94.
[101] vr. 27b.

Ayrıca eserin sonunda mecmuayı oluşturan kişi şu ifâdelere yer vermektedir:

æad temme ma≠viyyetü'l–øalemi bi-úavni'llähi Ÿi'l-fa¬li ve'l-keremi min yedi'l–úabdi'◊-◊aîf Es-seyyid İbrähìm úAfìf ˚ufira lehu ve'l välideyhi. Ve limen a≈senü ileyhumä ve ileyhi. Fi mu≈arremi'l-kiräm sene 1130

Buna göre mecmuanın Sübha-i Sıbyân bölümünün yazarı seyyiddir ve adı İbrahim Afîf'tir. Mecmuanın bu bölümü adı geçen kişi tarafından Hicrî 1130 yılı Muharrem ayında bitirilmiştir. Bu tarih Miladî olarak 1717-18 yıllarına tekabül etmektedir.

b) Tuhfe-i Şâhidî:

Türk edebiyatındaki manzum sözlükler arasında en meşhuru olan Tuhfe-i Şâhidî, Muğlalı Şâhidî İbrahim Dede'nin Türkçe-Farsça manzum sözlüğüdür. Eser,

503 Bu ≈isäb üzr'it bu mı´raúdan şumär
æaldı senden Şähidì nev-yädigär[103]

beytinde ifâde edildiği üzre H. 920 \ M.1514'te telif edilmiştir. Eserin Hicrî 920'de telif edildiği derkenar halinde yazılmıştır.

41 Gedäyem Şähidìyem Mevlevìyem
Diyär-ı Menteşede Mu˚lavìyem

beyitlerinde eserin müellifi Şâhidî İbrahim Dede'nin Muğlalı ve bir Mevlevî şeyhi olduğu ifâde edilmektedir. Eserin sebeb-i telifinde yer alan

8 Pes andan ´oèra bil mer≈ùm u ma˚fùr
` udäyì ol kemälätıla meşhùr

9 Ki väliddir bu mu≈täc u gedäya
Ola rù≈ına ra≈met bì-nihäye[104]

---

[102] vr. 27b.
[103] vr. 60a.
[104] vr. 29b.

beyitleri müellifin babasının Hüdâyî olduğunu göstermektedir. Hüdâyî'nin asıl adı Salih'tir. Müellif, Hüdâyî'nin ilk oğludur. Yine

10 Daı maúùm iken cehdile mer≈ùm
30a Okutmuşdı lu˚atlar baèa man®ùm

11 Okıdum evvelä Tu≈fe-~ üsämı
Muúa#ar old'anuèla can meşämı[105]

beyitlerinde söylendiği üzere müellif ilk eğitimini babası Hüdâyî'den almış ve manzum sözlüklerden Tuhfe-i Hüsâmî'yi okumuştur. Müellif 9 yaşında babasını kaybetmiştir. Bu husus şu beyitte ifâde edilmektedir:

14 Gedä deh säle oldıøda ` udäyì
İdüp rıÆlet øodı där-ı fenäyı[106]

Küçük yaşta manzum sözlük eğitimi alarak yetişen Muğlalı Şâhidî İbrâhim Dede'nin tasavvufî mahiyetteki manzum eserlerinden ve şairleiğinden daha çok şöhretini sağlayan eser, mahlasıyla adlandırdığı Tuhfe'sidir. Nitekim "Şâhidî'nin Tuhfesi'nden sonra kaleme alınmış olan manzum sözlüklerin dibâcelerinde Şâhidî'nin bu zor sanatın üstâdı olduğu vurgulanır."[107] Eser manzum sözlüklerimiz arasında en meşhuru olduğundan kütüphanelerde bir çok yazma nüshası vardır ve manzum sözlük mecmualarının çoğunda yer almaktadır. Eser Milli Kütüphane 2727'deki manzum sözlük mecmuasında da yer almıştır ve 28b-60a varakları arasında kayıtlıdır.

Eserin ilk 61 beyti mesnevî tarzında nazmedilmiş dibâce bölümüdür. Eser, 1 beyitlik besmele ile başlamakta ve 3 beyitlik hamdele, 3 beyitlik salveleden sonra sebeb-i telif ile devam etmektedir.[108]

---

[105] vr. 29b-30a.
[106] vr. 30a.
[107] Öz, *Tuhfe-i Şâhidî Şerhleri*, s. 26.
[108] Besmele, hamdele ve salvele beyitleri metinde yer alacağından burada ayrıca yazılmadı.

Şâhidî'nin Tuhfe'yi yazmadaki amacı sebeb-i telifte ifâde edildiği üzre *nevreste-masum* olarak nitelendirdiği çocukların ilim öğrenmelerine yardımcı olacak hayırlı bir eser bırakmak ve böylece Peygamber'in hadisinde ifâde ettiği hayırlı insan olabilmektir.

19 *Yaøìn bildüm ki bir nev-reste maúíùm*
Luˇatler oøısa veznile manßùm

30b *20* *Aèa her úlm olur elbette äsän*
Olur úülemde bir merd-i süΔan-dän

24 *~ adìşinde buyurdı FaΔr-ı úülem*
Bu maúnåyı ki oldur Δayr-ı ädem

25 *Ki ola däßmä Δayräta säúî*
İdeler Δalø andan intifäúí[109]

beyitleri bunu anlatmaktadır.

Manzum sözlüklerin kaynağının hangi eserler olduğu manzum sözlük yazma geleneğinde söylenmişti. Şâhidî'nin Tuhfe'yi yazarken iki kaynaktan yararlandığı görülmektedir. Bunlardan birincisi bir manzum sölük olan Tuhfe-i Hüsâmî'dir, diğeri de Mevlânâ'nın Mesnevî'sidir.

Daha önce ifâde ettiğimiz üzre, Şâhidî çocukluğunda Tuhfe-i Hüsâmî'yi ezberlemiştir. Bunun çok faydasını gören Şâhidî, Tuhfe-i Hüsâmî'ye nazîre olarak Tuhfe-i Şâhidî'yi telif etmiş ancak Tuhfe-i Hüsâmî'de yer alıp da çokça kullanılmayan kelimeleri eserine almamış; bununla beraber Tuhfe-i Hüsâmî'de olmayan birçok kelimeyi eserine eklemiştir:

26 *Diledüm ki yazam bir Δoşca näme*
Naßre ola ol Tu≈fe-~ üsäma

31 *Ne deèli var ise anda cevähir*
Getürdüm bunda illä k'ola nädir

32 *æodum anları k'istiúnäli yoødur*

[109] vr. 30a-30b.

Velì olmayan anda bunda çoøbur[110]

Eserin müellifi Şâhidî İbrahim Dede bir Mevlevî şeyhi olduğu için eserini, Mesnevî'deki Farsça kelimeleri derleyip bunların Mesnevî'deki anlamlarını vermek yoluyla hazırlamıştır. Nitekim müellif bu hususu sebeb-i telifteki şu beyitle anlatmaktadır:

33 Getürdüm Me§nevìden çoø ˚ araöb
Ki ola Mevlevìler buèa rä˚ ıb[111]

Şâhidî'nin Tuhfesi'nde Tuhfe-i Hüsâmî'de bulunan bütün bahirler var olmakla beraber Tuhfe-i Hüsâmî'de olmayan bahirler de vardır. Bununla birlikte Şâhidî, kıt'a sonunda bahir adlarını ve aruz veznini vermiş ayrıca taktî beyti de koymuştur. Eserde toplam 56 taktî beyti mevcuttur. Her kıt'anın sonunda "beyt-i hümâyûn" adı verilen bir mısrası Farsça bir mısrası Türkçe olan beyitler yer almaktadır. Bu beyitlerde Türkçe mısra Farsça mısranın tercümesidir. Nitekim müellif bunu şu beyitle ifâde eder:

36 Tamäm olduøça her bir øıfèa mevzùn
Yazardum anda bir beyt-i hümäyùn

37 Ki ola Färsì bir mı´raú hem
Biri Türkì ola ne bìş ü ne kem[112]

Şâhidî, sebeb-i telifte ifâde ettiği bu durumu eserinde uygulamıştır. Buna misâl olarak şu beyitler verilebilir:

73 Bu sözümi ezber it göèlüèüè aç pasını
Ín süΔänem yäd kün jeng-i dilet mìzidäy (hümâyun beyti)

74 Müfteûlün fäûlün müfteûlün fäûlün
Kim bu kitäbı oøur úlm olur aèa øolay[113] (taktî beyti)

[110] vr. 30b.
[111] vr. 31a.
[112] vr. 31a.
[113] vr. 33a.

Sebeb-i teliften sonra müellif yaklaşık 19 beyitten oluşan dua bölümüne geçmekte ve duasında Tuhfe'sinin şöhrete erişmesini ve çocuklara ilimde kudret vermesini, çocukların Farsça'yı ve aruz veznini öğrenip böylece Mevlânâ ilmine kabil olmalarını dolayısıyla Mesnevî'yi anlamalarını murat etmektedir. Bu zaten Şâhidî'nin Tuhfe'yi yazmadaki asıl amacıdır.

43 *Murädım bu ki Tu≈fem bula şöhret*
Gele evzänıla e≠fäle øudret

44 *İdeler Fürsile evzänı ≈ä´ıl*
Olalar úlm-i Mevlänäya øäbil[114]

Müellif dua bölümünde eserinin vezin bilgisine sahip olmayan hocalar tarafından çocuklara talim edilmesinden de endişe duymakta ve bu tür hocalara bed-dua etmektedir:

46 *Velìkin øorøaram bir cähil-i dùn*
Ki anıè olmaya kec-≠abú mevzùn

47 *İdemez veznile taø≠úú tefhìm*
İde cehlile her maúí ùma taúlìm

48 *Rekìk ögrede bu mevzùn kitäbı*
32a *` aräb ide o ≠abúıı müste≠äbı*

55 *` udä øahr eylesün ol cähili kim*
Oøıdur na®mı kej olup muúallim[115]

Buradaki ifâdeler, manzum sözlükleri özellikle vezinli okumanın önemini göstermektedir. Yukarıda söylendiği gibi manzum sözlüklerin yazılış amaçlarından biri de çocuklara aruz veznini öğretmektir. Bu da ancak bu sözlükleri taktîli okumakla mümkün olur. Müellif manzum sözlüklerin mensur şekilde okunmasına da karşıdır:

56 *Aèa kim olmadı man®ùm-ı maødùr*
Çü taúlìm itmek ister bäri men§ùr

[114] vr. 31b.
[115] vr. 31b-32a.

57 *` aräb itmişdürür Tu≈fe-~ usämı*
Niçe kej ≠abúu nä-mevzùn-ı úâmì[116]

Dua bölümünde müellif yukarıdaki hususlardan Allah'a sığınmakta kendi eserinin bu kişilerden korunmasını dilemekte ve kendisini hayırla ananların iki cihanda da mutlulularını dileyerek duaya son vermektedir:

32b *58* *Benüm bu Tu≈femi sen ´aøla yä Rab*
Şulardan k'olmaya ≠abú müheŸŸeb

59 *Na´ìb etme bunı Ÿihn-i saøìme*
Na´ìb it Ÿihn-i päk ü müstaøìme

61 *Kim itse Şä≈idìyi Δayrıla yäd*
İki úâlemde yä Rab eyle dil-şäd[117]

Müellif bundan sonra esas sözlük bölümüne başlamaktadır. Esas sözlük bölümünde müellif 1400 Farsça kelimenin Türkçe karşılığını vermektedir.[118]

Esas sözlük bölümünden sonra eser 6 beyitlik hâtime mahiyetindeki bir tarih kıt'asıyla sona ermektedir. Bu tarih kıt'asında müellif önce ebced hesabında harflerin rakam değerini vermekte daha sonra ebced hesabıyla Tuhfe'sinin tarihini ifâde eden bir beyit söylemektedir. Bundan sonra da kendisine dua edenlerin Peygamber şefaatine nail olmaları duasıyla eserini sonlandırmaktadır:

500 *Dièlegil ebced ≈isäbıè iy püser*
Kim elifden yäya dek bir bir ´ayar

501 *TMay yeden øäfa dek on on aèla pek*
60a *æäfdan yüz yüz ´ayılır ˚ayna dek*

502 *Çün ≈isäb-ı ebcedi bildiè temäm*
Tu≈femiè täriΔini bil ey hümäm

---

[116] vr. 32a.
[117] vr. 32b.
[118] Gümüş, *Pîrî Paşa-zâde Cemâlî Mehmed b. Abdülbâkî, Tuhfe-i Mîr…* s. 10.

503 Bu ≈isäb üzr'it bu mı´raúdan şumär
æaldı senden Şähidì nev-yädigär

504 Fäúlätün fäúlätün fäúlät
Bu kitabı ögren iç äb-ı ≈ayät

505 Şähidìye her kim eylerse duûà
İde ma≈şerde şefäúat Mu´≠afä[119]

Tuhfe-i Şâhidî, toplam 455 beyit olarak nazmedilmiştir. Ancak eserin farklı yazmalarda farklı sayıda beyte sahip olduğu görülmektedir. Eserin bir çok yazma nüshasında beyit sayısının bu rakamdan fazla olduğu Yusuf Öz tarafından da ifâde edilmektedir. Bunun sebebi Tuhfe'nin aslında olmayan, kıt'a başlarına daha sonradan eklenmiş taktî beyitlerinin olmasıdır.[120]

Milli Kütüphane 2727'deki Tuhfe-i Şâhidî, toplam olarak 505 beyittir ve bunun 61 beyti besmele, hamdele, salvele, sebeb-i telif ve duadan oluşan dibâcedir. Asıl sözlük bölümünden sonra 6 beyitlik bir hâtime vardır. Buna göre Tuhfe-i Şâhidî'nin asıl sözlük bölümü 388 beyitten oluşmaktadır. Ancak, yukarıda da söylendiği gibi, bu asıl sözlük bölümündeki beyitlerin 56 tanesi sözlük beyti değil taktî beytidir. Bu taktî beyitleri de çıkarıldığında sözlük beyitlerinin toplam sayısı 334 kalmaktadır.

Esas sözlük bölümünde beyit sayıları 5 ile 20 arasında değişen toplam 27 kıt'a bulunmaktadır. "Tuhfe'nin nazmında 12 bahir kullanılmıştır. 7 kıt'a hezec, 6 kıt'a recez, 3 kıt'a remel; muzârî ve mütekârib bahirleri ile 2'şer, hafîf, kâmil, muktezab, müctes, münserih, tavîl ve vâfir bahirleri ile de 1'er kıt'a nazmedilmiştir. Eserin son kıt'asında daha çok mastarlara ve deyimlere yer verilmiştir."[121]

Tuhfe-i Şâhidî Türkçe-Farsça bir manzum szölük olmasına rağmen Şâhidî eserinde Arapça kelimelere de yer vermiştir. Bazı kelimelerin hem Farsça hem de Arapça karşılıklarını söylemiştir.

---

[119] vr. 59b-60a.
[120] Öz, *Tuhfe-i Şâhidî Şerhleri*, s. 24.
[121] Öz, a.g.e., s. 25.

Keştì gemidir úArabca zevraø[122]

İsper ˚am oldı úArabca ◊aymürän[123]

mısraları buna örnektir. Eserde bazen de Farsça kelimelerin karşılıkları yine Farsça verilmiştir:

326 Bo˚maø Δafa kerden oldı sìlìdür lürs
Celd oldı lu˚atde çäpik hem çäläk[124]

Şâhidî'nin amacı öğretici nitelikte bir eser kaleme almak olduğundan, üslubu da dili de yalın ve akıcıdır. Eserinde anlaşılma güçlüğü yoktur. Eserde kelimeler rast gele seçilmemiş, genellikle anlamca birbirine yakın kelimeler bir beyitte toplanmıştır:

66 Leb ≠udaø u ruΔ yaèaø çeşm göz ü rùy yüz
Kirpige müjgän müje dest el ayaø oldı päy[125]

Şâhidî'nin Tuhfesi'nin en önemli taraflarından ve şöhretini sağlayan özelliğinden biri de eserdeki Farsça kelimelere zamana uygun Türkçe karşılıklar verilmesidir.[126] O nedenledir ki bu eser Türkçe kelimelerin eserin yazıldığı 16. yüzyılda hangi anlamda kullanıldığını göstermesi bakımından önemlidir.

"Tuhfe-i Şâhidî, tertip ve kelime kadrosundaki zenginlik sebebiyle daha sonra yazılan pek çok manzum sözlüğe örnek olmuştur. Kusûrî'nin Tazmîn-i Tuhfe-i Şâhidî'si, Denizlili Mustafa b. Keskin'in Manzûme-i Keskin'i[127] ve Antepli Fedâî Mehmed'in Tuhfe-i Fedâî'si gibi eserler Şâhidî lugatına nazîre olarak yazılmışlardır."[128] Bununla beraber Tuhfe-i Şâhidî çok kere şerh edilmiştir.[129] Nitekim Milli Kütüphane 2727'de kayıtlı manzum sözlük mecmuasının Tuhfe-i Şâhidî bölümü de kelimelere için derkenar

[122] vr. 36b.
[123] vr. 56a.
[124] vr. 48b.
[125] vr. 32b.
[126] Öz, a.g.e., s. 24.
[127] Kılıç, *Mustafâ bin Osmân Keskin, Manzûme-i Keskin…*
[128] Kılıç, "Türkçe-Farsça Manzum Sözlüklerden Tuhfe-i Şâhidî (Metin)", s. 516.
[129] Tuhfe-i Şâhidî'ye yapılan şerhler için bkz. Öz, *Tuhfe-i Şâhidî Şerhleri.*

halinde en fazla açıklama yapılan bölümdür. Bu açıklamalarda şerh kitaplarından ve sözlüklerden yazrarlanılmıştır.

"Tuhfe'nin pek çok yazma nüshası bulunmakla beraber, bugüne kadar müellif nüshası tespit edilememiştir. Yazma nüshalarının çokluğu da eserin gördüğü ilgiyi açıkça ortaya koymaktadır."[130]

c) Tuhfe-i Vehbî:

Türk edebiyatında manzum sözlüklerimizden Tuhfe-i Şâhidî'den sonra en fazla ilgi gören eserlerden biri de Tuhfe-i Vehbî'dir. Eser Türkçe-Farsça manzum sözlüklerimizdendir. Eserin sonunda yer alan tarih manzûmesindeki

867 Hezäran şükr idüp ~ aøøa didim täriΔ-i itmämın
Bi≈amdillah bu zìbä Tu≈fe-i Vehbì temäm oldı[131]

beytine göre eser H.1197 / M.1783 yılında kaleme alınmıştır. Milli Kütüphane 2727'de kayıtlı mecmuada yukarıdaki tarih beytinden sonra yer alan

TärìΔ-i inşä: 1197 sene
Bu mı´rä-ı tärìΔ väkiúolmışdur.

ifâdesi bu tarihi doğrulamaktadır. Eser Sümbül-zâde Vehbî tarafından dönemin sadrazamı Halil Hamid Paşa'nın Arif ve Nuri adlarındaki iki oğlu için yazılmış ve kendilerine hediye edilmiştir.

64 Biridür úÁrif-i bì miŞl ü naŒr
Birinüè ma≈la´ı Nùrì-yi Münìr

69 æadr-i Æu≈fem de bülend olsa sezä
Ánlaruè nämına itdüm inşä[132]

beyitleri Tuhfe'nin Arif ve Nuri Bey'ler için yazıldığını göstermektedir.

---

[130] Öz, a.g.e., s. 27.
[131] vr. 87b.
[132] vr. 62a ve 62b.

Müellif Sümbül-zâde Vehbî 17. yüzyılın en önemli şairleri arasında kendini kabul ettirmiştir. Aslen Maraşlı olan şair ilk eğitimini de Maraş'ta almış, ilmiye sınıfına girmiş ve ilerlemek için İstanbul'a gelmiştir. İstanbul'da müderris olan şair daha sonra kadılık vazifesiyle Rumeli'ye gönderilmiştir. Uzun süre Eflak ve Boğdan'da vazife yaptıktan sonra İstanbul'a dönen şair Sadrazam Koca Ragıp Paşa'nın himaye ettiği şairler arasına girmiştir.[133]

Sümbül-zâde Vehbî Farsça'yı iyi bilmesinden dolayı İran'a elçi olarak görevlendirilmiştir. Bu görevi esnasında Farsça'sını daha da kuvvetlendiren şair İran seyahatinin yadigarı olarak oğlu Lütfullah ve daha çok da, yukarıda ifâde ettiğimiz, Halil Hamit Paşa'nın oğulları Arif ve Nuri için Türkçe-Farsça manzum sözlüklerimizden Tuhfe-i Vehbî'yi yazmıştır.

Tuhfe-i Vehbî metnini hazırlamaya çalıştığımız Milli Kütüphane 2727'de kayıtlı manzum sözlük mecmuasının 60b-87b varakları arasında kayıtlıdır.

Kaynaklarda Tuhfe-i Vehbî'ni toplam 881 beyitten müteşekkil olduğu ifâde edilmektedir.[134] Burada şunu da ifâde etmek gerekir ki farklı nüshalarda farklı beyit sayıları ile karşılaşılabilmektedir. Misâlen Atabey Kılıç tarafından Mevlâna Müzesi 4026'da kayıtlı mecmuadan hareketle neşredilen Tuhfe-i Vehbî'de toplam 882 beyit mevcuttur.[135] Yine ilerde metni verilecek olan Milli Kütüphane 2727 numaralı mecmuada eserin tamamı 871 beyittir. Bazı nüshalarda bunun ilk 93 beyti, Milli Kütüphane 2727'de ise ilk 92 beyti besmele, hamdele, salvele ve sebeb-i teliften meydana gelen dibâce bölümüdür ki mesnevî nazım şekli kaleme alınmıştır.

Besmele bölümü "*Bismillâhi'r-Raḥmâni'r-Raḥîm"* lafzı ile başlamakta ve hamdeleye geçilmektedir. Hamdele bölümü 8 beyittir ve bu bölümde

---

[133] Banarlı, Nihad Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi,* MEB Yay., C. 2, s. 781.
[134] Öz, "Tuhfe-i Vehbî Şerhleri", s. 220.
[135] bkz. Kılıç, "Türkçe-Farsça Manzum Sözlüklerden Tuhfe-i Vehbî (Metin)", s. 410-475.

4 *Hem Süleymänı o úAlläm-ı La≠îf*
Man≠øu't-≠ayrıla øıldı tal≠îf

5 *~ikmeti ü øudreti ile úÍsä*
Æfliken oldı beşikde gùyä[136]

beyitlerinde olduğu gibi Allah'ın hikmetinden bahsedilmektedir. Ancak burada dikkate değer bir husus, daha çok Allah'ın hikmetlerinden insana konuşma yeteneği vermesinden bahsedilmesidir. Bu, esere bir hazırlık teşkil etmektedir. Çünkü verilecek eser bir dil eseridir, bir sözlüktür.

Bundan sonra gelen salvele bölümü ise 13 beyitten oluşmaktadır. Burada da Peygamber'in güzel konuşmasından ve sahabelerin fesahatinden bahsedilmekte, fesahatlarıyla öne çıkan sahabelerden adları özellikle anılmakta ve bütün sahabeler ilim sahibi oluşlarıyla övülmektedir:

61a *17* *Olsun a´≈äbına ´ad gùne seläm*
Ki anuè her birisi ehl-i keläm

18 *Biri ez-cümle cenäb-ı ~assän*
Na®mını úälem ider isti≈sän

19 *Biri hem Kaòb-ı belä˚at-pìrä*
Kaòb-ı beyne'l-fu´a≈ä pek aòlä

20 *Cümlesi ehl-i ≈adìß ü tefsìr*
úİlm ü úirfänıla bì-miŞl ü na®ìr[137]

Müellif bundan sonra sebeb-i telife geçmektedir. Sebeb-i telifte anlatıldığına göre Vehbî elçilik (sefir) göreviyle İran'a görevlendirilir ve Nihavend, Irak ve İran dolaylarını dolaşır. Burada çeşitli şairlerle görüşme imkanına erişen müellif Türkçe'ye Farsça'dan geçen ve kullanılan kelimelerde bir çok galatın (yanlışın) olduğunu fark eder. Buna paralel olarak da Farsça'daki ıstılahâtın yani terimlerin genişliğini görür. İran'da elçilik

[136] vr. 60b.
[137] vr. 61a.

yaptığından, bu vesileyle dünyada bir eserinin kalması ve çocukların istifâdesi için, özellikle de oğlu Lütfullah okusun diye, Tuhfe'yi yazar.

35 Yazayım bir lu˚at-ı man®ùme
Yädgärum ola hem ma∆dùma

36 Oøıya hem veled-i ägähum
úÖmrümüè ≈ä´ılı Lü#fullähım[138]

Sebeb-i telif bölümünde şairin gerçek hayatından bazı kesitler de mevcuttur. Şairin İran elçiliği sırasında Türk-İran ilişkilerinde suçlu gördüğü Bağdat Valisi Ömer Paşa ile araları açılmış, daha atik davranan paşa, bazı uygunsuz hareketlerini öğendiği Vehbî'yi İstanbul'a şikâyet etmiştir. Hiddetlenen hükümdar şairin idamını emretmişse de Vehbî bu idamdan kurtarılmıştır. Uzun müddet işsiz kalan şair, Sadrazam Halil Hamit Paşa tarafından tekrar kadılığa getirilmiş; Rodos, Silistre ve Eski Zağra kadılıklarında bulunmuştur.[139] İşte bu işsiz kaldığı dönemi şair o zamanda hünerin kıymetinin bilinmediğini, demir ile altının bir tutulduğunu, gül ile dikenin beraber olup sümbülün de ayaklar altında olduğunu söyleyerek şu beyitlerle ifâde eder.

37 Lìk nä-bùd idi øadri hünerüè
Yo˚ıdı øıymeti dürr ü güherüè

38 Yek-úayär olmış idi ähen ü zer
Näsire øalmışıdı naød-i hüner

39 ` as u ∆är ile ber-ä-ber idi gül
Ayaø altında yaturdı sünbül[140]

42 Bu sebebden dil-i nä-şäd u ≈azìn
Künc-i mi≈netde idüp äh u enìn

43 Bì-mecäl olmışıdı güftära
TMänkim ebkem idi ol bì-çäre[141]

---

[138] vr. 61b.

[139] Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi,* s. 781.

[140] Buradaki "sünbül" kelimesi tevriye yoluyla hem şairin kendisi hem de sümbül çiçeği anlamında kullanılmıştır. Çünkü müellifin adı Sümbül-zâde'dir.

Kendisine kadılık görevini tekrar veren Sadrazam Halil Hamid Paşa'nın müellifin yanındaki değeri çok büyüktür. Sebeb-i telif bölümünde Halil Hamid Paşa'dan övgüyle bahsedilmekte ilim, irfan ve hünerin onun zamanında gerçek değerine ulaştığı söylenmektedir:

45 *Virdi dünyäya úaceb ≈üsn-i ni®äm*
Ehl-i dil zümresi mesrùr [u] be-käm

46 *Buldı øadrin yine kälä-yı hüner*
İútibär eyledi naøøäd-ı øader

62a *50* *MaΔla´-ı päki gibi Δuløı ~ amìd*
Necm-i mesûûdı gibi Ÿätı saûd

51 *Yaúni hem-näm-ı ` alìlü'r-Ra≈män*
Ki odur ma®har-ı úadl u i≈sän[142]

Vehbî Tuhfe'sinin sebeb-i telifinde eserinin yazımı ile ilgili bilgiler de vermektedir. Şair, Tuhfe'de herkesin ezberleyebilmesi için, az kullanılan vezinlere yer vermemiştir. Ayrıca birbiriyle alakalı kelimeleri yan yana kullanmış yani müraat-ı nazîr (tenasüp) sanatına sıkça yer vermiştir. Bununla beraber cinas, iham ve telmih sanatlarını da kullanılmıştır:

71 *Yazmadum vezn-i rekìk ü nädir*
Tä ola ≈ıf®na herkes øädir

72 *Eyleyüp gähi müräûät-ı na®r*
Gähi e◊dädıla øıldum taûbìr

73 *Hem yazıldı niçe tecnìs-i selìs*
Niçe ìhämıla telmì≈-i nefîs[143]

Şair bu şekilde çocukların şiir sanatını da öğrenmelerini istemiştir:

74 *Anı evvel oøıyan ≠fl-ı a´ìl*

---

[141] vr. 61b.
[142] vr. 61b ve 62a.
[143] vr. 62b.

Nükte-i şiírde eyler ta≈ˆîl[144]

Müellif eseri yazarken hiçbir şekilde irtikapta (çalma) bulunmadığını ve eseri okuyanların asla zorluk çekmeyeceklerini söylemektedir:

77 *İrtikäb itmedim a´lä merhùn*
Oøıyan olmaya tä kim ma˚bùn

79 *Yaíni vaÞíıı raøama ≈äcet yoø*
Öyle za≈met çekecek ≈älet yoø[145]

Tuhfe-i Vehbî'nin en önemli özelliği kıt'alarda kullanılan uyakların elif-bâ sırasına göre tanzim edilmesidir.

63a *84* *Eyledüm ≈arf-i hecäda tertìb*
Oøur ebced gibi her ≠fl-ı edìb[146]

beytinde bu husus ifâde edilmektedir.

Şair eserin 90. beytinde kitabına "Tu≈fe-i Vehbî-i Sünbül-zäde" adını vermektedir:

90 *Näm-ı väläsı ola dünyäda*
Tu≈fe-i Vehbi-i Sünbül-zäde[147]

Tuhfe'nin sözlük bölümü bütün manzum sözlüklerde klâsikleşen "kıt'a-yı şer'iyye" ile başlamakta, Allah ve din ile ilgili kelimelere yer verilmektedir. Asıl sözlük bölümü, beyit sayısı 7 ile 16 arasında değişen 57 kı'a ve "Istılahât-ı Acem" başlıklı 201 beyitlik bir mesnevîden oluşur. Sözlüğün 6 beyitlik 11. kıt'ası da mesnevî nazım şekliyle yazılmıştır. Eserin sonunda 5 beyitlik bir tarih kıt'ası bulunmaktadır.

Kıt'aların nazmında 8 bahir kullanılmış; bunlardan remel bahri ile 38 kıt'a, hezec ile 8, münserih ile 4, recez ile 3, muzâri ile 2, hafif, müctes ve serî bahirleri ile de 1'er kıt'a nazmedilmiştir.[148]

---

[144] vr. 62b.
[145] vr. 62b.
[146] vr. 63a.
[147] vr. 63a.

Kıt'alar *"æı≠ía-i Şerîyye Der-~ arf-i Elif Ez-İbtidä", "æı≠ía-i Dil-keş ü Pür-Cünbiş ü ` ùb u Raúnä" gibi Farsça olarak başlıklandırılmış ve kıt'aların sonunda*

105 Fäûlätün fäûlätün veznidür ba≈r-ı remel
Eyle ûlmüèle úamel tä olmaya saúyuè hebä[149]

64a 116 Fäûlätün feûlätün feûlätün feûlün
Eyle ta≈´il-i hüner tä ola øadrüè aûlä[150]

şeklinde kıt'anın vezni ve kıt'ada kullanılan bahrin adı verilmiştir.

Numan Külekçi ve Turgut Karabey'in Tuhfe-i Vehbî üzerinde yaptıkları çalışmadaki tespitlere göre, eserde 1850 civarında Farsça kelime ve 375 kadar da Farsça deyim nazmedilmiştir.[151]

Eserin sonunda yer alan ve mesnevî nazım şekliyle kaleme alınan 5 beyitlik tarih manzûmesinden sonra yine tarih manzûmesi mahiyetinde Farsça söylenmiş 5 beyit daha mevcuttur.

Ömer Faruk Akün Tuhfe-i Vehbî hakkında şu değerlendirmeyi yapmaktadır: "Müellifin kelimeleri kolayca hatırda tutacak tarzda sıralayıp kafiyelendirmedeki başarısı, esere büyük ve süratli bir rağbet temin ederek, kendisine kadar bu sahada en muteber kitap olarak elde dolaşan Şâhidî'nin Tuhfe'si ile birlikte diğer manzum lügatleri itibardan düşürmüş ve yarım asır öncesine kadar medrese ve rüştiyelerde Farsça tedrisatta talebeye ezberlettirilen klâsik bir kitap seviyesine yükselmiştir. Müellifin Farsça kelimelere, müellifin İran'da müşahade ettiği, bizdekilere nazaran farklı ve aynı zamanda lugatlere geçmemiş hususi manalarını da göstermesi Tuhfe'nin bilhassa belirtmeğe değer bir tarafıdır."[152]

---

[148] Öz, a.g.m., s. 220.
[149] vr. 63b.
[150] vr. 64a.
[151] Öz, a.g.m., s.221'den naklen Karabey - Külekçi, *Sünbülzâde Vehbî, Tuhfe…*, s. 34.
[152] Öz, a.g.m., s.220'den naklen Akün, Ömer Faruk, "Sümbül-zâde Vehbî", İlmî Araştırmalar, S.11, s. 241.

Pek çok yazma nüshası bulunan Tuhfe-i Vehbî'nin ilk olarak müellif hayatta iken, İstanbul Dâru't-Tıbâ'atü'l-Mâ'mûre'de 1213/1798 yılında basılmıştır. Yine 1213-1325/1798-1909 yılları arasında değişik matbaalarda 51 ve tarihsiz olarak da 8 baskısı yapılmıştır.[153]

ç) Aruz Risâlesi:

Milli Kütüphane 2727'de kayıtlı mecmuanın 88b-95a varakları arasında aruz ölüçüsü üzerine bilgi verilip, şiir sanatına dair çeşitli terimlerin açıklandığı bir bölüm vardır ki "Aruz Risalesi" olarak adlandırılmıştır.

Kelime anlamı itibariyle "risale", 1) Mektup. 2) Kısa yazılmış küçük kitap. 3) mecmua, dergi anlamlarına gelmektedir.[154] Burada bahsedilen Aruz Risalesi de aruz vezni ve nazım konusunda kaleme alınmış kısa bir eserdir.

Risale besmele, hamdele ve salvele ile başlamakta ve risalenin muhtasar olarak (kısaca) aruz hakkında olacağı ifâde edilmektedir. Metinde aruz "mîzân-ı şi'r" (şiir ölçüsü) olarak tarif edilmiştir.

Eseri özetle aruz ve şiir terimlerinin anlatımı olarak görmek mümkündür. Eserde ilk olarak aruz hakkında bilgi verilmiş daha sonra da şiirle ilgili terim ve kavramlar anlatılmıştır. Eserde aruzla birlikte sırasıyla *"şiir, mısra, beyit, mesnevî, bahr, rubâî, kıta, murabba, kasîde, gazel, matla, tâc beyit, kafiye, redif, iham, medh, hiciv, mersiye, terceme, nazîre, nakîza, tercî', musammat, muvaşşah, müstezad, lugaz, muamma, teşbîhât, tecnîsât, tarsî', maklûb, tezat, iştikak, isca'"* kavramları anlatılmaktadır.

Bu metni;

1. Aruz

2. Şiir Terim ve Kavramları

---

[153] Öz, a.g.m., s. 221.

[154] Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat,* s. 894.

a. Şiir, mısra, beyit, bahr, kafiye, redif, terceme kavramları

b. Nazım şekilleri

c. Nazım türleri

ç. Söz sanatları

başlıkları altında incelemek mümkündür.

1. Aruz:

Bu bölümde aruz ölçüsünden bahsedilmektedir. Aruz ölçüsünün sekiz rükün, 2 kısım ve 16 bahir olduğu ancak daha sonra bunun üzerine üç bahr daha eklenerek bahir sayısının 19'a yükseldiği ifâde edilmektedir.

Bahsi geçen "iki kısım" tef'ileleri oluşturan kelimelerdeki harf sayısıdır ve bunlar *humâsî* ve *sübâî* kısımlarıdır. *Humâsî* beş harften oluşanlar; *sübâî* yedi harften oluşanlardır. Buna göre *feûlün* tef'ilesi *humâsî*; *müstefúlün* tef'ilesi *sübâî*dir.

Sekiz rükün; iki adet humasî rükün olan *feûlün, fâúlün* ve altı adet sübâî rükün olan *mefâúlün, müfâúaletün, müstefúlün, mütefâúlün, fâúlâtün, mefúlât* rükünleridir. Bahirler bu sekiz rükünden meydan gelmektedir.

On altı bahir ise;

1) hezec-i sälim - mefäúlün 4

2) recez - müstefúlün 4

3) remel – fäúlätün 4

4) mu◊äriú- mefäúlün fäúlätü mefäúlün fäúlät

5) münseri≈ - müfteúlün fäúlün 2

6) serìú- müfteúlün müfteúlün fäúlät

7) müteøärib - feûlün 4

8) ∆afîf - fäúlätün müstefúlün fäúlätün müstefúlün

9) mücte§ - müstefúlün fäúlätün müstefúlün fäúlätün

10) øavìl - feûlün mefäúlün feûlün mefäúlün

11) medìd - fäúlätün fäúlün fäúlätün fäúlün

12) basì≠- müstefúlün fäúlün müstefúlün fäúlün

13) kämil - mütefäúlün 4

14) väfir - müfäúletün 4

15) muøte◊ab - mefûlätü müstefúlün mefûlätü müstefúlün

16) mütedärik - fäúlün 4

bahirleridir. Bu on altı bahir Arap aruzunda kullanılan temel bahirler olup on beşi İmam Halil; mütedârik bahri de Ahfeş El-Evsat tarafından düzenlenmiştir.[155] Sonradan eklenen üç bahir ise:

17) cedìd – fäúlätün fäúlätün müstefúlün

18) müşäkil – fäúlätü mefäúlün mefäúl

19) øarìb – mefäúlü mefäúlün fäúlät

bahirleri olup temel 16 bahirden sonra üç bahir daha ilave edildiğinde bahir sayısı 19'a çıkmaktadır. Bu ilave bahirlerin üçü de İran aruzunda bulunmuş ve kullanılmış olup Türk şiirinde hiç kullanılmamıştır.[156] İlave edilen bahirlere *"buhûr-ı muhtessa"* denilmektedir.[157]

Metinde aruz bahirlerinin adlandırılma sebepleri de ifâde edilmektedir: Misâl olarak hezec-i sâlim bahrine niçin bu ad verildiği ***hezec-i sälim - "mefäúlün 4*** *hezec terennüm ile ∆oş gelen äväza dirler. bu ba≈ra hezec dirler úarablar bunuèla terennüm itdükleriçün."* ifâdesi ile anlatılmaktadır. Ancak bununla beraber *hafîf, müşâkil ve karîb* bahirlerinin niçin böyle adlandırıldığı ifâde edilmemiştir.

Metinde ayrıca *tef'ile* de denilen cüzlerin *sebep, veted* ve *fasıla*lardan meydana geldikleri ifâde edilmektedir. *Sebep*, *veted* ve *fasıla*, kelimelerin, harf sayısına, bu

---

[155] Haluk İpekten, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergah Yayınları, İstanbul Ekim 1994, 1.Baskı, s. 121.
[156] İpekten, a.g.e., s. 141.
[157] İpekten, a.g.e., s. 123.

harflerin harekeli ve sakin oluşlarına göre aldıkları adlardır. Yazar bunları örnek olarak verdiği Arapça ve Farsça kelimelerle anlatmaktadır. Sebep, veted ve fasılalara misâl olarak verdiği kelimelerin akılda kolay tutulması için bunları Arapça ve Farsça mısralarla ifâde etmektedir: Arapça mısra "*lem era úálå raõsi cebelin semeketin*"; Farsça mısra ise "*der-˚am-ı úşø tùvem biniger bi-keremet"* ifâdeleridir. Bu yöntem hatırda tutmayı kolaylaştıran ve bugün dahi sıkça kullanılan bir yöntemdir.

2) Şiir Terim ve Kavramları:

Eserde aruz ölçüsü anlatıldıktan sonra şiirle ilgili olarak sırasıyla; *şiir, mısra, beyit, mesnevî, bahr, rubâî, kıta, murabba, kasîde, gazel, matla, tâc beyit, kafiye, redif, îhâm, medh, hicv, mer§iye, terceme, nazîre, nakîza, tercî', musammat, muvaşşah* ve *müstezâd* kavramları bazıları hem sözlük anlamlarıyla birlikte bazıları da direkt açıklanarak anlatılmaktadır. Eserde; *şiir, mısra, beyit, bahr, îhâm, tercî', muvaşşah tecnîsât, tarsî'* kavramlarının sözlük anlamları verilmiş diğerlerinin verilmemiştir. Bu bölümlerde anlatılanları;

a. Şiir, mısra, beyit, bahr, kafiye, redif, terceme kavramları

b. Nazım şekilleri

c. Nazım türleri

ç. Söz sanatları olarak gruplandırmak mümkündür.

a. Şiir, mısra, beyit, bahr, kafiye, redif, terceme kavramları:

Eserde şiirin sözlük anlamı *bilmek* olarak ifâde edildikten sonra ıstılâhî anlamıyla *kelâm-ı mevzûn* yani "vezinli söz" olarak tarif edilmekte ve daha fazla açıklama yapılmamaktadır. Şiirin bu kadar kısa olarak tarifi belki eserin bir özet mahiyetinde (muhtasar) olması açısından normaldir.

Eserde *mısra, beyit* ve *bahir* kavramları hem sözlük hem terim anlamlarıyla ifâde edilmekte; *kafiye, redif* ve *terceme* ise ıstılâhî olarak tarif edilmektedir.

b. Nazım şekilleri:

Metinde nazım şekillerinden *mesnevî, rubâî, kıta, murabba, kasîde* (kasîde ile ilgili olarak *tâc beyit*), *gazel* (gazelle ilgili olarak *matla), tercî musammat* ve *müstezâd* anlatılmaktadır.

Nazım şekillerinin tariflerinde daha çok mısra ve uyak üzerinde durulmuş, nazım şekilleri mısra sayısı ve bunların uyaklanışından hareketle tarif edilmişlerdir. Misâlen *mesnevî* hakkında sadece mısralarının kafiyeli olması üzerinde durulmuş ve kullanılan aruz kalıpları, mesnevînin uzunluğu ya da konusu hakkında bilgi verilmemiştir. Yine *rubaî* de "*dört mısra olup üçünün kafiyeli olduğu"* şeklinde tarif edilmiştir. Rubâîde üç mısranın kafiyeli olduğu ifâde edildiğinde hangi mısranın serbest olduğu söylenmemiştir.

Metinde kıt'anın *"iki beyitten dokuz beyte kadar olabileceği ve mısralarında kafiye olmaması gerektiği"* ifâde edilmektedir. Kıt'alar iki beyitten oluşabileceği konusunda herhangi bir görüş farkı yoktur. Ancak metinde kıt'alar dokuz beyitle sınırlandırılmıştır. İpekten'in görüşüne göre ise kıt'alar on beyitten de oluşabilmektedir. Hatta on beş beyitten otuz-kırk beyte kadar olan kıt'alar da vardır.[158] Cevdet Kudret ise kıt'ayı "En az iki, en çok on iki beyit olur." diyerek on iki beyitle sınırlandırmaktadır.[159]

Genel kanıya göre iki beyitten oluşan kıt'alara sadece "kıt'a" tabiri kullanılmakta ve herhangi bir sayı belirtilmeksizin ikiden fazla olan bütün kıt'alara "kıt'a-i kebîre" denilmektedir.[160] Bu kıt'alardaki beyit sayısı konusuna kapsamlı bir çözüm yolu olsa gerek.

Yine metinde kıt'aların kafiyesiz olduğu ifâde edilmesine rağmen nazım şekilleri konusunda bilgi veren birçok kitapta kıtaların "xaxa" şeklinde kafiyelendiği yani bir ve

---

[158] İpekten, a.g.e., s. 42.

[159] Cevdet Kudret, *Örneklerle Edebiyat Bilgileri*, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1980, C. 1, s. 354.

[160] Halil Erdoğan Cengiz, , "Divan Şiiri", *Türk Dili (Türk Şiiri Özel Sayısı 2-Divan Şiiri)*, Türk Dil Kurumu Yay., Temmuz-Ağustos-Eylül 1986, S. 415-416-417, s. 412; Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 2000, s. 203.

üçüncü dizelerin serbest; iki ve dördüncü dizelerin kendi aralarında kafiyeli olduğu anlatılmaktadır. Bu tür kitaplarda kıt'anın gazele benzerliği üzerinde durulup matla ve mahlas beytinin olmaması ile gazelden daha uzun olabileceği ifâde edilmektedir. Bununla beraber uzun kıt'alarda şairlerin mahlas kullandıkları görülmektedir.[161]

Metinde murabba'nın sözlük anlamı verilip ıstılahî olarak tarifi yapılmaktadır. Muhammes, müseddes ve diğerlerinin de murabba'ya kıyasla bilinebileceği ifâde edilmektedir.

Kasîde için ise *"dokuz beyitten fazla ve aynı kafiye üzerinde olma"* özelliğini söylemek yeterli görülmüştür. Kasîdenin beyit sayısını İpekten 9 ile 100 arasında sınırlarken Cem Dilçin kasîdenin 31 ile 99 beyit arasında olması gerektiğini söylemekte ancak 31 beyitten daha az kasîdelerin de olduğunu ifâde etmektedir.

Metinde dikkati çeken bir husus "tâc beyt"in tarifidir. Tâc beyt, *"şairin mahlası söylendikten sonra gelen beyit"* olarak tanımlanmaktadır. Buna karşılık birçok eserde tâc beyt şairin mahlasının geçtiği beyit olarak tanımlanır.[162] Bu metinle dipnotta ifâde edilen eserler arasındaki önemli bir farklılık olarak karşımıza çıkmaktadır.

Gazel hususunda ise gazelde medh olması gerektiği ifâde edilmiştir. Burada medhden kasıt sevgiliyi ve şarabı övmektir, kasîdelerde olduğu gibi bir medh değildir.

Metinde "musammat", "*bir beytin dört mısra hâline getirilip ilk üç mısranın kendi arasında kafiyeli olup dördüncüde asıl kafiye mısrasının yer aldığı"* bir nazım şekli olarak tarif edilmiştir. Yukarıda adları geçen eserlerde ise musammatlar bu tarz kafiyelenen birden fazla nazım şeklinin genel adı olarak yer almaktadır. Bu eserlerde musammatlar başlığı altında "murabba", "muhammes", "şarkı"… gibi nazım şekilleri anlatılmaktadır.

---

[161] İpekten, a.g.e., s. 202.

[162] Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, s.123; İpekten, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, s. 28; Çavuşoğlu, "Divan Şiiri" s. 22; Kudret, *Örneklerle Edebiyat Bilgileri*, s. 347.

c. Nazım Türleri:

Metinde nazım türlerinden; *medh, hiciv, mersiye, nazîre, nakîza* konuları anlatılmaktadır. Bu türlerin anlatımında kısa tariflerle yetinilmiştir.

ç. Söz Sanatları:

Metinde söz sanatlarından *iham, muvaşşah, lugaz, muammâ, teşbih, tecnis, tarsî', maklûb, tezat, iştiøaø, seci'* sanatlarının bazılarından sadece tarifle bazılarından da hem tarif hem de örneklerle söz edilmektedir. Bu başlıklar altında verilen örneklerde Arapça ve Farsça beyitler ile ayet ve hadisler dikkati çekmektedir.

Belki bir edebî sanat olarak düşünülebilecek olan "muvaşşah" bahsinde *"lu˚atde müzeyyene dirler ı´≠lä≈da şol şiıre dirler ki bir beytiè yä bir mı´räúnıè evvelinden ortasından bir ≈arf alıcaø bir ädem adı çıøa."* denilerek muvaşşah tarif edilmektedir. "Muvaşşah"ın Cem Dilçin, Cevdet Kudret ve Numan Külekçi'nin konuyla ilgili eserlerinde yer almadığını görmekteyiz.

Teşbihât ifâdesi ile eski şiirimizde yapılan benzetmelerde hangi benzetme unsuru ile neyin kastedildiği anlatılmaktadır. Misâlen *"ay u gün ve şems ü nùr ve gül ü läle ve semen ü er˚avän Ÿikr ideler ma≈bùbuè yüzi muräd ola."* denilerek sevgilinin yüzünün hangi varlıklara benzetildiği anlatılmıştır.

Muammâ konusunda ise muamma ile birlikte, sorulan bir muammanın nasıl bilinebileceği de ifâde edilmektedir.

Hulasa bu eserin, aruz ve nazım bilgisi üzerine, genel itibariyle bilinen kavramları anlatmasına rağmen, içerisinde mevcut olan bazı bilgilerin genel geçer bilgilere bakışı farklılaştıracağı söylenebilir.

d) Manzum Melheme:

İnsanın bilinmeyene ve gelecekte olacakları öğrenmeye dair merakı belki de insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanın bu merakı bakla, kitap, kahve, kuş, su, ateş, ok, zar, taş,

iskambil, el, çay, bulut, kum, tuz, iç organlar, et, yıldız, kaplumbağa kabuğu, kâse, horoz, ağaç, gölge, yüz, kürek kemiği, ip, tarot, tesbih, hamur, yumurta, değnek, yüzük, bilek, kaşık ve papatya falları örneklerinde olduğu gibi bir yığın fal ve kehânet çeşitlerinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Örneklerden de anlaşılacağı üzere bu merak insanın, akla hayâle gelmeyecek pek çok unsuru fal ve kehânet için kullanmasına neden olmuştur.[163]

İslam dininde fal kesinlikle yasaklanmıştır. Kur'ân-ı Kerim'de bu hususta açık ayetler[164] mevcut iken bu merak, kutsala karşı gelmeyi dahi gerektirse, insanı faldan alıkoyamamış hatta kutsalı bile fala âlet ettirmiştir.

İnsanın geleceği öğrenmeye dair merkını gidermek için kullandığı araçlardan biri de Ay veya Güneş tutulması, yeni ay görünmesi, yıldız kayması, şiddetli yağmur veya dolu yağması ya da rüzgar esmesi, gök kuşağı, şimşek, yıldırım ve deprem gibi bir takım tabiat olaylarıdır. Başka bir deyişle merak hissi, insana tabiat olaylarını kullandırarak gelecekten haber verme konusunda farklı bir yöntem oluşturtmuştur ki buna **"melheme"** adı verilmektedir.

Melheme, en kısa tabiriyle, hem birtakım tabiat olaylarından hareketle gelecekten haber veren sistematiğin hem de bu sistematiğin yazılı olduğu metinlerin ya da eserlerin genel adıdır.[165] Ancak burada şunu ifâde etmek gerekir ki melhemeler bir çeşit fal veya kehânet değildir. Bu tabiat hadiselerinin sistematik olarak gerçekleşmesi neticesinde meydana gelen olaylardan bilinmeyen hakkında bir bilgiye ulaşma çabasıdır.

Melheme türündeki eserlerin çoğu Osmanlı döneminde yazılıp okunmuş olup günümüzde bunların kütüphanelerde bol miktarda el yazması ve taş baskı şekilleri bulunmaktadır.

---

[163] Boyraz, Şeref, *Fal Kitabı (Melhemeler ve Halk Kültürü),* Kitabevi Yay. Şubat 2006, İstanbul, s. 3.
[164] "Ey iman edenler! İçki, kumar, putlar, fal okları, şeytan işi murdar şeylerdir. Onlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz." Kur'ân-ı Kerim, El-Mâide 3/90.
[165] Boyraz, a.g.e., s. 3.

Milli Kütüphane 2727'de kayıtlı mecmuanın 96b-98b varakları arasında Ay'ın burçlardaki hareketleri esnasında yapılması ve yapılmaması gerektiğine inanılan durumların anlatıldığı manzum bir melheme metni bulunmaktadır. Bu manzum melheme metni 71 beyitten meydana gelmektedir ve mesnevî nazım şekliyle kaleme alınmıştır.

Eser Ay'ın burçlardaki hareketi ile ilgili olduğundan 96b varağının üstünde henüz metin başlamadan, burçların ismi *"~amel, £evr, Cevzä, Sere≠än, Esed, Sünbüle, Mìzän, úAøreb, æavs, Cedy, Delv, ~ùt"* şeklinde yazılmıştır. Burada ~amel koç; £evr boğa; Cevzä ikizler; Sere≠ân yengeç; Esed aslan; Sünbüle başak; Mìzän terazi; úAøreb akrep; æavs yay; Cedy oğlak; Delv kova; ~ùt da balık burcu demektir.

Bu manzum melheme metni önce Ay'ın hangi burçta olduğunun nasıl tespit edileceğini anlatmakla başlamaktadır. Buna göre Ay'ın o anki burcu şu şekilde tespit edilir: Önce içinde bulunulan günün ayın kaçıncı günü olduğuna bakılır. O günün sayısı kaçsa o sayıya bir o kadar daha eklenir yani o günün sayısı iki ile çarpılır. Bunun üzerine de beş eklenir. Çıkan rakam hangi aya denk geliyorsa o tarihte, Güneş'in hangi burçta olduğu tespit edilir. Güneş'in o anda bulunduğu burçtan sonra beş burç sayılır ve altıncıya gelindiğinde durulur. İşte Ay, durulan o altıncı burçtadır:

1 *Bilmek isterse ehl-i ≈äcet eger*
æanøı burcı maøäm idindi øamer

2 *Olsa maø´ùd her ne gün bilmek*
TMaya eyyäm-ı şehri ol güne dek

3 *æıla aèa ol øadar daΔı ◊amm*
Üstine beş úaded daΔı hem

4 *Mev◊ùú-ı äftäbdan yek-bär*
İde her burcı beş úadedle şumär

5 *æanøıda tamam olurısa ≈isäb*

İtmiş olur øamer o burca meõib[166]

Metinde Ay'ın burcunun tespiti örnekle anlatılmaktadır. Misâlen, o gün ayın 13'ü olsa üzerine bir 13 daha eklenir ve 26'ya ulaşılır. Bunun üzerine de 5 eklendiğinde 31 olur. Bu anda Güneş, Hamel yani koç burcundadır. Hamel yani koç burcundan 5 burç ileri sayıp 6. burçta durulur. Bu durulan 6. burç Ay'ın burcudur ki o da mîzân yani terazi burcudur:

6 *Meşelä olsa ayuè on üçi ger*
Bir o deèlü daΔı i◊äfet ider

7 *™Äaysa úaølın yigirmi altı olur*
Beş ziyäd'eyleseè otuz bir olur

8 *Mev◊iúi şems o demde olsa ≈amel*
Beş diyesin aèa cümleden evel

9 *Bu ≈isäb üzre iyleseè taúdäd*
Bulsa ˚äyet o cemúolmaz aúdäd

10 *æur´-ı meh bì-ziyäde vü noø´än*
Ola mev◊iúi keffe-i mìzän[167]

Bundan sonra Hamel yani koç burcundan başlanarak sırasıyla bütün burçlarda nelerin yapılıp nelerin yapılmaması gerektiği anlatılmaktadır. Bunları şu şekilde tespit ermek mümkündür:

~amel (Koç): Sefere çıkmak yani yolculuk yapmak iyidir. Makam mevki sahibi büyüklerle görüşmek ve varsa onlardan dileklerde bulunmak da uygundur. Bu burçta yeni elbise giymek uğurludur ancak ev yapmak ve su yolu düzenlemek sakıncalıdır.

£evr (Boğa): Nikah kıymak iyidir. Kadınlarla sohbet etmek ve güzel koku veren nesneleri (buhûr) koklamak ruha neşe verir. Ay bu burçta iken bahçe-tarla sulamak, alışveriş yapmak ve tohum ekmek çok kazançlıdır. Ancak hamama gitmek, kan

[166] vr. 96b.
[167] vr. 96b.

aldırmak ve traş olmak kötü işlerdir. Ay bu burçtayken savaşmak, dinlenmek ve içki içmekten kaçınmak gerekir.

Cevzâ (İkizler): Ay ikizler burcunda iken kitap okumak, köle veya cariye satın almak, hesap işleriyle uğraşmak, yolculuğa çıkmak, ilim, fen ve hüner öğrenmek, yeni elbise giymek yapılması uygun olan işlerdir. Ancak nikah kıymak, bina temeli atmak, tırnak kesmek, kan aldırmak iyi değildir.

Serâtân (Yengeç): Denizde veya karada sefere çıkmak kazançlıdır. Müshil şurubu ve ilaç içmek, hamama gitmek, uyumak, vücut temizliği yapmak, yeni elbise almak ve giymek çok iyidir. Ancak nikah kıymak, temel atmak iyi değildir, bunların insana zararı dokunur. Yine kan aldırmak da iyi değildir. Çünkü bu durumda hastalık sağlığa galip gelir.

Esed (Aslan): Bir şeyler için tedbir almak, yeminle sözleşmek, pâdişah yüzü görmek, herhangi bir istekte bulunmak, köle veya cariye almak iyidir. Yine Ay bu burçta iken ava çıkmak, cesaret göstermek ve savaşmak da uygundur. Fakat yeni elbise almak veya giymek, yolculuğa çıkmak ise uygun olmayan işlerdir. Bunların yapılması acı çekmeye sebep olur.

Sünbüle (Başak): Ay başak burcunda iken iş yapmak ve kâr etmek kolaydır. Kalem ehliyle sohbet etmek, talim yapmak, hizmetçi almak, yeni elbise almak ve giymek, sefere çıkmak hikmetli işlerdir. Fakat kuyumculardan alışveriş yapmak iyi değildir altın ve gümüşün elden gitmesine sebep olur. Yine kan aldırmak, nikah kıymak da uygun değildir.

Mîzân (Terazi): Ay terazi burcunda iken cevâhircilerin işi kazançlı olur. Arkadaş sohbeti, eğlence ve müzik dinleme, tırnak kesme, macun yeme iyidir, ruha safâ verir. Yine yeni elbise giymek, nikah kıymak, sefere çıkmak uygundur ancak bunları bir buçuk günde yapmak gerekir çünkü daha sonra yapılırsa insana zararı dokunur. Fakat Ay bu burçta iken bir işe başlamak kârlı değildir.

úAøreb (Akrep): Ay akrep burcunda iken hile ve aldatma çok olur. Hasmıyla savaşan zafer kazanır. Ay bu burçta iken ağaçları sulamak, bahçe düzenlemek, müshil içmek, kusmak, tırnak kesmek, hamama gitmek çok faydalıdır ancak ata binmemek ve hareket etmemek veya az hareket etmek gerekir.

æavs (Yay): Ay yay burcunda iken nikah kıymak, ava veya sefere çıkmak, eğitime başlamak, alimlerin yüzüne bakmak oldukça iyi ve faydalıdır. Ancak Ay bu burçta iken müshil şurubu içmek, alışveriş yapmak, savaşmak, tohum ekmek, borç vermek, tıraş olmak, ve yeni elbise biçmek iyi değildir, bunlar insana gam getirir.

Cedy (Oğlak): Ay oğlak burcunda iken hangi işe başlanırsa başlansın kârlıdır. Ava çıkmak, yeni elbise biçmek, bina temeli atmak, cariye ve köle almak, ev ve su yolu inşâ etmek uygundur. Fakat büyüklerin yüzüne bakmak, onlardan isteklerde bulunmak, nikah kıymak iyi değildir, bunlar gam getirici işler olur.

Delv (Kova): Ay kova burcunda iken bağ ve bahçe işlerişle uğraşmak iyidir. Yeminle sözleşmek, çalışmak, rütbe istemek, köle almak, hisar işlerini görüp kale hizmetinde bulunmak ve yalnız kalmak uygundur ancak hareket hâlinde olmak başa musibet getirebilir. Yine Ay bu burçtayken kan aldırmak ve nikah kıymaktan uzak durulmalıdır.

~ùt (Balık): Ay balık burcunda iken misafir davet etmek, ziyafet vermek iyidir. Eşraf zümresinin yüzüne bakmak yani onlarla görüşmek de iyidir gönül aynasını saflaştırır. Yeni biçilmiş elbise giymek de sahibini mutlu eder. Fakat tırnak kesmek, tıraş olmak, uyumak, kan aldırmak, ve hamama gitmek uygun değildir, insana zararı dokunur.

Bu melheme metninde Ay'ın burçlardaki hareketi esnasında yapılıp yapılmayacaklar bu şekilde anlatıldıktan sonra herhangi bir hâtime beyti olmadan eser sonra ermektedir. Bu bizde bu metnin belki daha uzun olabileceğini, en azından dibâce ve hâtime bölümlerinin de olabileceğini, ancak sadece bu burçlarla ilgili beyitlerin mecmuaya

alındığı düşüncesini uyandırmaktadır. Eserde metnin şairi ve telif tarihi hakında da hiçbir bilgi yoktur.

e) Kasîde-i Tayyâre Li-Vehbî:

Milli Kütüphane 2727'de kayıtlı mecmuanın 100a-102a varakları arasında Sümbül-zâde Vehbî'nin Sultan 1.Abdülhamit için yazdığı Kasîde-i Tayyâre adlı eseri kayıtlıdır. Kasîde toplam 80 beyitten oluşmaktadır.

Bilindiği üzre Vehbî, Sultan 3. Mustafa, Sultan 1.Abdülhamit ve Sultan 3.Selim zamanlarını idrak etmiş ve bu padişahlar zamanında müderrislik, kadılık, elçilik vazifelerinde bulunmuştur. Sultan 1. Abdülhamit zamanında İran'a elçi olarak gönderilen şairin Osmanlı-İran ilişkilerinde hatalı gördüğü Bağdat Valisi Ömer Paşa ile arası açılmış daha atik davranan Paşa, bazı uygunsuz hareketlerini öğrendiği Vehbî'yi İstanbul'a şikâyet etmiştir. Hiddetlenen hükümdar, şairin idamını emretmişse de Vehbî bu idamdan kurtarılmış, ancak uzun müddet işsiz kalmıştır. Daha sonra Sadrazam Halil Hamit Paşa tarafından tekrar kadılığa getirilmiş; Rodos, Silistre, Eski Zağra kadılıklarında bulunmuştur. Rodos'ta iken Kırım'dan tard edilen Şâhin Giray'ın idamında vazife gördüğünden, Eski Zağra'da intikamcı Tatarların hücumuna uğramış; kurtularak İstanbul'a dönmüştür. Son olarak Sultan 3.Selim'den iltifat gören Vehbî tekrar kadılıklarda bulunmuş 1899 yılında 90 yaşını aşmış olarak İstanbul'da vefat etmiştir. İşte yukarıda anlattığımız olayların tarihi gerçeklikler olarak kasîdede ip uçları bulunmaktadır. Özellikle Şâhin Giray ve Kerîm Han ile ilgili olaylar şairin de ifâdesiyle vakâyinâme tarzında ifâde edilmiştir:

63 Ta´annuúitmeyüp ancaø vaøäyıú-näme ≠arzında
Getürdüm silk-i imläya bu nev-na®m-ı güher-bärı[168]

Kasîde, yapısı itibariyle klâsik kasîde yapısından kısmî farklılıklar göstermektedir. Klâsik kasîde tertibinde nesip ya da teşbip adı verilen aşktan ya da tabiat tasvirlerinden

[168] vr. 101b.

bahsedilen giriş bölümünün olmasına rağmen Vehbî'nin bu kasîdesinde nesip bölümü yer almamakta kasîde direkt olarak Osmanlı Devleti'nin övgüsü ile başlamaktadır. Osmanlı Devleti, düşmanlarını hüsrâna uğratması, devlete ihanet edeni cezalandırması, Peygamber bayrağına yardımcı olması, şeriat ahkâmına sahip çıkışı gibi çeşitli yönleri ile övülmektedir.

7 ` u´ù´ä cümleden mümtäz ølmış fey◊-i Rabbänì
Cenäb-ı ~ a◊ret-i ıAbdü'l-≈amid ` an-ı cihändärì[169]

beyti ile şair herhangi bir girizgâh beyti söylemeden direkt olarak memdûhu Sultan 1.Abdülhamit'ten bahsetmeye başlamaktadır.

Şair, 1.Abdülhamit'i güçlülüğü açısından Hz.Ali, İran savaşçılarından Kahraman ve Behram'a benzetmektedir. Devlet idaresi açısından ise 1.Abdülhamit'in padişahlığını Hz. Süleyman gibi düşünüp padişahı överken onun sadrazamını da Hz. Süleyman'ın veziri Asaf'a ve Selçuklu veziri Nizâmül Mülk'e benzeterek övmektedir. Yine Padişah'ı İskender'e benzeten şair, sadrazamını da yol gösterici mahiyette Hızır'a benzetmektedir. Burada benzetmelere konu olan sadrazam şaire büyük iyiliği dokunan hatta onu ölümden kurtaran Sadrazam Halil Hamit Paşa'dır.

Kasîdenin medhiye bölümü içerisinde, eserin yazıldığı zamanda meydana gelen ve şairin de içinde bulunduğu olaylara değinildiği görülmektedir. Bunlardan en önemlisi de Kırım Hanı Şâhin Giray'ın tutuklanıp idam edilmesidir. Nitekim Şâhin Giray'ın idamında Vehbî'nin de eli vardır ve bundan dolayı Rodos'ta Tatar'ların hücumuna uğramıştır. Kasîdede Şâhin Giray'ı hapsettirmesi açısından Padişah övülürken Şâhin Giray'da ağır bir dille yerilmekte Şâhin Giray'ın kafirlere benzeyip onlarla işbirliği yaptığı söylenmektedir. Şâhin Giray'ın yergisi o kadar uzundur ki sanki kasîde, mehdiye ile hicviye arası bir eser hâline gelir. Vehbî'nin Şâhin Giray'ı yerdiği bazı beyitler şu şekildedir:

---

[169] vr. 100a.

25 Hevädan indürüp ez-cümle şehbäl-i kerämetle
æafes-bend eyledi Şähin Giray-ı nä-be-hemvärı

101a 35 DaΔìl olma˚ ı muıtäd eylemişdi düşmen-i dìne
` ıyänet oldı˚ ından däāmä e≠vär-ı kirdärı[170]

Sümbül-zâde Vehbî Şâhin Giray'ı yererken Şâhin Giray'ın öldürülmesinden üzüntü duyan Afifî adlı şair, Şâhin Giray'ın öldürülmesinden duyduğu üzüntüyü, gazel nazım şekli kurallarına uygun bir manzûmede dile getirmektedir. Bu manzûme, Vehbî'nin Şâhin Giray'ı eleştirdiği beyitlerin yer aldığı 102a varağına derkenar olarak kaydedilmiştir.

Şâhin Giray'ın tard edilmesinden sonra Rodos'a gönderilmesi ve Vehbî'nin de Rodos'ta kadı olmasından dolayı Şâhin Giray'la görüşmesi de kasîdede yer almaktadır. Bu bölümlerde şair Şâhin Giray'a karşı yaptığı hakaretleri dile getirmektedir. Şâhin Giray ile birlikte Kerîm Han da eleştirilmektedir. Bu beyit Kerîm Han'a karşı söylenmiştir:

42 Didüm öyle Celälì-sìrete kendü lisänınca
Tu ey tù devlet-i Δod-rù şeh-i märä çi pindärì[171]

Medhiyeden sonra şair fahriye bölümünde

66 Bilürler lev≈-i sìnem taΔte-i müşø-i maûärifdür
Eger ser-lev≈a olsam kimse itmez ≠aúı́n u inkärı[172]

beyti ile kendi ilmini de övmektedir.

Fahriyeden sonra bir girizgah beytiyle tegazzül bölümüne giriş yapılmakta ve gazel söylenmektedir.

Bundan sonra şair

75 Duûä-yı devlet-i icläline ≈a´r itdüm iy Vehbì
MiŞäl-i mur˚ -ı ≈aø-gù ´ub≈ u şäm evräd [u] eŸkärı[173]

---

[170] vr. 100b-101a.
[171] vr. 101a.
[172] vr. 101b.

beyti ile hem mahlasını söylemekte (tâc beyt) hem de dua bölümüne girizgâh yaparak padişah için iki şehzâdesiyle tahtında daim olması, dünyayı baştan sona fethetmesi ifâdeleri ile kasîdeye son vermektedir.

Kasîdenin diğer bazı yönleri şu şekilde ifâde edilebilir:

Kasîdede kuşlarla ilgili teşbîhâta geniş yer verilmektedir. Zaten eserin adı da Kasîde-i Tayyâre'dir. Şu beyitler buna misâldir:

21 *Eger sìmur°-ı úadli almasaydı zìr-i şehbäle*
Şikest eylerdi devran bey◊a-yı nüh-çarΔ-ı devränı

24 *úA dù-yı tìre-rùy bir uçar øuş olsa da far◊ä*
Ola çengäl-i bäl-i øahrınuè elbet giriftärı[174]

Şair kasîdesine "Kasîde-i Tayyâre" demesinin sebebini şu beyitle anlatmaktadır:

67 *Sezädur va´f-ı şähìde bu na®ma dinse ≠ayyäre*
Ki böyle øuş dilince eyledim ta∂bìr ü teŸkärı[175]

Buna göre, kasîdenin kuş dili kadar güzel bir anlatımla söylenmiş olmasından dolayı kasîdeye "tayyâre" adının verilmesi yerinde görülmektedir.

Şair mehdiye bölümünün sonunda tegazzül bölümüne başlamadan memdûhu Padişah 1. Abdülhamit'ten açıkça kendisine makam vermesini istemektedir. Açık şekilde memdûhtan istekte bulunmak kasîdelerde hoş karşılanmayan bir durumdur:

65 *Hünermendän-ı úâlem şeş-cihetden iftiΔär itsün*
Efendim sitteden man´ıbla şäd eyle bu nä-çärı[176]

Yukarıda çeşitli özellikleriyle ifâde etmeye çalıştığımız Vehbî'nin Kasîde-i Tayyâre'si özellikle içerisinde tarihi olaylara değinmesi ve daha çok mesnevî tarzındaki eserleriyle

---

[173] vr. 102a.
[174] vr. 100b.
[175] vr. 101b.
[176] vr. 101b.

tanınan Sümbül-zâde Vehbî'nin şairlik yönünü göstermesi bakımından önemli bir eser olarak karşımızda durmaktadır.

f) Arapça Mensur Metin:

Milli Kütüphane 2727'de kayıtlı mecmuanın 105b-119a varakları arasında Arapça olarak kaleme alınmış ve Farsça'da en çok kullanılan mastarlar ile Farsça gramer kuralları hakkında bilgi veren mensur bir dilbilgisi metni kayıtlıdır. Eserin dili Arapça olmakla birlikte özellikle Farsça mastarların anlamlarının verilmesinde Türkçe de kullanılmıştır.

Eser besmele, hamdele ve salvele olarak *"Bismillähi'r-ra≈mäni'r-ra≈ìm. el-≈amdü'lillähi'lle◊ì zeyyine benì ädeme bi'n-nu≠øi ve'l-keläm, ve'´-´alätü ve's-selämü úalä Seyyidi'l-enäm, ve a´≈äbihi'n-nücebää'l-kiräm."* ifâdeleri ile başlamakta ve mensur eserlerde klâsikleşmiş olan *"ve baúd"* ifâdesi ile asıl konuya girilmektedir.

Eserde ilk olarak Farsça mastarlar ve Türkçe karşılıkları

ve ammä südäsiyyü. na≈vu:

erzìden	*bärìden*
olmaø ve läyıø bi-häyihi degmek	*ya°maø ma≠ar maúnäsına*[177]

şeklinde verilmektedir. Mastarlar harf sayıları itibara alınanrak "südâsî", "sübâî" gibi gruplandırılarak verilmektedir. Yine mastarlar

ammä er-räã:

äzürden	*efsürden*	*efşürden*	*äverden*
azarlamaø	*≠oèmaø*	*´ıømaø*	*götürmek*[178]

gibi kelimenin son harfine göre de gruplandırılmaktadır. Bu şekilde 105b-109b varaklarında tamamen mastarların anlamları verilmekte bundan sonra Farsça dilbilgisi kurallarının anlatımına geçilmektedir.

---

[177] vr. 106a.
[178] vr. 107b.

Farsça dilbilgisi kuralların anlatımında Arap gramerindeki terimler kullanılmaktadır. *“el-ma´daru, el-mäôì, el-muôäriú, nefyi’l-müteøabbeli, el-emrü’l-≈äôıru, emru’l-˚äãbi, nehyi’l-˚äãbi, neyü’l-≈äôıru, ismü’l-fäúílü, ismü’z-zamäni ve’l-mekäni, ismü’t-ta´˚ìri”* başlıkları kullanılarak bu kavramlar örnekleriyle anlatılmıştır.

Mecmuadaki bu bölümle birlikte kitabın sona erdiğini ifâde eden *“temme’l-kitäb biúavnillahi’l-Vehhäb.”* (Vehhab olan Allah’ın yardımıyla kitap tamamlandı) cümlesiyle hem bu bölüm hem de mecmua sona ermektedir.

METİN

Sübh-a-i Tıbyân[179]

1a Kopmuş
1b Kopmuş

2a (Müfteilün müfteilün fâilün)

1 Räh-ı hidäyetde siräc-ı münìr
Yevm-i øıyämetde şefìúü na´ìr[180]

2 Ümmeti ≈aøøında duúâsı øabùl
A≈med ü Ma≈mùd u Mu≈ammed Resùl

3 Tıalli úaleyhi hüve Δayrü'l-enäm
Rabbi ve sellim bi-etemmi's-seläm

4 £ümme úale'l-äli ve a´≈äbihì
El-müte≈allìne bi-ädäbihi

5 Necm-i hidäyetdir anıè her biri
MeŸheb-i ~ aøø üzre ider reh-berì

6 Cümlesiniè rù≈ına her sub≈ u şäm
Vä´ıl ola ~ aÔret-i ~ aødan seläm

Sebeb-i Teðìf-i Kitäb
(Fâilâtün fâilâtün fâilün)

7 Näm-ı ` udä çünki söze virdi täb
Dièle nedir bäú§-i na®m-ı kitäb

8 úİlm-i lu˚at emr-i mühimm olma˚ ın
~ ıf®nı teshìl içün ehl-i yaøìn

9 Na®mıla bir niçe lu˚at yazdılar
Silk-i meúänìde dürer dizdiler

---

[179] Sat: 7.VII.1970 Mehmet Altan. Ankara (derkenar)

[180] Metnini ortaya koymaya çalıştığımız Milli Kütüphane 2727 numaralı mecmuanın ilk bölümü olan Sübha-i Sıbyân'ın ilk on beytinin bulunduğu 1.varak kopmuş olduğundan bu mecmuada kayıtlı değildir. Olmayan beyitler için bkz. Kılıç, "Türkçe-Arapça Manzum Sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyân -2- (Metin)", s.29-71.

10 æanøı ´abì kim oøuyup ≈ıf®ide
úÁõd ola aèa niçe fäõde

11 ÷ab≠ı lu˚ätıla olur behredär
Veznile na®m içre bulur iøtidär

12 Läkin anuè ek§eriniè maúnisi
Olma˚ıla tercüme-i[181] Färsì

13 Fehm idemez bunı bu ehl-i diyär
Ola Δu´ù´ä ki oøuyanlar ´ı˚är

14 ~ıf®a Δaleldir bu da hem väøıúi
Terceme laf®üzre muøaddem ola

2b 15 YäΔud ara yerde ola fä´ıla
Vezn içün ìräd olunan laf®la

16 Gerçi seläsetde olur bì-na®r
Läkin olur ◊abt-ı lu˚atde úasìr

17 İmdi man®ùmı bu úabd-i ◊aûf
Lutf-ı İlähì ile yazdım pek lätìf

18 Na®mı ≈u´ù´ında idüp ihtimäm
A≈sen-i tertìbile verdim ni®äm

19 Laf® muøaddem úaøabince hemän
Tercemesi etdi aèa iøtiräm

20 Laf®la maúnäsı idüp izdiväc
æalmadı sürΔ-ı øaleme i≈tiyäc

21 İbni Ferişte lu˚atı gibi genc
Oldı vü æurõan lu˚atı bunda derc

22 Tä ki ola fehmi vü ≈ıf® yesìr
~acmi ´a˚ìr ola lu˚ätı keş§ir

[181] Kelime “tercüme” şeklinde harekelenmiştir.

23 Bir niçe ba≈r üzre açup perr ü bäl
æı≠ıaları oldı sefîne-mi§äl

24 æı≠ıa temämında daΔı äşikär
Hem laøab-ı ba≈rıla hem vezni var

25 ` ayr ile şäyed sebeb-i yäd ola
Süb≈a-i TMbyän aèa hem ad ola

26 Na®m-ı selîs üzre bu rùşen keläm
úAvn-ı ` udäyıla çün oldı temäm

27 Geldi bu mirõät-ı dile müncelì
Tä aèa tärìΔ ola "*na®m-ı celì*"[182]

28 Ey keremi şämil ü iΔsänı bol
Lu≠fuèıla eyle duúämı øabùl

29 æıl bu kitäbı sebeb-i ma˚ firet
Ben øuluèa väsı≠a-i maúrifet

3a 30 Kim ki baèa Δayr ile ide duúa
ÁΔır u hem úäøıbeti Δayr ola

31 Ehl-i na®rdan daΔı budur recä
Eyleye ı´lä≈ görünce Δa≠a

32 Müfteúlün müfteúlün fäúlün
Zevraø-ı veznile bu ba≈ra ´alın[183]

Häzihì El-æı≠ıatü Mine'l-Ba≈ri'r-Recezi'l-Müreffel[184]
Müstefúlätün Müstefúlätün

33 Alläh u Taèrı bir ismi Ra≈män
æuddùs u Árì bir naútı Süb≈än

---

[182] 1033. (satır altı)

[183] Merdän-ı ≈aøla ol hem-celìsan
ÿikri dilüèden dùr itme her an
Müstefúlätün Müstefúlätün
Meş≠ùr müreffel ba≈r-ı recezdän. **Lehu** (derkenar)

[184] Bu ba≈r-ı recez meş≠ùr u mürefeldür. Meş≠ùr oldur ki beytiè nı´fı ≈aŸf olınur. Müreffel oldur ki (…) veted-i mecmùúve (…) bir sebeb-i Δafîf ziyäde olınur. Meşelen; müstefúlätün müstefúlätün olur (…) naøl olınur (…)

34 Bärì vü Fä≠r Yaradıcıdur
Väøì vü úÁ´ım ~ äfı®nigeh-bän

35 İnfl‡ yaratmaø ìmän inanmaø
Cennete uçmaø firdevs bostän

36 Şems ü Ÿüøä gün bedr ü øamer ay
Kevkeb sitäre dürrì dıraΔşän

37 Lüccì deriè ´u hem lücce deryä
När u ca≈ìm od cemúnde nìrän

38 Sirbäl [ü] gömlek mikyäl [ü] ölçek
æ ırtäs [u] kä˚ ıd øıstäs [u] mìzän

39 úÁõl gedädır säõl dilenci
Räcil piyäde úacil şitäbän

40 TMúb u úasìriè maúnäsı güçdür
Sehl ü yesìriè mef≈ùmı äsän

41 ÿenbì keşìrun çoødur günähım
æalbì şetìtün göèlüm perìşän

42 Müstefúlätün ba≈r-ı recezdir
Bilmek gerekdir na®mıla evzän

æı≠úatü Fi'l-Bahri'l-Hezec[185]
Mefäúlün Erbaúu Merrät

3b 43 Resùl ilçi vü pey˚ am-ber livätsancaø úalem bayraø
Delìl ü hädìdir reh-ber veräΔalf iøtidä uymaø

44 Sevì ≠o˚ rı sivä ˚ ayrı sevä orta daΔı yeksän
Nedäy nemdir südå mühmel serå ırmaø şerå ≠opraø

---

[185] Ne ≈addüm var ≈aøäretle bu (…) a´la uydurmaø
(…) ile dilerseè cennet ü uçmaø.
Mefäúlün mefäúlün mefäúlün mefäúlün
Hezec-i sälim-i müşemmen olsa rengìndir hele bir baø. **Lehu** (derkenar/3b)

45 Münekkis ser-nigùn iden mükib yüz üstüne düşen
` afî gizlü celî rùşen senì yüce denì alçaø

46 Hem istebraø øalıè dìbä vü sündüs ince dìbädır
Daøìø ufaø raøìø ince úarì◊ inlü varaø yapraø

47 Nedir Δın´ır kiçi parmaø yanı bın´ır yanı vus≠á
Şehädet parma˚ ı sebbäbe ibhäm oldı baş parmaø

48 A´äbiúcümle parmaølar enämil uçları oldı
DaΔı säúd bilek yed el úaøab ökçe ®ufur ≠rnaø

49 Mefäûlün mefäûlün budur ba≈r-ı hezec sälim
Teúallem ögren ub´ur gör tekellem söyle un®ur baø

El-æıtúatü Fi'l Ba≈ri'l Mezbùr
Yaúnì Fi'l-Hezeci'l-Müşemmeni's-Sälim[186]
(Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün)

4a 50 Hudå ≠o˚ rı yola gitmek sedìd ü müstevì ≠o˚ ru
Cüşüv diz üstüne çökmek ´adar dönmek øıbel øarşu

51 ~ uøub seksen yıl ve ekşer şühùr aylar umùr işler
Senä aydın ˚ asaø ®ulmet saûr äteş seøar ≠amu

52 úAşä aΔşäm ≠aûımıdur ˚ adä øuşluø ≠aûımıdur
úAşì gündüz ´oèı oldı mesä gice úşä yatsu

53 Furät u úaŸb ≠atlu ´u ücäc u mil≈ acı ´udur
Se˚ ab[187] açlıø şebaú≠oøluø desim ya˚ oldı sem a˚ u

54 ÿeneb øuyruø faΔıŸuyluø rukeb øasıø ıbı≠øoltuø
Ziräúendäze vü øoldur øafä eèse úa◊ud bäzù

---

[186] TN: Aldanma düyaya göèül virme yalandur bu
Ne bulduè a benim ûmrüm vefäsız bir cihändur bu
Mefäûlün mefäûlün mefäûlün mefäûlün
Hezec-i sälim-i müşemmen gelse ba≈r-ı dür-feşändur bu. **Ve lehu** (derkenar/4a)

[187] "Se˚ ab" olması gereken açlık sözcüğü "se˚ af" olarak yazılmıştır. Kelime için bkz. Sir James W.Redhouse, Turkish And English Lexicon, Çağrı Yay. İstanbul 2006, s.1060.

Yièe El-æı≠áatü Mine'l-Bahri'l-Ma≈Ÿûf[188]
Mefäûlün mefäûlün feûlün

55 A´ìl aΔşäm ikindi arasıdur
· ales ®ulmet øabes od päresidür

56 Dülùkü'ş-şems gün ≠olanmasıdur
úUşùr vü taús ayaø ≠ayanmasıdur

4b 57 ~ asen gökçek tenäfüs ra° bet itmek
Feraø øorøu Δuşùúöèin gözetmek

58 · uläm o° lan u øuldur cemû °ılmän
Velìd o° lan u øuldur cemû vildän

59 Keväúb cemú käúb şol øız o° län
Henùz anda belürmiş ola §edyän

60 ~ alìl erdir ≈alìle úavretidür
MeΔaÒ o° lan ≠o° urmaø za≈metidür

61 Ulü'l-elbäb úaøıl issileridir
Zekiyy ü ≠ayyib ü ≠áhir arıdır

62 · ulüv ≈adden tecävüz eylemekdür
` uŸû °ullù ≠utuè ba° laè dimekdür[189]

63 Telå uydı dimekdür räne yeèdi
Lebùs ≠on Ÿeyl etekdir kümme yeè di

64 Tecellå rùşen oldı ≈äøa indi
5a Teûälå yüce oldı fäöe döndi

65 Æavå dürdi levå[y] burdı dimekdür
· aväy azdı §evå dürdi dimekdür

---

[188] Şehä nefúu Òarar ancaø ` udädan
Yapış ~ aøøa eliè çek bì-vefädan
Mefäûlün mefäûlün feûlün
Hezec-i ma≈Ÿûf-ı müseddes diler yäran. **Ve lehu** (derkenar)

[189] Bu beyitten sonra olması gereken:
"TÒrarlarsa sine maúnäsı nedür
Diè uyøu evveli maúnäsınadur" beyti okuduğumuz metinde kayıtlı değildir. Beyit için bkz. Kılıç, "Türkçe-Arapça Manzum Sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyân -2- (Metin)" s. 36.

66 Æeräõb sìneniè süèükleridür
` a´ì bì-Δäye sevõet ud yeridür

67 Mefäúlün hezec ba≈rı feûlün
Ki maΔŸûf u müseddes geldi mevzùn

El-æıtúatü Mine'l-Ba≈ri'l-Mücte§§i'l-MaΔbùn
Mefäúlün feúlätün mefäúlün feúlät[190]

68 TMläät ra≈met-i ~ aødır daΔı nemäz u duúä
£enä vü med≈e sitäyiş di ≈amde şükre rı◊ä

69 · afùr Yarlı° ayıcı Ra≈ìm Esirgeyici
Semìú İşidicidir hem Ba´ìrdurur Bìnä

70 Beşìr müjdeleyici neŸ¨r øorøudıcı
Ma´ìr varılacaø yir Ÿ¨arìr nä-bìnä

71 ~ amìm yär-ı øarìb serìútìz ü ≈a§ì§
~ akìm her ne ki işler işi yerinde ola

5b 72 Eúzze cemú-i úazìz [ü] eŸ¨lle cemú-i Ÿ¨elìl
úAzìz ulu vü øaviyy [ü] øalìl bì-hemtä

73 Kenùd münkir-i niúmet helùúøatı ≈arì´
Vecìh mertebe issi faøìhdurur dänä

74 úAra®metäúu øumäşdur kifäf u zäd azıø
Me§äbe merciúü mecmaúme§ùbe müzd ü cezä

75 ` uvär ´avt-ı baøardır zefîr ´avt-ı ≈ımär
TMúûd yer yüzi oldı ve´id pìş-serä

76 Murävedet ≠aleb itmek vülùc girmekdir
úAnet meşaøøate düşmek úanet günäh u zinä

77 Mefäúlün feúlätün mefäúlün feúlät
Bu ba≈ra mücte§§ ü ma≈bùn dinildi iy dänä

[190] Derkenar halindedir.

78 ~ anän ra≈met ü rızø [u] veøär heybetdir
Mecäl øuvvet ü mekr ü úaŸäb u øudretdür

79 Cenän u revúu ®amìr u Δaled fuõid göèül
6a Cibil cemaúate dirler cibille Δiløatdür

80 Midäd u ≈ıbr mürekkeb zebùr u sifr kitäb
æunùt yaúnì duúi vü sükùn ≠áúatdür

81 Mefäze øurtulacäø yir tebär u veyl heläk
Kebid ciger riye öyken kebed meşaøøatdür

82 Vebìl øatı şedìd §aøìl ü kell a˚ ır
` abäl renc ü fesäd u vebäl §ıøletdür

83 úUrub erine mu≈abbet idici úavretdür
Fa´ìle øavm u øabìle vesìle øurbetdür

84 Zenìm yatlu kişidür leõm aèa beèzer
Meleõulu kişidür hem meläõcemäúatdür

æıtúatü'l-Ba≈ri'r-Recez[191]
Müstefúlün Erbaúu Merrät

85 Käfùr cennet çeşmesi nehr u neher ırma˚ u çay
Nä≠ùr bä˚ ıè bekcisi zäcir sürici zecr häy

86 Fettä≈ u keşşäf açıcı ferrär u äbıø øaçıcı
6b Dürr incü näşir ´açıcı mùsir ˚anì muúsir gedäy

87 Fevc ü ferìø u fırøa hem ümmet cemäúat zümredir
£ülle úa´äbe şirzime ≈izb ü fiõe maúşer alay

88 Utbå rı◊ä Δoşnùdluø úuøbå cezä hem úäøıbet
Beyyin mübeyyin müstebìn rùşen açıø heyyin kolay

---

[191] Cevriè baèa ≈adden füzùn n'itdim k'ola tä ol øadar
Áyä ceväbım Δoş mıdur itseè n'ola bir kez na®ar
Müstefúlün müstefúlün müstefúlün müstefúlün
İş budurur sälim recez eczä müşemmen pür-güher. **Ve lehu ˚ ufira úanhu** (derkenar)

89 Bä˚-ı meûärifde ´alın cemú-i menäøıbda bulun
Müstefúlün müstefúlün ba≈r-ı recezdir can-fezäy

Bi-Tebdìli'l-æäfiye[192]

90 Käli≈ yüzini purtaran ≠äli≈ yavuz ´äli≈ eyü
Kädi≈ dürüşüp kesb iden şämiΔ bülend øur≈ ulu

91 Ezher [hem] a˚raø yüzlüdür zehrä vü ˚arrä miş lidir
AΔ®ar yeşil ezraø kebùd a≈mer øızıl a´fer ´aru

92 Ebra´ ala tenlü kişi eşhel ala gözlüdürür
Ecred ne øılsuz tenlüdür emred ´aøalsız säde-rù

93 Ekmeh nedir gözsüz ≠o˚an tìhù ne çil bäzì ≠o˚an
úUøäba ≠avşancıl digil erneb ne ≠avşan dübb ayu

7a 94 Temhìd hem-vär eylemek ta≈rìr äzäd eylemek
Ebter ´oèunda Δayrı [vü] evlädı øalmayan ölü

Bi-Tebdìli ~ arfü'r–Revì
(Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün)

95 Ebkem a´am dilsiz ´a˚ır ismaúişit uøúud otur
Bäõs øatı häcetlüdür ´ä˚ır Ÿelìl med≈ùr ≈or

96 Särib nedir ≠aşra çıøan hem nek´ dövünmek ú≠f yan
Æäõf-úses gice gezen yüzcì sürer yemşì yürür

97 Aúyun büyük gözlü kişi úaynä müõennes cemû ûn
` avrä gözi øara teni ˚äyetde aødır cemú ≈ùr

98 Fehm ü tefeøøuh aèlamaø oldı tefekküh ≠aèlamaø
÷ab≈ at yilerken Δışlamaø ı´≠abl u maûlef[dür] aΔùr

99 úÁbir geçen ˚äbir øalan bäzı˚ ≠o˚an äfil ba≠an
Nä¬ir güzel ≠äõr úamel merøad cedes hem øabr gùr

[192] Derkenarda kayıtlıdır.

El-Ba≈ru'l-Müteøärib[193]
Feûûlün feûûlün feûûlün feûûl

100 Mümehhed müõekked ekìd üstüvär
Terabbu´ teraøøub nedir intiÞär

7b 101 Nefaø şol yer altında ev kim anıè
Ova cänibine çıøar yolı var

102 Reväkid §eväbit ≠uran nesneler
Hem irsä vü mürsä §ebät u øarär

103 KeÞm ol ki Δışm u ° a◊ab yutøunur
He◊ìm u henìõü merìõΔoş-güvär

104 Heşìm ot øurısı vü ≈u´rüm øoruø
÷arìúa° ılı ot u øı§§ä Δıyär

105 Müheymin nigehbän emìn idici
Müsay≠ir müsalla≠melik şehriyär

106 Rabìbe ügey øız eme cäriye
úAşìret ne øavm u øabìle tebär

107 ` alìl ü ≈abìb ü ´adìø oldı dost
Enìs ü øarìn ü refîø oldı yär

108 Cesùr u cerìd göèülli kişi
8a Şücäúu mübäriz bahädır yarar

109 Meõaişir menäøıb hünerlüdürür
Emänì yalanlar akäŸb-vär

110 Secå säkin oldı veøå ´aøladı
Bedä Þahir oldı úalen äşikär

111 Feûûlün feûûlün feûûlün feûûl
Bu ba≈r-ı teøärübdür ey käm-kär

---

[193] Şehä bir úamel øıl ola yär° är
` u´ù´ä Δulù´ıla metìn-i üstüvär
Feûûlün feûûlün feûûlün feûûl
Teøärüb çü øa´r oldı iy şehr-yär. **Ve lehu** (derkenar)

Bi-Tebdìli'l-æäfiye [194]پ
(Feûlün feûlün feûlün feûl)

112 Refìúü úliyy ü seyyid ulu
TMfiyy ü naøì päk ceyyid eyü

113 TMmìm ü süveydä göèül ortası
Meziyyet fa◊ìlet Δuluø yaΔşı Δù

114 Nedir ¬ı≈k gülmek bükä a˚ lamak
Enìn ièlemekdir esef ˚ ay˚ ulu[195]

115 æu≠ûf u cenì meyve dänì yaøın
Ra≠b yaş Δurmä vü yäbis øuru

8b 116 úAdes mercimek oldı Δumma´ noΔud
Şaûr arpa hem duΔne erzen ≠aru

117 Hecìr ü ®hìre günüè ortası
Semùm ıssı yeldir ≈amìm ıssı ´u

118 Sekìnet vaøär ile ärämdır
Maûûd äΔiretdir hevä ärzù

119 Feres at ceres çaè ≈ares bekciler
Ta≈assüs tecessüs nedir cüst-cù

120 Bi≈är-ı maûûrifde ˚ avvä´ olan
Olur ≈okka-i ≠abú dürerden ≠olu

HäŸihi'l-æı≠ûatü Mine'l-Ba≈ri'r–Remel
(Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün)

121 Zencebìl uçmaø şaräbı selsebìl anda pièar
Kevşer uçmaø ırma˚ ı ırmaøları andan aøar

122 Eşlü yıl˚ un a˚ acıdır Δam≠misväk a˚ acı
Hem sefercel ayva tüffä≈ almadır rümmän inär

---

[194] "~ arfü'r-Revì" ifadresi yazılmış olmasına rağmen yanlışlıkla yazılmış olabileceğinden üzeri çizilmiştir.
[195] Tasalu. (derkenar)

9a 123 Ítilä eksiklik etmek imtilä ≠olmaødurur
Müste≈iff ü müstefiz øorøudup iden bì-øarär

124 Mu≈sin eylik idici mu∆bit teväúuidici
İbtilädır ´ınamaø hem imti≈än u i∆tibär

125 Fäúlätün fäilätün fäúlätün fäúlün
Vezni budur bu lu˚ätı ezber it øıl yädigär

126 Vüsú≠äøat mirre øuvvet ezr arøa cenb yan
Na≈b ≈äcet úadn iøämet merkez ü ≈ayyiz mekän

127 Va≈y işäret hem risälet va≈y ilhäm eylemek
Mümterì şekk idicidür mirye şekk ®an gümän

128 Rù≈ Cebräìl ü úÍså rù≈ bir dürlü melek
Rù≈ ~ aøøıè emri ≈ükmi rù≈ æurõan rù≈ cän

129 Em ≈asibtüm ´andıèız mı ≈asbuhù pesdir aèa
~ ay§umä her øanda mehmä her ne iŸmä her øaçan

130 Silk iplik selk øoymaø sel∆ i∆räc eylemek
úA◊ ı´ırmaø úa´r ´ıømaø úa´r ikindi hem zamän

9b **Bi-Tebdìli Harfü'r–Revì**
(Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün)

131 Lìne ∆urmä a˚acı øınvän anıè saløımları
Cinne perì vä≈idi cinnì vü hem cindür perì

132 ` all sirke dibs bekmez ∆amr mey ´ahbä øızıl
` ämı◊ ekşi ≈ulv ≠atlù şehd baldır na≈l arı

133 ~ abbe däne cünne øalkan cübbe cäme §evb ≠on
` ufye gizlü ∆ìfe øorøu mürtefaø rä≈at yeri

134 Et-tenädì ça˚ırışmaø rabúmenzildir øonaø
ßaún göçmek úadv yelmek ∆ayl ü úaskerdir çeri

135 Şaøø yarmaø daøø dögmek hezz depretmek øatı
Rıøø bende raøø yazı yazılan yuføa deri

136 Rebve yüksek yir semä gök kùte revzen øasr köşk
Cäşimìn ü ≈ämidìn mevtå öliler ≈ay diri

137 ` alø içinde bundan artuø iş[196] olur mı bir kişi
Kendi úaybı var iken Ÿikr ide úayb-ı dìgerì

Yine El-æı≠úatü Mine'l-Ba≈ri'l–Remel[197]
(Fâilâtün fâilâtün fâilün)

10a 138 ` uld cennet hem deväm hem beøä
Hùn Ÿillet Δòrluø belvay belä

139 Rev≈ rä≈at rev≈ ra≈met bäl ≈äl
Na◊c pişmek hem yemiş bulmaø kemäl

140 ~ üzn øay˚ u ◊ı˚ n u ≈ıød u ˚ ıll kìn
Cedb øıtlıø Δı´b ucuzluø ≈ar§ ekin

141 úlhn yüè menfùş atılmış levn renk
Vıør a˚ ır yük ı´r a˚ ırlıø údl denk

142 Eyyim ersiz úavret vü úavretsiz er
Cemúne dirler eyäme ey püser

143 İúıdä ≈adden tecävüz eylemek
Fekk ayırmaø dekk düpdüz eylemek

144 Hemz ´ıømaø ˚ amz göz øıpmaødurur
Selb ´oymaø nehb hem øapmaødurur

145 Şibl arslan yavrusı Δınzìr Δùk
æırd maymun kelb seg di cirv enük

10b 146 Erb ≈äcet behle laúnet ´alb saΔt
Ced ululuø milk ü cedd ü cedd baΔt

---

[196] "úAyb" olması gerektiğini düşündüğümüz bu kelime yerine metinde "iş" kelimesi geçmektedir. Beyit için bkz. Kılıç, "Türkçe-Arapça Manzum Sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyân -2- (Metin)" s. 43.

[197] ~ ä´ılıè dünyädan ancaø bir kefen
Mäl içün yä bunca sehäy u hùy neden
Fäúlätün fäúlätün fäúlün
Bu remel-i maΔŸùf-ı müseddes sìm ü ten. **Lehu** (derkenar/10a)

147 Fäúlätün fäúlätün fäúlün
Zümre-i erbäb-ı taøväda bulun

Mine'l Ba≈ri'l-Münseri≈[198]
(Müfteilün fâilün müfteilün fâilün)

148 æıs≠u sevä ≠o° ruluødur mer´ad u mir´äd yol
TMb° boya hem øatıø där seräy úabd øul

149 Däcb ü øänit mu≠úfä≠n ü färih zekì
Nuhye vü lüb úaøl u elbäb u nühådır úuøùl

150 Şedd ve§äø oldı bend mev§ıø u mì§äø úahd
Silsile zencìrdir úød dügüm cüll [ü] çul

151 Æavd u úalem ≠a° dur ´aΔre büyük ≠aşdur
Şìd kireç ´ubre çeç nuøre gümüş füls pul

152 Şevke diken hem silä≈ serd zırh işlemek
Yük devesi rä≈ìle şäkile üslùb yol

153 Utlu oøu iğı gel häti getür sir yüri
11a Niúm ne Δoş rübb az biğ≈e yavuz tilke ol

154 Müfteúlün fäúlün ba≈rına di münseri≈
Fur´atı fevt itme gel úlmièile úamil ol

Bi-Tebdìli ~ arfü'r–Revì
(Müfteilün fâilün müfteilün fâilün)

155 ˙ ulb øalın ba° çeler delb a° acıdur çınär
Dev≈a dıraΔt-ı úa®m ravÒa çemen mür° zär

156 Rifd ü úa≠á vergidir metn ü me≠á arøadır
Sitr ü °ı≠á örtüdür rì≠a vü cilbäb çär

157 ~äfid o° ul o° ludur iΔve øarındaşlar
Cìd boyun häme baş úane øasıø hem zehär

---

[198] úAølıè eger yärise úlmièile úamil ol
Girip ~ aøøa räh bul işle sözüm kämil ol
Müfteúlün fäúlün müfteúlün fäúlün
Keşfle münseri≈ ba≈rını bil vä´ıl ol. **Lehu** (derkenar)

158 Yaıbisu yüz purtarır yen˚ ı◊u baş depredir
Yerhaøu øaplar dimek yab≠aşu mu≈kem ≠utar

159 Cünd ü ketìbe çeri fülk ü sefìne gemi
Ba˚ al øa≠r øı#kedi säõme ´alma ≠avar

Mine'l-BaΔri'l-` afîf[199]
(Feilâtün mefâilün feilün)

160 Re≈t [u] øavm u øabìle úudde yaraø
Şuúab ulu øabìle şuıbe budaø

11b 161 Cär øomşu raøìbdürür gözci
Hem Δalì≠u şerìkdürür ortaø

162 Cesed ü cirm ü cism ü cü§§e beden
UŸün u mismaúu ´ımäΔ øulaø

163 Æıulye gögüs öèi vü li≈ye ´aøal
Vecne yaèaø torusı Δadd yaèaø

164 TMrra äväz u ´urre kìsedürür
Milúaøa kepçe øaşúa øa´úa çanaø

165 İstikänet ü Δuşùúbaş egmek
İbti˚ ä istemek ü feşil øorøaø

166 ~ ın≠a vü bürr ü fùm bu˚ daydır
DaΔı ma≈´ad ekindir abb otlaø

167 Däbbe yerde yürüyen ≈ayvän
Behme saΔle øuzı vü ced[y] o˚ laø

---

[199] ` aste dilì zebùn renc firäø.
Çekmegile beläyı ≠äøatı ≠äø
Müfteúlün* mefäúlün** faılün***
Ba≈r-ı Δafîfe teşne sebú≠bäø. (derkenar)
* A´lı *fäúlätün* idi øab◊ oldıøda yaúnì beşinci ≈arfi düşdükde *fäúlün* øaldı. *Müfteúlün* veznine naøl olınur. İmdi cüz-i evveli maøbù◊. (derkenar)
**A´lı *müstefúlün* idi, Δabn oldıøda sìn düşdi, *müfteúlün* oldı. Birine *mefäúlün* virildi cüzõ-i §änì-i maΔbùn. (derkenar)
***Aslı *fäúlätün* idi. ` abn oldıøda elif düşdi *feúlätün* oldı. ~ aŸf oldıøda äΔırından sebeb-i Δafîf düşdi *faılün* øaldı. Birine *faılün* virildi cüz-i §äli§ maΔbùn u maΔŸuf. (derkenar)

168 TuΔmedir imtilä müdäme sucı
Sine daΔı nüúûs ımız˚ anmaø

12a 169 Eyyü øanøı dimekdür eyne øanı
İnne ta≈øìø ü innemä ancaø

170 Edúac øara gözli yazmışlar
A≈deb bügri aúrec a˚ sa˚

171 Müfteúlün mefäúlün feúlün
Bu ne ba≈r-ı Δafîfdir hele baø

Bi-Tebdîli'l-æäfiye
(Müfteilün mefâilün feilün)

172 İltimäs istemek va≠ar ≈äcet
İΔtiläf [u] iftirä eŸå za≈met

173 Reks ü irkäs ters döndürmek
Baûş ü irsäl nesne göndürmek

174 Bidúü bidúat yeèi işe dirler
CeŸve aΔker vü remäd Δäkister

175 İøtibäs ilden äteş almaødır
` av◊ söze vü ´uya ≠almaødur

176 Dìme ya˚ mur diyem anıè cemú
Şìme Δuydur şiyem anıè cemú

177 Ne dimekdir úalimtu ben bildim
Ne lu˚ atdir vecedtu ben buldum

178 Enbiûünì baèa Δaber virièiz
Ne dimek ola münferid yalıèız

12b 179 Muøte´id u müsteøìm ≠o˚ rıdurur
Musteriø lı´´ u säriø u˚ rıdurur

180 Muøşeúr ditreyüp øılı ürpen
Müşmeõz ´ıøılan daΔı ürken

Mine'l-Ba≈ri'l-Väfir
(Müfâaletün müfâaletün müfâaletün müfâaletün)

181 Cihäd ˚azä vü uhbe yaraø seriyye çerì ≈aniyye kemän
Mefäze dere micenne siper Ÿmäm yular licäm uyan

182 æudüs arılıø kedir bulanıø øıded da˚ ınıø kiber øocalıø
Celäl ululuø vaøär gibi Δasär ziyän u ifk yalan

183 Lu˚ ùb øatı yorulma˚ a di úfûl u ˚ urùb ≠olunma˚ a di
Zeväl u berä≈ ayrılma˚ a di ˚ amäme bulut ◊abäbe ≠uman

184 Dihäø ≠olu úamìø deriè úa´ìb øatı naøìb reçs
Şüvä®yalıè nü≈äs dütün se≈äbe bulut tebäbe ziyän

185 ~ amùle deve ki yük götürür velìme dügün behìme ≠avar
Müsevveme otlu˚ a ´alınan müsevveme hem nişanlı olan

186 úAcùl ivici belä ´ınamaø Ÿelùl yavaş fened boyamaø
~ anek dama˚ oldı beyni dimä˚ hem úaŸebe vü lehce zebän

187 Ne mäliledir ne säliledir begim ululuø kemäliledir
Müfäúaletün müfäúaletün ne väfir olur bu ba≈r-ı revän

13a **Bi-Tebdìli Harfü'r-Revì**
(Müfâaletün müfâaletün müfâaletün müfâaletün)

188 Raçûf u úa≠ûf esirgeyici li-men kime kim yeşäçı diler
TMrì≈ meded yetişdirici berìd peyk ≈adì§ Δaber

189 Şe˚ äfì yürek ˚ ıläfı yaΔud ≈icäbı anıè ya ≈abbesidir
Vetìn yürek ≠amarıdurur verìd boyunda iki ≠amar

190 Ri´ä´ øaläy nuΔäs baøır şedìd øatı ≈adìd demir
TMdìd ´arı ´uyıla iriè ceräd çekirge ◊abb keler

191 Semìn semiz úacìf arıø ba≈ìre deve øula˚ ı yarıø
Cenä≈ øanad cünä≈ yazıø nücä≈ keçi felä≈ ®afer

192 Daøìø una di nuΔäle kepek elemtere görmediè mi dimek
£eΔìn øalıè firäş döşek esäs temel ni≠äø kemer

193 Uläğke anlar inneke sen hunälike anda Ÿälike ol
Ledünke øatıèda leyse degil ledeyye elimde inlev eger

194 Ye´ìru olur yekùnü gibi yaΔù◊u dalar ye° ù´u gibi
Yeğubu döner yebùğı gibi yedussu gömer yesubbu söker

195 Şitä øış olur Δarìf Δazän rebìúbahär nevr çiçek
Sürùr gibi ≈ubùr fera≈ mürùr gibi úubùr gider

13b 196 Cedìd yeèi remìm çürük øa´ìr øı´a nefîr bölük
Di ´avmiúa ≈ücre §ülme gedik beyät gice büyùt odalar

197 Müfäúaletün müfäúaletün virirler ise cihänı bütün
Yüzüè ´uyunı alma ´aøın yüz aølı° ı iki cihänı deger

Mine'l-Ba≈ri'l-Hezeci'l-Ma≈Ÿùf
(Mefâilün mefâilün feûlün)

198 Bi≠ánet hem velìce ´ähib-i yär
E§ìm ü müznib ü mücrim günehkär

199 Sedem ≈üzn ü nedämet hevl øorøu
Emed buúd u nihäyet øäb miødär

200 Nekìr inkärdurur märid muûänid
Cedìr ü hem ≈arì läyıø sezävär

201 ~ asìr ü müsta≈sìr oldı yorulmuş
Esìr ü hem sebì ≠utsaø giriftär

202 Gu§ä çörçöp ≈ıcäre taşlardır
Lebin kerpiç cidär u sùr dìvär

203 Cebìnän alnıè iki cänibleridir
DaΔı ´ud° u °adìre zülf-i dildär

14a 204 Ma≈abbet hem meveddet sevmek ammä
Kerähet sevmemekdir ca≈d inkär

205 úAcel ivmek emel ümmìde dirler
Cedel °av°ä Δu´ùmet sùø bäzär

206 ~ ulì zìnet §eøal yolcı metäú
A˚ ır yükler imiş e§øäl ü evzär

207 Se≈ìø ıraø şehìø äväz-ı nä-Δoş
Derìs eski mümerred berk [ü] hem-vär

208 ~ ubük yollar leøam yol ortasıdır
úıräb u färih eşgin yaúnì reh-vär

209 Erùnì gösteriè baèa dimekdir
Edir dönder ecirnä bizi øurtar

210 İŸä nä-gäh iŸä çün sevf ´oèra
Ke-eyyin eyyü niçe lä-büdd nä-çär

211 Maûşet ûşe dirlik zindegänì
` a´ä´et faøra di ä§im günehkär

212 Mefäúlün mefäúlün feûlün
Diliède Ÿikr-i ~ aøøı eyle tekrär

14b **Mine'l-Ba≈ri'l-Mu◊äriú**
(Mef'ûlü fâilâtü mefâîlü fâilün)

213 Raybe'l-menùn ≈avädi§-i eyyäm u ûm säl
SelΔu mahäø ayıè ´oèıdır evveli hiläl

214 İbkär u ˚adve irte daΔı øaraèu gice
ßuhr u ®ahìre öyle vü gün ortası zeväl

215 Siccìn ≠amuda bir dere siccìl ü seng ü gìl
ŞuΔ oldı buΔl u mara◊ marì◊ Δaste bì-mecäl

216 ` ay≠iplik ibre igne vü sem igne yurdusı
Rìş oldı Δoş libäs daΔı [rìş] perr ü bäl

217 Mefûlü fäúlätü mefäûlü fäúlät
Mekfùf olınca ba≈r-ı mu◊äriúbulur mi§äl

Mine'l-Bahri'r-Remel
(Mef'ûlü fâilâtü mefâîlü fâilün)

218 Tiløä yaèa [vü] ≠ayf [u] Δayäl [ü] øıbel úayän
İhdä hediyye virmege di tu≈fe arma˚an

219 Mùsiú˚anì vü muøtir ü muúsir faøìrdür
Seyyäre yolcı øäfiledür ůr kerbän

220 Ekmäm ˚onca daΔı cennät ba˚çeler
Ba≠Δøarpuzileøavundurba´al´o˚an

15a 221 æärùre şìşe oldı øavärìr şìşeler
Mihräs häven oldı [vü] micmer buΔùrdän

222 Reyůn u úınfuvän ola her işiè evveli
AΔdän u düstän daΔı şäb u fetå Δùbän

223 Naør u ´a˚ìr u ıølı˚ u näøur ceng ü ´ùr
Sa≠≈ ev ≠avanı oldı [vü] mirøät nerdübän

224 Yä-leyte ah n'olaydı len elbette na≈nu biz
Key tä metå øaçan ene ben innemä hemän

225 ˙ abrä zemìn ü bädiye ´a≈rä finä öri
Yenbùúçeşme biř øuyu ≈ımå øurı

226 Yeşrib Medìne Kä®me bir yeriè adıdır
Hem Bekke Mekke adı Kaůbeniè yeri

227 Men◊ùd ´ıø a˚aç daΔı ´ınvän iki çatal
MaΔ◊ùd a˚aç ki ola kesilmiş dikenleri

228 Tehdìd øorøu virmek tev≈ìd birlemek
Tefrì≠eksik eylemek ifrä≠aşurı

229 Sä≈il deèiz kenärı vü ≈av◊ u ˚adìr göl
15b Refref döşek oldı bisät-ı nefìs úabøarì

Bi-Tebdìli'l-æäfiye[200]
(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

230 Şenúan bu˚z u úadävet müteberrì bì-zär
Hezeyän yäve vü hüzuõ masΔaralıø ´ä≈ib-i yär

231 Aø≠auûn seyf ü øalemdir şeøalän ins ü cin
Neyyirän ay u güneşdir melevän leyl ü nehär

232 Müte≈ayyir uyuşıcı müte≈arrif dönüci
DaΔı mu≈´ì ´ayıcıdır mìõe yüz elf hezär

233 Mu≠maõn yerleşüp äräm idici øalb yürek
Müttekì söykenici ≈äşiye vü ≈äfe kenär

234 Kizb ü zùr yalandır daΔı uhdù§e meşel
Hem esä≠ir yalanlar hem e≈ädì§ aΔbär

235 Beşere di deriniè ≠aş yüzine cild deri
Udme deriniè iç yüzine di hem úrø ≠amär

236 Küberä ulu kişiler ≈unefä ≠o˚rılar
úUşerä ≈amli on aylıø devedir cemú úşär

237 Zìnet ü ≈ilye bezekdir Ÿeheb ü na◊ar altun
Varaø aøça vü gümüşdür ≈aseb u úadd şümär

16a 238 İúirä◊ ayøırı gelmek mütecänif mäõl
æahøarì ardına dönmek ≈arac u ◊ayyıø ≠ár

239 ~u≠ame ism-i cehennem leheb äteş yalıèı
Sähire yer yüzi oldı øatera gird˚ubär

240 Li içün fì de fe pes mä ne úalå üzre e mi
Bä ile kem niçe ennå nite kellä zinhär

241 Feúlätün feúlätün feúlätün feúlät
Bu remel ba≈rıdurur[201] kim ola maΔbùn ey yär

---

[200] Yüri ey derd ü elem girme göèül milkine zinhär
Yeter øatma siyeh baΔtlularuè silkine dùr-där
Feúlätün feúlätün feúlätün feúlät
Hele bu ba≈r-ı remel-i maΔbùn ola pertev-nişär. (derkenar)

Mine'r-Recezi'l-Müreffeli'l-Müşemmen[202]
(Müstef'ilâtün müstef'ilâtün müstef'ilâtün müstef'ilâtün)

242 Zülfå yaøınlıø øurbå øaräbet büşrå ne müjde ≠úbå sa¢üdet
Behcet güzellik na¬ret mi§älì füs≈at geèişlik bes≠at fa◊ìlet

243 Íøa◊ uyarmaø suøyä ´uvarmaø øad≈ od çaømaø miødä≈ älet
Sädät ululer ebrär eyüler şäniyy údùdur ba°◊ä údävet

244 Serrå øolaylıø ◊arrä øatılıø tetrå pey-ä-pey Ÿikrå na´ì≈at
Ta¢Ÿib ü tenkìl işkence itmek imläl ü imläõyazmaø kitäbet

245 Belli° erişdir ≈addi§ Δaber vir mä-Ÿä nedir ol ìmä işäret
Şıøvet şaøìlıø øasvet øatılıø ®ulmet øaranlıø säúat øıyämet

16b 246 Müstefúlätün müstefúlätün eyle seΔävet ol yüce himmet
Taødìr-i ~ aø'dan ba≈§ itme zìrä sen bilmediğiè var anda ≈ikmet

Bi-Tebdìli'r-Revì
(Müstef'ilâtün müstef'ilâtün müstef'ilâtün müstef'ilâtün)

247 En-necm yıldız §äøıb dıraΔşän lemmäú[u] sä≠úberräø täbän
Ez-Ÿerraúekmek en-nebt bitmek el-keyl ölçek el-menn ba≠man

248 Et-temr Δurmä el-levz bädem üsbùúhefte u¬≈ıyye øurbän
Säã° bo°azdan äsän geçendir ´äyı° øuyumcı säbi° firävän

249 Reyyän øanmış şebû¢n ≠oymuş ®amõan ´usuzlıø hem daΔı ú≠şän
Muõad øapanmış memnùn kesilmiş mehzùm ´ınmış mebhùt ≈ayrän

250 Vä≈id e≈ad yek ferd ü vitir tek ≈attå ilå dek şettå perìşän
` amsùn elli sittùn altmış sebû¢n yitmiş tisû¢n ≠oøsan

---

[201] Hele bir baø ne güzel yazmış anı øand-i zebän
æalem-i şäh-cihan maøsim-i rızø-ı insän
Feúlätün feúlätün feúlätün feúlät
Çü remel ba≈rına øa´r olsa olur vezni çünän. **Lehu** (derkenar)
Arùz vezni maø´ùr yä øab◊-ı maΔbùndur. (der-kenar)

[202] Ìffet ne®äfet endìş encäm kesb-i kemälät her kär dänä
` od-bìn ü ≈äsid olma levendüm kendièi ´ay°ıl ednädan ednä
Müstefúlätün müstefúlätün müstefúlätün müstefúlätün
Oldı müreffel daΔı şems ba≈r-ı recezdür çün lücce cänä. **Lehu** (derkenar)

251 Ábä atalar ebnä o˚ullar a≈bäb dostlar a´≈äb yärän
Eb´är gözler efväh a˚ızlar eŸøän eèekler eşfär müjgän

252 İfrä˚ dögmek i≠här arıtmaø bulmaø yitirmek vicdän u fıødän
Färi◊ yaşamış ≈avøal bunamış menbùş açılmış medhùş ≈ayrän

Mine'l-Müteøärib[203]
(Feûlün feûlün feûlün feûlün)

17a 253 Mu◊ähì müşäbih ezecc ince øaşlu
Mu˚ä◊ıb muΔälif úavän orta yaşlu

254 Efä◊ıl ulular ekärim eyüler
Hem erŸel fürù-mäye bäsir turuş-rù

255 Meõärib dilekler esä≠n direkler
Zeräbì döşekler nedir nevm uyΔu

256 Tefeccür ´u aømaø siøäyet ´u varmaø
æurä≈ äb-ı ´äfì ˚adaø oldı çoø ´u

257 Viúä hem inä øab e§ä§ ev metäú
Mübevveõmaøäm oldı mìzan teräzù

258 Tebettül kesilmek tesellül sıvışmaø
Teşäcür çekişmek nedür näb aru

259 Muøayya◊ muøadder muza≈za≈ mübeúúad
Tema≠ä gerinmek nedir sùr bärù

260 Tefa≠ur teşaøøuø ta´adduúyarılmaø
DeΔal aldamaø oldı Ÿernì beni øo

261 Feûlün feûlün feûlün feûlün
Kelämıè ´adefdir maúnäsı lüðü

---

[203] Begim bir ba≈r bu be-gäyetde dil-cù
Hünermend olana bi≈är-ı dürer bu
Feûlün feûlün feûlün feûlün
Teøärüb çü sälimdür iy hùb-rù. (derkenar/17a)

17b **Mine'l-Müteøäribi'l-Maø´ùr**[204]
Bi-Tebdîli'l-æäfiye
(Feûlün feûlün feûlün feûl)

262 Metìn berk ü mu≈kem reşìd u´ludır
Ta≈avvül [ay]ırılmaø ≈avel mi§lidir

263 ~ arùr ıssı märic dütünsüz yalıè
Hedef oø nişänı teúälù geliè

264 Tezemmül bürünmek tede§§ür gibi
Teferrüs tevessüm tefekkür gibi

265 Eøävìl sözler taøavvül yalan
Ufuø gök kenärı vü nä®r baøan

266 Revä≈ öyle vaøtinden aΔşama dek
Taúarru◊ teveccühle øa´d eylemek

267 ~ amäme gögercin decäce tavuø
Enäm ins ü cindir meşäne øavuø

268 ~ a®re a˚ ıl mu≈te®r ´ä≈ibi
Rasaø øaplamaødır ≈iväyet gibi

269 Eşer iz mütebber bozulmuşdurur
Ba´ar göz yürìküm size gösterir

18a **Min AΔrebi'l-Hezec**
(Mef'ûlü mefâîlün mef'ûlü mefâîlün)

270 TMddìø zihì gerçek hem näs u ünäs insän
Dähì vü fa≠n Ÿirek hem ≠fl u ´abì o˚ lan

271 Mes≠ùr yazılmışdır med≈ùr sürülmüşdür
MeŸbù≈ bo˚ azlanmış mesfù≈ dökülmüş øan

---

[204] Bu ba≈ır-ı teøärüb øu´ùrıladur
İçi hem ´adef lüðüõile çü pür
Feûlün feûlün feûlün feúl
Nigärä yek ezber øıla ne zi-dür. **Lehu ˚ ufira úanhu** (derkenar)

272 Æä˚ì vü úanìd az˚un muΔtäl ü eşir Δod-bìn
Hem mìΔveted øısøın hem Δabõu Δabìõpinhän

273 Íøäd oldı od yaømaø iΔmäd söyündürmek
İl≈äf becd ≠utmaø dem øan u şevå biryän

274 Tedmìr heläk itmek tebtìk øulaø kesmek
Tetbìr ´ımaø bozmaø taΔmìn ü øıyäs oran

275 Nädì vü nediyy dernek isräúu bidär ivmek
Cedvå vü nedå baΔşiş däverd ü deväõdermän

276 Säõø sürici oldı säbıø ileri geçmiş
Säû yelici oldı räû güdici çoban

277 úÁme müta≈ayyirdir häõm daΔı äşüfte
Välih øatı şeydädır täõ≈ daΔı ser-gerdän

278 İmläø faøìr olmaø hem vicd ˚anì olmaø
18b İkräm a˚ırlamaø ◊ayf u øonuø mihmän

279 Enfäl ˚anìmetler eb≠äl bahädırlar
E§øäl a˚ırlıølar ≈abl ip resen ur˚an

280 Mesnùn øoøar balçıø ´al´äl øurı balçıø
FaΔΔär u ΔaŸef ´aø´ı midrär u ma≠ar bärän

281 Mefûlü mefäûlün ey ≠abúu sözi mevzùn
Bu ba≈r-ı hezec-i aΔreb vezninde budur mìzän

Bi-Tebdìli'l-æäfiye
Mine'l Hezeci'l Maøbu◊
(Mef'ûlü mefâilün feûlün)

282 Arslana di ◊ay˚am u øa◊anfer
÷ır˚äm u esed üsäme ≈ayder

283 TMh ≠nma vü levteå göreydiè
£üübän büyük yılandur ejder

284 Hel var mı hellüme gel dimekdir
Eyyäne øaçan metåya beèzer

285 Sikkìne bıçaø di kar≈ yara
Rum≈ oldı süèü øanät gönder

286 Enkäl buøa˚ular hem a´fäd
19a A˚läl boyun ba˚ı demürler

287 Tertìl kelämı rùşen itmek
FänìŸü nebät [u] øand [ü] sükker

288 Miúşär u úaşìre onda birdür
Me§nå ikişer rubäúdörder

289 Iű är øa´ır˚a rì≈ yeldir
~ är ıssı ´ırä≠yol úaraø der

290 æä´ıf øatı yel ruΔä yavaş yel
úÁ´ıf øatı yel mi§äl-i ´ar´ar

291 Mefûlü mefäûlün feûlün
Maøbù◊-ı hezec bu ba≈ra dirler

Mine'r-Recezi'l-Matviyyü'l-Ma≈bùn
(Müfteilün mefâilün müfteilün mefâilün)

292 Mäõde Δ¥ân pür-≠aûäm meyser ü vüsúatdır ˚ınä
Oldı kerìm nìk-näm min≈a vü muΔledir ún≠á

293 Ders ü tilävetdir oøumaø demdeme Δışm u øaøımaø
Minseõe vü ún´å çomaø bi˚ye dilek biûãõzinä

19b 294 ™ÄΔa øatı aväzdır vaør øula˚ıè a˚rısı
Metrebedir faøìrlıø makrebe di Δı´ımlı˚a

295 Ceyş çeri ra≈ìl göç mühl erimiş baøır ya ≠ıç
˚arb u sefer øa´ì ıraø Δa≠ve adım räcil yaya

296 ~ ämiye øızmış od veli berd ´o˚uø bered ≠olu
Difõü suΔùnet isilik vehd çuør úrä ova

297 ÷aõn øoyun baøar ´ı˚ır maúz keçi [vü] Ÿïõb øurd
Nemle øarınca øamle bit ¬ıfdaú˚ùk øurba˚a

298 Müfteúlün mefäúlün şäúr iseè bu úlmi bil
Ba≈r-ı recez de ≈abn u ≠ayy oldı bu veznile edä[205]

Bi-Tebdìli'l-æäfiye
(Müfteilün mefâilün müfteilün mefâilün)

299 ~ ın§ u rehaø günähdur ≈ufre çuøur şefä kenär
~ ùb-kebìr ulu günäh kehf øuyu ma˚ ara ˚ är

300 Etøane mu≈kem eyledi ≈äøa i≈ä≠a øapladı
` ädere terk idüp øodı äşere itdi iΔtiyär

301 YenøıŸu øurtarır dimek yedraõu defúider dimek
YaúŸbu gizlenür dimek yuúlinu eyler äşikär

20a 302 Sidre a˚ äç úneb üzüm yenúyemiş göyünmesi
úUşb u kelä giyähdır mezraúa kişt yaúnì zär

303 úİlm oøumaøla ´ayd olur yazmaø o ´ayda øayd olur
` äne-i dilde ≈ıf®idüp ´aøla ki etmeye firär

Ba≈r-ı Serìú[206]
(Müfteilün müfteilün fâilün)

304 Südde øapudur úatebe äsitän
æ1´´a øa´as oldı semer däsitän

305 Kaúb ≠opuødur øadem ü ricl ayaø
MüΔΔilik úa®m kemik üstüΔän

306 Mu◊˚ adur et päresi şaΔm iç ya˚ ı
La≈m ete di nefs ü ten cän u øan

307 ` ä´ıra vü keş≈ bögür øadd boy
~ av´ala øursaø maúde şirdän

---

[205] Bu iki øı≠úa ba≈r-ı recezden na®m olınmışdur. Zìrä sälim recez dört kerre *müstefúlün*dür. Cüz-i evveli ve cüz-i §äli§i ≠ oldıøda yaúnì dördünci ≈arf säkin ki *fä*dur säøı≠ oldı *müstefúlün* oldı anıè yirine *müfteúlün* virildi ve cüz-i §äniúde räbiúΔabn oldıkda yaúnì ≈arf-i §äni säkin ki *sin*dür ≈aŸf olındı *müfteúlün* oldı yirine *mefäúlün* virildi. İmdi ol §äli§, ma≠ì, §änì, räbiú, maΔbùn oldı. **úAfif ˚ ufira úanhu** (derkenar)

[206] Belä˚ ät içre bu bir ser-firäz
æadrini bil oøu hemän oøu yaz
Müfteúlün müfteúlün fäúlün
Ba≈r-ı serìúvezni budur dil-neväz. **úAfif** (derkenar)

308 æäriúa vü ≈äøa øıyämet güni
Räcife vü rädifedir nefΔatän

309 Buʧira açmaø u çıøarmaødurur
Kerb øatı tasa vü beʃ hemçünän

20b 310 Ácin ü äsin müte° ayyir ´udur
Nef≈a øoøu °u´´a bo° azda duran

311 ™a≈fe küçük käse ki cemú ´ı≈äf
Cefne büyük käse ki cemú cifän

312 Sä≈a saräy ortası ʃävì muøìm
Miʃúab u mìz-äb oluø nävdän

313 Dähiye hem fäøıre ulu beläõ
Häviye boş vähiyedür çäk olan

314 Sü≈t ≈aräm oldı vü ma° rem ödek
Kesr ´ımaø Δasr u Δa´äret ziyän

315 Hirre vü sinnevr kedi evs øurd
Färe ´ıçan ≈ayye vü efúå yılan

316 æunfüz kirpüye dinür fehd pärs
æasvere vü leyʃ ü hüzeyl arslan

317 Läzım u läzib yapışan nesnedir
Münferic ü münhemir äb-ı revän

318 Mes° abe vü maΔma´a açlıødurur
21a Fücõete hem ba° tete di nä-gehän

319 Amme neden mimme neden mä degil
£ümme yine keyfe nite iŸøaçan

320 Yäúimu hem yekleõı ´aølar dimek
YekŸibu hem yaΔru´u söyler yalan

321 Müfteúlün müfteúlün fäúlün
Ba≈r-ı serìúè saèa vezni úayän

Bi-Tebdìli'l-Käfiye
(Müfteilün müfteilün fâilün)

322 Nä´ıye alın ´açı minkeb omuz
Cebhe alın ´adr gögüs Ÿät öz

323 æab◊a avuc rä≈adır el ayası
~ançere ≈uløùm bo˚az vech yüz

324 Şäúra di øıl ≈alø tıräş eylemek
Kùúbilek muøle bebek úayn göz

325 Zehr çiçek nekhet úa˚ız øoøusı
æur´ çörek mil≈nemek yaúnì ≠ız

326 Zevb erimek Ÿerv ´avurmaødurur
21b Tibne ´aman päresidür naøútoz

327 Fıøøa gümüş øa≠ erimiş ≠ıçdur
Zübre demir päresidür cemre göz

328 ÷aby geyik şät øoyun mühr ≠ay
úcle buza˚ı didiler §evr öküz

329 ÷ayr ◊arar ◊aym ®ulüm cemm çoø
˙ ay◊u ˚a◊ab øaøımaø nu≠ø söz

330 Sebúyedi tisú≠øøuz Δams beş
£äli§üçünci vü §eläšùn otuz

Mine'l-Ba≈ri'l-Kämil
(Mütefâilün mütefâilün mütefâilün mütefâilün)

331 Cemel ü ibil deveye digil ≈amel øuzı vü ˚anem øoyun
Bedene deve vü ´ı˚ır Ÿebì≈ası Mekkeye gele hedy içün

332 Derecät mertebelerdürür [vü] hemezät vesveselerdürür
˙ amerät ölüm katılıøları vü mecìd ulu vü medìd uzun

333 £übe ≠äðfe vü §übät cemú kefät cemúolacaø mekän
Şiyedir nişän fezaúfi˚än úabe§[ü] luúb daΔı lehv oyun

334 Nedir ibtilä ´ınamaødurur me§üle şikence se∆a≠° a◊ab
22a Hem erim e≈ad §iøa mu∫temed ∆aşin ü ° alì®u ú∫u≠ul yo° un

335 ~ adeøa gözüè bebegidürür vetere burun diregidürür
Di zebed ´uyuè köpügidürür ú∫´abe siè ir ≈acebe sürùn

336 Na∆ıze çürük ú∫leøa sülük ú∫atebe eşik ú∫øabe yoøuş
Leke saèa øableke senden öè dime lä-teøul li-yeøul disün

337 Mütefäú∫lün mütefäú∫lün oøı ba≈r-ı kämili fä◊ıl ol
Saèa ú∫lemä deye äferìn cühelä ≠a saèa øalalar zebùn

Mine'l-Hezec[207]
(Mef'ûlü mefâîlü mefâîlü feûlün)

338 Münøa◊◊a düşen nesnedür telle düşürdi
Münfa◊◊a peräkendedürür änese gördi

339 · arbìb øatı øara vü fäøıúøatı ´aru
A≈vä[y] øara edhem gibi isvedde øarardı

340 Meskùb aøıdılmış ´u vü merkùm yı° ılmış
Ma≈´ùr øorınmış gibidir ≈adde sınur di

341 Fa≈şä ne kem iş fä≈işe bed fiú∫ ü zinädır
El-än henüz ≈a´≈a´a yerleşdi belürdi

22b 342 Mefûlü mefäú∫lü mefäú∫lü feûlün
Ma∆Ÿùf hezec a∆reb ü mekfùf budur di

Bi-Tebdìli'l-æäfiye
(Mef'ûlü mefâîlü mefâîlü feûlün)

343 Æäi∆ùna degirmen da∆ı tennùra furùn di
Æa≈n una øumäm ile künäse süpründi

344 Fäkih mütenaú∫im ükül ü fäkihe mìve
Sämid mütekebbir kişi ∆or≠ıma burun di

---

[207] Ba≈r-ı hezec mümerrid ü müseddes. İmdi bu ba≈r a´lında *4 mefäú∫lün*dür. Cüz-i evveli ≈azf oldıøda *mefûlü* ve cüz-i §änì *mìm*le §äli§ *fa* oldıøda ä∆ır ≈areke säkin düşer. Mä-øabli müte≈arrik øalur *mefäú∫lün* olur. Cüz-i räbiú≈aŸf oldıøda ä∆ırdaki sebeb-i ≈afîf düşer *mefäû* øalur birine *feú∫lün* virilir. (derkenar)

345 Hem şibr ü øarış bä˚a øulaç mirfaøa dirsek
Hem rus˚a bilek sürre göbek ba≠na øarın di

346 Ümniyye di maø´ùda vü ümmiye øıräõat
Hem bäri≈a dün gice di emsiye dün di

347 ˙assäø cehennemde aøan øan u iriède dir
˙ıslìn aèa beèzer daΔı ˚ıslìne di yundı

Mine'l-Ba≈ri'≠Æavìl
(Feûlün mefâîlün feûlün mefâîlün)

348 Sibä≈at ´uda yüzmek daΔı ˚av´ dalmaødır
Tebeõõu yer idinmek däΔı ser≈´almaødır

349 İsämet otarmaø hem isäõet yaman itmek
İşäret øoparmaø ˚a´b ◊ulm ile almaødır[208]

350 Mu≈ävir ceväb iden musäfi≈ ziyän iden
æasävet øatı olmaø daΔı ◊urr buèalmaødır

351 Refe§ ü la˚v fu≈şiyyät cefä ◊äyiúü bä≠l
23a Fenä yoø olup gitmek beøä var øalmaødır

352 Feûlün mefäûlün bu ba≈r-ı ≠avìl oldı
İçinde cevähir var hüner aèa ≠almaødır

353 Şemätet úadù gülmek seõämet u´anmaødır
Tebellüc ◊iyälanmaø teberrüc ≠onanmaødır

354 Ta≈arrì ≠aleb itmek mera≈ kendi özin görmek
Teheccüd uyanıølıø tenebbüh uyanmaødır

355 MübeŸŸir nedir müsrif daΔı muøterif u käsib
Mu≠affif ´atan eksik te≠ävül uzanmakdır

356 Serìr ü erìke taΔt eräõk sürur taΔtlar
Sürädık serä-perde tevekkuõ≠ayanmaødır

[208] Beyit derkenar halindedir.

357 Neciyy ü Δafî sırdaş dimekdir semì adaş
æadìm ü úatìø eski tefettüt ufanmaødır

358 ~amiyyet ne úür itmek ta´addì yüzin dönmek
Tebessümdür az gülmek Δacälet utanmaødır

359 Hübù≠u nüzùl inmek ´uûd u úurùc a° maø
Veøùd u ≈a´ab ≠utraø tevaøøud ne yanmaødır

23b **Mine'l-Ba≈ri'l-Mu◊äriú**
(Mef'ûlü fâilâtün mef'ûlü fâilâtün)

360 MuΔtär öründülenmiş mi◊mär u úur´a meydän
Ma≈bùs ≈abs olunmış sicn ü ≈a´ìr zindän

361 Ric a´´ı úasced altun ya≈mùm øara dütün
Æirs [u] beyä◊ kä° ıd türs ü kenìf ne øaløan

362 Mı´bä≈ di çerä° a mişkät anıè yeridir
£eccäc äb-ı cärì vehhäc şemú-i sùzän

363 Elvä≈ taΔtalardır ´afväne yüzi düz ≠aş
Ácäm mìşelerdir ° ay◊ ile ° äbe orman

364 ` attär aldayıcı nemmäm øovlayıcı
İbni's-sebìl yolcı tìh ismidir beyäbän

365 Vä´ıb hemìşe vücib ser-med ≠avìl ü däçim
MüŸün mu≠ú[ü] münøäd meşviyy ≈anìŸbiryän

366 Mescùr ≠oldırılmışdır dùr u lecce gird-äb
Mehcùr u yäve bä≠l cumhùrdur büzürgän

367 İn®ar mehil virmek teşrì≈ ´alıvirmek
Íşäø bende çekmek mìşäø u úahd peymän

24a 368 Sebt ü sübät rä≈at irş ü teräş mìräs
~ikm ü şuûr bilmek hem ûrf ü cùd i≈sän[209]

[209] Mısranın metin içinde bulunması gereken yere yazılanlar yanlış yazıldığı için üzeri çizilmiştir. Bu mısra derkenar halindedir.

369 Lä-yenba˚ ì neşäyed lä-yebta˚ ì necùyed
~ ikmet nübüvvet oldı hem úadl ü úlm æurõän[210]

370 Hüm häõuläõ anlar yes≠ùne øa´d iderler
Yaúdù ider tecävüz yebdù olur nümäyän

371 İsrä geceyle gitmek idbär arøa vermek
Keff aya kölye bögrek diş sinn ¬ırs dendän

372 MeŸmùm Ÿemm olunmış märid [ü] merìd ser-keş
Mec®uŸpärelenmiş ˚ämir Δaräb vìrän

373 úArş oldı cism-i aú®am oldur mu≈ì≠ecsäm
Hem úarş saøf-ı Δäne hem úarş taΔ≠ı sul≠án

374 úArşıè içinde kürsì kürsì [içinde] gökler
Gökler içinde yerler çepçevre ba≈r-ı úmmän

375 Yerler ≠ırur muúallaø merkezde noøta-värì
Durmaz döner felekler mänend-i çarΔ-ı gerdän

376 Mefûlü fäúlätün ba≈r-ı mu◊äriû bil
úİlm ü kemäl ü ≈ikmet kesb eyle olma nä-dän

Mine'l-Hezeci'l-Maksùru'l-Müseddes[211]
(Mefâîlün mefâîlün feûlün)

24b 377 úAlìm ü úâlim ü úalläm dänä
æadìr ü muøtedir øädir tüvänä

378 æunù≠u Δäõb ü meõùs nevmìd
Na®r ü nidd ü ◊ıdd u küfv [ü] hem-tä

379 Şu yir kim anda ola Æur ≠a˚ ı
O yiriè adıdır Sinìn ü Sìnä

---

[210] Bu beyit derkenar halindedir.

[211] İlä≈ä æädirä Perverdigärä
úİnäyet øıl nùrlarla gedärä
Mefäúlün mefäúlün feûlün
Hezec-i ma≈Ÿuf-ı müseddesdür dänä. (derkenar/24b)

380 Æüvay bir vädidir øurbında Şämıè
Ki gördi när u nùrı anda Mùsä

381 İrem Şäm ismi yä İskenderiyye
YaΔud Farsìde bir yirdir müsemmä

382 TMyä´ì øalúalar minhäc açıø yol
Mürä° am gidecek yir øıyúa´a≈rä

383 Libed øat øatdur irkilmiş lübed çoø
Müşeyyed mürtefiúyüce muúallä

384 İvez ördek ≈ubärå vü kerå ≠oy
Semiz øuşlardurur selvay vü sümänä

385 Celä äväre olmaødur va≠andan
25a Esìriè cemú esrä vü üsärå

Mine'r-Remeli'l-Mekfùf
(Feilâtün fâilâtün feilâtün fâilâtün)

386 Sere≠änıè adı yengec balıø ≈ùt u nùndur
Beşere beèiz fem a° ız esele diliè ucudur

387 Şefe [vü] leb dudaø lisän dil raøabe úunuø boyundur
Melekùt u melek ü úzzet ceberùt [u] key uludur

388 Bime ne ile §emme anda lime maúnäsı niçündür
Şìúyeúu firaø bölükdür hereb ü firär øaçmaø

389 Ne dürür úaŸel melämet daΔı şaøø u ° amre za≈met
Taúab u na´ab meşaøøat suúur u lemem cünùndur

390 Yaøa ceyb zey° egilmek naøb u §aøb delmek
` aşeb u Δuşub [a° açlar] Δa≠ab u Δa´ab odundur

391 Feúlätün fäúlätün remeliè bu vezni mekfùf
Geçene irilmez ammä gelecek hemän bu gündür

Mine'l-Mücte§§i'l-MaΔbùn[212]
(Mefâilün feilâtün mefâilün feilün)

392 ~ anìf ≠o˚ rı úvec egrilik na®f arı
` afîf yeyni [na≈ìf] arı˚ cefîf øurı

25b 393 Lemem günäh-ı ´a˚ ìr eme muøäbiledür
` aşem u úyäl ü şemem yüceliø elem a˚ rı

394 Süläle nu≠fe menìdir úalaø uyuşmuş øan
Keläle şol ölikim yoødur anıè pederi

395 ` aläø u ≈a®®na´ìb şiøäø yaèşaølıø
Feväø ifäøat u rä≈at ´ıdäø zen mihri

396 ~ aref ne söylese bilmez herem øatı øocamış
Nedir úøìm do˚ urmaz nedir úacùz øarı

397 Mehìl yere dökülmüş ke§ìb øum yı˚ ını
Kelìl çünki yorulmuş úalìldurur ´ayrı

398 Rahìø bäde-i ´äfî he◊ìm täze vü ter
~ adìøa baøçe vü bostän ki ola dìvärı

399 Melek ferişte felek gök nüsük úbädet-i ≈ac
Merä vü reyb gümändır verä öte aèarı

400 Yeœùdu úa˚ ır olur yesta≠úøädir olur
Cemìúü øä≠be käffe cümle gösgötüri

401 Mefäúlün feúlätün mefäúlün feúlät
26a Bu úäleme neye geldiè bilenden al Δaberi

---

[212] Zehì bu na®m-ı pesendiè §er-efräz e§eri
Na®ar øalırsa füzunsuz olur gözüè güheri
Mefäúlün mefäúlün mefäúlün feúlät
Bu ba≈r-ı mücte§§ ü maΔbùn bil eyä püserì. **úAfîf** (derkenar/25b)

Bi-Tebdìli'l-æäfiye
(Mefâilün feilâtün mefâilün feilün)

402 Dehiyy ü keyyis ü ≈äŸıø zekiyy ü zìrekdir
Vehiyy ü fätir ü dänì ◊aûf ü gevşekdir

403 Be≠ar sevinmege di ı´≠näúöründülemek
Re◊äúat emmege şedyän hem iki emcikdir

404 Baû◊a sivri siècekdir feräşe perväne
ÿübäbe kara siècek úankebùt örümcekdir

405 úmäd yüce binälar mihäd u fereş döşek
Li≈äf u mil≈afe yor˚an øamì´ gömlekdir

406 Feriyy úaceb yaramaz iş meliyy Ÿemän-ı ≠avìl
Merìc øarma øarış hem behìc gökcekdir

407 · arìm däõn ü medyùn ˚aräm däúm şer
™rìm øa≠úolunan in´ıräm üzülmekdir

408 £übùr u veyl heläk [ü] fütùr süst olmaø
Eberr ü evsa≠u em§ile Δayırlı yegrekdir

26b **Mine'r–Recezi's–Sälim Müstefúlün 4**[213]

409 Tesnìm cennet çesmesi mäõi maûn äb-ı revän
Zaøøùm cehennem meyvesi Δälid muΔalled cävidän

410 ÿù-mirre Cibrìl-i Emìn zü'l-eyd øuvvet issidir
DäΔir Ÿelìl ü Δordur vähì ◊aûf ü mühce cän

411 Ümmü'l-æurå bil Mekkedir ümmü'l-kitäb a´lü'l-kitäb
Ümmì anadan ≠o˚ma hem ümmì oøuyup yazmayan

412 ~alläf çoø çoø and içen hemmäz taúyìb eyleyen
Därìõü mu˚nì defúiden maúrûf eyü münker yaman

---

[213] El-≈aøø sünbül şemmesin bir bùstända görmedük
Æo˚rusı øadd-i şìvesin serv-i revanda görmedük
Müstefúlün müstefúlün müstefúlün müstefúlün
Ba≈r-ı recez sälim gibi Íräan Revanda görmedük. (derkenar)

413 İnŸär øorøutmaødurur işúär bildirmekdürür
İúlän øılmaø äşikär ìøän inanmaø bì-gümän

414 Rùz-ı cezädır yevm-i dìn hem silm ≠aúat ´ıb˚a dìn
RäsiΔ øavì §äbit olan räyet úalem äyet nişän

415 Men ŸelleŸi kimdir o kim yeõì gelür yedrì bilür
Cädil çekiş şävir danış cähid dürüş ämin inan

416 Álä niúam me§vå maøäm ˚amret øatılıø izdi≈äm
İccär u saøf u semk ≠am miúräc süllem nerdübän

Mine'r-Remeli'l-Maø´ùru'l-Ma≈Ÿûf[214]

27a Fäúlätün fäúlätün fäúlät

417 Rabb ´ä≈ib Rabb hem Perverdgär
˙ ayb gizlüdür şehädet äşikär

418 Veche øıble hem teveccüh ismidir
Şa≠ cänib oldı häcib perde-där

419 úA´f ekin çöpi vü rey≈än yapra˚ı
æarúu yaø≠ın øabaø øı§§ä Δıyär

420 æäni´ u ´ayyäd avcı kayd ba˚
I´≠yäd u ´ayd avlamaø şikär

421 Nekf ü istinkäf úär itmekdürür
Deyn borç u beyn firøat şeyn úär

422 Säø incik sùø cemú rükbe diz
Berø şimşek vedø ya˚mur §elc øar

423 Müblisìn nevmìŸ olanlar kerh güç
Mu≈temì vü müttaøì perhìzkär

424 Şiúb iki ≠a˚ arası hem ≠a˚ yolı
Şä≠b egri şa≠u şä≠õdür kenär

---

[214] Yaøma ≈asret-i närına iy cevr-kär
Çünki meftùn olmuşum bì-iΔtiyär
Fäúlätün fäúlätün fäúlät
Bu remel-i ba≈r-ı müseddes øa´rı var. **Ve lehu** (derkenar)

27b 425 ™ár ´ovıø ´ar´ar ´o˚uø yeldir øatı
~ä´ıb ol yeldir ki ola seng-bär

426 £eyyib er görmüş zen vü zen görmüş er
Bau erdir kehl øırçıl ridõyär

427 Vizr a˚ır yük hem silä≈u hem günäh
Beõs ü heycäõ≈arb u cenk kärzär

428 Rehb ü Δavf u raub u Δaşyet øorøu
Künh ü øu´vå Δätime päyän-ı kär

429 Bir úamel øıl saèa läyıø ola saèa yär-ı ˚är
Bir eşer øo tä øıyäme saèa ola yäd-gär

430 Bir gül bu Süb≈a-i ™Ìbyänı itdi ber-güŸär[215]
Canı cennet ola øabri nùrla pür gülúŸär

æad temme ma≠viyyetü'l-øalemi bi-úavni'llähi Ÿı'l-fa¬li ve'l-keremi min yedi'l–úabdi'◊-◊aûf Es-seyyid İbrähìm úAfîf ˚ufira lehu ve li- välideyhi. Ve limen a≈senü ileyhumä ve ileyhi. Fì-Mu≈arremi'l-kiräm sene 1130

28a Boş
28b Boş
29a Boş

[215] Sene 1033 täriΔ-i teðìf. (derkenar)

Tu≈fe-i Şähidì[216]

29b Bismillähi'r-Ra≈mäni'r-Ra≈ìm
(Mefâîlün mefâîlün feûlün)[217]

1 Be-näm-ı ` älıø[218] u ~ ayy u Tüvänä[219]
æadìm ü æädir ü Bìnä[220] vü Dänä[221]

2 £enä vü ≈amd ü şükr-i bì-nihäye
Sipäs u minnet-i bì-≈add ü ˚äye

3 Aèa kim var idüp bu käø-nätı
Yaratdı hem ≈ayätı hem memätı

4 Yo˚ iken "ol" didi var oldı úälem
Hem itdi øudretiyle Δäki ädem

5 Anuè neslinden itdi enbiyäyı
` u´ù´ä kim ~ abìbi Mu´≠afäyı

6 TM älätıla seläm ol şäha däø-m
K'anuèla dìn-i İsläm oldı øäø-m

7 DaΔı a´≈äb u äline ki bunlar
Anuè şerúne oldılar mu´aΔΔar

---

[216] Bu kitäbıè adı Monlä Şähidì
Kişiniè øoynında gerek şähidi. (derkenar)

[217] TMäçuè ve'l-leyli yüzüè äyet-i nùr
Yüzüè alnuè nedür nùrun úalå-nùr
Mefäúlün mefäúlün feûlün
Hezec-i ma≈Ÿûf budur aèla iy ≈ùr. (derkenar/30a)
~ aŸf der-lu˚at endä≈ten buved ve der-ı´≠lä≈ änest ez-cüzø ki äΔır-ı än sebeb-i Δafîf bäşed än sebeb-i biyeftend ve ìn der-*mefäûlün* ve *fäúlätün* ve *feûlün* äyed ez-*mefäûlün mefäúlün* bumänd *feûlün* be-cäy-ı än binehend. Ve ez-*fäúlätün fäúlä* bumänd *fäúlün* be-cä-yı än binehend ve ìnhärä ma≈Ÿûf buΔ¥änend. (derkenar/30a)

[218] Şähidì'niè *be-näm-ı ` älıø* sözi *Bi'smi'llah* yerinedir. Pes *ä˚äz-ı mì-konem* laf® muøadderdür. *Bi-enneke* müteúallıøıdur. **El-Mevlänä A≈med.** (derkenar)

[219] Tüvänä: *Tüvänisten* laf®ndan müştaødur, mu◊äriúden meõÛzdur. *Æarìøı* budur ki mu◊äriúat ≈arfini ≈aŸf iderler. Mübäla˚a içün äΔırına elif virirler, yaúnì ˚äyet øudretli B*ìnä* vü *Dänä* daΔı böyle. **A≈med Çelebì**. (derkenar)
Yaúnì mübäla˚a ile *æädir*. (satır altı)

[220] Ba´îr. (satır altı)

[221] úAlìm. (satır altı)

8 Pes andan ´oèra bil mer≈ùm u ma˚ fùr
` udäyì ol kemälätıla meşhùr

9 Ki väliddir bu mu≈täc u gedäya
Ola rù≈ına ra≈met bì-nihäye

10 DaΔı maű ùmiken cehdile mer≈ùm
30a Okutmuşdı lu˚ atlar baèa man®ùm

11 Okıdum evvelä Tu≈fe-~ üsämı
Muúa≠ar[222] old'anuèla can meşämı[223]

12 DaΔı man®ùm oøıtdı çoø lu˚ äti
İçürdi ≠abúma äb-ı ≈ayätı

13 Şu resm oldum lu˚ at úlminde mähir
Lu˚ at kim bilmesem olaydı nädir

14 Gedä deh säle oldıøda[224] ` udäyì
İdüp rıΔlet øodı där-ı fenäyı

15 Baèa k'oldı lu˚ at úlmi musaΔΔar
Ne úlme başlasam oldı müyesser

16 ` u´ù´ä úlm-i Rabbänì ki Sul≠án
Celäle'd-dìn dimişdür ma˚ z-ı[225] æurõ ın

17 Kitäb-ı Meşnevì kim øùt-ı candur
÷iyä vü nùr-ı çeşm-i úşıøandur

18 Baèa keşf oldı bì-taűìm üstäd
Anuèla iderim úşşäøı irşäd

19 Yaøìn bildüm ki bir nev-reste maű ùm
Lu˚ atler oøısa veznile man®ùm

---

[222] Muúa≠ar, *øoølanmış nesne.* (derkenar)

[223] Meşäm, *burun* ve *dimä˚* maúnäsına yaúnì *cän burnı muúa≠ar oldı*. Yaúnì *˚ùs, øoølanmış oldı* dimek olur. (derkenar)

[224] Yaúnì bu ≈aøìr on yaşına bäli˚ olduøda. (derkenar)

[225] Beyni, lübb yaúnì zübdesi *æurõ ınè içi* dimekdür. (derkenar)

30b 20 Aèa her úlm olur elbette äsän
Olur úâlemde bir merd-i süΔan-dän

21 ` udä şäd eyleye rù≈uè ~ üsämıè
Vire cennetde aúläsın maøämıè

22 Getürdi na®ma bunca dürr-i meknùn
Selìs[226] ü şùΔ[227] u reng-ämìz ü mevzùn

23 Cihanda yaødı bir şemú-i münevver
Söyünmez ≈aşre dek nefún görürler

24 ~ adìşinde buyurdı FaΔr-ı úâlem
Bu maúnåyı ki oldur Δayr-ı ädem

25 Ki ola däðımä Δayräta säû
İdeler Δalø andan intifäú

26 Diledüm ki yazam bir Δoşca näme
Na®re ola ol Tu≈fe-~ üsäma

27 Ki bunda daΔı ola çoø feväðd
Niçe nefúideler andan zeväûd

28 Şekerden gùne gùne pişse ≈elvä
Olur bir Ÿevø her birinde tenhä

29 Müzeyyen olsa bir ma≈bùb-ı zìbä
31a Geyüp enväú-ı elvänıla dìbä

30 Virür her reng aèa bir dürlü zìnet
Gelür úışşäøa dürli dürli ≈älet

31 Ne deèli var ise anda cevähir
Getürdüm bunda illä k'ola nädir

---

[226] æavl-i selìsü bäliyäð nine'l-a˚lä≠'l-meşhùreti bi-nesebi øäðle ilä'l-la≈ni ve illä øäle fa´ì≈u inne yüøälü selìsün úalä vezni'l-ketifi bi-kesri'l-lämi yüøälü şeyð selisü'r-reshelü ve raculi selisün minøädu ve filänu selisü iŸä käne lä yestemsikü ≈aøøå. (derkenar)
Sehli't-telaffu®. (derkenar)

[227] ŞùΔ, ma≠bùúve mevzùn, reng-ämìz, dürlü dürlü renkli ve rengi øarışdırıcı* ve her nesneden Δaberdär ve rind ve ≈ìle-bäz. (derkenar)

* Niúmetu'lläh-äsa. (satır altı)

32 æodum anları k'istiúmäli yoødur
Velì olmayan anda bunda çoødur

33 Getürdüm Meşnevìden çoø ˚ aräõb
Ki ola Mevlevìler buèa rä˚ ıb

34 Olan ba≈r anda vardır bunda ammä
Daı var bunda niçe ba≈r-ı raúnä

35 Yo˚ anda daı ø ı≠íl olduøça äır
Getürdüm ba≈rını içinde bir bir

36 Tamäm olduøça her bir ø ı≠ía mevzùn
Yazardum anda bir beyt-i hümäyùn

37 Ki ola Färsì bir mı´raú hem
Biri Türkì ola ne bìş ü ne kem

38 Ki Türkì Farsiye ola muøäbil
Bilür ehli k'olur bu na®m müşkil

31b 39 Bu resme eyledüm ol beyti tertìb
Ki bile mübtedì a≈väl-i terkìb

40 Çü el≠äf-ı ` udä gösterdi itmäm
Didim ben daı Tu≈fe-Şähidì näm

41 Gedäyem Şähidìyem Mevlevìyem
Diyär-ı Menteşede Mu˚ lavìyem

42 Bi-≈amdi'llah ki merd-i maúnevìyem
Ki ˚ avvä´-ı bi≈är-ı Meşnevìyem

43 Murädım bu ki Tu≈fem bula şöhret
Gele evzänıla e≠fäle øudret

44 İdeler Fürsile evzänı ≈ä´ıl
Olalar úlm-i Mevlänäya øäbil

45 Zihì úzzet zihì devlet saúädet
Anuè kim ola bu úlme liyäøat

46 Velìkin øorøaram bir cähil-i dùn
Ki anıè olmaya kec-≠abú mevzùn

47 İdemez veznile taø≠úú tefhìm
İde cehlile her maúúùma taúìm

48 Rekìk ögrede bu mevzun kitäbı
32a ` aräb ide o ≠abú-ı müste≠äbı

49 Yaøìn bilgil ki bir o˚ lancıø evvel
Oøıya şiúri na-mevzùn u mühmel

50 Olur ≠abú rekìk ü süst ü ma˚ bùn
æalur ma≈rùm olınmaz daΔı mevzùn

51 Meger bir ≈äŸıø u üstäd-ı kämil
Anı cehdile ide vezne øäbil

52 Gelür vezne velì bulmaz selämet
æalur ≠abúnda elbette rekäket

53 æosaè egrile bir täze nihäli
Büyüse ≠o˚ rılur m'aèla mişäli

54 Ya yeèi barda˚ a kim ola ol Δäk
æoyasıè bevli yumaø ide mi päk

55 ` udä øahr eylesün ol cähili kim
Oøıdur na®mı kej olup muúallim

56 Aèa kim olmadı man®ùm-ı maødùr
Çü taúìm itmek ister bäri menşùr

57 ` aräb itmişdürür Tu≈fe-~ usämı
Niçe kej-≠abúu nä-mevzùn u úümì

32b 58 Benüm bu Tu≈femi sen ´aøla yä Rab
Şulardan k'olmaya ≠abú müheŸŸeb

59 Na´ìb etme bunı Ÿıhn-i şaøìme
Na´ìb it Ÿıhni päk-i müstaøìme

60 Mefäúlün mefäúlün feûlün[228]
Dürüş cän-ı peder úlme dün ü gün

61 Kim itse Şä≈idìyi Δayrıla yäd
İki úälemde yä Rabb eyle dil-şäd

æı≠úa Der-Ba≈r-ı Münseri≈-i Mekşùf[229]*
(Müfteilün fâilün müfteilün fâilün)

62 Sälim olur münseri≈ olsa müşemmen gerek
æäúdesi veznile Δùb-maûn gerek

63 Müfteúlün fäúlün müfteúlün fäúlün
úÁşıø-ı dìdär olan dìdesi rùşen gerek

64 Taèrınıè adıdurur Ízed[230] ü Yezdän ` udäy[231]
DaΔı büzürg[232] ulu[233] yol gösterici reh-nümä

65 Hem daΔı pey˚ am-ber ol kim vire ~ aødan Δaber
Bay [ü] tüvangerdürür yoΔsula dirler gedäy

---

[228] Dil-i úaşıø eger nezdìk eger dùr
Olur yäriè Δayäli ile mesrùr
Mefäúlün mefäúlün feûlün
Hezec ba≈rı müseddes geldi mef´ùr. (derkenar)

[229] Ba≈r-ı münseri≈-i sälim *müstefúlün mefûlätün müstefúlün mefûlätün*dür. Her mı´räúda cüz-i evvel ≠ayy olduøda *müfteúlün* olur. Cüz-i [şäli§] daΔı *müfteúlün* olur. Zìrä ≠*ayy* erbäb-ı úarù◊ yanında bir cüzûiè ki ≈arf-i räbiú säkin bola anı isøä≠a vireler pes *müstefúlün* øalur; *müfteúlün* virür. Pes maúlùm ola yièe *müfteúlün* ma≠vìdür. *Mefûlätü* gef olduøda *mefûlä* øalur. Zìrä erbäb-ı úarùz *mefûlät* laf®ndan *tä*yı isøä≠a dirler *mefûlä* yirine *mefûlün* ve¬aú olındı. *Mefûlün* ≠ayy oldıøda *mefúlün* øalur *fäúlün* virilür. Pes maúlùm oldı ki gef ve ® ancaø *mefûlät*da imiş. Ve daΔı maúlùm ola ki bu øı≠úanıè mı´räú-ı evvelleriniè ekşeriè meŸkùr olan vezne cärìdür. Ammä baú¬ında ve mı´räú-ı §änìniè cümlesinde cärì olmaz. Zìrä eczä-ı räbiúki andan mı´räú-ı evvelde *úarù◊* ve mı´räú-ı §änìde *¬arb* taúbìr olınur *fäúlätü* gerekdür. Pes mevøûf-ı ma≠vì olur. Lämì Çelebiniè didigi gibi olmaz. úArù◊ úlminden behremend olan kişiye ≈aø degildür. **A≈med** (derkenar)

*Lüðü-i terdür dişiè läle-i ≈amrä yüzüè
úAnber-säŸä saçıè nergìs-i şehlä gözüè. (derkenar)

[230] Ízed, ism-i Ÿätdan *laf®atu'llah* gibi; Yezdän, ism-i Ÿätdan ` *älıø* gibi. (derkenar)
Ízed, Aúcämiè ®irefäsından *hemze*niè ve *zä*nıè kesrile mesmùúdur. Ammä baúdı cehlesinden fet≈-i zäyile mesmùúdur, ` *udä* maúnäsına *Taèrı* dimekdür. **Sùdì** (derkenar)

[231] ` uday, *efendi* maúnäsınadur. (derkenar)

[232] Büzürg, *mu≠aø ulu* ve *büyük* dimekdür. Büzürg-vär, *uluyan* dimekdür. Nevú-i insäna maΔ´ù´dur ve *vär* edät-ı teşbihdür. Meşelen *ze≈äb-vär* ve *şäh-vär* yaúnì *ze≈äb gibi* ve *şähäne* maúnäsınadur. Maúnä fi'l-lu˚ ati. (derkenar)

[233] æa´r. *Ulu* laf®nda olan väv-ı §änì ma≈sùb olmaz ki mekfù®degildür. **El-Mevlänä A≈med** (derkenar)

66 Leb ≠adaø u ruΔyaèaø çeşm göz ü rùy yüz
Kirpige müjgan müje dest el ayaø oldı päy

67 Gùş øulaø [u] dùş omuz mùş ´ıçan hùş u´
Dùd dütün bùd idi zùd tiz[234] ü rùd çäy

33a 68 Kärd bıçaø ärd un demrene peykän dimiş
Nìze süèü zih kiriş tìr ü kemän oø yay

69 ` ùr güneş yir zemìn jäle çi gök äsmän
Ya° mura bärän digil ebr bulut mäh ay

70 Gäv öküz ester øatır Δar eşek üştür deve
Esb at [u] mädiyän øısra° u hem kürre ≠ay

71 Fäδdesüz bir úabeş nesneye bì-hùde di
Hem daΔı bì-hùde söz söyleyici jäj-Δäy[235]

72 Näøır u ≠anburdur çengile[236] şeştä rebäb
İølı°[237] u ber-but øopuz dumrı düdük deff[238] ü näy

73 Bu sözümi ezber it göèlüèüè aç pasını
Ín süΔänem yäd kün jeng-i dilet mìzidäy[239]

74 Müfteúlün fäúlün müfteúlün fäúlün[240]
Kim bu kitäbı oøur úlm olur aèa øolay

---

[234] *Serùú*maúnäsınadur. (derkenar)

[235] Jäj: *Bä≠l söz* ve *øaløän dikeni*ne dirler. ` äy, *ter* gibi ve ´af Türkìdür. Zìrä a´lında *Δäyende-i jäj* idi. İsm-i fäúl edätı -ki *şen* laf®ndadur- ≈aŸf olındı maúmùli üzerine geçdi. Nite-kim ve ´af Türkì øäúdesi budur. ` äyìden, *çekinmek*, *maÖ°* maúnäsına. Nite-kim ` ¥väce ~ äfı®øudsise-siruh buyurur:
Be-dem gufnì ve Δursendem ûfäk-ate nigù güftì
Ceväb-ı telΔ mì zì-bed leb laú-i şeker Δärä
Pes *jäj-Δäy* laf®nda *jäj*, *Δäy* ile *ter* gibi. Nüktede *Δäli küldür*, tertìl oluna. **Ahmed** (derkenar)

[236] Çeng: Fet≈-i cìm-i Färisìyle bir nevú meşhùr säzdur. (derkenar)

[237] Çefäne, iølı° . ™Ÿ≈ä≈ (derkenar)

[238] Def, dumrı ki ceng yanınca terkide istiúmäl olınur. Kenärında pulları olur. (derkenar)

[239] Emr-i min *zidùden*. (derkenar)

[240] úlm der-lu°at güş bürìden bùd u der- ı´≠lä≈ änest ki ez-*fäúlätün* sebeb-i äΔır bi-yefted vü veted øatú şùd. Yaúnì säkineş bi-yeftend. Ve müte≈arriketi ki pìş-ä-zän säkin bùd säkin şùd *fäûlün* be-mäned *faúlün*. Be-cäy-ı än be-hend ve ez-*mefûlät* veted-i mefrùø bi-yefned *mefû* be-mäned *faúlün* be-cäy-ı än be-hend änzä ´alim Δuvänend. Keşf der-lu°at ber-hend gerdün bùd be-sìn °ayr-ı menøù≠bùd ve der-ı´≠lä≈ änest ki ez-*mefûlät tä* bi-yefned *mefûlä* be-mäned *mefûlün* be-cäy-ı än ne-bi-nihend änzä meksùf Δuvänend. **Ez-úAnrù**Ö (derkenar)

æı≠ú Der-Serìú-i Ma≠vì-i Mevøùf[241]
(Müfteilün müfteilün fâilün)

75 Ba≈r-i serìúoøıyıcaø cän-ı men
Näze olur bä˚ da gül ü yäsemen

76 Müfteúlün müfteúlün fäúlün
Laúlièe der-teşne úaøìø-i Yemen

33b 77 Git birev ü söyle bigù gel biyä
Ez çi neden çün[242]** nite niçün çirä[243]

78 İç ≠ona şalvär di yeè ästìn
Göèlege pìrähen ü øaftan øabä

79 Na˚ z digil gökcege beynìye ma˚ z
Ça˚ z veza˚ ˚ ùkdürür øurba˚ a

80 Oldı derìce terece der øapu
Kùşe[244] bucaø orta miyän ev serä

81 ` ¥ış Δı´m øavm ü øabìle tebär
Yada di bì-gäne biliş äşinä

82 Gürbe kedi näve[245] senit øaravaş
Oldı perestär dededir niyä

83 Telle faø u däm ≠ızaø näm ad
Şämıla bäm aΔşam u ≠aè çaè derä

---

[241] İy´anem-i dilber Δulø-ı ≈asen
Dünyäda ol ûömr-i beøä ile sen
Müfteúlün müfteúlün fäúlün
Ba≈r-ı serìú-i ma≠vìyi* bil cän-ı men. (derkenar)
* Æayy der-lu˚ at neverdìden buved ve der-ı´≠lä≈ änest ki cüzõ-i çehärum än säkin bäşed än ≈arf-i säkin bi-yefted ve än der-*müstefúlün* ve *mefûlätü* äyed ki ez-*müstefúlün müstefúlün* bumänd *müfteúlün* be-cäy-ı än binehend ve ez-*mefûlätü mefûlätü* bumänd *fäúlätü* be-cäy-ı än binehend ve änrä ma≠vì buΔ¥änend.

[242] Çün: İmälesiz ve işbäúsız ≈arf-i taúìldür. *Çünki* maúnäsına ≈arf-i teşbìh *bigi* maúnäsına. Çün, imäle ile *niçe* ve *nite* dimek olur. *Keyf* maúnäsına. **~ alìmì** (derkenar)

** Bi't-tefΔìm. (satır altı)

[243] *Çim*iè fet≈i ve kesri cäõzdür. **Sùnì** (satır altı)

[244] Bucaø ve øapunıè øulpı. (satır altı)

[245] Näve, her nesne ki içi oyulmuş ola. **~ alìmì** (derkenar)

84 Bu˚ daya gendüm di vü erzen[246] ≠aru
Arpa vü bögrülce cev vü lùbiyä

85 Æuz nemek ü etmek ü et nän u gùşt
Mäst yo˚ urd bozca aşı mastabä

86 Ar˚ a di kärìz oluø näv-dän
34a DaΔı degirmen nedürür äsiyä

87 Hem çü tu kes mìnenümäyed merä
Sencileyin kime görünmez baèa

88 Müfteúlün müfteúlün fäúlün
Ey şeh-i Δùbän-ı cihän mer≈abä

æı≠úa Der-Ba≈r-ı Mücte§-i MaΔbùn
(Mefâilün feilâtün mefâilün feilün)

89 ` ayäl-i Δa≠èe u Δäliè øılalı dilde øarär
æara ´açuè gibi ûmrüm günümi Δäke øarar

90 Mefäúlün feúlätün mefäúlün feúlät
Bu ba≈r-ı mücte§§ ü maΔbùnı bilgil etme firär[247]

---

[246] úArabìsi *duΔne* ve *Ÿürre*dür.*
*ÿürre: Darı ki ≈ubùbätdandur. **ÁΔinì** (derkenar)

[247] Bu øı≠úa ba≈r-ı mücte§den na®m olınmışdur. Bu ba≈r-ı mücte§ muøaddimede Ÿikr olındı˚ ı üzre gerçi *müstefûlün fäúlätün fäúlätün*den terekküb ider. Läkin böyle olmaø úArabiyyededür. Ammä Türkì ve Färsìde bu ba≈ruè a´lı *müstefûlün fäûlätün müstefûlün fäúlätün*dür. İki kerre böyle oldıøda ba≈r-ı mücte§den bir beyt olur. Bu ba≈ra da *müstefûlün* iki sebeb-i ≈afîf arasında bir veted-i mefrùødan mürekkeb olma˚ ıla tenbìh içün böyle yazılmaø gerekdür. Nitekim ´ä≈ib-i Miftä≈ böyle tenbìh itmişdür. Fa≈fa®feõnnehu min-nefäyisi'l-feväõidi ve nä®mu Δoş-edä bu øı≠úayı ≠arz-ı dil-firìb-i úAcemì üzre na®m itmişdür ve bunda her *müstefûlün*de Δabn cereyän idüp *mefäûlün* øalmışdur ve ≈aşvda väøıú olan *fäúlätün*de ke-Ÿälik Δabn cärì olup *feúlätün* vezni üzerine väøıú olmışdur. Ve eczä-yı úarù◊iyyede ve ¬arbiyyesinde väøıú *fäûlätün*de gäh Δabn ile øa´r cärì *fäúlätü* vezni üzerine düşmişdür ve gäh betir cärì olup *faúlün* vezni üzerine øalmışdur. Ve gäh øa´r u teşû§ cärì olup *feúlätün* vezni üzerine väøıú olmışdur. Ma≈allinde ta˚ yìrät-ı meŸkùrenüè taúyìn ü icräsı eŸhän-ı şerìfe-i eŸkiyäya ≈aväle olınmışdur. **Sùdì** (derkenar)
Et-teşúyyet: Min veted, *fäúlätün*.
El-øa≠ú Fi'l-vetedi'l-mecmùú ≈aŸf, müte≈arrik.
El-betr: ~ aŸf, sebeb-i ≈afîf ve øa≠úi mä◊ì.
El-Δabn: ~ aŸf, müte≈arrik, säkin.
El-øa´r: ~ aŸf, säkin, müte≈arrik.
El-≈aŸf: İsøä≠, sebeb-i Δafîf.

91 Açıø küşäde[248] vü pìşänì[249] alın ebrù[250] øäş
Da∆ı biräder ü hem-räh øardaş u yoldaş

92 Samanlu balçu˚a keh-gil[251] kirec kec ü øum rìg[252]
Sifäl saøsıdurur ∆ışt u seng kerpic ü ≠aş

93 TMü äb ∆äkdürür ≠opraø äteş od yel bäd
Hem eşk[253] gözyaşıdur ∆uşk u ter øurıyla yaş

94 ` ırìden[254] almaø u ´atmaø fürù∆ten[255] bi∆ır[256] al
34b Di sùd a´´ıya kälä nedür metäúu øumäş

95 Ekinci berz-ger ü kişt ekin[257] şiyär na≠as
Bikär ek bider[258] biç bükùp dök çeç ü çäş

96 Barışmaø äşitì[259] ämì∆ten[260] øarışmaødır
Yavaş ne räm[261] ´avaş cenkdür da∆ı per∆äş

---

[248] *Küşäden*den ism-i mefûldür *açılmış* ve *açıø* dimekdür. úArabca *meftù≈* ve *mekşùf* maúnäsına (derkenar)

[249] Pìşänì: Ger bä-yı úAcem ve sükùn-ı ta≈şiye ile *alın.* úArabca *cebhe* dirler. **Sùdì** (derkenar)

[250] Ebrù: Fet≈-i hemze ve sükùn-ı bä-yı úArab ◊ammu rä-i memdù≈ ile *øaş*. úArabca *≈ácib* dirler. **Sùdì** (derkenar)

[251] Keh-gil: Fet≈-i käf-ı úArab ve sükùn-ı häõbaúdehu käf-ı úAcemile. **Sùdì** (derkenar)

[252] Rìg: İmäle-i mühmele ve ä∆ırında käf-ı muúceme ile *øum*. úArabca *reml* dirler ∆a≠ üzerine ´açılan nesneye *rìg* didikleri bundandur. **Sùdì** (derkenar)

[253] Fet≈-i hemze ve sükùn-ı şìn ve käf-ı úArabìyile gözyaşı. úArabca *úabre* ve *demú*dirler. **Sùdì** (derkenar)

[254] ` ırìden: Fet≈ ve kesr-i ∆äõve kesr ü medd-i räõ-i mühmele ve fet≈-i däl ile *´atun almaø* úArabca *iştirä* maúnäsına.

[255] Fürù∆ten*: ÷amm-ı fäõ ve rä-i mühmele ve sükùn-ı väv ve ∆äõ ve fet≈-i täõ-i fevøıyye ile *´atmaø* maúnäsına úArabca *beyú*dirler.

* Emr-i min *∆ırìden.* (derkenar)

[256] Bi∆ır: Bä-yı meksùr ≈arf-i täkìd ve fet≈-i ∆ä-yı muúcemile *∆ırìden*den maõdùÝemr-i ≈ä◊ırdur, *´atun al.* úArabca *üştur* maúnäsına. **Sùdì** (derkenar)

** Tenbih: Bu lafı®lar ma´dardur ve bu lisända ma´darlar ä∆iri däõmä nùn-ı säkin olur ve ol nùnıè mäøabli yä däl-i meftù≈a *direvìden* gibi ve yä tä-i meftù≈adur *fürù∆ten* gibi. Eger ism bunlarıè üzerine olup neks maúnäsı ma´dara øarìb maúnä ifäde iderse ol ma´dar degil ism ma´dardur *güft* ve *şenìd* gibi. Fä≈fa® fäne min **Le≠äõf-i'l-Feväõid**. **Sùdì** (derkenar)

[257] Yaúnì *bu˚däy*. úArabca *´ubre*dür. (derkenar)

[258] Emr min-*direvìden*. Direvìden, *yırtmaø ∆arø* maúnäsına. Däliè fet≈asıyla da∆ı cäõzdür. *Biçmek* maúnäsına da∆ı gelür **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[259] Hemze-i memdùd ile ism-i ma´dardur, *barışmaø* maúnäsına ki úArabca *´ul≈* dirler èä®m-ı mer≈ùm *barışmaø* diyüp mu◊ärì ma´dar ile taúbìr buyurdı˚ı müsäma≈adur. **Sùdì** (satır altı)

[260] Hemze-i memdùd ve kesr-i mìm ve sükùn-ı yäõ ve ∆äõ ile øarışmaø. úArabca *i≈tilä≠* dirler ve *øarışdırmaø* úArabca *∆ıl≠a* dirler. **Sùdì** (satır altı)

[261] Räm: Bu laf®è úaksi *mär* gelir. Räm, *yavaş* úArabca *≈alìm*. Mär, *yılan*; úArabca *≈ayye*dür. Räm, *mu≠*ú maúnasına da∆ı gelür. **Sùdì** (derkenar)

97 Oøı dürüş gice gündüz ´ı˚ırlayın olma
BiΔ¥ân bigùş şeb u rùz hemçü gäv mebäş

98 Mefäúlün feúlätün mefäúlün feúlät
Senièle olayıdım keşke bä-tù bùdem käş[262]

æı⁄úa Der-Ba≈r-ı Müteøärib-i Maø´ùr
(Feûlün feûlün feûlün feûl)

99 Dilä ehl-i derd ol beläya ≈amùl
Ne kim gelse dil-berden eyle øabùl

100 Feûlün feûlün feûlün feûl
Teøärüb çü øa´r oldı buldı u´ùl

101 Ze˚an çayla˚ oldı vü øartal däl
Kebùter gögercin øanat perr ü bäl

102 Sitäre vü aΔter degil yıldıza
Di Pervìne Ülker yeèi ay hiläl

35a 103 Hiläle meh-i nev dinür Pärsì
™Ìman u˚rusı Keh-keşän[263] aba şäl

104 Arıya di zenbùr [u] kend ü øovan
Şukùfe çiçek engebìn oldı bal

105 Bölük ´aç u örüli vü ´arøu˚ u beè
Di gìsù vü mergùl ü ferΔäl[264] ü Δäl

106 Di o˚lancı˚a kùdek[265] ü kink [ü] kerz
Cüvändur yigit pùr o˚ul pìr zäl

---

[262] Käf-ı úArabìyile edät-ı temennìdür. Türkìde *keşke*, lisän-ı úArabìde *lìk* maúnäsına. **Kütübü'l-Fenn**äda mu´arraΔdur. **Sùdì** (derkenar)

[263] Kehkeşän: İki *käf-ı úArab*ıè fet≈aları ve *hä*nıè sükùniyle *´aman u˚rusı* didikleri uvacıø yıldızlardur ki gökyüzinde yol gibi görinür. úArabca *mücerre* dirler ve laf®ı *käh* düşer muΔaffef olan *keh* ile mübäla˚a fäúl sì˚ası olan *keşäden*den mürekkebdür. ™Ìman úArabca *tebn* dirler, *keşän* çekici *cär* maúnäsına. Pes *keh-keşän* bi-≈asebi müterekkìb *´amän çekici* dimekdür, úArabca *cäre't-tebn* gibi. ™Øèra münäsebet-i ®ıhid ile ´amän u˚rusına ism olmışdur. **Sùdì** (derkenar)

[264] Örülmedik ´aç. (satır altı)

[265] İki käf-ı úArabìdür, ´abì. **Sùdì** (satır altı)

107 Bunamış ne fertùt øır˚ıl[266] dùmùy[267]
æarı pìre-zen ay u yıl mäh u säl

108 SüΔandärem ez-dür bih ez-men sitän
Sözüm var eyü incüden benden al

109 Feûlün feûlün feûlün feûl
Gidiser cemäl ü øalısar kemäl

æı≠ía Der-Ba≈r-ı Mu◊äriúi A≈reb-i Mekfùf
(Mefûlü fâilâtü mefâîlü fâilât)

110 Peyveste øurulı ≠atar elde øaşıè kemän
Yä Rab ne şùΔ-ı ®alim olur işbu bed-kemän

35b 111 Mefûlü fäúlätü mefäûlü fäúlät
Ba≈r-ı mu◊äriú-i[268] aΔreb-i mekfùfdur úayän

112 Dirler süciye bäde vü mül hem piyäle cäm
æırnaø kenìzek ü øula di bende hem ˚uläm

113 Güncüşk[269] [ü] serçe ´ırça daΔı äb-gìnedür
Sürçe ≠ayìne[270] yaúnì bila˚zed Δaber peyäm[271]

---

[266] Bi'l-fet≈ øır˚ıl ädem. **ÁΔın** (derkenar)

[267] Kehl, dümùy: Otuz dört yaşdan ´oèra ellibire dek insäna *kehl* dinilür. (derkenar)

[268] Ba≈r-ı mu◊äriú a´lında *mefäûlün fäûlätün mefäûlün fäûlätün* idi. Cüz-i evvel ¬arb oldıøda mìm-i evvelden ve nùn-ı äΔırdan düşer *fäûlü* øalur *mefûlü* yirine virilir. Cüz-i §änì kef oldıøda nùn düşer mäøabliniè ≈areketi bäøì øalur yaúnì *fäûlätü* olur. Cüz-i §äli§ kef oldıøda nùn düşüp *mefäûlü* øalur. Ammä cüz-i räbiú maø´ùr oldı˚ı i®aru mine'ş-şemsdür. Zìrä maø´ùr oldur ki äΔırda nùn ≈aŸf olınıp mä-øabli säkin olur. Pes maúlùm oldıgı cüz-i evvel aΔreb, cüz-i §änì ve §äli§ mekfùf, cüz-i räbiú maø´ùrdur. Zìrä beyt äΔırında iki säkin cemú olsa ikisi de ma≈sùbdur. Nitekim **Va≈ìd-i Tebrìzì Cemú-i Mu≈ta´ar** näm risälesinde ta´rì≈ itmişdür ammä mer≈ùm **Lämi-i Celì** ˚aflet idüp üç cüzüi de mekfùf didi ve daΔı maúlùm ola ki beyt-i §änìniè mı´räú-ı §änìsiniè cüz-i §änìsinde yine *yaúnì* de olan äΔırda ki yäõ≈isäb olınmaø gerekdür ve illä sälim olur. Ve da≈ı maúlùm ola ki baúdı ebyätıè úarù◊larında ma≈Ÿùf gerekdür. Me§elen; *øìne*dür ve *key heslem* lafı®larında *fäûlün* gerekdür tä dürüst ola. Feteõemmel. **Mevlänä A≈med ra≈ime**hu (derkenar)

[269] Serçe *úa´fùr* maúnäsına ve ol miødärda olan kuşlara ı≠aø olınur. (satır altı)

[270] Yaúnì ayaø øayması. (derkenar)

[271] Peyäm: Fet≈-i bä-yı úAcemile Δabere dirler. Bunda *peyam* daΔı cäõzdür. `*aber* laf®ı úArabìdür; lisänımızda şäyiúolma˚ıla nä®m-ı mer≈ùm peyämdan anıèla Δaber virür. **Sùdì** (derkenar)

114 Ber-benddür[272] kümüldürük efsärdur[273] yular
Fiträk terki zìn eyer oldı uyan ligäm[274]

115 Kef-gìr kepce täbe ≠a˚an çölmege di dìg
Cùşìd u puΔt øaynadı vü pişdi çig Δäm

116 Şemşìr ü tì˚ di øılıca deşne Δançere[275]
KìmuΔt ´a˚rı øına ˚ıläf ayd u hem niyäm

117 Æam bäm[276] u borc väm u kös em ü muräd käm[277]
Hem kämdır edim daΔı dirler ≠ama˚a käm

118 Ey dest-gìr[278] dämenet ez-dest key hilem[279]
İy el ≠utıcı etegiè elden øaçan øoyam

119 Mefûlü fäúlätü mefäûlü fäúlät
ÚİIm ögrenen kişi bulısardur yüce maøäm

36a **æı≠ú Der-Ba≈r-ı Recez**[280]
(Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün)

120 Şähä saûdet ayını ≠utdı cihänı ser-te-ser
Tä äfitäb-ı ≠alúatıè äfäøa ´aldı nùr u fer[281]

---

[272] Ber-bend: Egeriè gögüzlügi ki *küydürük* dirler. **~ alìmì** (derkenar)
Sìne-bende. (derkenar)
[273] úArabca *miøved* dirler. (satır altı)
[274] Kesr-i läm ve käf-ı úAcemle *uyan* ki ata ururlar. (derkenar)
[275] ~ ançere: Deşne. (derkenar)
[276] *Sa≠* maúnäsına. (derkenar)
[277] Käf-ı úArabìyile *muräd* maúnäsınadur. Käf-ı úAcemìyile iki maúnäya gelür. Birisi ädem Δa◊◊u birisi ≠ama˚. **Mevlänä A≈med** (derkenar)
Käm-kär, muräd ıssı; käm-güzär, muräd birici. (derkenar)
[278] Dest-gìr: Va´f-ı terkìbìdür. A´lında *girende-i dest* idi. *Girende* ism-i fäúldür, *giriften*den müştaø ammä ism-i fäúli fiú-i mu◊äriúden müştaø iylemek ä´ändur. Zìrä mu◊äriút ≈arfi mu◊äriúde *däl*dur. *Däl*i ≈aŸf idüp yirine *nende* virsek ism-i fäúl olur. **Mevlänä A≈med** (derkenar)
[279] Hilem: Fiú-i mu◊äriú, nefs-i mütekellim-i va≈dedür. *Hişenn* ve *hulìden*den müştaødur. **A≈med** (derkenar)
[280] Nisbet idersem yüzüèi aya güne gelmez yaøìn
İnanmazsaè elièe äyine alup bir baøın
Müstefúlün müstefúlün müstefúlün müstefúlün
Sälim recez işbudurur úlme'l-yaøìn úayne'l-yaøìn. (derkenar)
[281] Yaúnì el-øuvve. (satır altı)

121 Müstefúlün müstefúlün müstefúlün müstefúlün
Ba≈r-ı recezdür sälim ü eczäõ-i müşemmen-i pür-güher

122 æarın şikem näfe göbek beldir miyän øuşaø kemer[282]
Daı zenaÄ-dändur eèek sìne gögüsdür daı ber

123 Mür°-äb[283] u çera° ördek çaøır tìzì küned[284] yaúnì øaøır
Áhen demirdir mis baøır gümüş ne sìm altun ne zer

124 Erzìz øalay u rùy tùc äsan geèez düşvär güç
Ergeç nihäz u kebş øoç dişi vü erkek mäde ner

125 Kär-ı[285] nühüfte[286] gizlü iş gändır cimäúu bùs öpüş
` oy[287] kerde yaúnì derlemiş úavret zen ü şevherdür er

126 ` um küpdürür destì sebù än-sù öte ìn-sù[288] berü
Öè ard aşa°a yuøaru pìş ü peş ü zìr ü zeber

127 Borcuè öde vämet güzär arøam øaşı püştem[289] biÄär[290]
Bunda götür ìncä biyär anda ilet äncä biber

128 Oturma bilmezlerle øaç kendièi øurtar iy o°ul
Menişìn[291] be-nädänän[292] gürìz[293] Äodrä rehä-kün[294] iy püser

---

[282] úArabca *nuæäø* ve *mınæøa* dirler. **Sùdì** (derkenar)

[283] Mürg-äb: A´lında *mür°-i äb*, *´u øuşı* dimek idi *örderge* ıæäø olındı. **Mevläna A≈med** (derkenar)

[284] *Tìzì* laf®nda olan *yä*, *ma´dar-ı yä*dur. *Tìz* a´lında *keskìn* maúnäsına ≈älä *keskinlik* maúnäsınadur. *Küned* laf® *kerden* laf®ndan müştaø fiıl-i muÄäriúdür. Pes maúnäsı *keskinlik idi* dimek olur. **Mevläna A≈med** (derkenar)

[285] Kär: İş dimekdür ve *kärìden*den müştaø emr-i ≈äÄırdur. Bu maøämda muräd oldur. Käf-ı úArabìyile olsa ammä käf-ı úAcemìle olsa edät-ı mübäla°a ´ì°a-i mäÄìniè äÄırına il≈aø olur, mübäla°a-i fäúl olur *perverd-gär* gibi. Yaúnì mübäla°a ile *terbiyet idici*. (derkenar)

[286] Nühüfte: *Nühüften* laf®ndan ism-i mefûldür. Yaúnì *gizlenmiş iş* dimekdür. MuÄäriú *nuhsed* gelür ammä istiøbäli äzdur *pinhänküned* diyilür. **Mevläna A≈med** (derkenar)

[287] ` oy: Väv-ı resmìyile *pey* ve *mey* øäfiyesinde *úaraø* maúnäsınadur. Väv-ı a´lì ile *bùy* ve *mùy* øäfiyesinde *úädet* ve *töre* maúnäsınadur.

[288] Sù ve sùy, *cänib* maúnäsınadur. *Án baìd* ve *än øarìbe* işäretdür. Pes än sù, *öte æaraf* ve ìn-sù, *bu æaraf* dimekdür. **A≈med** (derkenar)

[289] *Puştem*de olan mìm mütekellim-i va≈de edätı. (derkenar)

[290] BiÄär: ~*ärìden* laf®ndan müştaø emr-i ≈äÄırdur. Maúlùm ola ki emr-i ≈äÄıruè muÄäriúden iştiøäøı evlädur ve äsändur. MuÄäriúat ≈arfi Färisìde *däl*dur, ≈aŸf idüp *bä* getürürler emr-i ≈äÄır olur. Käh olur *bä* ≈aŸf olınur. (derkenar)

[291] Menişìn: Nehy-i ≈äÄırdur; *nişìden* laf®ndan müştaø. Evvelinde olan mìm *edät-ı nefy*dür. (derkenar)

[292] Nä-dänän: *Nä-dän*iè cemúdür. Evvelinde olan *bä* mu´ä≈abet içündür. (derkenar)

[293] Girìz: *GiriÄten* laf®ndan müştaø emr-i ≈äÄırdur. (derkenar)

36b 129 Müstefúlün müstefúlün müstefúlün müstefúlün
~ aøøä ki cähil ´o≈beti när-ı cehennemden beter

æı≠úa Der-Ba≈r-ı Hezec-i Müseddes[295]
(Mef'ûlü mefâilün feûlün)

130 Gülsün dirseè yüzüè ferecden
úİlm oøı Δalä´ bul ≈arecden

131 Mefûlü mefäúlün feûlün
Geç aΔreb ü øab◊ıla hezecden

132 Çeşme bıèar oldı kùze bardaø
İsteme mecùy[296] [u] cùy ırmaø

133 EndäΔten[297] ü fürù[298] fikenden[299]
Atmaø daΔı aşa˚a bıraømaø

134 Zerd oldı ´aru kebùddur gök
æara siyeh ü sefìddür aø

135 Hem sürΔ [u] øızıl yeşildürür sebz
Nìl[300] oldı çivit güzìne toømaø

136 LaΔt oldı çomaø øatıdurur saΔt
Hem iri dürüşt ü nerm yumşaø

---

[294] Re≈ä: *Yolcı* ve *´u yolı*dur. Mùsikìde bir maøämıè adıdur. **A≈med** (derkenar)
Rehä-kün: *Rehäkerden*den müştaø emr-i ≈ä◊ırdur. **Mevlänä A≈med** (derkenar)

[295] Ba≈r-ı hezec-i müseddes a´lında *mefäûlün mefäûlün mefäûlün* idi. Cüz-i evveli Δarb oldı *mefûlü* øaldı. Cüz-i ßänì øab◊ oldıøda yaúnì beşinci ≈arfi düşdükde *mefäûlün* øaldı. Üçüncü cüzßi ≈aŸf oldıøda yaúnì äΔırında olan sebeb-i Δafîf düşdükde *mefäû* øalur yirine *feûlün* virilür. Pes maûlùm oldıgı bu øı≠úa ´adr ve ibtidäsı aΔreb ve ≈aşvları maøbù◊ ve úarù◊ı ve Δurùfı ma≈Ÿûf- hezec-i müseddesden imiş. Egerçi **LämiúÇelebi** taúri◊ itmedi ise. **A≈med** (der-kenar)

[296] Me-cùy: *Cüstì* laf®ndan müştaø nehy-i ≈ä◊ırdur. *Cüst* mä◊ì; *cùy* mu◊äriú, *cùyend* ism-i fäúl; *cüsne* ism-i mefûl; *be-cùy* emr-i ≈ä◊ır; *me-cùy* nehy-i ≈ä◊ır. Baú◊ılar *cùyìden* laf®ndan müştaø dimişler. **A≈med** (derkenar)

[297] EndäΔten: Mä◊ìsi *endäΔt* mu◊äriú *endäzu* gelür. **A≈med** (derkenar)

[298] Laf®ı fürù ve fürùd, *aşa˚a* dimekdür. Bundandur ki *yutmaø* maúnäsına *fürù-berden* dirler. **A≈med**

[299] Fikenden ve efkenden, *atmaø* maúnäsınadur. Mu◊äriú *fikend* ve *efkend*. **A≈med** (derkenar)

[300] Nìl: İki maúnäya gelür. Birisi *Mı´r ırma˚ı* maúrufdur. £äniyen *çivid* ki anıèla gök renk boyarlar. ~ aøìøatde çiçek adıdur. **~ alìmì** (derkenar)

137 Kef[301] aya vü näΔun[302] oldı ≠rnaø
Engüşt[303] sütürk[304] ulu barmaø

138 Kälùc[305] kiçisi müşt yumruø
Keştì[306] gemidir úArabca zevraø[307]

37a 139 Hem şìb ü firäz eniş yoøuşdur
Yüksek çü bülend ü pest alçaø

140 Birhìd änkes ki şüd[308] hiräsän[309]
æurtuldı o kimse k'oldı øorøaø

141 Mefûlü mefäúlün feûlün
úİlm içredürür saûädet ancaø

æı≠úa Der-Ba≈r-ı Remel-i Müşemmen-i Maø´ùr[310]
(Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilât)

---

[301] Lu˚at-ı müştereke. (satır altı)

[302] NäΔùn daΔı istiúmäl olunur. **A≈med** (derkenar)

[303] Engüşt: Kesr-i käf-ı úArabìle ve *şìn*iè sükùniyle *kömür*. Engüşt, ◊amm-i käf-ı úAcemile *barmaø*dur. Engüşt ter, *baş barmaø; engüşt sütürk*, mişlehu. (derkenar)

÷amm-ı käf-ı úAcemì ve *şìn*iè ve *tä*nıè sükùniyle *barmaø* dimekdür *a´ùú*maúnäsına kesr-i käf-ı úAcemile ™Ì≈äda úArabì ile ta´≈ì≈ olındı *kömür* maúnäsına. **~ alìmì** (derkenar)

Baûı lu˚at-ı muúcemede *nä*nıè sükùniyle ma◊bù≠dur. (satır altı)

[304] Süturg: Büyük *kùde* de istiúmäl olunur, *büzürg* gibi. Ammä *büzürg* ûämdur ve *serkeş* ve *yavuz söz* ve *bahä*dur. (derkenar)

Sütürk: Büyük dimek olur. Bunuèla *büzürg* arasında farø bu kim *büzürk*, ûämdur cüşşe de büyük olana dirler. Mertebe de büyük olana dirler *debäşed*. Büyük olana dirler *sütürk* Δä´dur cüşşede büyük olana dirler ancaø. **Ba≈ru'l-˙ aräûìb** (derkenar)

[305] Serçe barmaø (derkenar)

[306] Keştì: Käf-ı úArabìniè fet≈asıyla *gemi*dür. ÷amm-i käf-ı úArabìle *kuş*, *mu´äriú* maúnäsına; *küştì* ki mu´äriúyaúnì *küşci* maúnäsına. **~ alìmì** (derkenar)

[307] Zevraø: Odacık, gemi. (derkenar)

[308] Laf®ı şud, *şuden* laf®ndan müştaø fiú-i mä◊ìdür. Mu◊äriú *şud* gelür. Ekşeriyyä mä◊ì *şuden* Färisìde edät-ı mechùldür. Meşelä bir kişi iki mechùli muräd olunsa ism-i mefûl idüp *şuden* mä◊isinden bir mä◊i äΔırına getürüp *şuden* taúrif iderler. Meşelä *kerden* mä◊isini emsile-i mu≠arradasın ve muΔtelifesin mechùl itmek isteseler *kerdeşuden* ve *kerdeşud* ve *kerdeşudì* ve *kerdeşudìd* ve *kerdeşudem* ve *kerdeşudìm* ve *kerdeşud* ve *kerdeşuden* ve *kerdeşunde* ve *kerdeşude* ve *kerdeşù* ve *kerdemeşù* ve úälä-nihä. **A≈med** (derkenar)

[309] *Hiräsìden* laf®ndan müştaø ´ıfat-ı müşebbehedür. **A≈med** (derkenar)

[310] Áfitäb-ı ≠alúatıè çün úäleme rùşen øılur
Nere kim düşse säye ki servile gülşen øılur
Fäúlätün fäúlätün fäúlätün fäúlät
Bu remel ba≈rıdurur kim ≠abúèı maΔzùn øılur. (derkenar)

142 Her ki diler düşmeninden intiøäm almaø tamam
Fa◊lın andan artuø itsün k'oldur aèa intiøäm

143 Fäúlätün fäúlätün fäúlätün fäúlät
Vezn-i maø´ùr-ı remel silk-i cevähir der-ni®äm[311]

144 Mìçeked[312] yaúnì ≠amar hem reg ≠amar di øana Δùn
Bezenilmiş çoø simä≠äräste[313] bisyär[314] Δ¥ün

145 Bäz-gùne[315] úaksinedür daΔı gül-gùne[316] fiker
Dürlü[317] dürlü gùn-a-gùn başı aşa˚a ser-nigùn[318]

146 Gevde ten rùde ba˚ırsaø bögrek öyken[319] kürde şüş[320]
Eyegü pehlü yaèa sù küşt[321] yan uca sürùn

147 Reste øurtulmuş velìkin beste[322] ba˚lu deste ´ab
Mùy øıl Δäme øalem näme bitidür cäme[323] ≠on

37b 148 TMúç günäh u ´aç biyefşän[324] ´ıç berì işe bişäş[325]
Ur bizen[326] øopar biken[327] bihräş[328] øu´ biträş[329] yon

---

[311] Maúlùm ola ki baú◊ı ¬arblar maΔ¥ufdur, işäret olındı. **A≈med** (derkenar)
úArù◊ıla ¬arbı maø´ùr; mä-bäøìsi sälim. **A≈med** (derkenar)

[312] *Çekìden* laf®ndan müştaø fiú-i mu◊äriú **A≈med** (satır altı)

[313] Áräste: *Á restenden* müştaø ism-i mefûldür. *Á reste* mä◊ìsi; *äräyine* ism-i fäúl; emri *bìyärä* gelür. Nehyi *me-yärä* gelür. **A≈med** (derkenar)

[314] Bisyär: Bisì ve besä, *çoø* maúnäsına. **A≈med** (derkenar)

[315] Bäz, *açuø* ve *geri* maúnäsına gelür ve *bäΔten* laf®ndan müştaø emr-i ≈ä◊ır olur ve *şähìn* maúnäsına gelür. Bu maøämda *geri* maúnäsınadur *gùne* dimekdür. Bäz-gùne, *gıri renklü* dimek ve *aksine* dimek olur. **A≈med** (derkenar)

[316] Gül-gùne: æarlar yüzine sürdügi øızılcadur, aèa Türkìde *figer* dirler ve çün laf®ı *gül* ve laf®ı *gùne*den mürekkebdür. A´lında *gül renklü* dimekdür münäsebeti ®ähirdür. **A≈med** (derkenar)

[317] æa´r. (satır altı)

[318] Ser-nigùn: Nigùn-ı ser, *başı aşa˚a* dimekdür. Zìra nigùn, *aşa˚a* dimek. (derkenar)

[319] æuyruø ´oøumı (derkenar)

[320] Aøcigere dirler. (derkenar)

[321] Küşt: Käf-ı úArabìniè ◊ammıyla *müşt* øafiyesinde ´ì˚a-i mä◊ìdür. Ma´dar maøämında istiúmäl olunur *bäyed küşt* gibi. Gäh olur *tä* ≈a¥f olunup *küş* dirler (derkenar)

[322] Beste, *besten*den ism-i mefûldür. Mu◊äriú *bended* gelür. **A≈med** (derkenar)

[323] Cäme, maúnä-yı a´lìsì útibärıyıla *melbùs*dan ve *mefrùş*dan úamdur ammä ke§ret-i istiúmäl ile cäme, *melbùse*dür aúdäm-ı ˚älibeden olmışdur. I≠äøı üzerine bilä-øarìne ¥ikr olan muräd *arøaya geyecek*dür. **A≈med**

[324] *İfşänden* laf®ndan müştaø emr-i ≈ä◊ırdur. **A≈med** (derkenar)

[325] *Şäşìden* laf®ndan müştaø emrdür. **A≈med** (derkenar)

[326] Bizen: *Zenden* laf¥ından müştaø emrdür. Mu◊äriú *zened* gelür. Nehyi *me-zen* gelür. **A≈med** (derkenar)

[327] Biken: *Kenden* laf®ndan müştaø emrdür. Mu◊äriú *küned* gelür. **A≈med** (derkenar)

[328] Min *hiräşìden*. (satır altı)

149 Bir iki üc dört ü beş yek dü se çär u penc ü şeş
Altı heft ü heşt ü nüh deh yedi sekiz ≠ooz on

150 Bìst ü sì yigirm'otuz çil øırø pencäh ellidür
Şa´t u heftäd altmış u yetmişdürür kälìve[330] bön

151 DaΔı heştäd u neved ´ad seksen ü ≠oøsan[u] yüz
Biè hezär ü ´ay ´ına bişumär u mìkun äzımùn[331]

152 İçerü gel aèlar iseè yoΔsa øal˚ıl ≠aşrada
Enderùnä[332] ger[333] şinäsì[334] verne mìmän[335] der-birùn

153 Fäúlätün fäúlätün fäúlätün fäúlät
~ ayf aèa kim däm-ı cehl içinde øalmışdur zebùn

æı≠ú Der-Ba≈r-ı Hezec-i Müşemmen-i Sälim[336]
(Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün)

154 ˙ urùr itme libäs-ı fa≈rıla ûõmrüm cihändır bu
æabä-yı ≈üsnini øor bunda herkes cä-mekändır bu

155 Mefäûlün mefäûlün mefäûlün mefäûlün
Hezec ba≈rı müşemmen olsa ba≈r-ı bì-girändır bu

---

[329] Min *tıräşìden.* (satır altı)

[330] Kälìve, *a≈maø* ve *sekeşte* maúnäsınadur. (derkenar)

[331] Ázımùn: İsm-i ma´dardur. *Ba≈riye* maúnäsına *mìken kerden* laf®ndan müştaø emrdür. Zìrä mu◊äriú *küned* gelür. Käh olur ki mu◊äriúa ifäde-i ≈äl içün ≈aŸf iderler emr-i ≈ä◊ır olur *mìken* gibi pes maúnä *ba≈riye eyleme* dimekdür. **A≈med** (derkenar)

[332] Derùn-en-derùn: *İçerü* maúnäsınadur ve laf®ı ämùn laf®ndan müştaø emrdür. Æarìø-ı iştiøäøì budur ki mu◊äriú *äyed* gelür. Mu◊äriúat ≈arfi ≈aŸf olundı ve øa´r olundı. Zìra her kelime ki äΔırı *yä*õve mä-øabli *elf* ve *väv* ola *yä*nıè ≈aŸfı (…) *päy* ve *pä* gibi. **Mevlänä A≈med** (derkenar)

[333] Eger ü gerdär: Şar≠içündür. **A≈med** (derkenar)

[334] Şinäsì: *Şinä≈ten* laf®ndan müştaø fiú-i mu◊äriúmuΔä≠abdur. Maúlùm ola ki mu≠arideniè ´ì˚ası altıdur. Meşelen mu◊äriúde *şinäsed*, müfred-i ˚äõb; *şinäsened*, cemú-i ˚äõb; *şinäsì*, müfred-i muΔä≠ab; *şinäsìd*, cemú-i muΔä≠ab; *şinäsem*, mütekellim-i va≈deh; *şinäsiyem* mütekellim meúa ˚arahu. (derkenar)

[335] Miymän: *Mänden* laf®ndan müştaø emrdür, *mìken* gibi. **A≈med ra≈metu'lläh.**

[336] İlähì tä felek bäøì ve úarş u ferş ola øäõm
Saèa ûõmr-i ebed vire ` udä-yı Bäøì vü Däõm
Mefäûlün mefäûlün mefäûlün mefäûlün
Hezec ba≈rı müşemmendür ki eczäsı øamu sälim. (derkenar)

38a 156 Büverzìden[337] özenmekdür neverdìdendürür dürmek
Zemìn räΔùk berkenden[338] nedür yeri ≠øèuz dürtmek

157 Rübùden[339] øapma˚a dirler nümùden[340] yaúnì göstermek
Zidùden[341] pasdan açmaødur büsùdendür daΔı sürmek

158 Resen ip täften[342] bükmek yavu güm yäften[343] bulmaø
Resìden irmek ü dirmek piçìden[344] bäften[345] örmek

159 ` ırämìden Δıräşìden ´alınmaø ≠rmalamaødur
™avurmaø oldı dämìden demìden yaúnì üfürmek

160 · ıjìden oldı sürtünmek bigerdìdendürür dönmek
Gezìdendür[346] ı´ırmaø daΔı segläyìden[347] it ürmek

161 Yalıè tef sùΔten[348] yanmaø derz yiv dùΔten dikmek
` amìden rùften[349] yaúnì egilmek daΔı süpürmek

162 Olur engäşten[350] efräşten[351] sezmek ü øaldırmaø
DaΔı pendäşten berdäşten ´anma˚u götürmek

163 Æabìdendür ≠alabımaø demìden sebze ürpermek
Remänìdendür[352] ürkütmek resänìdendür[353] irgürmek

---

[337] Verzìden: Ma´dardur. Evvelinde olan *bä* zäðddür. Zìrä ma´dara ve müşteøäðne *bä* ziyäde øılınur taðkìd ve taΔfîf içün. Eger ziyäde olunan kelimeniè evveli maÒmùm olup yäΔud ma´dar olsa maÒmùm olur ve illä meksùr olur. MuÒärìú *verzed* gelür. **A≈med** (derkenar)

[338] Bùúyä; renk maúnäsı úale't-taf´îl yiri ≠øèuz yuøaru øoparmaø. **A≈med** (derkenar)

[339] MuÒäriú *rubäyid* gelür emri *be-rubä.* **Ahmed** (satır altı)

[340] Nümùden: MuÒäriú *nümäyed* gelür emri *be-nümä.* **A≈med** (satır altı)

[341] MuÒäriú *zidäyed* gelür, emri *bizdäy*. **Ahmed** (derkenar)

[342] Täften: *Yanmaø* ve *yaømaø, øızmaø* maúnäsına ve *açlıø* ve *bükülmek* ve *burmaø* ve *yüz döndürmek* maúnäsına gelür. MuÒäriú *täyed* gelür. (derkenar)

[343] Yäften: MuÒäriú *yäyed* gelür. **A≈med** (derkenar)

[344] Biçìden: *Bä* zäðd; çìden, *düşürmek* maúnäsınadur. MuÒäriú *çìd* gelür, emri *be-çìn.* **A≈med** (derkenar)

[345] Bäften: MuÒäriú *bäyed* gelür. **A≈med** (derkenar)

[346] MuÒäriú *gezed* gelür. (derkenar)

[347] Läyìden: MuÒäriú *läyed* gelür. (derkenar)

[348] MuÒäriú *sùzed* gelür. (derkenar)

[349] MuÒäriú *rùzed* gelür. (derkenar)

[350] MuÒäriú *engäred* gelür. (satır altı)

[351] MuÒäriú *efräzed* gelür. (derkenar)

[352] Müteúaddìdür. Zìrä a´lında *remeden* idi. **Ahmed** (satır altı)

[353] Müteúaddì *resräst*. **A≈med** (derkenar)

164 Çi bäşed serd ter ez-yaΔ zi-merdüm[354] ΔΨişten dìden
N'ola[355] ´ovu˚ raø buzdan ädemden kendözin görmek

38b 165 Mefäìlün mefäû lün mefäû lün mefäû lün
Gerekdir kendözin bilmezlere kendüyi bildirmek

æı≠ín Der-Ba≈r-ı Kämil
(Mütefâilün mütefâilün mütefâilün mütefâilün)

166 Na®ar itdügümce cemäliè e gözümüè ◊ıyäsı mezìd olur
Lebièiè beyänın iderisem dil ü cän ´afäsı mezìd olur

167 Mütefäú lün mütefäú lün mütefäú lün mütefäú lün
Bu ba≈r-ı kämil oøursaè sözüèüè bahäsı mezìd olur

168 Süde şìr ü tù didi øayma˚ a füledür[356] a˚ ız hem a˚ ız dehän
Sürüye kele[357] tele tora di dele ´aèsara dile di zebän

169 Ulu Δäna[358] key daΔ ı key øaçan øışa dey digil süciye di mey
æamışa di ney sièire di pey ilige di muΔ süèük üstüΔΨän

170 Tere ya˚ ı meske vü yayı˚ ıè adı nehredür ulu behredür[359]
Öde[360] zehre di øavuø u ≠avuø biri äbdän[361] biri mäkiyän

171 Ügi kùf u ba≠u øaz u fäΔ te ügeyik keläje çü[362] ´aøsa˚ än
æuşa mür˚ di beçe[363] yavrıdur yuva länedür daΔ ı äşiyän

172 Şu kücücek ev k'ola yay içün aèa käje[364] di øamış olsa ol
Di aèa neyìn eve Δäne di direge sütùn eşik äsitän

---

[354] Zi: *Ez* maúnäsınadur. (derkenar)
[355] "Ne ola" ifâdesi vezin gereği "n'ola" şeklinde okunmuştur.
[356] Füle: *Süd a˚ zı*, *şirìd* ile daΔ ı cäğzdür. (derkenar)
[357] Kele: Käf-ı úAcemìle *lämı*è taΔ fîfi ve terdìdi cäğzdür. *Sürü* maúnäsına mu≠aøä gerek øoyun sürüsü gerek säğır ≈ayvanät sürüsü olsun. Fet≈-i käf-ı Acemì ile (…) maúnäsınadur. **A≈med** (derkenar)
[358] Yaúnì *ulu sul≠ân.* (satır altı)
[359] Yaúnì *naΔ îb*. (derkenar)
[360] úArabca *müräre* dinür. (satır altı)
[361] Ábdän bi-sükùni'l-bäğ øavuø ™Ψ≈ä≈. úAcemì, úArabca *meşäne* dinür. **A≈med** (derkenar)
[362] Kelime hata ile "Δù" şeklinde yazılmıştır.
[363] Peçe; teşdìd iledür vezn içün ta≈fîf olundı.
Peçe, teşdìd ile taΔ fîf ile *yaøında ≠o˚ mış o˚ lan*a ve *yavrı* øanøı ≈ayvändan olursa olsun ve *øuş yavrısı*. **Niúmetu'lläh** (derkenar)
[364] Käje: *Kùm*dur ki bustäncılar ve ´ayyädlar çörçöpden çatarlar üstini ot ile örtüp içine girerler. **~ alìmì** (derkenar)

39a 173 Saèa yegrek ol ki øul olasın dìn ulusına øo bunı anı
Betu[365] bihterän ki rehì şevì be-büzürg-i dìn bihil[366] ìn ü än

174 Mütefäúlün mütefäúlün mütefäúlün mütefäúlün
Küçücekden ol ki edeb ögrene büyüyüp úazìz ola bì-gümän

æı≠úa Der-Ba≈r-ı Väfir-i Müşemmen
(Mefâiletün mefâiletün mefâiletün mefâiletün)

175 Şehä dileseè ki tä bulasın Δazäin-i pür dürr ü güheri
İşit sözümi bu väfir ba≈ra bir na®ar it alup hüzeri

176 Mefäúletün mefäúletün mefäúletün mefäúletün
Buèa úArabì bu≈ùri düşer ne Türkì düşer ne Δod Tatarì

177 Tegerk[367] ≠olu vü yaΔçe daΔı di berf øara dipiye deme
Di mìş øoyun øuzuya bere çobana şubän sürüye reme

178 Di ˚alle taΔıl boyunduru˚a di yù˚ u yabaya[368] hedy velì
Ögendire ˚äv-şeng ü ´aban oøına di hìş zevle[369] sime

179 Güzel keş[370] ü keş ne øoltuø içi bikeş çek ü çekme yaúnì mekeş
Di eblehe gùl[371] ü şeyda delü di gìc[372] uya [vü] fülìve seme

180 Sen ata cänı edeb yolına yüri k'olasan[373] yarar øamudan
Tu cän-ı peder be-räh-ı edeb birev ki şevì sere[374] zi-heme

---

[365] *Bä*dan maø´ùrdur. úArabìde *ilå* maúnäsına yaúnì *ileyk*.
Tù: Väv-ı mektùb ˚ayr-ı melfù®ile *ente* maúnäsına. **A≈med** (derkenar)

[366] Bihil: *Heşten* laf®ından müştaø emr-i ≈äÛırdur. Zìrä muÛäriú *heled* olur. BaúÛılar *helìden* laf®ından müştaødur dimişler. **A≈med** (derkenar)

[367] *Käf-ı evvel*iè fet≈asiyle ve *rä*nìè ve *käf-ı şänì*niè sükùniyle *uvacıø ≠olu* ki gökden ya˚ar. **A≈med** (derkenar)

[368] Mizräh, yaba. (derkenar)

[369] Färisìsi *seme*. (derkenar)

[370] Keş: Käf-ı úArabìyile *keşìden* laf®ından müştaø emr ve *øoltuø* maúnäsına. Fet≈i käf-ı úAcemìle *näzik* dimek olur. **~ alìmì** (derkenar)

[371] Gùl: Käf-ı úAcemìniè imälesiyle *bön, ebleh* maúnäsına. **~ alìmì** (derkenar)

[372] Kìc: *A≈maø* ve *kendüyi begenür ve öger*. **~ alìmì** (derkenar)

[373] "ki olasın" ifâdesi vezin gereği "k'olasın" şeklinde okunmuştur.

[374] Sere: Fet≈i sìn ile *geçer aøça* ve *her nesneniè maøbùli* ve *≠a˚ başında olan ≠ar yol* maúnäsına. **~ alìmì** (derkenar)

39b 181 Müfäúletün müfäúletün müfäúletün müfäúletün[375]
~ arämı yime yalanı dime di úyş u ˚ ama şükür bu deme

æı≠úa Der-Ba≈r-ı Hezec-i Ahreb-i Mekfùf
(Mef'ûlü mefâîlü mefâîlü feûlün)

182 Fur´atları fevt itme ki teõΔìr-i Δarecdir
Şiddetlere ´abr eyle ki miftä≈-ı ferecdir

183 Mefûlü mefäûlü mefäûlü feûlün
Bu aΔreb-i mekfùfıla ma≈Ÿûf-ı hezecdir

184 Di çevreye pìrämen ü iølìme di kişver
Demürciye øuyumcıya ähen-ger ü zer-ger[376]

185 DerΔùr ne dürür läyıø u hem daΔı[377] sezävar
Áräm[378] dölenmeø bezek äräyiş ü zìver

186 Yarar ne durur mì-sezed ü daΔı yaraşur
Mìzìbed[379] ü mäned[380] øala[381] mìmäned[382] beèzer

187 Dendän diş erişdir bilek ü tär ärişdir[383]
Pùd ar˚ ıca di peşm yüèe øälıba pister

188 Yuøarlı˚ a bäläter ü bälä boy u Δoy der
İlerlige di pişter ü gerilige pester

---

[375] A´lında *4 mefäúlün*dür. ` arb oldıøda *mefûlü* olur. Cüz-i §änì ile §äli§kef oldıkda äΔırdaki säkin düşer mä-øabli müte≈arrik øalur. Cüz-i räbiú≈aŸf oldıøda sebeb-i Δafîf-i äΔır düşer *mefäû* øalur yirine *feûlün* virilür. Pes maúlùm ola ki bu ba≈r ba≈r-ı hezec ´adr ve ibtidäsı aΔreb, ≈aşvları mekfùf, úarù◊ ve ¬arbı ma≈Ÿûfdur. **A≈med** (derkenar)

[376] İşbäúile oøunur. **A≈med** (satır altı)

[377] *Yä* okunmaz. **A≈med** (satır altı)

[378] Yaúnì *ber-øarär olmaø*. **A≈med** (satır altı)

[379] Mì-zìbed: *Zìbìden* laf®ndan müştaø mu◊äriúdür. **A≈med** (derkenar)

[380] *Mänden* laf®ndan müştaø mu◊äriúdür. (satır altı)

[381] Meşelen, *mìsiz*deki *fälän kes ìncä äyed* yaúnì yardaki *øalä-kes* bunda gele. **A≈med** (derkenar)

[382] Mä-ned-Be-ned: Beèzer. *Nisten* laf®ndan müştaø mu◊äriúdür. *Däl*e ≈areke virilür. Lä-acl vezn. **A≈med** (derkenar)

[383] Tär: *Arìş* ve *til* maúnäsına *tär-mùr* virilir *tär-mär≠ar≠a˚an** maúnäsına. (derkenar)

* "Æar≠a˚an" kelimesisinden maksat "darmadağın, dağınık"tır. Ayrıca "tär" kelimesi ifâde edilen anlamının yanı sıra sözlükte "İpek, saç, saz telleri ve benzerleri, eski adı "arış" olan boy ipliği ve karanlık" anlamlarına gelmektedir. Kelime için bkz. Şükun, Farsça-Türkçe Lugat, C.1, s.547.

40a 189 Reh-ber[384] øula˚ ız ber yemiş ü uyıcı peyrev[385]
Peykär[386] ´avaş ´ùrete di çehre vü peyker

190 Mìdäd[387] bemen[388] virdi baèa úadldürür däd
Dädär digil úadile di øardaşa däder

191 Mülk issi Δudävend[389] ü Δıdìv ü pişläb[390] iyü
Berde[391] øaravaş øul daΔı dirler øula çäker

192 Hem oldı sipeh-där[392] u sipeh-bed çeri başı
Därä ulu sul≠ána di ≈ükmidici däver

193 Mirrì≈e[393] di Behräm Zü≈äldür[394] daΔı Keyvän
Gün batdu˚ ı yir bäΔter ü ≠o˚ dugı Δäver

194 Güçlüye tüvänä dediler lìk bahädır
Alp oldı vü nìv oldı dilìr oldı diläver

195 Şaşıya di lucu vü daΔı lùk elsize bì-dest
Leng aøsa˚ a di dilsize läl äyed ü ´a˚ ır ker[395]

196 æızamı˚ a[396] sürΔìze di düjbiye[397] dürür bez
40b Dünbel çıban äjuΔ sigil er merd uyuz ger

---

[384] Va´f-ı terkìbì a´lında** *bezende-i räh* idi. **A≈med** (derkenar)
** Kelime yanlışlıkla iki kere yazılmıştır.
[385] Va´f-ı terkìbìdür. A´lında *revende-i pey* idi. **A≈med** (derkenar)
[386] Peyikär, bi'l-kesreti'l-mechùleti ve bi'l-käfi'l-Färisì *el-≈arb.* (derkenar)
[387] Mìdäd: Fiıl-i mä◊ìdür. *Däden* laf®ndan müştaø. (derkenar)
[388] Bemen: *Bämen* laf®ndan maø´ùrdur. *İlä* maúnäsına. **A≈med** (derkenar)
[389] ` udävend-i gär: İş ıssı.
` udäy-kän: *Ulu ´ä≈ib*, *devlet* ve *mälikäne* maúnäsına. **Miftä≈u'l-Lu˚ at** (derkenar)
[390] *Şitäften* laf®ndan müştaø emr-i ≈ä◊ırdur. *Şitäfet* mä◊ìsi, *şitäbed* mu◊äriúdür. Edät-ı mu◊äriúat ≠ar≈ olunup oluna. *Bä* gelse *pişläb* olur. **A≈med** (derkenar)
[391] Fet≈-i *bä* ile øardaş ve øul dimekdür. (derkenar)
[392] Sipeh-där: Sipeh, *sipäh* laf®ndan maø´ùrdur ve *sipeh-där* va´f-ı terkìbìdür. **A≈med** (derkenar)
[393] Kevkebi'l-fülki'l-Δämis. (derkenar)
[394] Bi'l-≈äğ'l-mühmele kevkebi'l-fülkü's-säbiú (satır altı)
[395] Käf-ı úArabìle. (satır altı)
Ger: Käf-ı úAcemìle üç maúnäya gelür. Evvelen *uyuz úlleti*, *cerab* maúnäsına. £äniyen edät-ı fäúldür, ismiè äΔırına gelür anıè fäúliyyetine delälet ider; *kùze-ger* ve *≈oøøa-ger* gibi. £älişen edät-ı şar≠dur. *Eger* laf®ndan taΔfìf olınmışdur. **~ alìmì** (derkenar)
[396] İstibäúle oøınur. (derkenar)
[397] Düj ve düjbiye, *bez* maúnäsınadur, *düjpìh* diyilür. (derkenar)

197 Pìrùz ®afer öngülik oldı segäliş
Pädäş[398] kişi kìnin ödeşmek daΔı keyfer

198 Buyruø ≠ıt vü gir yola vü ≠o˚rı yüri däğm
Fermän-ber[399] ü der[400] şev[401] be-reh ü räst-rev ìder

199 Mefûlü mefäûlü mefäûlü feûlün
ûlme úamel it tä bulasın cennet ü kevşer

æı≠ía Der-Ba≈r-ı Hezec-i AΔreb-i Müşemmen
(Mef'ûlü mefâîlün mef'ûlü mefâîlün)

200 Gülzär-ı cinän lu≠fı hüsnüède müzeyyendür
Şìr ü úasel ü şekker laúlìède mübeyyendür[402]

201 Mefûlü mefäûlün mefûlü mefäûlün
Vezn-i hezec-i aΔreb budur ki müşemmendür

202 Hem yaya di täb-istän[403] di gölgeye hem säye
Hem daΔı zimistän øış di øoèşıya hem-säye

203 Hem yaz bahär oldı päyìz güze
Issı di vü ´ovuø di germäye[404] vü sermäya[405]

204 Ol kim ola a´lı arı ol päk-nijäd oldı
41a Ol kim ola a´lı alçaø ol oldı fürù-mäye

---

[398] Pädäş: İkidür. Biri müfred biri mürekkebdür. Müfrediè maúnäsı *cezä*dur. Nitekim bu beytde väøiúdür: *Sen itdüklerièi unutma yoldäş / Bulunur her işe elbetde pä-däş.* Mürekkeb olan *ayaø-däş* maúnäsınadur. A´lında *päy-däş* idi, bu maøämda muräd müfreddür. (derkenar)

[399] Laf®ı ber, *berhem* laf®ından müştaø emr-i ≈ä◊ırdur. *Fermän, buyruø* maúnäsınadur. Yaúnì *buyruø ilet!* (derkenar)

[400] Laf®ı der, ®arfiyyeti meşúurdur. (derkenar)

[401] Şev: Emr-i ≈ä◊ırdur. *Şuden* laf®ından müştaødur. *Şev* dimek *gir* dimekdür. (derkenar)

[402] Fi'l-väøiú zi≈äf-ı Δarb ´adr ve ibtidä ve ≈aşvlarınıè cüz-i şänìsindedür ammä erbäb-ı úarù◊ mecmùúı aΔreb dirler. **A≈med** (derkenar)

[403] Lisän-ı Färisì'de *sitän* zamanla mekän ortasında müşterek olan ®arfiè ismidür. Zamän muräd olan yirde istiúmäl olunur. Meşelen *täbe-yäbistän* dirler; maúnä-yı Türkìsi *≈araret zamänı* dimekdür. *Tä*nıè lisän-ı Färisìde bir øaç maúnäsı vardur. Evvelen *isilik*dür. Burada ol maúnå muräddur. Ve øışa *zemistän* dirler; maúnä-yı Türkìsi *burùdet zamänı* dimekdür. Lisän-ı Färisìde *zem ´*ovuølu˚a dirler. Æopra˚a ≠abiúatı bärud oldı˚ı-çün dimişlerdür. **Deøäyıøu'l-~ aøäyıø** (derkenar)

[404] İssi vaøt. *Yä*lar edät-ı mefûldür. (derkenar)

[405] TYövuø. (derkenar)

205 Ámäde[406] yaraølanmış perdäΔte[407] düzelmiş
Näzlanma˚ u duz nemek-näzìden ü pìräye[408]

206 Mähì balıø oldı mär yılan øarınca mùr
Aøreble çıyän adı gej-dümdür[409] ü ´ad-päye[410]

207 İmrùz ki endùzì[411] ferdä bemiyän äyed
Bu gün ki øazanursın yarın gelür ortaya

208 Mefûlü mefäûlün mefûlü mefäûlün
Yoødur iki ûlemde eylik gibi ser-mäye

æı≠ín Der-Ba≈r-ı Recez-i Müreffel-i Murabbaú
(Müstef'ilâtün müstef'ilâtün)

209 Dil bende saèä hem cän çäker
Välih yüzü ki hem şems-i Δäver

210 Müstefúlätün müstefúlätün
Oldı müreffel ba≈r-i recez-ter[412]

211 æoømışa dirler kendìde kende[413]
Bügsüst'[414] üzülmüş øopmışa kende

212 FerΔunde ferruΔ øutlu vü ≈urrem
Şäd a˚ lamaø gülmek girye Δande

---

[406] Ámäden laf®ndan müştaø ism-i mefûldür. (derkenar)

[407] PerdäΔte: *PerdäΔten* laf®ndan müştaø ism-i mefûldür. Mu◊äriú *perdäzed* gelür. **A≈med** (derkenar)

[408] Pìräye, *bezek* maúnäsınadur. *Bezek iyleme* maúnäsına istiúmäl azdur, *pìräye-gen* dimek gerek. (derkenar)

[409] Kej-dum: Mürekkebdür. Maúnä-yı Türkì'si *egri, øıvırnø* dimekdür.úAøerebe tesmiyesi ®ähirdür. **A≈med** (derkenar)

[410] ™d-päye: Maúnä-yı Türkì'si *yüz ayaø* dimekdür. Çünki çıyanıè aya˚ ı çoødur. Anıè-çün *´ad-päye* dinilür. **A≈med** (derkenar)

[411] *EndùΔten* laf®ndan müştaø mu◊äriú-i muΔä≠abdur. **A≈med** (satır altı)

[412] Bu ba≈r-ı recez, ma≠ì ve müreffeldür. Şa≠ oldur ki beytiè nı´fı ≈aŸf olur. Müreffel oldur ki äΔırda väøıú olan veted-i mecmùú üzerine bir sebeb-i Δafîf ziyäde olunur. Meşelen *Müstefúlün müstefúlün* terk olur *müstefúlätün*e naøl olunur. **A≈med** (derkenar)

[413] Fet≈u käf-ı úAcemiledür. İkisi de ism-i mefûldür. Ma´darı *kendìden* olsa yäΔùd *kenden* olsa. **A≈med** (derkenar)

[414] *Yä* zäğddür *kesten* laf◊ından müştaø ism-i mefûldür. Mu◊äriú *kesden* gelür. **A≈med** (derkenar)

41b 213 Bil Áferìnende[415] Yaradıcı[dur]
Rızø viricidir rùzì-dehende[416]

214 Hem yeliciye pùyende[417] dirler
Segirdiciye dirler revende

215 Hem çekici hem depeleyici
Oldı keşende[418] daΔı küşende

216 ` od-rä sütùden[419] kendüyi ögmek
Läf urıcıdur hem keb[420]-zenende[421]

217 Her çi bi-Δ¥áhì[422] rev[423] Δ¥áh der tu
Her ne dilerseè vär iste sen de

218 Müstefúlätün müstefúlätün
Sen senden olma ˚äfil igende

æı≠ía Der-Ba≈r-ı Kämil-i Muøattaf-ı Müşemmen
(Mütefâilün feûlün mütefâilün feûlün)

219 Şikeri ≈acìl øılupdur lebièiè nebät u øandı
İreli ´açıè nesìmi bu úabìr ü misk utandı

220 Mütefäúlün feûlün mütefäúlün feûlün
Buèa kämil-i muøa≠af[424] didiler a cän efendi

---

[415] *Áferìden* laf®ndan müştaø ism-i fäúldür. Mu◊äriú *äferìned* gelür. **A≈med** (derkenar)

[416] Rùzì, bu maøämda *rızø* maúnäsınadur. Zìrä nefs-i kelimedendür. Dehende, *däden* laf®ndan müştaø ism-i fäúldür. Mu◊äriú *dehed* gelür. **A≈med** (derkenar)

[417] Pùyende: *Pùyìden* laf®ndan müştaø ism-i fäúldür. *Pùyed* mu◊äriúdür. **A≈med** (derkenar) Bi'l-bäð'l-Acemiyyeti. **Ahmed** (satır altı)

[418] *Keşìden* laf®ndan müş≠aø ism-i fäúldür.
÷amm-ı käf-ı úArabìyile *keşten* laf®ndan müştaø ism-i fäúldür. Mu◊äriú *keşed* gelür. **A≈med** (derkenar)

[419] Mu◊äriú *sitäyed* gelür. **A≈med** (satır altı)

[420] Lafıè vardugı iç yüzi, bu maøäm maúnäsına. (satır altı)

[421] *Züdìden* laf®ndan müş≠aø ism-i fäúldür. Mu◊äriú *zened* gelür. (derkenar)

[422] Bi-Δ¥áhì: *Ya* zäðiddür. Laf®ı Δ¥áhì Δ¥*isten* laf®ndan müştaø fiıl-i mu◊äriú muΔä≠ab müfred ve ˚äðbi Δ¥*áhed* gelür. **A≈med** (derkenar)

[423] Rev: *Reveften* laf®ndan müştaø emrdür. Mu◊äriú *reved* gelür. *Rùden* edät-ı emr ≈aŸf olındı. (derkenar)

[424] Bu ba≈r kämildür ki ≈aşvlarınuè cüzõi evveli ve úarù◊ı ve ¬arbları mu◊mer-i makbùldür mä-bäøì sälimdür. Zìrä *mütefäúlün* mu◊mer olduøda ≈arf-i §änì säkin olur *müstefúlün* laf®na naøl olınur. Laf®ı *müstefúlün* kebl olduøda sìn ve nùn säøı≠olur *müstefúl* øalur *feûlün* laf®na naøl olunur. Pes muøa≠af diledügi kizb-i ´arì≈dür. Zìrä øı≠f sebeb-i Δafìfi ≈aŸf idüp mä-øablini säkin øılma˚a dirler. Öyle olsa

221 Nedür ustura sütürre[425] øazımaødurur sütürden
Bilgü fisän fisäne meşel vü øı´ır sütürven[426]

42a 222 Didi dikmege nişänden[427] daΔı ´açma˚a feşänden[428]
DaΔı ´ıøma˚a füşürden daΔı ≠èma˚a füsürden

223 Ba˚al oldı øoltuø a˚ız buca˚ına lünç dirler
Buca˚a di künc lìkin oturaødurur nişìmen

224 Dimiş otla˚a çerägäh[429] daΔı otlu yer úalefzär[430]
Ota di giyäh oraø däs nedürür nüvär örken[431]

225 Şemem oldı çaruø adı işim[432] oldı daΔı ränìn[433]
æara eve didi har-geh[434] øalabaø[435] ne ola gerzen

226 Beheme tu nigùyì kün be-tu pend ìnek[436] ez-men[437]
æamuya sen eylik eyle saèa ögüt işte benden

---

mütefäúlün øı≠f olup yirine *feúûlün* virmek mümkin degüldür. ` u´ù´ä ma®ìnn-ı øı≠f ancaø *müfäúaletün* laf®ındadur. Allähu äúlem menşeõi ˚ala≠ eczäõi kämil ile eczäõi väfiri farø itmemekdür. **A≈med** (derkenar)

[425] Sütürre: Färisìdür. Sütürre gibi gelen *üstüre* istiúmäli ˚äyet çoødur. Nite-kim bu beytde väøìúolmışdur. Beyt: *Üstüre çined zebän-ı tìr-bäfet* (…) *tüväned şiköfet. Ve Şerafe'd-dìn* (….) buyurmışdur. (…)

[426] úAøìm yaúnì ≠o˚urmayan Δavätìn ve ≈ayvanät. *Sütürdän* daΔı dinilür. (derkenar)

[427] Yaúnì a˚ac ve ˚ayrı şeyõ bir yire dikmek. Mu◊äriú *nişäned* gelür. **A≈med**

[428] *İfşänden* daΔı dinür.Mu◊äriú *feşäned* gelür. **A≈med** (derkenar)

[429] Laf®ı çerä, *otlaø* ve *otlamaø* maúnäsına gelür ve laf®ı *gäh* zamän ve mekän arasında müşterekdür. Maúnä-yı Türkì'si *otlamaø yiri*dür. **A≈med** (derkenar)

Çerä-gäh: *Otlaø yiri*dür, laf®ı mürekkebdür bir cüzi *çerä* bir cüzi *gäh*. *Ma≈all* maúnäsınadur. A´lında *gäh-ı çerä* idi úalem olıcaø mu◊äfun ileyh taødìm olındı. **A≈med** (derkenar)

[430] *Zär* ism-i cämiddür. Baú◊ı laf®ıäΔırına iştiøäøı yoødur. Lisän-ı Färisìde şol maúnädan úbäretdür ki andan Türkì dilde gäh kelìmeye *lik* il≈äø itmekle taúbìr olunur. Meşelen *ekinlik* dir úAcem *kişt-zär* dirler ve gäh *luø* laf®ı getürilir ≠uzluø dirler úAcem *nemek-zär* dirler. **Deøäyıøu'l-~ aøäyıø** ´ä≈ibi ta≈øìø itmişdür. Pes bu maøämda *úalef-zän*ı maúnä-yı Türkìsi *otlaø* dimek olur. **A≈med**

[431] Yaúnì ur˚an. (satır altı)

[432] İşim: Çakşìr, şalvär. **Niúmetu'lläh.** *Íşìm* didikleri nesne ki *şalvär* dimekle meşhùrdur. **~ alìmì** (derkenar)

[433] Çaøşìr ve ≠ammäne ve şalvär. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

Ränìn laf®ında olan nisbet içündür ve *yäõ* zäõddür täkìd içündür. Rän, *uyluø* maúnäsınadur. Pes *ränìn, uylu˚a mensùb* dimekdür ki Türkì'de *işim* dirler. **A≈med** (derkenar)

[434] ` ar-geh: Pädişähıè ota˚ı ve øara ev. **Miftäú≈** (derkenar)

[435] Kelime kalpak anlamındadır.

[436] Laf®ı *ìn* øarìbe işäret içündür. Gäh olur äΔırına käf-ı úAcemì getürürler ta´˚ìr için *bunca˚az* maúnäsına olur. Çün rùz-kìde uşda ˚äõb øarìbde istiúmäl olunur. Anıè laf®ınıè maúnäsında müstaúmeldür. **A≈med** (derkenar)

[437] *Nìgù*nıè ve *nigùn*uè äΔırına gäh olur ki *yä-yı nisbet* il≈äø iderler *i≈sän* maúnäsın iøäme ider bu beytde väøiú olmışdur. Beyt: *Nigùyì kerden ender ≈aø ker-kän / Bedì bäşed be-cä-yı gù sefendän.* **Deøäyıø** (derkenar)

227 Mütefäúlün feûlün mütefäúlün feûlün
Yaramazla yär olma eyülerden iylik ögren

æı≠úa Der-Ba≈r-ı Mu◊äriú-i AΔreb
(Mef'ûlü fâilâtün mef'ûlü fâilâtün)

228 RuΔsärıè üzre ol Δäl Δäl üzre ol siyeh mù
TMan ateş üzre úanber úanberde dùd-ı Δoş-bù

229 Mefûlü fäúlätün mefûlü fäûlätün
Olsa mu◊äriú-i aΔreb[438] vezni olur anıè bu

42b 230 Balçıø gil äheg alçı hem øılçıø oldı däse
Mìtìn külünk ü kürek pärù[439] di daΔı mäse[440]

231 æaplaè[441] peleng øolaè teng[442] oldı ≠ar hem teng
Mani kitäbı Erjeng[443] di jeng is ü pasa

232 Æurna külengdür reng[444] ≠a˚ keçisi[445] velì neng
úÁr oldı Δatne sünnet minnet dimiş sipäsa

233 Heft[446]-dänedür úäşùra aşı vü ya˚ rù˚ än
Biryän aşına gùdäb dirler çana˚ a käse

234 Encäm ´oè [u] düşnäm sögmek sitäyiş[447] ögmek
Deşt ovadur leken ≠aşt pingän dinildi ≠asa

235 Engür üzüm erikdür älù murùd emrùd
Sìb elma när enär u gülnär di kiräsa

---

[438] Ba≈r-ı mu◊äriúa´lında *mefäûlün fäûlätün mefäûlün fäûlätün* idi. *Mefäûlün*leri Δarb oldıøda yaúnì mìm olandan nùn äΔırından düşüp *fäûl* øalur yirine *mefûl* virilür. **A≈med** (derkenar)

[439] Pärù, kürek. Anıèla nesne kürülür. **~ alìmì** (derkenar)

[440] Sìn-i mühmele ile *maşa* maúnäsına. (derkenar)

[441] æaplän. (derkenar)

[442] Teng: Nùnıè sükùnıyla *≠aracıø* ve *eyer øolanı* ve *çuväl* ve *´arp dere* ve *müşkil* ve *täy* ki yüküè bir yanıdur ki Rùmìler *denk* ve *≠a˚ depesi*. **Niúmetu'lläh** (derkenar)
Sükùn-ı nùn ile *≠arlıø* maúnäsına ve *øoläın, ≠ar en* maúnäsına ve *müşkil* ve *´arb olan dere*. Bu maúnå únde't-ta≈øìø evvelki maúnädan münşeõdür. **~ alìmì** (derkenar)

[443] Erjenk, Mänì naøøäşıè fenn-i naøşda teõìf itdügi kitäbıdur. **A≈med** (derkenar)

[444] Renk: İki maúnäya gelür *boyaø* ve *≠a˚ keçisi*. (derkenar)

[445] İşbäú*käf*iledür. (satır altı)

[446] Heftedän: úÁşùrä aşı ve mercimek gibi ≈ubùbatdan bir øısmıdur. **Niúmetu'lläh** Münäsebeti ®âhirdür. **A≈med** (derkenar)

[447] Sitùden laf®ndan ism-i ma´dardur. **A≈med** (derkenar)

236 Atmaca bäşe äluh ≠avşancıl u ≠o˚an[448] bäz
Yùhe[449] delüce ≠o˚an hem şeb-pere yarasa

237 İvmek sevinmek ile oldı ba≠ar velìkin
43a Hem Δärδär dirler olsa göèülde tasa[450]

238 Şädì[451] mekün tu bä-sùr[452] enduh[453] meyär bä-sùk[454]
Sevinme sen dügüne ˚u´´a getürme yasa

239 Mefûlü fäúlätün mefûlü fäúlätün
Sul≠ân-ı úlem oldı øäniúolan peläsa

æı≠ía Der-Ba≈r-ı ` afîf-i Müseddes-i Maø´ùr
(Fâilâtün mefâilün fa'lün)

240 Gözünüè fitnesine can meftùn
™açınıè úıødesine dil mecnùn

241 Fäúlätün mefäúlün faúlün
Bu Δafîf[455] oldı øa´rıla maΔbùn

242 Ayu Δırs u ≠oèuz ne Δùk[456] ü güräz
Seg meges it sièek di Δergez[457] üyez

---

[448] Æo˚an cinsine mu≠aøä úAcem *bäz* dir. Büyük ≠o˚ana *şäh-bäz* dir ammä *çaøır* Δu´ù´ıyıla aúläm-ı ˚älibeden olmışdur. Mu≠aø Ÿkr olınsa muräd *çaøır* olur. Nite-kim bu beytde väøıúolmışdur. Beyt: *Rab≠ı bäz tìr-i äheng ≈ìzed / Be-raø´-ı gebg şähìn-cenk mìzed* (derkenar)

[449] Delice ≠o˚an baúûılar øara göz didikleri øuşa dirler. (derkenar)

[450] *Mätem* maúnäsına yaúnì *yäs itmek*. **A≈med** (derkenar)

[451] Şädì: *Yä* ma´dariyyedür. Maúnä-yı Türkì'si *şädlıø iylemek*. *Me-kün kerden* laf®ndan müştaø nehy-i ≈ä◊ırdur. Yaúnì *sevinme* dimekdür.

[452] Sùr: Dügün ve øonmaø ve şädlıø ki dirilüp úşret iderler. **~ alìmì** (derkenar)

[453] Enduh: *Endùh* laf®nıè maø´ùrı. **A≈med** (derkenar)

[454] Sùk: *Yäs* ve *maúıyet* maúnäsına gelür ve bu˚dayıè ve arpanıè başına *Δùşe* maúnäsına ve köle olan kimseye *sùk* dirler. **~ alìmì** (derkenar)

[455] Ba≈r-ı Δafîf a´lında *fäúlätün müstefúlün fäúlätün* idi. Cüzø-i şänì Δabn oldıøda sìn düşer *müstefúlün* olur yirine *mefäúlün* virilür. Cüzø-i şäli§ Δabn oldıøda (…) düşer *fäúlätün* øalur. ~ aŸf oldıøda äΔırından sebeb-i ≈afîf düşer *feúlä* øalur yirine *feúlün* virilir. Maúlùm oldıgı bu ba≈r-ı Δafîf cüzø-i evveli sälim cüzø-i ´änì maΔbùn cüzø-i şali§ maΔbùn ve maΔŸûf. Rubäúde yazılan ˚ala≠ma≈◊ùr úadem-i imtiyäzdan näşìdür. **A≈med ra≈imehu'lläh**. (derkenar)

[456] ` *ùk* ve *güräz* bunlaruè ikisi bir cinsdür *Δùø* ehlìsinüè *güräz* dişisinüè adıdur, azıludur.

[457] Va´f-ı terkìbìdür. A´lında *gezende-i Δar* idi. Yaúnì *eşek ı´ırıcı gelen üyez* maúnäsına istiúmäli úörf-i úämdur. **Mìr A≈med** (...) Ve'l-**Müşennät** (derkenar)

243 Dirsege värin ü bidest øarış
æola bäzù di hem øulaca di bäz

244 Sùzen igne gez arşın u sùfär
Oø gEzidür daΔı di ´ınduya käz

245 Pehen[458] ya´´ı yo˚un sitebr ü øı´a
Kùte[459] vü gird digirmi uzun ne diräz

43b 246 Dìde göz gör bibìn[460] ü baø biniger[461]
Yaø bisùz[462] ez bisäy[463] eyle bisäz[464]

247 æamçıdur täziyäne yurt itmek
Türktäz[465] oldı hem segirt bitäz

248 æalømaødur çehìden ü bäzì
Oyun u øal˚ı berçeh[466] oyna bübäz

249 Merdümek mäş u mercimek mencù
Hem øıçì sermdür[467] ´o˚an Δùpiyäz

250 Bìmdür øorøu ´ayrudur bì-mär[468]
DaΔı bisyär çoødur endek [ü] az

251 Hem kem eksikdürür fürävän bol
Oldı Δorsend øäniúü Δır´ äz

---

[458] *Hänıè* ve *nùnı*è sükùniyledir. **A≈med** (satır altı)
Pehnä daΔı istiúmäl olınur. **A≈med** (derkenar)

[459] Kùtäh: æı´a ve yecùzu ≈aŸfu elifihi. ᵀᵀ**Ÿ≈ä≈** (derkenar)

[460] *Dìden* laf®ndan müştaø, mu◊äriú *bìned* gelür. Baú◊ılar *binìden* laf®ndan müştaø dimişler. **A≈med** (derkenar)

[461] *Nigeristen* laf®ndan müştaødur. Mu◊äriú *nigerd* gelür. **A≈med** (derkenar)

[462] *SùΔıten* laf®ndan müştaø emr-i ≈ä◊ırdur. Mu◊äriú *sùzed* gelür. Läzım ve müteúaddì istiúmäl olınur. **A≈med** (derkenar)

[463] *Sùden* laf®ndan müştaø emr-i ≈ä◊ırdur. Mu◊äriú *säyed* gelür. Baú◊ılar *säyìden* laf®ndan müştaø dimişlerdür. **A≈med** (derkenar)

[464] *SäΔıten* laf®ndan müştaø emr-i ≈ä◊ırdur. Mu◊äriú *säzed* gelür. (derkenar)

[465] Türktäz: Ya˚mä ve ˚äret için il üzerine segirdim itmek. **Miftä≈**

[466] Berçe: *Ber* zäõddür, yuøarı maúnäsını iøäme ider. Çeh, *çehìden* laf®ndan müştaø emr-i ≈ä◊ırdur, edät-ı emr ma≈Ÿufdur. **A≈med** (derkenar)

[467] æıçı didikleri ot ki bir (…) **Niúmetu'lläh** (satır altı)

[468] *Bìmär* a´lında va´f-ı terkìbì idi. Yaúnì *ärende-i bìm* yaúnì *øorøu götürüci* maúnäsına gelen Δasteye ıƗäøı münäsibdür. **A≈med** (derkenar)

252 Pìş-Δord[469] ütme øa´ıla di Δ¥id
Kefe kesmik di orta˚a enbäz

253 Göèlümüz gitdi gelmedi yiyne
Dili[470] mä reft [ü] mìneyämed bäz[471]

254 Ey güzel yüzlü beg gül ü nazlan
İy şeh-i Δùb-rù biΔand u binäz

44a 255 Fäúlätün mefäúlün feúlün
İre maø´ùda her ki ´aølaya räz

æı≠úa Der-Ba≈r-ı Recez-i Ma≠ìì-Müşemmen
(Müfteilün müfteilün müfteilün müfteilün)

256 úÁşıø olan ey gül-i ter derd-i dile çäre ider
Bir ´anemi ´arma˚ıla sìnesine çäre ider

257 Müfteúlün müfteúlün müfteúlün müfteúlün
Bu recez-i ma≠ìì bil tä olasın ehl-i hüner

258 BìΔten[472] oldı elemek hem daΔı mäşùdur[473] elek
Hem daΔı äşù gil-i surΔ[474] oldı sepùs oldı kepek

259 ` ¥äher øız øardeşe di mäder ana ata peder
Ádeme merdüm di velì merdüm-i çeşm[475] oldı bebek[476]

260 Hìme vü hìzümdür[477] odun hem daΔı Δäkister gül
Ázer od engişt[478] kömür aΔker[479] köz yaúnì zelek

---

[469] Pìş-Δord: *Ötme, úcäle* maúnäsına. **~ alìmì** (derkenar)
Bä-◊amm müsäfirler yolda yimek içün götürdükleri azuø ki pişürmege ve øotarma˚a i≈tiyäc olınmaya. **AΔteni** (derkenar)
[470] İşbäúkesrile oøınur beräy-ı vezn. **A≈med** (satır altı)
[471] *Yä-yı ba≠ì* ile oøınur. (satır altı)
[472] Mu◊äriú *bìzed* gelür. ~attå va´f-ı terkìbì idüp elege *erd-bìz* diyilür. Yaúnì *un eleyici* daΔı *un eleyen ädem*e diyilür. **A≈med** (derkenar)
[473] æalbıra daΔı dinür. *Pervìzen* ve *pervìz* daΔı müstaúmeldür. **A≈med** (derkenar)
[474] Türkìsi øırmızı balçıø dimek olur. **A≈med** (satır altı)
[475] Merdüm-çeşm: Maúnä-yı Türkìsi *göz ädemi* dimekdür. Läkin bebege diyilmesi şäyiú ve müteúärifdür. **A≈med** (derkenar)
[476] Göz bebegi. (satır altı)
[477] Hìzüm: Ol a˚ac ki henüz kesilmemişdür yirinde bitüp ≠urur ammä yemiş virmez belki odunluødur aèa *hìzüm* dirler. Kesildikden ´oèra *hìme* dirler. **Deøäyıø** (derkenar)
[478] Engişt: Käf-ı úAcemìniè kesriyile øara *kömür*dür. ÷ammesiyile *barmaø* maúnäsına. **Deøäyıø** (derkenar)

261 Zinde diri jende[480] yamalı ≠ona di daΔı edìm
Sahtiyän u çerm[481] gön vü post deri hä¥sti dilek

262 Boz ata di Δınk[482] u semend[483] oldı øula oldı çemş
44b Serkeş[484] ü seksek yelken nerm-rev[485] ol k'ola dölek

263 Çend şitäbì[486] beguneh[487] ìn revişet[488] tä bekücä
Nice iversin yazu˚a bu gidişiè øandeye dek

264 Müfteúlün müfteúlün müfteúlün müfteúlün
Her ne sanırsaè eşiè e hep başıè a gelse gerek

æı≠úa Der-Münseri≈-i Ma≠vì-i MecŸûú[489]
(Müfteilün fâilün müfteilün fâ')

265 Pädişähä rifúatiè mezìd ola her gäh
Devlet ü nu´ret muůn-i yär için Alläh

266 Müfteúlün fäúlün müfteúlün fäú
Matvì-i ma≈Ÿûúla münseri≈iy şäh

---

[479] æızıl øor. **Deøäyıø** (derkenar)

[480] Jende: Bi'l-fet≈ ve'l-kesr ve'l-Färsiyyeti
Cämì räst:
Dil mekun bä-jende pùşan bed ki cäsùs-ı dilend
Behr-i cäsùsest şeh k'ender-libäs-ı çäkerest

[481] Çerm: Cìm-i úAcemìyile *gön*dür. *Adìm* saΔtiyändur. Nitekim bu beytde ®ihirdür:
(…) sehìl-i nesìm.
SaΔte kìmuΔt zemìn yä adìm. **Deøäyıø** (derkenar)

[482] **Deøäyıøu'l-~ aøäyıø** ´ä≈ibi *Δınk* ı≠äøını ata bi-≈asebi'l-va´f dimişdür. Maúnäsı *aø dimekdür* dimişdür. **A≈med** (derkenar)

[483] Gül renginde olan ata *semend* dirler. **Maøämätu'l-Ádäb** ´ä≈ibi tefsìr itmişdür ki úbäreti budur: *Semend at ki reng dimä däred.* **Deøäyıø** (derkenar)

[484] Maúnä-yı Türkìsi *baş çekici* dimekdür vech-i tesmiye ®ihirdür. **A≈med** (derkenar)

[485] Va´f-ı terkìbìdür. Maúnä-yı Türkìsi *yavaş yürüyici* dimekdür. **A≈med** (derkenar)

[486] Şitäbì: *Şitäften* laf®ndan müştaø muÛäriú-i muΔä≠abdur. **A≈med** (derkenar)

[487] Begüeh günähden maø´ùrdur. **A≈med** (derkenar)

[488] Täõ-i revişet Δitäbdur. (satır altı)

[489] Bu ba≈r münseri≈-i ma≠vì ve mekşùf-ı ma≠vì ve mecŸûúdur. Yaúnì cüzõ-i evvel ve cüzõ-i şäliş ma≠vìdür. Zìrä a´lında *müstefúlün* idi ≠ay olduøda *müfteúlün* olur. Cüzõ-i şänì mefûlät idi keşf ü ≠ayy oldıøda *fäúlün* olur. Nite-kim øı≠úa-i evvelde beyän itmişizdür. Cüzõ-i räbiúdaΔı *mefûlät* idi ´adúolduøda iki sebeb-i Δafîf düşer ve äΔırı säkin olur *lät* øalur yirine *fäú*virilür. Pes maúlùm oldıgı bu ba≈r cüzõ-i evveli ve şälişi ma≠vì ve şänìsi meksùf ma≠vì ve räbiú meczùúimiş ve maúlùm ola baûı beytleriè arasında *faú*gerek *tä* dürüst ola. **El-Mevläna A≈med** (derkenar)

267 Dübdüze hemvär di hem daΔı yeksän[490]
Kes bübür[491] enbür øı´ac örse di sindän

268 Tìşe keserdür çekiç hem daΔı Δäyisk
Dörpüye di çùb-säy[492] hem ige sùhän

269 Æa° depesine di şaΔ girìve beleèdür
Gùh[493] necìs kùh[494] ≠a° örgece kùhän[495]

45a 270 Oldı ≠umän ıldırım pejmile[496] baΔnev[497]
Şebnem[498] [ü] çiy hur[499] ≠umän úarş [u] gerezmän

271 Hem daΔı raΔşendedür[500] ıldırayıcı
Hem daΔı täbändur[501] daΔı dırahşän[502]

272 Maúnìde deryäb Δoş aèla dimekdür
Hem zih ü zäd döl ü döş yön vü yöş ü sämän[503]

273 Büklüm [ü] çìn ´ar büpìc[504] ham şud[505] egildi
Egri kej[506] ü yüz çevir rùy bigerdän[507]

---

[490] *Yek* ü *sän*dan mürekkeb mäúnä-yı Türkìsi bir (…) dimekdür. Zìrä *sän* ekşer (…) maúnäsına istiúmäl olınur. (derkenar)

[491] *Berìden* laf®ndan müştaø emr-i ≈ä◊ırdur. Mu◊äriú *bered* gelür. **A≈med** (derkenar)

[492] Çùb-säy: A´lında va´f-ı terkìbì idi. *Säyende-i çùb*, *a°äc sürici* maúnäsına ammä mu≠aøä *dörpiyye* de istiúmäl olınmışdur. **A≈med** (derkenar)

[493] Bi'l-Färisiyyi. (derkenar)

[494] Bi'l käfi'l-úArabiyyi. (derkenar)

[495] Yuøälu lehu bi'l-úArabiyyi senäm bi-fet≈i's-sìn ve hüve'l-la≈mü'n-nätì fì-®ahri'l-baúri. (derkenar)

[496] æıra° u ve ≠uman. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[497] Gök gürüldemesi ve yıldırım. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[498] Maúnä-yı Türkìsi *gicede olan yaş*. **A≈med** (derkenar)

[499] *Hur* bäriø ki ıssı günlerde olur ve *Δur* maúnäsına yaúnì *güneş*. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[500] *RaΔşìden* laf®ndan müştaø ism-i fäúldür. Mu◊äriú *raΔşed* gelür. **A≈med** (derkenar)

[501] ™ifat-ı müşebbehedür. *Täbìden* laf®ndan. Mu◊äriú *täbed* gelür. **A≈med** (derkenar)

[502] *DıraΔşìden* laf®ndan müştaø ´ıfat-ı müşebbehedür. **A≈med** (derkenar)

[503] Rä≈at u ≈u◊ùr. (satır altı)

[504] *Piçìden* laf®ndan müştaø emr-i ≈ä◊ırdur. **A≈med** (derkenar)

[505] ` umşüd: Maúnä-yı Türkìsi *egrì* dimekdür *Δumìd* daΔı müstaúmeldür *egildi* maúnäsına. **A≈med** (derkenar)

[506] Kej: Zä-yı úAcemì ile *egri* dimekdür *räst* muøäbilidür. Gäh olur ki *zä*sı *çìm*e tebdìl, øalb olınur *kec* diyilür. **A≈med** (derkenar)

[507] *Gerdänìden* laf®ndan müştaø emr-i ≈ä◊ırdur. **A≈med** (derkenar)

274 Bigüzer[508] geç yi vü iç binùş[509] u biyäşäm[510]
æonuø alan mìzbän[511] øonu˚a mihmän[512]

275 Mìve[513] yemiş bìve ≠ul[514] ≈arbüze øavun
Pätile[515] tava vü reym[516] hem ola tavan

276 æış evi käşänedür kä≈durur köşk
Çarda˚a varväre di hem daΔı eyvän

277 Mùnise di ˚am-küsär derddeşe hem-derd[517]
45b Dem nefes hem-dem eş ´oèa di päyän

278 ` ırøa rukù[518] arøa püşt bil miyändır
Áb-revän di aøar´uya revän cän[519]

279 Men ben ü ba≠man men[520] ü kiledürür ´äú
Ölçege peymäne di úahde di peymän

280 Oldı girän[521] ü sebük a˚ır u yeyni
Du≈ter øız øız girän hem ucuz erzän

---

[508] *GüŸeşten* laf®ndan müştaø emr-i ≈ä◊ırdur. Mu◊äriú *güŸered* gelür. **A≈med** (derkenar)

[509] *Nùşìden* laf®ndan müştaø emr-i ≈ä◊ırdur. Mu◊äriú *nùşed* gelür. **A≈med** (derkenar)
Bünş; *edäsı ®uhùr ider laf®* (derkenar)

[510] *İşämìden* laf®ndan müştaø emr-i ≈ä◊ırdur. Mu◊äriú *işämid* gelür. Mu◊äriúat ≈arfi ≈aŸf olınup evveline emr edätı gelse elif, *yä*ya döner. **A≈med** (derkenar)

[511] *Mìzebän* lafzı mürekkebdür. Bir cüzü *mìze* bir cüzü *bän*dur. *Mìz* lu˚at-ı Fürsde øonaø maúnäsınadur. **Deøäyıøu'l-~ aøäyıø**da *mìze* ile *mihmän* farø itmişdür. Bän, *≈äfı®* maúnäsınadur yaúnì *øonaø ´aølayıcı* dimekdür. **A≈med** (derkenar)

[512] *Mihmän* øonu˚a ı≠äø olınur elfä®ı mürekkebe dinür. Bir cüzü *mih*dür *ulu* maúnäsına bir cüzü *män*dur *beèzeyici* maúnäsına. æonuø müste≈aø-ı tam®m olup øondu˚ı yirde tam®m olındı˚ından ötri *mihmän* dirler. **Deøäyıø** (derkenar)

[513] Mìve: ` ä´´aten Ádemì-zäd yidügi yemişe dinür. *Bär* úmdur *ber* eúmdur. **A≈med** (derkenar)

[514] Æul úavret. (satır altı)

[515] Tencere. **Niúmetu'lläh** (satır altı)

[516] Oduè. (satır altı)

[517] Hem-derd: Mürekkebdür. Bir cüzi *hem* ve bir cüzi *derd*dür. Hem bu maøämda *şirket* maúnäsını ifäde ider. Eger çi maúnäsı çoødur. **A≈med** (derkenar)

[518] Rükùy: *Eski päresi* ve her nesne ki *bir päre bez* dimek. TŸadıø ola aèa *rükùy* dirler ve øol ba˚laduøları beze dirler *beşük ba˚ırda˚ına* dirler. **~ alìmì** (derkenar)

[519] Cän, rù≈-ı hayvänìdür her deride vardur. *Revän*, rù≈-ı mücerreddür ki insäna maΔ´ù´dur. Säßr ≈ayvänätda olmaz. Lisän-ı úArabìde *nefs-i näø* dirler mefä-yı meŸkùr esmäß cämideden olan *revän*èdır. *Reften*den müştaø olan *revän*è maúnäsı *mürùr idici* dimekdür. *Serv-i revän* ve *äb-ı revän* da olan *revän* bu maúnäyadur. **Deøäyıøu'l-~ aøäyıø** (derkenar)

[520] Nùn şedìdsiz oøınur, berä-yı vezn. (satır altı)

[521] Girän: Käf-ı úAcemìniè kesriyle iki maúnäya gelür. Evvelen *a˚ır* dimek *§aøìl* maúnäsına §äniyen *für olan sene*ye dirler *˚älì* maúnäsına. **~ alìmì** (derkenar)

281 TMÝrarısaè ´avlıcan[522] ne ola çevgän
Yuvalanan ≠opca˚ az gùyek-i[523] ˚ al≠ân[524]

282 Jäle[525] ´uda binilen tuløu˚ a dirler
Hem daΔı ≠a˚ arcı˚ a dediler enbän[526]

283 Mihr[527] güneş daΔı bil mihr ü mehärì[528]
Sevi vü burunduruk deveci[529] şütürbän[530]

284 Gey daΔı geydür bipùş[531] daΔı bipùşän[532]
Nìfedür iç ≠on[533] yaøası[534] yaøa girìbän

46a 285 æamuyı besleyici ´aølayıcıdır
Bä-heme Perverdigär[535] hest Nigeh-bän[536]

286 Müfteúlün fäúlün müfteúlün fäú
Yär ola däõm saèa himmet-i merdän

æı≠úa Der-Ba≈r-ı Hezec-i Mekfùf-ı MaΔÝûf[537]
(Mefâilün feûlün mefâilün feûlün)

---

[522] TMávlıcän ve *çevgän* Färisìde müstaúmeldür. **A≈med** (derkenar)

[523] Gùyek: Käf-ı Färisìyle *≠op* maúnäsınadur. (derkenar)

[524] ˙ *al≠iden* laf®ndan müştaø ´ıfat-ı müşebbehedür. *Gùyek* laf®nıè ´ıfatıdur. **A≈med** (derkenar)

[525] Jäle: Üç maúnäya gelür. Evvelen *çi* ki *şeb-nem* maúnäsına úArabca *nedy* dirler. Ve *øıra˚u* ki øar gibi güz fa´lında evvel ≠oèmaødan olur. Ve *≠ulum* ki üfürüp anıèla ´ular geçerler kızä˚lı˚a. **El-~ alìmì** (derkenar)

*Bi'z-zäõ'l-úAcemì (satır altı)

[526] İşbäúfet≈ile oøınur berä-yı vezn. (derkenar)

[527] Mihr: *Sevgi* ve *şeføat* ve *güneş*. **~ alìmì** (derkenar)

[528] Mehär: *Mìm*iè ve *hä*nıè fet≈asıyla *yulär* maúnäsına *yä* vezn içün gelmişdür. (derkenar)

[529] *Deveci, şütur* maúnäsına. (derkenar)

[530] Şütur-bän: Maúnä-yı Türkìsi *deve ≈äfı*® dimekdür. (derkenar)

[531] Bi-pùş: *Pùşìden* laf®ndan müştaø emr-i ≈ä◊ırdur. **A≈med** (derkenar)

[532] *Pùşänìden*den müştaø emr-i ≈ä◊ırdur. (derkenar)

Müteúaddì (satıraltı)

[533] Väv ve nùn veznde ma≈sùb degildür. **A≈med** (derkenar)

[534] Æoykası, edäsı ®uhùr ider laf® (derkenar)

[535] *Kär* mübäla˚a içündür. (satır altı)

[536] Mürekkebdür. Bir cüzi *nigeh*, *nigäh*dan maø´ùrdur. *Bän ≈ıf*®maúnäsına. *Bän* Türkìde *ci* diyilür. Yaúnì *≈ıf*®*idici*. **A≈med** (derkenar)

[537] Ba≈r-ı hezec a´lında *mefäûlün 3* idi. Kef oldıøda nùn düşer mä-øabli ≈äli üzre øalur *mefäûlü* olur. ` azf oldıøda äΔırından sebeb-i Δafîf düşer *mefäû* øalur. Birine *feûlün* virilir. Bu ba≈r ba≈r-ı hezec ´adr ve ibtidäsı ve ≈aşvlarınıè cüzõ-i şänìsi mekfùf bäøì ma≈Ýûf. **A≈med** (derkenar)

287 Elä iy şeh-i Δùbän dil ü cänı iden cäy
Saúâdetile bu cäyı şerìf eyle ser-ä-päy

288 Mefäúlün feûlün mefäúlün feûlün
Çü mekfùf ola ma≈Ÿûf-ı hezec ba≈rı dil-äsäy

289 Çi ne øuş yemi çìne daΔı kovıcı süΔan-çìn[538]
~ asùd oldı bed-endìş[539] özin görici Δod-bìn[540]

290 Yo˚ un zeft baΔìle digil züft[541] [ü] velì zift
Nedür øayır di tìre bulanıø töre äyin

291 Perend ibrìşime hem di dìbä[542] vü ipek gej[543]
Güzel Δùb ola zìbä velì zişt ola çirkin

292 Nedür ≠a˚ erigi nilk[544] øalem kilk[545] øuru üzüm
Mevìz oldı vü øoz[546] göz da≈ı mürde ne mersin

46b 293 Di şìr arslana keftär dinür sırtlana rùbe
Dinür dilküye hem pärsdurur yùz[547] künäm[548] in

294 Da≈ı øuvvete di zùr daΔı dìr gic u dùr
Iraø ≠a˚ eşigi gùr daΔı gùrdurur sìn

295 Kese olsa ≠olu aøçe dinür kìse-i pür-sìm
Ger olsa çanaø altun dinür käse-i zerrìn

---

[538] Va´f-ı terkìbìdür. A´lında *çìnendeõ-i süΔan* idi. Çìnende, *çìden* laf®ndan müştaø ism-i fäúldür. Edät-ı ism-i fäúl ≈aŸf olınup mefûli üzerine taødìm olındı. Maúnä-yı Türkìsi *söz dögürici* dimekdür. **A≈med** (derkenar)

[539] Bed-endìş: Va´f-ı terkìbìdür. Maúnä-yı Türkìsi *yaramaz fikr idici* dimekdür. Endìş, *endìşìden* laf®ndan müştaødur. (derkenar)

[540] ` od-bìn: Va´f-ı terkìbìdür. A´lında *bìnendeõ-i hod* idi. *Bìndìden* laf®ndan müştaødur. Mu◊äriú *bìned* gelür. **A≈med** (derkenar)

[541] Bi'◊-◊ammi'z-zäõ. **A≈med** (satır altı)

[542] Dìbä: ~ arìr, ≠on. (derkenar)

[543] Fet≈-i käf-ı úAcemìyile ve jä-yı úAcemìyile ibrìşim (…) úArabca *kerä*dan muúarrebdür. (derkenar)

[544] Nilk: *Æa˚ erigi, ovacıø, ekşice erik* olur. *Æoèuz erigi* dirler. **~ alìmì** (derkenar)

[545] Kilk: Käf-ı úAcemìniè kesresiyle şol øamışdur ki andan øalem de iderler oø da iderler. Ol øamışa yonılmadan *kilk* yonılduødan ´oèra *Δäme* diyildügi bu beytde ®âhirdür: *Bùs-bende ez-kilk çùn Δäme kerd Sùy-ı mäder-i Rùşeng näme kerd*. **Deøäyıø** (derkenar)

[546] æoz, *kird-kän* maúnäsına *ceviz*. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[547] Yùz: *Pärs* didikleri cän-var ki yırtıcılardandur. úArabca *fehd* dirler ve ´içramaø ve *inmek* maúnäsına daΔı gelür ki pärsìè ´anúatıdur. **~ alìmì** (derkenar)

[548] Yiyici canavarlar tamämı. **~ alìmì** (satır altı)

296 Digil ´aløıma Δùşe daΔı azı˚a tùşe
æatıø nän-Δùriş[549] oldı digil hegbeye Δurçìn[550]

297 Göèül niçe bir aldar seni semiz ü ≠atlu
Dilä çend-i firìbed turä ferbih ü şìrìn

298 Mefäúlün feûlün mefäúlün feûlün
Dürüş úlm ü kemäle ideler saèa ta≈sìn

æı≠ía Der-Ba≈r-ı Recez-i Ma≠ì-i MaΔbùn[551]
(Müfteilün mefâilün müfteilün mefâilün)

299 Hiç ere Δòr baøma˚ıl bilkim ola o pür-hüner
Maúden egerçi tìredür çün øazasan çıøa güher

300 Müfteúlün mefäúlün müfteúlün mefäúlün
Æi ile Δabnıla recez oldı revän-räster

47a 301 Şäne ≠araø bıyıø bürut hem ´aøal adı rìşdür
Rìşe ´açaødurur daΔı bert baş adı rìşdür

302 Çìre yegin di kimnùne zìre[552] vü Δìre yoşdur[553]
Balı arınıè çü nùşdur[554] dikeni daΔı nìşdür[555]

303 Göz øapa˚ına pìle di pür ≠oludur kedù øabaø
Boş tehì vü baş ser artuø yaúnì bìşdür

---

[549] Va´f-ı terkìbìdür, *ekmek yidirici* dimek. (satır altı)

[550] *Yä*yıla *nùn* cümlesi bir şeyõe maúmùl neden ise mäddesiniè ismine *yä*yıla *nùn* il≈äø iderler ve mecmùú mürekkeb ol şeyõe ı≠äø iderler. Meşelen gümüşden düzülmiş ise *sìmìn*, altundan düzülmişse *zerrìn* virilir. **Deøäyık**.(derkenar)
El-≈ä´ılu *yä*yıla *nùn* mecmùú nisbet-i Δä´ıyye içündür. **A≈med** (derkenar)

[551] A´lında bu ba≈r-ı recez *müstefúlün 3* idi. Æayy olduøda *müfteúlün* oldı. Yuøaruda beyän olındı. ` abn oldıøda *sìn* düşer *mütefäúlün* olur yirine *mefäúlün* virilür. **A≈med** (derkenar)

[552] Zìre, Färisìde *kimnùn*; Türkìde zìre *kirmän*dur. Eyüsi gelir **Molla Cämì** mer≈ùm øuddise sirruh melikü't-tüccära yazdu˚ı mektùbda bu beyti ìräd itmişdür: *ÿät-ı däne nebùd øa≠e ba≈r äverden / Kär-ı zìrek nìbù vü zìre be-kirmän birùn.* **El-Mevlänä A≈med** (derkenar)

[553] *Uyuşmaø* ve *øamaşmaø* ve *bed-endìş* kimse, *sär.* (derkenar)

[554] Nùş: Mu≠laø (…) da istiúmäl olınur. *Bal*da istiúmäli mecäzìdür. *Bal*ıè maúnä-yı Δä´´ı *el-mübìn*dür. **Deøäyıøu'l-~ aøäyıø**dan maúlùmdur, müracaúat olına. (derkenar)

[555] Dìkenidä; müfteúlün der-taø≠ú (derkenar)

304 æuyru˚a düm[556] di rìm iriè nìm yarım ´ırım deväl[557]
TMü ´ı˚ırı başı nedür kelle-yi gäv-mìşdür[558]

305 Æaşa˚ı däbe bäd-künd arøası egri Δo kùz-püşt[559]
Köse vü ´aøalı øaba kevsec ü belme rìşdür

306 Muştulu˚a di müjde vü müzd giräy dönüm gerì
Vìze arı vü rìze uvak yek vize bir øarışdur

307 Revnaø u fer daΔı diger balta teber velì siper
æaløana[560] dirler oø u yay øoyacaø adı kìşdür[561]

308 Æapma˚a di perestiş ü beslemege di perveriş
47b Zähide pärisä degil miŸheb ü dìn Δu kişdür[562]

309 Atlu süvär u mertebe päye piyädedür yaya[563]
Sac aya˚ı se-päyedür hem daΔı sìΔ[564] şişdür

310 Ínest äb-ı Δoş-güvär[565] äyet än ki teşneest[566]
Budur eyü siècici ´u gel' o ki ´u´amışdur[567]

311 Müfteúlün mefäúlün müfteúlün mefäúlün
úİlm ü kemäl ü maúrifet úürife özge úşdur

---

[556] Düm: *æuyruø*. İtde atda ve her cän-avarda istiúmäl olınur. **~ alìmì** (derkenar)

[557] Düväl: TMıım ve øayış. **A≈med** (derkenar)

[558] Gäv-mìş: Mürekkebdür. *Gäv* ile *mìş*den lisän-ı Türkìde *´u ´ı˚ırı* didikleri canlu ismidür. *Gäv* ism-i cinsdür. TMü *´ı˚ırı* ol cinsden bir nevúdür. Ol sebebden *laf®ı gävek ´a≈ì≈dür mìş*e müşäbeheti vardur. Ol cihetden ki bir nevú-i gäv min-vech evlådur. O da (…) ΔıŸmetlenürler min-vech deştì yabanlarda gezer kimse beklemez görüp gözetmez. *Gäv-mìş*iè a´lı *mìş-i gäv*dur. Maúnä-yı Türkìsi *gävıè mìşi* dimekdür. Yaúnì ol cinse benzemeyeni mu◊äfun ileyh taødìm olınmış ve ism olınmışdur. **Deøäyıø** (derkenar)

[559] Kùz-püşt: Mürekkebdür. Maúnä-yı Türkìsi *arøası iki bükülmüş* dimekdür. Zìrä *kùz egri ve iki bükülmüş* dirler. **A≈med** (derkenar)

[560] Kücäst ´ùfì deccäl-i şekl ü mülhid-kìş / Begù besùz ki Mehdì dìn penäh-resìd (derkenar)

[561] *Ter-keş* ve *kìş* ve *øırbän* farøı **Deøäyıø**da vardur müräcaúat olına. **A≈med** (derkenar)

[562] ßahr-ı varaøa ≈areke beyte isnädendür. (derkenar)

[563] Yayan. (satır altı)

[564] Kebäb şişi. (derkenar)

[565] ` oş-güvär: Va´f-ı terkìbìdür. A´lında *güvärende-i Δoş*dur. İsminde laf®ın ≈aŸf idüp maúmùlin üzerine geçürdiler *Δoş-güvär* oldı (…) **Üstäd-ı Cedy Ra≈imehu'lläh**. (derkenar)

[566] Ínestä biΔoş-güvär äyedän ki teşne est
Müfteúlün mefäúlün müfteúlün mefäúlün (derkenar)

[567] Ge lekü ´u
Müfteúlün (derkenar)

æı≠úa Der-Ba≈r-ı Remel[568]
(Feilâtün feilâtün feilâtün feilât)

312 Gözüèüè úşvesine her kim iderse na®arı
™Mnma kim øopdı ´anur fitne-i devr-i øameri

313 Feúlätün feúlätün feúlätün feúlät
Budurur baΔr-ı remel[569] kim ola maΔbùn eşeri

314 Butra˚a dùje[570] di çùze pilice[571] nesneye çìz
Lüledür näyje[572] di ´ola çüb ü pula peşìz[573]

315 ™Mmraya çirk[574] dimişler daΔı sergìn[575] lìkin
Sidige poΔa çemìn[576] dirler hem daΔı kümìz[577]

48a 316 ˙ unde örümcege di ´aru aru münc ü sütùh
Öngülik[578] Δùstiye oldı hem istìze sitìz[579]

317 Kär-gäh[580] oldı dükkän çinbere ähence[581] degil
Päy-bäf[582] oldıysa culha daΔı kir päs ola bìz[583]

---

[568] Yüzi güldür saçı sünbül lebi dürr-i laú-i mizäb
Deheni ≈oøøa-i lüðüõbeèi gülşende ˚uräb
Feúlätün feúlätün feúlätün feúlät
Bu remel-i Δabnıla øa´r oldı budur bilge ´aväb. (derkenar)

[569] Bu ba≈r-ı remeldür ki ´adr ve ibtidä ve ≈aşvları ma≈bùn ve úarù◊ ve ◊arbları maΔbùn maø´ùrdur. Zìrä ba≈r-ı remel a´lında *fäúlätün 4* idi. ` abn oldıøda elif düşer *feúlätün* øalur. Baúdehu øa´r oldıøda *feúlät* øalur ammä ekşer ´adr ve ibtidälarında sälimdür. Lakin emr sehl oldı˚ı a≈väl vezinden Δaberdär olan çoø degildür. **A≈med Efendi** (derkenar)

[570] Dùje: Butraø **~ alìmì** (derkenar)

[571] Mu≠laø *yavrı*ya dirler. ~attå úAcem *≠avuø yavrusı*na *cùce* dirler. **A≈med** (derkenar)

[572] Näyije: *Süèüklenmiş ekin* ve *säãr otlar* ki baldırı düdücek *näyiçe* maúnäsına ve *lüða-i ≈ammäm* ve *yirden gümüş direcek nesne*. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[573] Peşìz, *pul*. Peşìze, *balı˚ıè ve ejderhäniè pulı* ve *øapu pulı*. **~ alìmì** (derkenar)

[574] Çirk: *Kir ü päs* kirlü ve paslu nesneye *çirkìn* dirler. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[575] Sergìn: *Ters* ki *kemr* daΔı dirler taúrìb idüp *serøìn* dirler. **~ alìmì**. Terslemek ve gübre. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[576] Sidik (derkenar)

[577] Sidik ve necs. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[578] Yaúnì *cidäl itmek*. **~ alìmì** (derkenar)

[579] Sitìh mişl-i sitìz. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[580] Mürekkebdür yaúnì *kär yiri*. **A≈med** (satır altı)

[581] *Áhençe*de olan *çe* ta´˚ìr içündür. Maúnä-yı Türkìsi *demürcik* dimekdür. **A≈med**
Áhence çinber ki çulhalarıè äletlerinden ki beziè eynini dirilmege øomaz. **Säru'l-Mülk** (derkenar)

[582] *Aya˚ıyla örici* dimekdür. Çünki *culhä* olan ädem aya˚ıyla ≠oøuma˚a muúävenet ider anıèçün dinildi. **A≈med** (derkenar)

[583] ` äm bìz. **~ alìmì** (derkenar)

318 Pìşe di ´anúata bìşe[584] meşeyistäna degil
Maúnisi kefş ü direfşiè biri başmaø biri biz[585]

319 æar˚aya zä˚ di däm a˚ penä˚[586] iplik ucı
Bend ba˚ u rä˚ ≠a˚ bä˚ıla bustän pälìz

320 Bir yürüyüş yürü kim saèa øıyämetde gerek
Revişì[587] rev[588] ki türä bäyed[589] der-rüsteΔìz

321 Feúlätün feúlätün feúlätün feúlät
Görmiye hiç saûâdet yüzin o˚lan k'ola ≈ìz[590]

æı≠úa Der-Ba≈r-ı Hezec-i Ma≠vì
(Mef'ûlü mefâilün mefâîlün fâ')

322 Ta≈´îl-i úlùmıla hemìn ol maðùf
Enväú-ı kemälile öziè øıl mev´ùf

323 Mefûlü mefäúlün mefäûlün fäû[591]
Maøbù◊-ı hezec-i evvel ü aΔreb-i maúrùf[592]

48b 324 Tek ≈amele vü øaúr üzüm tekäkìdür täk
Hem rezdür üzüm çıbı˚ı yırtıødur çäk

---

[584] Bìşe: *Ormän* ve *meşeyistän* ve *a˚açlıø* ve *ar´lan yata˚ına bìşe-i şìr* dirler ve her cänvara istiúmäl olınur. **~ alìmì** (derkenar)

[585] *SaΔtiyän* dikdikleri bizdür. (derkenar)

[586] La≠fì:
Pìlì penä˚-ı çend dehed behr-i rä≈ateş
Gìrì be-®ulm a≠las-ı fäΔir-i tù ber-tenest
Penä˚ ibrişim teli ve kunä˚ daΔı dirler. **~ alìmì** (derkenar)

[587] *Yä* va≈det içündür. (satır altı)

[588] Rev: *Reften* laf®ndan müştaø emr-i ≈ä◊ırdur. Vezn içün *bä* ≈aŸf olınmışdur. **A≈med** (derkenar)

[589] Bäyed *bäşten* laf®ndan müştaø mu◊äriúdür. **A≈med** (derkenar)

[590] *~ìz* ger ≈äõ-i mühmele ile sefìh o˚lan ki kendüye ricäli temkìn idüp fiú-i şenìú itdire. úArabca *mu≈anne§* dirler ta≈øìø-i mu≈aøøaøiye üzre ≈äõ-i mühmele Färisìde bälä ´äle mevcùd olmayan sekiz ≈arfiè biridür ve bu laf®è a´lı *hä* ile *hìz*dür ve *hìz, hìv* Färisì enväúndan olan lisän-ı Pehlevìdür. *~ammäm ≠asına* dirler kim gerekse ≠utdu˚ından içün *mu≈anne§ o˚lan*a ber-sebìl-i istiúäre *hìz* dirler. (derkenar)

[591] Dil bendedürür saèa hem cän çäker
Şìrìn lebièe daΔı revänım ≈ayrän
Mefûlü mefäúlün mefäûlün fäú
Bu vezn rubäûdür olınmaz pinhän. (derkenar\48b)

[592] TÝdr ve ibtidäsı aΔreb ≈aşv-ı evveli maøbù◊ ≈aşv-ı §änìsi sälim úarù◊ı ve ◊arbı eŸeldür. (derkenar)

325 Yapraø daΔı berkdür[593] a˚ ac ≈ä´ılı bär[594]
Kök bìΔ ü lìk beksimeddür daΔı käk

326 Bo˚ maø Δafa kerden oldı sìlìdür lürs
Celd oldı lu˚ atde çäpik hem çäläk

327 Hem jerf[595] deriè şigerf[596] ulu gäf u şigäf[597]
Di yarı˚ a gev çuøurdurur daΔı mu˚ äk

328 Yük bär daΔı yol daΔı üç kere se-bär
Täc efser ü gürsine aç zäc oldı zäk

329 Ol ki oldı eyü vü ≠o˚ rı aèa ne øorøu
Án ki şud nìk ü räst ù rä çi bäk

330 Mefûlü mefäúlün mefäûlün fäú
Devletlü o kim úaybdan özin ide päk

æı≠úa Der-Ba≈r-ı Æavìl
(Feûlün mefâîlün feûlün mefâîlün)

49a 331 Bu ba≈r-ı ≠avìl[598] gel eşit iy boyı uzun
Ki niçe la≠f ü Δùb olur müntehä mevzùn

332 Feûlün mefäûlün feûlün mefäûlün
Hemìşe saûädet yazıcek devletüè efzùn

333 Firìb aldamaø oldı firìbìden aldanmaø
Kişi cäblùs[599] itmek nedir yaúnì yaldanmaø

---

[593] Berk, *laf®ı şirk*dür. Yapraø ve baräk, berk ve nevädìr ú≠f-ı täkìd ve ta˚ yirdür ve *meyl* maúnäsına *berk-ävendär* dirler. *Aèä meyli yoø* maúnäsına. **Miftä≈u'l-Lu˚ at** (derkenar)

[594] *Mìve* ile *bär*uè farøı vardur. *Mìve* insän yiyecek yemişdür. ` u´ù´ıyıla ammä *bär* mu≠laøa a˚ açdaøi yemişdür ki ädem yiyesü şäh (…) Türkìde *kestäne* dirler gerek ädem yemesün bilür gibi. (derkenar)

[595] Jerf *úamìtì* maúnäsına *çuøur* ve *deriè*. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[596] Şigerf: ` *aşmetlü* ve *älì* maúnäsına. **Miftä≈** (derkenar)

[597] Şìn säkin oøınur. Berä-yı vezn. (satır altı)

[598] Nigärä beni lu≠f it øapuèdan cüdä itme
Gözüm yaşın aøıtma ≈uÔùrum úanä itme
Feûlün mefäúlün feûlün mefäûlün
Bu ba≈r-ı ≠avìl-i sälimi bil abä itme. (derkenar)

[599] Cä-be-lùs: *Dilkilik* yaúnì *dil ile dostluø göstermek* ammä *göèülden degil*. úArabca *taba´bu´* dirler ve *yaltaølanmaø* ve *Δùş sözlü, úayyär*. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

334 Keşìdendürür çekmek küşädendürür açmaø
Lu˚atde bimenkìden[600] øaøuyup du≠ıldanmaø

335 · unùden ımız˚anmaø uyumaø biΔusbìden
Be-bäliş nihäden ser-Δù ya´du˚a ya´danmaø

336 Begenmek pesendìden güzìden ügürtlemek
Siräyìden ırlamaø bişermìden utanmaø

337 Çeşìdendürür ≠atmaø yemek Δorden ü emmek
Mezìden mekìden hem bi˚urrìden ièranmeø[601]

338 Di süften delik delmekdir direngìden eglenmek
Di fincä vü ˚al≠den gerinmek yuvalanmaø

49b 339 Çerìdendür[602] otlamaø hem ä˚işten ı´lamaø
Şuden ter zi-bärän yaúnì ya˚murdan ı´lanmaø

340 Bih-ez cänest ìn güftär eger mìkünì bäver[603]
Bu söz yegdürür cändan ger iderseè inanmaø

341 Feûlün mefäûlün feûlün mefäûlün
Kişi u´lulıødandır işi u´luya ≠anmaø

æı≠ía Der-Ba≈r-ı Müteøärib
(Feûlün feûlün feûlün feûlün)

342 Nigär-ı semen-ruΔşeker-leb perì-ru
Beèi úanber ü ter ´açı˚äliye bù

343 Feûlün feûlün feûlün feûlün
Teøärüb ki ola sälim uş iy perì-rù

344 Çam a˚acı kìj ü øayın a˚acı˚ùş[604]
A˚aç delegen Δùldur[605] bùm[606] bay˚uş

---

[600] Bümünkeyìden: ™øurdanmaø. *Yä* zäñddür. (derkenar)

[601] Yaúnì e's-savtü'ş-şedìd. (satıraltı)

[602] Bi't-taΔfìf ve't-teşdìd *otlamaø*. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[603]
Bihez-can	sit in güftä	re germì	kunì bäver
feûlün	mefäûlün	feûlün	mefäûlün

[604] · acı˚ùş
feûlün Edäda taø≠úböyledür. *Oø a˚acı.* (derkenar)

345 Perìr öteki güne di dey düne di
Dün[607] ı´ra˚ ı giceye dùş u perendùş

346 Döşek cäme-≈¥äb[608] oldı úryän[609] yalıncaø
Der-ä˚ ùş[610] kün øoc øuca˚ oldı ä˚ ùş

347 Sümük Δılmdür daΔı bìnì burundur
50a Kafa hìre øulaø dibidür benä-gùş

348 Di kirpiye çìzì[611] vü maymuna kebì
Hem ähù geyik ≠avşana hem di Δargùş[612]

349 Yemek Δordenì sìr toø rùze orçdur
Edik mùze oldı babuc oldı pä-bùş[613]

350 Uçuø[614] ≠ıtmuşa dìv-fersäy[615] dirler
` ıred úøla di ögi gitmişe bì-hùş

351 Æbøışmaødur äsìb äşùb ürki
Uruş rezmdür øatı ˚av˚ ä Δalälùş[616]

352 Ferişte sürùş[617] u edeb oldı ferheng[618]
Delüye di dìväne hem daΔı med-hùş

---

[605] ` ùl, *ΔıŸmet-kär, Δadem* maúnäsına. ` ùl, *alaca serçe* ve *≠uza˚ı*. Zìrä æanber Ebù'l-Melì≈ kaf®nı buèa tefsìr idüpdür. **~ alìmì** (derkenar)

[606] Bùm, *bayøuş* ve *sınur* ve *ser-had* maúnäsına da gelür. **~ alìmì** (derkenar)

[607] Yaúnì *dün gice*. **A≈med** (derkenar)

[608] Maúnä-yı Türkì'si *uyku döşegi* dimekdür. **A≈med** (derkenar)

[609] úUryän: úArabì'de ve Farisì'de *bir başına* dinür. **A≈med** (derkenar)

[610] Mürekkebdür ki *der* ®arfiyyeti ifäde ider. *Á˚ùş øoçmaø*; *kün kerden* laf®ndan müştaø emr-i ≈ä◊ırdur pes maúnä-yı Türkì'si *øucaøda eyle* dimekdür. **A≈med** (derkenar)

[611] Bir nesne ve kirpi. **Niúmetu'lläh** (satıraltı)

[612] Maúnä-yı Türkì'si *eşek øulaølı* dimekdür. **A≈med** (derkenar)

Gäh olur ki ma´dar äΔırına *yä* gelür *≈ä◊ırlanmış* maúnäsını ifäde içün. Meşelen *Δor-denì* maúnäsı *yimek içün müheyyä ≠aûâm* dimekdür. Türkì'de *mä* nice dimekdür. **A≈med** (derkenar)

[613] Va´f-ı terkìbìdür. Yaúnì *ayaø örtici*. **A≈med** (derkenar)

[614] Yaúnì *u˚unmış*. (satır altı)

[615] Maúnä-yı Türkìsi *şeytän aşındırmış, uçuø ≠ıtmış* maúnäsıdur. **A≈med** (derkenar)

[616] ` *av˚ä* ve *˚alebe* ve *äväz* ve *˚ul˚ule* didikleri Δalø arasında (…) maúnäsına *rä*yıla *läm*ıla lu˚atdür. Ammä *läm*ıla şäyiúdür. **~ alìmì** (derkenar)

[617] Sürùş: *Cebräãl úaleyhi's-seläm* ve mu≠taøä *melek* yaúnì *ferişte*. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[618] Hüner ve úøl ve edeb. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

353 ™álıvir diseè di rehä kün[619] di ten zen[620]
Diseè epsem ol hem di mìbäş Δämùş

354 Diyeyin saèa diyecekler sen eşit
Bügùyem betù güftenìhä[621] tù bünyùş[622]

50b 355 Feûlün feûlün feûlün feûlün
İt üstäda ΔıŸmet ´aøın olma˚ıl lùş

æı≠ía Der-Ba≈r-ı ` afîf-i Ma≠vì[623]
(Fâilâtün müfteilün fâilâtün müfteilün)

356 Yär-ı gül-úzärım eger göz ucıla øıla na®ar
` urrem ola cän u göèül med≈in ide şäm u se≈er

357 Fäúlätün müfteúlün fäúlätün müfteúlün
Æä iderse muøte◊äyı dinür aèa ehl-i hüner

358 Hem perìden uçma˚ u hem daΔı uçmaø oldı behişt
DùzaΔ oldı ≠amu adı geşt[624] oldı ekdi bigeşt[625]

359 İncìl adı Engiliyùn[626] büt-perest[627] büte ≠apıcı
Hem telìse hegbedürür hem kelìse oldı künişt

360 Sumcdür[628] yir altı zalaø yaΔc oldı raΔc u feraΔc[629]
Çirkin ü çepel daΔı di çirkine Δaşùk di zişt

---

[619] Maúnä-yı Türkì'si *´alıvirmek eyle.* **A≈med** (derkenar)
[620] Zen, *zeden* laf®ndan müştaø emr-i ≈ä◊ırdur. Maúnä-yı Türkìsi (…) **A≈med** (derkenar)
[621] *Güftenì* laf®nıè cemúdür. Bu yä *Δordenì yä*sı gibidür. **A≈med** (derkenar)
[622] *Niyùşìden* laf®ndan müştaø emr-i ≈ä◊ırdur. **A≈med** (derkenar)
Dièlemek ve *nesne ummaø* ve *ièil ièil a˚lamaø* ve *Δurùşìden* maúnäsına. **Niúmetu'lläh** (derkenar)
[623] Áfitäb-ı rùy-ı anıè rùşenì cäna sebeb
Lu≠fıla nigähı ise ûmr-i cävidäna sebeb
Fäúlätün müfteúlün fäúlätün müfteúlün
Bu Δafîf-i ma≠vì ve mevøùfdur vezäna sebeb. (derkenar)
[624] *Keşten* laf®ndan müştaø fiıl-i mä◊ìdür. **Lehu**
Mu≠taøä *dönmek* ve *şuden* maúnäsına. **Niúmetu'lläh** (derkenar)
[625] *Keşten* laf®ndan fiıl-i mä◊ìdür, *yä* zäõddür. **Lehu**
[626] Tersä içinde bir muıeber kitäbdur ve bir øumäşdur ki anda yedi dürlü renk olur ve İncildür ve dürlü çiçeklerdür. **Niúmetu'lläh** (derkenar)
[627] Va´f-ı terkìbìdür. (satır altı)
[628] Mefäre. **Niúmetu'lläh** (derkenar)
[629] Ayaø øayması. (derkenar)

361 Geliserdürür başıèa ol Ezel ne yazdı ise
` ä¥hed ämeden beseret v'ey nuΔust her çi nübişt

362 Fäúlätü müfteúlün fäúlätü müfteúlün
Æabú vü ≠abiúatıdur ädemiè nihäd u sirişt

51a **æı≠úa Der-Ba≈r-ı Remel**[630]
(Fâilâtün fâilâtün fâilât)

363 Derdmend-i keder göèül vu´lat umar
Yaøma firøat äteşine itme zär

364 Fäúlätün fäúlätün fäúlät
Bu remel ba≈rı müseddes øa´rı var

365 Cäh man´ıb çäh øuyı räh yol
Käh[631] ´aman keh[632] daΔı kähù[633] marul

366 æaynana zen-mäder bil şùy er
Yenge øaynata peyù vü zen-peder

367 Nùl øaz burnıdurur ferzend o˚ ul
Güyegü dämäddur oynaş mùl[634]

368 ` ışm-gìn ≠ire tebìredür[635] ≠avul
O˚ ul o˚ lıdur nebìre köpri pùl[636]

369 Dùledür øa´ır˚ a yelken bäd-bän
Emcege[637] pistän di çaløoyn sitän[638]

---

[630] Her ki Δùb-aΔläøla mev´ùf ola
Devlet-i kevneyn aèa mauúûf ola
Fäúlätün fäúlätün fäúlät
Vezni budur çün remel-i ma≈Ÿûf ola. (derkenar)

[631] Käf-ı úArabìyile ´amän(…) kesmek (…) **~ alìmì** (derkenar)

[632] *Käh* laf®ndan maø´ùrdur. **Lehu** (satır altı)

[633] Kähù: *Märul* ki bustända olur yirler. úArabca Δ*asen* dirler ve ´*alça a˚ acı*na daΔı dirler. **~ alìmì** (derkenar)

[634] Oynaş ki erle úavret birbirin severler ve *mùlìden* laf®ndan ism-i ma´dar ve ´ì˚ a-i emrdür. **~ alìmì** (derkenar)
Mùlìden, *eglenmek*. **~ alìmì** (derkenar)

[635] Æabl ve kùs ve zorba. **Niúmetu'lläh** (satır altı)

[636] Köpri ve ayaø ökçesi. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[637] Meme. (satır altı)

370 Yele puş[639] dùşäb bekmez ΔÆäb düş
Kebk keklik pìre geyik ü bit süpüş

51b 371 Çükre ≠amla küflü etmek faΔfere
Erre bıçøu küf keläş[640] u hem kere[641]

372 Pùz hem bed-fùz[642] a˚ ız avurd jem
˙ u´´a vü øay˚ u nijend[643] ü hem düjem

373 Æurmaø oldı ìstäden kästen
Oldı eksilmek ü øal˚ maø Δästen

374 Hem perestù øırla˚ ıç sìm-äbdur
Jìve çeygik çers aèıt surΔäbdur

375 Dìde-bän gözci ≠anıødur hem güväh
TMf˚ ınacaø yire di cäy-ı penäh

376 Di øaçacaø yire hem cäy-girìz
Depeye tärek di tädek daΔı nìz

377 Taşdur yüzde çı˚ ıt hem däm˚ ùl
Ùrdurur Ÿänù[644] diz ü ≠opuø pezùl

---

[638] Arøası üstine çaløoyun yatan ve *sitäden* laf®ndan ´ì˚ a-i emrdür, *al* dimek olur. Yaúnì teräkìbde ´ıfat istiúmäl olınur. *Dil-sitän, pär-sitän* gibi. Ve edät-ı ism-i mekändur ki her ismiè äΔırına ulaşır ol yirde çoø olur (…) delälet ider *gülistän ve dürefsitän* gibi. **~ alìmì** (derkenar)

[639] At yelesi. (derkenar)

[640] *Keläj* maúnäsına yaúnì *küf* ve *päs* ve *övgi* ve *bayøùş* ve Δoròs ve *nigehbän* ve *nigeh-där.* **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[641] Päs ve küf, jeng, taΔfìfile *kere. Rä*nıè teşdìdiyle *när-ı úankebùt* ve *devlet* ve *u´ùl* ve bir kere ve iki kere didikleri *kere*. (derkenar)

[642] *A˚ ız çevresi* ve *a˚ ız* maúnäsına daΔı istiúmäl olınur. **~ alìmì** (derkenar)

[643] Nijend: Zä-yı úAcemìyile müte˚ ayyirü'l-≈äldür. Nite-kim bu beytden aèlanur. Beyt:
Cämì eger nìst zi-baΔt-ı nijend
Çùn úalem-i Δusr u (…) ser-bülend.
Ve ol maúnä-yı úümıè ta≈tında münderic olur. Yaúnì iútibärıyıla melùl kimseye *nijend* dirler. Nitekim bu beytden aèlanur. Beyt:
Künùnem zi-øahr-ı zamäne nijend
MiräΔur minäyed ez-lehv-i Δand.
Fürù-mände øalmışa da dirler. Nite-kim bu beytden aèlanur. Beyt:
` ıred nìz-därem ki çùn dil nijend
Öykelenmişe de dirler ve solmışa da dirler.

[644] *Ur* didikleri şiş ki ädemiè ve säğr ≈ayvänıè aúżäsında olur. **Niúmetu'lläh** (satır altı)

378 Ceşn bayramdur bişi lälengdür[645]
Hem süci sìgì[646] vü ma´lıø bengdür

52a 379 æorøulu işe di kär-ı sehmnäk
Balçıø iltecekleri ´andu° a läk[647]

380 Beza° [648] ´u bendi vü gözen oldı ´ı° ın
` äk-i tùde oldı ≠opraødan yı° ın

381 Oldı äverden getürmek rìΔten
Dökmek ü øaçmaødurur bigriΔten

382 MäΔcì[649] palan atıdur üştülüm
úArbededür ≠na° a[650] di sünb ü süm

383 Esnemek äsä[651] vü sürfa öksürük
Gizlüdür pùşìde pùsìde[652] çürük

384 Uyøuda Δoruldamaø oldı buΔust
Hem şikestedür ´ınıø bütün dürüst

385 Mühre boncuø mühre hem välä-zen
æäv çaømaø suΔte [hem] äteş-zen

386 Käsnì[653] güneyik yüzerlik sipend
52b Hem venìje[654] günlük ü øuşburnı şend[655]

---

[645] Bişì ve datlu. **Niúmetu'lläh** (derkenar)
[646] Şaräb. **Niúmetu'lläh** (satır altı)
[647] Balçıø teknesi. **Niúmetu'lläh** (satır altı)
[648] *æurba° a* ve *´u bendi* ve *sime* maúnäsına. **Niúmetu'lläh** (derkenar)
Bä° dikili ki henùz yetişmişdür ve *´u bendi*. **Niúmetu'lläh** (derkenar)
[649] Semer atı ki yük çeker. **Niúmetu'lläh** (satır altı)
[650] Æirnaø (satır altı)
[651] Ásä: *Esnemek* ve *mänend* maúnäsına *falän-äsä* dirler; *falän mişilli* maúnäsına. Ve *uyΔuda a° zı açıø øalmaø*. Ve *äsäyiş* ve *rä≈at* maúnäsına. Nite-kim iderler *cän-äsä* yaúnì *cän dièlendirici*. Ve *øäøum* didikleri cänlu. **Niúmetu'lläh** (derkenar)
[652] *Pùşìden* laf®ndan müştaø ism-i mefûldür. (satır altı)
[653] Käsnì: Meşhùr bir nevú ot adıdur bustänlarda ekerler ve yirler ve bir nevú *güneyik çiçegi*dür güneşe øarşu döner bu ecilden *güneyik çiçegi* dirler. **~ alìmì** (derkenar)
Bir nevúmaruldur ve güneyik çiçegi (…) **Niúmetu'lläh** (derkenar)
[654] Günlük ve kenger ´aøızı. **Niúmetu'lläh** (derkenar)
[655] æuş minøärı. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

387 · alebe enbùh[656] vü øa´ni engüzed
Avdır naΔcìr ü hem yırtıcı ded[657]

388 Æirmaladı Δast balıø a˚ ı şest
Nìst yoø ärì eveddür var hest

389 Sù-be-sù her yaèadur pusu kemìn
Hem yüzük engüşterì øaşı nigìn

390 Penbe panbıø hinduväne øärpùz
İkidür[658] pùzìne meymùn yarpuz

391 Dest-i ebrencin bilezik gùşvär
Küpe tìhù çil ´ı˚ ırcıø øuşı sär

392 Hem ´uda yüzmek şinävìdendür
Hem daΔı ´ızmaø tirävìdendürür[659]

393 Hem binälìden ièildemekdürür
Hem zinùyìden sièildemekdürür

394 Hem ´ırıtmaø Δod-gümärìdendürür
53a Hem sièüp øanmaø güvärìdendürür[660]

395 Müstemend[661] ièlüdürür lä˚ ar arıø
TelΔacı ekşi turş ˚ ùre øoruø

396 Ev øumaşıdur[662] hunùr u bärdän[663]
æabøacaødur oøla˚ udur värdän[664]

397 A˚ layan derdile oldı zär zär
Läbe yalvarmaø arıødur hem nizär[665]

---

[656] Enbùh: æalabalıø. (derkenar)
[657] Yırtıcı cänver; *sebú*maúnäsına. **Niúmetu'lläh** (derkenar)
[658] Yaúnì *pùzìne* laf®nıè iki maúnäsı vardur, birisi *meymun* ve biri *yärpuz*. (derkenar)
[659] Yaúnì ´ızmaø *teraşşu*≈ maúnäsına. (satır altı)
[660] *Segmek* ve *segirmek* ve *øanmaø*. **Niúmetu'lläh** (derkenar)
[661] Şikäyetlü ve ˚amlu. **Niúmetu'lläh** (derkenar)
[662] Yaúnì øab øacaø güŸäfı. **Niúmetu'lläh** (derkenar)
[663] Bärdän: *æab øacaø* ve *yük yı˚acaø*. **Niúmetu'lläh** (derkenar)
[664] Värdän: *oøla˚u* ve ≈*arär* ve *çuväl* ve *aøtaracaø nesne*. **Niúmetu'lläh** (derkenar)
[665] İnce daraø. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

398 ` astegìdür ´ayruluø derd[666] a˚rıdur
A´ılan ävìΔte[667] düzd u˚rıdur

399 Yäften[668] bulmaø dimek güftendürür
Hem delik delmek nedür süftendürür

400 Tüh dimekdür şüh dimek heybet şükùh[669]
Oldı Kürdistanda bir ≠a˚ Kirdekùh[670]

401 Bäd-ı bìzen[671] bäd-zen hem yelpäze
Æatlu şìrìn oldı ≠atsız bì-meze

402 ~abbe däne Δùşe[672] adı sünbüle
Dabbe[673] gön bardaø kilindür bülbüle[674]

53b 403 Bükülmek oldı sigìzìden sütùr[675]
Iløıya[676] dirler gevişdür nìşΔùr

404 Incøırıø oldı za˚anıg ammä arù˚
Oldı geèirmek daΔı yalan durù˚

405 İç ya˚ı pìh vü øaøırdaø çezdere
Dùde[677] oba çadıra Δayme[678] çere

406 İç derùn hämùn[679] yazı øıraè kenär
Oldı süpürge diken çärùb u Δär[680]

---

666 A˚rı ve ´ızı ve burı. **Ra≈imehu'llah** (satır altı)

667 İsm-i mefûldür, *ävìΔten -asmaø-* laf®ndan. **Niúmetu'lläh** (satır altı)

668 Yäften: *Bulmaø*, müstaøbelätunda fä, *yä*ya øalb olınur *yäyed* ve *yäyende* dirler. **~alìmì** (derkenar)

669 *Heybet* ve *≈aşmet* ve *yaraşıølıø* ve *úaceb*. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

670 Kürdistända bir yir ismidür. **Niúmetu'lläh** (satır altı)

671 Bäd-bìzen: Va´f-ı terkìbìdür. A´lında *bìzende-i bäd* idi. İsm-i fäúl edätın ≈aŸf idüp maúmùlün üzerine taødìm itdiler *bäd-bìzen* oldı. Fìhi teõemmül. **Lehu** (derkenar)
Ve'l-meşhùr *bäd-bìzen*. (satır altı)
Bìzende: İsm-i fäúldür. *BiΔten* laf®ndan *elemek* maúnäsına. Pes *bäd-bìzen*iè maúnäsı *yil eleyici* dimek olur vech-i tesmiye cäõzdür. (derkenar)

672 Bu˚day başa˚ı. (satır altı)

673 Teşdìd-i bäõle *mätıra* ki gönden dikerler. **~alìmì**

674 Bülbüle: *Kilin*dür ki içine şaräb ≠oldırurlar ve *emzikli bardaø*. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

675 İsm-i úämdur, cemìúdört ayaøluya ıÆäø olınur. **~alìmì** (derkenar)

676 Däbbe. (satır altı)

677 Dùde: Oba ve köy. *Dùd-män* bundan maõÛùzdur. **~alìmì** (derkenar)

678 ` ayme: Çadır. **Halìmì** (derkenar)

679 ™a≈rä ve düz yir. **Niúmetu'lläh** (satır altı)

407 Beèdeşe hem-tä digil hem-zäd[681] ikiz
Áb-gìr oldı göl ü deryä deèiz

408 Gùr-Δäne daΔmedür geèiş feräΔ[682]
Hem çaøıl çaøal şe˚äl ü seng-läΔ

409 LoΔusa zäc[683] oldı mämì pìşyär[684]
Bu yıl imsäl oldı bıldır oldı pär

410 Hem çerìden otlamaø otla biçer
54a Otcı[685] vü çerçi pirişk ü pìle-ver

411 Gevdede ämäs şişdür äbile
Ten øabarcu˚ı ´unuèdür kùbile[686]

412 Kih[687] kiçidür[688] mih[689] uludur ayva bih[690]
Hem gürùha[691] yuma˚ u dügüm girih[692]

413 Encümen äbisten ü zäden dimek
Dirnek ü yüklü ≠o˚urmaø renc emek

414 Hem diraΔt u şäΔa˚ac daΔı budaø
Mìnehend[693] øorlar nihädendür øomaø

---

[680] Çäv-çärùb: *Süpürge* maúnäsına. (derkenar)
[681] Tevõim. (satır altı)
[682] *Väsiú* maúnäsına. (satır altı)
Bi-kesri'l-fäõ. (derkenar)
[683] Zäc: *LoΔùsa úavret* ve *øara boya* ve be-maúnå *zäg*. (derkenar)
[684] *æäbile, úavret, ebe* maúnäsına. (satır altı)
[685] Yaúnì ≠abìb. (derkenar)
[686] úArabca ≈*abäbe* dirler *´u øabarcı˚ı*. **Müs≈ir** (derkenar)
[687] Kih: Kesr-i käf-ı úArabìyile ve häõ-i a´lì ile *kiçì* dimek olur, *´a˚ìr* maúnäsına ve *kärìz* maúnäsına daΔı riväyet olınur. **~ alìmì** (derkenar)
[688] Kelime "küçük" anlamına gelmektedir.
[689] Mih: Bi'l-kesri *ulu, sitìd* maúnäsına. **~ alìmì** (derkenar)
[690] *Eyü*, *nìg* maúnäsına ve *ayva, sefercel* maúnäsına. **~ alìmì** (satır altı)
[691] Gürùhe: *Yumaø* ve *yuvalaø*, yayıla atarlar; ol yaya *kemän-kùre* dirler. **~ alìmì** (derkenar)
[692] Girih: Kesr-i käf-ı úAcemì ile ve kesr-i räõ-i mühmele ile ve häõ-i a´lì ile *dügüm, úøde* maúnäsına. **~ alìmì** (derkenar)
[693] Nehed: Fiú-i mu◊äriú maúùm, müfred, ˚äõb.
Nehend: Fiú-i mu◊äriú maúùm, cemú˚äõb.
Nehì: Fiú-i mu◊äriú maúùm, müfred, muΔä≠ab.
Nehìd: Fiú-i mu◊äriú maúùm, cemú muΔä≠ab.
Nehem: Fiú-i mu◊äriú maúùm, nefy-i mütekellim va≈deh.
Nehìm: Fiú-i mu◊äriú maúùm, nefy-i mütekellim meúa'l-˚ayr.

415 Servile[694] kendir kenefşile kenev
Laø daΔı şälaø peläs u yeèi nev

416 Dìvçe oldı sülük daΔı zelù
Yu bişù[695] bügzär øo bo˚ az gelù

417 Pä-bürehne yalın ayaø bendegì
æullıø oldı øay hem bärendegì[696]

54b 418 Bes yeter Δaylì pes eyle olsa pes
Yetişen øalmışlara feryäd-res

419 Hem ≠aru gävers ü pay˚ ùle bucaø
Hem daΔı encù˚ [697] äteşdän ocaø

420 Pìre bulıdur ≠aberΔùn taΔgilùn
æoz çetügi şimdi eknùn ü kenùn

421 Reşk[698] güni pişk[699] øı˚ [700] berg üstüvän
At ≠onıdur Δod[701] ışıø yel[702] pehlevän

422 Reste vü Δasr[703] u Δusù yine nedir
Er ´ırası øaynata øaynanadur

423 Varluø hestìdürür peyvestedür
Ulaşıø yab yab olan ähestedür

424 Küpecik bestù sitì Δatun sitem
Güc tüfek zeb≠äne[704] körük oldı dem

---

[694] Servì a˚ acı. (satır altı)
[695] Y*umaø* maúnäsına emrdür. (satır altı)
[696] úArabca ˚ay§ (derkenar)
[697] Encurø ve ocaø ve büklüm. **Niúmetu'lläh** (derkenar)
[698] Reşk: Güni ve ˚ayret. **~ alìmì** (derkenar)
[699] Püşk: æurúa ve øıvırcıø saç ve øı˚ ve øay˚ u. **~ alìmì** (derkenar)
[700] æı˚: ~ ayvän tersi. (derkenar)
[701] ` od: Işıø ki *tol˚a* daΔı dirler ve *ätäş-dän*dur. **~ alìmì** (derkenar)
[702] Yel: Pehlevän. **Niúmetu'lläh** (derkenar)
[703] ` usr-` usùre: *æaynana, Δusù* mi§lehu **~ alìmì** (derkenar)
[704] Zab≠äne: Tüfek ve sebge ve dilki duza˚ı. DaΔı **æänùnu'l-Edeb** änest ki berìn tersä zened bi't-Türkì sebge. **Niúmetu'lläh ra≈imehu'llah**

425 Bikr øız dùşìze kälim[705] er gören
55a úAvret ü belΔam[706] felä≈andur ´apan

426 Yüce bälä yorucı deläledür[707]
Hem oyuø tendìse bìse aladur[708]

427 Hem neyiständur øamışlıø perniyän
Oldı näΔışlu hüveydädur úayän

428 Teknedür zenber çekirgedür melaΔ
ŞùΔ kirdür çirk täzìce[709] vü saΔ

429 Dünbe[710] øuyruø sıtma teb raΔne gedik
BaΔye[711] maúnìde nigendedür dedik

430 Giciyik ≈äriş[712] daΔı oldı zerìr
TMarılıø hem yazıcı oldı debìr

431 Gergedän erc oldı øılçıø ° almilic[713]
Hem sipärìdür[714] aèız ezdef[715] alıc

432 Bìddür sögüd kej ıl° ındur nihäl
Täze dal oldı vü boyun oldı bäl

55b 433 Ota därù[716] di susam küncidürür
Piste fıstıø igde hem süncidürür

---

[705] Kälìm: *Er görmiş úavret* maúnäsına **Cemälì**de *eri olup bir daΔı ere varmış úavret.* **Niúmetu'lläh** (derkenar)
[706] TMapan. **Niúmetu'lläh** (satır altı)
[707] Deläle: Pùze-venk olan úavret. **~ alìmì** (derkenar)
[708] Mu≠aø alacadur. (derkenar)
[709] Yaúnì úArabca. (satır altı)
[710] Dünbe: *æuyruø* ekşer budur ki øoyunda istiúmäl olınur ve aèa teşbìh idüp ädemde daΔı istiúmäl olınur. **~ alìmì** (derkenar)
[711] BaΔye: Bigende. **~ alìmì** (derkenar)
[712] ` äriş: *Kiciyik* didikleri mara◊ ≈*ikke* maúnäsına. **~ alìmì** (derkenar)
Kelime "uyuz hastalığı" anlamındadır. Kelime için bkz. Şükun, Farsça-Türkçe Lugat C.2, s.746.
[713] æıcıølanmaø. (satır altı)
[714] Tereke biçildikden ´oèra yirinde øalan ´ap. (derkenar)
[715] Ejdüf: Alıc yemişi ve a° acı ve ≠avşancıl. **Niúmetu'lläh** (derkenar)
[716] Devä, *dermän* maúnäsına. **~ alìmì** (derkenar)

434 Oldı gehväre beşik lümtür[717] büyük
Anda sevkend ü gürùh oldı bölük

435 Säv[718] egindüdür seped sävìn[719] diger
Dùk[720] ig pervä øolay perΔù[721] kiler

436 Sürb øurşun şùredür çoraø seräb[722]
Şùre yir kim görünür ıräødan äb

437 Hem çuvalduz toz ola pendùz[723] gerd
Issı germ oldı vü so˚ uø oldı serd

438 Käc[724] sille oldı gerc[725] oldı dilim
Hem bürìn oldı sirişimdür[726] yilim[727]

439 Mi≈net ü işkence oldı pìc pìc
Yola úazm itmek yara˚ oldı besìc[728]

440 Hem nevä na˚ me na´ìb oldı nevä
56a Hem kişì käkädurur iş güç kiyä

441 ` ab kün ebsem ol dimek balçıø Δaläb
Zeb geèez[729] oldı vü ´äfì[730] oldı näb

---

[717] Semiz ve derdsüz. **Niúmetu'lläh** (satır altı)

[718] Säv: ` aräc ve altun oca˚ ına daΔı dirler. Ve *sävìden* laf®ndan ´ì˚ a-i emrdür. Va´f-ı terkìbì de istiúmäl olınur. **Halìmì** (derkenar)

Yaúnì *ege rìzesi*. **Lehu** (satır altı)

[719] Diger, *daΔı* maúnäsınadur tetmìm-i beyt içün gelmişdür. ~ä´ıl maúnå *sävìn* daΔı sepede dirler dimekdür. (derkenar)

[720] Dùk: *İg* ki anıèla iplik ve ip igirirler. Yaúnì *mi˚zel*. **~ alìmì** (derkenar)

[721] Yaúnì *kiler* ki anda e≠úime øısmından nesne durur. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[722] Seräb: Ol ki bädiyelerde ve ´a≈rälarda öyle ve øatlarından ´oèra görinür. Çoraø yirlerde güneşiè pertevinden bu ´ùreti ba˚ lar. Iraødan öyle görinür. **~ alìmì** (derkenar)

[723] Pendùz: Çuvalduz. **Niúmetu'lläh ve ™¥≈ä≈** (derkenar)

[724] Käc: *Çam a˚ acı* ve *sille* maúnäsına ya yüze ya eèseye ururlar la≠fe yüzünden ve *leyte* maúnäsına *käşkì* dimekdür. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[725] *Bir päre nesne* maúnäsına, *bir dilim* gibi. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[726] Sirìşim: *Yilim* ki ≠utøal daΔı dirler. **~ alìmì** (derkenar)

[727] Yilim: *Æutøal* maúnäsına. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

Bir otdur ≠utøala beèzer. (satır altı)

[728] úAzm u yaraø ve tertìb-i sefer. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[729] Ásän. (satır altı)

[730] Duru. (satır altı)

442 Ezber it kim dörtdürür maúni-i täb
Biri täb-ı[731] äftäb u mähtäb

443 Biri øızmaø biri ≠äøat birisi
Zülfüè ipiè igilip bükülmesi[732]

444 Hem kitäbıè evveli fihrist[733] hem
Bir ≈akìmiè adı Zerdüşt[734] ey dedem

445 Yarılup açılmış olsa kefte[735] di
Egilüp dolaşmış olsa cefte[736] di

446 İsper˚am oldı úArabca ◊aymürän
Fesligendür yiè bunı Türkì hemän

447 Gök gibi yaúnì sipehr-asä[737] siperm[738]
Oldı hem rey≈än utanmaø oldı şerm

56b 448 Fäm[739] u gùne[740] gibi yaúnì zerd-fäm
TMaruşın gülgùne gül gibi iy hümäm

449 Tùn-ı[741] külΔan çam a˚acı merΔdür[742]
Köşk kerΔ[743] oldı biraz hem berΔdür[744]

---

[731] Yaúnì ol ki güneşiè ve ayıè şuûúları. (derkenar)
Şuúle. (satır altı)
[732] Yaúnì *pìç* maúnäsına. (satır altı)
[733] Bi-kesri'l-fäú *øänùn* ve ◊*äbu≠a* icmälidür ki kitäblarıè evveline yazarlar bäbların aramaø äsän ola ve kitäb evveline daΔı dirler. **Niúmetu'lläh** (derkenar)
Fihris, *tä*sız úArabìdür. Cemú *feháris* gelür, *fihrist* maúnäsına. **~ alìmì** (satır altı)
[734] Zerdişt: İbrähìm Pey˚amber úaleyhi's-seläm milletinden ≈akìmiè adıdur ve øuşlar sürüsi öèince uçan øuşa dirler(…) (derkenar)
[735] Kefte: *Keften* laf®ndan ism-i mefûldür. **Lehu** (derkenar)
Şikäften maúnäsına läzım ve müteúaddì gelür. **Niúmetu'lläh** (derkenar)
[736] İsm-i mefûldür. *Ceften* laf®ndan. **Lehu.** *Mün≈anì* maúnäsına. **~ alìmì** (derkenar)
[737] Ásä, bu maøämda *mänend* maúnäsınadur. **Lem** (derkenar)
[738] Siper˚am ve siperm: *Fesliken* ki *rey≈än* dimekle maúrùfdur. ~ aøìøatde cemìúΔoş øoøulu otlarıè adıdur. **~ alìmì** (derkenar)
Siperm, *siper-˚am* maúnäsınadur. (derkenar)
[739] Fäm: Bir lu˚a≠dur ki renklere delälet ider. Kelime äΔırında getürürler. Meşelen *kebùd-fäm* şol renge dirler ki gögerik ola temäm gök olmaya ve *gùne* maúnäsına ve *beèdeş*, *borc*, *deyn* maúnäsına. Şäyiúbudur ki bu lu˚at-ı vämdur. Läkin vävile fä mä-beyninde tuvä≈ì vardur. **Niúmetu'lläh** (derkenar)
[740] Gùne: Beèzer ve dürlü. **Niúmetu'lläh** (derkenar)
[741] Tùn: Maşrıø ≠arafında bir şehr adıdur ve *gülΔan* maúnäsına. **Niúmetu'lläh** keŸä fì-**~ alìmì**
[742] MerΔ: ˙arb viläyetinde iki a˚acdur ki bir birine sürseler od ≈ä´ıl olur. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

450 Maúnìde nä-dän u ˚äfildür levend[745]
Hem daΔı taúayyìni yoø ´ä˚ ış idend[746]

451 Läf urup söz çeyneme yaúnì melünd
Hem yavuz olan ≈arùn[747] oldı vü tünd[748]

452 Di vedä itdi diseè bed-rùd kerd[749]
~ amle vü ceng itmege dirler neberd[750]

453 Uyanıø bìdär u úâşıø germdär[751]
Hem Δaşil ähär[752] u mu≈kem üstüvär[753]

454 İnce yol bennä ipi hencärdur[754]
Ulu vü leşkerler başı sälärdur[755]

455 Ya´lu çaylaø sùgüvär[756] u mùşΔ¥ár
57a Hem yavaş kişiye dirler bürd-bär[757]

---

[743] KerΔ: Bir meşhùr şehriè adıdur. Maúrùf-ı KerΔì aèa nisbet olınur ve memleket ismidür ve *mävì* maúnäsına ve *köşk* ve bir zìnelü yirdür. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[744] *Baúû-ı* maúnäsına. (derkenar)

[745] Bì-nevä ve nä-dän ve rusbì úavret. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[746] İrend: ™ä˚ış ki bellü olmaya ve *denk* maúnäsına yüküè bir cänibidür. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[747] ~arùn: Laf®ı úArabìdür. Ser-keş ve münøäd olmayan ata dirler. Färisì şiúrlerde çoø istiúmäl olınur; A≈med-i Kirmänì:

Ber- nefs-i ≈arùn endek-renc
Tä rä≈at-ı rù≈ yä bì-ez-genc. **~ alìmì** (derkenar)

[748] Tünd: ˚ *arb* maúnäsına. Firdevsì:

Eger tünd bädì beräyed zi-genc.
Be-Δäk efkened nä-resìde terenc. **~ alìmì** (derkenar)

[749] Bed-rùd kerd: Sefere gideni Taèrıya ısmarlamaø ve sefere giden kişi yerinde øalanlara *äsän øalıè* dimek. Eserì:

Bügüft ìn ü z'äb-ı dìde rùd kerd
Bübùsìdeş ez-behr-i bed-rùd kerd. **~ alìmì** (derkenar)

[750] Ceng. **Niúmetu'lläh** (satır altı)

[751] Germ-där: Va´f-ı terkìbìdür. Maúnä-yı Türkìsi *≈aräret dutıcı* dimek olur. úÁşıø olan kimse äteş-i úaşøla muΔriø oldı˚ından ötri *germ-där* ile tesmiye olındı. ` ä´ı úâmıè ismiyle tesmiye øabìlindendür. **Lem** (derkenar)

[752] İpligüè ve beziè Δaşili. **~ alìmì** (derkenar)

[753] Berk, *mu≈kem* maúnäsına *ìmen* maúnäsına daΔı gelür. **~ alìmì** (derkenar)

[754] Hencär: *Yapucı ip* ve *ince yol* ve *beräber yol gitmek* ve *yola geçmek* ve *bedel* maúnäsına ve *˚u´´a.* **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[755] Sälär: Naøìb ve näÆb ve şa≈ne ve ser-leşker ve ulu kişi. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[756] Sùg; *˚u´´a* maúnäsınadur. Vär; lisän-ı Färisìde *münäsebet* ve *liyäøat* maúnäsın ifäde ider. Ol maúnädan Türkìde *yarar* ile taúbìr olınur. Meşelen *rä≈-vär* at ev´äfındandur. Maúnäsı *yola yarar* dimekdür. Yaslu, *sùgüvär* didikleri ≈äl mu´ìbet münäsib oldı˚ından o türlüdür. **Deøäyıø** (derkenar)

456 A˚lamaø mùyìden efsäne semer[758]
Hem pirinc boncuø şebedür[759] øa≈be ˚ar[760]

457 Hem daΔı ΔaşΔäş oldı köknar[761]
Hem peyù[762] güveye kelerdür sùsmär[763]

458 Hem ≈azìne oldı genc-var[764] iy püser
İsteyici kimse oldı Δùzeger

459 İki köydür Räz u Mervezdür biri
Ol viläyetdeki şehrìdür Hirì

460 Hem úAlem[765] bir şehr adıdur hem Æräz
Di yara˚a älete çal˚uya säz

461 Lìz[766] Δòr endrezdür ı´marlamaø
Hem büyük kebz[767] oldı gürz oldı çomaø

462 Esnemekdür Δämiyäz[768] ü şaşı käj
Ger ola teynùs Δırmen oldı jäj[769]

463 İssilik tefş[770] orta yay adı temmùz
DaΔı fi'l-cümle dimekdürür henüz[771]

---

[757] Bird-bär: Yavaş ve yük götürücü ve güc çekici. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[758] Meşel, ≈ikäye (satır altı)

[759] Şebeh: Pirinc, baøır gibi maúdenìdür, rengi ´arıdur, úameliyesi çoø olur. **~ alìmì**de ta´rì≈ olınmışdur. Ve bir øara boncuødur ve *tùc* maúnäsına daΔı gelür ve bir dikenlü a˚acdur.* **Niúmetu'lläh** (derkenar)

* Üç ziräú miødärı boyı olur. Mersin yabra˚ı gibi yabra˚ı olur. Yeşil ´arulı˚a mäßl øızılca çiçegi olur. Kendir toΔmı gibi toΔmı olur. ᵀ¥øıcaø içinden niúmetu'llähìè ru≠übeti çıøar. **~ alìmì** (derkenar)

[760] *Rusbì úavret* ve *debe* maúnäsına. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[761] Köknar: Nevû bäşed ez-näj. Yaúnì çam a˚acından bir nevúdür ve fıstıø ve ΔaşΔäş. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[762] *Peyùk* maúnäsına. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[763] Sùsmär: Keler. ᵀ¥*øneb* maúnäsına. Şems-i FaΔrì:

ßulm der-eyyäm-ı úadl ü reßfetet
Mänd der-sùräΔ-ı ˚am çün sùsmär. **Niúmetu'lläh ve ~ alìmì**

[764] *Genc* maúnäsına yaúnì *Δazìne* ve *Δazìne-där.* **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[765] Yaúnì *úalem*iè iki maúnäsı vardur: Biri şehriè ismidür ve biri *≠räz*dur yaúnì *däm˚ä.* **Lehu** *úAlem* ve *≠räz* lisän-ı úArabìde *dam˚a* maúnäsına gelür. (…) (derkenar)

[766] Lìz: ` or ve ≈aøìr. **~ alìmì** (derkenar)

[767] Kebz: Büyük yaúnì úa®m ve semiz. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[768] ` ämiyäz: Esnemek; Δämiyäze miştlehu. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[769] Jäj: ` ırmen çörçöpi ve Δırmen øapusı ve deve dikeni ve a˚zıè dört yanı ve bä≠l söz ve (…)

[770] Tefs: ~ araret ve köpük. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[771] *Şimdi* ve *daΔı.* (derkenar)

57b 464 Hem füsùs oldı daΔı ≈ayf eylemek
Hem daΔı hezl bì-hùde söz söylemek

465 Ça˚z[772] içi çirklü çıbandur hem denes
Çirkdür bir şehr adıdur hem Æabes

466 Hem meniş[773] ≠abúu segäliş ≈ìle mekr
Bevş[774] keşret yaúnì cemú-i[775] zeyd ü bekr

467 Pehlevìce oldı güneş raΔş[776] u vaΔş
BelΔde şehr ıldıramaødur dıraΔş[777]

468 Mu˚[778] gävur şuúde fürù˚[779] u hezl lä˚[780]
æaraèu mu˚ gice øaraèusı mä˚[781]

469 Hem nu˚ùl[782] oldı deriè daΔı güzäf
Bì-hùde sözdür úakılsızdur nişäf[783]

470 Zişt ≈afrıø[784] u nişänedür[785] hedef
æıfdurur[786] bir nevúe øab øäv oldı Δaf[787]

---

[772] Ça˚ız: æurba˚a ve ol yäre ki içinde nasne øalmış ola. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[773] Meniş: Semt ve ululuø ve ≠abúve göèül ve kibr ve arzu. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[774] Fet≈-i bäõ-i úArabìyile *çoø* ve *büyük* dimek olur. *Bisyär* ve *úaŒm* maúnäsına. **~ alìmì** (derkenar)

[775] Yaúnì keşret-i efräd insän. (satır altı)

[776] RaΔş: Yıldırım ve alaca beèli yavuz at ve apraş at ve yügrük at ve Rüstemiè atı adıdur ve şuúde. **Niúmetu'lläh** (derkenar)
Rüstem'iè atınıè úalmidür. Şems-i FaΔrì:
Kemìn-i bende şeh-i nùr-ı rùz-ı rezm
Eger jende kerded ` udävend-i raΔş. **~ alìmì** (derkenar)

[777] DıraΔş: Yıldırım düşmek ve úalem ve ≠äfän ki ädemleri heläk eyler. Aında ism-i ma´dardur *yıldırayış* dimek olur ve *dıraΔşìden* lafõından ´i˚aõ-i emrdür ve va´f-ı terkìbìdür *sitäre-i draΔş* gibi. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[778] Gebr: Fet≈-i käf-ı úAcemìyile ve sükùn-ı bä ile *oda ≠apan käfir*dür ki úArabca *Mecùsì* dirler ve mu≠aøä *käfir*e daΔı dirler. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[779] Alev ve aydınlıø ve zìb ve täbiş. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[780] *Kengel*, *≈orata* maúnäsına. **Niúmetu'lläh** (satır altı)

[781] Deriniè iç yüzi bu maúnäyadur ki Türkì dilinde daΔı şäyiúdür ve *øara bataø* didikleri *øara øuş* ki ´uya banar içinde balıø dutar yudar *øara bulaø* daΔı dirler. **~ alìmì** (derkenar)

[782] Nü˚ùl: *Deriè* dimek olur väv ile; vävsız riväyet olınur lu˚atdur. **~ alìmì** (derkenar)

[783] ` uşk-dimäg yaúnì *yemeksiz, içmeksiz* ve ´*usuz*. (derkenar)

[784] Çirkin. (satır altı)

[785] úArabìdür. Yaúnì *oø nişänı*. Lisän-ı Färisì'de *şäne* dirler. (derkenar)

[786] æäfiè kesriyile *øuş øoyacaø* ®urf ve *penpesi*dür. (derkenar)

[787] ~af: İki maúnäya gelür: Evvelen *bo˚ça* şäniyen ol *øäv* ki bezi yaøup iderler. **~ alìmì** (derkenar)

471 æaşda vü alında çìn äjengdür[788]
TMøl ı˚ u äväze Δunbük[789] ≠angdur

472 Hem tekäledür[790] pa˚ altaø oldı heng[791]
58a æuvvete di şìvelü ma≈bùba şeng[792]

473 DaΔı çörbük[793] hezl oldı çeng lùk[794]
Eli aya˚ ı egri olan tasa Δudùk[795]

474 Hem tebùräk[796] iki taΔtadur ki Δùş
Ba˚ layub çatladuben ürküde øuş

475 Gökcek ü ˚amlu Δunük[797] ˚amnäkdür[798]
Nävek[799] oødur müşk otı hem näkdur

476 DaΔı nä-fercäm[800] u daΔı nä-sezä
Ol kişi ola ki läyıø olmaya

---

[788] Ájenk: Yaúnì øaşda ve alında olan büklüm yaúnì buruşuøluø ki çoø yaşamaødan olur yäΔud ˚a◊abdan olur. (derkenar)

[789] ` unbük: *Küpcük* ve *´ıøluø virmek, at ´u içerken ´ı˚ar* maúnäsına. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[790] Ba˚ırdaø. (satır altı)

[791] Henk: Hùş ve mevc-i deryä ve edeb ve işe øa´d itmek ve øuvvet ve ma˚ära. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[792] *Näbekär* ve *bed-Δù* ve *dil-güşä* ve bir ma≈bùba dirler ki ˚äyet de şirìn ü ma≠bùú ola ve *Δor≠ùm* maúnäsına ve bir kimseye dirler ki uzun şekl ola ve yo˚un ve semüz ve inine büyümiş ola. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[793] Çörbük: Bi'◊-◊amm *nükteli söz söylemek*. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[794] Çenglùk: Ol kimseye dirler ki rencden ve za≈metden ≈arekete mecäli øalmayup elin dizi üstine øoyup buèlanup bir yire gelmiş ola. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[795] Oldur ki Türk dilinde *hödük* dirler bir kimesne yoldaşın üşendirirse buèa *hödük virme* dirler. **~ alìmì** (derkenar)

[796] Ve daΔı *def* ki çalarlar. (satır altı)

[797] Bi'◊-◊ammeteyn. (satır altı)

` unük: *Muútedil* ve *äsän* ve *baΔtlu, ≠ùbå-lehu* maúnäsına. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

` unük-hevä: Muútedil ve hoş hevä. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[798] ˙ amnäk: Laf®ı mürekkebdür. Bir cüzi ˚*am*dur ve bir cüzi *näk*dur. Näk, lisän-ı Färisì'de edät-ı iΔtilä≠dur. Pes maúnäsı ˚*am ile muΔteli≠*dimek olur. (derkenar)

[799] Nävek: *Çekre oøı*dur. Nitekim bu beytden ®åhir olur:

Rìde dost be-tù rùşen-i bäd

*Sìne Δa´m peräz nävek-i çarΔ.**

*ÇarΔ, lisän-ı Färisì'de *øatı yay*dur. **Deøäyıø** (derkenar)

[800] Lisän-ı Färsì'de *nä* edät-ı selbdür. Evvel-i kelimeye däΔil olur medΔùlünüè medlùlünde olan va´fı selbdür. Mev´ùfundan nitekim **Deøäyıøu'l-~ aøäyıø**da Ÿikr olınmışdur. Fercäm; *ûûøıbet, kär* ve *fäãde* ve *yarar* dimekdür. Pes *nä-fercäm*ıè maúnäsı *ûûøıbetsiz iş* yaúnì *úube§ iş* ve *fäãdesiz şeyõ* ve *yarar degil* dimek olur ve *sezä, läyıø* dimekdür. Nä-sezä; *läyıø degil* dimek olur. (derkenar). **Lehu**

477 Maúnìde tùzìm[801] yaúnì güsterim[802]
Türkisì döşeyelim bıra˚ alım

478 Hem şüΔùlìdendürür urmaø ´afîr[803]
Hem nigùhìden[804] yerip[805] yencemegdir

479 Hem daΔı tùzìden ü tùlìdeniè
Maúnisin øazanmaø ögrenmek biliè

58b Hem Bu≈ärä cänibind' Ámùn degil
Bir ovaya oca˚ a känùn[806] degil

480 ~ìz meðbundur[807] tegì Δatun daΔı
Päd-şählar oldı keyhän[808] iy aΔì

481 Sürtüni sürtüni yaúnì ˚aj˚ ajän[809]
Hem úaşìre vü øabìle dùdmän[810]

482 Hem ≠arıl˚ anmaø teruncìdendürür[811]
DaΔı orta øış ayı behmendürür[812]

---

[801] Tùzìm: *TùΔten* laf®ndan fiıl-i muÔäriú nefs-i mütekellim meúa'l-˚ ayrdur. Müstaøbelätında *Δäi zä*ya tebdìl olmışdur: *Tùzù, tùzend, tùzì, tùzìd, tùzem, tùzìm* diyilür yäΔùd *tùzìden* laf®ndandur. **Lehu** (derkenar)

[802] Döşemek: *Güsterden* laf®ndan fiıl-i muÔäriúnefs-i mütekellim meúa'l-˚ ayrdur. **Lehu** (derkenar)

[803] Yaúnì *´ıølıø urmaø at ´u içerken.* (satır altı)

[804] Zem itmek. **~ alìmì** (satır altı)

[805] Yaúnì *Δorlamaø.* (derkenar)

[806] Känùn: úArab lu˚ atinde demürden yä baøırdan düzülmiş od yaøacaø ocaø. Rùm täriΔinde iki ayıè adıdur; *känùn-i evvel* ilk øış ayıdur. Güneş ayıè on üçünci güni *cedy* burcına intiøäl ider. *Känùn-ı äΔır* orta øış ayıdur. Güneş ayıè on ikinci güni *delv* burcına intiøäl ider. **~ alìmì** (derkenar)

[807] Mäbùn: *~ iz ve mu≈anneş§o˚lan* ve *Δäyın.* **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[808] Kayhäl: Yüce. *Kayhän* miş§lehu ve *cihän* maúnäsına ve *päd-şahlar.* **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[809] Bi'l-fet≈i *imekleyü imekleyü yürimek.* **Niúmetu'lläh** (satır altı)

[810] Ulu øabìle ve çoø boy. **Niúmetu'lläh** (satır altı)

[811] Bi'l-fet≈i. (satır altı)

[812] Bi'l-fet≈i. (satır altı)

Behmen: Dört maúnäya gelür. Evvelen täriΔ-i Fürs-i øadìmden ve täriΔ-i Celälìden bir ayıè adıdur. TäriΔ-i Celälìde müteúayyin orta øış ayıdur. TäriΔ-i Fürsde kebìse iıtibär olınmadı˚ ından ötri ilerü girü devr ider. £äniyen Fürs aylarınıè ikinci güni ki behmen ayında ol günde bayräm iderler. Ol güne *behmençene* dirlerdi. £äliş§en aıläm-ı ricäldendür. Räbiún ≠abìbler øatında iki dürlü edviyeniè adıdur: Bir dürlüsi beyäÔdur *behmen-sepìd* dirler ve bir dürlüsi øızıl olur *behmen-sürΔ* dirler. **~ alìmì** (derkenar)

Ve bir çiçekdür zaıferäna beèzer. Baúzılar zaıferän dirler. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

483 Ödemek øullu˚ ı tùzìdendürür[813]
™a˚ layup ≠aømaø süpùzìdendürür[814]

484 Oldı fersùden[815] bozulup eskimek
DaΔı şädırvändurur büyük döşek

485 Æaúne pey˚ äre[816] bezek oldı ferih[817]
Oldı hem bir işde artıølıø fireh[818]

486 DaΔı bitmek oldı rùyìden daΔı
59a Oldı rùzìden zebùne su˚ ba di

487 Hem güräzìden[819] ´alınmaø ber≠ala
Börk[820] Nù≈'uè úavretidür Vähile

488 Nesterìn[821] nesrìn gùlidür tìre mäh[822]
Güze dirler ulu yoldur şäh-räh[823]

489 Hem ´u ´ızmaødur zehìden ≠an≠ana
Di ça˚ ılduya vü çay äväzına

490 Hem levìşedür[824] yavaşa hem daΔı
Æuşa˚ a dirler duşäΔa iy aΔì

491 Derd-i zih[825] o˚ lan ≠o˚ urmaø za≈meti
Kä˚ a[826] nä-dän yäre[827] bilgil rişveti

---

[813] Bi-maúnä tùΔten, *ödemek* ve *øazanmaø* ve *ürkmek*. (satır altı)
[814] Bi-maúnä süpùΔten, *´ancımaø* ve *direnmek* ve *dìväre nesne øaømaø.* (derkenar)
[815] Aşınmaø ve aşındırmaø ve sürmek ve aya˚ ıla depmek ve süzülmek ve ´olmaø ve didilmek ve u´anmaø ve bir nesne üzerine geçmek ve anìe üzerine mu´ırr olmaø. **Niúmetu'lläh** (derkenar)
[816] Bi'l-fet≈i. (satır altı)
Pey˚ äre: Serzeniş ve bühtän näkes ve ≈unk ve melämet ve ≠aúne ve laúnet. **Niúmetu'lläh** (derkenar)
[817] Bi-fet≈i'l-fäð ve kesri'r-räð. (satır altı)
[818] Bi-kesri'l-fäð ve'r-räð. (satır altı)
[819] Güräzìden: Näzile ´alınup gelmek. Esedì:
Ber-fetend her dü bidän bärgäh
Güräzän u Δandìn be-dergäh-ı şäh. **~ alìmì** (derkenar)
[820] Bi'l-fet≈i *börk* ve *øalabıø.* **Niúmetu'lläh** (derkenar)
[821] Yaúnì bir nevúgüldür. (satır altı)
[822] Yaúnì ilk güz ayı tärìΔ-i Celälìden. (derkenar)
[823] Şäh-räh: *Ulu yol* ki Türkì'de *sul≠ān yolı* dirler. **Niúmetu'lläh** (derkenar)
[824] Levìşe: Bi'l-fet≈i *yavaşa* ki naúebendler yavuz atıè başına ururlar. **Niúmetu'lläh** (derkenar)
[825] Derd-i zih: Zih, *burn* maúnäsına. Pes maúnäsı *burn derdi* dimek olur. **Niúmetu'lläh** (derkenar)
[826] Cähil. **Niúmetu'lläh** (satır altı)

492 Oldı necsìden[828] zebùn olmaø igen
Demdeme[829] äväze şülle[830] ferc-i zen

493 ~amre[831] bul˚ur şùrbası göpicek
` umre[832] oldı Δev budaø øırmaø dedik

59b 494 Mäh-käne[833] aylıø oldı pìşgäh[834]
™dr u ferzäne[835] uludur vaøt gäh[836]

495 Yäfe heŸyän[837] söz ki ola herze ù
Herze söz söyleyicidür yäve-gù[838]

496 Didiler päçile[839] ol bir çenbere[840]
Ayaø altına ola batmaya øara

497 Oldı Δah Δah[841] maúnìde zehì zehì[842]

---

[827] Yäre: Rüşvet ve zaΔm ve ≈aräret ve elde bilezik yiri; úArabca *maúúum* dirler ve şù≈. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[828] Necsìden: Cimrilik ve yüregi yanmaø ve ≠arıl˚anmaø ve müte˚ayyir olmaø ve erimek. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[829] · av˚ä ve ˚alebe. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[830] Bi't-teşdìd-i äm. **Niúmetu'lläh** (satır altı)

[831] Bi-fet≈i'l-≈äø'l-mühmeleti ve sükùni'l-mìmü ve fet≈i'z-zäø'l-muúcemeti *bul˚ur şùrbäsı* ki ve bir otdur bädiyelerde biter ve ziyäde ekşiye dirler ki *dili duta* úArabì'dür. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[832] Bi'◊-◊amm *küpcük* ve *kumre* ki içine aøça øorlar ve bir øuş adıdur. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[833] Mäh-känì: Aylıø. úUlùfede müstaúmeldür. *Mäh-käne* mi§lehu. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[834] Pìş-gäh: ™dr-ı meclis ve øapu öèi ve vaøtiè evveli. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[835] ™a≈ib-i ≈ikmet ve däniş ve u´lu ve muúteber ve øuvvetlü ve mübärek ve ulu. **Niúmetu'lläh** (satır altı)

[836] Gäh: Käf-ı Färsì'yile dört maúnäya gelür: Evvelen *vaøt* maúnäsına şäyiú ve meşhùrdur. £äniyen *ta≈t* ve *sened* maúnäsına. Esedì:

Gedäyem zi-cän äferìn şäh-rä
Ki zìbast ber-Δusrevì käh-rä.

£äli§en *øuyumcılar pùtesı* ki içinde altun gümüş arıdırlar. Räbiúan ism-i zamändur ve ism-i mekändur ve menä≠ı fiúldür *güzergäh* ve *taΔtgäh* ve *destgäh* gibi. **~ alìmì** (derkenar)

[837] Hezyän: Bi'l-fet≈i *bì-hùde süΔan-ı güften.* úArabì'dür, yaúnì *yäfe* ve *hezyän* mürädiflerdür, *herze söz* dimek olur. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[838] Va´f-ı terkìbìdür. **Lehu** (derkenar)

A´ılsız ve maúnäsız söz dimekdür. **Niúmetu'lläh** (derkenar)

[839] ÿükira fì-Niúmetu'lläh häkeŸä *päçìle;* bir nevúayaøøabıdur. Ve fì-häŸe'l-kitäbu taf´ìlu. (derkenar)

[840] Yaúnì *øa´naø.* (satır altı)

Ta≈taya. (satır altı)

[841] ` ah Δah: Zehì zehì ve nìkä nìkä ve úaceb úaceb ve Δoş-ämed.

` *a≈* Δ*a≈* mi§lehu. Ve bi-maúnä *bigùş* yaúnì *çalış.*

` ahì bi-maúnä *zehì* . ` ahì Δahì, yaúnì *zehì zehì*. **Niúmetu'lläh** ra≈imehu'llah

` ah Δah: *Hi hi* maúnasınadur. Kemäl-i I´fahänì:

Bes tevaøøuúbùdet Niúmetu'lläh ü Δaşmet zi-kesän

Di içi boş olsa tì yaúnì tehì

498 Hem Δadù tükrük tükürmekdür tüfù[843]
Hem æatù[844] bir bir gözemekdür refüv[845]

499 Kendürikle yayla˚aç[846] maúnìleri
Oldı kendürì[847] vü destebù[848] biri

500 Dièle-gil ebced ≈isäbıè iy püser
Kim elifden yäya dek bir bir ´ayar[849]

501 TMay yeden øäfa dek on on aèla pek
60a æäfdan yüz yüz ´ayılır ˚ayna dek

502 Çün ≈isäb-ı ebcedi bildiè temäm
Tu≈femiè täriΔini bil ey hümäm

503 Bu ≈isäb üzr'it bu mı´raúdan şumär
æaldı senden Şähidì nev-yädigär[850]

504 Fäúlätün fäúlätün fäúlät
Bu kitabı ögren iç äb-ı ≈ayät

505 Şähidì'ye her kim eylerse duúä
İde ma≈şerde şefäúat Mu´≠afä

` *ah Δah iy Δäm-≠amaúmürdek-i bì-hùde emel.*
~ ahì: Bir laf®lur ki *zehì* muúädilesin istiúmäl olınur. Kemäl-i I´fahänì:
Zehì şikeste Δa≠et beşet zülf-i meh-rùyän
~ ahì perde beset äb-ı çeşmeõ-i ≈ayvän. **~ alìmì** (derkenar)
[842] Kelime-i ta≈sìndür. (derkenar)
[843] Tüfù: Bi'◊-◊ammi *yüze tükürmek*. **Niúmetu'lläh** (satır altı)
[844] æatv: Bi'l-fet≈i bir viläyetiè ismidür. **Niúmetu'lläh** (satır altı)
[845] Refüv: Bi'l-fet≈i. (satır altı)
Yama ki bir eski øaftäna yamarlar ve *göze* ki bir delinmiş delügi gözerler. (…)
[846] Yaúnì *şemäme.* (satır altı)
[847] Kendürì: Bir sofradur ki Eträk ≠äõfesinde olur ´ıvanmış büyük ˚alle (…) ve äzärdur ki sofra üzerine øorlar. **(…)**
[848] Şemäme, baúÛı yirlerde *yayla˚uc* dirler. **~ alìmì ra≈imehu'lläh** (derkenar)
[849] أ ؤ ة ه ج م ل خ ت ش ن غ ع ف ق ك خ ض ظ ز ء ح ذ ئ ب ث ح س ص ط
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 200 300 400 500 600 700 800 900 1000 (derkenar)
[850] Sene 920 (satır altı)
1118-0920 = 198 (derkenar) Derkenar kısmında bu çıkarma işlemi yapılmıştır.

Sevvedehu'l-úabdi'◊-◊aûf es-Seyyid İbrähìm úAfîf İbnü'l-~äc Mu≈ammed úafå úanhüme'l-úAfuvvü'´-TMåmed ve'l-mesöûli mine'n-nä®rìn.

En yedûı lenä bi'd-duúäöi'l-Δayri'l-insän kemä yedìnu yedän. Ve'l-i≈sänü ef¬alü mä ≈avnu yedän. Mim.

Sene 1118
25 Mu≈arrem[851]

[851] H. 25 Muharrem 1118 / M. 9 Mayıs 1706.

60b **Tu≈fe-i Vehbì**

Bismillähi'r-Ra≈mäni'r-Ra≈ìm

(Feilâtün mefâilün feilün)

1 ~ amd-i bì ≈add o Kerem-fermäya
Ki [anuè][852] niúmetidür bì-˚äye

2 æıldı ez-cümle o ` alläø-ı Kerìm
~ a◊ret-i Ádeme esmä taúlìm

3 Şän-ı Mùsäya idüp hem tekrìm
æıldı Ÿätına i◊äfetle kelìm

4 Hem Süleymänı o úAlläm-ı La≠f
Man≠øu't-≠ayrıla øıldı tal≠f

5 ~ ikmet ü øudreti ile úså
Æfliken oldı beşikde gùyä

6 Nevú-i insänı hem o Bì-enbäz
Eyledi nä≠øa ile mümtäz

7 İ∆tiläf-ı ´uver ü elsineden
Niçe biè ≈ikmeti vardur rùşen

8 Şuúarä elsinesin ol Mennän
æıldı miftä≈-ı der-i genc-i nihän

9 Hem Rasùline hezäran ´alavät
Ki odur ef´a≈-ı a´≈äb-ı lu˚ät

10 Nu≠øıdur va≈y-i ` udävend-i úAlìm
Ne güherdür o kerìm bin kerìm

11 úÁlemìne sebeb-i ra≈metdür
İns ü cinne ne büyük niúmetdür

---

[852] Başka nüshalarda olan bu kelime metinde yazılmamıştır. bkz. Atabey Kılıç, "Türkçe-Farsça Manzum Sözlüklerden Tuhfe-i Vehbî (Metin)", s.410-475.

12 Näzil oldı aèa Furøän-ı Celìl
Kim ider şänına úälem tebcìl

13 Gerçi kim şiúr degildür o keläm
Na®m-ı şäúrde ne mümkin bu ni®äm

14 Fehm idüp mertebe-i iúcäzın
İşidüp hüdhüde-i äväzın

15 Ebkem oldı fu´a≈ä-yı úAdnän
æaldı ≈ayran büle°ä-yı æa≈≠án

16 Eyledi müddeúyänı mülzem
Cümlesi úacz ile olmuş müf≈am

61a 17 Olsun a´≈äbına ´ad gùne seläm
Ki anuè her birisi ehl-i keläm

18 Biri ez-cümle cenäb-ı ~ assän
Na®mını úälem ider isti≈sän

19 Biri hem Kaúb-ı belä°at-pìrä
Kaúb-ı beyne'l-fu´a≈ä pek aúlä

20 Cümlesi ehl-i ≈adì§ ü tefsìr
úİlm ü úrfänıla bì-miş§l ü na®r

21 Umaram ki olıcaø rùz-ı cezä
Olalar Vehbì-yi zära şufaúä

22 Baúde-zä bas≠ı maøäl eyleyelüm
Sebeb-i na®mı nedür söyleyelüm

23 Çünki bu úabd-i ◊aûf-i a≈øar
İtdi İräna sefäretle sefer

24 Eyleyüp devr-i Revän u ™¥fahän
Çoø maøämätını øıldum seyrän

25 Tä Nihävend úıräø'a gitdüm
Hep u´ùl ile temäşä itdüm

26 úAzm idüp tä-be-diyär-ı Şìräz
` ¥äice ~ äfı®ile oldum hem-räz

27 Şuúaräsıyla ´o≈bet iderek
Şiúr ü inşä revişinde giderek

28 Keşf ü ≈all itmişidüm niçe lu˚ät
Var imiş bizde meger çoø ˚ ala≠át

29 Färsì anlara maΔ´ù´ zebän
I´≠lä≈ätı daΔı bì-päyän

30 Başøadur niçe lu˚atlarda meõal
˙ ayrı gùne olunur istiúmäl

31 I´fahänìlerüè elfä® Derì
Pehlevìnüè daΔı Şìräz yeri

32 Çün o ıølìmi idüp geşt ü güŸär
Çoø zamän itmişidüm mek§ ü øarär

61b 33 úAbe§ olmaya diyü bu seferüm
æalmaø ümmìdi ile bir e§erüm

34 Däõmä Δä≠ra iderdi Δu≠ur
Ki idüp saúy-ı belì˚-i mevfùr

35 Yazayım bir lu˚at-ı man®ume
Yädgärum ola hem maΔdùma

36 Oøuya hem veled-i ägähum
úÖmrümüè ≈ä´ılı Lü≠fullähum

37 Lìk nä-bùd idi øadri hünerüè
Yo˚ıdı øıymeti dürr ü güherüè

38 Yek-úayär olmış idi ähen ü zer
Näsire øalmışıdı naød-i hüner

39 ` as ü Δär ile ber-ä-ber idi gül
Ayaø altında yaturdı sünbül

40 Gülşen-i ˚amda idüp näle ü zär
Peyrev-i zä˚-ı siyeh idi hezär

41 Güherin gösteremezdi üstäd
Yo˚ıdı øadrini aèlar naøøäd

42 Bu sebebden dil-i nä-şäd u ≈azìn
Künc-i mi≈netde idüp äh u enìn

43 Bì-mecäl olmışıdı güftära
™Mnkim ebkem idi ol bì-çäre

44 Nä-gehän lu≠f-ı ` udävend-i Celìl
æıldı a≈väl-i cihänı ta≈vìl

45 Virdi dünyäya úceb ≈üsn-i ni®im
Ehl-i dil zümresi mesrùr [u] be-käm

46 Buldı øadrin yine kälä-yı hüner
İútibär eyledi naøøäd-ı øader

47 Yaúni bir Á´af-ı úali-şänı
™Mf-der-i Cem-~ aşem-i devränı

48 Zìver-i ´adr vezäret itdi
Mesned-ärä-yı ´adäret itdi

49 Devlete Ÿätı ile geldi şeref
Görmemiş miŞlini emcäd-ı selef

62a 50 MaΔla´-ı päki gibi Δuløı ~ amìd
Necm-i mesûdı gibi Ÿätı saûd

51 Yaúni hem-näm-ı ` alìlü'r-Ra≈män
Ki odur ma®har-ı úadl u i≈sän

52 æıldı Δä´iyyet-i ismi teõsìr
Niúmeti eyledi bu úalemi sìr

53 İsm ü maΔla´ıla odur ´ad-der-´ad
Böyle remz eylemiş anı ehl-i ra´ad

54 Hem odur nä®m-ı dìn ü devlet
Buldı vaøtinde cihän emniyyet

55 ™ä≈ib-i seyf ü øalem ehl-i kerem
Maúden-i däniş [ü] pür-cùd u himem

56 Oldı devrinde be-käm u şädän
Zümre-i ehl-i dil ü nükte-verän

57 Böyle øadr-i hüner olduøda mezìd
Geldi bu bendesine şevø-ı cedìd

58 Eyleyüp yaúni bu na®mı inşä
` äk-i dergähına itdüm ihdä

59 Ki meΔädìm-i kiräm-ı güheri
İdeler gähi i≈äle na®arı

60 O şerefle bula Tu≈fem şöhret
İşidenler ide meyl ü ra° bet

61 Ne meΔädìm-i mekärim-perver
Ne giran-mäye muúallä-gevher

62 Neyyirìn-i felek-i úzz ü şeref
Mihr ü meh gibi iki Δayr-Δalef

63 æurre-i aúyün-i rùşen-na®arän
Her biri merdümek-i çeşm-i cihän

64 Biridür úÁrif-i bì miŞl ü na®r
Birinüè maΔla´ ı Nùrì-yi münìr

65 Biri Δurşìd-i cihän-ärädur
Birisi bedr-i felek-pìrädur

66 İkisi biri birinden aúlä
Ne ´adefdür güher-i bì-hemtä

62b 67 Däœmä devlet ile rifúat ile
Välid-i mäcid-i pür-himmetile

68 Olalar ≈ıf®ı İlähìde ma´ùn
úÖmr ü iøbäl-i ebed-rùz-efzùn

69 æadr-i Æu≈fem de bülend olsa sezä
Anlaruè nämına itdüm inşä

70 Silk-i maúnäda ne Δoş dürr-i na®m
İtmemiş miş§lini kimse tan®m

71 Yazmadım vezn-i rekìk ü nädir
Tä ola ≈ıf®na herkes øädir

72 Eyleyüp gähi müräúât-ı na®r
Gähi e◊dädıla øıldum taúbìr

73 Hem yazıldı niçe tecnìs-i selìs
Niçe ìhämıla telmì≈-i nefìs

74 Anı evvel oøıyan ≠fl-ı a´ìl
Nükte-i şiúrde eyler ta≈´ìl

75 Tabúa elbetde le≠áfet getürür
~üsn-i taúbìre seläset getürür

76 Gösterüp baú◊ı ma≈alde terkìb
A≈sen-i vechile øıldım teŸhìb

77 İrtikäb itmedim a´lä merhùn
Oøıyan olmaya tä kim ma˚bùn

78 Lu˚atıè tercemesi yanında
Yir ider ehl-i dilüè cänında

79 Yaúni va◊ú-ı raøama ≈äcet yoø
Öyle za≈met çekecek ≈älet yoø

80 Färsì vü úArabì laf®ı keş§ir
Ki ola elsinede şöhret-gìr

81 Cäy-ı Türkìde idüp istiúmäl
Eyledüm anlar ile keşf-i meõäl

82 Müşterek baúîı lu˚ät-ı rengìn
Yazılup itmedüm ammä taúyìn

83 Fehm ider anları ehl-i kemäl
Æaún u teşnìúide dursun cuhhäl

63a 84 Eyledüm ≈arf-i hecäda tertìb
Oøur ebced gibi her ≠fl-ı edìb

85 Yazdı˚ım laf®ı dil-ärä ekşer
Şiúr ü inşäya muväfıø gevher

86 Niçesin ≈ä´ıl-ı maúnä yazdum
I´≠lä≈ üzre ne raúnä yazdum

87 Yaúni vardur niçe maúnä raúnä
Baøma Ferheng'e bulunmaz zìrä

88 İtmemiş gerçi lu˚atlar ta´rì≈
Eyledüm cümle úAcemden ta´≈ì≈

89 Yaøışur gevher-i Íran dir isem
Sürme-yi ehl-i TMfähan dir isem

90 Näm-ı väläsı ola dünyäda
Tu≈fe-i Vehbi-i Sünbül-zäde

91 Oøuyandan budur ancaø me˜mùl
Ki ide Δayr-duúäyı meb Ÿûl

92 ` ıf®ide sehv ü Δa≠ädan Mevlå
~ asbunällahu Teúälå ve Keflå

æı≠úa-i Şerúyye Der-~ arf-i Elif Ez-İbtidä[853]
(Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün)

---

[853] Çün remel-i maø´ùr oøısa bülbül olur başøa ≈äl
Çäk idüp gülleriè yaøasın şöyle øalur bì-mecäl
Fäúlätün fäúlätün fäúlätün fäúlät*
æı≠úa-i şerúyye bu vezn üzre rengìn bì-mi§äl. (derkenar)
* A´lı *fäúlätün* idi; øa´r oldı yaúnì sebebiè säkini -ki *nùn*dur- ≈aŸf olınup mu≈arriki –ki *tä*dur säkin øılındı *fäúlät* oldı. **Afîf** (derkenar)

93 ~ aøøıè ismi ŞìŸer ü ŞebŸir ü Yezdän u ` udä
Yaradıcı Áferìnende Büzürgì Kibriyä

94 Va´fıdur Perverdgär u Kirdgär Ámurzgär
Hem daΔı Päyende Bäøìdür hemìşe Däõmä

95 Görici Bìnä vü Dänä Bilici Ulu Büzürk
Mer≈ametli Mihrbän Pädäş u ` ayrıla Cezä

96 Rızø rùzì anı irişdirici rùzì-resän
Şükr ü ≈amd oldı sipäs u rästä med≈ [ü] §enä

97 Æb° rı sözlü räst-gù VaΔşùr u Pey° am-ber Resùl
Hem Mu≈ammeddür sütùde ber-güŸide Mu´≠afä

98 Yaz nüvìs oøu bi-Δ¥an æurõin Nevì çalış bi-gùş
Dièle bişnev aèla der-yäb oldı şud läyıø sezä

99 Merdüm ädemdür civän-merdi seΔävett u vir bi-deh
Ízedì ~ aø yolına virgi ma≈allinde be-cä

63b 100 Uçucı perende olmışdur melek adı sürùş
Hem inanmaø bäverìden läõø u cäõz revä

101 Kìş milletdür şerìúat räh-ı din rùze orùc
Hem yegäne-gùy müõmindür dürùd oldı duúä

102 Mescide mezket dinür daΔı ezan bäng-i nemäz
Di imäma pìş-namäz [u] hem uyulmuş pìşvä

103 Cähile nä-dän müräyì ´ùfiye sälùs di
úffet ehli päk-dämen ehl-i taøvä pärsä

104 RüsteΔìz oldı øıyämet cennete dirler behişt
DùzaΔ olmuşdur cehennem adı øurtulmaø rehä

105 Fäúlätün fäúlätün veznidür ba≈r-ı remel
Eyle úlmüèle úamel tä olmaya saúyuè hebä

æı≠úa-i Dil-keş ü Pür-Cünbiş ü ` ùb u Raúnä[854]
(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

106 Boy [u] øad ≠o˚ rı sehì pek yaøışıølı zìbä
TMalınup gezme Δıräm [u] yüce oldı bälä

107 ~ areket cünbiş ü reftär ´alınmaø yürimek
Dil-berüè cilvesidür näz u kirişme tìbä

108 Göèül eglencesi ma≈bùba dil-äräm dinilür
Yaúni yektä yalıèuz bir eşi yoø bì-hemtä

109 Dindi säzendeye rämişger ü ≠anbùra setä
Irlamaø na˚ me ile oldı sürùd u Δınyä

110 Beèzemek mänend hem öyle dimekdür øalmaø
Mişli mänend gibidür meşelädur gùyä

111 Bäd olsun ola bäşed ne-şeved olmaz hem
Ver ne yoΔsa belì ärì úcebädur äyä

112 Rùz gündüz bugün imrùz geçen rùz dìrùz
Şeb gice bu gice imşeb dahı yarın ferdä

113 Şüste yıøanmışa ≈ammäma dinür germ-äbe
Derlemişdür daΔı Δoy-kerde vü ìrä zìrä

114 Peşm yüè penbe pamuø nerm daΔı yumşaødur
Seng ≠aş saΔt øatı mermere dirler ≈ärä

115 Oldı äyende gelici vü revende gidici
Reft gitdi gelür äyed hem ayaødaş hem-pä

---

[854] Eyle úøliè ı ˚ avvä´ a maûrif-perver
Dür çıøar ba≈r-ı úarù◊dan daΔı dürlü güher
Fäúlätün fäúlätün fäúlätün fäúlün
sälim maΔbùn maΔbùn mücerred
TMalim* olınca remeliè vezni budur iy ser-ver. (derkenar)
* I´≠älä≈-ı úarù◊da ´alim aèa dirler ki meşelen *fäúlätün*den sebeb-i Δafîf ΔaŸf olınur *fäúlä* kalur ve veted-i mecmùú øa≠úolur yaúnì ≈arf-i säkin -ki *úlä*nıè elifidür- düşer ve mä-øablindeki müte≈arrik –ki *läm*dur säkin øılınur *fäúl* øalur yirine *faúlün* virilür bu ≈aŸf-ı meúa'l-øa≠úa ´*alm* dinilür. **úAfif ˚ ufira úanhu** (derkenar)

64a 116 Fäúlätün feúlätün feúlätün feúlün
Eyle ta≈´il-i hüner tä ola øadrüè aúä

æı≠úa-i Zìbende-i Rengìn-edä[855]
(Müfteilün müfteilün fâilün)

117 Baèa merä saèa turä siz şumä
Ben men biz mä vü aèa merverä

118 Sen tu merev gitme binşìn otur
Er birevì gider iseè gel biyä

119 Böyle çunìn öyle çünän çün gibi
Çìst nedür än o niçün çirä

120 æanøı kudäm ùst odur ìn budur
Kìst dimek kimdür o øanda kücä

121 Niçe çisän mişlì besän bil bidän
Bes yitişür niçe besì vü besä

122 Düşkün olan úäşıøa üftädedür
DaΔı göèül øapucıdur dil-rübä

123 DuΔt øıza bekciye perväk di
` ädim a° adur daΔı Δ¥äice-serä

124 Zengin olan şaΔ´a tüvanger dinür
Behre na´ìb oldı dilenci gedä

125 ` äne-i dervìş faøìrüè evi
Eski ≈a´ìr anda kühen-bùriyä

126 Aşcıya aş-ber di yimek Δorden
Sìr ≠øø aç gürsine vü nä-şitä

127 Pek iyü ≈alvä imiş efrùşe hem
Şulle lapa tefşiredür baølavä

---

[855] Ba≈r-ı serìúvezni øatı dil-rubä
Na®n-ı selìs ≠abú-ı selìm sezä
Müfteúlün müfteúlün fäúlün
Okı gözüm nùrı bunı øıl ´afä. (derkenar)

128 Dièler iseè nu´≈iderem ben saèa
Ger şinevì pend kunem men turä

129 Müfteúlün müfteúlün fäúlün
Ehl-i maûarifle görüş däõmä

Ín æı≠úa-i Bä-nükte-i Zibä Çün Gül-i Şäd-äb[856]
(Mef'ûlü mefâîlü mefâîlü feûlün)

130 Teşne ´u´amış øanmış olandur sìr-äb
Ferkend silüè yardı˚ı yir sil ´uyı seyl-äb

64b 131 Şìre di üzüm ´uyına[857] hem bekmez dùş-äb
Bal şehd dinür şerbete şehd-äbe vü şehd-äb

132 Gülzär u gülistän güli çoø yir daΔı gülşen
Di çayıra mer˚ [u] ter ü täze ise şäd-äb

133 Şehvär dinür päd-şehe läyıø olana
LeŸŸetlü ´u Δòş-äb iyü incü dür-i Δòş-äb

134 Cùy ırma˚a di äb-ı revan yaúni aøar ´u
Tìre bulanıødur daΔı ≈av◊uè dibi päy-äb

135 Ser-geşte başı dönmişe di dönmege geşten
Deryäda ´uyuè dönmesi çevrindisi gird-äb

136 Áteşde o ≈ayvan ki gezer adı semender
Dirler ´u øuşından øaza ba≠ördege mur˚-äb

137 Mähì balı˚uè adı şinäver daΔı yüzgeç
˙ av≠a ´uya ≠almaø ´ularuè ≠al˚ası Δìz-äb

---

[856] Almış bu le≠áfetleri dişièden ol dürler
Görince ruΔıè gül gül döker ol şermile derler
Mefûlü* mefäûlü** mefäûlü*** feûlün****
Ma≈Ÿûf hezec-i aΔreb-i mekfùf bu dirler
* A´lı *mefäûlün* idi. ` arb oldıøda *mìm* evvelinden *nùn* äΔırından düşdi *fäûlü* øaldı yirine *mefûlü* virildi. **Lehu** (derkenar)
** A´lı *mefäûlün*dür. Kef oldıøda *nùn* düşdi *mefäûlü* øaldı. Bu cüz-i şänì mekfùfdur. **Lehu** (derkenar)
***Kezälik mekfùfdur. (derkenar)
**** A´lı *mefäûlün* idi. ~aŸf oldı yaúni sebeb-i äΔır düşdi *mefäû* øaldı yirine *feûlün* virildi úarù◊ı ve ¬arbı ma≈Ÿûfdur. **úAfif** (derkenar)
[857] ~amr (satır altı)

138 Däreşkene maúnäsı Süleymänì dimekdür
Ferrär gürìzende cıva jìve vü sìm-äb

139 Göz yaşına di eşk ü sirişk a˚ lama girye
Giryan dimek a˚ layıcıdur øanlu ´u Δùn-äb

140 Mefûlü mefäûlü mefäûlü feûlün
Beèzer o nuøùşa bu cihän kim ola ber-äb

æı≠úa-i Çün Mihr ü Meh Pertev-fezä-yı Ín-Kitäb[858]
(Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün)

141 Ásmän gökdür güneş Δurşìd [ü] mihr [ü] äf-täb
Yıldız aΔter mäh ay aydınlı˚ ıdur mäh-täb

142 Uyanıø bì-där ımız˚ anmaø ˚ unùden uyøu Δ¥äb
Uyumuş Δ¥äbìde dünki gice dùş düş de Δ¥äb

143 Heybet ü ≈aşmet şükùh aúlä dimek väläyımış
Cäh man´ıbdur murädına irendür käm-yäb

144 Täb ≠áøat pìç büklümdür ≠olaşıødur da≈ı
I´≠älä≈ olmış dinür fikr ü teläşa pìç ü täb

145 Fäş ®áhirdür ≈aber maúnäsı pey˚ äm u peyäm
Oldı pürsìden suõäl itmek daΔı päsuΔ caväb

65a 146 Ármìden dièlenüp eglenme ´abr oldı şekìb
Pek yilüp gezmek tek-ä-pù yaúni ivmekdür şitäb

147 Áb-gìr olmuş ´u cemú oldı˚ ı yir täl-äb hem
Ásyägerdür degirmenci degirmen äsyäb

148 Dest-i Δòşumdur getürdüm ` ı≠a-i Írändan
Käle-i mülk-i úAcemdür bu kitäb-ı müste≠áb

---

[858] ~ aøø Teúälå saèa tevfìø vire ide fet≈-i bäb
` oşca man®úm øı≠úadur bu ezber it evvel käm-yäb
Fäúlätün fäúlätün fäúlätün fäúlät
Bu remel-i maø´ur-ı müşemmen veznidür iy ma≈-täb. **Lehu** (derkenar)

æı≠ú-i Nädire-i ` ùb-Edäy [u] Nä-yäb[859]
(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

149 Áb-yär oldı ´uvarıcı ´usuzdur bì-äb
TMú aøup ≠oldu˚ ı yir daΔı sitaΔr u gùläb

150 ~ aø øuşı mur˚ -ı şeb-ävìz aya˚ ından a´ılur
Yarasa şeb-pere yıldız böcegidür şeb-täb

151 Giceden øalma şebìne gicelik oldı şebì
Uyøunuè eveli maúnäsına olmış ser-i ΔŸáb

152 Reh-revän yolcılara dindi dü-esbe ula˚ a
Yaúni aya˚ ı üzengide dimek pä-ber-rikäb

153 Nä-bedìd oldı belürsiz yo˚ olandur nä-bùd
Bulunursa da pek az bulunandur nä-yäb

154 Mar˚ azan dindi mezär adına hem gùristän
æubbe yapılmış olan türbeye dirler gùräb

155 İyü söz cümlesi de diè le çevirme yüziè i
Hemegì nìk süΔan gùş kun u rùy metäb

æı≠ú-i Dil-Pesend [ü] Revnaø-yäb[860]
(Fâilâtün mefâilün feilün)

---

[859] Beni öldürmek murädıè sa sen öldür bärì
İtme taslì≠tì˚ -i ˚amzeè gibi bir ˚addärı
Fäúlätün fäúlätün fäúlätün feúlün*
Bu müşemmen remele yeter ola úllet-≠ärì (derkenar)
*A´lı *fäûlätün* idi; *beter* úlleti ≠ärì oldı. Yaúnì ≈aŸf-ı meú'l-øa≠ú *beter* taúbìr olınur. Sebeb-i äΔır ≈aŸf olınup *fäûlä* øaldı. TMòèra mä-øabli øa≠úoldı -ki veted-i säkin *elif*dür- ≈aŸf olınup øablindeki müte≈arrik -ki *läm*dur- säkin øılındı *fäûl* oldı; *feúlün* veznine naøl olındı. **úAfìf** (derkenar)
[860] Her ki aΔläø-ı nìkile mev´ùf
Dü cihän devleti aèa maú≠ûf
Fäúlätün* mefäúlün** faúlün***
Bu Δafìf oldı maΔbùnıla ma≈Ÿûf (derkenar)
* Sälim. (derkenar)
** A´lı *müstefûlün* Δabn olup *sìn* düşdi *mütefaúlün* olup *mefäûlün* oldı. (derkenar)
*** A´lı *fäúlätün* idi. ` abn olup *elif* düşdi ≈aŸf olup sebeb-i äΔır düşdi *feúlä* øaldı *faúlün* veznine naøl olındı. Maúlùm ola ki bu øıtúa ba≈r-ı Δafìfdendür. Zìrä ba≈r-ı Δafìf *fäûlätün*dür. Cüz-i evvel sälim §änì maΔbün §äli§ maΔbün ve ma≈Ÿûfdur dimişler. Lakin cüz-i §äli§ ´ùret-i meŸkùrede *úayn* müte≈arrik øalur (…) Bu ma≈alde øäfiye de säkin *úayn*iledür, teõemmül gerekdür. (…) **úAfìf ˚ufira úanhu** (derkenar)

156 TM gibi çölde kim görine seräb
Dindi gùr-äb u hem nümäyiş-i äb

157 Şerm-sär utanan Δacl gibidür
Perdegì ol kim ola ehl-i ≈icäb

158 Peçedür çeşm-bend ü çeşm-ävìz
Hem ayäzì dimek daΔı o niøäb

159 İ≈tiläm olma˚a dirler gùş-äb
Hem ≈ayälätı gicenüè gùş-äb

160 Nä-tuvän dinilür ◊aûf olana
æuvveti øalmayan daΔı bì-täb

65b 161 Cähil ü müflis oldı bì-mäye
Müterädif aèuèla Δäne-Δaräb

162 Käse-lìs ol çanaø yalayıcı kim
Taløavuøluøda ol şöhret-yäb

163 Bu sözi söylerem saèa aèla
Ín suΔanrä begùyemet der-yäb

164 Fäúlätün mefäúlün feúlün
Düşmenüèdür görüşdigüè a≈bäb

æı≠úa-i Bü'l-úaceb Ez-niúmet-i Rab[861]
(Feilâtün feilâtün feilün)

165 Ne güzel yaúni zihì efid úaceb
DaΔı şäyeste vü şäyän enseb

166 Oldı çesbän münäsib dimege
Yaraşıølı dime mefhùmı sebeb

167 Färsìde daΔı müstaúmeldür
Arabìde çeèe altı ˚ab˚ab

---

[861] Bu remel-i ma≈bùn-ı müseddes-i maøbùl
Beterile ◊arb u úarù◊ı maûùm
Fäúlätün fäúlätün faûün
Bäøì sälim aèla budur ma≈˝ùl. **Lehù** (derkenar)

168 Heme dinse dükeli dir Eträk
Esrü dir Ça˚atäy yaúni heb

169 Herze-gù ol ki sözi saçma ola
Läf maúnäsı güzäf u daΔı keb

170 DuΔt-ı rez duΔter-i rez bäde dimek
úArabì tercemesi bint-i úneb

171 Oldı teb-Δäle girìvend uçuø
Ditremek lerze dinür sıtmaya teb

172 Saúy u gùşiş oøumaødur Δ¥änden
` ¥äce üstäd u debistan mekteb

173 Fäúlätün fäúlätün feúlün
Sebeb-i rifúat olur úlm ü edeb

æı≠úa-i Tä-be-Felek Çün Meh-i Täbende-RuΔsat
(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

174 Viresi oldı pesä-dest ü peşìn pìşä-dest
Teng-destän zügürdler eli boş bäd be-dest

175 Da≈ı peyveste vü hem-väre hemäre däõm
Ulaşup birbirine mutta´ıl oldı peyvest

66a 176 Meclise bezm di ≠urma içe nùş-ä-nùş
Hem edebsizlik iden ser-Δoşa dirler bed-mest

177 æalødı ber-Δäst hemän pek úcele gitdi teräΔt
İçerü geldi der-ämed daΔı oturdı nişest

178 æaçdı bigrìΔt ü øurtulmadı yaúni nerehìd
Oldı şüd çekdi keşìd urdı zed øırdı şikest

179 Dest-gìrüè hele maúnäsı ≠u≠ulmış øaçkın
Æutdı bigrift daΔı ba˚landı bendìd ü bebest

180 Däd-res irişen imdäd içün irişdi resìd
Yaúni øurtardı rehänìd Δalä´ oldı berest

181 æapılan oldı rübùde vü girifte ≠utılan
Tele vü däm duzaødur balıø a˚ına di şest

182 Peşedür sivri sièek kehle süpüş öldür küş
Piredür keyk çekirge melaΔu ´ıçradı cest

183 Kùh ≠a˚ yüce bülend ü yoøışa dindi firäz
Deşt ü hämùn ovadur şìb iniş alçaø pest

184 Mu˚ [u] gebr oldı mecùsì vü Na´ärå Tersä
Æapılan ´ùret-i mecùsa büt ü ≠apdı perest

185 Ín tek ü täz u perestiş bu koşuş bu ≠apınış
Cümlesi altun içündür hemegì behr-i zerest

æı≠ân ki ùrä æalem ber-Ser-Lev≈aş Nüvişt
(Müfteilün fâilün müfteilün fâilün)

186 Gil çamur ähek kireç kerpiç ü øum rìg ü Δışt
Kärd bıçaødur daΔı nìze-i per-täb [u] Δışt

187 Æabúa muväfıø gelen her ne ise dil-pesend
` ùb güzeldür daΔı çirkin olan nesne zişt

188 Mart ayı äŸär onuncı güni nev-rùz imiş
Mih ayı nìsän ayı adıdur ord-i behişt

189 ™a≈ib-i úlm olanuè cümlesi däniş-verän
Aèladı fehmìd ü Δ¥äned oøudı yazdı nüvişt

190 İşe güce úädete ≠arz di kirdär hem
Oldı ≠abìúat meniş daΔı nihäd u sirişt

191 Ámede gelmiş ≠abìb adı bicişk ü bizişk
Guft didi nìkter pek iyüdür Δoşca nişt

66b 192 A´øıya ävìze vü øubbeye künbed dinür
™arømış olan nesnedür hişte ´alıvirdi hişt

193 Ar˚aç eriş tär pùd hem ≠øøımaø bäften
Rişte dür iplik sitäd aldı egirdi berişt

194 Arpa cev erzen ≠aru bu˚daya gendüm dinür
` ùşe başaø adıdur bezir ekin daΔı kişt

195 Etmege nän nänvän dinür etmekçiye
Yuføa imiş girde un ärd yo˚urd sirişt

196 Æuz nemek [ü] ≠uΔm-ı murg oldı yumur≠a adı
Æavu˚a di mäkiyän hem rafadan nìm-birişt

197 ` aça çelìpä dinür daΔı berehmen papäs
Çaèına näøùs di yaúni kilìsä künişt

198 Müfteúlün fäúlün münseri≈ evzänıdur
Kesb-i kemäl ile kim olmayasın bed-sirişt

Meşnevi æı≠úa Der-Na®m-ı Lu˚athä-yı úArab
(Fâilâtün fâilâtün fâilün)

199 £ä u ≈ä u Ÿâl u ´äd ey nùr-ı úayn
DaΔı ¬äd u ≠ä vü ®i vü ≈arf-i úayn

200 Färsìde øäfiye olmaø mu≈äl
Yazmasam şäyed olur naø´-ı kemäl

201 Bu sebebden ol sekiz ≈arfe temäm
Başøa üslùb üzre virdüm Δoş-ni®im

202 ßamm idüp Täzì lu˚atın äΔıra
æäfiyem oldı anuèla fäΔire

203 Üç lisän üzre yazıldı ol ≈urùf
Hep ma≈allinde mürettebdür ´ufùf

204 Fäúlätün fäúlätün fäúlät
Hep üçüncidür úArabca ol lu˚ät

æı≠úa Der-£ä-be-SuΔan Kerde Le≠äfet Íräş
(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

205 Bezrger dindi ekinciye úArabca ≈arräş
Teşnegì oldı ´usuzluø hem o maúnäda lihäş

206 æız ≠o˚urma˚a di zäyìden-i duΔt u ìnä§
Di cimäúitmege gäden dinülür hem irfä§

67a 207 Cümle erkek dime mefhùmı nerän ile Ÿükùr
Mädegän oldı dişi cemú anuè gibi inä§

208 Döşeme adına mendiş didiler yaúni bisä≠
Ev metäúna di käçäl u daΔı dindi e§ä§

209 Destyär ol ki iúänet ide mefhùmı na´ìr
Yäveri oldı meded itmege maúnäsı ˚ıyä§

210 Ol ki tenbeldür anuè adı kenìr ü úfşel
Zùd-rev tiz yürüyüci hem o maúnäda dilä§

211 Girevìden di inanma˚a ki ìmän gibidir
Ola øandırma fujùlìden ü hem istiΔ§ä§

212 TMatun alma˚a Δarìden didiler yaúni şirä
DaΔı gönderme firistäden imiş hem ibúä§

213 Her lisänıè úArabì münteΔabıdur çelebì
Färsì gerçi ider ≠abúa le≠áfet ìrä§

æı≠ún-i Der-Cìm-i Pür-Güher Çü Genc
(Fâilâtün fâilâtün fâilün)

214 Gùşedür künc Δazìne oldı genc
Nev-cevän şol kimsedür kim ola genc

215 TMayıda üç beş olur gerçi se-penc
úÁriyet daΔı müsäfirdür sipenc

216 Ùca yaúni oturaø yiri sürìn
TMa˚rı ˚anc u senc ü näz u şìve ˚unc

217 Çün øıvırcıø saç adı mer˚ùl imiş
Büklüme çìn ü şiken di hem şikenc

218 Derd-i ser baş a˚rısı düşvär güç
Derd ü mi≈net renc ü incinme merenc

219 Yära şol müshil iyäric ≈abıdur
Didiler rävende hem rìvend ü menc

220 Ya˚ rù˚an cerb ya˚lu nesnedür
Dünbe øuyruø iç ya˚ı pìh ü zedenc

221 Kùfte yaúni dögilmiş gùşt et
Æolu mùmbära di çer˚and u revenc

67b 222 Oøu veznile bu na®m-ı dilkeşi
Olasın sencìde øadr u nükte-senc

æı≠ún Der-~ ä Be-Sihrest Fürùzän Çü ™ábä≈
(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

223 Açıcı oldı küşäyende úArabca fettä≈
Di anaΔtar diyecek yirde mejenk ü miftä≈

224 Taèrı adı ile bä-näm-ı ` udä bismilläh
Sìb Δordem yidüm elmayı ekeltü't-tüffä≈

225 Parlayan nesneye täbende vü lämiúdinilür
Şemú-i ìzän çerä˚uè adıdur hem mi´bä≈

226 Æasa maúnäsı bemeng ü daΔı belbäl öyle
Şäd kerden di sevindirmege daΔı ifrä≈

227 ™áølamaø oldı nühüften ki meõäli iΔfä
Áşkär eyleme vä kerden imiş hem ì◊ä≈

228 Gùşe-i çeşm di göz ucına hem ˚amzu'l-úayn
Nigerìden dinilür baøma˚a daΔı ilmä≈

229 æovcıya dindi suΔan-çìn daΔı nemmäm öyle
Köpegüè ürmesi läyìden-i seg yaúni nibä≈

230 Şäyegänì di ucuzlu˚a rifä˚a gibidür
~uşk-säl ol sene kim øa≈≠u ˚ılä ola külä≈

231 Aç øapuyı baèa lu≠fıè eyle sen ey açıcı
İfta≈u'l-bäbi bi-i≈sänike [lì] yä Fettä≈

æı≠ín Der-` ä Çù Şekker-Δäy u Bikun İstinsäΔ
(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

232 A˚acuè dalı nihäl oldı hem anuè gibi şäΔ
Yapra˚a berg dinür dala buda˚a daΔı fäΔ

233 Keçi büz o˚la˚a büz-˚äle di øuzuya bere
Gùsfend oldı øoyun hem daΔı boynuzdur şäΔ

234 Aèlamaø oldı şinäsìden ü hem fehmìden
Dindi ®annitmege pindär u gümän itmege räΔ

235 æa´r-ı Nuúmäna ` avernaø dinilür kim meşhùr
Zìnet ü ≈üsne di revnaø da≈ı köşküè adı käΔ

236 Jäj≈ä Δal≠ı keläm idici keb zen-i lifäf
Æarz u e≠värı olan bì-edebäne küstäΔ

68a 237 Yırtı˚a yırtmaca di çäk yarıø oldı şikäf
Gedige raΔne dinür daΔı delikdür sùräΔ

238 ~ased idici bed-endìş iki yüzlü dü-rùy
Aøçanuè øalpı münäfıø kişinüè adları mäΔ

239 Tengnä ≠ar yire di yuføa tünük ≠ardur teng
Bollu˚a dindi feräΔì açı˚a bula feräΔ

240 NüsΔa-i nädiredür fenn-i lu˚atde bu kitäb
Cümle erbäb-ı hüner itse sezä istinsäΔ

Çi Dil-cù æı≠ín-i Der-~ arf-i Däleş Kerdeem İnşäd
(Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün)

241 Mübärek ferruΔu ferΔunde vü maúmùrdur äbäd
Sevinmiş Δurrem ü dil-şäd hem maΔzùndur nä-şäd

242 Di peyker ´ùrete Erteng bir ´ùret kitäbıdur
İki naøøäş adıdur Mänì ile hem daΔı Bihzäd

243 Siyeh-çerde di esmer çehrelüye yaúni gendum-gùn
İki ma≈bùbı çoø şehre dinürmiş ` alluΔu Nev-şäd

244 İçinde ay görülmiş bir øuyudur çäh-ı NaΔşeb hem
O aydur mäh-ı NaΔşeb İbn Muøannaúeylemiş ìcäd

245 Direfş-i Gäveyänì şol deri kim bayraø olur ol
Demirci Gäve ° a≈≈äkı anuèla a° ladup ber-bäd

246 Mu≈äbä i≈tiräz oldı daΔı pervä o maúnäda
Dimekdür er ne olursa olsun her çi bäd-ä-bäd

247 Keder olsa göèülde Δär ≈är [u] sùk-i mätemdür
Ça° ırmaø äh çekmekdür fi° än u näle vü feryäd

248 Beşik gehväre mäm-ı näf ebe øarı daΔı bä-zäc
Çocuø kùdek yeèi ≠o° mış olan nev-zäde vü nev-zäd

249 Tera≈≈um mihrbänì vü nüväziş oΔşamaødur hem
Sitemger dindi ®ålim kimseye ®ulme dinür bì-däd

250 Cehälet oldı nä-dänì maûiŸallah dimek ber-kes
Bilici kimsedür dänende däniş úlm ü istiúdäd

251 Di ≠aşlu yire sengistän o ≠aşlıø sengläΔ olmış
DaΔı dìväruè adı läd u dìväruè dibi bün-läd

252 Çe mìgùyì ne söylersen nemìdänend bilmezler
Kücäyì øanøı yirdensin tuyì bìgäne sensin yad

68b 253 Mefäûlün mefäûlün hezecdür ba≈rınuè adı
İşitdüm Δ¥äceden bir bir şinìdem yek yek ez-üstäd

æı≠ún-i Muúciz-edä Der-Nezd-i Her Müşkil-Pesend
(Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün)

254 Kibr iden Δod-bìn kendüsin begenmiş Δod-pesend
Hem uzun boyluya hem mümtäza dirler ser-bülend

255 Bì-nevä dindi na´ìbi olmayan bì-çäreye
æalbi maΔzùn u niyäz ehli dimekdür müstmend

256 Dilsitän dil-där taúbir olunur dil-berlere
Dil göèüldür øalb maúnäsında ba° lama mebend

257 Açılış oldı küşäyiş beste ba˚lanmaø dimek
Hem øabùl itmek pezìreften na´i≈at oldı pend

258 Serkeş oldı kim i≠áútsiz ola bed-Δùy ola
Müşt yumruø silledür silì ururlar mìzenend

259 Yor˚a at oldı tek-äver ya˚ıza şebdìz di
Esb at eşkünlü rehvär u øula atdur semend

260 Köylerüè bilgic gibi söz ´ä≈ibi dihøän imiş
Rustä vü dih köy dimek köydür o maúnäda kend

261 Aya˚uè baş üzre øorlar ögrenirseè maúrifet
Ger biyämùzì hüner päy-ı turä ber-ser nehend

æı≠ún Der-ÿäl BeΔŸäneş ki Kunì İstilŸäŸ
(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

262 Dùr kerden uzaø itmek ki úArabca işøäŸ
Di øımıldanma˚a cünbìden o maúnäda nebäŸ

263 Zùd reftär o ki pek yüriye yaúni ≈aŸ≈äŸ
Pùye kerden yürimek sürútile hem iΔväŸ

264 Der şuden girmege dirler kim anuè gibi vuøùb
GüŸeränìden imiş yaúni geçürmek infäŸ

265 Päre päre dimedür let let ü şuøøa şuøøa
Parça mefhùmı keräre hem o maúnäda ≈uŸäŸ

266 æavu˚a dindi gülù-teh ki úámäre gibidür
TMarı˚uè adına destär dinür hem mişväŸ

267 Oldı øurtılma rehä yäften ü istiΔlä´
DaΔı øurtarma rehänìden ü öyle inøäŸ

69a 268 Didiler øorøaø olan kişiye ˚ar-dil ruúûb
Di ´ı˚ınma˚a penähìden o maúnäda maûäŸ

269 Ba´ma˚a dindi behälìden ki mürädifdür devs
˙ älib olma˚a di fìrùz daΔı isti≈väŸ

270 Färsì vü úArabì ile sözüm şìr ü şekker
Oøıyan kùdek-i nev-säle ider istilŸäŸ

æı≠ín-i Räõõyerä Ez-Heme Rengìn Şumär
(Müfteilün fâilün müfteilün fâilün)

271 Yek bir iki dü se üç dörde di çär çehär
Penç beş ü altı şeş heft yidi ´ay şumär

272 Heşt sekiz nüh ≠oøuz deh daΔı ondur temäm
Bist yigirmi otuz sì vü çil øırøa var

273 Elliye pencäh u şa´t dinür altmışa
Yetmişi heftäd yaz deftere ey nämdär

274 Seksene heştäd di ≠oøsan olunca neved
TMad yüz olur ´ayıda bièe gelince hezär

275 Üçde biri se-yekì dördde biri çär-yek
Hep bu øıyäs üzre tä onda øılursın øarär

276 ÁΔır-ı ä≈äda bir mìm getürseè iy hümäm
Cümle ikinci duvum gibi olur äşkär

277 Nìm yarım yarısı nìme bütündür dürüst
TMyısı øaçdur dimek çend iki kerre du-bär

278 Pänzeh on beş dimek beş yüze pän´ad dinür
On bièe bìver daΔı yüz bièe di ´ad-hezär

279 Böyle cefäsın felek ´ayısız itdi baèa
ÇarΔçunìn cevr Δod kerde merä bì-şumär

æı≠ín Bä-´anúat- İúnät-ı Le≠áfet-Güster
(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

280 Bär-keş yük çekicidür daΔı Δ¥áhed ister
` ar u älä° eşege dindi øa≠ırdur ester

281 Meme pistan biküşä aç øapama yaúni mepùş
Baøarum mìnigerem hem daΔı binmä göster

282 Näz u bäliş dime yüz ya´dı˚ ı maúnäsınadur
Cäme-ΔÆab oldı yataø hem döşe dirse kuster

69b 283 Dindi yor˚ ana deväc daΔı ya´dıø bälìn
Çär-şeb çarşafa dirler ki döşekdür bister

284 Heyzüm heyme odundur kömür adı engişt
æora aΔger dinilür hem külüne Δäkister

285 İskene bur˚ u dimekdür ki direvger dülger
Bıçøı erre daΔı el bıçøısı olmış dest-er

286 æunduzuè Δäyesine kund-ı be-dester dinilür
Kund u segläb u segäbì vü daΔı bì-dester

Ín Müşelleş æı≠ún ez-Peymäne-i ` ùrest ` òr
(Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün)

287 Bär mìve bìr yataødur fıstıøì renk oldı bùr
Pär bıldır øoca ädem pìr o˚ uldur daΔı pùr

288 Täze tüysüz täze keskin tìz ü hem kesb ile tùz
Tär ®ulmet ≈i´´edür tìr ü dinür maúşùøa tùr

289 ` äk ≠opraødur ≠ulum Δìk oldı Δınzìr adı Δùk
Hem dikendür Δär şaşmış Δìr ü şemsüè ismi Δùr

290 Däd virdi dìd gördi [hem] tütün maúnası dùd
Där ≠ût giç oldı dìr ü didiler uza˚ a dùr

291 Zeft şişman øara saøız zift ü hem aç gözlü züft
İèleyiçi zär aşa˚ a zìr güç øuvvet de zùr

292 Kän maúden kìn hem gizlü ˚ a®abdur dübr kùn
Kär iş gìr älet-i maúhùde aúmä oldı kùr

293 Merdümek mäş u øoyundur mìş ü daΔı färe mùş
Mär Δaste hem yalandur mìr beg øarınca mùr

294 Bir neşä≠äver müşelleşdür bu na®m-ı dil-keşim
Nùş iden maúnä-yı rengìn[in] ider kesb-i sürùr

Zihì Ín æı≠ú-i Şähäne Çùn Efser Pür-ez-Gevher
(Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün)

295 Ulu sul≠ána şähenşäh di ≈ükm idici däver
DaΔı evreng taΔt u täc imiş dìhìm ü hem efser

296 Dinür hem päd-şäha şehryär u ` usrev ü Därä
Adälet däd i≠úát idicidür emre fermän-ber

297 Sitem ®ulm ü şikäyetcilere däd-Δ¥áhan di
Cihän gìtì reúäyä zìr-dest iølìmdür kişver

70a 298 Mekän cäy u zemin yirdür øalem-rev eldeki ülke
Budur meşhùr-ı ma˚rib bäΔter maşrıø ola Δäver

299 Sipäh u hem sipeh leşker dinür başbu˚a ser-gerde
Sipeh-büd dindi ser-dära sipeh-sälär ser-úasker

300 Siper øaløan zırıh cevşen cebe zırΔadıdur cümle
æılıç şimşìr ü tì˚ u nìze mızraø deşnedür Δancer

301 Demür ähen øalay erziz baøır mis rùy tucdur hem
Dimişler øurşuna üsrüb gümüşdür sìm ü altun zer

302 Deèiz deryä gemi keştì reõısì nä-Δudä yil bäd
Açıø yelken küşäde bädbän ba˚lu demür lenger

303 Yaøın olma meşev nezdìk şähänrä selä≠ine
Uzaødan gör bebìn ez-dùr ü daΔı baø dimek binger

Zi-` ¥iş Ágäh Bäşed Ín ki Kerd ìn æı≠úarä Ez-ber
(Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün)

304 Peder baba püser ferzend o˚uldur hem ana mäder
æarındaşdur biräder däder ü hem-şìredür Δ¥äher

305 Niyä oldı büyük baba nebìre o˚uluè o˚lı
Nebìse hem øız o˚ludur biräder-zädedür efder

306 Dişidür mäde úavret zen dinür ≠ul úavrete kälüm
Er oldı şùy u şehver yaúni zevc erkek dimekdür ner

307 Dügün sùr u oyun bäzì ®yäfet oldı mihmänì
Sevinmek şädmänì bäkire dùşize øız duΔter

308 ` ı´ımlar cümle Δ¥işävend ü nezdìkì yaøınlıødur
Ügey o˚ ul püs-enderdür ügey baba peder-ender

309 Kişi zäde olan välä-nijäd u päk-gevherdür
Tebär u Δänedän øavm u øabìle cümlesi yek-ser

310 Fürù-mäye di ´oysuz şaΔ´a bed-aΔter u˚ ursuzdur
Tülengì aç u mu≈täca dinür cimri olan bì-zer

311 SeΔì ädem cevän-merd ü ba˚ ışlayıcı baΔşende
~ asìs ü alça˚ a nä-kes dinür isteklü Δ¥ähişger

312 úAcemden ben getürdüm böyle incü böyle cevher kìm
Zì-Íran men biyäverdem çünìn dürr ü çünìn gevher

70b **æı≠úa-i Çün Mihr-i DıraΔşän Der-Cihän-ı Pertev-Nişär**
(Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün)

313 RaΔş at parlayıcı raΔşende parlaø täb-där
Pek le≠äfetlü ≠ärävetlü dimekdür ab-där

314 úÁşıøuè maúnäsı olmış dòstär u dòstdär
Birbirine räst gelmek dù-çihär ile dù-çär

315 Däd-ger úadl idicidür cebr idici zùr-kär
Fur´at úa´r u zamän daΔı havadur rùzgär

316 æoçma˚ a dindi der-ä˚ ùş u daΔı ä˚ ùşten
Hem øucaø oldı kenär almaø øuca˚ a der-kenär

317 SäΔten düzmek daΔı yol ≠aøımıdur yol räh
Munta®amdur säz-mend pek muväfıø säz-kär

318 Şol ki maðkùlätdan mey-Δòş ola Δòş-Δorr dinür
Hem güvärìden siècirmek ha®m-ı äşan Δoş-güvär

319 Oldı fikr itmek nehìden hem sigäliş öyledür
İşte teõΔìr ü teõennì eylemekdür bürd ü bär

320 ™ül≈ maúnäsındadur yaúni barışmaø äştì
Cenk imiş pür-Δäş u rezm ü gìr ü där u kärzär

321 Däz mefhumı binä-däzär hem miúmär imiş
Yaz evi taΔkem daΔı mu≈kem dimekdür üstüvär

322 İş feyär işbìce feyär-äver dinü[lü]r
İş ≠atıcı kär-där iş güc dimekdür kär u bär

323 Rìze rìze päre päre ≠ar≠a˚ andur dert mert
` urd-mürd ufaø defek yaúni ≠a˚ ılmış tär u mär

324 Avlamaø oldı şikerden hem demìden öyledür
Sürgün avı çerge vü av daΔı naΔcìr ü şikär

325 Æasalu endùhgìn tasa olmuşdur øurm
æalbi ma≈zùn Δa≠rı mecrù≈a dirler dil-figär

326 Her ne ister iseè iste däðmä Allähdan
Her çi mìcùyì bicù hem-väre ez Perverdgär

Ín æı≠úa-i Şìrìn-ter Dil-teşnegänrä Cùy-ı Şìr
(Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün)

327 Dilcù [vü] dil-ävìz ol ki pek maøbùl ola hem dil-peŸir
DaΔı dil-äver gibi her ´ä≈ib-şecäúatdür dilìr

71a 328 Oldı nişìmen oturaø ber-Δìz dinse ≠urma øalø
£äbit-øademdür päy-där yirleşmiş olan cäy-gìr

329 Kihter küçürekdür daΔı mihter dimekdür pek büyük
Şeh-näy [u] Δälù zurna ≠avul dühül kösdür tebìr

330 Yoldan Δayır ile gelüp giden imiş peyk ü berìd
Müjde nüvìd müjde-ber mefhùmı olmışdur beşìr

331 Der-yäftem ben aèladum bişnäs tu sen aèla hem
˙ äyet zekìdür tìz-dil ägäh maúnäsı Δabìr

332 Nevmìd o kim meðyùs ola ≈ayf olmış efsùs dirì˚
Hem intiøäm almaø dem-äverden oldı ≠ut bigìr

333 Tenzùy tensùΔuè adı Δùş-bù iyü øoøulıdur
˙ äyet la≠f işgerf imiş tensuΔ dimekdür bì-na®r

334 TMü başıya därù˚a di daΔı kelanter mu≈tesib
Gerçi kelan maúnäsıdur cümle lu˚atlerde kebìr

335 Müstefúlün müstefúlün ba≈r-ı recezdür bu güher
Cevher gibi ≈ıf®eylese şäyeste maΔdùm u zìr

æı≠úa Der Zäz Güherhä Şude Gencìne-i Räz
(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

336 Çoø bisä çoø yime bisyär meΔòr endek az
Oldı Δorsend øanäúat idici ≈ır´a di äz

337 Künd pırasa sìr ´arımsaø øoøu bùy
Dinilür øoømışa kendìde ´o˚an yaúni piyäz

338 Oldı pezvenk øurumsaø ki dimekdür pùzvenk
İbnegänì vü ˚uläm-päreye dirler beççe-bäz

339 Mùl oynaş daΔı deyyùşe dinülür kerdengel
Rùsbìye cäf u celeb di başı açıø ser-bäz

340 Ya´´ı pehn ince bärìk sitebr oldı øalın
İnlü pehnä øı´a kùtäh u uzun daΔı dıräz

341 æuş yemi çìne vü yavrı beççe läne yuvadur
Mur˚ øuş bäl øanatdur daΔı uçmaø perväz

342 Fäõde sùd u gezend oldı ◊arar ´atdı fürùΔt
Räygän di ucuza müfte hem ortaø enbäz

343 TMapanuè adı feläΔan çobana dindi şubän
Atmaø endäΔten ü ≠aş atıcı seng-endäz

71b 344 Germ ü serdine baøılmaz bu fenä dünyänuè
Eyleme vaøtüèi ◊äyiúdime øış yaz oøu yaz

Ín æı≠úa-i FerΔunde-dem Çün Rùz-ı Dùş Dil-firùz
(Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün)

345 Ser baş pìşänì alın ebrù di øaş çeşm göz
Kirpik müje merdüm bebek bìnì burundur rùy yüz

346 RuΔsär ruΔûırı◊ yaèaø dendän dişdür leb dudaø
A˚ız dehän u dil zebän güftär imiş maúnäda söz

347 Sìne gögüs bo˚az gülù beşkenc mefhùmı bilek
Vären dimişler dirsege püşt arøa olmış dùş omuz

348 Engüşt parmaø dest el zänù diz oldı päy ayaø
Hem ≠rna˚a näΔun dinür øaşı biΔär u ger uyuz

349 Dikenlü yollar kùçe vü tüccärdur sùdä-gerän
Däd ù sited alış viriş kälä øumäş erzän ucuz

350 Germä vü täbistän yaz sä≈il ma≈aldür germ-sìr
æışdur zemistän u dey ü sermä daΔı päyìz güz

351 Ya˚mùr bärän berf øar daΔı bulutdur ebr ü mì˚
BaΔnùne dirler şimşege yaΔçe ≠olu yaΔ oldı buz

352 Gerden boyundur itmege kerden di gerdän dönici
Oldı degirmi gerde hem kerd itdi daΔı gird toz

353 Megräy mäl u cährä meyl itme mala man´ıba
úİlm ü meûärif kesb idüp cümle ≈asùduè ba˚rın üz

æı≠ún Çün Ab-ı Güher-päş u Rìz
(Fâilâtün fâilâtün fâilün)

354 BaúÒ berΔì şimdi eknùn daΔı nìz
Hest vardur nìst yoødur nesne çìz

355 Pek ≠olu serşär destìdür sebù
İç binùş u ´aç biyefşän dök birìz

356 æul rehì bende köle zengì úArab
Na˚z dil-ber cäriye oldı kenìz

357 Di nebehre näsere øalb aøçaya
Olmış aldatmaø firìb ü pul peşìz

358 æorøudur bìm hiräs u ters ü bäk
æaçacaø yirdür daΔı cäy-ı gürìz

72a 359 Git birev hem ur bizen bigrìz øaç
æarışıølıø şùriş ˚av˚ ä sitìz

360 Şùr ≠uzlu jerf ü mu˚ yaúni deriè
æuyı çäh u øuyucıdur çäh-vìz

361 Tünd-bäd oldı øa´ır˚a zùd-tiz
Hem daΔı Δışm u ˚a◊abdur tünd ü tìz

362 Ma˚z içdür kim úArabca lüb dinür
Peste fıstıødur øurı üzüm mevìz

363 Bäd-zen yelpäzedür daΔı dinür
Bäd-ı bìzen bäd-bäz u bäd-bìz

364 Sen hemän saúy eyle iy nùr-ı ba´ar
úİlm ü úrfan ´ä≈ibin eyler úazìz

æı≠úa-i Sìniyyerä Der-sìne Kün Bihter Nüvìs
(Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün)

365 Geldi ämed güldi Δandìd än ki ol kim kimse kes
æuyru˚a dünbäl ü düm di bibür maúnäsı kes

366 TM◊lumaødur dem zeden hem-dem mu´ä≈ib räz sır
Üflemek hem ®ihir olmaødur demìden dem nefes

367 Söylemişdüm güftemì bilmiş idüm dänistemì
Bes ki ez-bes ki nice çoødan yiter daΔı zi-bes

368 Öède giden pìş-rev girü øalan pes-mändedür
TM◊èrasıdur vä-pesìn hem ´oèradur hem eèse pes

369 Särbän ´arvan deve üştür yulärıdur mehär
Bäng pes ses çaè derä bir adı da olmış ceres

370 úAørebe gejdüm daΔı ´ad-päye dirler ≠ır≠ıla
Hem örümcekdür tenend oldı sinek adı meges

371 Fışøı sergìn ü silüp süpürmek olmış reft ü rùb
Çörçöbe süpründiye Δäşäk di hem Δär u Δas

372 Ábdän yaúni meşäne bevl imiş şäşä çemìn
÷ar≠a tìz ü Färsì käfıla gùh oldı neces

373 Ögrenürsin ben gibi sen tu biyämùzì çu men
Meyl ider iseè yürekden ger kunì ez-dil heves

æı≠úa Der-Şìn Menişìn Tä Nekunì Der-DilΔ¥iş
(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

72b 374 Pìş öèdür ilerü ilerüdür pìş-ä-pìş
Eksige kem dinülür oldı ziyäde daΔı bìş

375 ` urde-bìn ol ki baøar diøøat ile her işde
Her şeyüè úøøıbetin fikr idici dùr-endìş

376 æaymadur la˚ziş ü ˚al≠ıde yuvarlanmışdur
æoyu balçıø ki aya˚a yapışur dindi Δalìş

377 Ekmeden kendü biten nesneye dirler Δod-rev
Kendü Δod hem Δa´ame kendüsine dirler Δ¥iş

378 Meyde mestùre olan yaúni úafìfe Δatun
úÁøıle muútemide øadına hem dindi Δadìş

379 Pìş müzd ol ki muøaddem virilür ücretden
~ä◊ır ämäde daΔı öède dimekdür der-pìş

380 æana Δùn u ≠amara [rig] di irièdür daΔı rìm
Yara rìş acıyan øalbi kederden dil-rìş

381 İèleyiş näle vü zärì daΔı gülmek Δanden
Di suΔriyye ile hem [gülmege] Δande-Δarìş

382 Mäde-gäv oldı inek buza˚ısı gev-säle
Hem ´ı˚ır gäv u øoyunuè dişisi mäde-i mìş

383 Di únäd üzre olan käfire nä-kerdìde
Pek cefäkär da taúbìr olunur käfir-kìş

384 Zehr içmek gibidür acı söz ädem olana
Sü∆an-ı tel∆ be-berdest çü nùşìden-i nìş

Gùyemet æıtúa-i Rengìn Be-gùş
(Feilâtün feilâtün feilün)

385 Æavşanuè adı egerçi ∆ar-gùş
Di yalan vaúdeye ∆Ÿab-ı ∆ar-gùş

386 TMarılup øuçma der-ä° ùş dimek
Ber dinür gögse øucaødur ä° ùş

387 Hem øulaø tozı benä-gùş oldı
Küpe mengùş u øulaødur da∆ı gùş

388 TMa≈ib-i úaøla ∆ıredmend dinür
úAøla u´ dir Ça° atay yaúni hùş

389 úAølı noøsäna seräsìm di hem
Bayılup kendüyi bilmez medhùş

73a 390 Mey ü mül bäde şaräbuè adıdur
Bezedür cürm ü günä içme menùş

391 Söz sü∆an söyleyleyicidür gùyä
Ten-zede söylemeyen yaúni ∆amùş

392 Oldı ya° murluø adı bäränì
Öyle üste giyilen bälä-pùş

393 Böyle sen kendü øumäşuè ´atma
Tu çunìn käle-i ∆odrä mefürùş

Zi-TMad æı≠úa-i TMafîst Päk ü` ä´´u'l-` ä´
(Mefâilün feilâtün mefâilün feilün)

394 Ne° ù u mìne erik adıdur úArabca icä´
Dıräze dindi uzun nesneye hem öyle şinä´

395 Dürù° oldı yalan zùr ile mürädifdür
Dürù° -zen dindi yalancıya hem da≈ı ≈arrä´

396 Tekù øıvırcıø olan ´aça dindi caúd gibi
Di çize øıl yolacaø nesneye daΔı minmä´

397 Tüvangerì dime zenginlik oldı yaúni ˚ınä
Zügürde Δaşte dinür hem zügürdlük Δa´ä´

398 Şu nesne kim ola egri dinür kec ü muúvec
Di ≠o˚rı eylemege räst kerden ü iträ´

399 ÿil adı täl u daΔı sanc imiş o maúnäda
Köçek ki oynaya bäzì-ger oldı hem raøøä´

400 Mefäúlün feúlätün mefäúlün feúlät
Bu ba≈r içinde bulur güher isteyen ˚avvä´

æı≠ún Der-˚ äd Be-` ¥ün Sìne Tehì Ez-A˚ rä◊
(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

401 Yaømaø efrùΔten oldı úArabìsi irmä◊
Şimşek çaømasıdur raΔşiş imiş hem ìmä◊

402 Pürze kırpındı dimekdür ki øurä◊e gibidür
Kärd u dindi maøa´ adına yaúni mıørä◊

403 İş gören aldı˚ıdur säre meõäli rişvet
æar◊ başuè hem ödünç almaø imiş istiørä◊

404 Dìdebän gözci dimekdür ki o maúnäda raøìb
Hem daΔı göz øapamaø oldı gülùc u i˚mä◊

73b 405 Dinülür bä˚cıya rezbän daΔı nä≠ùr öyle
Ba˚çeye pälìz dimek rav◊a gibi cemú riyä◊

406 TMøolamaø oldı nigeh däşten ü Δavl dimek
TMf˚ ınacaø yirüè adı da penägäh u i◊ä◊

407 Emmege dindi mezìden daΔı ma´´ öyle imiş
Di ı´ırma˚a gezìden hem odur úa◊◊ u úı◊ä◊

408 Oldı indirme fürù kerden ü ihbä≠öyle
Dindi øaldırma˚a efräşten ü hem inhä◊

409 Bize yä Rabb iki dünyäda işi äsän it
Sehhilü'l-emre bidäreyn lenä yä Feyyä◊

æı≠ún Der-Æä Kend-Δù Bìst Be-ced İfrä≠
(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

410 Yola hencär dinilmiş úArabìsinde ´ırä≠
Hem uzaølıø dime mefhumı da dùrì vü şi≠ä≠

411 ™Møaluè pek øabası belme ü hillùfe imiş
Köseye dindi teng-rìş o maúnäda sinä≠

412 æara øula˚a füränıø dinilür daΔı úänäø
İri arslan dimedür şìr-jiyän gibi ú≠ä≠

413 Ügi øuşına dinür kùf ü daΔı ◊uvúöyle
Yarasa adı şeb-engìz ü hem oldur va≠vä≠

414 Æasa maúnäsı fejim kürbe mürädifdür hem
Şäd-kämì di sevinmeklige mänend-i neşä≠

415 Yäverende daΔı yardımcı muúävin gibidür
Däd kerden dime úadl itmek imiş hem iøsä≠

416 Bäliväsa dinür iplige bir adı da Δay≠
İgnenüè yurdısı sùfär daΔı semm Δıyä≠

417 Di uruşma˚a zediş yaúni te◊ärub dimedür
Oldı ˚avgä ˚alebe lenber anuè gibi hiyä≠

418 Dìdeden øa≠e-i eşküm dökülür dil mecrù≈
İsmimi Δùn-ı dilimden idesin istinbä≠

æı≠ún Der-ßä Kim Be-zähir Heme Rengìn-Elfä®
(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

419 Dindi Δışm itmege ar˚ìden ü ≠äŸide nikä®
Bed-meniş oldı fenä Δuylu hem öyle cinúä®

74a 420 Çenge peykär dinür kim müterädifdür ≈arb
DaΔı ceng itme sitìzìden ü hem öyle temä®

421 Didiler uyøudan uyanma˚a bì-där şuden
Gözièi aç ki o maúnäda imiş ìstìøä®

422 Hem fürùzende vü bärıø dimedür parlayıcı
Áteşüè suúlesine dindi tebiş yaúni şuvä®

423 Gizlenen oldı nühüfte daΔı mektùm öyle
Dindi ≈ıf®itme päsìden o maúnäda li≈ä®

424 Dimiş ivdirmege iúcäl şitäpäyìden
Oldı taúcìl anuè gibi hem öyle inkä®

425 Gùşväre küpe maúnäsınadur øur≠a mi§äl
Æut øula˚uè ki laúlì gibidür bu elfä®

æı≠úa Der-úAyn u ůyän Çün Mihr Ez-` ay≠u'ş-Şuûúú
(Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün)

426 æola bäzù dindi maúnäsı úArabca oldı bäú
Gez daΔı arşun dimekdür kim mürädifdür Ÿıräú

427 İçmek äşämìden ü hem iøtibäúu iøtimäú
Yutma˚a dindi fürù bürden dinür hem ibtiläú

428 Oldı nev-peydä vü mu≈de§ yeèi ìcäd olunan
DaΔı peydä kerden ìcäd eylemek hem iΔtiräú

429 Şimşege dirler dıraΔş olmış o maúnäda hem berø
Parlamaø oldı dıraΔşìden na®ri iltimäú

430 Şìd olmış güneş adı anuè gibi Ÿükä
Işı˚a aydınlı˚a pertev dinür daΔı şuúúú

431 Dindi øorøutma˚a bäkänìden ü terhìb hem
` avf itmekdür hiräsìden me©äli irtiyäú

432 Aldamaø olmuş firìbìden ki ˚abn anuè gibi
Di firìbänìden aldatma˚a yaúni inΔıdäú

433 Oldı pùşänìden örtünmek tesettür gibidür
Hem açılmaødur küşänìden mi§äl-i inciläú

434 ~ aødur ancaø øäõl olma˚ a hem uyma˚ a sezä
İnneme'l-≈aøøa ≈aø‡øun bi'r-rı◊ä ve'l-ittibäú

æı≠ún Der-˙ ayn Bi-úayn-ı Dil ü ≠abúest Fürù˚
(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

74b 435 Gösteriş oldı numäyiş yüce esd ämrù˚
Hem uzun boyluya hem dindi vaøära ämù˚

436 Esnemek äşä vü Δam-yäze geèirmek arù˚
Oldı amì˚ øarışmış dinür az nesneye şù˚

437 Rùşenäyì dinür aydınlı˚ a rùşen aydın
DaΔı aydınlı˚ a hem parlayışa dindi fürù˚

438 Şìr süd mäst yo˚ urddur tere ya˚ ı meske
Fele dirler a˚ ıza øayma˚ a tù ayran dù˚

439 Dirilüp divşirilen çìde vü ber-çìde imiş
Dindi pervende øumäş ´arøısına bò˚ caya bù˚

440 æalp-zen kimseye deyyùşa da˚ al-zen dinilür
DaΔı mechùl olan nesneye dirler äşù˚

441 Æatlu dilliye dinür çerb-zebän şìrìn-gù
Şäúre dindi suΔansäz u yalan oldı dürù˚

442 Cähıla cähile rifúat mi gelür úalemde
úAlem-efräz-ı meúrifdür olan ´ä≈ib-i tù˚

æı≠ún-i Çün Bùy-ı úAnber æùt Ared Der-dimä˚ [862]
(Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün)

443 Serçe güncüşk gögerçindür kebùter øar˚ a zä˚
` unc bayøuş ügeyikdür fäΔte øuz˚ un kelä˚

444 DaΔı øırlan˚ ıç piristù äşyän oldı yuva
Kä˚ äteş øar˚ a vü øuz˚ un ´adäsı øä˚ kä˚

---

[862] İy göèül geç øamudan dilberi it dilberi
İtmeyince bulmadı hìç kimse hem dil-beri
Fäúlätün fäúlätün fäúlätün fäúlün
Bu remel-i ma≈Ÿuf-ı müşemmen bul içinde cevheri. (derkenar)

445 Zindegänì dirilik oldı zindegì ´a˚lıø dimek
Cän revän u merg ölümdür mürde ölmiş zinde ´a˚

446 Pek ≠olu leb-rìz maúnäda leb-ä-lebdür dimek
Hem daΔı sä˚ar øade≈dür pek büyük olsa tüfä˚

447 Ça˚ vaøt ammä úAcem Δä≠r suõäl itdükce dir
™ä˚ olasın yirine bäşed dimä˚et kùk u ça˚

448 Cùy-ı şìr ol ´u ki aømış bir zamän Şìrìn içün
Kùh-ken Ferhäd u kùh-ı Bì-sütùn deldigi ≠a˚

449 I´fehän şehrindeki ´uyuè adı Zäyìde-rùd
Bir müzeyyen ba˚çedür anuè yanında Çär-bä˚

450 Räh yol güm-räh az˚un ◊äyiúolmış güm-şüde
Hem øulavuz reh-nümä vü bedreøa reh-ber sürä˚

75a 451 Yaø biyefrùz be-yär ìn-cä getür bunda dimek
Semúdän oldı leken yanmış fitìle di çerä˚

452 Yaøı içün şol demürden da˚lı˚ı dä˚ìne hem
Key øaçan daΔı úArabca yaøıdur key yaúni dä˚

453 Bu kitäbum bir gülistandur oøur bülbül gibi
Seyr-i gülzära ne ≈äcet işte budur bä˚u rä˚

æı≠úa Der-Fäz-ı Güher-i Pür Çü ™adef
(Feilâtün feilâtün feilün)

454 Rede vü reste zede cümlesi ´af
Sù-be-sù her yaèadur sùy ≠araf

455 Zend [ü] äteş zene çaømaø adıdur
Gül øı˚ılcım dimedür øavdur Δaf

456 ™ä≈ib-i baΔt Δunük daΔı sovuø
Tegerk di ≠oluya øara hasef

457 Oldı yanmaø erimek sùz u güdäz
SùΔte yanmışa di yalıèa tef

458 ™Møsınuè adı sifäl ammä kim
Müşterekdür úArabì ile Δazef

459 æurba˚a ˚uk di ar˚a kärìz
Dindi øablumba˚a daΔı keşef

460 İncü maúnäsına dür merväríd
Güş mähì işidürsiè di ´adef

461 Hem sütùr oldı binek ≈ayvänı
DaΔı ≈ayvan yiyecek nesne úalef

462 Müşterek cümle lisanda ´äbùn[863]
Färsìde köpüge dirler kef

463 Eb [ü] ceddüè gibi cidd üzre olup
Eyle kesb-i hüner ey hayr-Δalef

Sì-muru˚-ı Kùh-ı æäfest Ín æı≠ánem Be-revnaø
(Müstef'ilün feûlün müstef'ilün feûlün /
Mef'ûlü fâilâtün mef'ûlü fâilâtün)

464 Boşdur tehì ≠olu pür ´u äb kùze bardaø
Tìre şuden bulanmaø hem cùy-bär ırmaø

465 I´marlamaø siperden gönderdi hem firistäd
Seçmek güzìden oldı daΔı sitäden almaø

75b 466 æapma˚a di rübùden yelmek daΔı devìden
æaçmaø girìΔten hem pùyìden øoşmaø

467 Bön kimseye di a≈maø fertùt hem bunamış
Şeydä delü dimekdür kälìve şaşøın a≈maø

468 Pìräye zìb ü zìver äräyiş oldı zìnet
Arästen bezenmek pìrästen ≠onatmaø

[863] Sabun kelimesi, aslı Latince "sapo" ve Fransızca "savon" olan kelimelerden Türkçe'ye "sabun" olarak geçmiştir. Birçok dilde de bu kelimelerden hareketle ortaya konmuş sözcükler "sabun" dediğimiz nesnenin adıdır. Şair bir çok dilde bu sözcüğün kullanıldığını "Müşterek cümle lisända…" ifâdesiyle anlatmaktadır. Bu hususta bkz. "Nihat Sami Banarlı, "Türkçe'nin Sırları", L&M Yayınları, 21.Baskı, İstanbul, Eylül 2005

469 Ábisten ü siterven yüklü øı´ır dişiler
Æb° ma° a dindi zäden hem zästen ≠b° urmaø

470 Urmaø zeden leked-zen dime urıcı yaúnì
Çekmek keşìden oldı engìΔten øoparmaø

471 Oynar iken yutulmaø maúnäsı bäΔten hem
Bäzìden oynamaødur bäzìçedür oyuncaø

472 Müstefúlün feùlün müstefúlün feûlün
~ aøøa tevekkül iden däðm olur muvaffaø

æı≠fa-i Käfî ki Maúnä-ra Kuned İksìr-Reng
(Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün)

473 Şìvegerdür cilvesi näzük olan ma≈bùba şeng
Ûşve näz u bùs öpüşdür şerm utanmaø ûr neng

474 Bìve ≠ul germìde øızmışdur zıbıøçı saúterì
Hem zıbıø adı meçäçenk oldı daΔı çìz çeng

475 Kän-cimäúu alet-i maûhùdenüè adı nere
Ferc küs hem äb-ı püşt olmış meni ergen meleng

476 Kùr nä-bìnä vü da°-ser başı ≠azlaø kel leçel
Ker ´a° ır dirler çola° a çeng di ≠bpala leng

477 æırmızı surΔu siyäh øara yeşil sebz aø sefìd
Gök kebùd u ´arı zerd ü boya fäm gùne reng

478 Münc zenbùr arıdur kend ü øovan bal engebìn
Æatlu nùşìn acı telΔü zehr nìş ü hem şereng

479 ` ırs ayu pùzìne maymun seg köpekdür gurk øurd
Şìr arslan dilki rùbäh u daΔı øaplan peleng

480 æurba° aya di veza° øaplumba° aya seng-püşt
Yengece Δar-çeng kirpi Δär-püşt ü pençe çeng

481 Kebk keklik atmaca bäşe ≠b° an şah-bäz hem
Çayla° uè adı galìväj [u] za° an ≠urna keleng

76a 482 Yay kemän u zih kiriş peykän demren nevg uç
Hem nişän ämäc oødur näveg [ü] tìr ü Δadeng

483 Düzd Δırsız ip resen a´maø da≈ı ävìΔten
Yol kesici räh-zen şöhretlüsi şeng ü meşeng

484 Binmişe dirler süvär yol durıcı reh-neverd
Hem yayan gitmek piyäde reften eglenmek direng

485 Fehm ü dänişle olur aørän içinde ser-firäz
Kim oøursa bu kitäbı başına ≠aøsun çeleng

æı≠ın Der-Läm-ı Hemäleş Be-cihänest Muhäl
(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

486 ˙ äze gül-gùne øızılca ki ider ruΔları al
Vesme kaşa çekilen rästı˚a dirler beèe Δäl

487 Bir viläyet adı FerΔär ki dil-berleri çoø
Her ≠arafdan ´alınan ´aça dinürmüş fer-Δäl

488 Çeşm-i zaΔm oldı na®ar degme neûıŸu Billäh
Düşmenüè daΔı fenä yorması ´anusı sikäl

489 æayrevän göklerüè e≠äfı sitäre yıldız
Yeèi ay mäh-ı nev oldı úArabì adı hiläl

490 Çeşm-i sùzen dime mefhùmıdur igne deligi
Hem o maúnäda daΔı oø gezi olmuş sùfäl

491 Adı úanøä øuşınuè var ise sì-mur˚ imiş
æanäduè başları şeh-per daΔı öyle şeh-bäl

492 Dişi ayuya çaøal gähìce ≠a˚larda aşup
Æb˚urur ayu o ≈ayvänı ki dirler ger-§äl

493 ` äksär ol ki toza topra˚a bulaşmış ola
Ayaø altında sürinmiş tepelenmiş pä-mäl

494 Dindi ämuΔten ögrenmege kesb eylemege
Hem ≈aräm oldı şüfùr u daΔı misräd oldı ≈eläl

495 TMaçmaø efşänden ü rìΔten olmış dökmek
Pür şude ≠olmış olan pek ≠oludur mäl-ä-mäl

496 Oldı øälìçe nihäl keçenüè adı nemed
Hegbe Δar-çìn ü ° arär imiş o øıl øara çuval

497 · u´´adan ièleme fikr eyleme şükr it ~ aøøa
Şükr Ízed kun ez-endùh miyendìş ü menäl

76b **Ín-æı≠úarä Keşìdeem ez-Mìm Der-raøam**
(Mef'ûlü fâilâtü mefâîlü fâilün)

498 Kätib debìr Δäme vü kilk oldı hem øalem
Mektùbuè adı näme yazılmış nüviste hem

499 Gizlik øalem-tıräşa úaynek di gözlüge
Peşm-i devät gerçi dimiş lìøaya úAcem

500 Derhem odur ki burtışa øarış buruş ola
Birbirine yanaşmış olana dinür be-hem

501 Dìvän-Δäne adı da tälär imiş daΔı
Şeb-Δäne päd-şäh seräyındaki ≈arem

502 Olmış pireste besleme úavret maøùlesi
Çäker øul oldı daΔı perestär imiş Δadem

503 Pek øutlu nesne oldı hümäyùn hümä gibi
Vaøt-i mübäreke dinülür hem Δuceste-dem

504 ` um küp dimekdür egri Δam kej dinür daΔı
Büklenüp ≠olaşmış olan nesne ham-be-Δam

505 Pä-pùşa päydän u daΔı kefş ü sür dinür
Hem çizme mùze vü çaru° uè adıdur şemem

506 Mefûlü fäúlätü mefäúlü fäúlät
Räyet-keşän-ı úlm ü meúärif olur úalem

æı≠ún Çü-Müşk-i ` oten Bùy Dehed Der-meşäm
(Müfteilün fâilün müfteilün fâilün)

507 Bäm se≈er øuşlu˚a çäşt di aΔşäm şäm
Çäşte yimek imiş vaøt-ı ¬uΔäda ≠aúäm

508 Säye dinür gölgeye säye-zeden cin ≠utan
æoèşuya hem-säye di ≠ama daΔı dindi bäm

509 Bäver inanmaø yemìn adı da sevgend imiş
Şähide dirler güväh rehne gerù borca väm

510 Terkiye fiträk di kesmeye bergestüvän
Zìn eyerdür geme dizgine dirler ligäm

511 Käm damä˚a dinür daΔı muräd u meräm
İŸme hem Färsì käfıla ad oldı käm

512 Näm dimek ad imiş adı çıøan nämdär
Şöhret ü şänı eyü olana dindi be-näm

77a 513 Terbiyesiz şaΔ´a nä-puΔte dimek ı´≠lä≈
PuΔte dinür pişmişe çig dime maúnäsı Δäm

514 Rem süri daΔı reme ürkmişe rem-kerde di
Dièleniş äräm imiş yaúni mu≠úoldı räm

515 Áh u fi˚än itmege mäteme şìven dinür
DaΔı murädа iren kimseye dirler be-käm

516 Her çi neΔ¥áhì be-cù her ne dilerseè dile
Lu≠f ider i≈sän ider säèa o Rabbü'l-enäm

Zi-~ arf-i Nùn Bùd Ín æı≠únem Şäyän Fehmìden
(Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün)

517 Efendi aèla kim düşmenlik etmekdür efendìden
Cefä vü cevr imiş äzär incinmek de rencìden

518 DaΔı düşnäm sögmek serzeniş tevbìΔ itmekdür
Melämet eylemek bed söylemek oldı negùhìden

519 Teœessüf itmedür efsùs kerden ≠aúnedür nefrìn
Sütùhìden ≠arılmaødur hem anıè gibi ˚armìden

520 Temelluø läbe yal≠aølanmaø olmış cäblùsìden
Dinür ûözr itmege pùziş hem ol maúnäda pùzìden

521 Ferämùşì unutmaø yäd kerden yaúni aèmaødur
Hediyye oldı dest-ävìz irişdürmek resänìden

522 Şeved hem mìşeved olur dimek olmaz imiş nebved
Şuden bäşìden olmaødur daΔı ´açmaø da päşìden

523 Kemìden gibi gähìden dimek de eksik itmekdür
TMf ışmaø oldı güncäyiş anuè mefhùmı güncìden

524 Bıraønaø olmuş efkenden yuvarlanıcıdur ˚al≠án
Dinür hem düşmege üftäden anuè gibi üftìden

525 TMøılmış nesnedür efşürde ≠oèmış oldı efsürde
Ferä hem ämeden cemúolma yumşatmaø ferΔìden

526 æaçan olur ber-ä-ber dinmek imiş key buved yeksùn
İşitmekdür şenìden dìde göz görmek daΔı dìden

527 Dinür şäpäş ta≈sìn äferìn itmek ma≈allinde
Güzìde münteΔab nesne begenmekdür pesendìden

528 Dögüşden øaçmaø imiş käl u boz˚unluø dimekdür hem
ŞeΔùde yaralu at kişnemek oldı şeΔùlìden

77b 529 Çi düşse bä˚a øa≠e øa≠e dirler jäle vü şeb-nem
Şüküften gibi maúnäda açılmaødur şükùfìden

530 TMälınmaødur Δırämìden çemänìden çemìden hem
Büyümek uzamaø nüşv ü nemä bulmaø da bälìden

531 Nevä na˚me hezär-ı Δoş-nevä ´avtı iyü bülbül
Seräyìden øuş ötmek na˚me itmekdür seräyìden

532 Bu bä˚ içinde oldum gül gibi gülmek içün ´oldum
Der-ìn gülşen şudem pejmürde çün gül be≈r-i Δandìden

Ín-Kıʒán-Şäyän Ez-beher Yärän
(Müstef'ilâtün müstef'ilâtün)

533 ` ùbän güzeller gülici Δandän
Bùsìden öpmek úhd oldı peymän

534 TMálınıcıya dirler çemän hem
Öyle dimekdür daΔı Δırämän

535 Bìnend märä bizi görürler
Baømaø nigäh u gözci nigeh-bän

536 Rändìd ez-der sürdi øapudan
Begşùd açdı øapucı der-bän

537 Ränden ne dirseè sürmek dimekdür
Olmış sineklik adı meges-dän

538 Kerdem rüfùşe itdüm günähı
Hem nädim oldum geştem peşìmän

539 Gizlü nihän u bellü hüveydä
Görinicidür yaúnì nümäyän

540 Aldayıcıya dindi firìbä
Dìv ehremen hem cinnile şeyʒán

541 Şìbä-zebän di sözi faʹì≈a
Söz bilen ädem merd-i suΔan-dän

542 Á˚äz ol işe başlamaødur
TMèına dirler encäm u päyän

543 A˚ır girän yeyni sebük hem
Anlardur änhä bunlardur ìşän

544 Yeksän nebäşed olmaz ber-ä-ber
Pür-dil bahädur øorøaø hiräsän

78a 545 Giräter ol kim pek ʒıtıcıdur
Şol kim øaçıcı oldı girìzän

546 Şäyed sezädur bäyed gerekdür
Bäyeste läzım çoødur firävän

547 Müstefúlätün ba≈r-ı recezdür
Ögren biyämuz øolaydur äsän

æı≠úa Çün Cäme-i Çesbìden Be-Bälä-yı Su∆an
(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

548 Cäme e§väba di ≠onluø tene ten da∆ı beden
Æona şalvär dinür gömlege hem pìrähen

549 Pòstìn kürk girìbän yaøa øaftän øabä
Ástìn yeè yeèi nev oldı etekdür dämen

550 ` ilúat-ı fä∆ire eksùn u perend a≠≠asdur
Pür-niyän naøşı olan nevúa dinür a≠≠asdan

551 Kìş semmùr u da∆ı pek iyü kürke dinür
Lìk Şìräzda ∆ilúat diyü gùş itdüm ben

552 Çeşn bayrAma ◊iyäfet günine dirler hem
Çoø cevähirli olan täca dinürmiş gerzen

553 ` ätemüè adı nigìn ü yüzügüè engüşter
Derzinüè yüksügi engüştene ü igne sùzen

554 Derz yiv ba∆ye nigende yamalıdur jende
Yamanuè adı vejeng anuèla di dügmeye sen

555 Ber-me˚äz u da∆ı fe˚yäz dimek şerbetlik
Yaúni ba∆şiş diyü şäkirdüè eline virilen

556 Der-∆or-ı än ki neyem aèa läyıø degilüm
Virdi Alläh baèa bär ` udä däd be-men

æı≠úa-i Gevher ki æadreş Mîşinäsed æadr-dän[864]
(Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün)

---

[864] úÖmrièi günden güne efzùn ide Rabbü'l-Müsteúán
Devletiè päyende däœm ide iy şìrìn-zebän
Fäúlätün fäúlätün fäúlätün fäúlün
Bu remel-i maø´ùr-ı müşemmen olsa vezni hem-çünän. **Ve lehu ˚ufira úanhu** (derkenar)

557 Di müsäfir øondı˚ı ev ´ä≈ibine mìzbän
Hem müsäfir mìz ü mihmän oldı daΔı mìhmän

558 Bir biri ardınca pey-der-pey sekir iz daΔı pey
Hem senièçün ez-pey-i tù anıèiçün behr-i än

559 Ez-beräy-ı ù daΔı anuè içün ùrä aèa
Buncılayın zìnsän u ancılayın änçünän

78b 560 Ánşän [o] anlaruè hem ìnşän [bu] anlaruè
Päd-şahlardur keyän kimler dimek oldı kiyän

561 Çetr çadır oba Δargäh u otaødur bärgäh
Pek büyük çadır dimek hem gölgelikdür säye-bän

562 Gök sipihr oldı zu≈al keyvän ú≠árid tìr imiş
Ülkere pervìn dirler úarş-ı aúlä gerzmän

563 Müşterì Bercìş MirriΔüè adı Behräm hem
Zühre nähìd ü ´aman u˚rısı keh-keşän

564 Merz-i bùm oldı va≠an ser-≈ad sınurıdur daΔı
Merz ser-≈ad adıdur ser-≈ad a˚asısı merz-bän

565 Päs ≈ıf®itmek daΔı bir rubú imiş gicenün
Bu sebebden giceniè bekcisine dinmiş päs-bän

566 Rän uyluø çaøşıra şalvara da ränìn dinür
æula at yek-rän binilmişden kinäye zìr-rän

567 Dindi Zerdüşt aèa kim yapmış Mecùs içün kitäb
Hem Mecùsuè oøumışlarına dirler mùyedän

568 Bilegü ≠aşı fesäne si≈r olmuş efsùn u füsùs
DaΔı efsäne ≈ikäyet hem dinürmiş dästän

569 BìΔte oldı elenmiş nesne pürvìzen elek
Dögmedür kùbìden ü mihräs maúnäsı havan

570 Aøıcı cùyän çekìden ≠amlamaø bäred ya˚ar
Hem oluø mìz-äb imiş altun oluø zer-nävdän

571 Oldı ´ancılmış Δalìde sìΔşiş püryän kebäb
Mìçeked ≠amlar dimek øan ≠amlayıcı Δùn-çekän

572 Bismil olmuşdur bo˚azlanmış bürìden kesmedür
MuΔΔilik maúnäsına gelmiş kemikdür üstüΔ¥än

573 Yara zaΔm u yaralu zaΔmìn ü daΔı zaΔmnäk
Di teşennüc olmışa bäsùr u pür-Δùn ≠olu øan

574 Bil miyän olmış vasa≠maúnäsına daΔı gelür
æuşa˚a dirler kemer hem ince bellü mù-miyän

575 Färsì ögrendüm oldum böyle ≠atlu dillü ben
Pärsì ämùΔtem geştem çunìn şìrìn-zebän

æı≠úa-i Zìbä Be-Maúnìst Çunìn Úşve-nümùn
(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

79a 576 Æaşraya bìrùn u birùn içerü dindi derùn
Çevre pìrämen o maúnäda imiş pìrämùn

577 Oldı mefhum-ı ` udävend hemän ™åΔib ü Rab
Yoø na®ri vü miş̧äli dimek olmış Bì-çùn

578 Dinilür Maniy-i naøøäş kitäbına Erzenk daΔı
Gerçi İncil-i şerìfüè adıdur Engelyùn

579 Kelemend ol ki şikäyet ide a≈välinden
Za≈met ü derdi olandur daΔı be-Δùr u be-Δùn

580 Didiler tenbel olan kimseye nekş ü hòşä
İşini görmege pek saúy iden ädem be-şükùn

581 Etlü canluya tenùmend di ferbih semize
DaΔı lä˚ar arı˚a dindi nizär oldı zebùn

582 Tersine dönmesi[865] maúkùs olana men≈ùsa
Bäz-gùne dinilür hem daΔı väjùn u nigùn

[865] Kelimen başka nüshalarda "dönmiş" olarak kaydedilmiştir. bkz. Kılıç, "Türkçe-Farsça Manzum Sözlüklerden Tuhfe-i Vehbî (Metin)", s. 410-475.

583 ˙ ayrı dürlü dime mefhùmı diger-gùn olmış
Dürlü dürlü diyecek yirde dinür gùn-ä-gùn

584 Ma≈fenüè adı kecäve úaraba gerdùne
Döndigiçün didiler göklere çarΔ-ı gerdùn

585 Käst no˚´än daΔı pek eksige kemter dinilür
Hem kemìne dimek eksiklü ziyäde efzùn

586 Reng-i nìrengine aldanma bu çarΔ-ı dùnùè
Naøş-ı elvän diyü gösterdigidür buøalemùn

æı≠ún Der-Väv Çü Nev-bäve-i Bä˚-ı Mìnù
(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

587 Şermgìn utanıcı oldı øadındur bänù
Pìre-zen øoca øarı si≈r idicidür cäzù

588 Biri birine ≠olaşmış dimedür pìç-ä-pìç
Mùy øıl şäne ≠araø saç bölügidür gìsù

589 æa´ı˚uè adı zihär oldı be˚al øoltuødur
Hem tiraş itme setürden eyegüdür pehlù

590 Pehleväna yel ü alp u güreşe küştì di
Güçlü kuvvetlü tüvänä daΔı øuvvet nìrù

591 Cävidänì ile cävìd ebedì vü däœm
Rä≈at äsäyiş cennet gibi hemçün mìnù

592 Sìb almaya eyü bih daΔı beh ayvadur
Oldı gül-när kiraz vişnedür älù-bälù

593 A´ma täk ü üzüm engùr øoruødur ˚ùre
När enar u erik enväúna dirler älù

79b 594 Enberùd u likel enberd dinür emrùda
Şefterenk ile hülù ikisi de şeft-älù

595 Dindi bäreng turunca büyügidür näreng
DaΔı limon a˚acı oldı dıraΔt-ı limùn

596 Bär u ber mìve vü turfanda yimiş nev-bäve
Bihterìn pek iyüsidür iyü nìk ü nìgù

597 Hinduväne dinilür øarpuza øavun germek
` ar-beze ikisinüè adı øabaø oldı kedù

598 Zìre kemùn u yüzerlik tuΔmı daΔı sepend
Çörek otına di bu˚anc maruldur kähù

599 Ín suΔanrä bu sözi nìk şinev dièle iyü
Färsì bilmeyen ädem olamaz nädire-gù

Hemçü Güherhäst Ín æı≠ú Be-Dìhìm-i Şäh[866]
(Müfteilün fâilün müfteilün fâilün)

600 ~uşk øurı yaş ter otla˚a dirler giyäh
æurı çıra käh imiş oldı ´aman adı käh

601 Giceyi i≈yä iden şaΔsa di şeb-zindedär
Hem şeb-Δ¥iz odur vaøt-i se≈er bämgäh

602 Eyle tevekkül dimek oldı penäveh bikun
™ødanacaø yir kemìn yaúni ´ı˚ınmaø penäh

603 Külbe küçük ≈ücre-veş muΔta´ar-ı Δänedür
~aø yolına yapılan tekye gibi Δänøäh

604 Kä˚ıd-ı zerdì berät üstine ≠u˚ra nişän
Päd-şehüè virdigi dirlik imiş nän-ı şäh

605 ™ırpa girìve di yol gösterici reh-nümùn
İşlek olan ulu yol adı imiş şäh-räh

606 Virme medeh çek bekeş øoma dimekdür menih
Al bistän iste cùy isteme dirse meΔ¥äh

607 Ansız olan nä-gehän hem daΔı nä-gäh imiş
Vaøte di hengäm u gah gähice dimek de gäh

---

[866] Oøı ciger-pärem ol úleme sen päd-şäh
Zìre begim ululuk úlimle bì-iştibäh
Müfteúlün müfteúlün fäúlün
Kefle ≠ münseri≈ øäúdesin şäh-rä. (derkenar)

608 İster iseè maúrifet yanıma gel de dile
Ger tu biΔ¥áhì hüner nezd-i men äv bi-Δ¥áh

Bùd Ín-æı≠úem RuΔsär Dänişrä Çü Áyìne[867]
(Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün)

619 Di resm ü úâdete äyìn ü elbette her-äyìne
æadìmì oldı dìrìn hem o maúnäda dìrìne

80a 610 Bulunmış bir Δazìne ` usrev ü Pervìz vaøtinde
Ki genc-i şäyegän dirler Δazìne adı gencìne

611 Bucaø pey˚ ùle käşäne dimekdür muΔta´ar ≈äne
Döşer mìgüstered yüèden ≠oøunmış nesne peşmìne

612 ` u´ùmet düşmenì vü dòstì maúnäsı Δulletdür
Göèülde olmasa gizlü úadävet dindi bì-kìne

613 Æıdaø ≠ıda˚a olsa leb-be-leb emmek mekìdendür
Gögüs gelse gögüs üstine dirler sìne-ber-sìne

614 Dinürmiş zengile çaø çaø iden ΔalΔäla ayaøda
Bilezik kim ≠aøar ma≈bùbeler øolına destine

615 Di şenbe yevm-i sebte hem a≈ad yek-şenbe olmışdur
Mübärek yevm-i iş§neynüè dü-şenbe dindi adına

616 Şekker güftär olur mı ≠ú≠-i ≠abúum gibi herkes
Mu´affä itmeyince sìnesin mänend-i äyìne

æı≠úa-i Hemçü Gülì Der-Şìşe[868]
(Feilâtün feilâtün feilün)

617 Kär-ı pinhän di gizlü işe
Bildi cäsùs bedänest ìşe

---

[867] Benim göèlüm alan dil-ber dili ≠atlı lebi şekker
Dehänı ˚once-i a≈mer Ÿüläli çeşme-i kev§er
Mefäúlün mefäúlün mefäúlün mefäúlün
Hezec sälim sen it ezber içi lüđü ile cevher. (derkenar/80a)

[868] Gün yüziè úäleme pertev virdi
Zülfièi gören bu müşk-bù dirdi
Fäúlätün fäúlätün faúlün
Bu müseddes remele beter irdi. **Ve lehu** (derkenar)

618 Kär-dän iş bilici merdüm ädem
Fikr ider yaúni kuned endìşe

619 Maøa´a käz u bıyı˚a di bürùt
Hem ´aøäl rìş ü ´açaødur rìşe

620 Meşiken øırma ≈aŸer øıl zinhär
Áb-gìne dahı mìnä şìşe

621 Ücretile iş idendür müzdùr
Müzd ücret daΔı ´anúat pìşe

622 BìΔ gök oldı øoparmaø kenden
Ney øamışdur mìşelikdür bìşe

623 Direge dindi sütùn bal≠a teber
Dörpü sùhän keserdür tìşe

624 Gice gündüzde şebän rùz hemän
Oøu meyl eyleme Ÿevø u úayşa

80b **` òşä Ín æı≠ún-i Raúnä Be-Mı´núhä-yı Ber-ceste**[869]
(Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün)

625 æırarsın bişkenì yap yap dimek äheste äheste
æade≈ ≠olsa piyäle di øırılmış daΔı şikeste

626 Nemäsı olmayan yaúni cemädäta di ber-beste
Anuè ◊ıddı daΔı yire döşenmiş sebze ber-rüste

627 Ekäbir øapusı işigine dergäh dirler hem
İşikdür ästän u ästäne daΔı äΔeste

628 Æabìbüè baødı˚ı øärùra adı pìşyär olmış
İlacuè adına därù dinür bì-mär imiş Δaste

---

[869] Bu ne øad u ne øämetdür irişdi úarşa bäläsı
Ne sünbüldür saçıè şähım cihänı ≠atdı sevdäsı
Mefâúlün mefâúlün mefâúlün mefâúlün
Hezec sälim müşemmendür bulunmaz mişl ü hem-täsı. (derkenar)

629 Egerçi ´ıçramaø øaçmaø Δalä´ olmaø imiş cesten
İyü mı´räú va´f-ı ı´≠lä≈ oldı ber-ceste

630 Meõäl-i şùy-dìde er görüp §eyyib olan Δatun
Nikä≈uè adıdur käbìn aya˚ ı ba˚ lu pä-beste

631 Bu dest-ävìz Sünbül-zädedür erbäb-ı úrfäna
Gülistän-ı meúärifden getürmiş täze gül-deste

æı≠úa Ez-derc-i SuΔan Çun Güher-i Nä-süfte[870]
(Feilâtün feilâtün feilâtün feilün)

632 úAølı ≠a˚ ılmışa ≈ayräna dinür äşüfte
Hem o maúnäda hem alışmış olan älüfte

633 Dil-güşä øalb açıcı oldı mesìre gül-geşt
Hem şukùfe çiçek açılmış olan üşküfte

634 Æatlu uyøuya şekker-ha¥äb di Δuften uyumaø
Uyumuş yatmışa Δusbìde dinür hem Δufte

635 Pìlever çerçì dimek pìle Δarìre dinilür
Poliçe sefte imiş yaúni delinmiş süfte

636 Fihe vü fih kürüge dindi süpürge çärùb
~ äk-rùbe süpüründi süpürülmiş rüfte

637 Tu mepindär ki sen ´anma ki däõm bilürem
Söylemek güften ü söylenmişe dirler güfte

638 Dièle cevher gibi bil øadrini ◊äyiúitme
Gùşvär olsa sezä böyle dür-i nä-süfte

---

[870] İy sekiz cennet-i úadnıè bä˚ u bustänı rù
Mı´r ≈anıè Yùsufı gül va´lıè'öpdür meh-rù
Fäúlätün fäúlätün fäúlätün faúlün*
TMalm olınca bu müşemmen remeliè vezni bu. (derkenar)
* A´lı *fäúlätün* idi. Sebeb-i Δafîf ≈aŸf olup veted-i mecmùúøatú oldı *fäúl* oldı *faúlün* veznine naøl olındı. Bu ≈aŸf-ı meúa'l-øa≠úa *´alm* didiler ki ´adr-ı Tu≈fede Ÿikr olınmışdur. **úAfîf** (derkenar)

Çi Rengìn æı≠ún Her ~ arfeş Be-™ädr Negest-Endùde[871]
(Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün)

81a 639 Ezilmiş hem süzilmiş nesne säyìde daΔı sùde
Üzülmiş daΔı güsiste aşup yıpransa fersùde

640 Sütùde med≈ olunmış azmùde hem ´ınanmışdur
Emìn ü sälim olmış yaúni eymen rä≈at äsùde

641 ` ıdìv ü key dimekdür päd-şäh u emridür fermän
Buyurmaø oldı fermùden buyurulmış ne fermùde

642 İyülük ´a˚ lıø olmış ten-dürüstì gibi bih-bùdì
İdi bùd olma˚ a bùden dinür olmış daΔı bùde[872]

643 æarışmış oldı ämìziş daΔı ämìΔten öyle
Bulaşmış oldı älùden bulaşmış nesne älùde

644 DaΔı süzgi adına pälùne pälùden daΔı süzmek
Süzülmişden kinäye peltenüè adı da pälùde

645 Büyük olsa øade≈ peymäne di ölçek dimekdür hem
Cihän-peymä gezen dünyäyı ölçülmiş de peymùde

646 æabìle dùdmän u dùde ol maúnädadur ancaø
Tütünden mùmdan ≈ä´ıl olan isdür daΔı dùde

647 Nigärìden dinür naøş itmege naøşa nigär ammä
Da≈ı ma≈bùba dirler hem ´ıvanmış oldı endùde

648 Süpürz olmış ≠alaø öd zehre daΔı aø cigerdür şüş
Dinür hem bögrege gürde ba˚ ırsaø adıdur rùde

649 Dinür kuhsär ≠a˚ a tì˚ -ı kùh üstindeki sivrisi
Tebe maúnäsıdur püşte yı˚ ın mefhùmıdur tùde

---

[871] Düşermiş úanberìn-zülfüè humäyùn gölgesin äba
Teúälå'lläh zihì sünbül teúälå'llah zihì säye
Mefäûlün mefäûlün mefäûlün mefäûlün
Hezec sälim ´alar bülbülleri úaşøile sevdäya (derkenar)
[872] Dinür olmış daΔı bùde. (derkenar)

650 Tevä ma≈v u telef olmaø tebäh anuè gibi olmış
DaΔı hìç oldı pùc u hem úabe§ şoldur ki bì-hùde

651 Hemän a§är-ı fey◊-ä-fey◊-i Vehbiyy-i İlähìdür
Degildür kesbile hüsn-i edä ≠abú-ı sü≈an-gùda

æı≠ú-i Gevher Zi-Deryä-yı Dilem Dìger Be-cùy[873]
(Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün)

652 ` äli´e särä dinürmiş daΔı úanber şäh-bùy
Pek iyüsi ûd-ı mendel ûd a˚ acı där-bùy

653 Näfe-i müşk ol göbekdür kim düşer ceyrändan
Çìn ıølìmindedür ammä o ähù başøa ´oy

654 ` a≠ber-äverde henüz tüyi belürmiş täzedür
Di tegil tüysüz olan ma≈bùba yaúni säde-rùy

81b 655 Cän-fezä cän artıran merdüm-küş ädem öldiren
Didiler maúşùøa cänän ma≈alle adına kùy

656 Encümen meclis øarışdıkca di germ-ä-germ aèa
Oldı germ-ülfet iyü görüşme terdür daΔı Δoy

657 Rüstemüè babasıdur Zäl ü daΔı pek iΔtiyär
æır ´aøallıya dinür ämìze-mùy u hem dümùy

658 Cündìler içinde pek aúlä binici şeh-süvär
Tevsen ol ol atdur ki pek yavuz yaúni tünd-Δùy

659 Ucı egrilmiş cirid çevgän úArabca ´avlecän
Cündiler atup anuèla ≠atdı˚ı ≠opa di gùy

660 Oldı egrilmiş Δamìde bükilen pìçìde hem
İki øat nesne dütä u øat u øat olmış tùy tùy

661 ŞùΔ açıø meşrebli näzük-≠abúhem ≈ä◊ır-ceväb
Kirli paslı şùΔ-gìn ü yayøamaødur şüst ü şùy

---

[873] æäniúoldum zülfüèüè Δoş-bùyına çün mäh-rù
Müşk-i úalì olsun úalemde hec şimden girü
Fäúlätün fäúlätün fäúlätün fäúlün
Bu remel ma≈Ÿuf müşemmen ba≈rını bil gel berü. (derkenar)

662 Güm yitikdür ®ayiúolmış nesneye güm-geşte di
Yäften bulmaø dimekdür aramaødur cüst ü cùy

663 æarışıø ˚av˚ ä ile şìt u ´adä şùr u şe˚ab
Fitne äşùb ziyän äsìb ü söz ´av güft-gùy

664 Ger tu dänì sen bilürseè bih ez-ìn bundan iyü
Mìşinäsem aèlarum fermä buyur söyle bigùy

Meşnevì Der I´≠lä≈ät-ı úAcem[874]
(Fâilâtün fâilâtün fâilün)

665 Kätib-i can Bäriy-i ra≈met-meõab
FaΔr-ı úälem şa≈ne-i çärum-kitäb

666 Ab-ı ` ı◊r olmış daΔı úlm-i ledün
Eyleyüp ez-ber unutma yäd kun

667 Päd-şehdür säye-i Yezdän dimek
Bär däde eylemiş dìvan dimek

668 Rùz-ı nev rùzi-yi tù dinse meõäl
Rızøuèı i≈sän ider ol Lä-Yezäl

669 Didiler A´≈äb-ı Kehfe heft-ten
Hem güneşdür Yùsuf-ı zerrìn-resen

670 Ab-ı Meryem di ´alä≈ u úffete
DaΔı ser-sebzì dinürmiş devlete

82a 671 úÍsiy-i şeş-mähe olmış mìveler
Pìş-res turfandadur ol biter

672 Didiler Aúcäm-ı bì-şerm ü edeb
Kaúbe-i úulyäya Δatun-ı úArab

673 ÇerΔ-i Ÿerrìn-käse yaúni äsmän
Hem güneşdür zemzem äteş-feşän

---

[874] Dürr-i nä-süfte bu tu≈fe dil-rubä
Nä®mına ide ra≈met zü'l-úa≠ä
Fäúlätün fäúlätün fäúlät
Bu remel maø´ùr müseddes Δoş-edä. (derkenar)

674 ßulmet oldı reng-i şäh-ı zeng-bär
TMú kenärına dinürmiş rùd-bär

675 Gice maúnäsındadur zülf-i zemìn
İstedigi yirde ≠uran Δoş-nişìn

676 Rä≈atıla Δoş geçen yıl şäh-säl
Şìr-i mur° ol nesne kim ola mu≈äl

677 Yil şedìd esdikde dirler dìv-bäd
Merkeb-i Cem bu havaya olmış ad

678 Söz büyüklerde süΔandur äf-täb
Keşti-yi zer mäh-nev ey käm-yäb

679 Nüh ´adef oldı ≠oøuz øat äsmän
Çär-bä° ise úanä´ırdur hemän

680 ÁΔşìcän hem úanä´ır adıdur
Çünki biri birinüè e◊dädıdur

681 Dìn-fürùşän olmış a´≈äb-ı riyä
Geçmez aøca daΔı naød-ı nä-revä

682 Pek kadìmì nesnedür pä-yı çenär
Säl-Δùrde oldı °äyet iΔtiyär

683 Dindi tauîm itmege zänù-zeden
Nävek-endäz oldı Δaløı ≠aún iden

684 Devlet ü iøbäl äb-ı bì-licäm
Áb der-cùy-ı tu devlet sende täm

685 Lu≠fıla i≈yä ider ber-pä kuned
Áşkär eyler dimek peydä-kuned

686 Fäñde gördi dimekdür ≠arfe pest
Hem daΔı yär-ı muväfıø yek-nişest

687 Fikri pek yaèlış olan kùtäh-bìn
Meşveret yirine dirler gül-zemìn

688 Genclik gitdi dimek şeb der-güŸeşt
Hem iş işden geçdi äb ez-ser-güŸeşt

82b 689 Gül şüküfte gizlü olmışdur úayän
ÜstüÆ¥än pest a´lını itdi beyän

690 A´lı yoødur teh nedäred ìn süÆan
Ara a° zın ber lebeş engüşt-zen

691 Gelmedi eglendi reft ü seng pest
Bitmese bir iş dinür ´ùret nebest

692 Bulsa iş ´ùret di äb ämed be-kär
Áş buÆten işe virmekdür øarär

693 Pek øolay işe dinür mùy-Æamìr
Mùze vü gil oldı maúnäda úasìr

694 ` äk-i rengìn dinse altundur muräd
Fursät el virdi dimekdür dest däd

695 Geçdi fur´at demleri ähù güŸeşt
Yıøılup gitsün dimekdür seg- be-deşt

696 BaÆt-ı dendän-Æäy pek meÆùs baÆt
Hem dinürmiş müşkil işe kär-ı saÆt

697 Man´ıba irdi raøam ber-ser-girift
Hem øabùl itdi dimekdür ber-girift

698 Kibr ü úınvän eyleyendür ser-girän
DaÆı maúzùle dinür æurõin-Æ¥än

699 Hem iyü gün dostı yär-ı nev-bahär
Dem meÆor aldanma sen ey kämkär

700 úUzlet itdi rùy ber-dìvär kerd
Áşkäre eyledi dìdär kerd

701 Yalımı alçaø olan dìvär pest
Yaúni bu üslùb üzre zìn-dest

702 ` äne-ken şoldur kim ola nä-Δalef
Bì-muhäbä buldı˚ ın yir Δoş-úalef

703 Oldı maúnäda zi-desteş şud úınän
İΔtiyärı øalmadı elde hemän

704 Dil-nemùde iltifät itmiş dimek
Dämen efşänden hem iúräÿ eylemek

705 ` ätem-i gùyä dehän-ı dil-berän
Hem daΔı minøär-ı gül olmış zebän

706 æaçdı maúnäsına gelmiş püşt däd
úUzlet itdi der-pes-i zänù nihäd

83a 707 Kerd ez pehlù tehì dinse hemän
Anı terk itdi dimek olur úayän

708 ~ äÿır olmış päyiçe pälä-zede
Dest ber-efşände ol kim terk ide

709 Mär-Δorden derd ü za≈met çekmedür
Dem fürù-reften meşaøøat çekmedür

710 Gurg-i barän-dìde görmiş rùzgär
Yaúni çoø şeylerden almış iútibär

711 Sırrını ifşä iden kùtäh-bäm
Ma˚ z-pùsìde degilmiş úaølı täm

712 Hem daΔı bì-där-ma˚ z oldı reşìd
Nev-Δaber aldı dimek çeşmeş çehìd

713 Yüriyenler näz ile dämen-keşän
Pek uzun boylu güzel serv-i revän

714 Yüz görümlügi dimekdür rù-nümä
Hem mu´avver adıdur çihre-küşä

715 Pä-feşerd oldı dimekdür ber-øarär
Bä-äverd itdi yaúnì iútiŸär

716 İúüiŸar-ı nä-müläyim ûöŸr-i leng
Pek ≠arılduøda dinür ämed be-teng

717 Æarılursa dinilür ämed-behem
Di be-cäy-ı ù anuè ≈aøøında hem

718 Pek ˚ a◊ablandı dimekdür tìre şud
úAølını şaşırsa dirler Δìre şud

719 Sert idi pek yumşadı ämed fürùd
Devleti artursa di äbeş füzùd

720 Mu◊≠arib olsa kişi şud deste di
Hem minäre adına gül-deste di

721 ˙ älib olduøda dinürmiş sikke-zed
MüntaΔab nesne daΔı rùy-ı sepìd

722 Dindi Δod-ser aèa kim bì-päk ola
Sìne-ber-≠äø ol ki ba˚ rı çäk ola

723 Çoø yilüp gezdi dimekdür øa≠e-zed
Hìç-käre boş sürinen şaΔ´-ı bed

83b 724 Pek muûänid kimse käfir mä-cerä
Hem daΔı nä-däşt bì-şerm ü ≈ayä

725 ~ addini bildirdi dimekdür muräd
Dinilürse ber-Δuruş kälä nihäd

726 ˙ älib oldıøda dinirmüş dest-bered
Bozılup ma˚ lùb oldı bär-Δurd

727 İştelim kerd eyledi ˚ av˚ ä nizäú
Hem şeb-Δòş kerd itdi vedäú

728 Oldı rüsvä ber-sereş bey◊a şikest
Geldi o ≈äle be-rùzä u nişest

729 Bì-ser ü pädur perìşän-≈äl olan
Cùn-mände ´oèradan bì-mäl olan

730 Çeşm därende şu kim ümmìd ider
Gözlüge çeşm-i Firengi didiler

731 Altuna ˚arø eyledi der-zer girift
Daı ≠utdı şuúelendi der-girift

732 Dimek olmış äteş äyed ez-çenär
Ummadı˚uè yirden olur äşkär

733 Hem kedùyı vü çenärı diseler
Bir birine uymaz iki nesneler

734 Bir birine küfv olanlar nìk ü kem
Hem-ser-i ≠ávùs ≠ávùsest hem

735 Pişkin maúnäsı olmış tercemän
Sünbül-i ter daı zülf-i dil-berän

736 æuvveti var äb-däred der-ciger
Yaúni úafveyle dimekdür der-güŸer

737 Terk-i nämus itme äb-ı rù-merìz
Mer≈amet eyle dimek rìzì be-rìz

738 Bir iyü nesne telef olsa eger
Dinilür dìger nemìbended kemer

739 Ger dinürse ≠aşt ez-bämeş fütäd
Sırrı fäş oldı dimek olur muräd

740 İşidilse sırrı kim mektùm idi
Baıyeeş ber-rùy-ı kär üftäde di

84a 741 Gördiren yolsız işin ıaløıè hemän
Mär mìgired be-dest-i dìgerän

742 Gizli müfsid oldı kùteh ästìn
úAyb fä≈iş bäz-gùne-pòstìn

743 Gice gündüz cübbe-i ıurşìd ü mäh
Şa≈´-ı meşøùma dinür zä˚-ı siyäh

744 Gizlü maṅnäya dinürmiş der-libäs
Hem müneccim adıdur aΔter-sinäs

745 ~ av◊-ı mähì äsmända burc-ı ≈ùt
Hem daΔı demdür-keşìd itdi sükùt

746 Nä-tüvän-bìn düşmen ü daΔı ≈asùd
Pek faøìre didiler kìse-kebùd

747 Hem nişän-ı faør imiş engüşt-i nìl
Şol giran-cän u giran-säye §aøìl

748 Oldı Δaş-pùşì nifäøıla riyä
Áb-ı zìr-i käh mekr-i nä-sezä

749 úAhdini bozan kişi zinhär-Δ¥är
Hem siyeh-käse leœm ü nä-bekär

750 Dest-pä zäd itdi saúy u ihtimäm
Pür şude peymäneeş úömri temäm

751 ` ısset oldı gürbedür zindan serä
Yüze gülici imiş gendüm-nümä

752 Gizlü ≈ìle gürbedür enbän imiş
` ¥äb-gäh-ı ˚ùl bu devrän imiş

753 Pek fenä ile sürüldükde iyü
Taṅn idüp dirler şütür-gürbe diyü

754 ` äk şud Δør u ≈aøìr oldı dimek
Mär-ı şeydäyì ne dirseè engerek

755 Dest-kärì eylemekdür kesb ü kär
™ª˚ elüè adına dirler dest-i kär

756 Yan virüp ´avma˚a çep däden dinür
æovcıya ˚ammäza näΔun-zen dinür

757 Hem çep-endäz ol kim işi ters ola
Räh-ı Δ¥äbìde dinür işlek yola

84b 758 RaΔt-beste eylemiş úazm-i sefer
` ayme-zed dirler muøìm olsa eger

759 Açdı sırrın ûıd der-micmer nihäd
Áşkär oldı dimekdür rùy däd

760 Gizlü söz mefhùmı olmış zìr-i leb
Bir dilim etmek gibi çekme taúab

761 Di simä≠uè adına Δ¥än-ı dıräz
Pek mülevve§ ekl iden şa≠anc-bäz

762 Ebleh ü a≈maø olandur Δìre-ser
Hem işi Δoş fehm idendür dìde-ver

763 Di tevä◊uúidiciye ser-figen
Ádemi tekdìr idendür dil-şiken

764 Müddeû vü Δa´m dämen-gìr imiş
` ä≠rı øalmış olan dil-gìr imiş

765 Däred ù der-zìr-i dämäneş çerä°
Şähidi ≈ä◊ırdur eyle sen ferä°

766 ŞaΔ´-ı ma´rùúa dinürmiş säyedär
Naû der-äteş olandur bì-øarär

767 Olmış ebrù-zen işäret idici
Germ-rän atın sürüp pek gidici

768 Terk-i dünyä eyleyen Δäne-fürùş
Bì-úyäl ü serserì Δäne-be-dùş

769 Bì-sebeb ma° rùr olandur bäd-ser
Pek rezìl ädem kes-i zen gùn-Δar

770 DestΔar-gù sögici bed sözlidür
Sirke-ebrù ol ki ekşi yüzlüdür

771 Ebleh ü a≈maø olandur gäv-rìş
Bì-sebeb ûöŸr ü bahäne Δuşk-rìş

772 Sebz-päy u şùm-pey meŸmùm olan
Nä-mübärek maødemi meşcùm olan

773 Dindi bed-pertev aèa kim baΔtı zişt
Hem tekebbür eyleyen gerdùn-sirişt

774 Şol ki mü¬≈ik ola rüsväy u melùm
Dir úAcem bäzìçe-i zengì vü rùm

85a 775 æäÿiyy-i Gìreng o kim Δoş-gùy ola
` ¥äce Na´ru'd-dìn gibi dil-cùy ola

776 úÁrsız cerrära dirler ceste-gìr
Hem miyän-gìr öyle bì-úär u ≈aøìr

777 ŞùΔ-çeşm ol yüzi açıø bì-≈ayä
Zùr ile alan dilenci Δar-gedä

778 Çavuşuè adı siyeh-pùş oldı hem
Mu≈ÿır [u] øä¬ıya da olmış úalem

779 æul dimek mefhùmıdur Δaløa be-gùş
Hem kö[le] maúnäsı olmış süfte-gùş

780 æapu yoldaşıyla aøran hem-kenär
Cümlesinüè sözi birdür yek-zebär

781 Oldı Δıdmetkäruè adı pìş-kär
Hem kemer-beste da≈ı Δıdmet-güŸär

782 ~ äÿır olur ästìn ber-mìzened
Hem aèa läyıø dimek ùrä resed

783 İnce fikr idici üştür-bìn imiş
DaΔı üştür-Δùy ´ä≈ib-kìn imiş

784 æapucılar ketΔudäsı mìr-bär
Eskidür çoø iş bilür köhne-süvär

785 Æabl-ı pinhan mìzened dirse meõäl
Şol işi çoø ´aølar ki setr itmek mu≈äl

786 ~ aşmet ü därätıla bä-reng ü bùy
Sözi bì-maúnolandur mürde-gùy

787 Didiler ≈ä◊ır-ceväba ter-zebän
Fikri diøøatli olandur Δurde-dän

788 Aèa kim dirler zebän-ı zer-gerì
Ola maúhùd u işäret sözleri

789 Zìr-i bälä-gùy şol kim Δal≠ çoø
Zìr-i bälä-nist şekk ü şübhe yoø

790 Gizlü ser-beste muúayyen ser-zede
Munta®rdur emre fermän ber-zede

791 Müfsid ü alçaø münäfıø zerde-gùş
Kendüyi med≈ eyleyendür Δod-furùş

85b 792 Fäsıø u fäcir dimek säye-perest
Şìr-gìr oldur kim ola nìm-mest

793 Şìşe äb-ı Δuşk revnaø äb u täb
Áteş-i ter oldı maúnäda şaräb

794 Dest-şüst oldı dimekdür nä-ümìd
Dil-berüè mümtäzı ähù-yı sefìd

795 Yaúni daúvet eyledi äväze däd
DaΔı räm oldı dimekdür ten-nihäd

796 Per-niyän-Δùy ol kim ola Δuløı Δoş
Oldı bed-ä˚äz Δuysuz sözi boş

797 Şol ki pek a≈maø ola dämen-dıräz
Säde-lev≈ olmış o maúnäda mecäz

798 ™anúatında mähire pür-kär di
Çìre-dest olmış daΔı anuè gibi

799 Saúy idüp çoø iş görendür dìv-dest
Yapdı müşkil işleri ber-bäd best

800 Pek göèülsüz iş ≠utıcı kär-düzd
Didiler ayaø terine päy-müzd

801 Dindi ma˚lùb zebùna süst-gùş
Ten-zened maúnäsıdur olur Δämùş

802 æuvvet ü øudret dimekdür dest-gäh
Gürg-i Yùsuf münhemdür bì-günäh

803 Sen çekersin fikr itme kär-büd
Her ki seg rämì keşed ù mìkeşed

804 Tìşe sùy-ı Δod zened dinse eger
Oldı maø´ad kendüsi nefún arar

805 Rùy-ı ù bebned dimek mefhumı hem
Yaúni anuè cänibidür mültezem

806 Şöyledür maúnäda kec-där u merìz
æarda gez ammä belürsüz olsun iz

807 Diseler der-ästìn ìnest ü bes
Bulunan bu ˚ayrıdan ümmìdi kes

808 Der-çi tìrì dinse mefhùm u meõal
Rütbe vü ≈älinden itmekdür suõal

86a 809 Dinilürse nändur rù˚an-fütäd
Bì-meşaøøat devlete irdi muräd

810 Rìş-i nä≠urì kuned yal≠aølanur
Bäziy-i ≈äye úabeş işe dinür

811 Seng bir øandìl-i pür-fikr ü teläş
˙ äfil olma ≈ä◊ır u øandìl bäş

812 Ín be-ù pehlù zened dinse temäm
Bu aèa beèzer dimek olur meräm

813 ` äne tebrìk itse ferzend-i úAcem
Dir imiş kim bùriyäyì mìkunem

814 Rind ü ferzend oldı ˚äyetde ®arìf
Mìve-i dil şiúr ü inşä-yı la≠f

815 ` ¥äce olmış nävek-endäz-ı edeb
Pìç uşa˚a didiler mäder-celeb

816 ~arf-i säkindür zede ey pür-hüner
Esir üstün adıdur zìr ü zeber

817 Pek perìşan yazıdur päy-kelä˚
Pu´uya girse di kerde päy-ı zä˚

818 Cäme-i mùyì daΔı mù-bìne kürk
Dir úAcem şäúrleri ma≈bùba Türk

819 Bì-edeblik itse hem bir şaΔ´-ı bed
Æaún idüp dirler ki Türkì-mìkuned

820 Pek beyä◊ olsa iyü olsa şeker
Adına anuè ≠aber-zed didiler

821 Pencere maúnäsı olmış täbdän
Baca mùrì kim çıøar andan duΔän

822 Päkì vü mùsì dimekdür us≠ura
Oldı ebrù-ken daΔı cinbestere

823 Di bulut adına pìl-i äb-keş
Hem daΔı şìr-i süvär olmış güneş

824 İmtizäcı bed olandur bed-øumär
Keykdür şalvär-ı bì-´abr u øarär

825 Nesne ◊äyiúolsa di sìm-äb şud
Pek Δacìl oldı dimek bì äb şud

86b 826 Sözde yaèlış ≠ıtıcıdur ≈arf-gìr
` urde-gìr ol úayb arayıcı ≈aøìr

827 Sözime daΔl itdi dimekdür muräd
Dir isem engüşt ber-≈arfem nihäd

828 BegŸer ez-men øo beni ≈älime sen
Yaúni incitme beni meşkun be-men

829 Pek ° a◊abnäke dinürmiş Δìre-şìr
ßulm dest-endäz unutma yädgìr

830 Çeşm-i dil-ber ähù-yı dünbäle-där
Pek küçük ma≈bùba dirler ney-süvär

831 A´lı vü nesli päk olandur gevherì
Nazlı beslenmek de säye-perverì

832 Oldı nev-kìse yeèi devlet bulan
DaΔı hindù-zädedür bed-a´l olan

833 Bäd-ı herze vaúdedür kim a´lı yoø
Hem siyehkär ol ki kiŸb ü fısøı çoø

834 Bì-vefä mefhùmıdur yärän-fürùş
Mür° -ı dil maúnäsı olmış úaøl u hùş

835 ŞaΔ´-ı meõnùsa dinür kim germ-Δùn
Ülfeti ola ´afä-baΔş-ı derùn

836 Gice gündüz adı olmış Δuşk ü ter
Pek delidür Δuşk-ma° z u Δuşek-ser

837 Gerçi şähid oldı maúnäda güzel
Şähid-i bäzär imiş pek mübtezel

838 Bir-ma≈alde dinse şehrì vü gülì
Beldenüè mümtäzı budur ≈ä´ılı

839 Bülbül olmış zend-bän u zende-Δ¥ån
I´fahanda ba° çedür Naøş-ı Cihän

840 Dil-keşä Şìräzda bir ba° çe hem
ŞeyΔ Saúdì anda medfùn ädem

841 DaΔı gül-geşt-i muúallä Δoş-mekän
` ¥äce ~ äfı®anda Firdevs-äşiyän

842 Ab-ı Rüknì hem anuè ırma˚ ıdur
Menbaú Allähu Ekber ≠a˚ ıdur

87a 843 æarışıø söz ´av dimek güft ü şenìd
Terk ü i˚ rä◊ eyledi dämen-keşìd

844 Perde efken oldı şaΔ´-ı bì-≈ayä
Her kimi görse seven zùd-äşnä

845 Ten-fürù-däde şu kim ˚äyet mu≠ú
Dest-i merdì dinse mefhùmı şefìú

846 Di enäyì anä kim cehli úayän
Olmış a≈maøla da şìşe kerde-nän

847 SaΔt-pìşänì olandur yüzi pek
Çär-Δäye úavreti çoødur dimek

848 Di şehìdi aèa kim zen-päredür
úAvret içün can virür bì-çäredür

849 Pä-girift itdi cimäúu iΔtilä≠
Oldı maúnäda menì äb-ı neşä≠

850 Def-keş olmışdur daΔı şol nä-bekär
Kim ider zen-päreye úavret-şikär

851 Zen bimüzd ol øa≈be kim rüsvä-yı úâm
æalye-Δ¥är oldı gidi beyne'l-úaväm

852 Mu˚ lim olan şaΔ´a dirler täz-bäz
Aralıøda iş düzici kärsäz

853 Täz-Δìr ü çär-mìΔol fiúl-i Δäm
Gùh-ı delläl oldı bä-zeng-i ˚ uläm

854 ˙ arø-ı perrän birden idΔäl eylemek
Hem miyän paça sürişdirmek dimek

855 Ser-girifte dindi yefúallenmişe
DaΔı Δuft u Δìz tedrìcì işe

856 Dindi mücrim kimseye näme-siyäh
Hem daΔı zülf-i Δa≠á cürm ü günäh

857 Tevbe eyle cämrä ber-seng-zen
úAhdüèi bozma meşev peymän şiken

858 Färi˚ olmaødur varaø gerdänden
Öyledür hem ästìn efşänden

859 Maúni-yi cän-ı men ü cän-ı şumä
Biz sizüèle ´a˚ olalum däœmä

87b 860 Dest päy-ı Δod-zedem çekdüm emek
Hem vedäúitdi duúä güftem dimek

861 Buèa olsaydı diyü itmek recä
Cän ger ü cäme ger ü baş can fedä

862 Di ser-ämed olsa bir nesne temäm
Tu≈fe-i Vehbì de bitdi ve’s-seläm

Bu tärìΔile ÿ eyl-i TuΔfe Miskiyyü’l-` itäm Oldı[875]
(Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün)

863 Zihì man®ume kim peyveste-i ≈üsn-i ni®àm oldı
Vezìr-i aúzamuè ism-i şerìfiyle be-näm oldı

864 Getürdüm sünbülistän-ı hünerden berg-i sebzimdür
Gül ü sünbül gibi pìräye-i farø-ı enäm oldı

865 æarì≈am øuvvetinden bilmem a´lä iftiΔär itmem
Mücerred lu≠f-ı ~ aøøıla peŸìrä-yı Δitäm oldı

866 Oøunduøça duúä-yı Δayra ma®här olmadur maø´ùd
Bu ma≠lab bende-i käma hem aø´ä-yı meräm oldı

---

[875] ~ afì◊ä ma˚ firet-i ümmìd eyle ebyäta tärìΔ bu
Kädolup säl ˚ ayn rä käf bä meh-i mevlùd-i muœiz-gù
Mefäúlün mefäúlün mefäúlün mefäúlün
Hezec sälim müşemmen pür-güher rengìn-edä meh-rù. (derkenar)

867 Hezäran şükr idüp ~ aøøa didim täriΔ-i itmämın
Bi-≈amdillah bu zìbä Tu≈fe-i Vehbì temäm oldı

TärìΔ-i inşä: 1197 sene
Bu mı´rä-ı tärìΔväkiúolmışdur

868 Semt-i ta≈rìr be-äfet-i ümmìd çün nìst
Zän-ı Δa≠á pùşerz-i şìve büzürgänìst

869 Ger Δa≠á mìyäyedet ı´lä≈ mìyäyed revä
Behr-i ~ aørä baúd-ez-än yek Fäti≈a Δ¥äned merä

870 Ín nüviştem tä nemäned rùzgär
Men nemänem Δa≠bumäned yädgär

871 Çün şude in Tu≈fe-i Vehbì tamäm
Bä-Resùl-i Kibriyä ez-men seläm

88a Boş

[Aruz Risâlesi]

[88b] Bismillahir-ra≈mänir-ra≈ìm

el≈amdülillähi rabbil-úälemìn. ve´-´alätü ves-selämü úalä seyyidinä Mu≈ammedin ve älihi ve ´a≈bihì ecmaûn. ammä baúd bu risäle-i muΔta´ar úarù◊ beyänındadur. úarù◊[876] burada mìzän-ı şiúre dirler a´lı sekiz rüküdür. ol daΔı iki øısm üzredür biri Δumäsì ve biri sübäûdür. Δumäsì oldur ki anuè rükni beş ≈arf üzerine ola ol daΔı ikidür *feûlün fäûlün* gibi. *sübäû* oldur ki anuè rükni yedi ≈arf üzerine ola bu daΔı altıdur *mefäûlün mufäáletün müstefúlün mütefäûlün fäûlätün mefûlät* bu sekiz rükünden on altı ba≈r çıøar **hezec-i sälim - mefäûlün 4** hezec terennüm ile Δoş gelen äväza dirler. bu ba≈ra *hezec* dirler úArablar bunuèla terennüm itdükleriçün. **recez - müstefúlün 4** buèa úllet çoø il≈aø oldu˚ıçün *recez* dirler. **remel - fäúlätün 4** bu ba≈ra *remel* dirler iki sebeb-i Δafìf ortasında birine mecmùú øoşılup yilmek bulundu˚içün. **mu◊äriú *mefäûlün fäûlätü mefäûlün fäûlät*** mu◊äriú müşäbih dimekdür bu ba≈ra *mu◊äriú* dirler müşäbih oldu˚ıçün. **münseri≈ - müfteúlün fäûlün 2** münseri≈ aøıcı maúnäsınadur [89a] bu ba≈ra *münseri≈* didiler cärì oldu˚ıçün. **serìú- müfteûlün müfteûlün fäûlät** serìú ivici maúnäsınadur laf®ı serìú faûl be-maúnä el-fäúldür bu ba≈ra *serìú* dirler laf®nda sürúat oldu˚ıçün. **müteøärib - feûlün 4** müteøärib ism-i fäúl ´ì˚ası üzre yaølaşıcı maúnäsınadur bu ba≈ra *müteøärib* didiler elfä®la teøärüb oldu˚ıçün. **Δafîf - fäûlätün müstefúlün fäûlätün müstefúlün** bu ba≈ra *Δafîf* didikleri ı´≠lä≈dur. **mücte§ - müstefûlün fäûlätün müstefúlün fäûlätün** mücte§ ism-i mefûl ´ì˚ası üzre *kesilmiş* maúnäsınadur bu ba≈ra *mücte§* didiler äΔırki cüz-i ˚ayr oldu˚ıçün. **øavìl - feûlün mefäûlün feûlün mefäûlün** øavìl feûl be-maúnä el-mefûldür bu ba≈ra *≠avìl* didiler uzun oldu˚ıçün. **medìd - fäûlätün fäûlün fäûlätün fäûlün** medìd faûl be-maúnä el-mefûldür bu ba≈ra *medìd* didiler ´adrı çekildügiçün. **basì≠ - müstefúlün fäûlün müstefúlün fäûlün** basì≠ faûl be-maúnä el-mefûldür. bu ba≈ra *basì≠* didiler sebeb-i Δafìfler basì≠ olundu˚ıçün. **kämil -**

---

[876] El-úarù◊ mìzänuş-şiúr

Vel-úarù◊ lu˚ati®®uhùr

Vel-keşfi vel-úarù◊il-Mekketi ve Medìneti li-®uhùrihimä ve'l-úarù◊in-nä≈iyeti ve'l-˚anemu ve'n-näøıtu elletì lem tüŸellilü. (…)

mütefâûlün 4 bu ba≈ra *kämil* didiler ¬arb cihetinden yä ≈areke cihetinden kämil oldu˚ıçün. [89b] **väfir müfäúaletün 4** bu ba≈ra *väfir* didiler ≈arfleriniè ≈areketi väfir oldu˚ıçün. **muøte◊ab - mefûlätü müstefúlün mefûlätü müstefúlün** muøte◊ab ism-i mefûl ´ì˚ası üzre fikr olunmış maúnäsına bu ba≈ra *muøte◊ab* didiler eczäsında inti®äm bulundı˚ıçün. **mütedärik - fäúlün 4** mütedärik ism-i fäúl ´ì˚ası üzre *yetişici* maúnäsına bu ba≈ra *mütedärik* didiler yitik elfä® biri birine il≈aø oldı˚ıçün ve bu on altı bu≈ùruè fürùú çoødur baûılar bu üç ba≈rı daΔı a´la il≈äø iderler on ≠ööuz olur. **cedìd - fäûlätün fäûlätün müstefúlün** a´l-ı bu≈ùr on altı olup bu ´oèra olma˚ıla cedìd didiler. **müşäkil - fäúlätü mefäûlün mefäûl. øarìb - mefäûlü mefäûlün fäúlät** ve hem şöyle maúùm ola ki bu eczäöterkìb olunur sebebden ve vetedden ve fä´ıladan ve **sebeb** iki nevúdür biri **sebeb-i Δafîf**dür ve biri **sebeb-i §aøìl**dür **sebeb-i Δafîf** iki ≈arfdür evvelki müte≈arrik ikinci säkin mi§l-i *lem* ve *der.* ve **sebeb-i §aøìl** iki ≈arfdür ikisi bile müte≈arrik mi§l-i *ere* ve *˚ame.* ve **veted** daΔı iki nevúdür biri **veted-i mecmùú**ve biri **veted-i mefrùø**dur. **veted-i mecmùú**üç Δarfdür ikisi müte≈arrik üçünci säkin misl-i *úälä* ve *tüvem*. **veted-i mefrùø** daΔı üç ≈arfdür evveli ve äΔırı [90a][877] müte≈arrik ortası säkin mi§l-i *reöin* ve *úşøın.* **fä´ıla** daΔı iki nevúdür biri **fä´ıla-i ´u˚rä** dört ≈arfdür üçi müte≈arrik birisi säkin mi§l-i *cebellin* ve *biniger.* ve biri **fä´ıla-i kübrä** beş ≈arfdür dördi müte≈arrik biri säkin mi§l-i *semeketin* ve *bi-keremet.* cemúan biri úArabì mı´räúolur *lem ere úälå-reöi cebelin semeketin.* biri Färsì mı´räúolur *der-˚am-ı úşø tùvem biniger bi-keremet.* **şiúr** lu˚atde bilmekdür ve ı´≠älä≈da keläm-ı mevzùna dirler. **mı´räú**lu˚atde øapu øanadına dirler ve ı´≠älä≈da her beytiè her nı´fına dirler ve ol mı´räúki anda øäfiye olmaya aèa Δa´ıtì[878] dirler. **beyt** lu˚atde eve dirler ı´≠älä≈da iki mı´räúa dirler ki hem øäfiyeleri muväfıø olsun gerek olmasın. **me§nevì** şol beytlerdür ki her mı´räúda øäfiye ola. **ba≈r** lu˚atde deèize dirler ı´≠älä≈da şiúriè vezni olan lafı®ara dirler ki úarù◊da beyän olınur u´ùli on ≠ööuz ba≈rdur. **rubäû** dört mı´räúa dirler ki her mı´räúda yä üçinde øäfiye ola. **øı≠úa** iki beytden ≠ööuz beyte

---

[877] æäle vä¬ıúı fenni'l-úarù◊i İmämul-~alìlü Ra≈imallähu Teûälå (…)
Men yef bimä øäle rufiúat deracetüh.
Sebeb-i Δafîf Sebeb-i §aøìl Veted-i mecmùú Veted-i mefrùø Fä´ıla-i ´u˚rå Fä´ıla-i Kübrä

[878] Bi-fet≈i'l-≈äöi ve kesri'´-´ädi ve teşdìdi'l-yäöi Δ*ayası çıømış kişi* menzùúu'l-Δa´iyyeti gibi. **ÄΔìn**

varıncaya dek ebyäta dirler ve ol mı´räúda øäfiye olmaya. **murabbaú** dört köşeli dimekdür ve ı´≠lä≈da şol şiúre dirler ki bir mı´räúdörtde bir kere gele. [90b] **muΔammes ve müseddes** ve mä fevøahümä buèa øıyäs oluna. **øa´ìde** øoøuz beytden ziyäde olup bir øäfiye üzerine olan ebyäta dirler. ˚ **azel** beş beyte dirler ve ≠øøuz beyte dirler ki anda med≈ ola. **ma≠laú** ˚azelüè evvel beytine dirler. **täc beyt** şäiriè adı Ÿikr olundukdan soèra gelen beytdür. **øäfiye**[879] şiúriè äΔırı øanøı ≈arf üzerine binä olunursa aèa dirler. **redìf** øäfiyeden ´oèra gelen mükerrer laf®a dirler. **ìhäm** lu˚atda gümäna bıraøma˚a dirler ve ı´≠lä≈da oldur ki bir laf®è iki maúnäsı olup biri øarìb ve biri baúd olup baúdi muräd ola ve hem şöyle maúlùm ola ki mı´räú-ı evveliè evvel cüzüne *´adr* dirler ve äΔır mı´räúè evvel cüzüne *ibtidäõ* ve ´adriè äΔırına *úarù*®ve ibtidäniè äΔırına ®*urb* ve *úacuz* ve *øäfiye* dirler ve ortalarına ≈*aşv* dirler. meselen beyt

Dimişlerdür işit pend-i güzìni
Eri aratmaz illä hem-nişìni.

med≈ her bir kişiyi ögmege dirler **hicv** bunuè úaksidür. **merşiye** ölü med≈in itmege dirler. **terceme** úArabìden yä Färsìden Türkìye döndürmege dirler ammä úämdur. **na®re** bir kişiniè şiúri øäfiyesinde ol kişiniè øa´ıdların ber-úäret getürüp [91a] şiúr itmege dirler. **naøì◊a** bir ˚ayrıè şiúri øäfiyesinde anuè øa´dınuè úaksiyle şiúr itmege dirler. **tercìú** lu˚atde aväz döndürmege dirler. ı´≠lä≈da üc beyte yä beş yä yedi beyte dirler ki mäbeynlerinde bir beyt-i mükerrer ola ki aèa tercìúdirler. **musamma≠** oldur ki beyti dört baΔş ideler üç baΔşında øäfiye getürürler dördüncide a´l-ı øäfiyeyi getürürler şiúriè binäsı ol øäfiye iledür. mi§äli

Pür-Δùn olaldan gözlerüm
Gül-gùn olupdur yüzlerüm
Rengìn olupdur sözlerüm
Laúüèe iy yäøùt-leb

muvaşşa≈ lu˚atde müzeyyene dirler ı´≠lä≈da şol şiúre dirler ki bir beytiè yä bir mı´räúnıè evvelinden ortasından bir ≈arf alıcaø bir ädem adı çıøa. **müstezäd** şol şiúre

[879] æäfiye: Ve hiye min äΔıri müte≈arriken fil-beyti ilå evveli säkinü (…) meúal-müte≈arrikü elleÿi øable's-säkini häzä müÿehhebü'l-Δalìli ve (…) ˚ayra äΔıri kelimetin fi'l-beyti. ~ **älid-i Ezheri ale't-tav◊ì≈ fì BaΔşi'l-İsm.** (derkenar)

dirler ki her mı´räúnda ziyädesi ola evvel ziyäde daΔı øäfiye düşe yäΔud redìf väøiúola. mi§äli

Än kìst ki taørìr-i kuned ≈äl-i gedärä
Der- ≈a◊reti şählì
Ez-na° me-i bülbül çi Δaber-peyk ´apärä
Cez näle-i vählì
Her çendìnem der-Δor dergäh-ı selä≠an
Nevmìdenìm hem
Ez-räh-ı tera≈≈um bineväzend gedärä
Gählì binigählì.

dìger

Reftem be-≠abìb guftmiş bìmärem
Zeväl-i şeb tä be-seher bìdärem
Dermänem çist
Be-nì◊am çü ≠abìb girift ü guft ez-ser
Cez úşø nedärì mara◊ì bìdärem
Ma≈bùb-ı tù kist
[91b] Reftem ber-yär u guftmiş dil-därem
Dä°ì zi-°am-ı úşø-ı tù der-dildärem
Der-man nigärìst
Güftär-ı tù güdäm-ı der-mendì çi ki
Ser ûşıø çün der seläsil därem
Gù näm-ı tù çìst

lu°az oldur ki bir nesnenüè ev´äfı Ÿikr olunup müsemmäsı muräd ola.[880] mi§äli

Bir gümüş ne øalúadur ma≈bùs olupdur anda äb
Geldi zerrin ≠◊pıla fet≈ itdi anı äftäb

---

[880] ***Lu°az-ı çadır***
Ol nedür kim ism-i anıè çärdur
~ arfini anıè øaçan itsiè şumär. ***Muräd laf®ı däldur.***
Ol çehärıè ger giderseè birisin
Yine yirinde øalur anıè çehär ***Muräd laf®ı däl ü rädur.***
Bu kez ol çehärıè giderseè ikisin
Yine yirinde øalur anıè çehär. ***Muräd laf®ı cìm ü elif ü rädur.***
Ol çehäruè ger giderseè üçüni
Yine yirinde øalur anıè çehär
Bu kez ol çärıè giderseè dördüni
Yine øalur yirinde anıè çehär. ***Muräd laf®ı däldur bi-hisäb-ı ebced***
Lu°az-ı mey
~ amìruè kim yirse içi ya°ın
Yidürürler aèa baş aya°ın.

dìger

Ol nedür kim yoødur zi≈nimde cän
æarnı içi ≠op≠olu yılan çıyan
Dili yoødur yetmiş iki dil bilür
Başını kesecegiz söyler úayän.

muúammä beyte dirler ki anda ad gizlenmiş ola øäúdeler ile fikr ile çıøa.[881] meşelen

Üç otuzla bir otuz bir ad olur

---

[881] ***Yùsuf***
Her kim bu ismi çıøarursa tamäm
Ol şeh olsun ben aèa kemter ˚uläm
İki cìm ü iki läm u iki ≈a
İki mìm ile da∆ı olur tamäm.
Be-näm-ı úAlì
Mìm ve enä bi-yefken ez-úArabì
Tä bedänì be-näm-ı än çelebì.
Yùsuf
Bi-≈aøøı úşø-ı ädem ≈üsn-i ≈avvå
Murädem ez-tu şud øalb-i fesevvå.
` asìn - ≈atf
` uz ismen min esämìl-mevti ve vaølub
Va´≈af Ÿäliket-maølùbi ≈atmen. ***Yekùnü øab≈an***
Va´˚ar Ÿäliket-ta´≈ìfi vecúal
Limen ≈abbetihe min ∆addehu ismen.
úAlì
Selam virdüm ≈abìbe ´ordum adın
úAleyke aldı didi sinden geçesin
Anıè kim nùrdur cism-i la≠ifi
Dil-i däûdedür ism-i şerìfi.
Be-näm-ı ≈üsäm
Ez-≈üsn-i bì-≈ad tuväy näzenìn şemäıl
úÄøil-i şudest Mecnùn-ı ma∆bùn şudest úüøil.
Be-näm-ı úÖmer
Yarım ≠aş üstine bir göz komışlar
Anı bir dilberiè adı dimişler.
Alläh
Läle ◊amnında elf-veş ol E≈ad göèlümdedir
İsmini eylerem øalb ile lädan mutta´ıl.
Be-näm-ı Mu≈ammed
Zülf ü a˚zı şevøına ben ol ≈abìb-i ≈a◊retiè
æalb ile ≈*ä mìm* okurken leb ile ∆atm eylerem.
Muammä Der-İsm-i Mu≈ammed
Häzel-yemìnü min-mìmi ve lä-tenøı≠u úlå-emrì
Vemzecühü yekün ismen limen käne bihi fa∆rì. ***Min-kelämi (…)***
Be-näm-ı Mu≈ammed
Der-ma≈al dìdem zenìrä päy-ı ù ber-däştem
Nä-gehän şa∆´ì ber-ämed guft hey hey ber-medär.

Bu muúammäyı bilen üstäd olur
dìger
æo etmek üstüne bir päre balı
Biline bu muúammänıè Δayäli

muúammä bilmekligiè ≠arìøı çoødur gählì lu˚at-i úArabìsi muräd olur gäh Färsìsi. úaded-i ≈urùfıla bilinür ve gäh maølùb oøurlar isim çıøar ve gählì ta´≈ìf iderler yaúnì noø≠aluyı noø≠asız ve noø≠asızı noø≠alı. ve gäh göz aèarlar úayn muräd olur ve zülf Ÿikr iderler cìm muräd iderler ve leb aèarlar däl muräd iderler ve a˚ız aèarlar mìm muräd olur. ve øadd Ÿikr iderler elif maøsùd olur ve diş aèarlar sìn muräd olur veş úalä-häŸa. **taø≠ú**lu˚atde päre päre itme dirler ı´≠älä≈-ı úarù◊da [92a] eczä-ı şiúri eczä-ı úarù◊a beräber itme dirler. meşelen ba≈r-ı hezec mı´räú

RuΔ-ı rengìn-i ù hercä si≈r bäşed gül-i raúnä

taø≠ú RuΔ-ı rengì (mefäûlün) n-i ù hercä (mefäûlün) si≈r bäşed (mefäûlün) gül-i raúnä (mefäûlün). ba≈r-ı recez mı´räú

Tä key ˚am-ı dil guftem der-Δäne bä dìvärhä.

taø≠ú Tä key ˚amı (müstefúlün) dil-i guftnim (müstefúlün) der-Δäne bä (müstefúlün) dìvärhä (müstefúlün). Ba≈r-i remel mı´räú

Şekl-i dil-berden ki tù värì nebäşed dil-berìrä.

taø≠ú Şekl-i dil-ber (fäúlätün) den ki tùvä (fäúlätün) rì nebäşed (fäúlätün) dilberìrä (fäúlätün). ≈ä´ıl-ı keläm taø≠úde iútibär laf®adur kitäbete degüldür. çoø ≈arf kitäbetde olur telaffu®la olmaz pes taø≠úa gelmez. meşelen *sultän u insän* kitäbetde elif iledür täø≠úde elif ≈isäba gelmez ve ≈arf mişdür kitäbetde bir yazılur taø≠úde iki ≈arf iútibär olunur. ammä *när u cän u dost* bir müte≈arrik ve iki säkin veyä bir müte≈arrik üç säkin bir ≈arf ´ayılur gaflet olınmaya. na®m

Gel imdi úaølı ˚avvä´ it eyä úlm ü hüner-ber
úArù◊-ı ba≈re sen ≠alup çıøar˚ıl dürrile gevher.
Mefäûlün mefäûlün mefäûlün
Buèä dirler hezec-sälim göèülde ≠ut eyä server.

teşbìhät ay u gün ve şems ü nùr ve gül ü läle ve semen ü er˚avän Ÿikr ideler ma≈bùbuè yüzi muräd ola. ve cennet ü rav◊a ve gülistän u gülşen [92b] ve bä˚ u bustän ve irem

aèalar ≈üsn muräd ola. ®ulmet [ü] gice ve øadr ü berät ve sünbül ü misk ve ˚äliye vü näfe aèalar ´açı muräd ola. ve dürr ü güher ve na®m u necm ü süreyyä aèalar dişi muräd ola. ve serv ü çenär ve sidre vü müntehä ve ≠ubä vü úarúar ve elif aèalar boy muräd ola. ve oø u tì˚ ve Δançer ü peykän aèalar kirpigi muräd ola. ve noø≠a vü Ÿerre ve çeşme-i ≈ayvän ve gùş u sükker ve Δätem ü piste ve dürc ü ´adef aèalar a˚ız muräd ola. ve fitne vü nergis ve mestän u bìmär ve cäzù vü Δùnì ve ≈arämì vü ˚azal dirler gözi muräd olur. ve her ne kim bunlara beèzer ne var ise hep bunlara teşbìhät dirler ve istiúäre daΔı dirler.

tecnìsät tecnìs lu˚atde mänend øılma˚a dirler ve ı´≠lä≈da iki laf®daΔı ziyäde birbirine mu≠ábıø olup ammä maúnäları mu˚äyir olma˚a dirler. tecnìs-i täm ´anúatı budur ki neşrde veyä na®mda iki gelme ya daΔa ziyäde ola söylemede ve yazmada ve úaded ü ≈urùfda ve ≈arekät ü sekänetde ikisi beräber ola. mişäli æurõän-ı Kerìmde

ve yevme teøùmüs-säúatü yuøsimul-mücrimùne mä lebiş˙ù ˚ayra säúatün.

neşr-i úArabì

≈uluvvur-rä≈atu fì-Δuluvvir-rä≈ati.

dìger

El-merõetüs-salì≠atü ≈ayyetü tisú mä-dämet ≈ayyete tisú.

neşr-i Pärsì

Çendän biΔùrket zebän däred.
Çendän meΔùrket ziyän däred

na®m

Germ-i sibä˚-ärem germ bùd germ biΔùred
Bigùş her ki biguftem germ biguft germ

[93a] na®m

ÁΔiret devletlerini dünyadan øaçan bulur
Yol øoyup nefse evin menzilin øaçan bulur

dìger

Kemäl ehli bulur her yerde yerin
Kemäliè yo˚ısa her yerde yerin

dìger

Şehä itmek gerek Δayrı yerine

Yerine itmeseè Δayrı yerine
dìger

Düşürmek isterimiş beni düşmen
úInäyet eylerise dost düşmen

tecnìs-i näøı´ ´anúatı tecnìs-i tämda olan gibidür. ammä ≈arekätda muΔtelif ola. mi§äli ≈adì§-i şerìfde øäle Rasùlullähi ´allällähu úaleyhi ve selem allähümme ≈ussinet Δaløì fe≈assin Δuløì. ne§r-i úArabì cübbetü'l-bürd cennetü'l-berd. dìger ekäbir-i ulyädan biri buyurmış el-cevädü mu≈tekiru terrin lä-mu≈tekiru bürrin.

ne§r-i Pärsì

Belä gezìde vü püşt dost güzìde.

na®m

Ber-esb-i saúädet süvärì vü därì
Be-dest enderan-vär saúädet-i süvärì vü därì
Be-dest enderän-vär saúädet-i süvärì
Dehänet buved dürc-i yäøùt hest
Besì dürr-i meknun der-an dürc derc

tecnìs-i zäéid ´anúatı oldur ki Ÿikr olındı ammä äΔırında bir ≈arf ziyäde ola. buèa tecnìs-i müŸéyyel daΔı dirler. yaúnì enikli dimek olur. mi§äl ne§r-i úArabì

Hüve ≈ämin ≈ämilün lä úyäée illä mùr.
Ve käfin käfilun bi-me´äli≈il-cumhùr

ne§r-i Pärsì

Mùy-ı siyäh teräş şeb şebe

na®m

Der-≈asret-i ruΔsär-ı tù ärì zìbä-rùy
Ez-näle çù näle keştem ü ez-mùye çù mùy

[93b] **tecnìs-i mürekkeb** ´anúatı iki ≈arf mürekkeb olup bir ≈arf gibi ola ve ya bir ≠araf müfred ola ammä maúnä mu°äyir ola. bu daΔı iki dürlüdür. biri Δatda ve lafı®da bir birine müşäbih ola ve ya biri Δa≠da muΔtelif ola mefrùø daΔı dirler. mi§äl ne§r-i Pärsì

Näzendeem der-räh-ı mihr-i tù näzendeem

dìger

Ber encäm-nişìn barän cäme-nişìn

dìger

cennet yehä nemì dehed yehäne mì dehed eger nemì kunìm ìn kär nemì kunìm.

na®m

Zihì mihr-i raΔt-rä germ-i bäzär-ı men äzürdezä ez-lu≠f-ı bäzär. (~ azret-i Mevlevì)

Pes ≠näb ender-gülù vü täc-där.
Be-rùy enbùhì ki ìnek täcdär

tecnìs-i mükerrer ´anú:tı oldur ki tekrär ola ve laf®ı evvelde ≈arf ziyäde olursa cäßzdür ve hem biri biri yanında ola maúnå mu°äyir ola. buèa müredded ve müzdevic daΔı dirler. ne§r-i úArabì men ≠alebe şeyßen ve cedde vecede ve men øaraúa bäben ve lecce velece. dìger en-nebìŸü bi-°ayri'l-°ammi °ammün ve bi-°ayri'd-desemü semmùn. ne§r-i Pärsì fülän nizä vü zärest. na®m

Çü çeşm-i turä hest bì-kär-ı kär
Bùd cän-ı men zän dil-i äzär-ı zär

· a◊ab-näk olma ma®ùmı esirge
Ziyän øabına eyler ´arp sirke

tecnìs-i mu≠arraf ´anú:tı iki laf®ı mütecänis olup cümle a≈välde illä äΔır ≈arfi mu°äyir ola. mi§äl ≈adì§-i şerìfde øäle'n-Nebiyyü úaleyhi's-seläm el-Δaylü maúøùdün bi-nevä´ìha'l-Δayr. dìger el-Δäßnü Δäßfün [94a] ne§r-i Pärsì dil-i kerìm ez-äzär äzäd bäşed. **tecnìs-i Δa≠** ´anú:tı oldur ki iki laf®ı mütecänis Δa≠da bir ola ammä laf®da mu°äyir ola. buèa mu◊äriú ve müşäkil daΔı dirler. mi§äl æurßän-ı Kerìmde ve hum ya≈sebùne ennehüm yu≈sinùne ´unú:. ve[lleŸì][882] hüve yu≠úmunì ve yesøìn ve iŸä meri◊tü fehüve yeşfìn. ve øäle Fahru'l-úälem aleyhis-seläm úaleyke minel-yeßsi minen-näs. ne§r-i úArabì ≈ulu'r-rä≈atü fì ≈uluvvi'r-rä≈ati. dìger niúmen-nesebu en-nüşüb. ve dìger el-mecälisü a≈illähä aΔıllähä. dìger küllü melhùfun-ileyh øarärahu velideyhi æurßän. Färsì şeb-i tärìk ve räh-ı yärek.

[882] Bu ayette yer alan bu kelime metinde geçmemektedir.

na®m

Naøş-ı úbädet er çi bi-´ùret lìkin be-noø≠a-i zi-úbädet ziyädest

na®m

Çün mevt-i veled olur imiş bäú§-i ra≈met
™Mbr eyle aèa gerçi gelür nefsièe za≈met

na®m

Genc-i øärùnı virirseè birine
Bir pulum yoø diyü girü yirine

tar´ìú lu˚atde cevähiri bir nesneniè üzerine biriktirmege dirler ve ı´≠lä≈da beytiè ya ne§riè elfä® bir birine øäfiye olma˚a dirler. me§elen

Ey felekrä hevä-yı øadr-i tùyär
Vey melekrä §enä-yı ´adr-ı tù kär
Ey Sikender-der Süleymän sa≠vet u Däräb-där
Vey ˚a◊anfer-fer Nerìman-rütbet ü şöhret-vär

maølùb oldur ki bir laf® ≈urùfuè taødìmi ve teõÀìri ile oøıyalar. evvelki gibi ola ol daÀı dört øısımdur maølùb-ı baú◊ [94b] maølùb-ı kül maølùb-ı mücenna≈ maølùb-ı mestùy. mi§äl æurõän-ı Mecìdde küllün fì felekin. ne§r-i úArabì

meveddetehu nedùmün.

ne§r-i Färsì

Därem heme murädem.

na®m

Rämişem dermän-ı derdem kird-yär
Räy-ver kim derd-i nä-merdem şumär

te◊äd biri biriniè ◊ıddı olan laf®arı getürmege dirler.

na®m

Olur olmaz kişiniè minnetine
Piyäde yürürem binmem atına

Aèlıyana yer ü gök ≠olu sebaø
İy gözüm egri degül sen ≠o˚rı baø

iştiøäø oldur ki lafıªları ve ≈arfleri birbirine müteøärib ve mütecänis ola. æurõän-ı úA®mde ve ≈adì§-i şerìfde çoø väøiú olur. mi§äl yä esefä úalä-Yùsuf. daΔı ve eslemtü meúa-süleymäne lillähi rabbil-úälemìn. daΔı ve cenäl-cenneteyni dän. ve ≈adì§-i şerìfde mi§äli e®®ulmü ®ulümätü yevmel-øıyameti. **iscäú** üç øısımdur secú-i müteväzì secú-i müteväzin secú-i mu≠arraf. seciú-i müteväzì oldur ki äΔırda olan kelime vezinde ve úaded-i ≈urùfda ve ≈arf-i revìde müttefiø olalar. æurõän-ı úA®mde mi§äli fìhä sururun merfùúätün ve ekväbün mev®úúätün. ≈adì§-i şerìfde mi§äli allähümme iú≠ lil-münfiøi ≈alefen ve lil-mümessiki telefen. ne§r-i úArabì fülänün ebradü minel-berdi fì-zemenil-vürù. ne§r-i Färsì küfrì bähte ve esb täΔte. **seciú-i müteväzin** oldur ki kelimeleriè ≈arfi bir birine muväfıø ola ammä [95a] ammä ≈arf-i revì muΔälif ola. æurõän-ı úA®mde mi§älì ve äteynähüme'l-kitäbe'l-müstebìn ve hedeynähüma'´-´ırä≠al-müstaøìm. **secú-i mu≠arraf** oldur ki kelimeleri ≈arf-i revìde müttefiø ola ammä vezinde ve úaded-i ≈urùfda muΔälif ola. æurõän-ı Mecìdde mi§äli mä leküm lä tercùne lillähi ve øärä. ve øad Δaleøaküm e≠värä. ne§r-i Färsì fulän-rä kerem bisyärest ve hüner bì-şumär. Δayrul-keläm mä øalle ve dalle. el-cürúätü tedüllü úalel-°adìr. vallähi úalä-külli şeyõin øadìr. niúmel-mevlä ve niúmen-na´ìr. mim.

95b Boş

96a Boş

[**Manzum Melheme**]

96b ~amel £evr Cevzä Sere≠án Esed Sünbüle
Mìzän úAøreb æavs Cedy Delv ~ùt

1 Bilmek isterse ehl-i ≈äcet eger
æanøı burcı maøäm idindi øamer

2 Olsa maø´ùd her ne gün bilmek
TMaya eyyäm-ı şehri ol güne dek

3 æıla aèa ol øadar daΔı ◊amm
Üstine beş úaded daΔı hem

4 Mev◊ùú-ı äftäbdan yek-bär
İde her burcı beş úadedle şumär

5 æanøıda tamam olurısa ≈isäb
İtmiş olur øamer o burca meõäb

6 Meşelä olsa ayuè on üçi ger
Bir o deèlü daΔı i◊äfet ider

7 TMaysa úaølın yigirmi altı olur
Beş ziyäd'eyleseè otuz bir olur

8 Mev◊iú-i şems o demde olsa ≈amel
Beş diyesin aèa cümleden evel

9 Bu ≈isäb üzre iyleseè taúdäd
Bulsa ˚äyet o cemúolmaz aúdäd

10 æur´-ı meh bì-ziyäde vü noø´än
Ola mev◊iú-i keffe-i mìzän

11 Olsa burc-ı ≈amelde[883] mäh eger
Reh-reväna mübärek ola sefer

[883] ~amel. (derkenar)

12 Hem revädur o gün süvär olmaø
Hem daΔı úâzim-i şikär olmaø

13 ` ubdurur rüõyet-i cemäl-i kibär
Æâleb-i ≈ücete icäzet var[884]

14 Cäme-i nev biçüp yeèi geyinmek
Müteyemmendür eyle şübhe vü şek

15 Æâr≈-ı beyt ü úmäret-i kärìz
Oldı memnùúu hem melälet-engìz

97a 16 æamere burc-ı şevr olursa ma≈al
Oldı úaød-ı nikä≈ Δùb-úamel

17 ™ó≈bet-i zen şemìm-i úûd u buΔùr
Vire øalbe neşä≠ü rù≈a sürùr

18 · ars-ı bostän u bä° u beyúu şirä
DaΔı toΔm ekmek oldı sùd-nümä

19 Lìk fa´d u ≈acämat u ≈ammäm
Hem tıräş olmaø oldı bil fercäm

20 ~ aŸer it canuè istirä≈atdan
Olma mestäne cäm-ı ° afletden

21 æamer ki olsa menzili cevzä
Rùy-ı kitäba baømaø oldı sezä

22 İştirä-yı ° uläm u cäriye hem
İbtidä-yı mu≈äsebät u raøam

23 Ola ferruΔ duΔùl-i şehr ü sefer
DaΔı taúlìm-i úlm ü fenn ü hüner

24 Oldı cäõz libäs-ı nev ammä
æılma úaød-ı nikä≈ u ≠âr≈-ı binä

[884] Beytin her iki mısrasının da üzeri çizilmiş.

25 æa≠ı näΔun daΔı ≈acämat ü fa´d
Menúolınmışdur itme bunları øa´d

26 Sere≠án[885] olsa ger maøarr-ı øamer
Sùd baΔş ola berr ü ba≈ra sefer

27 Şürb-i müshil-i tenävül därù
ÿevø-ı ≈ammäm u rä≈at u uyøu

28 Nùre-yi päki-i ten ü aúÛä
Cäme-yi nev lu≠fıdur ammä

29 Olma fa´d u ≈acämete rä°ıb
Ki olur ´ı≈≈ata mara◊°älib

30 DaΔı úaød-ı nikä≈ u ≠ar≈-ı esäs
Cäõız olmaz ◊arardan eyle hiräs

97b 31 æameriè olsa cäyı burc-ı esed[886]
Räy u tedbìr iderseè olmaya bed

32 úAhd u peymän u rüõyet-i şähän
Æaleb-i ≈äcet ü tecdìd-i kän

33 İştirä-yı kenìzek ü çäker
Ola bi'l-cümle menfaúat-güster

34 æa´d-ı ´ayd u şecäúat u peykär
Bu ma≈alde ola münäsib-kär

35 Biçinüp giyme cäme-i nevi hem
Sefer itme bu demde çekme elem

36 æamere sünbüle[887] olursa mesìr
Kesb ü kär itmek ola emr-i yesìr

37 TM◊≈bet-i münşiyän u ehl-i øalem
úAzm-i taúlìm ü iştirä-yı Δadem

---

[885] Sere≠án. (derkenar)
[886] Esed. (derkenar)
[887] Sünbüle. (derkenar)

38 Cäme-i nev biçilse läyıødur
Hem-sefer ≈ikmete muväfıødur

39 İctinäb eyle kär-ı zer-gerden
Yoø yere çıøma sìm ile zerden

40 İtme fa´d u ≈acämata ra˚bet
Eyle úøød-ı nikä≈dan nefret

41 æameriè olsa mev◊úı mìzän[888]
Sùdmend ola kär-ı cevheriyän

42 Æarab u úayş u ´o≈bet-i a≈bäb
İstimäúı ´adä-yı çeng ü rebäb

43 æa≠ı näΔun taøayyüd-i maúcùn
İde lu≠ı ´afä-yı rù≈ı füzùn

44 Cäme-i nev nikä≈ u beyúu sefer
Bir buçuø günde olsa hep bunlar

45 ~ ùbdur gerçi ´oèradan ammä
İtme bir kära ibtidä a´lä

98a 46 æameriè úøreb[889] olsa meõväsı
Böyle ta≈rìr olındı fe◊äsı

47 Ki ola mekr ü ≈ìleden eşeri
` a´mıla ceng iden bula ®aferi

48 ˙ ars-ı eşcär u øa´d-ı ziynet-i bä˚
Şürb-i müshil umùr-ı istifrä˚

49 æa≠ı e®ïär u rä≈at-ı Δammäm
Fey◊ baΔş ola øalb ü rù≈a müdäm

50 Lìk itme süvär olup tek ü täz
~ arekätı revädur iyleseè az

---

[888] Mìzän. (derkenar)
[889] úAøreb. (derkenar)

51 æamere øavs[890] olursa mesken eger
Eyle úøød-i niøa≈la ´ayd u sefer

52 Başlasun úlme ol ki ≠álibdür
úUlemäya na®ar münäsibdür

53 æa´d iderseè olur velì zinhär
æılma o demde şürb-i müshili kär

54 İtme beyúü şirä vü ceng ü cidäl
ToΔm eküp øar◊ virme çekme meläl

55 Hem tıräş olma biçme §evb-i cedìd
Ki olur ´oèra °am dilüède mezìd

56 æamere cedy[891] olursa cevlängäh
İtme ´ayd u şikärdan ikräh

57 Her ne kära şürùúolınsa revä
Yeèi biçmek eger ki ≠ar≈-ı binä

58 Hem ≈arìdär-ı °uläm u kenìz
Mekr ü ≈ìle úmäret kärìz

59 Gerçi yoødur bu cümleniè ◊ararı
İtme rùy-ı ekäbire na®arı

60 Anlara úr◊-ı ≈äcet eyleme hem
Olma úøød-i nikä≈ idüp pür-°am

98b 62 æamere burc delv[892] olursa mekän
` ùbdur kär u bä° u hem bustän

63 úAhd ü peymän u cedd ü cehd ü ümìd
Æaleb-i rütbe iştirä-yı úabìd

64 ` ıŸmet-i øalúa vü umùr-ı ≈i´är
úUzlet u Δalvet iΔtiyär-ı øarär

---

[890] æavs. (derkenar)
[891] Cedy. (derkenar)
[892] Delv. (derkenar)

65 Bu ma≈alde úaceb münäsibdür
~ areket mùcib-i nevä¢bdür

66 Lìk fa´d u ≈acämat oldı emek
Da∆ı úaød-i nikä≈dan el çek

67 æamere burc-ı ≈ùt[893] olursa maøäm
` ùbdur daúvet ü ◊ıyäfet-i úaım

68 Na®ar-ı rùy-ı zümre-i eşräf
Eyler äyine-yi derùnuèı ´äf

69 Cäme-i nev-bürìde olsa eger
™a≈ibin şäd u pür-sürùr eyler

70 æa≠ı näΔun tıräş u Δ¥äb-ı ≈u◊ùr
Emr-i läzım degil dimiş cumhùr

71 İtme fa´d u hacämata iødäm
~ a¥er eyle ◊ararlıdur ≈ammäm

99a Boş
99b Boş

[893] ~ ùt. (derkenar)

100a **æa´ìde-i Æayyäre Li-Vehbì**

1 Müõebbed eylemişdür tä ezelden ~ a◊ret-i Bärì
Muúallä devlet-i úOsmäniyän-ı maúdelet-kärı

2 Ne devlet kim veliyy-i niúmet-i úu®mä-yı úälemdür
Kim eylerse Δıyänet der-øafädur seyf-i øahhärı

3 İder aúdäsını firúavn-veş ° arø-ı yem-i Δusrän
Bu mülküè ≈ıf® içün úädetulläh öyle cärì

4 Bu devlet gibi man´ùru'l-livä bir sal≠anat yoødur
Tetebbuúeyledüm cümle lisända niçe esfärı

5 İdüp ´ä≈ib-şerìúat däõmä a≈kämını teõyìd
Cihanda pì§vä itdikleriçün şerú-i muΔtärı

6 O şähän-ı ú®imuè cümlesi aúdäya ° älibdür
İdüp ~ aø her birini ma®har-ı esrär-ı Cebbärì

7 ` u´ù´ä cümleden mümtäz øılmış fey◊-i Rabbänì
Cenäb-ı ~ a◊ret-i úAbdü'l-≈amid ` an-ı cihändärì

8 ` udävend-i muú®am şäh kerrùbì-şiyemdür kim
Yed-i øahrında vardur øuvvet-i bäzù-yı Kerrärì

9 Şehinşäh-ı melek-man®ar Δıdìv-i æahraman-peyker
Heläk itmiş Hülä ` änı bìm-i ceng ü peykärı

10 úAceb mihr-i muúallädur felekden øadri aúlädur
Sezä Behräm-ı çerΔ olsa rikäbında sila≈därı

11 Rusùm-ı sal≠anat Δu´ì´a-i Ÿät-ı humäyùnı
Mülùkäne ú≠ası her edäsı cümle ≈ünkärì

12 Muvaffaø eylemiş bir ´adr-ı úälì-øadre kim Mevlä
Mürecca≈dur Ni®imü'l-Mülke ≈üsn-i räy u e≠värı

13 Süleymän-ı zamandur kim øarìn-i Á´af olmışdur
Sikenderdür ki ` ı◊rı reh-nümä øılmış Bärì

14 O øu≠b-ı sal≠anat ≈ükm eylese edvär-ı gerdùna
İder gerdùna seyr ü temäşä çarΔ-ı seyyärı

15 Semender gibi mähìler iderdi äteşi mesken
Mişäl-i äb tal≠f eylese mähiyyet-i närı

16 Cihanda bäd-ı zehr-i lu≠fı därì vü ≈ayät ammä
Dil-i aúdäya teõsìr eylese zehri olur märì

17 Levendänuè oca˚ ın bir nefesde iyledi berbäd
Söyündürdi kerämetle şerär-ı när-ı eşrärı

100b 18 Piristù-beççeler mär-ı siyehden i≈tiräz itmez
Rüsùm-ı maúdeletle menúidince cevv-i äzärı

19 Hümä-yı bì-hemäl-i himmeti zìr-i cenä≈ında
İder äsùde-i ®ll-i ≈imäyet cümle aø≠ärı

20 Dilerse ma≠baΔ-ı øuş-Δänesinde beŸl-i niúmetle
İder dil-sìr her iølìmde şähän-ı em´ärı

21 Eger sìmur˚ -ı úadli almasaydı zìr-i şehbäle
Şikest eylerdi devran bey◊a-yı nüh-çarΔ-ı devränı

22 úİøäb-ı pençe-yi şeh-bäz øahr-ı ı◊≠räbından
Felek evcinde nesr-i ≠äõre va≈şet olur ≠ärı

23 ` ı´äl-i Cafer-i Æayyär-vär úanøä-yı Ÿätında
Çıøarmış äşyänından nice úayyär u ≠arrärı

24 úAdù-yı tìre-rùy bir uçar øuş olsa da far◊ä
Ola çengäl-i bäl-i øahrınuè elbet giriftärı

25 Hevädan indürüp ez-cümle şehbäl-i kerämetle
æafes-bend eyledi Şähin Giray-ı nä-be-hemvärı

26 Tüyin düzmek heväsında gezeriken düşüp däma
Şikest oldı per ü bäli øırıldı çeng ü minøärı

27 Neväl-i saltanatdan øuş südiyle beslenüp ä≈ır
æımız içdikde i®mär eyledi küfrän u inkärı

28 Niúam-perverde dilersem diyü söylerdi bì-pervä
Bir iki gün yiyüp içmekle Δùn u Δamr-ı küffärı

29 Giyüp øuz˚un siyähì cämeler rähib gibi ´anmış
Teşebbüş idecek esbäbdur eşväb-ı küffärı

30 Niøäb ile úuyùbı setre saúy eylerdi ammä kim
Yüzinden perde ´ıyrıldı beyäna çıødı esrärı

31 Rodosda ya˚ı mesken eylemişdi gerçi ol bä˚ı
Getürdüm øalúa-bend itdüm fesäd endìşe-mekkärı

32 Kiyänı úadd iderdi kendüsin bir mäkiyan gördi
Gelince gùşa bang-i Δoros-ı ´ub≈-ı bìdärı

33 Cihan teng oldı ber-där olma Δavfından penäh itdi
Fıransız øonsolosı Durse gibi där-ı murdärı

34 ™öyundı cäme-i tersäya girdi giydi ters eşväb
Ezelden Δilúati böyle libäs-ı úürdan úärì

101a 35 DaΔìl olma˚ı muúäd eylemişdi düşmen-i dìne
` ıyänet oldı˚ından däðmä e≠vär-ı kirdärı

36 Getürdi şeyn şän-ı Δanedän-ı Ál-i Cengìze
æabùl itmez esä≠n-i selä≠n ol tebeh-kärı

37 Hezäran Man≠øu’≠Æayr oøıdım çıøam didi äΔır
æanat ´aldı görince ¬arb-ı ≠op-ı heft-øan≠ärı

38 ™ınurdı kendüyi şähìn ügencink oldı Δavfından
Görüp bì-≈add ü päyan leşker-i ´ayyäd-ı Δùn-Δ¥ärı

39 Aman ≈ıf®n cenä≈-ı mer≈amet eyleè diyü ol dem
˙ uräb-ı rù-siyäh-äsä iderdi näle vü zärì

40 Eger ≈addin bilüp reõy almasa ser-keşlik itseydi
Çeküp ˚addäremi ´ad-päre iylerdüm o ˚addärı

41 Kerìm ` an gibi bir ferzäne v’ädem şähı mät itdüm
Sürüp meydän-ı ferzì-dìde birøaç esb-i dehvärı

42 Didüm öyle Celälì-sìrete kendü lisänınca
Tu ey tù devlet-i Δod-rù şeh-i märä çi pindärì

43 Kelä°-ı zä°´andum aèa nisbet bu °ılì-värı
æanadın øuyru°ın yoldum bilindi ≈add ü mişvärı

44 Derùn-ı øalúaya idΔäl idince çıødı°ı yirden
Nezäketle øonaø virdüm ≈i´är-ı cisr-i diz-därı

45 Egerçi mur°-ı zìrek ®ann iderdüm kendüsin ammä
U´ùliyle düşürdüm däma ol ≠arrär-ı ferrärı

46 Dü-nìm eylerdi evvel erre ile ehl-i İslämı
úUrùøında nümäyan oldı şimdi nab◊u minşärı

47 æadìm Δaløı ider ol şom Δiløatle te≠ayyür kim
Kef-i küffära virdi öyle mülk-i cennet-äşärı

48 Fesädıyla çalar çarpar´a gözüken sä≈a-i mülki
Çapul virdi diyär-ı ûömrine baΔt-ı nigunsärı

49 TMäbä-reftär dirlerdi ezelden øavm-i Tätära
Dübùr itdi bunuè reftärını aşär-ı idbärı

50 O ≠ávùsu'l-ca≈ìmi ≠áöır-i meşöumdur bildüm
Uçınca bùm-ı cänı Ÿevø u şädı ≠utdı aø≠árı

51 Beşäret-gùne kä°ıdlar uçurdum dergeh-i úadle
Kebùterle i≠áre eyledüm aΔyära aΔbärı

101b 52 Şehen-şähä kerämet-destgähä äsman-cähä
Saèa úavn-ı`udä äsän ider her kär-ı düşvärı

53 Nifäl eyledüm °älib olursan cümle aúdäya
·azä-yı ekber itdüè øatl idüp ol nä-be-hencärı

54 Mo°olistäna gitse Deşt-i æıpcaca firär itse
Yine i≈´är iderdiè gönderüp iki Tätärı

55 Sen ol Δurşìd-rifúatsin ki evc-i iútibäruèda
O gùne Δäksäruè øadri yoødur Ÿerre miødärı

56 Nice täb-ver olsun ¬arbuèa bir öyle ≠a˚ kim
Dü-nìm itmiş cihanda nìm-i tì˚ uè nice kuhsärı

57 ~ as u Δäşäkden gülzär-ı iclälìè müberrädur
Çıøardıè bä˚ u rä˚ -ı devletüèden Δär-ı dìvärı

58 Mülùk-ı çär-e≠äf eyleyüp dergähuèa rù-mäl
Cenäb-ı ~ aø saèa ferman-ber eyler çär u çäsärı

59 Hezäran øalúanıè açarsıè dest-i nusretle
Gelür dergähuèa tä Bäbü'l-Ebväbuè anaΔtärı

60 Ne øuşlar øondururam va´fına ≈ünkärımuè ammä
Felek äväre-i ˚am eyledi mur˚ än-ı efkärı

61 Nice teõsìs-i ebyät eylesün miúmär-ı endìşem
İder gerdùn-ı dun her dem mucäzät-ı Sinimmärı

62 Ümìd-i neyl-i i≈sänuè getürdi şevøa silknüm
Yine pìräna ser aldum ele dìvän u ≠omarı

63 Ta´annuúitmeyüp ancaø vaøäyıú-näme ≠arzında
Getürdüm silk-i imläya bu nev-naßm-ı güher-bärı

64 Fitìl-i şemú-i baΔtum gerçi itdi rùzgär ı≠fä
Çerä˚ it pädşähum bir nefesle bu emek-därı

65 Hünermendän-ı ûalem şeş-cihetden iftiΔär itsün
Efendim sitteden man´ıbla şäd eyle bu nä-çärı

66 Bilürler lev≈-i sìnem taΔte-i müşø-i maûrifdür
Eger ser-lev≈a olsam kimse itmez ≠aún u inkärı

67 Sezädur va´f-ı şähìde bu naßma dinse ≠ayyäre
Ki böyle øuş dilince eyledim taûbìr ü teŸkärı

68 Bu germiyyetle Sünbülli ´oyında bir ˚azel yazdum
Görüp Δub-kerde ruΔlarda ter olmış zülf-i dil-därı

102a[894]69 Yine ´ayd eyledüm bir úşve-bäz-ı kebk-i reftärı
úAcäyibden şikär aldum disem şäyestedür bärı

70 Temäşäya çıøar øumrı daΔı serv-i çemän üzre
TeŸer vü Δoş-Δırämum geşt iderken ´a≈n-ı gülzärı

71 Müsellem ≠urna telli isberi bir yavrıcaødur kim
Degişmem zülfünüè bir mùyına biè Çìn ü FerΔärı

72 úAceb äyìne-i devranda görmiş var mıdur bildüm
Şeker-leblerle böyle ≠û≠-i şìrìn-güftärı

73 TÝäbäyıla virän itdüm Sebäya Hüdhüd-i şevøi
Getürseydi dil-i zära peyäm-ı vu´lat-ı yärı

74 Nesìm-i lu≠-ı şähìden açıldı ° once-i kämum
Belì bülbül gibi çoødan çekerdüm mi≈net-i Δärı

75 Duû-yı devlet-i icläline ≈a´r itdüm iy Vehbì
Mişäl-i mur° -ı ≈aø-gù ´ub≈ u şäm evräd [u] eŸkärı

76 İki şeh-zädesiyle ûömr ü iøbäl-i saûädetle
` udä taΔtında däøm eylesün şevketlü ≈ünkärı

77 Nice şeh-zäde biri mäh-ı enver birisi Δurşìd
Cihänı rùz şeb täbende øılsun feyÞ-i äşärı

---

894 Li-mu≈arririhi
Bu nev-faΔriyye düzmişdür øıtäle etdigiçün ceväb-därı
` u´ù´ä ki æırım ` änı gibi päkìze din-därı

Adı Şähin Giräy idi Rodosda itdiler şehìd
~ aøìøat şähiniydi Ál-i Cengìz ger nam-därı

æırımı Mosøofa virmez diyü aldandı Δünkärı
Anuè gibi bir iølìmi ´atanları bilür Bärì

TÝörıldıøda yarın ol úar´agäh-ı Kibriyädan hep
Ceväbın nice itdüè diyemezsin çi pindärì

O gül teşnìúü daΔl itmek meräm u maø´adum ≈äşä
Tera≈≈umdan dile geldi heman güft ü şenid-värı

` udä enväú-ı Δayräta ide älet úAfîfìyi
Vire maø´ùdını Mevlä muvaffaø øıla her kärı (derkenar)

78 O Δaøan-ı muú®am ser-be-ser dünyäyı fet≈ itsün
Ser-i aúdäsı olsun ≠uúme-i şemşìr-i Δun-Δ¥ärı

79 Mu®affer eylesün ´adr-ı muúallä øadrini Mevlä
Hemìşe çend imdäd-ı İlähì olsun en´ärı

80 Heman täriΔlere yazsun bu ednä úabd-i nä-kämı
Fütù≈ätuè peyämı müncelì oldıøca äşärı

102b Boş
103a Boş
103b Boş
104a Boş
104b Boş

105a ~ ayätü'l-øalbü úlmün feddaΔarahu
Ve mevtü'l-øalbü cehlün fectenibuhu
Ve Δayru'Ÿ-Ÿädi't-taøvå fezidhu
Kefäke'l-vaú®u häŸå fenú®uhu

nihäŸ bi-kesri'n-nùni a´li'l-bedeni ve benìnehu ve øad ´ı≈≈a≈ahu baú¬uhüm nihädun bi'd-däli'l-mühmeleti läkinnehu ˚alatun. ve'´-´a≈ì≈u ennehä muúcemetün ve'l-a´lu fìhi mä ruviye úan Ebì Na´r El-Färäbì ra≈imehu'llah. aúrafü'l farøi beyne'd-däli ve Ÿäli fehüve rükni fi'l-Färisiyyeti muú®amun. küllü mä øablihi sükùnun bilädun enne fehüve dälün ve mä sùyin Ÿälike muúcemun **Seyyid úAli Fì Şer≈i'l-Gülistän**

ب ت ز س ص ض ع

øìle ≈äŸihi'l-≈urùf lem yücìõü fi'l-lu˚ati'l-Fürs.

[Arapça Mensur Metin]

[105b][895] Bismillähir-Ra≈mänir-Ra≈ìm. el-≈amdülillähilleŸî zeyyine benì ädeme binnu≠øi vel-keläm ve´-´alätü ves-selämü úlä seyyidil-enäm ve a´≈äbihin-nücebäõl-kiräm.[896] ve baúd feøad[897] seõelenì men Δalläni'l[898] mükerrem.[899] li-◊ab≠'l-mu◊äriú mine'l-lisäni'l-úAcemü øäúdetün fäõøatün li-fevzi bi'l-meräm. mine'l-lu˚äti[900] ve kütübü'l meşäyiΔi'l-kiräm. fe-şeraútü mütevekkilen úAlällähi'l-Mecìd. innehu hüve'l-muvaffaøu ver-reşìd. iúlem enne'l-ma´ädira bi-útibärin mä øable'l-äΔiri úlä øısmeyni liõennehu äΔiruhä nùnu's-säkinetü ve mä øablehä ammä täõu ev dälün meftù≈atäni ve'd-däliyyü yetenevveú úlä Δamseti enväún li-enne mä øable'd-däli ammä ≈arfü meddin fe-şeläşetü evräõ ev nùnis-säkinatäni yecmeúûhä *yär-ı nev*[901] ve ammä *zeden*[902] ve *ämeden* ve *şuden.* feşäŸe ve ammä *siteden.* feyedüllü úlä ferúiyyetihi úademü istiúmäli mä¬ìhi. ve'd-dällì elleŸî øable'd-dällihi el-yäõu ammä Δumäsiyyu. na≈vu

perìden
uçmaø

pezìden
pişirmek ve pişmek. läzım ve müteúaddì istiúmäl olınur. Bi'l-päõl-Färisiyyeti ve ve'z-zäõl-úArabiyyeti bi-maúnå puΔten.

---

[895] Temzeden: Ebsem olmaø. (derkenar)
Demìden: *Üfürmek* ve *ot bitmek* ve *yil esmek* ve *≠aş atmaø nef*Δ maúnäsına. (derkenar)
Mekìden: Emmek bil-käfi'l-úArabiyyeti. *Meziden* lafzından ta´arruf olınmışdur. (derkenar)
Bürìden: Bi'◊-◊ammi'l-bäõl-muva≈≈deti ve kesri'r-räõl-mühmeleti'l-mu≈affefeti ve hüve ekşeru ve yecùzü teşdìdühä. (derkenar)
MeΔìden d*eprenmek ≈areketün øalìleletün* maúnäsına. (derkenar)
Çäyden: Bi'l-cìmi'l-Färisiyyeti vel-käfi'l-úArabiyyeti. Ba≈ru'l-˙ aräyibde ve Cämiúul-Fürsde *teøa≠ur* maúnäsına ve *øa≠re* maúnäsına diyü naøl olındı. (…) (derkenar)
[896] Cemìú necìbün. ™ä≈ibü'l-≈üsnü'l-Δuluø. (derkenar)
[897] El-fäõu bi-taødìri ammä ev bi-tevehhümin ve vucùdihä. (…) (derkenar)
[898] Cemú Δalìlin ve hüve'´-´adìøu. (derkenar)
[899] ~ älü min fäúli seõelenì ve bi-sùõ'l-mükerremi øademü úaleyhi'r-riûäyeti's-secú. (derkenar)
[900] El-lu˚äti'l-müdevveneti min naΔvi'l-efúäli cärällahu ve ´ırä≈u'´-´ı≈ä≈ ve øänùn ve düstùr ve ˚ayruhä. (derkenar)
Eyi'l-meõΔùŸetü mine'l-lu˚äti feyekùnü ≈älün min øäúdetin ev ´ıfatün lehä. (derkenar)
[901] Yeèi yar. (satır altı)
[902] Ve ammä *zeden* ve *şuden* feltaúzerul-ibtidäõ bä säkinün ev li-teúassüririhi úale'l-iΔtiläfi. Ve ammä *ämeden fäyìden* lu˚atün fìh. Ve yaúûuduhu etyänu mu◊äriúuhu *äyed.* Ve ammä *temzeden* fe-mişlü *zeden* lem yeŸkürhü. (…) (derkenar)

çerìden çeşìden çekìden çemìden
otlamaø ≠admaø ≠ammaø ´alınmaø ve teferrüc

remìden devìden resìden
üfürmek ve ürpermek. yelmek ve segirtmek erişmek

remìden rehìden gezìden keşìden
ürkmek øurtulmaø çekmek

mecìden[903] mezìden mekìden
øavurmaø emmek ´ormaø

nevìden vezìden
emmek ımız˚anmaø nuûûs maúnäsına esmek hubùb maúnäsına

Δarìden dirìden
satın almaø bi't-teşdìd ve't-taΔfîf yırtmaø ≈ızø maúnäsına

berìden
kesmek

[106a] ve ammä südäsiyyü. na≈vu

erzìden bärìden
olmaø ve läyıø bi-häyihi degmek ya˚maø ma≠ar maúnäsına

bäzìden päyìden[904] baΔşìden
oynamaø bäΔten maúnäsına kùymek ba˚ışlamaø

bäşìden[905] päşìden baΔsìden
olmaø şuden maúnäsına ´açmaø ≠arıl˚anmaø

tersìden çähìden cäyìden
øorømaø Δavf maúnäsına üşümek mişlehu

cefsìden Δärìden Δäyìden Δandìden dämìden
yapuşmaø øaşımaø çiynemek gülmek ´avurmaø

[903] Kelime sözlükte "naz ve eda ile yürümek salınmak" ve "köçek" anlamlarına gelmektedir. Kelime için bkz. Ziya Şükun, "Farsça-Türkçe Lugat, (Gencine-i Güftar Ferheng-i Ziya)" MEB Yayınları, İstanbul 1996, C. 3, s. 1787.

[904] Kelime sözlükte "yerinde durmak ve kalmak, intizar etmek beklemek, bir şeye gözünü dikip ayırmamak" anlamlarına gelmektedir. Kelime için bkz. Şükun, Farsça-Türkçe Lugat, C. 1, s. 441.

[905] El-mä◊ì ve'l-ma´daru minhu øalìlü'l-istiúmäli vel-müstaøbelü bi-Δiläfihimä. (…) (derkenar)

rencìden
incitmek eŸâ gibi

zäyìden
≠o˚urmaø

sävìden
devrilmek ve dürtmek ve ermek ve süzmek

jävìden
gevişmek ve çiynemek bi'j-jäø'l-Färisiyyeti

säyìden
miß-i sävìden

sencìden
≠ar≠maø

şäşìden
bol itmek

şermìden
utanmaø

˚älìden
bir kişiniè e≠äfına ≠olanmaø

˚al≠den
yuvalanmaø teda≈rìc maúnäsına

kävìden
bil-käfi'l úArabiyyeti øızmaø

gerdìden
bil käfi'l Färisiyyeti meßelen bir yanından bir yanına dönmek bir ≈älden bir ≈äle dönmek ve giderken dönmek úavdet maúnäsına

gendìden
øoømaø

cùyìden
istemek

lerzìden
ditremek

la˚zìden
≠ayanmaø

leysìden
yalamaø

mälìden
ummaø dilek maúnäsına

näzìden
nazlanmaø

väΔìden
palbıø[906] ditmek ve atmaø ve da˚ıtmaø

derzìden
devşirmek

yäzìden
gerinmek

piçìden
´armaø

şiflìden
´a˚lıø virmek bi-kesrateyni'l-muúcemeti ves-sükùni'l-fäø

üftìden
düşmek bi'¬-¬ammi'l-evveli ve's-sükùni'ß-ßänì ilå nùşìden

[906] Kelime "pamuk" anlamındadır.

pürsìden — pùsìden
sormaø suṏl maúnäsına — çevirmek

[106b] pùşìden — bùsìden — pùyìden
örtmek ve giymek ve yapmaø — öpmek — yilmek ve ivmek

bùyìden — cünbìden — cùşìden — düzdìden
øoømaø — ≈araket maúnäsına — øaynamaø — u˚urlamaø

dùşìden — sürfìden
´a˚maø — ögsürmek

şùrìden — güncìden
øarışdırmaø bulanmaø ve øarışmaø ve delürmek — ´ı˚maø

gùşìden — nùşìden
bil-käfi'l-úArabiyyeti dürüşmek — içmek

tirekìden
çatlamaø bi-kesri'l-evveli ve fet≈u'§-§änì teräkìden laf®ndan ta≈fìf olınmışdır çatlamaø

direvìden — zinevìden
biçmek — ulımaø

sikizìden
´uçlamaø ve öngülik iylemek ve segirmek ve çabalamaø lu˚atü

ve ammä sübäúyyü. na≈vu

perestìden — penähìden — türänìden
≠apmaø — ´ı˚ınmaø — ırlamaø

tiräşìden
yunmaø bi-kesri'l-evveli ve fet≈u'§-§änì ilå geränìden

tiräkìden — tirävìden — Δıräşìden — Δırämìden
çatlamaø — ´ızmaø — ≠rmalamaø — ´alınmaø

dıraΔşìden[907] — siräyìden
yıldırmaø — ırlamaø te˚annì maúnäsına

[907] Ve yecùzü ≈azfu'd-däli'l-evveli. *DraΔşìden raΔşìden* be-maúnä vä≈idu. (derkenar)

sigälìden
bi'l käfi'l-Färisiyyeti ve fet≈u's-sìni lu˚ati fìh ´atu ´atmaø

giräyìden — meyl itmek
beräzìden[908] — yaraşmaø ve yaraşdırmaø
pesendìden — begenmek

şumärìden — ´aymaø
güvärìden — segirmek ha®m maúnäsına
tüvänìden — güç yetmek

neverdìden — dürmek
süpùzìden — dürtmek ve sıcmaø
nügùhìden dem — Δorlamaø

nüyùsìden — øulaø urmaø ve işitmek
perränìden — uçurmaø
çeränìden[909] — oturmaø

çekänìden
≠amızdımaø[910]

[107a] damänìden — yitürmek
vevänìden — segirtmek ve yeldirmek
remänìden — ürkütmek

rehänìden
øurtarmaø

ve ammä §emäniyyü naΔvün

ärämìden — diklenmek
äşämìden — içmek şerib
ämäsìden[911] — şişmek
ämürzìden — yarlı˚amaø ˚ufrän

encämìden — işi äΔır itmek
bäränìden[912] — ya˚rımaø[913]
baΔşänìden — ba˚ışlamaø
tersänìden — øorøutmaø

cefsänìden — yapışdırmaø
rencänìden — incitmek
sencänìden — ≠artdırmaø
˚al≠änìden — yuvalandırmaø

---

[908] Lázım ve müteúaddì istiúmäl olınur. Bi-¬ammi'l-evveli ve fet≈u'§-§änì ilå neverdìden. (…) (derkenar)
[909] Çeränìden teşdìd ile taΔfìf ile cäğızdür. *Øuvar otarmaø.* **Niúmetullah** (derkenar)
[910] Kelime "damlatmak" anlamındadır. Kelime için bkz. Şükun, Farsça-Türkçe Lugat, C.2 s. 712.
[911] İşfäΔ (derkenar)
[912] Min *bäränìden* ilå *mäläníden* müteúaddin. (derkenar)
[913] Kelime "yağmak" anlamındadır.

gerdänìden mälänìden[914] endìşìden mìränìden
döndürmek övdürmek fikr itmek öldürmek

giryänìden cünbänìden sùzänìden pùşänìden
a˚latmaø depretmek yandırmaø geydürmek

girìzänìden äferìden çìden dìden şinìden
øaçırmaø yaratmaø dirmek görmek işitmek

güzìden[915]
öründülemek

ammä el-vävu. na≈vu

äzimùden ä´ùden älùden
tecrübe dièlenmek ve dièlendirmek bulaşmaø

efzùden endùden pälùden baΔşùden
artmaø ve artırmaø ´ıvamaø süzmek esirgemek

peymùden rubùden zidùden[916] şuΔùden
ölçmek øapmaø ´ayøal pasdan açmaø ≠rmalamaø

˚unùden küşùden
ımız˚anmaø açmaø

[107b] nümùden bùden[917] fermùden tevä◊uúnümùden
göstermek olmaø buyurmaø alçaølıø göstermek

büsùden
yapışmaø

ammä el-elifü

istäden[918] sitäden firistäden nihäden üftäden
≠ırmaø almaø göndermek øomaø düşmek

[914] Min *yäränìden* ilå *mälänìden* müteúaddin. (…) (derkenar)
[915] Ta´fiye. (derkenar)
[916] Kelime "gidermek" anlamındadır. Kelime için bkz. Şükun, Farsça-Türkçe Lugat, C. 2, s. 1065.
[917] Ve lä-yüstaúmelü minhu ismü'l-fäúli ve'l-emru'l-≈ä◊ıru ve'l-mu◊äriú *bùd* şäŸun ve'l-øıyäsu *bäyed*. (…) (derkenar)
[918] İstäden ve yecùzü ΔaŸfu'l-yäð. **Sı≈ä≈** (derkenar)

zäden küşäden daden düşnäm-däden
≠o˚ maø ve ≠o˚ urmaø açmaø virmek sögmek

müjde-däden
muştuluø virmek

ammä er-räğ
äzürden efsürden efşürden äverden
azarlamaø ≠oèmaø ´ıømaø götürmek

pejmürden perverden süpurden Δuvärden
´olmaø beslemek ı´marlamaø yemek

şumurden füşurden güzärden küsterden
´aymaø ´ıømaø ödemek bi'l-Färisiyyeti düşmek

mürden bürden fürù-bürden bìrùn ävurden
ölmek iletmek yutmaø ≠aşra götürmek

kerden päk-kerden bänk-kerden äbädän-kerden
eylemek ärì eylemek ça˚ ırmaø maúmùr eylemek

ärù˚ -kerden äferìn-kerden endùh-kerden
geèirmek aløış iylemek ˚u´´alu itmek

bäver-kerden pinhän-kerden Δatne-kerden
inanmaø gizlemek sünnet eylemek

Δafa-kerden
bo˚ maø

[108a] rehä-kerden ferämùş-kerden läbe-kerden bismi'l-kerden
øurtarmaø unutmaø yalvarmaø bo˚ azlamaø

derä˚ ùş-kerden nefrìn-kerden vüd-kerden
øoçmaø ilenmek uyandırmaø ve øaldırmaø

yäve-kerden sitìz-kerden derenk-kerden şinäv-kerden
yermek úınäd eylemek eglenmek ´uda yüzmek

mizä≈-kerden pùziş-kerden cüdä-kerden
la≠fe itmek úıŸar eylemek ayırmaø

ammä en-nùn

ägenden	efşänden	efgenden	çäh-genden	
≠oldurmaø	silkmek	bıraømaø	øuyu øazmaø	
Δuvänden	ränden	genden	mänden	nişänden
oøımaø	sürmek	øazmaø	øalmaø	dikmek

ammä el-≈arfü'´-´a≈ì≈i'l-müte≈arrik

ämeden	bìrùn ämeden	der-ämeden	dìr-ämeden
gelmek	≠aşra gelmek	içre gelmek	geç gelmek

fürù-ämeden	ú≠se-zeden	läf-zeden	şuden
aşa° a gelmek	a° rımaø	ögünmek	olmaø

pìrùz-şuden	øìre-şuden	Δaceste-şuden
®afer bulmaø	øaøımaø	øutlu olmaø

el-øısmu'§-§änì yetenevveú úalä erbaúate enväún li-enne mä øable't-täõ [108b] ammä Δäõu ev sìnü ev şìnü ev fäõu. ve ammä el-Δäõu femä øablihä ≈arfü meddin ammä

puΔten feşä®®u naΔvun

bişmek ve bişirmek

ämuΔten
ögrenmek läzım ve müteúaddì istiúmäl oluyor taúallüm ve taúlìm maúnäsına.

ämìΔten	efräΔten		efrùΔten
øarışmaø	yücelmek ve yüceltmek		yanmaø øaømaø
endäΔten	äviΔten	endùΔten	
atmaø	a´maø ve a´ılmaø	øazanmaø kesb maúnäsına	

engìΔten	bäΔten	pürdäΔten	täΔten
øoparmaø	uyanmaø	tamäm eylemek	çapmaø

sä≈ten	bìΔten	rìΔten
yapmaø	elemek	dökmek ´ub maúnäsına

gerìΔten
bi'¬-¬ammi'l käfi'l Färisiyyi fi'´-´a≈ä≈i≈u ve kesrihä fi'l-úävämi firär maúnäsına

dùhten süpùΔten sùΔten nüväΔten
dökmek dürtmek ve sıçmaø yanmaø oΔşamaø

şünäΔten fürùΔten güsìΔten
aèlamaø ´atmaø üzmek ve üzülmek

ammä es-sìnü

bäyisten päyesten tüvänisten
läyıø olmaø muntaøır olup durmaø güç yetmek øudret maúnäsına

dänisten şäyisten mänisten rinìsten
bilmek yaramaø beèzemek dirilmek úyş maúnäsına

girìsten[919] ärästen
a˚lamaø bükä maúnäsına bezemek

pìrästen cüsten
sepelemek silmek ve bezemek istemek ≠aleb maúnäsına

şüsten rüsten
yumaø ˚asl maúnäsına bitmek nebt maúnäsına

kästen besten cesten
eksik naøs maúnäsına ba˚lamaø ´ıçramaø veßb maúnäsına

Δuvästen resten
irädet maúnäsına väv resmìdür elif ßäbitdür øurtulmaø

peyvesten nişisten
ulaşmaø ve ulaşdırmaø oturmaø

[109a] şikesten nüvisten[920] verΔästen vertüsten
´ındırmaø yazmaø orturmaø øıyäm gibi ata binmek

ammä es-şìnü

enbäşten engäşten bäz-däşten pindäşten
≠oldurmaø ´anmaø ve sezmek girü ≠utmaø ®an itmek

---

[919] Bi◊-◊ammi'l-käfi'l-Färisiyyeti fi'l-lisäni'l-fu´a≈äõ ve kesrihä fì lisäni'l-úvämi. (derkenar)

[920] Ve yecùzü bi'l-bäõ maøämü'l-vävi. Ve yecùzü bi-ziyädeti'l-yäõ ve yecùzü bi'ş-şìni'l-muúcemeti maøämi'l-mühmeleti. (…) (derkenar)

rùze-däşten güÿäşten güÿişten
oruc ≠utmaø ´alıvermek ve geçmek geçmek

gümäşten nigäh-däşten verdäşten berdäşten
ı´marlamaø ve øabùl ´aølu ≠utmaø øaldırmaø mi§lehu

ä°ışten geşten[921]
ı´lamaø ve ≠ø°ramaø

küşten
bi'◊-◊ammi'l-käfi'l-úArabiyyi øatl maúnäsına

sirişten nüvişten
yo°urmaø yazmaø

ve ammä el-fäõu

täften bäften der-yäften şitäften[922]
yanmaø ve yaømaø bulmaø aèlamaø yivmek

firìften kùften suften ruften
aldamaø dökmek delmek süpürmek

küften[923] bì-hùde güften bäften şikäften
itmek heŸeyän úayb söylemek ≠ööumaø yarmaø

şüküften reften Δuften giriften
açılmaø yürümek uyumaø ≠utmaø

peŸi-reften
øabùl itmek

el-ma´daru iúlem enne úalämete'l-ma´dari fi'l-Färisiyyeti kevni äΔirahu [109b] nùnen säkineten ve mä øablehä dällen ev täõen meftù≈ateyni øıyäsen müte≠arriden lä yünkeseru ve mä øablehümä säkinün illä fì *sineden* ve *şuden* ve *ämeden* ve *temzeden*[924]

---

[921] Bi-fet≈il-käfi'l-Färisiyyeti *bir ≈alden bir ≈äle dönmek* ve *olmaø* ve *úavdet* ve *inøıläb* ve *´ayrùret* maúnäsına. (derkenar)

[922] Kelime "acele etmek" anlamındadır. Kelime için bkz. Şükun, Farsça-Türkçe Lugat, C.2, s. 1289.

[923] *Atmaø* ve *itmek* ve *laf*®ve *øol* maúnäsına. Ve *gùyìden* lu°atün fìh. (…) (derkenar)

[924] Ve häŸihi'l-kelimätü'l-Δamsü şäŸŸetün min vücùhi'l-evveli te≈arrikün mä-øable'd-däli ve'§-§änì bi-útibäri'l-muÿäriú. Ve'§-§äli§ü ennehu lem yeøaú mä-øable'd-däli fihä e≈aden min Δurùfi'l-Δamseti. (…) (derkenar)

ve mä øable'd-dälli ammä ≈arfü meddin ve hüve'l-elifü ve'l-vävu ve'l-yä. ennehu känetä säkineteyni ve ≈areketü mä øablehümä min cinsihimä.[925] ve ammä räõu ev nùnu feyekùnühü mä øable'd-dälli e≈aden min Δamseti e≈rufin ve hiye ≈urùfun *yär-ı nev*. kemä[926] üşìra ammä úademu's-sükùnihi fì şuden ve zeden fe'l-teúaŸŸüru'l-ibtidäõi bi's-säkini ev li-teøassurihi ve ammä ämeden fe'l-mìmü bedelün minel yäõeyni's-säkini §äniyehümä iŸ a´luhu äyìden[927] ve yaú¬udühü øavlühüm fi'l-mu◊äriú äyed ve øìle äyìden lu°atün fìh. ve ammä siteden fe-yedüllü úälä kevnihi ferúan úademü istiúmäli mä◊ìhi fe-a´lıhu *sitäden* kemä Ÿekernä ve ennemä gulnä ev li-tüúassiruhü li-ennehu øäle ibnü cinniyyi el-ibtidäõu bis-säkini ke§ìrun fi'l-Färisiyyi mi§lü *şìr* ve *rìş* bi-maúnäl-esedi ve'l-øur≈atu ve ammä *şìr* ve *rìş* bi'l-kesreti´-´arìΔati fe-bi-maúnä'l-lebeni ve'l-li≈yeti ve fi'l-maúnä el-evvelü yüsemmå el-kesretü bi'l-kesreti'l-mechùleti eyyü şibhü'l-kesreti ve leyset bi-kesratin fi'l-≈akìøati ve'´-´a≈ì≈i únde baú¬a'l-mu≈aøøaøìne ennehä kesretün bi'l-iΔtiläsi[928] ve yüõeyyidühu'¬-¬ammetü[929] [110a] el-mechùletü na≈vu *şùr*.[930] ve hiye ≈areketü bi'l-ittifäøi ve ammä temzeden fe-hüve mürekkebün.[931] ve ammä úälämetü'l-ma´daru[932] fi't-Türkì fe-kevnü äΔirihi øäfen øıyäsen mu≠arriden lä yenkesiru vävun äΔiru ma´ädiru'l-Färisiyyeti mütta≈idetün ve mä øablehä e≈adü'l-≈arfeyni ve't-Türkiyyetü bi-Δiläfihä[933] ve'l-ma´daru fìhä ammä müfredün ev mürekkebün na≈vu *perìden*[934] **uçmaø** ve *şiflìden* **´ıølıø virmek** ve *der-ä°ùş-kerden*[935] **øoçmaø** ve *çäh kenden*

---

[925] İnnehu känù säkinìne ve ≈areketü mä øablihä min cinsihä. (derkenar)
[926] Kemä Ÿekernä. (derkenar)
[927] Ve fì ismi'l-fäúli *äyende* ve fi'l-emri eyyün. (…) (derkenar)
[928] Ve hüve etyänü baú¬el-≈areketi. (derkenar)
[929] Vel-≈ä´ılü innehu'l-ibtidäõi bi's-säkini ke§irun fi'l-Färisì ve hüve'llezì ı´≠ala≈ù bi'l-kesreti'l-mechùleti. (…) (derkenar)
[930] At pazarı ve ≠ozlu ve gerek ´ulu ve çoraø yir ve °av°ä ve ≠al°a ve øar°aşa ve örgü. **Niúmetullah** (derkenar)
[931] Mine't-temmi ve zeden. (derkenar)
[932] Ve innemä Ÿükirtü úälämetü'l-ma´daru ve úälämetü °ayruhü fi't-Türkiyyeti li-ennehüm rubbemä ya°lifùne fi't-tercemeti ve bi-kevni sebebi Δıf®hhim ve'l-fäúdetü äΔirì bi't-teõemmüli. (derkenar)
[933] Yaúnì äΔıru ma´ädiri't-Türkiyyeti e≈adü ≈arfeyni ve mä øablehä müte≈addetü. (derkenar)
[934] Mi§äli'l-müfred. (derkenar)
[935] Mi§äli'l-mürekkeb. (derkenar)

øuyu øazmaø ve't-terkìbü[936] fil ma´ädiri øıyäsiyyun na≈vu *päk-kerden* **päk eylemek** ve *bänk-kerden* **ça˚ ırmaø** ve Δ*atne-kerden* **sünnet eylemek** ve *läf-zeden* **ögünmek** ve *ú≠se-zeden* **a˚ sırmaø** ve mä eşbehu Ÿälike ve tedΔulü'l-bäõü'l-muva≈≈adetü[937] úale'l-ma´ädiri ve fi'l-mürekkebi úalä'l-cüzõi-äΔiri ve tenøalibu illä lu˚ätü yäõu na≈vu *der-ägüş be-gerdün* ve *biyämeden* ve *biyefsürden* ve hiye meksùratün illä iŸä käne evvelü'l-ma´dari ma◊mùmen ev bäõen ev mìmen fe-te-¬ummuhä na≈vu *buΔùrden* ve *perverden* ve *bümeçìden.* ve neøùlü fì cemú'l-ma´dari *kerdenihä*[938] **iylemekler** bi-ziyädeti'l-häõ ve'l-elifi ve øìle inne k*erdenihä* bi-ziyädeti'l-yäõ'l-müşennäti'l-ta≈täniyyeti feleyse bi-cemú *kerden* bel cemú *kerdenì* ve hüve lemmä yedüllü úale'l-muútedi li-maúnå yedüllü úaleyhi'l-ma´daru ne≈vu *Δùrdìnahä* cemú *Δùrdenì*[939] ve *pùşìdìnahä*[940] cemú *pùşdenì* [110b] ve keŸä ˚ayrıhümä ve øad yeŸkurü'l-mä◊ì ve'l-emru ve yürädü bihimä el-ma´daru na≈vu *güft ü gùy*[941] li't-tekellümi yaúnì *sùz-säv* ve *zed.*[942] kebura li'¬-¬arbi ve eΔŸi yaúnì **urma dutma.** ve keŸä yüŸkeru'l-mä◊ì ve yürädü bihi maúna'l-ma´dariyyi[943] bi'l-yäõ na≈vu *nigì* **eyülik** ve *bedì* **yaramazlıø** ve bi-il≈äøı'ş-şìni[944] el-muúcemeti'l-meksùri mä øablihä fì äΔiri'l-emri na≈vu *däniş*[945] ü *perveriş* yaúni *bili* ve *≠uyurma.* ve hiye leyset bi-◊amìri øable ve øad yüõΔazü maúnå'l-ma´dari bi-øalbi'n-nùni'l-ma´dariyyeti elifen ve räõen mişlü *güftär u reftär*[946] **söyleyiş** ve **yürüyüş**. ve øäle baú¬u'l-kemeli hüve min øabìli'l-va´fi't-terkìbi[947] ve yüõeyyidühü istiúmälühüm fì maøämi'l-

---

[936] Ve'l-cüzõi-evveli mine'l-ismi ve cüzõ'§-şänì mine'l-efúälil-úämmeti naΔvu *kerden* ve *zeden* ve *şuden* ve ˚ayruhä. (…) (derkenar)

[937] Eyü'l-manøù≠atü bi-nuø≠atin vä≈idetin. (derkenar)

[938] Cemú kerden. ™≠a≈ (derkenar)
Fiúlü häŸihi'n-nüs≈ati'®®ähiri terake mä fì mä øìle. (derkenar)

[939] Eyü'l-maúdü li'l-ekli yaúnì *yeyecek*. ™≠a≈ (derkenar)

[940] Eyü'l-maúdü li'l-lebisi yaúnì *geyecek*. ™≠a≈ (derkenar)

[941] Ve øad yüøälü bi-mişli häŸeyni'l-ma´dareyni ma´ädiru min ≈immeti. (…) (derkenar)

[942] Ve häŸihi'l-bäõsetü künte ebeden úale'l-e´ahhi ve øable tefteΔu ve ≈älü mä øablehä inne yekùnü meksùrün illä fì-mä yümkinü ta≈arrikü fe-fì ´ùretin häõ'l-úälameti yüõì bi'l-käfi'l-Färisiyyeti ≈attå yetta´ile bihi meşelün *bärendegì* ve fì ´ureti'l-elifi cìõi bi'l-yäõ meşelün *rùşenäyì.* (…) (derkenar)

[943] NaΔvu bäyist-kerd *inmek gerek oldı.* Bäyed-kerd *itmek gerek olur.* Ve øıs úalå häŸä te≠äõruhä ve øad únde'l-maúnå'l-ma´dariyyi. ™≠a≈ (derkenar)

[944] Ve minhu *dänişmend* bi-delìli mişlü Δ*uredmend* ve Δurùfu il≈äøu *mend* (…) (derkenar)

[945] Däniş: İsm-i ma´dardur *biliş* dimekdür. **Niúmetullah** (derkenar)

[946] Reftär: Eşkin ve yürüyüş ve esìr. **Niúmetullah** (derkenar)

[947] Sücìõe maúnä'l-va´fı't-terkìbiyyi. (derkenar)

med≈i.[948] £ümme inne'l ma´dara kemä lä yaΔtemilü'◊-◊amäyiru fi'l-úArabiyyi ve läkinne yü¬äfu ileyhe na≈vu *fiúlihi fiúlühümä fiúlühüm*. keŸälike fi'l-Färisiyyi na≈vu *kerdeniş*[949] **anıè etmegi** *kerden-i o* miŞlehu *kerden-i işän* **anlarınè etmegi** *kerden-i änän* miŞlehu *kerden-i ìnän* **bunlarınè etmegi** *kerdenit* **seniè etmekligiè** *kerden-i tò* miŞlehu *kerdenetän*[950] **siziè etmeèüz** *kerden-i şomä* miŞlehu *kerdenem*[951] **benim etmegüm** *kerden-i men*[952] miŞlehu *kerden-i mä*[953] **bizim etmegümüz** fe-®uhira enne'ş-şìne'l-muúcemeti ◊amìru'l-°äğbi ve'l-°äğbeti ve't-täğu[954] ◊amìru'l-muΔätabi ve'l-muΔätabati ve'l-mìmü li'l-mütekellimi va≈dahu ve lä yebúdü [111a][955] ennehu yekünü *kerdenit* muΔta´aran min *kerden-i tò* ve *kerdenem* min *kerden-i men* ve *kerden-i tän* min *kerden-i tuvän* ve'l-≈aŸfü ve'l-iΔti´äru keŞirun fi'l-Färisiyyeti cidden. ha-keŸä øälù ve fì baú¬i mä[956] øälù ba≈sün lä yaΔfä úlä men teõemmele. vaúem ennehu lä na®ru iú¬äbuŞ-Şeläşetü

---

[948] Fe-yekünü maúnähu'l-meşyi'l-la≠fi. (…) (derkenar)

[949] VaΔtelefù fì ≈areketi mä øable'ş-şìni fe-únde baú¬uhüm yekünü fet≈atün ve únde baú¬uhüm yekünü kesratün ve øad yekün mä øablehu li'◊-◊arùreti ve a≈kämuhä baúdu ≈urùfi'l-meddi ke-a≈kämi täğl-Δı≠abi úlå mä süciõe øarìbä. (…) (derkenar)

[950] Cemú täğn. (satır altı)

[951] ÷amìrun li'l-mütekellimi mutta´ılun. (derkenar)

[952] ÷amìrun lehu meú °ayrıhi munfa´ılun. (derkenar)

[953] *Kerdenetän* cemú *kerdenet* li-enne cemúhu bi-cemú ◊amìrihi ve hiye't-täğu ve cemúhü *tän* lä-°ayri. (derkenar)

[954] Ve mä øable häŸihi't-tä meftù≈atün fi's-saúati illä únde ◊arùrati'ş-şiúri yeskün. Ammä iŸä vaøaút baúde ≈arfi'l-meddi fe-fì ´ùrati'l-elifi ve cihänu enne yeb°ìl-elifü ve't-täğu úlå mä känä säkineteyni naΔvu *nät*. Ve ennehu tezädu yäğn meftùΔatün beynehä naΔvu *bihäyet* ve fì ´ùreti'l-vävi Şeläşetü evcihin ìøäzuhümä úlå ≈älihimä naΔvu *úarùt*. Ve innehu tefte≈u'l-vävu naΔvu *ebrùt* ve innehu yüzädü yäõen meftù≈aten beynehümä naΔvu *ebrùyet* ve fì ´ùreti'l-yäğ Şeläşeti evcihin. Ve ammä iŸä itta´alet bi-mä fì äΔırı hä-i resmiyeti fe-yectelibu hemzetün zäğdatün li-yete≈a´´ale li-ennehu li-ennehu li't-ta´ale bi-dùnihä müteúaŸŸirun. (…) (derkenar)

[955] İy ki derdüè úlm-i naΔvuè Δarmanında sünbüle
İyle bä°-ı úlm-i Fürsde bülbül-äsä °al°ale

Oøı kesrile mu◊äriúdaΔı mev´ùf olanı
Cümle maú≠ùfu úleyh oøu pes hem refúle

Kiş bunı fehm itdüèise mä-údäyı her ne var
Säkin oøu ki Δaber ger mübtedä ki va´f ola

Fäúlätün fäúlätün fäúlätün fäúlät
Sen bunı ◊äb≠eyleriseè düşer ol her dile. (derkenar)

[956] El-øäğlü ´ä≈ibün. **E´-™¥≈ä≈** (derkenar)

fi'l-Färisiyyeti illä fì ma≈alleyni.[957] el-mu◊äfu ve'l-mauúfu úleyhi fe-innehu'l-mu◊äfu mecrùrun fi'l-Färisiyyeti kemä ennehu'l-mu◊äfu'n-ileyhi mecrùrun fil-úArabiyyi na≈vu[958] *cän-ı men.* ammä iŸä u◊ife ile'l-mu◊meri[959] felä ye◊haru'l-cerru ve ammä'l-mauúfu úleyhi feõn i≈temele äΔiruhu'l-≈arekete fìh. fe-yürtefeú äΔırıhi ve tüktebü väven daläleten úlå'¬-¬ammeti li-ennehu'l-úa≠fu bi'¬-¬ammeti únde'l-ekşerìne ve øìle bi'l-vävi mişälühü *cän* u *dil.* ve ennehu lem yaΔtemilü äΔiru'l-mauúfi úleyhi'¬-¬ammeti fete¬ummü'l-väve ve'd-dälle úleyhä ne≈vu *pä* vü *serän.* lem yüøraõi bi'l-yäõ ve ne≈vu *äyine* vü *revende.* li-ennehu el-häõe lä medΔalün lehä fi't-teleffu◊i.[960]

øäûdetün iúdem enne külle kelimetin äΔiruhä yäõn ve mä øablehä elifün yecùzü ≈aŸfu yäõ na≈vu *päy* u *pä.* ve ey¬an iŸä käne äΔiruhä yäõn ve mä øablehä vävu säkinetin ve øable'l-vävi e¬-¬ammetü yecùzü ≈aŸfü'l-yäõ na≈vu *mùy* u *mù* ve *bùy* u *bù.* ve keŸä iŸä käne mä øable'l-häõ elifen yecùzü Δarfü elifihi na≈vu *mäh* u *meh* ve *şäh* u *şeh.*

el-mä◊ì iúdem enne úlämete'l-mä◊ì en yekùne [111b] äΔirahu dällen ev täõen säkineteyn meúa's-sukùni mä øablehä illä fì *şod* ve *ämed* ve *zed* ve øad ictemeúa fì baú¬ihä şeläse seväkinü. na≈vu *ber-däşt* ve *mäned* ve yecibu filletì mä øable't-täõ Δäõn illä fì *puΔt.* ne≈vu *ebdäΔt* ve *endùΔt* ve *engìΔt* ve fi'l-ismi. ne≈vu *çäşıt* **øuşluø** ve *gùşet* **et** ve *bìst* **yigirmi** ve yecibü en yekùne'l-evvelü ≈arfü meddin ve ≠arìøu iştiøäøin mine'l-ma´dari en ta≈Ÿife'n-nùni ve tüskinü mä øablehä ve tedΔulü'l-bäõ úlä evvelihi ve ta≈arrükü ta≈arrüke'd-däΔıleti úle'l-ma´ädiri.[961] ve úlämeti'l-mä◊ì fi't-Türkì en yekùne

---

[957] Vechetü ennehüm ev radù fì nüme§§ili i◊äfetü'l ma´dari lemma'◊-◊amäyiri øavlehüm *kerden-änän* ve *kerden ìnän.* Läkin *änän* ve *ìnän* leysä bi-◊amìreyni illä ennehüm zeúmù ennehümä ◊amìräni ve ≈aletü'l-emsilete ba≈§ün lä-yetemeyyezü baú¬uhä úan baú¬in. (…) (derkenar)

[958] HäŸä iŸä käne'l-mu◊äfu säkinün äΔıri lem-yekün fì äΔırihi ≈arfü meddin. (derkenar)

[959] Ve fìhi'l-ba≈§i li-ennehu leyse úlå ı≠äøıhi. (derkenar)

[960] ~a´ura'l-iúräbü fì ma≈alleyni leyse ceyyidün illä ®uhùrihi fì §eläşeti mevä◊ú li-ennehu iúräbü'l-mev´ùfi ke'l-mu◊äfi fe-innehu mecrùdün ey¬an. Kemä hüve'l-meşhùru illä innehu yüøälü lemmä käne iúräbuhu bi-úaynihi ke-iúräbihi lem yüŸker fe-innehüm. (…) (derkenar)

Ve'l-≈ä´ılu innehü'l-úa≠fu bi'◊-◊ammeti ve'l-vävi úlämeti lehä li-ennehü'◊-◊ammeti tüleffu®u ve'l-vävu lä yütelaffezü. Ve øile'l-úa≠fu bi'l-vävi ve'◊-◊ammeti úlämetün li-ennehu fì evääli'l-kelämi eyü fi'l-ebyäti tüleffe®i lä ¬ammete fìhä. (…) (derkenar)

[961] Yaúnì øad tedΔulü'l-bäõu úlå evääli'l-mä◊ì ve te≈arrikü te≈arrikü'l-bäõd-däΔıleti úle'l-ma´ädiri. Yaúnì innehu häŸhi'l-bäõu bi-kevnihi illä iŸä käne evvelü'l-mä◊ì ma◊mùmen ev bäõen ev mìmen fetedummü kemä kemä fi'l-ma´ädiri na≈vu *büΔured* ve *peyreved* ve *bümeçìd.* (derkenar)

äΔirahu dällen meksùraten ve mä øablehä säkineten[962] fi'l-°älibi ve øad yete≈arreku[963] ve baú¬uhüm yektübü baúded-dälli yäõen li-yedüllü úalä kesreti'd-dälli. ve iŸä eradte'l-≈ikäyete úani'l-mäÿì zedet mì úalä'l-mäÿì na≈vu *mì kerd* **itdi idi** ve mine'l-mäÿì na≈vu *mì Δuväst*[964] *kerden* **itse gerek idi** ve *mene tuvänist*[965] *kerden* **ide bildi** ve minhü *mì tuvänist kerden* **ide bilürdi** ve minhü *bäyest*[966] *kerden* **itmek gerek oldı**. ve ¬äbi≠atü'l-mebniyyi li'l-mefûli en teciõe bi-kelimetin min bäbi şoden baúde ismi mefûlin Ÿalike'l-bäbülleŸi eradte kevnehu mebniyyen li'l-mefûli meşelen teøùlü fi'l-ma´dari'l-mechùli min kerden *kerde-şoden* **eylenmek** ve fi'l-mäÿì *kerde-şod* **eylendi** ve fi'l-muÿäriú *kerde-şòd* [112a] **eylenür** ve fi'l-emri *kerde-şev* **eylen** ve fi'n-nehyi *kerde-meşev* **eylenme** ve øussa[967] úalä häŸä ne≈vu *perìde-şoden perìde şod perìde-meşev*. ve iŸä eradte'l-mäÿiyye'l-menfiyye feleke en tedΔıle úale'l-mäÿì en-nùne'l-meftù≈ate[968] ve fi'l-mürekkebäti úale'l-cüzõ'§-§änì ve tüøallibu'l-elifätü yäõn na≈vu *neperìd* **uçmadı** ve *derõi°ùş-negerd* **øoçmadı** ve *neyefkefed* **atmadı** ve yüsemme'l-cahdu'l-mu≠aøi ve fìt-Türkiyyi züyyidetü'l-mìmü meftù≈aten øable'd-dälli'l-meksùrati.

el-muÿäriú iúdem enne úalämete'l-müstaøbeli kevne äΔirihi dällen säkineten ve mä øablehä meftù≈an ve iştiøäøäten mine'l-ma´dari úalä ≠uruøin müteúaddidetin ammä iştiøäøuhu mine'd-däliyyi feõn käne mä øable'd-dälli yäõen ≈uŸfet ve füti≈at mä

---

[962] Yazdı, itdi, gitdi. (derkenar)

[963] Na≈vu derisä ve bedì (derkenar)

[964] Min Δavästen *dilemek*. (derkenar)

[965] *Nist kerden* min *tuvänisten* ve mişlehu *tuvänìden.* (derkenar)

[966] Min bäyisten *läyıø olmaø* maúnäsına. (derkenar)

[967] æälu'≠≠arìøu fì ceúale'l-ma´dari läzım müteúaddid mä hüve innehu teõemmetì bi-elifi ve nùni ve yäõ fì mä øable'd-däli fì muÿäriúhi. Teøùlü fì *sùΔten* (yaømaø) elleŸi muÿäriúhu *sùz, sùzänìden, sùzäned.* Ve *efrùΔten* (yanmaø) elleŸi muÿäriú *efrùz efrùzänìden efrùzäned.* Ve *Δuvänden* (oøımaø) elleŸi muÿäriú *Δuväned, Δuvänänìden, Δuvänäned.* (…) (derkenar)

[968] Vaúdem ennehu häŸihi'n-nùnen-näfiyeti tüzädü fì nefyi küllin minhu efúälü'l-mäÿì ve'l-muÿäriú ve fì evveli'l-mezìdäti fìhä ve innehu käne yecùzü ziyädetihä fì baú¬ı evveli'l-mezìdäti úleyhi ve häŸä ®ähirun úınde men yetevecehu ednå teveccühin °ayra muΔtäcin ilå teúammudadihi ve keŸä tezädu fì evveli'l-ma´dari ve ismü'l-fäúli ve'l-mefûli ve °ayrihimä fì esmäõ müteşaøøati ev cämidi. İŸä ürìde minhä en-nùnu ve øad yül≈ıøu bi-äΔırıhı elifün na≈vu *nädän* ve *nämerd* ve li'l-eblehu ve'l-muΔanneşü ve'l-haõ'l-°ayri selefù na≈vu *änest* ve øad yüzkeru va≈dehu mişle iŸä øìle leke hel feúalte el-emru'l-faläni teøùlü ente fì bi-ceväbi *neh* li-úlmi'l-muΔä≠abi murädike bi-väsı≠ati'l-øaräõni ve øad yüŸkeru fì mişli häŸä'l-maøämi'l-häõ. Läkini'l-yäõi yekùnü melfû®atü ve hiye tekùnü meksùratün na≈vu *nì.* Ve øad yül≈ıøu bi-äΔırihi räbi≠atün na≈vu *nìst* bi-≈aŸfi'l-elifi min laf®atin *est*. Ve keŸä yecùzü kesru fì külli ma≈allin yekùnü mä baúdehu yäõi na≈vu *neyämed* ve °ayru Ÿalike. KeŸä fi'´-ᵀᵀ≈ä≈ (derkenar)

øablehä kemä üşìra änifen ve tu≈Ÿefu'n-nùnu min cemìú'l-ma´ädiri na≈vu *perìden-perd* ve ammä *äferìden-äferìned* ve çìden-çenìd ve *dìden-be-nìd* ve *şünìden-şünùd* ve *güzìden* bi-¬ammi'l-käfi'l-Färisiyyi *güzìned* feşäŸŸú øad mine'l-yäõıyyi'l-keşratihi ve a´äletihi ve yuøavvihä ayetäni'l-müteúaddiyye'l-mu≠arride'l-meõÙùŸe min laf®'l-mu◊äriú úaleyhi mişlü *dänänìden* ve *şinäsänìden.* fe-cemìú'l-ma´ädiru'l-müteúaddiyeti'l-meŸkùrati äÙiruhä nùnu ve mä øablehä dällün meftù≈atün ve mä øablehä yäõun säkinetün ve mä øablehä nùnun meksùratün fe-äÙiru mä◊ìhi dällün fe-øa≠ ve mu◊äriú'l-külli ale'l-øıyäs[969] [112b] ve in käne mä øable'd-däli elifen ≈uŸfet[970] ey¬an na≈vu *üstäden-üsted* ammä *güşäden-güşäyed fekşùden* lu˚ati fìh ve ammä *däden-dehd* feşäŸ ve øìle[971] dehìden lu˚ati fìh ve ammä zäden[972]-zäyid fe-ziyädeti'l-yäõı şäŸŸún. ve øìle[973] *zäyìden* lu˚ati fìh ve in käne mä øable'd-däli väven ≈uŸfet ve úvi¬et úanhä el-elifü ve'l-yäõu na≈vu *äzmùden* ve *äzmäyed* ve ammä *bùden-buved* feşäŸ øad ferru[974] min iltibäsi mu◊äriú *bäyesten* ve ammä iŸä käne mä øable'd-dälli ≈arfen ´a≈ì≈an felä yaÙillù min en yekùne räõen ev nùnen feõn käne säkineteyni fe-fet≈atühümä na≈vu *perverden-perverd*[975] ve *ränden-ränd.* ve ammä fet≈u na≈vu *bäõen-bered*[976] feliellä yeltebise bi-mu◊äriún *bürìden* Ùa´´a'l-fet≈u hähünä li't-teúädüli[977] ve fì *mürden-mìred* züyyidati'l-yäõu ve küsira'l-mìmü li-eclihä úalä Ùläfi'l-øıyäsi ve ammä *kerden-kend* feşäŸŸú.[978] ve

---

[969] Seväõin käne müteúaddiyen úalå Ÿälike'≠ärìøı evvelen yecìõi úale'l-øıyäsi'lleŸi merra änifen minhu ennehu in käne däliyyen fe-innehu käne mä øablehä yäõun ÙuŸfet ve füti≈at mä øablehä illä mä şäŸŸe. (…) (derkenar)

[970] Fe-yekùnü *güşäyed* maõÙùŸen min *güşäden* bi-≈a®fi'l-vävi ve ta≈vìlihi'l-elifi vel-yäõ bedelühü kemä seyecìõi baúde sa≠reyni. (derkenar)

[971] Øarìøu şänì: Ve innemä øäle øìle li-ennehu *dehìden* lu˚atün fì vävin ˚ayra mu≈aøøaøin iŸä lem yüŸker fì kütübi'l-lu˚ati bel mücerredün i≈timälü ve øavlü baú¬u bi-Ùiläfi keşùden fe-innehu mu≈aøøikun şäyiún ev ´arra≈a bihi fì kütübi'l-lu˚ati veliŸä lem yü´allü fìhi øìl. (derkenar)

[972] Ve vechü häŸä kùce'l-evvelü. (derkenar)

[973] Æarìøu şälişü.

[974] Mine'l-øıyäsi li-mecìõ mu◊äriún *bäyesten bäyed.* (derkenar)

[975] Ve ammä *süpürden sipäred* ve *siperd fe-sipärìden* lu˚atün fìh. (derkenar)

[976] Müştaøu min *bürden.* (derkenar)

[977] Fi't-ta˚yìri evi't-ta˚yìri fì *bürev* minhu vücùhin şeläşetin e≈adühä ≈aŸfun-nùni ve şänìhä ≈aŸfu'l-bäõ ve şälişühä tebdìlü keşratü'r-räõ fet≈aten fete¬ummü fì *bürev* ve ≈attå ú´lun fìhi't-ta˚yìri min şeläşeti vücùhi ey¬an. ≈aŸfu'n-nùnihi ve te≈arrikü'r-räõ bi'l-fet≈ati ve tebdìlü ◊ammeti'l-bäõ fet≈aten fe-innehüm. (…) (derkenar)

[978] Ve keŸä *äverden äzäred* ziyädetü'l-elifü fìhi ˚ayrı øıyäs. (derkenar)

ammä *äverden*[979] fe-cäğe úale'l-øıyäsi *äverden* ve ke§iru ammä ya≈Ÿefüne'l-väve ve yeøùlüne[980] äred ve ammä in käne ≈arfen ´a≈ì≈an müte≈arriken fe-hüve erbeú kelimätin mu◊äriúuhä semäúyyün ve hiye *ämeden-äyed* ve *zeden-zened* ve *siteden-sitäned* ve *şoden-şòd.*

fa´l ve ammä'l-ma´daru'§-§änì felä ye∆un mä øablehä min erbaúati e≈rufin ∆ı sin şın fe ve yübdelü't-täğu fi'l-küllì dällen ammä in käne[981] mä øable't-täğ ∆äğen fe-tebeddelü [113a] zäğen na≈vu *ämu∆ten-ämuzed* ve fet≈u'l-päğ fì *pezed*[982] ek§eru ve e´ahhu ve ammä *şinä∆ten-şinäsed* ve *fürù∆ten-furuşd* ve *küsì≈ten*[983]*-küseled* feşäŸÿú.[984] ve ammä in käne[985] sìnen mühmeleten felehu §eläßü a≈väli'l-≈aŸfu na≈vu *änisten-däned* ve ibdälühä yäğen ne∆vu *pìrästen-pìräyed.* ve iŸä käne mä øable'l-yäğ[986] ma◊mùmen teşbiú[987] ≈attä ye´ìru väven fì §eläßi kelimätin *cesten-cùyed*[988] ve *rusten-rùyed* ve *şetsen-şùyed*[989] ve ibdälihä häğen na≈vu *∆uvästen-∆uvähid.*[990] ve ammä *besten-bended febendìden* lu˚atün fìh. ve ammä *peyvesten-peyvend* ve *nişisten-nişìned* ve *ver-nişisten-ver-nişìned* ve *nüvisten-nüvìsd* ve *ver∆ästen-ver∆ìzd*[991] feşäŸŸú.[992] ve ammä in käne[993] şeyúen muúcemeten fetübdelü räğen mühmeleten na≈vu *enbäşten-enbäred* ve ziyädetü'l-elifi fì *ä˚ışten-ä˚ärd*[994] ve ∆iläfu'l-øıyäsi ve ammä *geşten-gerd.*[995] bi-fet∆i'l-Färisiyyeti *fe-gerdìden* lu˚atün fìhi bi'l-ke§iri'l-istiúmäli. ve ammä *keşten* bi'¬-¬ammi'l-käfi'l-

---

[979] Götürmek. (satır altı)
[980] Æarìøu räbiú. (derkenar)
[981] Æarìøu evvelü mine'§-§änì. (derkenar)
[982] Mu◊äriú min *pu∆ten* bi-◊ammi'l-bäğ'l-Färisiyyeti fì evvelihi. (derkenar)
[983] Özmek ve özlemek. (derkenar)
[984] Ve øìle *feveşìden* ve *şinäsìden* lu˚atün fìhimä. (derkenar)
[985] Æarìø-ı §änì. (derkenar)
[986] El-münøalibetü mine's-sìn. (derkenar)
[987] Eyü'◊-◊ammetü't-tå fì ◊ammeyni øavlehu ma◊mùmen. (satır altı)
[988] Ve øìle *cùyìden* lu˚atü'n-fìh. (derkenar)
[989] Ve keŸä *efräşten efrùzed* ve *efrä∆ten* lu˚atü'n-fìh. (derkenar)
[990] Ve øìle *∆uvähìden* lu˚atü'n-fìh. (satır altı)
[991] Ve øìle *ver∆izìd* lu˚atü'n-fìh. (derkenar)
[992] Ve keŸä *kesten keseld* ve *şikesten.* (derkenar)
[993] Æarìku §älisü. (derkenar)
[994] Ve øìle *ä˚ärìden* lu˚atü'n-fìh. (satır altı)
[995] Ve øìle *keşìden* lu˚atün ˚ayru müstaúmeleti ve keŸä *şüri≈ten sürìşìden.* (derkenar)

úArabiyyeti *keşd* ve *sirişteden*[996] *sirişd* ve *nüvişten-nüvişd* feşäŸŸu. ve ammä in käne[997] fäõen fetübeddelü bäõen muva≈≈adeten na≈vu *näften-näbed.*[998] ve ammä *suften*[999] bi'¬-¬ammi'l-mühmeleti *sünbed* bi-ziyädeti'n-nùni ve *ruften* bi'¬-¬ammi'l-mühmeleti *rùbed* bi-ziyädeti'l-vävi [113b] fiúì ˚ayrı'l-øıyäsi. ve ammä *bäften*[1000] *bäfed* ve *şikäften*[1001] *şikäfed*[1002] ve *şüküften*[1003] bi'¬-¬ammi'l-muúcemeti *şüküfed* fe-bi-ta≈rìki'l-fäõ ve cäõe *şükùfed* bi-ziyädeti'l-vävi ve ammä *güften*[1004] *gùyed* ve *reften* bi-fet≈i'l-mühmeleti *reved* ve Δ*uften* **oymaø** ve *giriften* ≠**utmaø** Δ*ufend* ü *gird* ve *peŸî-reften pezìrd* feşäŸŸu. ve øad tedΔulü'l-bäõu úale'l-muóäriú li-iΔti´ä´ihi bi'l-istiøbäli ve tedΔulü fì li'l-iΔti´äri bi'l-≈äli *büpered* ve fì *reved* ve häŸihi'l-bäõu meksùratün úale'l-a´li illä iŸä käne evvelü'l-muóäriú maómùmen fete ¬ummuhä li-keylä yelzime'l-Δurùce mine'l-kesreti ile'¬-¬ammeti ev bäõen ev mìmen[1005] li-ennehümä şefeviyyetün fete¬ummuhä li-tenäsübihimä li-enne'¬-¬ammete şefefüyyetün ey¬an. ve ammä fi'l-mürekkebi fe-tedΔulü úale'l-cüzúi§-§änì mine'l-mürekkebi na≈vu *der-ä˚ùş büküned* ve úalämeti'l-muóäriú[1006] fi't-Türkì kevne äΔirihi räõen mühmeleten säkineten ve mä øablehä müte≈arriken øıyäsen mu≠arriden ve mine'l-muóäriú na≈vu Δ*uvähid dänisten* **bilse gerek** ve minhü *bäyed dänisten* **bilmek gerek** ve minhü *şäyed dänisten* **bilmege yarar** ve em§äli häŸihi ke§iratün fi'l-muóäriú.

nefyi'l-müteøabbeli iúdem enne nefye'l-müteøabbeli bi-idΔäli'n-nùni'l-meftù≈ati úalä mä Ÿekernä fi'l-mäóì min øalbi'l-elifäti yäõen ve duΔùlühä'l-cüzõi'§-§änì mine'l-

---

[996] Yo˚urmaø. (satır altı)
[997] Æarìøu räbiú. (derkenar)
[998] Ve keŸä *nühüften nihend* ve øìle *nihìnìden* lu˚atü'n-fìh. (derkenar)
[999] Delmek. (satır altı)
[1000] Bulmaø. (derkenar)
[1001] Yarmaø. (derkenar)
[1002] Ve keŸä *aşuften aşbùyed.* (derkenar)
[1003] Açlıø. (satır altı)
Ve ammä *şüküften* bi-kesrìn *şikìbed feşikìbìden* lu˚atü'n-fìh. (derkenar)
[1004] Laf®ve øavl maónäsına. (satır altı)
[1005] Ve na≈vu hümä ke'l-fäõ vel-vävi *fälä velä* en yüøäle ev ≈arfen şefeviyyen kemä sebøa. (derkenar)
Fìhi fa˚leru fe'l-yeteõemmelü. (derkenar)
[1006] Ve yecùzü ≈aŸfü'd-dälü min *tüvänid* fi'l-müfredi feøa≠fa≈ yüfìdü maónå mechùliyyen na≈vu *tüvän-kerden* bi-maónå *itmek olur mümkündür* ve *mì tüvän-kerden* bi-maónå ≈*älä itmeø olur ve* ≈*älä itmek mümkündür.* ™Ÿ≈ä≈ (derkenar)

mürekkebi na≈vu *neyefsüred mùzenk* [114a] ve *renk nigend.* ve úalämetühü fi't-Türkì bi-il≈äøi laf® *mez* bi-fet≈i'l-mìmi ve sükùni'z-zäğ'l-muúcemeti mekäne'r-räğl-mühmeleti in künte ve fì teğkìdi nefyi'l-müstaøbeli tedΔulü laf®un *her äyin* ehu teøùlü *her äyinehu negend* yaúnì **elbette eylemez.** ve fi'l-≈äli tezädü mì fì evvelihi baúden-nùnin-näfiyeti naΔvu *nemì koned* **şimdiki ≈alde iylemez.**[1007] ve fi't-teğkìdi teøùlü *heräyinehu nemì koned.* helehlebede **şimdiki ≈alde iylemez.**

el-emru'l-≈ä◊ıru øarìøu iştiøäøuhu minel müstaøbeli en ta≈Ÿfe'd-dällu min äΔiri'l-mu◊äriú ve teskünü mä øablehä ve tedΔulü'l-bäğu ve hiye úälä nehcu ve duΔùlihi fi'l-müstaøbeli *naΔivdän meydän bedän.* ve bi-yäyi ve *der-ğä˚ùş bi-kün* yecùzü Δarfü'l-yäğ min äΔiri'l-emri inne käne mä øablehä elifen kemä üşirnä[1008] ve fi't-Türkì bi-ΔaŸfi'r-räğ'l-mühmeleti ve's-sükùni mä øablihä fi'l-ekşeri.

Emru'l-˚äğb bi-ziyädeti'l-bäğ úälä laf®'l-mu◊äriú bi-úaynihi veläkin yuferriøu beynehümä bi'l-øäräğni naΔvu *bi-koned* ve yecğ'l-ì◊ bi-ziyädeti'l-elfi øable'd-däli naΔvu *künäd* ve hüve ˚ayrı müstaúmeli illä fì'd-duúäğ ve yecìğu ey¬an bi-ziyädeti'l-laf® gù úälä evveli emr-i ≈ä◊ıri ve äΔirihi naΔvu *gu bi-kün* ve *bi-kün gù.* keŸä øäle ´ä≈ibü Cämiú'l-Fürs ve fì evveli'l-mu◊äriú naΔvu *gù koned* läkin nädiru. ve úälämetühü fi't-Türkì en yül≈iøa äΔiri'l-emri laf® sin bi-kesri'l-mühmeleti ev ¬ammühä únde baú¬e'l-øabìleti ve sükùni'n-nùni.

nehyi'l-˚äğb bi-ziyädeti mìmin meftù≈atin úälä laf®'l-mu◊äriú naΔvu [114b][1009] *midänidu* **bilmesin** øile ziyädetin-nùni ì◊ *nidäned.* bel hiye ekşeru istiúmäli keŸä fì Cämiú'l-Fürsi ve úälämetühü fi't-Türkì bi-ziyädeti'l-mìmi'l-meftù≈ati úälä úälämeti emri'l-˚äğbi.

[1007] Mì-reved: *Mì* edät-ı ≈äldür. Fiú-i mu◊äriúde ammä mä◊ìde edät-ı ≈ikäyetdür. Ve gäh olur ki mu◊äriúde yä-yı istiøbäl maúnäsını ifäde ider. Ve gäh olur ki maøäm-ı istimrärda bundaki gibi *reved* fiú-i mu◊äriú müfred ˚äğbdür. Ve *revìden*den müştaø *gider* dimekdür. Maúlùm ola ki Färisìde ma´ädiriè äΔırı *nùn* olur ve nùnuè mä øabli ya *däl* olur ya *tä* olur. Däliè mä øabli *yä* olursa cemìúmüşteøät-ı úAcem øıyäsıla andan maΔrec olur. Ammä *tä*lı ma´dar ve *däl*iè mä-øabli *yä* olmayan ma´darda mä◊ì ile ism-i mefûlden ˚ayrı nesne müştaø olmaz. Bu üslùb ◊ab≠olınca cemìú müşteøät-ı úAcem øıyäsı olur. Hìç bir nesnesi semäú olmaz nihäyeti fikre bir miødär zahmet virmek ister. **Şer≈-i Gülistän-ı Sùdì** (derkenar)

[1008] İleyhi øabìlü Ÿükira'l-mä◊ì tefekkera. (derkenar)

[1009] Ve øad yüfìdü häŸe'l-häğ meúal-esmäğl-mürekkebeti el-müştaøøi ilå äΔiri'd-dälleti úale'l-úadedi maúnå äΔırı na≈vu *yeksäle.* (…) (derkenar)

ismü'l-fäúlü ve ≠arìøu iştiøäøihi en tüfte≈a äΔirü'l-muÔäriú eyi'd-däli ve teciõi bi'l-häõl-°ayrı'l-melfùßati[1010] baúde'd-däli li-tedüllü úlä fethihä ve tecìõi bi'n-nùni's-säkineti øable'd-däli femen nidäõúarafte úlämetehu yaúnì äΔiruhä ve °ayri melfùßatin ve mä øablehä dälün meftù≈atün ve mä øablehä nùnun säkinetün ve mä øablehä ≈arfün meftù≈atün. ve úlämetehu fi't-Türkì en-tübeddile äΔire'l-muÔäriú äúnì er-räõ cìmen meksùraten ve tezìdü baúdehä yäõen säkineten ve bi-kesri mä øable'l-cìmi °äliben ve cäze'd-dammetü iŸä käne mä øablehä maÔmùmen li'l-ittibäú ve tedΔulü'l-bäõu ve mì[1011] úlä ismü'l-fäúli naΔvu *meydänende* ve *büränende* kemä tedΔulü úlä'l-emri ve'l-muÔäriú ve yedüllü úlä'z-zamäni bi-øarìneti'd-dälleti úleyhi. tenbìh elfäßu'l-Färisiyyeti mine'l-esmäõ ve'l-efúäli säkinetü'l-eväΔiri femä vecedte müte≈arriketen fe-meftù≈aten fe-küllü kelimetin meftù≈ati'l-äΔiri yüktebü'l-häõu fì äΔirihä li-tedülle úlä fet≈ati mä øablehä ve minhu ismü'l-fäúli kemä øulnä ve ismü'l-mefûli ellä ki'z-zevi'lúøùli veçhi'l-°ayri Ÿevi'lúøùli ve dù ve tù feõnnehümä şäŸŸetün ve yecìõi efúälü't-taf¬ìli bi-ziyädeti laf® *ter* miŞlü *kenzih-ter* **iyleyici** rik ü vaøú fì baú¬i'l-kütübi yüõΔazü maúnå ismü'l-fäúli min °ayri'l-müştaøøi li-muøäreneti laf® *kej* naΔvu *zer-kej* **øuyumcı** ve *kefişger* **başmaøcı** ev bi-muøärinetehu [115a] laf®ı *bän* naΔvu *bä°bän* ve *şütürbän* ve yecùzü bi'l-vävi maøämu'l-bäõ naΔvu *sekvän* ev bi-laf®ı *där* naΔvu *täcdär* ve *úalemdär*. eøùlü fì naΔv *kefşger* ve *bä°bän* maúnå'l-va´fiyyeti ve leyse fìhi maúnå ismi'l-fäúli ve hüve mä-käne bihi'l-fiúlü bi-maúnå'l-≈udù§i ve fì häŸihi'l-kelimäti maúnä'§-§ubùti ke-maúnän-nisbeti fi'l-úArabiyyeti min naΔvi *cemäl* ve *baøøäl* ve ≠*ilaø* ve ≈*äyıÔ*. ve øavlühüm *bäc-där* ve *úalem-där* va´fun terkìbiyyün ve leyse bi-ismi'l-fäúli ey¬an ve'l-farøu beynehümä inne fi'l-va´fi't-terkìbì maúnå'§-§ubùti ve fì ismü'l-fäúli maúna'l-≈udù§i kemä merra änifen kel-farøi beyne ≈äsin ve ≈üsn. ve øäúdetü'l-va´fi't-terkìbì inne ismü'l-fäúli iŸä uÔìfe ilä mefûlihi tuΔŸfu úlämetü ismü'l-fäúli aúnä nidehu ve

---

[1010] Ve yüstemì ≈äze'l-≈aõ ≈äõi's-sebebiyyetü ve'l-iÔäfetü li-ennehu yedüllü úlå nisbeti'ş-şeyõ li-miødärin bi-zamänin muúayyenin ve úlå kennihi muΔte´´an bihi na≈vu ≠*üûüm-ı yek-rùze* ve *şaräb-ı yek-şube*. Ve yetta´ılü bi-elvänihi na≈vu *siyähe-çeşm*. *Li-s*evädi'l-úayni ve *sepìde-çeşm* li-beyäÔuhä ve sebze bustän li-≈u¬raväti el-bustäni ve hüve dervahu çùb li-nebtü maúrùfu únde'l-e≠bbäõ. **El-Mu≈rise** (derkenar)

[1011] Yaúnì leyse küllemä yüd≈ılü laf®u *mì* ve'l-*bäõu* úleyhi yedüllü úle'z-zamäni bel iŸä dalle úleyhi felaf®ati *mì* ve'l-bäõ yüdΔılänü úleyhi't-tezyìni'l-laf®ati ve't-taøviyeti. (derkenar)

teøaddeme mefûlühü úleyhi ve nüsemmìhi vasfen terkiben mi§l-i *fermän berdär* ve *≈aø-şinäs* ve *dùrbìn.* a´luhä *berdärende-i*[1012] *fermän* ve *şinäsende-i ≈aø* ve *bìnìnde-i dùr*[1013] ve *dilber* a´lıhu *berende-i dil* ve taødìmü'l-mu◊äfu ileyhi úale'l mu◊äfi fil-fürsi şäyiú mi§l-i *devlet-Δäne* a´luhu *Δäne-i devlet* ve *päd-şäh-ı úalem-penäh* a´luhu *penäh-ı úalem* ve *şähenşäh* a´luhu *şäh-ı şähän.* ve øäle baú¬u likümmeli't-terkìbi bi-emri'l-≈ä◊ıri naΔvu *dürbìn* ve beyne emrü'l-≈ä◊ıri min *dìden* ve häŸä eyseru ◊ab≠an ve'l-evvelü evfeøu maúnå mine'§-§änì li-teväfuøi.[1014] el-ismü'l-müsemmå ve mä vaøaúa ey¬an fì baú¬i'l-kütübi min enne ziyädete'l-elifi bi-äΔiri'l-emri mi§lü *dänä* [115b] ve *şinäsen* ev elifü ve'n-nùni mi§lü *Δandän* ve *nälän.* el-ismü'l-fäúlü fe-fìhi na®arun li-ennehä ´ıfatun müşebbehetün fìhä maúnå'§-§ubùti maúnähu bi't-Türkiyyi *küleken* ve *ikileken*. ismü'l-mefûli müştäøøun mine'l-mä◊ì li-münäsebetihi fì'd-daläleti úale'l-mä◊ì ve hüve en tüfte≈a äΔiru'l-mä◊ì ve tüktebü häõen li-úalämetin fe-®uhira enne úalämetehu en yekùne äΔirahu häõen ˚ayra melfù®aten ve mä øablehä ammä dälün ev täõun meftù≈atäni ve úalämetühü fi't-Türkì kevne äΔirihi şìnen muúcemeten säkineten ve mä øablehä mìmen meksùraten ve minhu naΔvu *kerde-bùde* **itmişmiş** ve minhu *tüväniste est kerden*[1015] **idebilmişdür** ve minhu *bälìste est kerden* **itmek gerek olmışdur** ve minhu *şäste est kerden* **itmege yaramışdur** ve minhu *kerde şude bùde est* **iylemişmiş**.

ismü'z-zamäni ve'l-mekäni *kerden-käh* **işleyecek vaøt ve yer** fe-úalämetuhu ®ahiratün ve ammä ismü'l-äleti ve binäõi'l-merrati ve binäõi'n-nevú feleyse lehä fi'l-Färisiyyeti ´ayfatün maΔ´ùsatün bel yüstaúmelü fì ismi'l-õäleti bi-i◊äfeti läf®'l-õäleti fìmä yürädu äletühü naΔvu *äletü kerden* ve *äletü nùşten* ve ammä fì binäõ'l-merrati ve binäõ'n-nevú yü¬ammü ile'l-fiúli mä yüfìdü'l-va≈detü ve'n-nevúyyetü naΔvu *yek-bär kerden* ve *yek gùne kerden* ve keŸä fiúlü't-teúaccübi leyse lehu laf®un maΔ´ùsun bel

---

[1012] Berdäşten, refúmaúnäsınadur. (derkenar)
MaõΔùz min *berdäşten.* (derkenar)
[1013] MaõΔùzün min *dìden* úalå ≈läfi'l-øıyäs. (derkenar)
[1014] Fe-úinde'l-ma´´u iştiøäøu'l-´anúati mine'l-emri ve ammä úinde'l-baú¬u fe-mine'l-mu◊äriú bi-ennehu yebdelü däletü'l-fä na≈vu *gùyä* min *gùyed.* Ve øad ye¬ummü bi'l-elifi nùn na≈vu *giryän girìd* ve *nälän näled.* Ve yecùzü innehu yürädü bi´´-´anúati ismü'l-fäúli. **El-Mu≈rise** (derkenar)
[1015] Ve minhu *bäyeste est kerden* itmege yaramışdur. (derkenar)

yüstaúmelü [116a] bi-mä yüfîdü maúne't-teúaccübi naΔvu *çi úaceb kerden est* ve *zehì kerden* ve *zehì kenende* ve ˚ayru Ÿälike.

ismü't-ta´˚ìri *künende-yek* bi-fet≈i'l-yäõ ve sükùni'l-käfi'l-Arabiyyi ve keŸä fì külli mä yekùnü fì äΔirihi häõen ˚ayra melfû®atin naΔvu *Δaväceyek* ve *zindeyek* ve fi'l-cämiú øad yekùnü bi-øalbi tilke'l-häõı käfen naΔvu *kenende-gek* ve *zinde-gek* ve *Δaväce-gek* intehä. ve ammä fì esmäõ's-säkineti'l-evähiri fe-biziyädeti'l-käfi feøa≠ naΔvu *peserek* ve *cüvänek* ve *duΔterek* ve bi-il≈äøi'l-cìmi'l-Färisiyyeti'l-meftù≈ati bi-häõl-úalämeti naΔvu ˚*ulämçe* ve'l-em§iletü'l-muΔtelifeti *kerd* fìhi mäôì *küned* fiú-i muôäriú *kerden* ma´dar *künende* ism-i fäúl *kerde* ism-i mefûl *nekerd* ca≈d-ı mu≠laø *henùz nekerd* ca≈d-ı müsta˚raø *nemì kuned* nefy-i ≈äl *nekuned* nefy-i istiøbäl *her õayine nekend* täkìd nefy-i istiøbäl *bi-küned* emr-i ˚äõb *mi-kuned* nehy-i ˚äõb *kün* emr-i ≈äôır *me-kün* nehy-i ≈äôır *kerden-käh* ism-i zamän ism-i mekän maúnäsı **eyleyecek zamän** ve **eyleyecek mekän** *älet-i kerden* ism-i älet maúnäsı **eyleyecek älet** *yek-bär kerden binäõ-i merra* maúnäsı **bir kerre iylemek** *yek-kùne kerden binäõ-i nevú* maúnäsı **bir dürlü iylemek** *künende-yek* ism-i ta´˚ìr [116b] maúnäsı **idicicek** *künenede-ter* ism-i taf¬ìl maúnäsı **eyleyici-rek** *zehì kerden* fiúi't-teúaccüb maúnäsı *zehì* **iylemek** el-em§iletü'l-mu≠arrideti'l-mäôì *kerde* fiú-i mäôi müfred müŸekker-i ˚äõb ya müõenne§-i ˚äõbe maúnäsı **iyledi bir ˚äõb er ya bir ˚äõbe úavret geçmiş zamända** *kerden* fiú-i mäôì te§niye müŸekker-i ˚äõb ya cemiú müŸekker-i ˚äõb ya te§niye müõenne§-i ˚äõbe ya cemú müõenne§-i ˚äõbe maúnäsı **iylediler iki ˚äõb erler ya iki ˚äõbe úavretler ya cemìú˚äõb erler ya cemìú˚äõbe úabretler geçmiş zamända** *kerdned* fiú-i mäôì te§niye müŸekker-i ˚äõb yä cemú-i müŸekker-i ˚äõb yä te§niye-i müõenne§-i ˚äõbe yä cemú müõenne§-i ˚äõbe maúnäsı **iylediler iki ˚äõb erler yä iki ˚äõbe úavretler yä cemú ˚äõb erler yä cemú ˚äõbe úavretler geçmiş zamända** *kerdì* fiú-i mäôì müfred müŸekker muΔä≠ab ya müfred müõenne§ muΔä≠aba maúnäsı **ildeè bir ≈äôır er ya bir ≈äôır úavret geçmiş zamända** *kerdìd* fiú-i mäôì te§niye müŸekker muΔä≠ab ya te§niye müõenne§ muΔä≠ab ya cemiú müŸekker muΔä≠ab ya cemiú müõenne§ muΔä≠ab maúnäsı **iyledigüz iki ≈äôır erler ya iki ≈äôıra úavretler ya camìú≈äôır erler ya cemìú≈äôıra úavretler geçmiş zamanda** *kerdem* nefs-i

mütekellim va≈deh maúnäsı **iyledüm geçmiş zamända** seväğen käne müŸekker ev müğenne§ä *kerdìm* nefs-i mütekellim meúa'l-˚ayr maúnäsı **iyledià geçmiş zamända** seväğen tesniyeten li'l-müŸekkeri ev li'l-müğenne§i ev cemúan li'l-müŸekkeri ev li'l-müğenne§i. iúdem ennehu kemä iktefä bi'l-≈ikäyeti fi'l-úArabiyyeti bi-laf®eyni keŸälik fi'l-Färisiyyeti ve keŸälik fi'l-Δi≠äbi ve'l-˚aybiyyeti. feta´ìru cümleti'´-´ıy˚i sitten [117a] veú-úalämeti'l-müfredi'l-˚äğbi ve'l-˚äğbeti merra Ÿikruhä ve't-te§niyyetihimä ve cemúhimä il≈äøu'l-yäğ ve'd-dälü's-säkineteyni[1016] ve yeksiru mä øable'l-yäğ ve li'l-mütekellimi va≈dehu mu≠laøan il≈äøu'l-mìmi's-säkineti'l-meftù≈i mä øablehä ve li'l-mütekellimi meúa'l-˚ayr il≈äøu'l-yäğ vel-mìmi's-säkineteyni ve kesri mä øable'l-yäğ ve fi't-Türkì el-úalämetü fi'l-müfredi'l-˚äğbi ve'l-˚äğbeti merrä Ÿikrihä ve fì te§niyetihimä ve cemúhümä il≈äøa lafz-ı *ler* bi-fet≈i'l-lämi ve sükùni'r-räğl-mühmeleti ve fi'l-müfredi'l-muΔä≠abi ve'l-muΔä≠abeti il≈äøu'l-käfi'l-meksùri mä øablehä ve cäze'¬-¬ammu ve fi't-te§niyeti ve'l-cemú-i mu≠laøan il≈äøu küz bi-¬ammi'l-käfi inne käne mä øablehä ma◊mùmen ve bi-kesrihä in käne meksùran ve fi'l-mütekellimi va≈dehu mu≠laøan il≈äøøu'l-mìmü's-säkinü'l-meksùr mä øablehä vel-ma◊mùmi mä øablihä kemä fi'l-Δa≠äbi ve fi'l-mütekellimi meúa'l-˚ayr-i mu≠laøan il≈äøu'l-käfil-úArabiyyi'l-me◊mùmi mä øablehä evi'l-øäfu. ve cäze fì baú¬i'l-lu˚ati kesri mä øablihä. tenbìh el-käfu úalä §eläşeti[1017] e¬rubin na≈vu bek beg beg. el-evvelü bi'l-käfi'l-úArabiyyi bi-maúnä *üstüvär* yaúni *berk* ve'§-§änì bi'l-käfi'l-Färisiyyi bi-maúnä emìri ve'§-§äli§u bi'l-käfi elletì lä tùcedü fi'l-úArabiyyeti ve lä fi'l-Färisiyyeti ve hüve bi-maúnä Δälu ve'l-käfu'l-ùlä li'l-mütekellimi meúal-˚ayri ve't-ta´˚ìri ve'l-käfi'§-§äli§i [117b] li'l-Δi≠äbi. el-em§iletü'l-mu≠arrideti li'l-mu◊äriú *küned* fiú-i mu◊äriú müfred müŸekker ˚äğb yä müğenne§ ˚äğbe maúnäsı **eyler bir ˚äğb er yä bir ˚äğbe úavret şimdiki ≈älde ya gelecek zamända** *künend* fiú-i mu◊äriú te§niye müŸekker ˚äğb yä cemiú müŸekker ˚äğb yä te§niye müğenne§ ˚äğbe yä cemú müğenne§ ˚äğbe maúnäsı **eylerler iki ˚äğb erler yä iki ˚äğbe úavretler yä cemú ˚äib erler yä cemú ˚äğbe úavretler şimdiki ≈älde ya gelecek zamända.** *künì* fiú-i mu◊äriú müfred müŸekker muΔä≠ab yä müğenne§ muΔä≠ab maúnäsı

[1016] Fe-yüctemiú säkinänu fì külli't-tesniyyeti ve cemú. (…) (derkenar)
[1017] HäŸihi'§-§eläşetü Türkiyyetün. (derkenar)

eylesin bir ≈ä◊ır er yä bir ≈ä◊ıra úavret şimdiki ≈älde yä gelecek zamända *künìd* fiú-i mu◊äriú teşniye müŸekker muΔä≠ab yä teşniye müõenneş muΔä≠ab yä cemú müŸekker muΔä≠ab yä cemú müõenneş muΔä≠aba maúnäsı **eylersiz iki ≈ä◊ır erler yä iki ≈ä◊ıra úavretler yä cemú≈ä◊ıra erler yä cemú≈ä◊ıra úavretler şimdiki ≈älde ya gelecek zamanda.** *künem* nefs-i mütekellim va≈deh müfred müŸekker yä müfred müõenneş maúnäsı **eyleriz şimdiki ≈älde ya gelecek zamanda.** *künìm* nefs-i möütekellim meúal-˚ayr teşniye müŸekker yä müõenneş yä cemúmüŸekker yä müõenneş maúnäsı **eylerüz şimdiki ≈älde ya gelecek zamaända**. iúdem [118a] enne úalämetü'l-müfredi'l-˚äõbi ve'l-˚äõbeti merra Ÿikruhä ve úalämeti teşniyetihimä ve cemúhimä kevnü äΔirihi ve illä ve mä øablehä nünen säkiteyni ve úalämetü'l-Δi≠äbi kevne äΔirihi yäõen ve mä øablehä meksùran ve bi-úbäretin uΔrä bi-øalbi'd-däli yäõen ve ta≈rìki mä øablehä min cinsihä ve fì teşniyetihi ve cemúhi kevni äΔirihi meúa'l-yäõ ve'd-dälis-säkineteyni ve mä øablel-yäõ meksùreten kemä fì müfredi ve úalämetü'l-mütekellimi vahdehu kevne äΔirihi mìmen säkineten ve mä øablehä meftù≈an ve úalämetü'l-mütekellimi meúa'l-˚ayr kevni äΔirihi mìmen ve mä øablehä yäõs-säkineteyni ve mä øable'l-yäõ meksùreten ve úalämetühü fi't-Türkiyyi fì müfredi'l-˚äõbi ve'l-˚äõbeti merra Ÿikruhä ve fì tesniyetihimä ve cemúhimä bi-ziyädeti lafz-ı *ler* bi'l-fet≈i ve sükùni'l-mühmeleti ve fì müfredi'l-muΔä≠abi ve'l-muΔä≠abeti bi-ziyädeti sin bi-kesri'l-mühmeleti ve bi-¬ammihä únde'l-baú¬i ve fì teşniyetihimä ve cemúhimä teøallübi'n-nùni ve zäõen muúcemeten ve fi'l-mütekellimi va≈deh il≈äøu'n-nùni ve mä øablehä ammä maksùran ve ma◊mùmun ve fi'l-mütekellimi meúa'l-˚ayri il≈äøu'z-zäõ'l-ma◊mùmi mä øablehä baú¬i'n-näsi yeksiru. ismü'l-fäúli *künende* ismü'l-fäúli müfredün mu≠aøan maúnäsı **eyleyici.** *künende-kän* teşniye mu≠aøan ve cemú mu≠aøan maúnäsı **eyleyiciler** ve úalämetühü fi'l-müfredi merra Ÿikruhä ve fì cemú il≈äøu käne bi'l-käfi'l-Färisiyyeti ve úalämetü't-teşniyeti ve'l-cemú fi't-Türkì il≈äøu *ler* bi-äΔiri'l-müfredi. [118b] vaúdem ennehu kemä yu◊miru fì ismi'l-fäúli fi'l-úArabiyyi yu◊miru fi'l-Färisiyyi ey¬an. fe-yu◊miru fìkünende medlùlin hüve ve hiye ve ente ve enti ve ene. ve fì künende käne yu◊miru medlùlin hümä ve entümä ve hüm ve entüm ve hünne ve entünne ve na≈nu. ve keŸä fì ismi'l-mefûli ve øussa úleyhi't-Türkì.

ismü'l-mefùli *kerde* ism-i mefûl müfred müŸekker yä müõenne§ kemä fì ismi'l-fäúli maúnäsı **iylemiş** *kerde-kän* li't-te§niyeti ve'l-cemú mu≠aøan kemä fi'l-fäúli maúnäsı **iylemişler** ve úalämeti'l-cemú il≈äøu laf® *kän* bi-äΔirihi bi'l-käfi'l-Färisiyyeti kemä fi'l-fäúli ve fi't-Türkiyyi *ler.*

em§iletü ca≈di'l-mutlaøi *negerd* fiú-i mä◊ì menfi müfred müzekker-i ˚äõb yä müõenne§-i ˚äõbe maúnäsı **iylemedi geçmiş bir er ya bir úavret.** *negerdend* li't-tesniyeti ve'l-cemú mu≠aøan maúnäsı **iylemediler geçmiş zamända** *negerdì* li'l-Δi≠ábi müfred mü®kker yä müõenne§ maúnäsı **iylemediè geçmiş zamända** *negerdìd* li't-te§niyeti ve'l-cemú mu≠aøan maúnäsı **iylemedièiz** *negerdem* li'l-mütekellimi va≈dehu maúnäsı **iylemedim geçmiş zamända** *negerdìm* li'l-mütekellimi meúa'l-˚ayr maúnäsı **iylemediè geçmiş zamända** ve úalämeti'l-lu˚ateyni teúallümü bi'l-øıyäsi ile'l-mä◊ì el-em§iletü'l-mu≠arridetü li-nefyi'l-≈äli nemìküned li'l-˚aybeti mu≠aøan maúnäsı **iylemez şimdiki ≈älde.** *ne-mìkünend* li't-te§niyeti vel-cemú mu≠aøan maúnäsı **iylemez siz şimdiki ≈älde** [119a] *ne-mìkünì* li'l-Δi≠ábi maúnäsı **iylemezsin** şimdiki ≈älde *ne-mìkünìd* li't-te§niyeti ve'l-cemú mu≠aøan maúnäsı **iylemez siz** şimdiki ≈älde *ne-mìkünìm* li'l-mütekellimi va≈dehu maúnäsı **iylemeziè** şimdiki ≈alde *ne-mìkünim* li'l-mütekellimi meúa'l-˚ayr maúnäsı **iylemez şimdiki ≈älde.** ve úalämetü ®ähiratün bi'l-muøäyeseti li-enne't-ta˚ayyüri øalìlin el-emsiletü'l-mu≠arrideti li-nefyi'l-istiøbäli *neküned* nefyü istiøbäli li'l-müfredi maúnäsı **iylemez gelecek zamända** *ne-künend* li't-te§niyeti ve'l-cemú maúnäsı **iylemezler gelecek zamända** *ne-künì* li'l-≈i≠ábi maúnäsı **iylemezsin gelecek zamända** *ne-künìd* li't-te§niyeti ve'l-cemú maúnäsı **iylemezsiz gelecek zamända** *ne-künem* li'l-mütekellimi va≈dehu maúnäsı **iylemezük gelecek zamända** *ne-künìm* li'l-mütekellimi meúa'l-˚ayr maúnäsı **iylemeziz gelecek zamända.** ve'l-úalämetü'®®ähirati úalä men lehu ednä mümäresetün vet-te˚ayyürü øalìlün.

emrü'l-˚äõbi *bi-küned* emr-i ˚äõb müfred müŸekker yä müõenne§ maúnäsı **eylesin** *bi-künend* li't-te§niyeti ve'l-cemú mäúnäsı **eylesinler.**

emrü'l-≈ä◊ıru *kün* emru ≈ä◊ırun müfredün müŸekkerun muΔä≠abun yä müõenne§ün muΔä≠abatün maúnäsı **eylesen** *künìd* li't-te§niyeti ve'l-cemú maúnäsı **eyleè.**

nehyü'l-˚äõbi *me-küned* nehyü ˚äõbun müfredün müŸekkerun yä müõenne§ün maúnäsı eylemesün *me-künìd* li't-te§niyeti ve'l-cemú maúnäsı **eylemesünler**.

neyü'l-≈ä◊ıru *me-kün* nehyi ≈ä◊ırun müfredün müŸekkerün muΔä≠abun yä müõennesü muΔä≠abatün maúnäsı **eyleme** *me-künìd* li't-te§niyeti ve'l-cemú maúnäsı **eylemeè.** temme'l-kitäb bi-úavnillahi'l-Vehhäb.

SONUÇ

Tarihi metinler içlerinde barındırdıkları sosyal ve kültürel öğeler ile bir milletin tarihine ışık tutarlar. Bu metinlerin bir özelliği de içerdikleri kelimeler ile bir miletin dil zenginliğini ortaya koymalarıdır. Türk edebiyatında bu tür işlevi olan eserlerden biri de mecmualardır. Türk edebiyatında mecmua türündeki eserlerden sadece biri olan Milli Kütüphane 2727 numaralı mecmuanın metnini neşretmek, dilimizin zengin kelime hazinesini bir kere daha kavramımıza vesile oldu. Eserin içerisindeki manzum sözlük metinleri ile diğer eserlerin gün ışığına çıkması bu çalışmanın en güzel sonucu olarak değerlendirilebilir. Zaten bu eseri çalışmaktaki tek amaç da budur.

Henüz tozlu kütüphane raflarında duran mecmuaların da bir an önce neşredilmesi, bu dil ve kültür hazinelerinin ilim dünyasına tanıtılması gerekliliği aşikardır. Bu eserler vesilesi ile yeni bilgilere ulaşılacaktır. Bununla birlikte bu eserlerdeki yeni sayılabilecek bilgilerin de ayrıca değerlendirilmesi elzemdir.

Manzum sözlüklerin neşirlerinin yapılarak, bu eserlerden hem Türkçe sözlüğe hem de tarama sözlüğüne yeni kelimelerin dâhil edilmesine katkıda bulunmak, Türkçe'ye hizmet için önemli bir vazifedir. Böylece Türkçemizin gerçek söz varlığının

ortaya konabileceğine inanıyoruz. Ayrıca sadece manzum sözlüklerde bulunan kelimeleri bir araya getiren bir sözlük oluşturmanın da güzel bir çalışma olabileceğini düşünüyoruz. Türk dili ve kültürüne bu çalışma ile bir katkıda bulunabilmiş isek bu bizim için mutlulukların en büyüğüdür.

SÖZLÜK

-A-

a´´ı: sùd, kazanç, gelir
a´≈äb: sahabe, Peygamber Hz. Muhammed (sav)'in arkadaşları
a´≈äb: sahabeler, yärän, sohbet arkadaşı
a´≈äb-ı kehf: heft-ten
a´≈äb-ı riyä: dìn-fürùşän, riyakar kimseler
a´äbiú bütün parmaølar
ä´af: hazreti süleyman'ın veziri
a´am: ebkem, dilsiz, ´a˚ ır
a´fer: ´aru
a´îl: akşam ile ikindi arası
a´ılan: ävìΔte
a´lı alçaø olan: fürù-mäye
a´lı päk olan: päk-nijäd
a´lı vü nesli päk olan: gevherì
a´lı yoødur: teh nedäred ìn süΔan
a´li'l-kitäb: ümmü'l-kitäb, kitabın aslı, gerçeği
a´maø: ävìΔten
a´øı: ävìze
a˚: däm, ağ
a˚a: Δädim, Δ¥äce-serä
a˚ac ≈ä´ılı: bär, meyve
a˚aç delegen: Δùl, ağaç kakan
a˚ac: diraΔt
a˚acuè dalı: nihäl, şäΔ
ä˚äz: işe başlamaø
a˚ıl: ≈a®re, ağıl
a˚ılı ot: ÷arìú
a˚ır aø yüzlü: ezher
a˚ır yük: vıør
a˚ır: giränn
a˚ırlamaø: ikräm
a˚ırlıø: ı´r
a˚ırlıølar: e§øäl
ä˚işten: ı´lamaø
a˚ız buca˚ı: lünç
a˚ız: 1) fam 2) füle, sütten yapılan bir tür yiyecek
a˚ız: dehän
a˚ızlar: efvä
a˚läl: boyun bağı demirleri
a˚lama: girye, bükä
a˚lamaø: mùyìden
a˚layıcı: giryän
a˚maø: ´uûd, úrùc, göğe yükselmek
a˚rı: derd, elem
a˚u: sem, ağı, zehir
ä˚üş: øuca˚
ä˚üşten: øoçma˚, der-ä˚üş
a˚zın ara: ber lebeş engüşt-zen
aΔ¬ar: yeşil
aΔbär: e≈ädì§, haberler
aΔdän: dustän şäb fetä, Δùbän, dostlar, sevilenler
äΔeste: ästäne
aΔger: øor
äΔır: son
äΔiret: maûad
aΔker: ateşli kor, kızıl ateş, köz, zelek
aΔşam: şäm
aΔter: sitäre, yıldız
aΔter-sinäs: müneccim
aΔur: ı´≠abl, maûef
aΔyär: iyi ve faziletli olanlar
a≈ad: yek-şenbe
a≈bäb: dostlar
a≈käm: "≈ükm"ün çoğulu; hükümler
a≈maø: Δìre-ser, bön kimse, kälìve
a≈maølar: şìşe kerde-nän
a≈mer: ezraø, kebùd, øızıl
a≈øar: en hakir
a≈sen: en güzel
a≈sen-i tertìb: en güzel şekilde düzenleme
a≈vä: øara, edhem
a≈väl: "≈äl"in çoğulu; haller
a≈välinden şikäyet iden: kelemend
a≠as: perend
a§är: "e§er"in çoğulu; eserler
ä§im: günahkär
äb ämed be-kär: bir işin yapılması
äb ser-güzeşt: iş işden geçdi

äb u täb: revnaø
äb: ´u
äbä: atalar
aba: şäl
äbäd: maúmùr
äbdän: meşäne, øavuø
ab-där: pek le≠äfetlü, ≠ärävetlü
äb-däred der-ciger: øuvveti var
äbeş füzùd: devleti arturmak
äb-gìne: ´ırça
äb-gìne: mìnä şìşe
äb-gìr: täl-äb, ´u cemú oldı˚ı yir, göl
äb-ı Δoş-güvär: eyü siècici ´u
ab-ı Δuşk: şìşe
äb-ı ≈ayät: ölümsüzlük suyu
äb-ı meryem: ´alä≈, úffet
äb-ı neşä≠ menì, ab-ı püşt
äb-ı revän: mäõi maûn, akarsu, münferic, münhemir
äb-ı rìzgäh: mekr-i nä-sezä
äb-ı rù-merìz: terk-i nämus itme
äbıø: ferrär, øaçıcı
äbisten: 1) yüklü 2) encümen
äb-yär: ´uvarıcı
aç gözlü: züft
aç-: bigüşä, ifta≈
aç: gürsine, gürsine, nä-şitä, tülengì
äcäm: mìşeler, meşeler
açdı: begşùd
acı: telΔ
açıcı: fettä≈, keşşäf, küşäyende
açılış: küşäyiş
açılmaø: küşänìden, inciläú şüküften, şükùfìden
açılmış: menbùş, şüküfte
äcin: äsin, kirli, pis su
açıø meşrebli: şùΔ, näzük-≠abú ≈ä◊ır-ceväb
açıø yol: minhäc
açıø: beyyin, mübeyyin, müstebìn, rùşen, küşäde
açlıø: mes˚abe, maΔma´a
açmaø: buúşira, küşäden
ad: näm
adälet: däd
adaş: semì
ädem öldiren: merdüm-keş
ädem: insan, insanoğlu, merd, merdüm
ädemi tekdìr iden: dil-şiken
adı çıøan: nämdär
adım: Δa≠ve
aèa läyıø: ùrä resed
aèa: merverä, ona
aèa: ùrä
aèız: sipärì
aèla: der-yäb
aèladı: fehmìd
aèlamaø: şinäsìden, fehmìden
aèlamaø: tefeøøuh, fehm
aèlarum: mìşinäsem
aèmaø: yäd kerden
äfäø: ufuklar
äferìn itmek: şäpäş, ta≈sìn
äferìnende: yaratan, yaratıcı
äftäb: äf-täb, güneş, Δurşìd, mihr
ağabeyle: ten øabarcı˚ı, sivilce
ägäh: Δabìr, haber veren, haberli, uyanık
äh çekmek: fi˚än, näle, feryäd
äh n'olaydı: yä-leyte
ähär: Δaşil, mu≈kem, üstüvär
äheg: alçı, kireç
ähen: demir
ähenc: çinbere
ähenger: demürci
äheste äheste: yap yap
äheste: yab yab olan
ähù: geyik
ähù-güŸeşt: geçdi fur´at demleri
ähù-yı dünbäle-där: çeşm-i dil-ber
ähù-yı sefìd: dil-berüè mümtäzı
alıø: øudüs, temizlik
äjenk: øaşda vü alında çìn, kaşda ve alındaki kıvrım
akäŸib: yalanlar

al: biΔır
al: bistän
äl: evlat, çoluk çocuk, sülale, hanedan
ala tenlü kişi: ebra´
ala: bìse
älä: niúam, nimet, ihsan
älä˚: Δar, eşeg
alay: topluluk
alçaø: nä-kes, denì, pest
alçı: ähek
aldamak: firìbed, deΔal firìb, firìbìden, ˚abn
aldanma: dem meΔor
aldanmaø: firìbìden
aldatma˚: firìbänìden, inΔıdäú
aldatmaø: firìb
aldayıcı: Δattär, firìbä
aldı: sitäd
älet: miødä≈, säz
älet-i maìhùde: gìr, erkeklik aleti
alet-i maìhùde: nere, erkeklik uzvu
alıc: ezdef
alın ´açı: nä´ıye
alın: cebhe, pìşänì
alış viriş: däd ù sited
alışmış: älüfte
Alläh: tanrı
alma: sìb
almaø: Δırìden, sitäden
alp: nìv, dilìr, diläver, pehlevän, yel
altı: şeş
altmış: sittùn, şa´t
altun çanaø: käse-i zerrìn
altun oluø: zer-nävdän
altun: Δäk-i rengìn, úasced, Ÿeheb, na◊ar, zer
altuna ˚arø eyledi: der-zer girift
älù: erik
älù-bälù: vişne
älùde: bulaşmış nesne
älùden: bulaşmış
älüfte: alışmış
äluh: ≠avşancıl
ämäc: nişän
ämäde: 1) ≈ä◊ır 2) yaraølanmış
ämäs: şiş
ämed be-teng: ≠arılmaø
ämed fürùd: yumşadı
ämed-behem: øarılmak
ämede: gelmiş
ämeden: ferä cemú olma
amì˚: øarışmış
ämìΔten: øarışmaø, øarışmış, ämìziş
ämin: inan
ämìze-mùy: øır ´aøallı, dümùy
ämìziş: øarışmış, ämìΔten
amme: neden
ämrù˚: uzun boylu
ämù˚: vaøär
ämuΔten: ögrenmeg
ämùn: buhara tarafında bir ova
ämurzgär: öğreten
än: o
ana: mäder
anaΔtar: mejenk, miftä≈
anadan ≠o˚ma: ümmì
äncä biber: anda ilet
ancaø: innemä
ancılayın: äncünän
äncünän: ancılayın
anda ilet: äncä biber
anda: §emme, onda, hunälike, onda, sevkend
änese: gördü
änhä: anlar
anìèiçün: behr-i än
anlar: änhä, hüm, häðläð, onlar
anlayan: şinäsì
änşän: o anlaruè
ansız olan: nä-gehän, nä-gäh
än-sù: öte
anuè ≈aøøında: be-cäy-ı ù
anuè cänibi: rùy-ı ù bìne
anuè içün: ez-beräy-ı u

aø ciger: şüş
aø: sefîd
aø≠ir: taraflar, yanlar
aø≠aûin: seyf ve øalem
aøar ´u: äb-ı revan
aøçanuè øalpı: mäΔ
aøıcı: cùyän
aøıdılmış ´u: meskùb
aøreb: gej-dum
aøsa˚: leng
ar˚: kärìz
ar˚aç: eriş
ar˚ıc: pùd
ar˚ìden: Δışm itmeg, ≠áŸide nikä®
-ärä: bezeyen, donatan, süsleyen anlamlarıyla sözcüğe ulanır
aralıøda iş düzici: kärsäz
äräm: dièleniş, dölenmeø
aramaø: cüst ü cùy
äräste: süslenmiş, bezenilmiş
ärästen: bezenmek
äräyiş: pìräye, zìb, zìver, zìnet
ärd: un
ardına dönmek: øahøarì
arı: 1) münc, zenbùr, na≈l 2) na®f, temiz
ärì: eved, temiz
arı˚: 1) lä˚ar 2) na≈ìf, zayıf, nizär, úacìf,
arıtmaø: i≠här, temizlemek
arma˚an: tu≈fe
ärmìden: dièlenüp eglenme
arneb: tavşan
arøa vermek: idbär
arøa: ezr
arøa: metn, me≠á, püşt
arøam øaşı: püştem biΔär
arøası egri: Δù küz-püşt
arpa: cev, şaûr
arsız: miyän-gìr
arslan yavrusı: şibl
arslan: ley§, hüzeyl, şìr
arşun: gez, Ÿräú
artuø: bìş
aru: näb, arı, saf
arù˚: geèirmek
arzù: hevä
äş buΔten: işe øarär virmek
äsä: esnemek
äşä: esnemek, Δam-yäze
asä: gibi
aşa˚a bıraømaø: fürù fikenden
aşa˚a yuøaru: zìr ü zeber
äşämìden: içmek, iøtibäú, iøtimäú
äsan: geèez, kolay
äsan: kolay
äsäyiş: rä≈at
aş-ber: aşcı
aşcı: aş-ber
äsìb: øoøışmaø, ziyän
äşikär eyler: yuúlinü
äşikär øılmaø: iúlän, açık etmek
äşikär: şehädet, úalen, açık
äsin: äcin, kirli, pis su
äşinä: biliş, tanıdık
aşìre: miúşär, onda bir
äsitän: eşik, úatebe
äşitì: barışmaø
äsiyä: degirmen
äşiyän: yuva, läne
äşkär eyleme: vä kerden, ì◊ä≈
äşkär eyler: peydä-kuned
äşkär oldı: rùy-däd
äşkäre eyledi: dìdär kerd
äsmän: çerΔ-i Ÿerrìn-käse, gök yüzü
ästäne: äΔeste
äştì: ´ul≈, barışmaø
ästìn ber-mìzened: ≈ä◊ır olur
ästìn efşänden: färi˚ olmaø, varaø gerdänden
ästìn: elbise kolu, yeè
ästìn: yeè
äşù: gil-i sürΔ
äşù˚: mechùl olan nesne
äşùb: avergì, fitne
äsùde: rä≈at

äşüfte: úøølı ≠a˚ ılmış, ≈ayrän
aşup yıpranmış: fersùde
aşurı: ifrä≠
äsyager: degirmenci
at kişnemek: şeΔùlìden
at: esb, feres, raΔş
ata: peder
atalar: äbä
äteş äyed ez-çenär: ummadı˚ uè yirden äşkär olur
äteş: kä˚, od, saûr, zend
äteşdän: encù˚, ocaø
ateş-feşän: güneş
ateş-i ter: şaräb
äteşüè suılesi: tebiş, şuvä®
äteş-zene: suΔte
atı süslemek: bergestüvän
atı süslemek: kesme
atılmış: menfùş
atın sürüp pek gidici: germ-rän
atlu: süvär
atmaca: bäşe
atmaø: endäΔten
aûøä: uzuvlar
aúdä: úadüv, düşman
aúdäd: "úaded"in çoğulu; sayılar
aılä: välä, yüksek, üstün
aímä: kör
aíyun: büyük gözlü kişi
av: naΔcìr, şikär
äväz: ses
äväze: ≠ang, demdeme
avcı: øäni´, ´ayyäd
äverden: getürmek
avergì: äşùb
ävìΔte: a´ılan
ävìΔten: a´maø
avırd: jem
ävìze: a´øı
avlamaø: ı´≠yäd, ´ayd, şikär, şikerden, demìden
ay aydınlı˚: mäh-täb
ay ve güneş: neyyirän
ay: kamer, mäh, meh
aya: keff, el ayası
äyä: úacebä
aya˚ ı ba˚lu: pä-beste
aya˚ ı üzengide: pä-ber-rikäb
ayaø teri: päy-müzd
ayaø: øadem, ricl, päy
ayaødaş: hem-pä
äŸär: mart ayı
ayd: øına, ˚ıläf, niyäm
aydın: rùşen, senä
aydınlı˚: rùşenäyì, fürù˚
äyed: ´a˚ ır, ker
äyed: gelür
äyende: gelici
äyet: nişän
ayı: Δırs, dübb
ayıè ´oèı: selΔ mahäø
äyìn: resm, úadet
äyin: töre:
ayırmaø: fekk
aylıø: mäh-käne
ayran: dù˚
ayrılma˚: zeväl berä≈
ayva: bih, sefercel
az bulunan: nä-yäb
az gülmek: tebessüm
az nesne: şù˚
äz: Δır´, endek, rübb
az˚un: øä˚ ì úanìd, azgın, güm-räh
äzäd eylemek: ta≈rìr
äzär: cefä, cevr
azdı: ˚aväy
äzer: od, ateş
azıø: kifäf, zäd, tùşe
azmùde: ´ınanmış madde
úa´ä: minseõe çomaø, sopa, değnek
úa´äbe: insan topluluğu
úa´abe: sièir
úa´f: ekin çöpü, rey≈än yapra˚ ı
úa´ìb: øatı

úa´r: fur´at, zamän
úa´r: ikindi, zamän
úa°ır olur: yeõüdü
úa°ız øoøusı: nekhet
úa≠ä: rifd, vergi
úa≠ä≠: iri arslan, şìr-i jiyän
úa≠şän: ®amõan, susuzluk
úa≠û: raõûf, esirgeyici
úa◊: ı´ırmaø
úa◊◊: ı´ırma°, gezìden, úu◊ä◊
úa◊ud: bäzù, pazu
úabd: kul
úabe§iş: bäziy-i ≈äye
úabeş: 1) bì-hùde, boşuna, gereksiz 2) luıb, lehv, oyun
úâbir: geçen
úacebä: äyä
úacel: ivmek
úacìf: arıø, zayıf
úacùl: evici, acele eden
úacùz: øarı
úadävet: ba°◊ä, düşmanlık, şenúan, bu°z, düşmenlik
úades: mercimek
úâdet: resm, äyìn
úâdetulläh: Allah'ın adaleti, işi
úâdil: dädär
úadl idici: däd-ger
úadl itmek: däd kerden, iøsä≠
úadl: däd
úadù: ´äniyy, şemätet, düşman
úadv: yelmek
úafìfe Δatun: meyde mestùre olan
úafşel: tenbel, kenìr
úafveyle: der-güŸer
úahd: mev§ıø, mì§äø
úahd: mì§äø, peymän, yemin, söz verme
úahdini bozan kişi: zinhär-Δ¥är
úahdüèi bozma: meşev peymän şiken
úakılsız: nişäf
úaksine: bäz-gùne
úalä: üzre
úalä-häŸä: bunun üzerine, bunun gibi
úalaø: uyuşmuş øan
úalef: ≈ayvan yiyecek nesne
úalefzär: otlu yer
úalem: 1) bayrak 2) øavd, ≠a°, dağ
úalen: äşikär, açık
úaleøa: sülük
úalìl: ´ayrı, hasta
úalìm: ilim sahibi
úalimtu: ben bildim
úaliyy: seyyid, refìú, ulu
úalläm: ilim sahibi, bilen
úâm: sene, yıl
úamäre: øavu°, gülù-teh
úamìø: deriè
úanä´ır: çär-bä°, äΔşìcän
úanber: şäh-bùy
úâne: øasıø, zihär
úanet: meşaøøate düşmek, günah, zinä
úanìd: øä°ì az°un, azgın
úankebùt: örümcek
úanøä øuşı: sì-mur°
úaøab: ardı sıra, derhal
úaøab: ökçe
úaøabe: yoøuş
úaød-ı nikä≈: nikah sözleşmesi
úâøıbet: son
úâøıbet: úuøbä, son
úâõl: köle
úaøìm: do°urmaz
úaøìø: değerli bir taş
úaøl: Δıred, mür°-ı dil, hùş
úaøl: nuhye, lüb, akıllar
úaølı ≠a°ılmış: äşüfte, ≈ayrän
úaølı noøsän: seräsìm, ma°z-pùsìde
úaølını şaşıran: Δìre şud
úaøreb: 1) gejdüm 2) akrep burcu
úâr itmek: ≈amiyyet, nekf, istinkäf
úâr: neng, ayıp, utanma, şeyn
úar´a: mi◊mär, meydän
úarä: ova
úara® metäú, øumäş

úarab: zengì
úaraba: gerdùne
úarbede: üştülüm
ûärı◊: ruΔsär, ruΔ, yaèaø
úarì◊: yünlü
ûäriyet: sipenc, müsäfir
úarş: gerzmän
úarúar: dağ servisi, dikenli ardıç ağacı mecazen, güzeldeki boy bos
úaşä: akşam yemeği
úasced: altun
úasel: bal
úaşì: gündüz sonu
ûäşıø: germdär
ûäşıøan: aşıklar
úasìr: güç
úasìr: mùze, gil
úasìr: zor, güç
úaşìre: øabìle, dùdmän
úasker: çeri
ûäşø: dòstär, dòstdär
ûäşùra aşı: heft däne, aşûre
úatebe: äsitän
úatìø: øadìm, eski
úavän: mu˚ä◊ıb, muΔälif, úavän, orta yaşlu
úavd: geri gelme, dönme, lehine veya aleyhine dönme
úavn: yardım
úavret: zen
úavreti çoø olan: çär-Δäye
úavretsiz er: eyim
úayän: hüveydä
úayb arayıcı: Δurde-gìr
úayb: bäz-gùne-pòstìn, münasebetsizlik
úaŸb: furät, tatlı
úaŸel: melämet
úayn: göz
úaynek: gözlüg
úayş: yeme, içme, zevk, safa
úayyär: hilekar, dolandırıcı
úazìz: ulu
úazm-i sefer eylemiş: raΔt-beste

-B-

bä: ile
ba´al: ´o˚an
ba´ar: göz
ba´ìr: bìnä, gören, metinde Allah'ın görme sıfatı
ba´ma˚: behälìden, devs
ba˚: bend, bağ, kayd
bä˚: pälìz
ba˚◊ä: úadävet, düşmanlık
bä˚a: øulaç
ba˚al: øa≠r, øoltuø
bä˚cı: rezbän, nä≠ür
ba˚çe: pälìz, rav◊a
ba˚çeler: cennät
ba˚ırsaø: rùde
ba˚ışlayıcı: baΔşende
ba˚lama: mebend
ba˚landı: bendìd, bebest
ba˚lanmaø: beste
ba˚lu demür: lenger
ba˚lu: beste
ba˚rı çäk olan: sìne-ber-≠äø
ba˚tete: fücõete, nä-gihän, ansızın
baΔnùne: şimşeg
baΔşende: ba˚ışlayıcı
baΔşiş: nedä
bäΔten: oynarken yutulmaø, oyunda yenilmek
bäΔter: gün batdu˚ı yir
bäΔter: ma˚rib
baΔt-ı dendän-ı Δäy: meΔùs baΔt
baΔt-ı zişt: bed-pertev
baΔye: dikiş, nigende

ba≈: 1) deniz 2) aruz vezinlerinin bölümleri
ba≈çe: badìøa, bustän, duvarı olan bahçe
ba≈r-ı väfir: aruz bahrlarından biri
ba≠: øaz
ba≠∆: øärpùz ve øavun
ba≠anõ: äfil
ba≠ar: ivmek, sevinmek
bä≠l: mehcùr, yäve
ba≠man: menn, bir nevi ölçek
ba≠na: øarın
bä-äverd: iúti Ÿär itdi
bäb: øapu
baba: peder
babìre: kulağı yarık deve
babnev: yıldırım
babuc: pä-bùş
bäbü'l-ebväb: şirvan civarındaki derbent
baca: mùrì
bäd be-dest: eli boş
bäd bìzen: bäd-zen, yelpäze
bäd: yel
bädam: levz, badem
bädbän: yelken
bäd-bän: yelken
bäd-bìz: bäd-zen, yelpäze, bäd-ı bìzen
bäde: du∆t-ı rez, du∆ter-i rez, bint-i úneb, mey, mül, şaräb, süci, kadeh
bäde-i ´äø: rahìø, duru ve kokulu şarap
bäd-ı herze: kim a´lı yoø vaúd
bädiye: ´abrä
bäd-kend: øaşa˚ı debe
bäd-ser: ma˚rùr
bäd-zen: yelpäze, bäd-ı bìzen, bäd-bìz
baèa virdi: mìdäd bemen
baèa: merä
bäften: ≠øøımaø
bäften: örmek
bahä: değer
bahä: şücäú, mübäriz
bahadır: güçlü, tüvänä
bahädırlar: eb≠äl, kahramanlar
bahär: rabìú
bahçeler: riyä◊
bäk: hiräs, ters
bäkänìden: øorøutma˚, terhìb
bäkire: dùşìze
bäl: boyun
bal: engebìn, şehd
bäl: kanat, kend, perr
bal≠a: teber
bälä: bùy, ∆uy, yüce
bälä-pùş: üste giyilen
bäläter: yuøarlı˚
balçıø: ∆aläb, gil
balıø a˚ı: şest
balıø: mähì, bùt, nùn
bälìden: büyümek, uzamaø, nüşv ü nemä bulmaø
bälìn: ya´dıø
bäliş: näz, yüz ya´dı˚ı
bäliväsa: ıplig, ∆ay≠
bäm: ≠aè, seber:
bämgäh: vaøt-i seber
bä-näm-ı ∆udä: Taèrı adı ile, bismilläh
bäng: ses
bäng-i nemäz: ezän
bänù: øadın
baø: biniger, un◊ur
baøan: näÐr
baøar: ´ı˚ır, öküz
baøarum: men nigerem
baøır: mis, nubäs
bäøì: sonu olmayan Allah
bääs: çok ihtiyaçlı kimse
baølavä: tefşire
baømaø: nigerìden, nigäh
bär däde: dìvan eylemiş
bär: a˚ac bä´ılı, meyve, ber, mìve
bär-∆urd: bozılup ma˚lùb olmak
bärän: midrär, ma≠ar, yağmur
bäränì: ya˚murluø
bäräver: inamaø
bärdän: øab øacaø

bardaø: bülbüle, kùze
bäred: ya˚ar
bärendegì: bendegì, øullıø, øäy
bä-reng: renkli
bäreng: turunc
bärgäh: otaø
bärıø: fürùzende, parlayıcı
barışmaø: ´ulb, äştì
bärì: yaratan, yaratıcı
bärìba: dün gice
bärìk: ince
bär-keş: yük çekici
bärù: sùr, kale duvarı
bas≠ yayma, serme, açma, genişletme, açma
bäsir: turuş-rù, ekşi yüzlü
bäsùr: teşennüc olmış
baş a˚rısı: derd-i ser
baş egmek: istikänet
baş göstermiş: ser-zede, uç vermiş, çıkmış
baş parmaø: ibhäm
baş: häme, rìş, ser
başaø: Δùşe
başbu˚: ser-gerde
bäşe: atmaca
bäşed dimä˚et: ´ä˚ olasın
bäşed: ola
başı ≠azlaø: da˚-ser
başı açıø: ser-bäz
başı aşa˚a: ser-nigùn
başı dönmiş: ser-geşte
bäşìden: şuden, olmaø
başmaø: kefş
bäúı øol, bäzù
baûØ: 1) bir şeyin küçük kısmı, parçası 2) birkaç, bir miktar
baû§: irsäl, nesne göndürmek
baúde: sonra
bäûı§: sebep
baûıd: uzak
baıl: er, erkek
baû◊a: sivri siècek
bäver: inanmaø
bä-verìden: inanmaø
bay: tüvanger, zengin
bäyed: gerek
bäyeste: läzım
bayøuş: Δunc, bùm
bayrak çeken: räyet-keşän
bayräm: çeşn
bäz: 1) ≠o˚an, 2) øulac, 3) yine
bä-zäc: øarı
bä-zeng-i ˚uläm: kùh-ı delläl
bäz-gùne: ters, úaksine
bäz-gùne-pòstìn: münasebetsizlik, úayb
bäzı˚: doğan
bäzì: oyun
bäzìçe: oyuncaø
bäzìçe-i zengì: mü¬bik, güldüren, güldürücü
bäzìden: oynamaø
bäzì-ger: köçek ki oynayan, raøøä´
bäziy-i bäye: úabe§iş
bäzù: øol
bäzù: øol, bäú, pazu, úa◊ud
be˚al: øoltuø
be-Δùn: be-Δùr, zabmet ü derdi olan
be≠ar: sevinmek
bebek: merdüm, muøle
be-best: ba˚landı, bendìd
be-bìn ez-dùr: uzaødan gör
be-bìn: gör
be-cä: vergi
be-cäy-ı ù: anuè baøøında
beççe: yavrı
beççe-bäz: ibnegänì, ˚uläm-päre
bed söylemek: negùhìden, kötü söylemek
bed: kötü
bed-Δùy: serkeş, i≠áúatsiz, kötü huylu
bedä: ßähir oldu
bed-a´l olan: hindù-zäde
bed-ä˚äz: Δuysuz, sözi boş
bed-aΔter: u˚ursuz
beden: cesed, cirm, cism, cü§§e, ten

bed-endìş: based idici
bed-endìş: basùd, haset edici, kötü düşünceli
bed-fùz: pùz, a˚ız
bed-meniş: fenä Δuylu, cinûä®
bed-mest: edebsizlik iden ser-Δoş
bed-øumär: imtizäcı bed olan
bed-pertev: baΔtı zişt
bedr: ay
bedreøa: øulavuz, reh-nümä, reh-ber, sürä˚
bedrùd kerd: vedä itdi
bed-sirişt: kötü huylu
beè: Δäl
beèdeş: hem-tä
beèiz: beşere
beèzemek: mänend, mi§l
beèzer: mì-mäned
beg: mìr
begenmek: pesendìden
begşùd: açdı
be-gùş: øul, Δalø anlamında
begŸer ez-men: øo beni bälime
beh: ayva
behälìden: ba´ma˚, devs
behcet: na¬ret, güzellik
be-hem: birbirine yanaşmış olan, toplu, bir arada, kamu, halk
behìc: gökcek, güzel
behìme: øavar
behişt: cennet, uçmaø
behle: laúnet
behme: saΔle, øuzı
behmen: orta øış ayı
behräm: mirriΔ yıldızının adı
behre: 1) na´ìb 2) ulu
behredär: pay almış, faydalanmış
behr-i än: anıèiçün
be-käm: murädа iren kimse
bekci: perväk, bares
bekeş: çek
bekke: mekke
bekmez: dibs, pekmez, dùş-äb, yelipuş
beksimed: käk
bel: miyän
belä: belvay
belbäl: øasa, bemeng
beldenüè mümtäzı: şehr ü gülì
beleè: girìve
belì: evet
belì˚: bela˚atlı
belli˚: eriş
bellü: hüveydä
belme: ´aøaluè pek øabası, hillùfe
belme-rìş: ´aøalı øaba
belürdi: ba´ba´a
belürsiz: nä-bedìd
belvay: belä
bemeng: øasa, belbäl
bemiyän: ortaya
ben aèladum: der-yäftem
ben bildim: úalimtu
ben buldum: vecedtu
ben: ene, men
benä-gùş: øulaø dibi
be-näm: adıyla
be-näm: şöhret ü şänı eyü olan
bend: ba˚, bağ, ber, şed, ve§äø
bende: köle, øırnaø, kenìzek, øul, ˚uläm, riøø
bendegì: øullıø, øäy, bärendegì
bendìd: ba˚landı, bebest
benek: ma´lıø
beni øo: Ÿernì
bennä: ince yol
beøä: Δuld, deväm, var øalmaø
beõs: hìcä, kär-zär, barb, cenk
ber lebeş engüşt-zen: a˚zın ara
ber: 1) bend 2) gögs 3) toprak, yer yüzü 4) yemiş
berΔ: kerΔ, biraz
ber-Δäst: øalødı
ber-Δìz: øalø
ber-Δuruş kälä nihäd: baddini bildirdi

ber≠ala: börk
beräb: zeväl, ayrılmak
ber-ä-ber olmaz : yeksän nebäşed
ber-ä-ber: buved yeksùn
ber-bäd best: müşkil işleri yapdı
ber-beste: cemädät, nemäsı olmayan
ber-but: iølı˚, øopuz
ber-ceste: iyü mı´räú
bercìş: müşterì yıldızının adı
berçe: øal˚ı
ber-çìde: dirilüp divşirilen, çìde
berd: ´o˚uø
ber-där: salbedilmiş, asılmış
berdäşten: götürmek
berde: 1) øaravaş 2) kul
bere: øuzu
*bered: ≠*olu
berehmen: papäs
berest: Δalä´ oldı
berf: yaΔçe, øar
berg: yapra˚
ber-girift: øabùl itidi
ber-güŸär: anılmak üzere verilen armağan
bergüzär: øo
ber-güzìde: seçilmiş
berì: ´ıç-
berişt: egirdi
berk: metìn, mubkem, sağlam
berkenden: koparmak
ber-kes: maúâŸAllah
ber-me˚äz: fe˚yäz, şerbetlik, baΔşiş diyü şäkirdüè eline virilen
berø: şimşeg, dıraΔş
ber-øarär: pä-feşerd
ber-pä kuned: lu≠fıla ibyä ider
berr: kara, toprak
berräø: täbän, parlak
ber-rüste: yire döşenmiş sebze
ber-sereş beyÞa şikest: rüsvä oldı
bert: bert, ´açaø
be-rùzä ù nişest: o bäle geldi
berü: ìn-sù
ber-zede: munta®r
berz-ger: ekinci
bes eyle: pes
bes: yeter, Δayli, yitişür
bes≠at: faÞìlet
besä: niçe, biesì
besän: mi§lì
besìc: 1) yara˚ 2) yola úazm itmek
besleme úavret maøùlesi: pireste, hizmetçi kadın
beslemek: perveriş
besleyici: perverdigär
beste: ba˚lanmaø
bestù: küpecik
beş yüz: pän´ad
beş: Δams, penc
beşäret-gùne: müjdeleyen
beşere: beèiz, derinin dış yüzü
beşik: gehväre
beşìr: müjde-ber, müjdeleyen
beşkenc: bilek
be-şükùn: işini görmege pek saúy iden ädem
bevl: idrar, şäşä
bevş: ke§ret, cemú
*beyäÞ iyü şeker: ≠*aber-zed
beyäÞ kä˚ıd: øırs
beyäbän: çöl
beyän: anlatma, açık söyleme
be-yär ìn-cä: getür bunda
beyät: gice
beŸl: bol, çok
beyn: 1) firøat, ayrılık 2) ma˚z, beyin
beyt: 1) ev 2) aynı aruz ölçüsüyle yazılmış iki mısra
beyú: satma, satış, satın alma, satılma
beyyin: mübeyyin, müstebìn, rùşen, açıø
bez: düjbiye
beza˚: ´u bendi
beze: cürm, günäh
bezek: äräyiş, zìver, ferih, zìnet, bilye, süs
bezenmek: arästen

bezir: ekin, kişt
bezm: meclis
bezrger: ekinci, barrä§
bıçaø: kärd, sikkìne
bıçøı: erre
bıèar: çeşme
bıldır: pär, geçen yıl
bın´ır: vus≠á, parmaø
bıra˚alım: tùzìm, küsterim
bıraønaø: efkenden
bıyı˚: bürùt
bì äb şud: Δacìl oldı
bì badd: sınırsız, sonsuz
bì-˚äye: gayesiz, amaçsız
bi˚urrìden: mekìden, ièrenmeø
bi˚ye: dilek
bìΔ: gök
bìΔ: kök
bi-Δ¥an: oøu
biΔand: gül
biΔär: øaşı
biΔır: al
bìΔte: elenmiş nesne
bìΔten: elemek
bi≈är: "ba≈r"ın çoğulu; denizler
bì-äb: ´usuz
bì-badd: sınırsız
bì-bayä: şùΔ-çeşm, edepsiz
bibür: kes
bicişk: ≠abìb, bizişk
biç: bider
biçer: otla
bì-çùn: na®ri, mi§äli yoø
bìd: sögüd
bì-däd: ®ulm
bidän: bil
bì-där şuden: uyøudan uyanma˚, ìøä®
bidär: isräúivmek
bì-där: uyanıø
bì-där-ma˚z: reşìd oldı
bi-deh: vir
bider: biç
bì-dest: elsiz
bidest: øarış
bì-dester: kund, segläb, segäbì, kör, keskin olmayan
bidú: bidúat, yeèi iş
bidúat: bidú, yeèi iş
biè: hezär
bì-enbäz: ortağı olmayan
biesì: niçe, besä
bì-gäne: yad
bigerdìden: dönmek
bigìr: ≠út
bigiriΔten: øaçmaø
bigişt: ekdi
bigrìΔt: øaçdı
bigrift: ≠ıtdı
bigrìz: øaç
bigù: söyle
bi-gùş: çalış
bì-gümän: günahsız, hatasız
bì-gümän: şüphesiz
bih ez-ìn: bundan iyü
bih: 1) ayva 2) eyü, yeg
bih-bùdì: iyülük ´a˚lıø, ten-dürüstì
bì-hemäl: eşsiz, bezeri olmayan
bì-hemtä: benzeri olmayan, øalìl
bihil: øo, bırak
bihräş: øu´
bihterìn: pek iyü
bì-hùde söz söylemek: hezl, jäj-Δäy
bì-hùde söz: güzäf
bì-hùde: úbe§, boşuna, gereksiz
bì-hùş: ogi gitmiş
bikär: ek
biken: øopar
bikeş: çek
bì-kìne: göèülde gizlü úadävet olmayan
bikr øız: dùşìze, bakire
biküşä: aç
bil: 1) miyän, bel 2) bidän
bila˚zed: sürçe, ≠ayìne, Δaber, peyäm
bildirmek: işúär

bilegü ≠aşı: fesäne
bilek: beşkenc, kùú, rus˚a, säúd
bilezik: dest-i ebrencen
bilgi: fisän
bilici kimse: dänende, dänä
bilir: yedrì
biliş: äşinä, tanıdık
bilmek: bikm, şuûr
bilmezler: nemì-dänend
bilmiş idüm: dänistemì
bìm: øorøu
bimä: ne ile
bì-mär: Δaste, sayru
bì-mäye: cähil, müflis, Δäne-Δaräb
bì-mecäl: güçsüz, mecalsiz
bimenkìden: øaøuyup du≠uldanmaø
bì-meze: ≠atsız
bì-miŞl: benzersiz
bìnä: ba´ìr, gören
bìnä: gören
bì-naÐr: eşşiz, benzeri olmayan, tenzùy, tensùΔ, benzersiz
binä-däzär: däz, miúmär
binälìden: ièildemek
binäz: näzlan
binek bayvänı: sütùr
bìnend märä: bizi görürler
bì-nevä: na´ìbi olmayan bì-çäre
binger: baø
bìnì: burun
biniger: baø
bì-nihäye: sonsuz
binişìn: otur
binmä: göster
binmiş: süvär
bint-i úneb: duΔt-ı rez, duΔter-i rez, bäde
binùş: iç
bì-øarär: kararsız
biõse: yavuz
bì-päk olan: Δod-ser
bì-päyän: sınırsız, sonsuz
bir bir gözemek: refüv
bir biri ardınca: pey-der-pey
bir birine küfv olanlar: nìk ü kem, hem-ser-i ≠ávùs, ≠ávùsest
bir eşi yoø: bì-hemtä
bir işde artıølıø: fire
bir işin bitmemesi: ´ùret nebest
bir işin yapılması: äb ämed be-kär
bir nevúe øab: øıf
bir øarış: yek vize
bir: yek
biräder: øardaş, däder
biräder-zäde: efder, erkek kardeş oğlu
birbirine räst gelmek: dù-çihär, dù-çär
birden ìläc eylemek: ˚arø-ı perrän
birev: git
birhìd: øurtuldı
biri birine ≠olaşmış: pìç-a-pìç
birìz: dök
birlemek: tevbìd
birùn: dışarı çık, øaşra
biryän aşı: gùdäb
bisä: çoø
bisä≠ döşeme, mendiş
bisäy: ez
bisäz: eyle
bìse: ala
bì-ser ü pä: perìşän-bäl olan
bismil: bo˚azlanmış
bismilläh: Taèrı adı ile, bä-näm-ı Δudä
bist: yigirmi
bistän: al
bister: döşek
bisùz: yaø
bisyär meΔòr: çoø yime
bisyär: çoø
bìş: artuø
bişäş: işe-
bìşe: meşeyistän, meşelik
bişermìden: utanmaø
bişì: läleng
bişkenì: øırarsın
bişnäs tu: sen aèla

bişnev: dièle
bişumär: ´ay
bì-şumär: ´ayısız
bişüv: yu
bit: süpüş, øamle
bì-täb: øuvveti øalmayan
bì-taÍlìm: ilme çalışmadan
bitäz: segirt
biti: näme, yazı
bitmek: nebt, rùyìden
biträş: yon
biûäã zinä
bì-úyäl: serserì, Δäne-be-dùş
bìve: ≠ul
bì-vefä: yärän-fürùş
bìver: on biè
biyä: gel
biyämuz: ögren
biyäşäm: ye
biyefrùz: yaø
biyefşän: ´aç-
biz: 1) direfş, bez 2) nä, naΔnu
bìz: kir, päs
bizen: ur-
bì-zer: cimri
bizer: kerΔ, berΔ
bizi görürler: bìnend märä
bizi øurtar: ecirnä
bizişk: ≠abìb, bicişk
bo˚az: bançere, gülù
bo˚azda duran: ˚u´´a
bo˚azlanmış: bismil, meŸbùb
bò˚ca: bù˚
bo˚maø: Δafa gerden
bol: fürävän
bollu˚: feräÍì
boncuø: mühre, veläzene
borc: väm
borcuè öde: vämet güzär
borç: deyn
bostän: firdevs, bahçe
boş sürinen: hìç-käre
boş: häviye, tehì
boy: øadd
boya: fäm, ´ıb˚
boyamaø: fened
boynuz: şäΔ
boyun: bäl, cìd, gerden, úunuø
boyunduru˚: yu˚
boz at: Δınk
boz˚unluø: käl
bozca aşı: mastabä
bozılup ma˚lùb olmak: bär-Δurd
bozmaø: taΔmìn
bozulmuş: mütebber
bozulup eskimek: fersùden
bögreg: gürde, öyken
bögrülce: lùbiyä
bögür: Δä´ıra, keşb
bölük ´aç: gìsù
bölük: gürùh, nefìr, şiúyaú, firaø
bön kimse: abmaø, kälìve
börk: ber≠ala
böyle: çunìn
bu aèa beèzer: ìn u bär pehlù zened
bu anlaruè: ìnşän
bu devrän: Δ¥äb-gäh-ı ˚ùl, dünya hayatı
bu gice: imşeb
bu gün: imrùz
bu yıl: imsäl
bu: in
bù: koku
bù˚: bò˚ca
bu˚anc: çörek otı
bu˚day: bın≠a, bürr, fùm, gendüm
bu˚z: şenúan, úadävet, düşmenlık
buΔl: mara◊ marì◊, Δaste, hasta
buΔùr: tütsü
buΔùrdän: mihräs, haven, micmer
bubùr: “bahr”ın çoğulu; denizler
buca˚: günc, gùşe, pey˚ùle
bùd: 1) idi, 2) varlık
budaø øırmaø: Δav
budaø: şäΔ, fäΔ, şuúbe

bùde: olmış
bùden: olma˚
buèalmaø: ◊urr
bugün: imrùz
bul˚ur şùrbası: bamre
bulanıø: kedir, tìre
bulanmaø: tìre şuden
bulaşmış nesne: älùde
bulaşmış: älùden
bulmaø: yäften
bulut: ˚amäme, ebr, mì˚, pìl-i ab-keş, sebäbe
bùm: bay˚ùş
bunamış: bavøal, fertùt
buncılayın: zìnsän
bunda götür: ìncä biyär
bundan iyü: bih ez-ìn
bunlar: ìşän
buøalemùn: naøş-ı elvän
bùr: fıstıøì renk bìr yataødur
bur˚u: iskene
burc: 1) kale, hisar çıkıntısı 2) yuvarlak bina 3) güneşin
burc-ı bùt: balık burcu
burdı: levå, burdu
bùriyä: ba´ìr, hasır
burun: bìnì
burunduruk: mehärì
bùs: öpüş
bùsìden: öpmek
bustän: badìøa, baøça, duvarı olan bahçe, pälìz
butra˚: dùje
buğşira: açmaø, çıøarmaø
buúd: emed, nihäyet, sınır, son
buved yeksùn: ber-ä-ber
bùy: 1) bälä, Δuy 2) øoøu
buyruø ≠ut: fermän-ber
buyur: fermä
buyurmaø: fermùden
buyurulmış: fermùde
buz: yaΔ
buza˚ı: úcle
bübäz: oyna
bübür: kes
bügüzer: geç
bükä: a˚lamak
bükilen: pìçìde
büklüm: çìn, şiken, şikenc, pìç, ≠olaşıø
bükmek: täften
büksüste: üzülmüş
bükùp dök: çeç ü çäş
bükülmek: sigìzìden
bülbül: zend-bän, zende-Δ¥än
bülbüle: bardaø
büle˚ä: beliğ söz söyleyenler
bülend: şämiΔ, uzun, yüce, yüksek
bün-läd: dìväruè dibi
bünùş: iç
bünyùş: eşit
büpìc: ´ar
büpùş: gey, giy
bü-pùşän: giydür
bürd: teõΔìr
bürd-bär: yavaş kişi
bürìde: kesilmiş
bürìden: kesme
bürìn: gerc, dilim
bürr: bın≠a, fùm, bu˚day
bürùt: bıyı˚
bürut: bıyıø
bürünmek: tezemmül
büsùden: sürmek
büşrä: müjde
büt: øapılan ´ùret-i mecùs
büte ≠apıcı: büt-perest
büt-perest: büte ≠apıcı
bütün: dürüst
büverzìden: özenmek
büyùt: odalar
büyük ≠aş: ´aΔre
büyük baba: niyä
büyük döşek: şädırvän
büyük gözlü kişi: aúyun

büyük kadeh: tüfä˚
büyük käse: cefne
büyük øadeb: peymäne
büyük yılan: £üübän, ejder
büyük: büzürg, ulu, kebz, lümtür
büyümek: bälìden
büz: keçi
büz-˚äle: o˚ la˚
büzürg: büyük, ulu
büzürg: ulu
büzürgän: cumhùr, halk
büzürgì: ulu, büyük

-C-

ca≈d: inkär
ca≈ìm: ateş
cäşimìn: ≈ämidìn, mevtä, ölüler
cäb-e-lùs: el etek öpmek, yal≠aølanmaø
cädil: çekiş
cäf: rùsbìye, celeb, kötü kadın
cäh: man´ıb, makam
cähid: dürüş
cähil: bilmeyen, müflis, bì-mäye, Δäne-Δaräb, nädän, müräyì
cäm: piyäle, süciye bäde vü mül, kadeh
cäme ≈¥äb: döşek
*cäme: ≠*on, şevbe, eşväb, elbise
cäme-i mùyì: mù-bìne, kürk
cä-mekän: geçici yer
cämrä ber-seng-zen: tevbe eyle
cän artıran: cän-fezän
cän revän: merg, ölüm
cän: muhca
cänän: maúşùø
can-feząy: can katan
cänib: şa≠, yön, taraf
cäñz: läñø, revä
cär: øomşu
cärì: "cereyän"dan akan; yürüyen
cäriye: kenìz
caväb: päsuΔ
cävìd: cävidänì, ebedì, däñm
cävidänì: cävìd, ebedì, däñm
cävüdän: Δälid, muΔalled, sürekli, ebedi
cäy: mekän, yer
cäy-gìr: yerleşmiş
cäy-girìz: øaçacaø yir
cäy-ı gürìz: øaçacaø yir
cäy-ı penäh: ´ı˚ ınacaø yir
cäzù: si≈r idici
cebbär: "cebr"den; 1) cebr edici, zorlayıcı, zorba 2) kuvvet ve kudret sahibi
cebe: zırΔ
cebhe: alın
cebìnän: alnın iki tarafı
cebr idici: zùr-kär
ced: ululuø
cedb: øıtlıø
cedeş: kabir, merøad, gùr
cedel: ˚av˚ä, kavga
cedìd: 1) yeni 2) aruz bahrlarından biri
cedìr: Δarì, sezävär, läyıø
cedvä: nedä baΔşiş
cedy: 1) oğlak 2) oğlak burcu
cefä: ázär, cevr
cefìf: øurı
cefne: büyük käse
cefte: egilüp dolaşmış
cehälet: nä-dänì
cehd: çalışma, çok uğraşma
cehennem: ≈u≠ame, dùzaΔ
cehl: cahillik, cehalet
cehli úayän olan: enäyì
celä: vatandan äväre olmaø, ayrı düşmek
celäl: ululuø

celd: çäpik, çäläk, yiğit, kahraman
celeb: rùsbìye, cäf, kötü kadın
celì: "cilä"dan; rùşen, täbän, parlak
celìl: "celäl"den; büyük, ulu
cemädät: ber-beste, nemäsı olmayan
cemäl: yüz güzelliği
cemaúat: cibil, topluluk
cemel: ibil, deve
cemìú øä≠be käffe cümle, gösgötüri, bütün, hep
cemm: çoø
cemre: göz
cemúolma: ferä, ämeden
cemú bevş, ke§ret
cemú çoğul
cenä≈: øanad
cenän: gönül, revú, Δaled, fuœad, revú, ◊amìr
ceng itme: sitìzìden, temä®, neberd
cenì: øu≠ùf, meyve
cenk: ´avaş, beõs, hìcä, ≈arb, pür-Δäş, rezm, kärzär
cennät: ba˚ çeler
cennet çesmesi: tesnìm
cennet: Δuld, behişt, mìnù, uçmaø
ceräd: çekirge
cerb: ya˚ lu nesne
ceres: çaè, çaè, derä
cerìd: cesùr, göèüllü kişi
cerrär: dilenci
cesed: cirm, cism, cü§§e, beden
cest: ´ıçradı
ceste-gìr: úarsız cerrär, arsız dilenci
cesten: 1) ´ıçramaø 2) øaçmaø 3) Δalä´ olmaø
cesùr: cerìd, göèüllü kişi
ceşn: bayräm
cev: arpa
ceväb iden: mu≈ävir, cevap veren
cevähir: "cevher"in çoğulu; cevherler, değerli süs taşları
cevän-merd: seΔì ädem, cömert adam
ceväz: caiz olma, izin müsaade
cevelängäh: dönüp dolaşılan yer, dolaşma yeri
cevr: äzär, cefä
cevşen: zırıh
cevzäœ ikizler burcu semanın kuzey yarım küresinde görünen iki parlak yıldız
ceyş: cünd, ketìbe, asker
ceyyid: ´afiyy, naøì, päk, iyi
cezä: úuøbä
cıva: jìve, sìm-äb
cibil: cemaúat, topluluk
cibille: yaratılışa ait özellikler, Δiløat
cibrìl-i emìn: Ÿù-mirre, cebrail
cìd: boyun
cidär: sùr, dìvär, duvar
cifän: "cefne"nin çoğulu; büyük kaseler
cihäd: ˚azä
cihän peymä: dünyäyı gezen
cihän: gìtì
cihändär: cihanı, dünyayı tutan hükümdar, padişah
cihet: yön
cilbäb: gömlek,rì≠a
cild: deri
cimäúitmeg: gäden, irfä§
cimäúu iΔtilä≠itdi: pä-girift
cimäú kän
cimri: bì-zer
cin ≠utan: säye-zeden
cin: ehremen
cinän: cennetler
cinbestere: ebrù-ken
cine: perì
cinûœ bed-meniş, fenä Δuylu
cirm: cesed, cism, cü§§e, beden
cirv: enük, enik
cism: cesed, cirm, cism, cü§§e, beden
cisr: köprü
civän: genç
cùd: el açıklığı, cömertlik, iΔsän 2) ûörf
cuhhäl: "cehl"den; cahiller

culha: päy-bäf
cumhùr: büzürgän, halk
cùn-mände: ´oèradan bì-mäl olan
cùşìd: øaynadı
cùy: ırma˚
cùyän: aøıcı
cùy-bär: ırmaø
cùy-ı şìr: ol ´u ki aømış bir zamän şìrìn içün
cüşşe: cesed, cirm, cism, beden
cüşüv: diz üstüne çökmek
cübbe-i Δurşìd ü mäh: gice gündüz
cühelä: cahiller
cüll: çul
cümle: cemìú, øä≠be, käffe, gösgötüri, bütün, hep
cümlesi: hemegì, hepsi
cümlesinüè sözi bir: yek-zebän, sözleşmiş kişiler
cünb: yan
cünbìden: nebäŸ, øımıldanma˚
cünbiş: ≈areket
cünd: ketìbe, çerì, asker
cünne: øalkän
cünùn: suúur, lemem, deli, aklını yitirmiş
cürm: beze, günäh
cüst ü cùy: cüst-cù, araştırma, arama
cüvän: yigit
cüz: 1) parça 2) aruz tefúlesi

-Ç-

ça˚: vaøt
ça˚ıldu: ≠an≠ana, çäy äväzı
ça˚rışmaø: tenädì
ça˚z: içi çirklü çıban
ça˚z: veza˚, ˚ùk, øurba˚a
çadır: Δayme, çere
çaè: ceres, derä, çan
çäh: øuyı
çäh-ı naΔşeb: içinde ay görülmiş bir øuyu
çäh-vìz: øuyucı
çäk olan: vähiye, yırtılmış
çäk: yırtıø
çäker: øul, köle
çal˚u: säz
çäläk: celd, çäpik, yiğit, kahraman
çalış: bi-gùş
çaløoyın: sitän
çam a˚acı: gìj, tùn-ı gülΔan
çamur: gil
çanaø yalayıcı: käse-lìs
çanaø: käse, øa´ú
çaøal: şe˚äl
çaøıl: seng-läΔ
çaømaø: øäv, zene
çäpik: celd, çäläk, yiğit, kahraman
çär: dört, çehär
çär-Δäye: úavreti çoø olan
çarΔ-ı gerdùn: gök
çarΔ-ı seyyär: hareket eden gök yüzü
çarΔ-ı Ÿerrìn-käse: äsmän, gök yüzü
çär-bä˚: ı´fehän şehrindeki zänìde-rùd suyu yanında güzel bir bahçe
çär-bä˚: úanä´ır
çarda˚: varväre, eyvän
çarıø: şemem, aşem, ränìn
çär-mìΔ: täz-Δìr, fiú-i Δäm, bir erkeğin diğer bir erkekle birleşme şekli
çarşaf: çär-şeb, çarşaf
çaru˚: şemem
çärùb: süpürge
çär-yek: dördde bir
çäsär: kayser, çar
çäşt: øuşlu˚
çäşte: kuşluk vakti yenen yemek
çavuş: siyeh-pùş
çay: nehir, ırmak
çäy: rùd

çayır: mer˚
çaylaø: galìväj, za˚an, mùşΔ¥är
çe mìgùyì: ne söylersen
çeç ü çäş: bükùp dök
çeèe altı: ˚ab˚ab
çehìden: øalømaø
çehre: ´ùret, peyker
çek: bikeş
çekdi: keşìd
çekdüm emek: dest päy-ı Δod-zedem
çekici: keşende
çekiç: Δäyisk
çekìden: ≠amlamaø
çekirge: ceräd, melaΔ
çekiş: cädil
çekişmek: teşäcür
çekme: mekeş
çemän: ´alınıcı, Δırämän
çemänìden: ´alınmaø, Δırämìden, çemìden
çemìden: ´alınmaø, Δırämìden, çemänìden
çemìn: sidig, poΔa, kümìz
çemş: at cinsi olabilir
çenärı: kedùyı, bir birine uymaz nesneler
çend: ´ayısı øaç
çend: niçe
çeng: çìz, çola˚, pençe
çeng-lùk: eli aya˚ı egri olan
çep-däden: yan virüp ´avma˚
çepel: raΔc, feraΔc, çirkin
çep-endäz: işi ters olan
çer˚and: øolu mùmbär, revenc
çera˚: çaøır, lamba, mum, kandil, şemú-i ìzän, mi´bä≈, yanmış fitìl, çıra
çerägäh: otla˚
çerb-zebän: øatlu dilli, şìrìn-gù
çerçi: pìle-ver
çere: Δayme, çadır
çerge: sürgün avı
çeri başı: sipeh-där, sipeh-bed, asker başı, komutan
çerì: cünd, ketìbe, ceyş, asker
çerìden: otlamaø
çerm: sahtiyän, gön, post, deri
çesbän: münäsib, yaraşıølı
çeşìden: ≠atmaø
çeşm därende: ümmìd iden
çeşm: göz
çeşm-ävìz: niøäb, ayäzì, çeşm-bend, peçe
çeşm-bend: niøäb, ayäzì, çeşm-ävìz, peçe
çeşme: bıèar, yenbùú
çeşm-i dil-ber: ähù-yı dünbäle-där
çeşm-i firengi: gözlüg
çeşm-i sùzen: igne deligi
çeşm-i zaΔm: na®ar degme
çeşn: bayräm, ◊iyäfet güni
çetr: çadır
çevgän: ´avılcan, ucı egrilmiş cirid
çevirme: metäb
çevre: pìrämen, pìrämün
çezdere: øaøırdaø
çıban: dünbel
çıøarmaø: buùşira
çıyän: ´ad-päye
çi bäşed: ne ola
çi: 1) jäle, çiğ 2) ne
çiçek: nevr, şukùfe
çìde: dirilüp divşirilen, ber-çìde
çig: Δäm
çihre-küşä: mu´avver
çil: 1) øırø 2) tìhù
çìn: büklüm, şiken, şikenc
çinbere: ähenc
çìne: øuş yemi
çirä: niçün
çìre: yegin
çìre-dest: ´anúatında mähi, pür-kär
çirk: ´amra, kir, mundar, denes
çirkin olan nesne: zişt
çirkin: raΔc, çepel, feraΔc
çirkin: zişt
çi-sän: niçe
çìst: nedür
çivit: nìl
çiy: şebnem

çìz: çeng, nesne
çìze: minmä´, øıl yolacaø nesneye
çìzì: kirpi
çizme: mùze
çoban: räû, şubän
çocuø: kùdek
çola˚: çeng
çomaø: laΔt, gürz, minseõe, úa´å, sopa, değnek
çoø ´u: ˚adaø
çoø and içen: ≈alläf
çoø yilüp gezdi: øa≠e-zed
çoø yime: bisyär meΔòr
çoø: bisä, firävän, cemm, bisyär
çoraø: şùre
çölmeg: dìg, çömlek
çörbük: hezl
çörçöb: süpründi, Δäşäk, Δär u Δas, gu§ä
çörek otı: bu˚anc
çörek: øur´
çul: cüll
çunìn: böyle
çuøur: vehd, ≈ufre, kev, mu˚äk
çùpsäy: sùhän, dörpü
çuvalduz: pendùz
çùze: pilic
çüb: ´ol
çükre: ≠amla
çün: iŸä, çünkü, nite
çünän: öyle
çürük: remìm, neΔira, pùsìde

-D-

¬ı≈*k:* gülmek
¬ıfdaıt˚ùk, øurba˚a
¬ırs: diş, sinn, dendän
cävidänì, cävìd, ebedì
da˚al-zen: øalp-zen, deyyù§
dä˚ìne: yaøı içün kullanılan demürden da˚lı˚
da˚-ser: başı ≠azlaø
daΔı: dahi
däΔir: Ÿelìl, Δor
daΔme: firäΔ
däbbe: yerde yürüyen ≈ayvän
däd kerden: úadl itmek, iøsä≠
däd ù sited: alış viriş
däd: 1) úadl, adälet 2) virdi
däd-Δ¥ihän: şikäyetciler
dädär: ûadil
däder: øarındaş, biräder, øardaş
däd-ger: úadl idici
däd-res: imdäd içün irişen
dağ sivrisi: tì˚-ı kùh
dähì: fa≠n, Ÿeyrek, akıllı
dähiye: fäøıre, ulu beläõ
dal: fäΔ
däl: øartal
dalar: yaΔù◊u, ye˚ù´u
dalmaø: ˚av´
däm: telle, faø, ≠ızaø, ağ
däm˚ùl: ur
damä˚: ≈anek, damak
dämäd: güyegü
dämen efşänden: iúrä◊ eylemek
dämen: etek
dämen-dıräz: pek a≈maø olan, säde-lev≈
dämen-gìr: müddeû, Δa´m
dämen-keşän: näz ile yüriyenler
dämen-keşìd: terk ü iúrä◊ eyledi
dämìden: ´avurmaø
dänä: bilen, bilici
däne: ≈abbe
dänende: bilici kimse
danış: şävir
dänì: yaøın
dänistemì: bilmiş idüm

däniş: bilgi, bilme, úlm, istiúdäd
däniş-verän: ´ä≈ib-i úlm olan
däãb: øänit, mu≠úl, fä≠n, färih, zekì
däãm: 1) peyveste, hem-väre, hemäre, sermed, ≠avìl, ìder 2) sürekli,
däãmä: bäøì
däãn: "deyn"den; ˚arìm, medyùn, ˚aräm; borç, ödünç para veren alacaklı
daøìø: 1) ufak 2) un
daøø: dögmek
där: cenk, pür-Δäş, rezm, kärzär
därä: ulu sul≠án
därät: debdebe, şan
där-bùy: ûud a˚acı
däreşkene: süleymänì
där-ı fenä: yokluk dünyası
därì: ilaç
därìã mu˚nì, defúiden, kovan, uzaklaştıran
därù: 1) ot 2) ilac, därì
därù˚a: ´u başı
däs: oraø
däse: øılçıø
däsitän: øı´´a, semer, dästän, efsäne, ≈ikäyet
daúvet eyledi: ãäväze däd
däver: ≈ükm idici
däverd: devääã, dermän
däz: binä-däzär, miúmär
de: fì
deΔal: aldamaø
debbe: gön
debìr: kätib
debistän: mekteb
decäce: tavuø
ded: yırtıcı
dede: niyä
dedik: nigende
deèiz kenärı: sä≈il
deèiz: deryä
deff: dumrı
def-keş: nä-bekär
defúiden: därìã, mu˚nì, kovan, uzaklaştıran
defúider: yedraãı
degil: leyse, mä
degirmen: øäΔùn, äsiyä, äsyäb
degirmenci: äsyager
deh säle: on yaşında
deh: on
dehän: a˚ız
dehän: a˚ız
dehän-ı dil-berän: Δätem-i gùyä
dehiyy: keyyis, ≈äŸìø, zekiyy, zeyrek, zeki
dek: ilä, kadar
dekk: düpdüz eylemek
deläle: yorucı
delik delmek: süften
delik: sùräΔ
delìl: rehber, yol gösterici
delinmiş: süfte
delü: şeyda, med-hùş, dìväne, şeydä
delüce ≠o˚an: yùhe
dem fürù-reften: meşaøøat çekme
dem meΔor: aldanma
dem zeden: ´olumaø
dem: 1) øan 2) nefes
dem-äverden: intiøäm almaø
demdeme: 1) Δışm, øaøımaø, başa kakmak 2) äväze
demìden: 1) üflemeg 2)®ähir olmaø
demir päresi: zübre
demir: ≈adìd, ähen
demren: peykän, okun ucundaki sivri demir
demürci: ähenger
-den, -dan: ez
dendän: diş, sinn, ¬ırs
denes: çirk
denì: alçak
denk: údl
depe: täreg
depeleyici: küşende
depretmek: hezz

der şev bereh: gir yola
der şuden: vuøùb, girmek
der: kapı
derΔùr: läyıø, sezävar
derä: ceres, çaè
der-ä˚ùş kün: øoc, sar
der-ä˚ùş: øoçma˚, ä˚ùşten
der-ämed: içerü geldi
der-ästìn ìnest ü bes: bulunan bu ˚ayrıdan ümìdi kes
der-bän: øapucı
derc ol-: içinde olma
der-çi tìrì: rütbe ve hâlini sormak
derd ü za≈met çekme: mär-Δorden
derd: mi≈net, renc, a˚rı
derd-deş: hem-derd
derd-i ser: baş a˚rısı
derd-i zih: o˚lan ≠o˚urmaø za≈meti
derdile a˚layan : zär zär
dere: mefäze
derecät: mertebeler, dereceler
dergäh: ekäbir øapusı işigi
der-girift: ≠utdı
der-güŸer: úafveyle
derhem: øarış buruş, buruşmuş
deri: 1) sahtiyän, çerm, gön, post 2) cild
derìce: terece, pencere
deriè: úamìø, jerf, nu˚ùl, jerf, mu˚
der-kenär: øuca˚a almaø
derlemiş: Δoy-kerde
der-libäs: gizlü maúnä
dermän: däverd deväõ
dernek: nädì, nediyy
der-pes-i zänù nihäd: úzlet itdi
der-pìş: öède
ders: tilävet, oøumaø
dert mert: ≠ar≠a˚an
derùn: iç, içerü
deryä: deèiz
der-yäb: aèla, Δòş aèla
der-yäftem: ben aèladum
derz: yiv
der-zer girift: altuna ˚arø eyledi
derzinüè yüksügi: engüştene
desim: yağ
dest ber-efşänden: terk iden
dest däd: fursät el virdi
dest päy-ı Δod-zedem: çekdüm emek
dest: el
destΔar-gù: sögici, bed sözli
destär: ´arı˚, mişväŸ
dest-ävìz: hediyye
dest-bered: ˚älib olmak
destebù: yayla˚aç
dest-endäz: ®ulm
dest-er: el bıçøısı
destgäh: 1) tezgah, dokuma aleti, atölye 2) zenginlik
dest-gäh: øuvvet, øudret
dest-gìr: ≠u≠ulmış øaçkın
dest-i ebrencen: bilezik
dest-i kär: ´a˚el
dest-i merdì: şefìú
destì: sebù
dest-kärì: kesb ü kär eylemek
dest-pä zed: saúy u ihtimäm itdi
dest-şüst: nä-ümìd oldı
destyär: ıúınet iden, na´ìr
deşne: Δançer
deşt: ova, hämùn
deväc: yor˚an
deväm: Δuld, beøä
deväõ: däverd dermän
deve yuları: mehär
deve: cemel, ibil, üştür, särbän, ´arvan
devìden: yelmek
devlet: ser-sebzì
devlet: tâlih, baht
devleti arturmak: äbeş füzùd
devs: ba´ma˚, behälìden
dey: øış, zemistän, sermä
deyn: borç
deyyùş: øalp-zen, da˚al-zen
deyyùşe: kerdengel

dıraΔş: 1) ıldıramaø, parlak 2) şimşeg, berø
dıraΔşìden: parlamaø, iltimäú
dıraΔt-ı limùn: limon a˚ acı
dırahşän: täbän
dıräz: uzun, şinä´
dışarı çık: birùn
dìbä: kumaş, gej
dibìr: yazıcı
dibs: pekmez
dìd: gördi
dìdär kerd: áşkäre eyledi
dìdär: sevgilinin yüzü
dìde: göz
dìde-bän: 1) gözci 2) raøìb
dìden: görmek
dìde-ver: işi Δoş fehm iden
didi: guft
dièle: bişnev, gùş kun
dièleniş: äräm
dièlenüp eglenme: ärmìden
dìg: çölmeg, çömlek
dìger: sävìn
diger-gùn: ˚ ayrı dürlü, başka türlü
dih: rustä, kend, köy
dìhìm: täc, efser
dihøän: köylerüè bilgic gibi söz ´ä≈ibi
dijem: ˚ u´´a, øay˚ u, nijend
diken: şevke, Δär
dikenlü yol: kùçe
dikmek: dùΔten, nişänden
dil: 1) lisän, raøabe, zebän 2) gönül, øalb
diläş: zùd-rev, tiz yürüyüci
dil-ära: gönül süsleyen
dil-äräm: göèül eglencesi ma≈bùb
diläver: alp, nìv, dilìr
dil-ber: na˚ z
dil-berüè cilvesi: näz, kirişme, tìbä
dil-berüè mümtäzı: ähù-yı sefìd
dilek: bi˚ ye, hä¥sti
dilekler: meõäribu
dilenci: säõl, gedä, cerrär
diler: yeşäõu
dil-figär: øalbi ma≈zùn, Δa≠rı mecrù≈
dil-gìr: Δä≠rı øalmış olan
dil-güşä: øalb açıcı
diliè ucu: esele
dilim: gerc, bürìn
dilìr: alp, nìv, diläver, ´ä≈ib-i şecäúat, cesur
dil-keş: gönül çekici, gönlü cezbeden
dil-keşä: şeyΔ saúdì'nin şìräz'da medfùn olduğu ba˚ çe
dilki: rùbäh, rùbe, tilki
dil-nemùde: iltifät itmiş
dil-pesend: gönlün beğendiği
dil-pesend: øabúa muväfıø gelen
dil-rìş: øalbi kederden acıyan
dil-rubä: göèül øapucı
dilsìr: gözü, gönlü tok
dilsiz: läl
dil-şäd: gönlü mutlu olan, sevinmiş, Δurrem
dil-şiken: ádemi tekdìr iden
dime: lä-teøul
dìme: ya˚ mur
dimek: güften, zäden
dìn: ´ıb˚ úa, Δùkiş
dìn-fürùşän: a´≈äb-ı riyä, yiyakar kimseler
dìr: giç oldı
diräz: uzun
direfş: biz, bez
direg: sütùn, vetira
direkler: esä≠n
direng: eglenmek
direvger: dülger
dirgec: zùr, direnç
diri: ≈ay, Ÿinde
dirì˚ : ≈ayf, efsùs
dirilik: zindegänì
dirilüp divşirilen: çìde, ber-çìde
dìrìn: øadìmì, dìrìne
dirlik: maûşet, ûşe
dirmek: piçìden
dirseg: värin, mirfaøa

dìrùz: geçen rùz
disün: li-yeøul
diş: sinn, ¬ırs, dendän
dişi: mäde, mädegän
ditremek: lerze
dìv: ehremen
dìvan eylemiş : bär däde
dìvän-Δäne: tälär
dìväne: med-hùş, delü
dìvär: cidär, sùr, duvar
dìvär: läd
dìväruè dibi: bün-läd
dìv-bäd: şiddetli esen yel
dìvçe: zelù, sülük
dìv-dest: saúy idüp çoø iş gören
diy: dün
diyem: "dìme"nin çoğulu; yağmurlar
diz üstüne çökmek: cüsüv
diz: rükbe, zänù
diz-där: kale kumandanı
dizgin: gem, ligäm
do˚urmaz: úøìm
dolu kadeh: piyäle
dost: Δalìl, ≈abìb, ´adìø
dòstì: Δullet
dostlar: a≈bäb
dögilmiş: kùfte
dögme: kùbìden
dögmek: daøø, ifrä˚
dögüşden øaçmaø: käl
dök: birìz
dökmek: rìΔten
dökülmüş øan: mesfù≈
döl: zih
dölek: nerm-rev
dölenmeø: äräm
dönder: edir
döndi: fäõe, döndü
döner: yeõubu, yebùõu
dönici: gerdän
dönmeg: geşten
dönmek: ´adar, bigerdìden
dönüci: müte≈arrif
dörd: çär, çehär
dördde bir: çär-yek
dörder: rubäú
dörpü: çùpsäy, sùhän
dörpü: sùhän
döş: zäd
döşe: kuster
döşek: firäş, refref, mihäd, cäme ≈¥äb, bister
döşekler: zeräbì
döşeme: mendiş, bisä≠
döşer: mìgüstered
dövünmek: nek´
dù: iki
dù˚: ayran
duΔne: erzen, ≠aru
duΔt: duΔter, øız
dùΔten: dikmek
duΔter-i rez: duΔt-ı rez, bint-i úneb, bäde
duΔt-ı rez: duΔter-i rez, bint-i úneb, bäde
duΔùl: dahil olma, girme
du-bär: iki kerre
dù-çär: birbirine räst gelmek, dù-çihär
dù-çihär: dù-çär, birbirine räst gelmek
dùd: 1) dütün, tütün, 2) duman
dudaø: şefe, leb
dùde: 1) øabìle 2) tütünden mùmdan ≈ä´ıl olan is
dùdmän: úaşìre, øabìle, dùde
dùje: butra˚
dùk: ig
dùle: øa´ır˚a
dumrı: deff
dùmùy: øır˚ıl, saçı ağarmış
dùn: alçak, aşağı
dùr kerden: işøäŸ, uzaø itmek
dùr: ıraø, uza˚
dùr: lecce, girdäb
durdı: ´evä, durdu
dùr-endìş: her şeyüè úøıbetin fikr idici
dùrì: uzaølıø, şi≠ä≠

durù˚: yalan
dùş: 1) omuz 2) *dùş:* dün ı´ra˚ı gice, perendùş 3) dünki gice
duşäΔ: øuşa˚
dùş-äb: bekmez, yelipuş
dùşìze: bikr øız, bakire
duûi güftem: vedäúitdi
duúa: ´alät, nemäz 2) øunùt, dürùd
dùzaΔ: ≠amu, cehennem
duzaø: tele, däm
dü: iki
dübb: ayı
dübdüz: hemvär, yeksän
dübr: kùn
dübùr: 1) kıç, makat 2) bir işin sonu 3) bir şeyin gerisi
düdük: näy
dü-esb: ula˚
dügme: vejeng
dügüm: úød, girih
dügün: sùr, velìme
dühül: ≠avul
düjbiye: bez
dükeli: heme, esrü, heb
dükkän: kär-gäh
dülger: direvger
düm: øuyru˚, dünbäl
dümùy: øır ´aøallı, ämìze-mùy
dün gice: bäri≈a
dün ı´ra˚ı gice: dùş, perendùş
dün: emsiye, diy
dünbäl: dünbe, øuyru˚, düm, øuyruø
dünbel: çıban
dü-nìm: iki parça, ikiye ayrılmış, bölünmüş
dünki gice: dùş
dünyäyı gezen: cihän-peymä
düpdüz eylemek: dekk
dür: incü
dürc: kutu, kutucuk, hokka
dürdi: øavä
dürer: ınciler
dür-i Δòş-äb: iyü incü
dürlü dürlü: gùn-a-gùn
dürmek: neverdìden
dürù˚: yalan, zùr
dürù˚-zen: yalancı, ≈arrä´
dürùd: duúi
dü-rùy: iki yüzlü
dürüst: bütün
dürüş: cähid
dürüşt: iri
düş: Δ¥äb
düşen nesne: münøa◊◊a
dü-şenbe: yevm-i iŞneynüè
düşeyelim: tùzìm, küsterim
düşkün olan úişıø: üftäde
düşmeg: üftäden, üftìden
düşmen: nä-tüvän-bìn
düşmenì: düşmen
düşmenlik etmek: efendiden
düşnäm: sögmek
düşürdi: telle
düşvär: güç
dütäb: iki øat nesne
düväl: ´ırm
düzd: u˚rı, Δırsız
düzelmiş: perdäΔte
düzmek: säΔten

-E-

e: mi
e≈ad: vä≈id, yek, ferd, vitir, tek
e≈ädìş: aΔbär, olaylar, haberler
e≠fäl: "øıfl"ın çoğulu; çocuklar
e≠vär: "øavr"ın çoğulu; tavırlar
e◊däd: "◊ıd"dan; karşıt, zıt

e◊däd: “◊ıd”dın çoğulu; birbirine zıt olan şeyler
eşäş: ev metäú, käçäl
eşer: iz
eşim: müznib, mücrim, günehkär
eşøäl: evzär, ağır yükler, a˚ırlıølar
eşväb: cäme, elbise
e®fär: “®ufr”un çoğulu; tırnaklar
eb´är: gözler
eb≠äl: bahädırlar, kahramanlar
ebe: mäm-ı näf
ebedì: cävidänì, cävìd, däœm
eberr: evsa≠, emşele, Δayırlı, yegrek, iyi
ebkem: “bükm”den; dilsiz, a´am, ´a˚ır
ebleh: gùl, bön, Δire-ser, gäv-rìş
ebnä: o˚ullar
ebr: bulut, mì˚
ebra´: ala tenlü kişi
ebrär: eyüler, iyiler
ebrişim: perend, ibrişim
ebrù: øaş
ebrù-ken: cinbestere
ebrù-zen: işäret idici
ebsem ol: Δab kün
ebter: ´oèunda Δayr evlädı øalmayan ölü
ebyät: “beyt”in çoğulu; beyitler
ecirnä: bizi øurtar
eczä: cüzler, parçalar
edä: üslup, tarz
edeb: ferheng
edebsizlik iden ser-Δoş: bed-mest
edhem: a≈vä, øara
edik: mùze, terlik
edim: käm, muräd
edir: dönder
ednä: “denì”den; alçak, değersiz
edvär: “devr”in çoğulu; devirler, devretmeler
eèek: zeneΔdän, çene
eèekler: eŸøän, çeneler
eèse: pes
ef´a≈: “fa´i≈”den; daha fesahatli, çok düzgün söyleyen
efä◊ıl: ulular
efder: biräder-zäde, erkek kardeş oğlu
efendiden: düşmenlik etmek
efkenden: bıraønaø
efräşten: øaldırmaø, inhä◊
efrùΔten: yaømaø, irmä◊
efrùşe: pek iyü ≈alvä
efsäne: semer, ≈ikäyet, dästän
efsär: yular
efser: täc, dìhìm
efsùn: si≈r, füsùs
efsùs kerden: teœessüf itme
efsùs: ≈ayf, dirì˚
efsürde: ≠oèmış
efşänden: ´açmaø
efşürde: ´ıøılmış nesne
efvä: a˚ızlar
efzùn: ziyade, çok
eger: inlev
egildi: hamşud
egilmek: Δamìden
egilüp dolaşmış: cefte
egirdi: berişt
eglenmek: direng
eglenmek: direngìden
egri: kej
egri: şä≠b, kej, muúvec
egrilik: úvec
egrilmiş: Δamìde
ehl-i ≈icäb: perdegì, utanan
ehl-i taøvä: pärsä
ehremen: dìv, cin, şey≠án
ejder: £üúbän, büyük yılan
ek: bikär
ekşer: çok, çok kere
ekäbir øapusı işigi: dergäh
ekärim: eyüler, iyiler
ekdi: bigişt
ekeltü’t-tüffä≈: sìb Δordem, yidüm elmayı
ekìd: sağlam, kuvvetli

ekin çöpü: úá´f
ekin: ≈ar§, kişt, bezir
ekinci: berz-ger, ≈arrä§
ekmäm: ° onca
ekmeh: gözsüz ≠ø° an
ekmek: Ÿerraú
eknùn: şimdi, nìz
eksik eylemek: tefrì≠, kemìden, gähìden
eksik: kem
eksiklik etmek: ìtilä
eksiklü: kemìne
eksilmek: käsiten
ekşi yüzlü: sirke-ebrù
ekşi: Δamı◊, turş
el ayası: rä≈a
el bıçøısı: dest-er
el: yed,dest
el≠äf: "lu≠f"un çoğulu; lütuflar
elbäb: akıllar
elbäb: nühä, úøùl, akıllar
elbette: her-äyìne
elbette: len
elbise kolu: ästìn
eldeki ülke: øalem-rev
elden ateş almak: iøtibäs
elek: mäşù, pürvìzen
elem: a° rı
elemek: bìΔten
elemtere: görmediè mi?
elenmiş nesne: bìΔte
elf: hezär, bin
elfä® "laf◊"ın çoğulu; lafızlar, sözler
eli aya°ı egri olan: çeng-lùk
eli boş: bäd be-dest
elimde: ledeyye
elli: Δamsùn, pencäh
elma: tüffä≈, sìb
el-ãän: henüz, şimdi
elsine: "lisan"ın çoğulu; lisanlar
elsiz: bì-dest
elvä≈: taΔtalar
elvän: "levn"den; renkler
em ≈asibtüm: ´andıèız mı?
em: kös
em´är: "mı´r"ın çoğulu; büyük şehirler, memleketler, beldeler, kasabalar
em§ele: eberr, evsa≠, Δayırlı, yegrek, iyi
emänì: yalanlar
emceg: pistan
emcik: §edyän, meme
eme: "ama" bağlacı
emed: buúd, nihäyet, sınır, son
emek: renc
emel: ümmìd, umut
emin idici: müheymin, nigehbän
emìn: eymen, sälim, güvenli,
emmek: rı◊äúat, mezìden, ma´´, mekìden
emre i≠äúat idici: fermän-ber
emred: ´aøalsız, säde-rù
emrùd: murùd, armut, enberùd, likel, enberd
emsiye: dün
en´är: yardım eden, yardımcı
enäm: halk, bütün yaratıklar, ins ü cin
enämil: parmak uçları
enar: när
enäyì: cehli úayän olan
enbän: ≠a° arcı°
enbän: dağarcık, heybe, çanta
enbäz: ortaø
enberd: enberùd, likel, emrùd
enberùd: likel, enberd, emrùd
enbiãänì: baèa Δaber virièiz
enbiyä: "nebi"nin çoğulu; nebiler, peygamberler
enbùh: ° alebe
enbür: øı´ac
encäm: ´oè, päyän
encù°: äteşdän, ocaø
encümen: äbisten
endäΔten: atmaø
endäze: Ÿıräú
endek: az
enderùn: içerü

endùde: ´ıvanmış
endùh: ° u´´a, gam
endùhgìn: øasalu
endùzì: øazanursın
ene: ben
enfäl: ° anìmetler
engäşten: sezmek
engebìn: 1) bal 2)øovan
engelyùn: incil-i şerìf
engerek: mär-ı şeydäyì
engìΔten: øoparmaø
engilyùn: incìl
engişt: kömür
-engìz: "koparan, karıştıran, depreten" anlamında bir son ek
engür: üzüm
engüşt ber-≈arfem nihäd: sözime daΔl itdi
engüşt süturk: ulu barmaø
engüşt: 1) kömür 2) parmaø
engüştene: derzinüè yüksügi
engüşter: engüşterì, yüzük
engüşt-i nìl: nişän-ı faør
enìn: ièlemek
enìs: øarìn, refìø, yär
eniş: şìb
enseb: şäyeste, şäyän
ensùn: Δilúat-ı fäΔire
enük: cirv, enik
enväú "nevû'in çoğulu; neviler, çeşitler, türlüler
eøävìl: sözler
epsem ol: mìbäş Δämùş
er ´ırası: reste
er gören: kälim, bakire olmayan
er görmüş zen: £eyyib, erkek görmüş kadın
er ne olursa olsun: her çi bäd-ä-bäd
er: ≈alìl, baú, erkek, şevher, merd, şùy
erb: ≈äcet
er-birevì: gider iseè
erc: gergedän
ergeç: nihäz, erkek keçi
ergen: meleng
erik envääú: älù
erik: älù, ne° ù, mìne, icä´
erìke: serìr
erimek: güdäz, zevb
erimiş ≠uç (tunç): øa≠t
erimiş baøır veya tunç: mühl
eriş: ar° aç, belli°
eriş: tär
erjeng: mäni kitäbı,mani dininin kitabı
erkek: ner
erre: bıçøı
ersiz úavret: eyyim
erteng: bir ´ùret kitäbı
erù°: geèirmek
erùnì: bana gösterin
erzän: ucuz
erzel: yaratılışında aşağılık olan
erzen: duΔne, ≠aru
erzenk: maniy-i naøøäş kitäbına
erziz: øalay
esä≠ân: "sü≠ûn"un çoğulu; direkler
esä≠ir: yalanlar
esäs: temel
esb: at
esd: yüce
esed: 1) arslän, ◊ay° äm, üsäme, ≈ayder, °a◊anfer 2) arslan burcu
esef: kaygılı
esele: diliè ucu
esfär: "sifr"in çoğulu; büyük kitaplar, ciltler
esìr: sebì, giriftär, ≠utsaø
esirgeyici: ra≈ìm, raöûf, ú≠ûf
eski ≈a´ır: kühen-bùriyä
eski: øadìm, úatìø, kühen
eskidür çoø iş bilür: köhne-süvär
esmä: isimler
esmer çehrelü: siyeh-çerde, gendum-gùn
esnemek: äsä, ≈ämiyäz- äşäΔam-yäze
esrä: üsärä, esirler
esrär: "sırr"ın çoğulu; sırlar

esrü: heme, dükeli, heb
ester: øatır
eş: hem-dem
eşek: Δar, älä°
eşfär: müjgän, kirpikler
eşik: úatebe, äsitän
eşir: muΔtäl, Δod-bìn, kötü gören
eşit: bünyùş
eşk: gözyaşı, sirişk
eşkünlü at: rehvär
eşrär: "şerär"ın çoğulu; kıvılcımlar
et päresi: mu◊° a, et parçası
et: la≈m, gùşt
etek: Ÿeyl, dämen
etemm: pek tam, eksizsiz
etlü canlu : tenùmend
etmek: nän, ekmek
etmekçi: nänvän
etøane: mu≈kem eyledi, kuvvetlendirdi
eúzze: izzet şeref
ev metäú: käçäl, e§ä§
ev øumaşı: hanùr
ev tavanı: sa≠≈
ev: serä, Δäne
evc: yüce, yüksek, bir şeyin en yüksek noktası, doruk
eved: ärì
evräd: "vird"in çoğulu; zikirler
evreng: taΔt
evs: øurd
evsa≠ eberr, em§ele, Δayırlı, yegrek, iyi
evzän: vezinler metinde şiirde kullanılan aruz ölçüsü
evzär: e§øäl, ağır yükler
ey: yä
eyegü: pehlù
eyer: zìn
eŸille: alçak, alçaklık
eyim: ersiz úavret ve úavretsiz er
eŸkär: "Ÿikr"in çoğulu; zikirler
eyle: bisäz
eylik idici: mu≈sin
eymen: emìn ü sälim olmış
eyne: øanı, hani, nerede
eŸøän: eèekler, çeneler
eyü sièici ´u: äb-ı Δoş-güvär
eyü: ´afiyy, naøì, päk, ceyyid, iyi, ´äli≈, maúrùf, iyi, nìk, bih
eyüler: ebrär, iyiler, ekärim
eyvän: çarda° , varväre
eyyü: øanøı, hangi, ke-eyyin, niçe, niçin
ez çi: neden
ez: bisäy
ez: -den, -dan
ezän: bäng-i nemäz
ez-beräy-ı u: anuè içün
ezdef: alıc
ezec: mu◊ähì, müşäbih, ince øaşlu
ezel: evveli, başlangıcı olmayan
ezher: a° ır aø yüzlü
ez-pey-i tù: senièçün
ezr: arøa
ezraø: kebùd, a≈mer, øızıl

-F-

fa´d: kan alma
fä´ıla: ara, ara verme
fä´ıla-i ´u°rä: üçü harekeli biri sakin dört harften meydana gelen
fä´ıla-i kübrä: dördü harekeli biri sakin beş harften meydana gelen
fa´ìle: kavim, øabìle
fäΔ: dal, buda°
faΔfara: küflü etmek
faΔıŸ: uyluø
faΔr-ı úâlem: alemin övüncü
fäΔte: ügeyik
fä≈ire: övünen
fä≈işe: kötü iş, zinä

fa≈r: övünme
fa≈şä: kötü iş
fa≠n: dähi, Ÿeyrek, akıllı
fä≠n: däõb, øänit, mu≠ú, färih, zekì
faÒìlet: meziyyet, Δuluø, güzel huy, bes≠at
faÒl: fazilet
fäcir: fäsıø, säye-perest
fäkihehe: ükül, mìve, meyve
falä≈at: ´apan
fäm: gùne, zerd-fäm, ´aruşın, boya
faø: telle, däm, ≠uzaø
fäæ: döndü
fäøıre: dähiye, ulu beläõ
fäøıú: øatı ´arı
fäõde gördi: ≠arfe pest
fäõde: sùd
faøìh: fıkıh ilmini bilen metinde, bilen, bilici
faøìr olmaø: imläø
faøìr: muøterif, muúsir, kìse-kebùd
faøìrlıø: metrebe
faøìrüè evi: Δäne-i dervìş
faør: Δa´ä´et, fakirlik
färe: ´ıçän, mùş
färi° olmaø: varaø gerdänden, ästìn efşänden
färiÒ: yaşamış
färih: däõb, øänit, mu≠ú, zekì
fäsıø: fäcir, säye-perest
fäş: ®ahir
fätir: vehiyy dänì
faîil: fiili yapan, işleyen
fe°yäz: ber-me°äz, şerbetlik, baΔşiş diyü şäkirdüè eline virilen
feΔΔär: ΔaŸef, ´aø´ı
fehd: pars
fehm id-: anlamak
fehm: tefeøøuh, aèlamaø
fehmìd: aèladı
fehmìden: aèlamaø, şinäsìden
fejim: øasa, kürbe
fekk: ayırmaø
feläΔan: ´apan
felä≈: ßafer
fele: a°ız
felek: gök
fem: a°ız
fenäΔuylu: bed-meniş, cinûi®
fenä: yoø olup gitmek
fened: boyamaø
fer: parlaklık, aydınlık
fer-Δäl: her ≠arafdan ´alınan ´aç
ferΔär: dilberleri çok bir şehir
ferΔìden: yumşatmaø
ferΔunde: mübärek, ferruΔ
ferΔunde: øutlu
ferä: ämeden, cemúolma
ferä°: istirahat etme, dinlenme
feraΔc: raΔc, çepel, çirkin
feräΔì: bollu°
fera≈: sürùr, ≈ubùr
ferämùşì: unutmaø
feraø: øorøu
feräşe: perväne
ferbih: semiz
ferbih: semiz
ferc: küs
fercäm: menfaat, fayda
ferc-i zen: şülle
ferd: vä≈id, e≈ad, yek, vitir, tek
ferdä: yarın
ferdä: yarın
ferec: acı ve kederden sonra gelen sevinç
feres: at
fereş: mihäd, döşek
ferhäd: kùh-ken
ferhat'ın deldiği dağ: kùh-ı bì-sütùn
ferheng: edeb
ferih: bezek
ferişte: melek
ferişte: sürùş
feriyy: úaceb yaramaz iş, acayip, yaramaz iş
ferkend: silüè yardı°ı yir

fermä: buyur
fermän: päd-şäh emri
fermän-ber: 1) buyruø ≠ut 2) emre i≠áú*t* idici
fermùde: buyurulmış
fermùden: buyurmaø
ferrär: ábıø, øaçıcı
ferruΔ: ≈urrem, şäd, mutlu
ferruΔ: mübärek, ferΔunde
fersäy: uçuø ≠utmuş
fersùde: aşup yıpranmış
fersùden: bozulup eskimek
fertùt: bunamış
fertùt: bunamış
ferú yaø≠n, øabaø
feryäd: äh çekmek, fi˚än, näle
feryäd-res: øalmışlara yetişen
ferzäne: 1) bilgin 2) benzerlerinden farklı
ferzend: püser, o˚ul
fesäne: bilegü ≠aşı
fesligen: ◊aymürän, yekbünì
feşil: øorøaø
fetä: aΔdän, dustän, şäb, Δùbän, dostlar, sevilenler
fettä≈: açıcı, keşşäf
fettä≈: açıcı, küşäyende
feväø: ifäøat, rä≈at´ıdäø, zen mihri, kadın mihri
feväã: "fäãde"nin çoğulu; faydalar
fevt it-: bir daha bulunamayacak şekilde kaybetmek
fey◊: 1) suyun taşıp akması 2) bolluk, çokluk, verimlilik,
feyär: iş
feyär-äver: işbìce
fezaú fi˚än
fı¬a: gümüş
fıstıø: piste
fışøı: sergìn
fì: "de" anlamında bulunda ifâde eden zarf
fi˚än: fezaú äh çekmek, näle, feryäd
fih: fihe, kürüg, kürek
fihe: fih, kürüg, kürek
fihrist: kitäbıè evveli
fikr ider: kund endìşe
fikr itmek: nehìden, sigäliş
fikr ü teläş: pìç ü täb
fikri diøøatli olan: Δurde-dän
fikri yaèlış olan: kùtäh-bìn
fincä: gerinmek
firäΔ: daΔme
firänıø: øara øula˚, únäø
firaø: şìúyaú bölük
firär: hereb, øaçmaø
firäş: döşek
firävän: çoø, säbi˚
firäz: yoøış
firdevs: bahçe, cennet anlamında da kullanılmaktadır
fire: bir işde artıølıø
firìb: aldamaø
firìbä: aldayıcı
firìbänìden: aldatma˚, inΔıdäú
firìbed: aldamak
firìbìden: aldamaø, ˚abn
firìbìden: aldanmaø
firistäd: gönderdi
firistäden: gönderme, ibûä§
firøat: beyn, ayrılık
fìrùz: isti≈väŸ, ˚älib olma˚
fisän: bilgi
fisäne: meşel
fişänden: ´açma˚
fitne uyandıran: şe˚ab
fitne: 1) azdırma, baştan çıkarma 2) ara bozma, fesat, äşùb
fiträk: terki
fiúl-i Δäm: täz-Δìr, çär-mìΔ, bir erkeğin diğer bir erkekle birleşme
fu´a≈ä: fasihler güzel söz söyleyenler
fu≈şiyyät: refe§, la˚v
fujùlìden: øandırma, istiΔ§ä§
fùm: ≈ın≠a, bürr, bu˚day
fuãäd: gönül, revúcenän, Δaled, revú ®amìr

fur´at: úa´r, zamän
furät: úaŸb, tatlı
furøän: æurõän-ı Kerìm
fursät el virdi: dest däd
furun: tennùr
fücõete: ba˚tete, nä-gihän, ansızın
füle: a˚ız, sütten yapılan bir tür yiyecek
fülìve: gìc, seme
fülk: sefìne, gemi
füls: pul
fürävän: bol
fürs: Farsça
fürù bürden: yutma˚, ibtiläú
fürù fikenden: aşa˚a bıraømaø
fürù kerden: indirme, ihbä≠
fürù˚: şuıle, rùşenäyì, aydınlı˚
fürùΔt: ´atdı
fürùΔten: ´atmaø
fürù-mäye: ´oysuz şaΔ´
fürù-mäye: a´lı alçaø olan
fürùzän: parlayıcı, parlayan, şıledar
fürùzende: bärıø, parlayıcı
füs≈at: geèişlik
füsùs: ≈ayf eylemek
füsùs: si≈r, efsùn
füsürden: ≠èma˚
füşürden: ´ıøma˚
fütù≈ät: "fet≈"in çoğulu; fetihler
fütùr: süst olmaø, usanç, bezginlik, bıkkınlık
füzùn: çok fazla
øa≠r: erimiş ≠ıç (tunç)

-G-

˚*a◊ab:* ˚ay◊, øaøımaø, başa kakmak
˚*a◊ab:* seΔa≠, tìz
˚*a◊ablandı:* tìre şud
˚*a◊abnäk:* Δìre-şìr
˚*a◊anfer:* õarslän, ◊ay˚äm, ased, üsäme, ≈ayder
˚*ab˚ab:* çeèe altı
˚*äbe:* ˚ay◊, orman
˚*äbir:* øalan
˚*abn:* aldamaø, firìbìden
˚*abrä:* zemìn
˚*adä:* øuşluø yemeği
˚*adaø:* çoø ´u
˚*addär:* gadr eden, kötülük yapan, acımasız
˚*ädere:* terk edip bıraktı
˚*adìr:* ≈av◊, göl
˚*adìre:* ´ud˚, sevgilinin saçları
˚*adve:* ibkär, karanlık gece
˚*äfil:* nädän, levend
˚*aflet:* 1) gafillik, boş bulunma, dikkatsizlik 2) ihmal, endişesizlik
˚*afùr:* yarlı˚ayıcı
˚*aj˚ajän:* sürtüni sürtüni
˚*al≠än:* yuvarlanıcı
˚*al≠ide:* yuvarlanmış
˚*al≠iden:* yuvarlanmaø
˚*ala≠ät:* galatlar, yanlışlar
˚*alebe:* ˚avgä, lenber, hiyä≠
˚*alebe:* enbùh
˚*äli:* "˚alä"dan; pahalı
˚*alì®* Δaşin, úu≠ul, yo˚un
˚*älib olmak:* dest-bered, fìrùz, isti≈väŸ
˚*älib:* sikke-zed
˚*äliye:* misk ile anberden yapılmış siyah, kokulu bir madde
˚*alle:* taΔıl
˚*almilic:* øılçıø
˚*am:* isper, keder
˚*amäme:* bulut
˚*amerät:* ölüm katılıøları

˚*ämir:* Δaräb, vìrän
˚*amküsär:* mùnise, tasa gideren iyi arkadaş
˚*amlu:* ˚amnäk
˚*ammäz:* øovcı, näΔun-zen
˚*amnäk:* ˚amlu
˚*amre:* şaøø, za≈met
˚*amret:* øatılıø, izdi≈äm
˚*amz:* göz øıpmaø
˚*amzu'l-úayn:* gùşe-i çeşm, göz ucı
˚*anc:* ´a˚rı, senc
˚*anem:* øoyun
˚*anì:* bol, mùsiú, zenginlik
˚*anìmetler:* enfäl
˚*är:* 1) ma˚ara 2) øa≈be
˚*aräm:* 1) aşk derdi 2) olağanüstü sevgi 3) ziyade düşkünlük 4) ölüm
˚*aräğb:* "garîb"in çoğulu; görülmedik alışılmadık şeyler
˚*arär:* o øıl øara çuval
˚*arbìb:* øatı øara
˚*ar-dil:* øorøaø olan kişi, ruûb
˚*arìm:* däğn, medyùn, ˚aräm, alacaklı
˚*armìden:* sütùhìden, ≠arılmaø
˚*arø-ı perrän:* birden ìläc eylemek
˚*arrä:* ezher, zehrä, yüzü ak olan
˚*ars:* ağaç dikme, dikilme
˚*asaø:* ®ulmet
˚*assäø:* cehennemde akan kan ve irin
˚*av´:* dalmaø
˚*av˚ä eyledi:* iştelim kerd
˚*av˚ä:* cedel, kavga
˚*av˚ä:* sitìz
˚*av≠a:* ´uya ≠almaø
˚*aväy:* azdı
˚*avgä:* ˚alebe, hiyä≠, lenber
˚*äv-şeng:* ögendire
˚*avvä´:* dalan, dalgıç, metinde ilme dalan, kendini ilme veren
˚*ay˚ulu:* esef
˚*ay◊:* ˚a◊ab, øaøımaø, başa kakmak
˚*ay◊:* ˚äbe, orman
˚*ayb:* gizli
˚*äye:* amaç
˚*äyet mu≠úú* ten-fürù-däde
˚*äyet zekì:* tìz-dil
˚*ayr:* sevì, başkası
˚*ayrı dürlü:* diger-gùn, başka türlü
˚*azä:* cihäd
˚*azal:* ceylan, geyik
˚*äze:* gül-gùne, øızılca (yanağı allaştırmak için kullanılır)
˚*azel:* 1) kadınlarla aşk üzerine sohbet 2) klâsik edebiyatta bir nazım
˚*ı≠i:* sitr, örtüdür
˚*ılä:* øa≈≠, külä≈
˚*ıläf:* øına, ayd, niyäm
˚*ıll:* ◊ı˚n, ≈ıød, kìn
˚*ılmän:* oğlanlar, kullar "gulam" kelimesinin çoğuludur
˚*ınä:* tüvangerì, zenginlik
˚*ıslìn:* cehennemde akan kan ve irin
˚*ıslìne:* yundu, yıkandı
˚*ıyäş:* yäveri, meded itmeg
˚*ijìden:* sürtünmek
˚*onca:* ekmäm
˚*u´´a:* bo˚azda duran, endùh, gam
˚*u´´a:* øay˚u, nijend, dijem
˚*ubär:* øatera, gird, toz
˚*ùk:* ¬ıfdaú, øurba˚a
˚*ùk:* ça˚z, veza˚, øurba˚a
˚*uläm:* oğlan, øul, øırnaø, kenìzek, bende
˚*uläm-päre:* ibnegänì, beççe-bäz
˚*ulüv:* haddi aşmak
˚*unc:* näz, şìve
˚*unde:* örümceg
˚*unùden:* ımız˚anmaø
˚*ùre:* øoruø
˚*ùş:* øayın a˚acı
gäden: cimäúitmeg, irfä§
gäf: yarı˚, şikäf
gah: gähice, gäh
gäh: zaman, vakit, an
gähice: gah, gäh

gähìden: kemìden, eksik itmek
galìväj: çayla˚, za˚an
gäm: ≠ama˚
gäv: ´ı˚ır, öküz
gävers: ≠aru
gäv-rìş: ebleh, a≈maø, Δìre-ser
gävur: mu˚
gebr: mu˚, mecùsì
gece ve gündüz: melevän
geceyle gitmek: isrä
geç: bügüzer
geçdi fur´at demleri: ähù-güŸeşt
geçen rùz: dìrùz
geçen: úäbir
geçmez aøca: naød-ı nä-revä
gedä: dilenci, úaðıl, köle
gedäy: dilenci, yoksul
gedik: §ülme, rahne
geèez: äsan, kolay, zeb
geèirmek: arù˚
geèiş: gùr-Δäne
geèişlik: füs≈at
gehväre: beşik
gej: dìbä, ipek
gej-dum: úaøreb
gel: biyä, hellüme, iðti
geldi: ämed
gelici: äyende
geliè: teûälù
gelmedi eglendi: reft ü seng pest
gelmedi: neyamed
gelmiş: ämede
gelù: bo˚az
gelür: äyed, yeðì
gem: dizgin, ligäm
gemi reðsì: nä-Δudä
gemi: fülk, sefìne, keştì, zevraø
genc: 1) Δazìne 2) nev-cevän
genc-i şäyegän: Δusrev ü pervìz vaøtinde bulunmış bir Δazìne
gencìne: Δazìne
genclik gitdi: şeb der-güŸeşt
gendum-gùn: siyeh-çerde, esmer çehrelü
gendüm: bu˚day
gendüm-nümä: yüze gülici
gen-var: ≈azìne
ger tu dänì: sen bilürseè
ger: 1) eğer 2) uyuz
gerc: bürìn, dilim
gerd: toz
gerdän: dönici
gerde: oldı
gerden: boyun
gerdùn: dönücü, dönen, devereden
gerdùne: úaraba
gerdùn-sirişt: tekebbür eyleyen
gerek: bäyed
gerezmän: úarş
gergedän: erc
gerì dönüm : müzd-kirä
gerilig: pester
gerinmek: fincä, tema≠ä
germ: ıssı
germ-Δùn: şaΔ´-ı meðnùs
germä: täbistän, yaz
germ-äbe: ≈ammäm
germ-ä-germ: meclisin karışması
germäye: ıssı, sıcak
germdär: úäşıø
germek: øavun
germìde: øızmış
germiyet: 1) sıcaklık 2) sırası gelmiş iken
germ-rän: atın sürüp pek gidici
germ-sìr: sä≈il ma≈al
germ-ülfet: iyü görüşme
gerù: rehne
gerzen: 1) çoø cevähirli olan täc 2) øalabaø, kalpak
gerzmän: úarş-ı aûlä
geşt: gezme, dolaşma, seyir
geştem peşìmän: nädim oldum, pişman oldum
geşten: dönmeg
getür bunda: be-yär ìn-cä

getür: häti
getürmek: äverden
gevde: ten
gevherì: a´lı vü nesli päk olan
geviş: nìşΔùr
gev-säle: inek buza˚ısı
gevzen: ´ı˚ın
gey: büpùş, giy
geyik: ◊aby, ähù
geyk: pìre
gez: arşın, Ÿräú
gezend: ◊arar
gezìden: ı´ırma˚, úa◊◊, úu◊ä◊
gibi 3) gül renkli
gibi: asä
gìc: fülìve, seme
gice gündüz: Δuşk ü ter, cübbe-i Δurşìd ü mäh
gice øaraèusı: mä˚
gice: beyät, mesä, gece, *gice,* şeb, şebän, zülf-i zemìn
giceden øalma: şebìne
gicelik: şebì
giceniè bekcisi: päs-bän
giceniüè ≈ayälätı : gùş-äb
gicenün bir rubú: päs, gecenin dörtte biri
giciyik: ≈äriş
giç oldı: dìr
gidecek yir: mürä˚am
gider iseè: er-birevì
gidi: øalye-Δ¥är
gidici: revende
gil: balçıø, çamur, mùze, úasìr
gil-i sürΔ: äşù
gir yola: der şev bereh
gìr: 1) älet-i maúhùde, erkeklik aleti 2) *gìr:* cenk, pür-Δäş, rezm, där, kärzär
girän: a˚ır, zor
giran-cän: giran-säye, §aøìl
giran-säye: giran-cän, §aøìl
giräter: pek ≠utıcı
gird: øatera, ˚ubär, toz
gird-äb: deryäda ´uyuè dönmesi, çevrindisi, dùr, lecce
girde: yuføa
girevìden: inanma˚, ìmän
girìΔten: øaçmaø
girìbän: yaøa
giriftär: esìr, sebì, ≠utsaø
girifte: ≠utılan
girih: dügüm
girìve: ´arp, beleè
girìvend: teb-Δäle, uçuø
girìzän: øaçıcı
girmek: vülùc, der şuden, vuøùb
girü øalan: pes-mände
giryän: a˚layıcı
girye: a˚lama
gìsù: bölük ´aç
git: birev
gitdi: reft
gìtì: cihän
gitme: merev
giyäh: ot, otla˚
giydür: bü-pùşän
gizlenen: nühüfte, mektùm
gizlenür: yaúÿúbü
gizli: ˚ayb, Δafì, müfsid
gizlik: øalem-tıräş
gizlü ˚a®ub: kìn
gizlü iş: kär-ı nühüfte, kär-ı pinhän
gizlü maúnä: der-libäs
gizlü söz: zìr-i leb
gizlü: Δufye, gizli, nihän, pùşìde, ser-beste
göbek: näfe
göbek: sürre
göç: ra≈ìl
göçmek: ®aún
göèleg: pìrähen, gömlek
göèül øapucı: dil-rubä
göèül ortası: ´amìm, süveydä
göèül: dil, øalb, fuúad, revúcenän, Δaled, ®amìr
göèüldeki keder: Δär

göèüllü kişi: cesùr, cerìd
gögercin: ≈amäme, güvercin, kebùter
gögüs gögüs üstine: sìne-ber-sìne
gögüs öèi: øulye
gögüs: ´adr, sìne, ber
gök kenärı: ufuø
gök: äsmän, sipehr
gök: bìΔ, çar Δ-ı gerdùn, felek, kebùd, semä, sipihr
gökcek: Δunük, na˚z, behìc, ≈asen, güzel
göklerüè e≠räfı: øayrevän
göl: ≈avÒ, ˚adìr, äb-gìr
gölge: säye
gölgelik: säyebän
gömer: yedüssü
gömleg: pìrähen, øamì´, sirbäl
gön: debbe, şems, bedr
gön: sahtiyän, çerm, post, deri
gönderdi: firistäd
gönderme: firistäden, ibûâ§
göpecik: Δumre
gör: bebìn, ub´ur
gördi: änese, dìd
göreydiè: lev-terä
görici: bìnä
görinici: nümäyän
görmediè mi: elemtere
görmek: dìden
gösgötüri: cemìú, øä≠be, käffe, cümle, bütün, hep
göster: binmä
gösteriş: numäyiş
göstermek: nümùden
götürmek: berdäşten
göz bebeği: merdüm-i çeşm
göz øapa˚ı: pìle
göz øapamaø: gülùc, i˚mäÒ
göz øıpmaø: ˚amz
göz ucı: gùşe-i çeşm, ˚amzu'l-úayn
göz yaşı: eşk, sirişk
göz: 1) úayn, ba´ar, çeşm, dìde 2) øoz
gözci: dìde-bän, raøìb, nigeh-bän
gözler: eb´är
gözlüg: çeşm-i firengi
gözlüg: úaynek
gözsüz ≠o˚an: ekmeh
gözüè bebe˚i: ≈adeøa
gözyaşı: eşk
guşä: çörçöp
gùdäb: biryän aşı
guft: didi
gùh: neces, necaset, necis
gùl: ebleh, bön
gùli: tìre
gùn-a-gùn: dürlü dürlü
gùne: fäm, zerd-fäm, ´aruşın, reng, çeşit, türlü, renk renk
gùr: 1) ≠a˚ eşigi 2) sìn, merøad, cede§, øabir
gùr-Δäne: geèiş
gùr-äb: nümäyiş-i äb, seräb, ´u gibi çölde kim görine
gùräb: øubbe yapılmış olan türbe
gurg-i barän-dìde: itibar almış, çok şey görmüş
gùristän: mar˚azan, mezär
gurk: øurd
gùsfend: øoyun
gùş kun: dièle
gùş: øulaø
gùş-äb: gicenüè ≈ayälätı, i≈tiläm olma˚
gùşe: künc, köşe
gùşe-i çeşm: ˚amzu'l-úayn, göz ucı
gùşiş: saúy, Δ¥änden,oøumaø
gùşt: et
gùşuvär: küpe
gùy: çevgänla ≠utulan ≠op
gùyä: 1) meşelä 2) söyleyleyici
gùyek ˚al≠än: yuvalanan ≠op
güç : zùr, øuvvet, düşvär, kerh
güçlü: tüvänä, bahadır
güdäz: erimek
güftär: söz
güfte: söylenmiş

güftemì: söylemişdüm
güften: dimek, söylemek
güft-gùy: ´av, söz
güher: cevher, değerli maden
güher: gevher, cevher, değerli maden
gül gibi: gülgùne
gül: Δäkister
gül-: biΔand
gül-deste: minäre
güldi: Δandìd
gül-geşt: mesìre
gül-geşt-i muúallä: Δoş-mekän
gül-gùn: gül renkli
gül-gùne: 1) ˚äze, øızılca (yanağı allaştırmak için kullanılır) 2) gül
güli çoø yir: gülşen, gülzär, gülistän
gülici: Δandän
gülistän: gülşen, gülzär, güli çoø yir
gülmek: Δande, ¬ı≈k
gülnär: kiräs, kiraz
gülşen: gülzär, gülistän, güli çoø yir
gülù: bo˚az
gülùc: göz øapamaø, i˚mä◊
gülûŸär: gül yüzlü
gülù-teh: øavu˚, úmäre
gülzär: gülşen, gülistän, güli çoø yir, gül bahçesi
gül-zemìn: meşveret
güm: yitik
gümän itmeg: räΔ
gümän: merä, reyb, zan, sanma, sanı, vehm, şüphe
güm-geşte: ®äyiúolmış nesne
güm-räh: az˚un
güm-şüde: ◊äyiúolmış
gümüş: fı¬¬a, sìm
gün batdu˚ı yir: bäΔter
gün ortası: zeväl
gün≠o˚dugı yir: Δäver
günäh itdüm: kerdem rüfù§e
günäh: ´uç, ≈ın§, rehaø, beze, cürm, vizr
günäh-ı ´a˚ìr: lemem, küçük günah
günahkär: ä§im, ayıè ´oèı
güncäyiş: ´ı˚ışmaø, güncìden
güncìden: ´ı˚ışmaø, güncäyiş
güncüşk: serçe
gündüz: rùz
günehkär: e§îm, müznib, mücrim
güneş: Δùr, Δurşìd, mihr, äf-täb, ateş-feşän, mihr, raΔş, şìd, Ÿükä, şìr-i
güneyik: käsnì
günlük: venìje
günüè ortası: hecìr, ®ahìre
güräz: Δùk, ≠oèuz
güräzìden: ´alınmaø
gürbe: kedi, Δısset
gürde: bögreg
güreş: küştì
gürsine: aç, nä-şitä
gürùh: bölük, yuma˚
gürültü: şùr
gürz: çomaø
güsiste: üzülmiş
güväh: ≠anıø
güväh: şähid
güvärìden: øanmaø, siècirmek
güve: peyù
güyegü: dämäd
güŸeränìden: infäŸgeçürmek
güz: mäh, päyìz
güzäf: bì-hùde söz, laf, keb
güzel yüzlü: Δùb-rù
güzel: Δùb, keş, nä¬ir
güzeller: Δùbän
güzellik: behcet, na¬ret
güzìde: münteΔab nesne
güzìden: seçmek, ügürtelemek
güzìn: seçkin
güzìne: toømaø

-H-

Δ¥äb: düş, uyøu
Δ¥äb-gäh-ı ˚ùl: bu devrän, dünya hayatı
Δ¥äb-ı Δar-gùş: yalan vaúd
Δ¥äbìde: uyumuş
Δ¥äce: 1) nävek-endäz-ı edeb 2) üstäd
Δ¥äce-serä: Δädim, a˚a
Δ¥ähed: ister
Δ¥äher: hem-şìre
Δ¥ähişger: isteklü
Δ¥äined: oøudı
Δ¥än-ı dıräz: simä≠
Δ¥äd: øa´ıl
Δ¥äş: Δa´ım, kendüsi
Δ¥äş: Δı´m
Δ¥äşävend: Δı´ımlar
Δa´ä´: zügürdlük
Δa´ä´et: faør, fakirlik:
Δa´ab: Δaşeb, Δuşub, Δa≠ab, odun
Δa´äret: Δasr, ziyän
Δa´ım: Δ¥äş
Δä´ıra: keş≈, bögür
Δa´ì: ud yeri
Δa´m: 1) düşman 2) müddeû, dämen-gìr
Δa≠ber-äverde: henüz tüyi belürmiş täze
Δa#: yüzdeki ayva tüyleri
Δa≠ab: Δaşeb, Δuşub, Δa´ab, odun
Δä≠r-ı mecrù≈: dil-figär, øalbi ma≈zùn
Δä≠rı øalmış olan: dil-gìr
Δa≠ve: adım
Δä¥her: øız øardeş:
Δab kün: ebsem ol
Δaber: sürçe, ≠ayìne, bila˚zed, peyäm
Δabìã Δabã, pinhän, gizli
Δabìr: ägäh, haber veren
Δabã Δabìã, pinhän, gizli
Δacälet: utanmaø
Δacìl oldı: bì äb şud
Δacl: şerm-sär, utanan
Δaç: çelìpä
Δaddü: yaèaø
Δadem: perestär, hizmetçi
Δadeng: oø, näveg, Δadeng
Δädim: Δ¥äce-serä, a˚a:
Δadìş: úáøıle muútemide øadın
Δaf: øäv
Δafa gerden: bo˚maø
Δafì: 1) gizli 2) neciyy, sırdaş
Δafîf: 1) yeyni, yenli 2) aruz bahrlarından biri
Δah Δah: zehì zehì
Δäk şud: Δòr u ≈aøìr oldı
Δäk: ≠opraø
Δäk-i rengìn: altun
Δäkister: gül
Δäksär: toza topra˚a bulaşmış
Δäk-tùde: ≠opraødan yı˚ın:
Δäl: ben
Δal≠ çoø olan: zìr-i bälä-gùy
Δal≠ı keläm idici: jäj≈ä
Δalä´ oldı: berest
Δalä´ olmaø: cesten
Δaläb: balçıø
Δalälùş: øatı ˚av˚ä
Δaläø: ≈a®, na´ìb, şiøäø, yaèşaølıø
Δaled: gönül, revúcenän, fuõäd, revú, ®amìr
Δalef: sonradan gelen, birinin yerini tutan
Δalel: eksiklik, bozukluk metinde ezbere engel olma anlamında
Δälıø: yaratan, halk eden:
Δäli´: särä
Δalì≠ şerìk, ortaø
Δälid: muΔalled, cävüdän, sürekli, ebedi
Δalìde: ´ancılmış
Δalìl: ≈abìb, ´adìø, dost
Δalìş: ayağa yapışan koyu balçık
Δalø: yaratılan varlıklar, hususa insanlar
Δaløı ≠aún iden: nävek-endäz
Δaløıè yolsız işin gördiren: mär mìgerd be-dest-i dìgerän
Δalu: şeh-näy, zurna

Δäm: çig
Δam≠ misväk a˚ acı
Δäme: kilk, øalem
Δamı◊: ekşi
Δamìde: egrilmiş, egilmek
Δamr: mey, şarap
Δams: beş
Δamsùn: elli
Δamùş: ten-zede, söylemeyen
Δämùş: ten-zened
Δam-yäze: esnemek, äşä
Δancer: deşne
Δandän: gülici
Δande: gülmek
Δandìd: güldi
Δäne: ev
Δäne-Δaräb: cähil, müflis, bì-mäye
Δäne-be-dùş: bì-úyäl, serserì
Δänedän: tebär, øavm, øabìle
Δäne-fürùş: terk-i dünyä eyleyen
Δäne-i dervìş: faøìrüè evi
Δänøäh: tekye, tekke
Δäã̄b: øunù≠, meõyùs, nevmìd, ümitsiz
Δär u Δas: çörçöb, süpründi, Δäşäk
Δär: 1) diken 2) göèüldeki keder
Δar: älä˚, eşeg
ΔärΔär: tasa
Δaräb: ˚ämir, vìrän
Δaräb: viran, ıssız, yıkık
Δar-beze: øavun-øärpùz
Δar-çeng: yengec
Δar-çìn: hegbe
Δarec: çıkış
Δargäh: oba
Δar-gedä: zor ile alan dilenci
Δargùş: ≠avşan
Δarì: cedìr, sezävär, läyıø
Δarìden: ´atun alma˚, şirä
Δarìf: Δazän
Δarìr: pìle, ipek kumaş
Δär-püşt: kirpi
Δasär: ziyän
Δasr: Δa´äret, ziyän
Δass: seçkin ve ileri kimse
Δast: øırmaladı
Δaste: bì-mär, buΔl, marì◊, Δasta, mär
Δastegì: ´ayruluø
Δästen: øal˚ ımaø
Δäşäk: çöp, süprüntü, yonga
Δäşäk: çörçöb, süpründi, Δär u Δas
Δaşeb: Δuşub, Δa≠ab, Δa´ab, odun
Δaşem: úyäl, şemem, yüceliø
Δaşil: ähär, mu≈kem, üstüvär
Δaşin: ˚alì®, ú≠ul, yo˚un
Δaş-pùşì: nifäø, riyä
Δaşte: zügürd
Δaşùk: zişt
Δaşyet: rehb, Δavf, ruıb, øorøu
Δat: yazı
Δätem: mühür, nigìn
Δätem-i gùyä: dehän-ı dil-berän
Δätime: künh, øu´vä, päyän-ı kär, son
Δatne: sünnet
Δattär: aldayıcı
Δatun: sitì
Δatun-ı úarab: kaıbe-i úlyä
Δav: budaø øırmaø
Δav◊: söze ve ´uya ≠almaø
Δaväh: dilemek, istemek
Δäver: gün ≠o˚dugı yir, maşrıø
Δavernaø: øa´r-ı nuúmän:
Δavf itmek: hiräsìden, irtiyäú korkmak
Δavf: rehb, ruıb, Δaşyet, øorøu
Δavl: ´aølamaø, nigeh däşten
Δavrä: gözi øara teni ˚äyetde aø olan kişi
Δay≠ bäliväsa, iplig
Δay≠ iplik
ΔaŸef: feΔΔär, ´aø´ı
Δayırlı: eberr, evsa≠, em§ele, yegrek, iyi
Δäyisk: çekiç
Δayli: bes, yeter
Δayme: çere, çadır
Δayme-zed: muøìm, yolcu olmayan
Δayrät: hayırlar, hayır işleri

Δayr-ı ädem: insanların hayırlısı
Δayy: diri, hayat sahibi
Δazäin: "Δazìne"nin çoğulu; hazineler
Δazän: Δarìf
Δazef: ´aøsınuè adı, sifäl
Δazìne: genc, gencìne
Δı´b: ucuzluø
Δı´ımlar: Δ≠işävend
Δı´ımlı˚: makrebe, akrabalık
Δı´m: Δ≠iş
Δıdìv: key, päd-şäh, piştäb, iyü
Δıdmet-güŸär: Δıdmetkär, kemer-beste, pìş-kär
Δıdmetkär: pìş-kär, kemer-beste, Δıdmet-güŸär
Δılm: sümük
Δıløat: yaratılış cibille
Δın´ır: keçi
Δınk: boz at
Δınyä: sürùd, na˚me ile ırlamaø
Δınzìr: Δùk, domuz
Δır´: äz
Δıräm: ´alınup gezme
Δırämän: ´alınıcı, çemän
Δırämìden: ´alınmaø, çemänìden, çemìden
Δıräşìden: ≠rmalamaø
Δıred: úaøl
Δıredmend: ´ä≈ib-i úaøl
Δırìden: almaø
Δırmen: jäj, harman
Δırøa: rukù
Δırs: ayu
Δırsız: düzd
Δısset: gürbedür
Δışm itmeg: ar˚ìden, ≠aŸïde nikä®
Δışm: demdeme, øaøımaø, başa kakmak
Δışm: tünd
Δışm-gìn: ≠ıre, tebìre, ≠avul
Δışt: kerpic, øum
Δıyär: øı§§ä
Δìk: ≠ulum
Δilúat-ı fäΔire: ensùn
Δìr: şaşmış
Δìre şud: úaølını şaşıran
Δìre-ser: ebleh, gäv-rìş, a≈maø
Δìre-şìr: ˚a◊abnäk
Δìz: Δuft, tedrìcì iş
Δìz-äb: ´ularuè ≠al˚ası
Δod: kendü
Δod-bìn: kibr iden, muΔtäl, œeşir, kötü gören, özin görüci, kendini
Δod-furùş: kendüyi med≈ eyleyen
Δod-gümärìden: ´ırıtmaø, sikùb
Δod-pesend: kendüsin begenmiş
Δod-rä sütùden: kendüyi ögmek
Δod-rev: ekmeden kendü biten nesne
Δod-ser: bì-päk olan
Δòr u ≈aøìr oldı: Δäk şud
Δor: däΔir, Ÿelìl
Δor≠um: burun
Δorden: yimek
Δordenì: yemek
Δorsend: øanäúat idici
Δorsend: øäniú
Δòş aèla: deryäb
Δoş libäs: rìş
Δoş-äb: leŸŸetlü ´u
Δoşca: nişt
Δoş-güvär: ha®m-ı äş, sindirimi kolay olan
Δoş-mekän: gül-geşt-i muúallä
Δoş-nişìn: istedigi yirde ≠uran
Δoşnùdluø: rı◊ä, utbä
Δoş-úalef: 1) çok yiyen hayvan 2) haram helal demeden her şeyi
Δoy: ter
Δoy-kerde: derlemiş
Δoy-kerde: derlemiş
Δù küz-püşt: arøası egri
Δu´ù´ä: özellikle
Δu´ùmet: düşmenì
Δu≠ùr: akla gelme
Δùb: güzel, hoş, iyi

Δùbän: "Δub"dan; 1) kadın ve erkek güzeller 2) aΔdän, dustän, şäb, fetä, dostlar, sevilenler
Δùb-gerde: güzel
Δùb-rù: güzel yüzlü
Δuceste-dem: vaøt-i mübärek
Δudä: Δudäy, Allah
Δudävend: ´äΔib, rab
Δudävend: mülk issi, mal sahibi, sahip, efendi
Δudùk: tas
Δuft: Δìz, tedrìcì iş
Δufte: Δusbìde, uyumuş, yatmış
Δuften: uyumaø
Δufye: gizli
Δùk: domuz, Δınzìr, güräz
Δùkiş: miŸheb, dìn
Δùl: a˚aç delegen, ağaç kakan
Δuld: cennet, deväm, beøä
Δullet: dòstì
Δuløı Δoş olan: per-niyän-Δùy
Δum: küp
Δumäsì: beş harfli, beşli
Δumma´: noΔùd
Δumre: göpecik
Δùn: øan
Δùn-äb: øanlu ´u
Δunbük: ´ıølı˚
Δunc: bayøuş
Δùn-çekän: øan ≠amlayıcı
Δùnì: kanlı, kan dökmeye meyilli, gaddar, zalim, katil
Δunük: 1) gökcek 2) sovuø
Δùpiyäz: ´o˚an
Δùr: "Δavrä" kelimesinin çoğulu; gözü kara, teni çok ak kimse
Δurde-bìn: her işde diøøat ile baøan
Δurde-dän: fikri diøøatli olan
Δurde-gìr: úayb arayıcı
Δùrden: yemek
Δurd-mürd: ufaø defek
Δurmä a˚acı: lìne
Δurmä: temr
Δurrem: sevinçli
Δurrem: sevinmiş, dil-şäd
Δurşìd: güneş
Δurşìd: güneş, mihr, äf-täb
Δusbìde: Δufte, uyumuş, yatmış
Δusr: øaynata
Δusrän: hasaret, hasara uğrama
Δùstiye: öngülik, istìze, sitìz
Δusù: øaynana
Δùş-bù: iyü øoøulı
Δùşe: ´aløım
Δùşe: başaø
Δùşe: sünbüle, başak
Δuşek-ser: pek deli, Δuşk-ma˚z
Δuşk ü ter: gice gündüz
Δuşk: øurı, kuru
Δuşk-ma˚z: pek deli, Δuşek-ser
Δuşk-rìş: ûöŸr ü bahäne
Δuşub: Δaşeb, Δa≠ab, Δa´ab, odun
Δuşùú: istikänet, baş eğmek
Δuşùú: önün gözetmek
Δuvär: öküz sesi
Δuy: bälä, bùy
Δuysuz: bed-ä˚äz
ΔuŸù: tutun, bağlayın
Δùzeger: isteyici
≈a´≈a´a: yerleşdi belürdi
≈ä´ıb: taş saçan yel
≈ä´ıl: "≈usùl"den; meydana gelen, elde edilen
≈a´ìr: bùriyä, hasır
≈a´r: sicn zindän
≈ä◊ır olmış: päyiçe, pälä-zede
≈ä◊ır olur: ästìn ber-mìzened
≈ä◊ır: ämäde
≈ä◊ır-ceväb: ter-zebän
≈aşiş: tìz, serìú, tez acele
≈a®® Δaläø, na´ìb, şiøäø, yaèşaølıø
≈a®re: a˚ıl, ağıl
≈abbe: däne
≈aber: pey˚äm, peyäm

≈*abìb:* Δalìl, ´adìø, dost
≈*abìb:* sevgili, metinde Hz. Muhammed (sav)
≈*abl:* ip
≈*abs olunmış:* ma≈bùs
≈*äcet:* erb, ihtiyaç, luzum, gereklilik, na≈b
≈*äcet:* va≠ar
≈*adden tecävüz eylemek:* iúıidä
≈*addini bildirdi:* ber-Δuruş kälä nihäd
≈*adeøa:* gözüè bebe˚i
≈*adìş:* Peygamber (as)'nin sözleri
≈*adìd:* demir
≈*adìøa:* baøça, bustän, duvarı olan bahçe
≈*aduv:* tükrük
≈*äfe:* kenär
≈*äfı®* hıfz eden koruyan Allah
≈*äfid:* torun
≈*akìm:* hikmetli, her ne işlerse yerinde olan
≈*äk-rùbe:* süpüründi:
≈*älet:* hâl
≈*alìl:* er, erkek
≈*alìle:* úavret, kadın
≈*alläf:* çoø and içen
≈*alläø:* ≈alø eden, yaratan
≈*alø:* tıräş olmaø
≈*amäme:* gögercin, güvercin
≈*amd:* allah'ı övme, şükür
≈*amd:* şükr, rı◊ä, sipäs
≈*amel:* øuzı
≈*amele:* tek, øaúr
≈*ämidìn:* cäşimìn, mevtä ölüler
≈*amìm:* insana yakın olan allah
≈*ämiyäz:* esnemek
≈*ämiye:* øızmış od
≈*amiyyet:* úär itmek
≈*aml:* 1) ana karnındaki çocuk 2) gebe olma, gebelik
≈*amle itmeg:* neberd
≈*ammäm:* germ-äbe
≈*amre:* bul˚ur şùrbası
≈*amùl:* "≈aml"den; dayanıklı, sabırlı
≈*amùle:* yük devesi
≈*anän:* ra≈met ü rızø
≈*ançere:* ≈uløùm, bo˚az
≈*anek:* damak
≈*anìf:* ≠o˚rı
≈*aø øuşı:* mur˚-ı şebävìz
≈*äøa:* i≈ä≠a, øapladı
≈*äøa:* indi
≈*äøa:* øäriúa, øıyämet güni
≈*är:* 1) sıcaklık 2) sùk, mätem
≈*arş:* ekin
≈*ärä:* mermer
≈*arac:* ◊ayyıø, ≠är
≈*aräm oldı:* sü≈t
≈*aräm:* şüfùr
≈*arb:* beõs, kär-zär, hìcä, cenk
≈*arb:* çeng, peykär
≈*arbüze:* øavun
≈*aref:* ne söylese bilmez
≈*areket:* cünbiş
≈*ares:* bekciler
≈*arf-gìr:* sözde yaèlış ≠ıtıcı
≈*arf-i säkin:* zede
≈*arì´:* hırslı
≈*arìdär:* satın alıcı
≈*äriş:* giciyik
≈*arrä´:* dürù˚-zen, yalancı
≈*arräş:* bezrger, ekinci
≈*arùn:* yavuz olan, tünd
≈*arùr:* ıssı, sıcaklık
≈*ased idici:* bed-endìş
≈*asen:* gökçek, güzel
≈*asìr:* müsta≈sìr, yorulmuş
≈*asìr:* müsta≈sìr, yorulmuş
≈*asìs:* nä-kes
≈*asùd:* bed-endìş, haset edici, kötü düşünceli, nä-tüvän-bìn
≈*aşΔäş:* köknär
≈*aşmet:* heybet, şükùh
≈*aşr:* kıyamet günü
≈*av´ala:* maúide, øursaø, şirdän, mide
≈*av◊:* ˚adìr, göl

≈*av◊-ı mähì:* içinde balık bulunan havuz
≈*av◊uè dibi:* päy-äb
≈*avel:* ta≈avvül, ırılmaø, değişmek bir hâlden bir hâle geçmek
≈*avøal:* bunamış
≈*ay:* diri
≈*aŸ≈äŸ:* zùd reftär, pek yüriye
≈*ayder:* õarslän, ◊ay˚äm, esed, üsäme, ˚a◊anfer
≈*aŸer:* korku, çekinme
≈*ayf eylemek:* füsùs
≈*ayf:* efsùs, dirì˚, yazık
≈*äŸıø:* 1) dehiyy, keyyis, zekiyy, zeyrek, zeki 2) usta
≈*ayrän:* mebhùt, medhùş
≈*ayrän:* úaølı ≠a˚ılmış, äşüfte
≈*ayvan yiyecek nesne:* úalef
≈*ayye:* õafûi, yılan
≈*ayyiz:* merkez, mekän
≈*azìn:* hüzünlü
≈*azìne:* gen-var
≈*eläl:* misräd
≈*ı´äl:* "≈a´let"in çoğulu; huylar, tabiatlar, ahlaklar
≈*ıbr:* mürekkeb, midäd
≈*ıf®itme:* päsìden, li≈ä®päs
≈*ıf®* ezber, ezberleme
≈*ıfrık:* zişt
≈*ımä:* øurı, kuru
≈*ımär:* eşek
≈*ın≠a:* bürr, fùm, bu˚day
≈*ınş:* rehaø, günäh
≈*ıød:* ◊ı˚n, ˚ıll, kìn
≈*ır´:* az
≈*ırämìden:* ´alınmaø
≈*ıyär:* øı§ä
≈*i´´e:* tìr
≈*icäre:* taşlar
≈*ikäyet:* efsäne, dästän
≈*ikm:* şuûur, bilmek
≈*ìle:* mekr
≈*ilye:* zìnet, bezek, süs
≈*imäyet:* koruma, himaye etme
≈*iväyet:* rasaø, øaplamaø
≈*okka:* mürekkep konan küçük kap
≈*or:* med≈ùr
≈*u´rum:* øoruøøoruø≈u´rum
≈*u≠ame:* cehennem
≈*ubärä:* kerä, ≠oy
≈*ùb-kebìr:* ulu günäh
≈*ubùr:* fera≈
≈*ubük:* yollar
≈*ufr:* çuøur
≈*ulì:* zìnet
≈*uløùm:* ≈ançere, bo˚az
≈*ulv:* øatlù
≈*ùn:* øan
≈*unefä:* ≠o˚rılar, doğrular
≈*uøub:* seksen yıl
≈*ur-çìn:* hegbe
≈*urrem:* ferruΔ, şäd, mutlu
≈*urùf:* harfler
≈*uşk:* øurı
≈*uşk-säl:* ol sene
≈*ùt:* 1) balık, nùn 2) balık burcu
≈*uŸäŸ:* keräre, parça
≈*ücre:* ´avmiú
≈*ükm idici:* däver
≈*ünkär:* padişah, sultan, hükümdar
≈*üsn:* 1) güzel, güzellik 2) zìnet, revnaø
≈*üsn-räy:* güzel düşünce, iyi fikir
≈*üzn:* øay˚u, sedem, nedämet
beğenmiş
getirip götüren kuş
ha◊ìm: täze, ter
hä¥sti: dilek
ha®n-ı äş: Δoş-güvär
häcib: perde-där, perdeci
hädì: rehber, yol gösterici
hafta: üsbùú
ham-be-Δam: büklenüp ≠olaşmış olan nesne
häme: baş
hamşud: egildi

hämùn: deşt, ova, yazı
hanùr: ev øumaşı
häãuläã: hüm, anlar, onlar
har-geh: øara ev
hasef: øar
häti: getür
hava: rùzgär
havan: mihräs, mihräs, micmer, buÅùrdän
häviye: boş
heb: heme, dükeli, esrü
hebä: boşa gitme
hecìr: ßahìre, günüè ortası
hedef: nişäne, oø nişänı
hediye verme: ihdä
hediyye: dest-ävìz
hedy: yaba
heft däne: úäşùra aşı, aşûre
heft: yedi
heftäd: yetmiş
heftäd: yetmiş
heft-ten: a´≈äb-ı kehf
hegbe: ≈ur-çìn, telìse
hel: var mı
heläk itmek: tedmìr
heläk: £übùr, veyl, yok oluş
hellüme: gel
hemäl: ortak, şerik, nazîr, eş, benzer
hemäre: peyveste, hem-väre, däã̃m
hem-dem: 1) eş, 2) mu´ä≈ib
hem-derd: derd-deş
heme: dükeli, esrü, heb
hemegì: cümlesi, hepsi
hemezät: vesvese
hemìşe: daima, her vakit, her zaman
hem-kenär: øapu yoldaşıyla aøran
hemmäz: taúyìb eyleyen
hemnäm: aynı adda olan
hem-nişìn: beraber oturup kalkan, teklifsiz arkadaş
hem-pä: ayaødaş
hemräh: yoldaş
hem-räz: sırdaş
hem-säye: øoèşı
hem-şìre: Å¥äher
hem-tä: na®r, nidd, ◊ıdd, küfv, denk, benzer, beèdeş, eşit
hemvär: dübdüz, yeksän
hem-väre: peyveste, hemäre, däã̃m
hemz: ´ıømaø
hem-zäd: ikiz
hencär: ip
hencär: yol, ´ırä≠
heng: øuvvet
hengäm: vaøt
henüz: el-ãän, şimdi
her çi bäd-ä-bäd: her ne olursa olsun
her işde diøøat ile baøan: Åurde-bìn
her kimi görse seven: zùd-äşnä
her yaèa: sù-be-sù
her-äyìne: elbette
hereb: firär, øaçmaø
herem: øatı øocamış
hergez: üyez
herze-gù: sözi saçma olan
hest: var
hestì: varluø
heşìm: ot øurusu
heşt: sekiz
heştäd: seksen
hevä: arzù
hevl: øorøu
heybet: ≈aşmet, şükùh, vaøär
heyme: heyzüm, odun
heyyin: kolay
heyzüm: heyme, odun
hezär: biè, elf, bin
hezäran: binlerce
hezär-ı Åoş-nevä: ´avtı iyü bülbül, iyi öten bülbül
hezec: 1) güzel sesle şarkı söyleme 2) aruz bahrlarından biri
hezeyän: yäve, hüzuú, masÅaralıø, maskaralık
hezl: bì-hùde söz söylemek, çörbük

hezz: depretmek
hìcä: beõs, kär-zär, ≈arb, cenk
hicv: yerme, eleştirme
hìç: pùc
hìç-käre: boş sürinen şaΔ´-ı bed
hidäyet: doğru yol
hiläl: ayın ilk hâli, yeèi ay, mäh-ı nev
hillùfe: ´aøaluè pek øabası, belme
hìme: hìzüm, odun
hinduväne: øärpùz
hindù-zäde: bed-a´l olan
hir: ≠ımän
hiräs: 1) korkmak 2) ters, bäk
hiräsän: øorøaø
hiräsìden: Δavf itmek, irtiyäú, korkmak
hìre: kafä
hirì: bir vilayetde şehrì
hirre: sinnevr, øı≠, kedi
hìş: zevle, seme, ´aban oøı
hişt: ´alıvirdi
hişte: ´arømış olan nesne
hiyä≠: °avgä, °alebe, lenber
hìzüm: hìme, odun
hòşä: nekş, tenbel
hudä: øo°rı yola gitmek
humäyùn: 1) mübarek, kutlu 2) padişaha ait
hùn: Ÿillet
hunälike: onda
hùş: mür°-ı dil, úaøl
hùş: u´, akıl
hùş: úaøl, u´
hübù≠: nüzùl, inmek
hüdhüd: çavuş kuşu Süleyman peygamber ile Belkıs arasında haber
hülù: şefterenk, şeft-älù
hüm: häõuläõ, anlar, onlar
hümä: pek øutlu nesne, hümäyùn
hümäm: himmet sahibi
hümäyùn: kutlu, kutsal, hümä
hüsn: güzellik
hüveydä: bellü
hüveydä: úayän
hüzeyl: øasvere, ley§, arslan
hüzuú: hezeyän, yäve, masΔaralıø, maskaralık
yiyen

-I-

ı´≠abl: maúlef, aΔır
ı´≠lä≈ät: "ı´≠lä≈"ın çoğulu; terimler
ı´≠näú: üründülemek, adam seçmek
ı´≠yäd: ´ayd, şikär, avlamaø
ı´ırmaø: gezìden, úa◊◊, úu◊ä◊
ı´lä≈: düzeltme
ı´lamaø: ä° işten
ı´marlamaø: lìz Δùr endrez, siperden
ı´r: a°ırlıø
ıbı≠: øoltuø
ıldıramaø: dıraΔş, parlak
ıldırayıcı: raΔşende
ıldırım: baΔnev
ıløı: sütùr
ımız°anmaø: °unùden
ıncøırıø: za°anıg, hıçkırık
ıraø: dùr, se≈ìø, uzak
ırılmaø: ta≈avvül, değişmek bir hâlden bir hâle geçmek
ırlamaø: siräyìden
ırma°: cùy, cùy-bär, nehir, ırmak, çay, serå
ıssı: ≈arùr, sıcaklık, germ, germäye, sıcak
ışı°: pertev, şuúú
ú≠: yan
úcle: buza°ı
údl: denk
úhn: yüè

úød: dügüm
úrø: ≠amär, damar
úşär: "úşerä"ın çoğulu; on aylık develer
úyäl: Δaşem, şemem, yüceliø

-İ-

úşve: näz
i˚mä◊: göz øapamaø, gülùc
iΔfä: ´aølamaø, nühüften
iΔmäd: ateşi söndürmek
iΔräc eylemek: selΔ
iΔtiräú: peydä kerden, ìcäd eylemek
iΔtiyär: säl-Δùrde
iΔväŸ: pùye kerden, sürútile yürimek
iΔve: kardeşler
i≈´är: "≈a´r"dan; kısalma, kısaltma
i≈ä≠a: ≈äøa, øapladı
i≈äle: "≈avl"den; birişi birinin üzerine bırakma
iΔsän: lu≠f, ûörf, cùd
i≈tiläm olma˚: gùş-äb
i≈tiräz: mu≈äbä, pervä, sakınma, çekinme
i≠äre: "≠ayerän"dan; 1) uçurma, uçurulma 2) çarçabuk gönderme, yollama
i≠úútsiz: serkeş, bed-Δùy
i≠här: arıtmaø, temizlemek
ìd◊ä≈: äşkär eyleme, vä kerden
i◊ä◊: ´ı˚ınacaø yir, penägäh
i◊äfet: iki şey arasındakilgi, bağ
ibhäm: baş parmaø
ibil: cemel, deve
ibkär: ˚adve, karanlık gece
ibnegänì: ˚uläm-päre, beççe-bäz
ibni's-sebìl: yolcı
ibre: igne
ibti˚ä: istemek
ibtidä: başlangıç, ilk
ibtilä: ´ınamaø
ibtiläú: yutma˚, fürù bürden
ibûâş: gönderme, firistäden
icä´: ne˚ù, mìne, erik
ìcäd eylemek: peydä kerden, iΔtiräú
icäzet: izin, ruhsat
iccär: saøf, semk, ≠am
icläl: "celäl"den; büyültme, saygı gösterme
ictinäb: sakınma, çekinme, uzaklaşma
iç ≠on: nìfe, şalvär
iç ya˚ı: pìh, zedenc, şaΔm
iç-: bünùş
iç: derùn, ma˚z, lüb
içerü geldi: der-ämed
içerü: derùn, enderùn
içi boş: tì, tehì
içi çirklü çıban: ça˚z
içme: menùş
içmek: äşämìden, iøtibäú, iøtimäú
içre: içeri, içinde
içün: li, için
idbär: arøa vermek
ìder: däğm
idi: bùd
ièildemek: binälìden, enìn
ièleyiçi: zär
ièleyiş: näle, zärì
ièlü: müstmend, yünlü.
ifäøat: feväø, rä≈at, ´ıdäø, zen mihri, kadın mihri
ifk: yalan
ifrä˚: dögmek
ifrä≈: şäd kerden, sevindirmeg
ifrä≠: aşurı
ifta≈: aç
ig: dùk
igde: süncüd
igne deligi: çeşm-i sùzen, igne yurdusı, semm, sùfär, Δıyä≠

igne: ibre, sùzen
igrenmek: tùlìden, mekìden, bi° urrìden
ihäm: "vehm"den; 1) vehme düşürme 2) birden fazla anlamlı sözcükleri uzak anlamını kasdederek kullanma
ihbä≠: ındırma, fürù kerden
ihdä: "hidäyet"ten; 1) doğru yola götürme 2) hediye verme
ihtimäm id-: özen gösterme
iki ≠a° arası: şiıb
iki çatal: ´ınvän
iki kerre: du-bär
iki øat nesne: dütäb
iki yüzlü: dü-rùy
iki: dü
ikindi: úa´r
ikişer: meşnä
ikiz: hem-zäd
ikräh: "kerh"den; 1) birine zorla iş yaptırma 2) iğrenme, tiksinme
ikräm: a° ırlamaø
il°ın: kej
il≈aø: katma, katılma
ilä: dek, kadar
ilac: därù
ile: bä
ileri geçmiş: säbıø
ilerlig: pişter, ilerilik
ilerü ilerü: pìş-ä-pìş
ilhäm eylemek: va≈y
ilik: müΔΔ, kemikteki ilik
ilmä≈: nigerìden, baøma°
iltifät itmiş: dil-nemùde
iltimäs: istemek
iltimäıt: parlamaø, dıraΔşìden
ìmä◊: şimşek çaømaası, raΔşiş
imäm: pìş-namäz
ìmän: girevìden, inanma°
imdäd içün irişen: däd-res
imlä: yazma, yazı
imläl: imläõ, kitäbet, yazmaø
imläø: faøìr olmaø
imrùz: bu gün
imsäl: bu yıl
imşeb: bu gice
imtilä: 1) dolma, dolgunluk 2) müste≈iff, müstefiz, korkudup kararsız hâle getiren
imtizäcı bed olan: bed-øumär
ìn u bär pehlù zened: bu aèa beèzer
ìn: bu
in: künäm
in´ıräm: üzülmek
inΔıdäıt: firìbänìden, aldatma°
in®ir: mehil virmek
inäş: kadınlar
inamaø: bäräver
inan: ämin
inanma°: girevìden, ìmän
inanmaø: bäver, bäverìden
inär: när
ìnäş: øız ≠o° urma°, zäyìden-i duΔt
ìncä biyär: bunda götür
ince bellü: mù-miyän
ince fikr idici: üştür-bìn
ince øaşlu: mu◊ähì, müşäbih, ezec
ince yol: bennä
ince: bärìk, raøìø
incik: säø
incikler: sùø
incìl: engilyùn
inciläıt: açılmaø, küşänìden
incinme-: merenc
incinmek: rencìden
incitme beni: meşkun be-men
incü: dürr, inci
indi: ≈äøa
indirme: fürù kerden, ihbä≠
inek buza°ısı: gev-säle
ìnek: işte
inek: mäde-gäv
infäŸ geçürmek : güŸeränìden
inflä: yaratmaø

inhä◊: øaldırma˚, efräşten
iniş: şìb
inkä® ivdirmeg, iúcäl, şitäpäyìden
inkär: ca≈d, nekìr
inlev: eger
inlü: pehnä, yünlü, úarì◊
inmek: hübù≠, nüzùl
inne: arapça'da "şüphesiz" anlamında kesinlik bildiren edat
inneke: sen
innemä: ancaø
inøäŸ: øurtarma, rehänìden
ins ü cin: şeøalän
ins: insan
insän: näs, ünäs
ìn-sù: berü
ìnşän: bu anlaruè
inti®äm: düzen, nizam
intifäú: "nefú'den; faydalanma
intiøäm almaø: dem-äverden
inŸär: øorøutmaø
ìøa◊: 1) uyarmaø 2) bì-där şuden, uyøudan uyanma˚
iøäd: ateş yakmak
ìøän: şüphesiz inanmaø
iøbäl: "øabûl"den; 1) birine doğru dönem 2) baht, tâlih
iødäm: "øadem"den; 1) gayret ve sebatla çalışma 2) ilerleme
iølı˚: ber-but, øopuz
iølìm: kişver, ülke
iøsä≠ däd kerden, úadl itmek
iãi: gel
iøtibäs: elden ateş almak
iøtibäú içmek, äşämìden, iøtimäú
iøtidä: uymak
iøtidär: güç yetme, kudret, yapabilme
iøtimäú içmek, äşämìden, iøtibäú
ip: ≈abl, hencär, resen
ipek: gej
iplig: bälivä, Δay≠, rişte, silk
iplik ucı: penä˚
irş: teräş, mìräs
ìrä: zìrä
ìräd ol-: söz söyleme
irem: şäm, iskenderiyye, ya da iran'da bir yer
irend: ´ä˚ış
irfäş: cimäúitmeg, gäden
irgürmek: resänìden
iri arslan: şìr-i jiyän, úa≠á≠
iri: dürüşt
iriè: ´adìd, rìm
irişdi: resìd
irişdürmek: resänìden
irkäs: reks, ters döndürmek
irkilmiş: lübed
irmä◊: yaømaø, efrùΔten
irmek: resìden, ip eğirmek
irsä: sabit, sağlam kılma
irsäl: baúş, nesne göndürmek
irşäd: "rüşd"den; doğru yolu gösterme, uyarma
irtikäb: çalma
irtiyäú Δavf itmek, hiräsìden, korkmak
is ü pas: jeng
iskenderiyye: irem, şäm
iskene: bur˚u
ismaú işit
isper: ˚am
isrä: geceyle gitmek
isräú bidär ivmek
issi: sahip
issilik: tefs
ìstäden: øurmaø
iste: cùy
istebraø: kalın dibä, kalın kumaş
istedigi yirde ≠uran: Δoş-nişìn
isteklü: Δ¥ähişger
isteme-: meΔ¥äh, mecùy
istemek: ibti˚ä, iltimäs
ister: Δ¥ähed
isteyici: Δùzeger
istiΔlä´: rehä yäften, øurtulma

isti∆şäş: øandırma, fujùlìden
isti≈sän: "≈ısn"dan; sağlam bir yere kapanma, korunma
isti≈väŸ: fìrùz, ° älib olma°
istikänet: ∆uşùú, baş eğmek
istilŸäŸ: "leŸŸet"ten; hoşa gitme, lezzet alma
istimäú: "semû'den; dinleme, işitme
istinkäf: nekf, ûır itmek
istiørä◊: ödünç almaø
istirä≈at: dinlenme
istiúdäd: däniş, úlm
istiúmäl: "úamel"den; kullanma
istìze: öngülik, ∆ùstiye, sitìz
isvedde: øarardı
iş ≠ıtıcı: kärzär
iş bilici: kär-dän
iş gören aldı°ı: säre, rişvet
iş işden geçdi: äb ser-güzeşt
iş: feyär, kär
ìşän: bunlar
işäret idici: ebrù-zen
işbìce: feyär-äver
işe başlamaø: á° äz
işe øarär virmek : áş bu∆ten
işe-: bişäş
işgerf: la≠f
iş-güç: kiyä, kär u bär
işi ∆oş fehm iden: dìde-ver
işi ters olan: çep-endäz
işidici: semìú, duyan
işiè evveli: reyûn úınfuvän
işik: ästän
işit: ismaú
işitmek: şenìden
işkence itmek: taûŸìb, tenkìl
işlek yol: räh-ı ∆¥äbìde
işlemek: zırıh
işler: umùr
işøäŸ: dùr kerden, uzaø itmek
iştelim kerd: ° av° ä nizäúeyledi
iştirä: satın alma, alınma
işûır: bildirmek
it ürmek: segläyìden
it: seg
itdi: kerd
itilä: eksiklik etmek
itmäm: tamamlama
itmeg: kerden, etmek
iträ´: ≠o° rı eylemeg, räst kerden
iû´är: øa´ır° a
iûänet iden: destyär, na´ìr
iúcäl: ıvdirmeg, şitäpäyìden, taúcìl, inkä®
iúcäz: sözü kısa söyleme
iúlän: äşikär øılmaø, açık etmek
iúläã: yemin etme
iúrä◊ eylemek: dämen efşänden
iútibär: saygınlık
iútidä: ≈adden tecävüz eylemek
iútiŸär itdi: bä-äverd
iútiŸar-ı nä-müläyim: ûöŸr-i teng
ivdirmeg: iúcäl, şitäpäyìden, taúcìl, inkä®
ivez: ördek
ivici: úacùl, acele eden
ivmek: ba≠ar, isräúbidär, şitäb, úacel
iŸä: çün, çünkü
iyi: nìk
iŸme: käm
iyü görüşme: germ-ülfet
iyü gün dostı: yär-ı nev-bahär
iyü incü: dür-i ∆òş-äb
iyü øoøulı: ∆ùş-bù
iyü: ∆ıdìv, piştäb, nìk, nìgù
iyülük ´a° lıø: ten-dürüstì, bih-bùdì
iz: eşer, sekir, pey
izdi≈äm: ° amret, øatılıø
izdiväc: evlenme, metinde söz ile anlamın birbiri ardınca, birbirini tamamlayacak şekilde
ìzed: Allah'ın adı
ûı®ım: "úı®m"den; 1)büyütme, büyültülme 2) gereğinden fazla ehemmiyet verilmesi
ûbädet-i ≈ac: nüsük

ûffet ehli: päk-dämen
ûffet: ab-ı meryem, ´alä≈
ûllet: bir kelimenin kendi harfleri arasında hurûf-u illetten
ûlm: däniş, istiúdäd
ûlm-i ledün: allah'ın sırlarına ait manevi bilgi, gayb ilmi
ûmäd: yüce binälar
ûmäret: 1) bayındırlık 2) yoksullara yiyecek dağıtmak için kurulmuş hayır evi
ûn: "úaynä" kelimesinin çoğulu; aynalar
ûnäø: øara øula˚, firänıø
ûneb: üzüm
ûr: øäfile, ûr, kerbän, kervan
ûsiy-i şem-şähe: mìveler
ûşä: yatsı
ûşe: maûşet, dirlik
ûvec: egrilik
ûzzet: melekùt, melek, ulu

-J-

jäj: Δırmen, harman
jäj-Δäy: jäj≈ä, bì-hùde söz söyleyici, Δal≠ı keläm idici
jäle: ´uda binilen tuløu˚, çi, çiğ
jem: avırd
jende: adìm, yamalı ≠on
jeng: pas
jerf: deriè, mu˚
jìve: civa, sìm-äb

-K-

kìnin: ödeşmek
kä˚: äteş
kä˚ıd: øırtäs
kä˚ıd-ı zerdì: berät üstine ≠u˚ra nişän
kä≈: köşk
käbìn: nikä≈
käc: seyl
käçäl: ev metäú, e§ä§
kadìmì nesne: pä-yı çenär
kafä: hìre
käffe: cemìúøä≠be cümle, gösgötüri, bütün, hep
käfir mä-cerä: muûänid
käfir-kìş: pek cefäkär
käfùr: cennet çeşmesi
käh: 1) keh, ´aman 2) øurı çıra
kähù: marul
käj: şaşı
käk: beksimed
käkä: kişì
käl: dögüşden øaçmaø, boz˚unluø
kälä: 1) kumaş 2) giyim kuşam için güzel şeyler 3) metäú
kälim: er gören, bakire olmayan
kälìve: bön, şaşøın, a≈maø
kälùc: küçük parmak
kälüm: ≠ul úavret
käm: muräd meräm, iŸme, edim
kämikär, kämkär: isteğine ulaşmış, mutlu
kämil: kemale ermiş, olgunlaşmış
käm-yäb: murädına iren
kän: 1) cimäú2) maúden
känùn: oca˚
kär u bär: iş güc
kär: iş
kara sièek: Ÿübäbe
kärd: bıçaø, maøa´, mıøräÿ
kär-dän: iş bilici
kärzär: 1) cenk, pür-Δäş, rezm, gìr, där 2) iş ≠atıcı

kär-düzd: pek göèülsüz iş ≠ıtıcı
kardeşler: ğΔve
kär-gäh: dükkän
kargu: ma˚
kär-ı nühüfte: gizlü iş, kär-ı pinhän
kär-ı saΔt: müşkil iş
kär-ı sehmnäk: øorøulu iş
kärìz: ar˚
kärsäz: aralıøda iş düzici
käse: çana˚
käse-i zerrìn: altun çanaø
käse-lìs: çanaø yalayıcı
käsiten: eksilmek
käsnì: güneyik
käst: no˚ ´än
käşäne: 1) muΔta´ar ≈äne 2) øış evi
kätib: debìr
kaıb: ≠opuø
kaıbe-i úlyä: Δatun-ı úarab
kayd: ba˚
kayhän: päd-şahlar
käz: maøa´
keşìb: øum yı˚ ını
keşìr: çok
keşret: bevş, cemú
keım: ˚ a◊aplı kimse, hışımlı
keb: 1) laf, güzäf 2) zen-i lifäf
kebäb: püryän
kebed: meşaøøat
kebid: ciğer
kebìr: kelän, büyük
kebk: keklik
kebş: øoç
kebùd: ezraø, a≈mer, øızıl
kebùd: gök
kebùter: gögerçin
kebì: maymun
kebz: büyük
kebzenende: läf urıcı
kec: 1) egri, muúvec, çarpık 2) kirec
kecäve: ma≈fe
kec-där u merìz: øarda gez ammä belürsüz olsun iz
keçi: nücä≈
kedi: gürbe, hirre, øı≠, sinnevr
kedir: bulanıø
kedù: øabaø
ke-eyyin: eyyü, niçe, niçin
keff: 1) aya, el ayası 2) köpüg
kefät: toplanılacak mekan
kefe: kesmik
kef-gìr: kepce
gùläb: sitaΔr, ´u aøup ≠olduı yir
kefş: 1) başmaø 2) pä-pùş, päydän, sür
kefte: yarılup açılmış
kehf: øuyu
keh-gil: samanlu balçu˚
kehkeşän: ´amän u˚ rısı
kehl: øırçıl, 30-50 yaş arası kemalini bulmuş erkek
kehle: süpüş, bit
kej: egri, çarpık
keklik: kebk
kel: leçel
kelä˚: øuz˚ un
keläje: ´aøsı˚ än
keläle: babası olmayan (bilinmeyen) ölü
kelän: kebìr, büyük
kelanter: mu≈tesib
keläş: küf, kere
kelb: seg, köpek
kele: tura
kelemend: a≈välinden şikäyet iden
keleng: ≠ırna
keler : ◊abb, sùsmär
kelìl: yorulmuş
kelìm: konuşan, söyleyen
kelìse: künişt, mecusi tapınağı
kellä: zinhär, sakın, asla
kelle-yi gäv-mìş: ´u ´ı˚ ırı başı
kem iş: fa≈şä
kem: eksik
kem: niçe

kemäl: olgunluk
kemän: yay
kemer: ni≠áø, øuşaø
kemer-beste: Δıdmetkär, Δıdmet-güŸär, pìş-kär
kemìden: gähìden, eksik itmek
kemik: üstüΔ¥án
kemìn: ´aølanacaø yir, pusu
kemìne: eksiklü
kemter: pek eksik
kemùn: zìre
ken: kenev
kenär: 1) ≈äfe 2) øucaø, sefä 3) şa≠, şä≠ú
kend: 1) bal 2) rustä, dih, köy
kende: øoømış, kendìde, øopmış
kenden: øoparmaø
kendi faydasını arayan: tìşe sùy-ı Δod zened
kendìde: øoømış, kende
kendü: Δod
kendüri: kendürik
kendürik: kendüri
kendüsin begenmiş: Δod-pesend
kendüyi med≈ eyleyen: Δod-furùş
kendüyi ögmek: Δod-rä sütùden
kenefş: serv
kenev: ken
kenìr: tenbel, úafşel
kenìz: cäriye
kenìzek: øırnaø, øul, bende, ˚uläm
kenìf: türs, øaløän
kepce: kef-gìr, milúaøa
kepek: nuΔäle, sepùs
ker: äyed, ´a˚ır
kerΔ: biraz, berΔ
kerä: ≈ubärä, ≠oy
kerähet: sevmemek
kerb: øatı tasa
kerbän: øäfile, ûr, kervan
kerd ez pehlù tehì: anı terk itdi
kerde päy-ı zä˚: pusuya girmek
kerdem rüfù§e: günäh itdüm
kerden: itmeg, etmek
kerdengel: deyyù§e
kere: küf, keläş
kerem-fermä: lütfeden lütuf sahibi Allah
kerh: güç
kerìm: "kerem"den; cömert, veren
kerpic: Δışt, lebin, rìg
kerrär: "kerr"den; savaşta döne döne saldıran
kerz: o˚lancı˚, kùdek, kink
kes: bübür
kesb ü kär eylemek: dest-kärì
keser: tìşe
kes-i zen gùn-Δar: pek rezìl ädem
kesilmek: tebettül
kesilmiş: memnùn
kesme: bürìden
kesmik: kefe
kesr: ´ımaø, kırmak
keş: 1) güzel 2) øoltuø içi
keş≈: Δä´ıra, bögür
keşef: øablumba˚a
keşende: çekici
keşìd: çekdi
keşìden: çekmek
keşşäf: fettä≈, açıcı
keştì: gemi, zevraø
ketìbe: cünd, çerì, asker
kev: çuøur, mu˚äk
kevkeb: sitäre, yıldız
kevsec: köse
key: Δıdìv, päd-şäh
key: 1) dä˚, yara 2) yaøı 3) tä 4) ulu Δäne 5) øaçan
keyän: päd-şahlar
keyfer: kinin, ödeşmek
keyk: pire
keylü: ölçek
kìmuΔt: ´a˚rı
keyvän: zü≈al yıldızı
keyyis: dehiyy, ≈äŸíø, zekiyy, zeyrek, zeki
kırpındı: pürze, øurä◊e

kısa: kùteh
kibär: büyükler, ulular
kiber: øocalıø
kibr iden: Δod-bìn
kibr ü únvän eyleyen: ser-girän
kibriyä: ulu, büyük
kiçi: kih, küçük
kifäf: zäd, azıø
kih: kiçi, küçük
kihter: küçürek
gìj: çam a˚ acı
kile: säú
kiler: pürΔù
kilìsä: künişt, kilise
kilise çaèı: näøùs
kilk: Δäme, øalem
kim: "ki" bağlacı
kim: kìst
kime: li-men
kimler: kiyän
kìn: ◊ı˚n, ≈ıød, ˚ıll, gizlü ˚a®ab
kinin: keyfer, ödeşmek
kink: o˚lancı˚, kùdek, kerz
kir: bìz, şùΔ
keräre: ≈uŸâŸ, parça
kiräm: soylu, şerefli
kiraz: gül-när
kerd: itdi
kirdär: iş, güc, úâdet, ≠arz
kirdekùh: kürdistanda bir ≠a˚
kirec: kec, ähek, şìd
kiriş: zih
kirişme: dil-berüè cilvesi, näz, tìbä
kirli paslı: şùΔ-gìn
kirpi: Δär-püşt
kirpi: çìzì
kirpik: müjgän,müje
kirpü: øunfüz, kirpi
kìse: ´ırra, uväz, ´urre, kese
kìse-i pür-sìm: akçe dolu kese
kìse-kebùd: faøìr
kìst: kim
kìş: 1) millet 2) oø u yay øoyacaø 3) semmùr, pek iyü kürk, Δilúat
kişi zäde olan: välä-nijäd, päk-gevher
kişì: käkä, pädäşi
kişt: bezir, ekin
kişver: ıølim, ülke
kitäb: zebùr, sifr
kitäbet: imläl, imläõ, yazmaø
kitäb-ı müste≠äb: güzel kitap
kitäbıè evveli: fihrist
kiyä: iş-güç
kiyän: kimler
kiyän: yıldız, merkez
kiŸb ü fısøı çoø: siyehkär
kizb: zùr, yalan
kolay: heyyin
øoşmaø: pùyìden
koşuş: täz
kovıcı: süΔan-çìn
köhne-süvär: eskidür çoø iş bilür
kök: bìΔ
köknär: ≈aşΔäş
köle: bende, süfte-gùş
kölye: bögrek
kömür: engişt
köpegüè ürmesi: läyìden-i seg, nibä≈
köpek: seg
köprì: pùl
köpüg: kef
kör: aúmä
körük: zab≠äne
kös: em, tebìr
köse: kevsec, teng-rìş, sinä≠
köşk: kä≈, kùte, revzen, øasr
köşk: merΔ
köşküè adı: käΔ
kötü iş: fä≈işe
köy: rustä, kend, dih
köz: aΔker, zelek
kùbìden: dögme
kùbile: ´unèü
kùçe: dikenlü yol

kudäm: øanøı
kùdek: çocuø, oglan, kink, kerz
kùf: ügey, baykuş, ◊uvú
kùfte: dögilmiş
kùh: ≠a˚
kùhän: örgec
kùh-ı bì-sütùn: ferhat'ın deldiği dağ
kùh-ı delläl: bä-zeng-i ˚uläm
kùh-ken: ferhäd
kuhsär: ≠a˚
kulübe: külbe
kùn: dübr
kund endìşe: fikr ider
kund: segläb, segäbì, bì-dester, kör, keskin olmayan
kund-ı be-dester: øunduzuè Δäyesi
kùr: nä-bìnä, kör
kar≈: yara
kuster: döşe
kùşe: bucaø
kùtäh: øı´a
kùtäh-bäm: sırrını ifşä iden
kùtäh-bìn: fikri yaèlış olan
kùte: kùteh, øı´a
kùte: revzen, øasr, köşk
kùú: bilek
kùy: ma≈alle
kùze: bardaø
küberä: ulu kişiler
küc: sitem
kücä: o øanda
kücäyì: øanøı yirdensin
küçük käse: ´a≈fa
küçük parmak: kälùc
küçürek: kihter
küf: keläş, kere
küffe-i mìzän: terazi kefesi
küflü etmek: faΔfara
küfv: na®r, nidd, ◊ıdd, hem-tä, denk, benzer, eşit
kühen: eski
kühen-bùriyä: eski ≈a´ìr
kül: 1) Δäkister, remäd 2) bütün, tam
külä≈: øa≈≠˚ılä
külbe: kulübe
küleng: øurna
külünk: mìtìn, kazma
kümìz: sidig, poΔa, çemìn
kümme: yen, yaka
künäse: øumäm, süprüntü
künbed: øubbe
künc: buca˚, gùşe, köşe
küncüd: susam
künd: pırasa
künh: øu´vä, Δätime, päyän-ı kär, son
künişt: kelìse, mecusi tapınağı
künùn: şimdi
küp: Δum
küpe: gùşuvär, gùşväre, mengùş
küpecik: bestù
kürbe: øasa, fejim
kürde: şüş
kürek: pärù, mäse
kürk: cäme-i mùyì, mù-bìne, pòstìn
kürre: ≠ay
kürüg: fihe, fih, kürek
küs: ferc
küstäΔ: øarz u e≠värı bì-edebäne olan
küsterim: tùzìm, düşeyelim, bıra˚alım
küş: öldür
küşäde: açıø
küşäden: açmaø
küşänìden: açılmaø, inciläú
küşäyende: açıcı, fettä≈
küşäyiş: açılış
küşende: depeleyici
küşt: pehlü, yan
küştì: güreş
øa´as: øı´´a, semer, däsitän
øa´d iderler: yes≠üne
øa´ı˚: zihär
øä´ıf: şiddetli yel
øa´ıl: Δ¥id
øa´ır˚a: dùle

øa´ır°a: iű är
øa´ır°a: zùd-tiz, tünd-bäd
øa´ìde: 1) kast etmek 2) klâsik edebiyatta bir nazım şekli.
øa´ìr: øı´a
øa´r: kısa
øa´r-ı nuúmän: Δavernaø
øa´úr çanaø
øä° kä°: øar°a vü øuz°un ´adäsı
øa≈≠ °ılä, külä≈
øa≈be: °ar, zen-i bimüzd
øa≠r: ester
øä≠be: cemìúkäffe cümle, gösgötüri, bütün, hep
øa≠re-zed: çoø yilüp gezdi
øa≠úolunan: ´arìm, kesilen
øa≠úı näΔun: tırnak kesme
øä◊iyy-i gìreng: Δa¥äce na´ru'd-dìn gibi hoş sözlü bir kişi
øab øacaø: bärdän
øab: miødär
øab◊: el ile tutma, tutkunluk
øab◊a: õavuc
øabä: øaftan
øabä: øaftän
øabaø: ferú yaø≠ån
øabaø: kedù
øabes: ateş parçası
øäbil: "øabùl"den; olabilir, olan
øabìle: dùdmän, dùde, øavm, tebär, Δänedän, úaşìre
øableke: senden
øablumba°a: keşef
øabr: merøad, cede§, gùr
øabùl itidi: ber-girift
øabùl itmek: pezìreften
øaç: bigrìz
øaçacaø yir: cäy-girìz
øaçacaø yir: cäy-ı gürìz
øaçan: key
øaçan: metå
øaçdı: bigrìΔt
øaçdı: püşt däd
øaçıcı: ferrär, äbıø
øaçıcı: girìzän
øaçmaø: bigiriΔten, cetsen, girìΔten, hereb, firär
øadd: boy
øade≈: sä°ar
øadem: ricl, ayaø
øadın: bänù
øadìm: "kıdem"den; 1) eski, útìø 2) başlangıcı olmayan Allah
øadìmì: dìrìn, dìrìne
øädir olur: yesta≠úı, gücü yeter
øädir: her şeye gücü yeten
øäfile: ûr, kerbän, kervan
øaftan: øabä
øahhär: kahreden, kahredici
øahøarì: ardına dönmek
øal°ı: berçe
øal°ımaø: Δästen
øala: mì-zìbed, mäned
øalabaø: gerzen, kalpak
øalan: °äbir
øalay: erziz, ri´ä´
øalb açıcı: dil-güşä
øalb aøça: nebehre, näsere
øalb: dil, göèül
øalbi maΔzùn: müstmend, dil-figär, Δa≠ırı mecrù≈
øaldırmaø: efräşten, inhä◊
øalem: Δäme, kilk
øalem-rev: eldeki ülke
øalem-tıräş: gizlik
øalıb: pister
øalıè: £eΔìn, sitebr
øälìçe: nemed, nihälì keçenüè adı
øalìl: eşi benzeri olmayan allah
øalkän: cünne
øalmaø: mänend
øalmışlara yetişen : feryäd-res
øalø: ber-Δìz
øaløan: siper

øaløän: türs, kenìf
øalødı: ber-Δäst
øalømaø: çehìden
øalp: değiştirme
øalp-zen: deyyù§, da˚al-zen
øalúabend: kaleye bağlanmış, bir kale içinde yaşamaya hüküm giymiş olan
øalúalar: ´ayä´ì
øalye-Δ¥ir: gidi
øamçı: täziyäne
øamer: ay
øamış: ney
øamışlıø: neyistän
øamıştan ev: niyen
øamì´: gömlek
øamu: behem, bir arada, halk
øan ≠amlayıcı: Δùn-çekän
øan: Δùn, dem
øanad: cenä≈
øanäduè başları: şeh-per, şeh-bäl
øanat: bäl, perr
øanäúat idici: Δorsend
øand: bitkiden çıkarılan şeker, sükker
øanda: nerede
øandırma: fujùlìden, istiΔ§ä§
øanı: eyne, hani, nerede?
øäni´: ´ayyäd, avcı
øänit: däõb, mu≠ú, fä≠n, färih, zekì
øäniú Δorsend, razı olmuş, doymuş, kanmış
øanlu´u: Δùn-äb
øanmaø: güvärìden
øanmış: reyyän
øanøı yirdensin: kücäyì
øanøı: eyyü, hangi, kudäm
øaøımaø: ˚ay◊, ˚a◊ab, demdeme, Δışm, başa kakmak
øaøır: tìzìküned, başa kakar
øaøırdaø: çezdere
øääm: "kıyam"dan; 1) ayakta duran 2) duran, sürüp giden 3) birinin yerini tutma
øapama: mepùş
øapanmış: muõad
øapılan: rübùde
øapladı: ≈äøa, i≈ä≠a
øaplaè: peleng
øaplamaø: rasaø
øaplumba˚a: seng-püşt
øapma˚: rübùden, nehb
øapu yoldaşıyla aøran: hem-kenär
øapu: bäb, der, südde
øapucı: der-bän
øapucılar ketΔudäsı: mìr-bär
øar: §elc, berf, hasef, yaΔçe
øar˚a: zä˚
øar≈: ulu
øar◊: ödünç verme, ödünç alma
øara dütün: ya≈mùm
øara ev: har-geh
øara øula˚: firänıø, únäø
øara saøız: zift
øara: 1) a≈vä, edhem 2) siyah
øaräbet: øurbä, garabet, yakınlık
øaraèu gice: ibkär, ˚adve, karanlık gece
øaranlıø: ®ulmet
øarardı: isvedde
øaravaş: bedre, näve, senit, köpek
øardaş: biräder, däder
øarı: bä-zäc, pìre-zen, úcùz
øarın: ba≠na, şikem
øarınca: mùr, neml
øarındaş: biräder, däder
øarış buruş: derhem, buruşmuş
øarış: bidest, şibru
øarışıølıø: şùriş
øarışmaø: ämìΔten
øarışmış: amì˚, ämìziş, ämìΔten
øarìb: yakın
øarìn: enìs, refìø, yär, enìs, yär
øäriúa: ≈äøa, øıyämet güni

øarma øarış: merìc, karma karıçşık
øärpùz ve øavun: ba≠ıΔ, hinduväne
øarşu: karşı, øıbel
øartal: däl
øärùre: şìşe
øasävet: katılık
øasıø: rukeb, ûäne, zihär
øasr: kùte, revzen, köşk
øasvere: ley§, hüzeyl, arslan
øasvet: øatılıø
øaş: ebrù
øaşı: biΔär
øat øat: libed, tùy tùy
øatera: gird, ˚ubär, toz
øatı ´aru: fäøıú
øatı ˚av˚ä: Δalälùş
øatı øara: ˚arbìb
øatı ãïväz: ´äΔa, şiddetli ses
øatı øocamış: herem
øatı tasa: kerb
øatı: saΔt, şedìd, úa´ìb
øatılıø: ˚amret, izdi≈äm, ◊arrä, øasvet
øatıø: nän-Δùriş
øatır: ester
øäüíde: kural, esas
øaír: tek, ≈amele
øäv: Δaf, çaømaø
øavärìr: "øärùre"nin çoğulu; şìşeler
øavì: räsiΔ, §äbit olan
øaviyy: sonsuz bir kudrete sahip olan Allah
øavu˚: gülù-teh, úamäre
øavun: ≈arbüze, germek
øavuø: me§äne
øäy: bendegì, øullıø, bärendegì
øay˚u: ˚u´´a, nijend, dijem, ≈üzn
øayın a˚acı: ˚ùş
øayma: la˚ziş
øayma˚: tù
øaynadı: cùşìd
øaynana: Δusù, zen-mäderì
øaynata: Δusr, peder
øayrevän: göklerüè e≠äfı
øıraè: kenär
øaz burnı: nùl
øaz: ba≠
øazanmaø: tùzìden
øazanursın: endùzì
øazımaø: sütürden
øı´´a: øa´as, semer, däsitän
øı´a: kùtäh, kùte, øa´ìr
øı´ac: enbür
øı´ır dişiler: sütürven
øı˚ılcım: gül
øı≠: hirre, sinnevr, kedi
øı≠ía: 1) parça, bölük 2) en azı iki beyit olan ve ilk beyti kafiyeli olmayan manzûme
øı§ä: Δıyär
øıbel: karşı
øıble: veche
øıçì: serm
øıded: øa˚ınıø, dağınık
øıf: bir nevúe øab
øıl: mùy, şäúra
øılçıø: ˚almilic, däse
øılıç: şimşìr, tì˚
øımıldanma˚: cünbìden, nebäŸ
øına: ˚ıläf, ayd, niyäm
øınvän: hurma ağacı salkımları
øır ´aøallı: ämìze-mùy, dümùy
øır: tìre
øır˚ıl: dùmùy, saçı ağarmış
øırarsın: bişkenì
øırd: maymun
øırdı: şikest
øırılmış: şikeste
øırlan˚ıç: piristù
øırma: meşiken
øırmızı: sürΔ
øırø: çil
øırtäs: kağıt
øıs≠: sevä, ≠o˚ruluø
øısra˚: mädiyän

øıstäs: ölçü
øış evi: käşäne
øış: dey, şitä, zemistän
øıtlıø: cedb
øıvırcıø olan ´aç: tekù
øıvırcıø saç: mer˚ ùl
øıyämet güni: øäriú, ≈äøa
øıyämet: rüsteΔìz, säúat
øıyäs: oran
øıyúa: ´a≈rä
øız ≠o˚urma˚: zäyìden-i duΔt, ìnä§
øız o˚lu: nebìse
øız øardeş: Δä¥her
øız: duΔt, duΔter, girän
øızamı˚: sürΔìze
øızıl: ezraø, kebùd, a≈mer, ´ahbä, sürΔ
øızılca: ˚äze, gül-gùne (yanağı allaştırmak için kullanılır)
øızmaø: täb
øızmış od: ≈ämiye
øızmış: germìde
øoc: der-ä˚ùş kün, sar
øoca ädem: pìr
øoca øarı: pìre-zen
øocalıø: kiber
øoç: kebş
øoçma˚: der-ä˚ùş, ä˚ùşten
øoèşı: hem-säye
øol: bäzù, bäú
oøla˚u: värdän
øolaè: teng
øolay iş: mùy-Δamìr
øolay: äsan, pervä
øolaylıø: serrä
øoltuø içi: keş
øoltuø: ba˚al, ıbı≠
øoma: menih
øomaø: nihäden
øonaø: rabú, menzil
øonu˚: mihmän, ◊ayf, misafir
øonuø alan: mìzbän
øoøar balçıø: mesnùn
øoømış: kendìde, kende
øoøu: bùy, nef≈a
øopar: biken
øoparmaø: engìΔten, kenden
øopmış: kende
øopuz: iølı˚, ber-but
øor: aΔger
øorøaø: hiräsän, ˚ar-dil, ruûb, feşil
øorlar: mì nehend
øorøu virmek: tehdìd
øorøu: bìm, feraø, hevl, rehb, Δavf, ruúb, Δaşyet
øorøudıcı: neŸir, korkutucu
øorøulu iş: kär-ı sehmnäk
øorøutmaø: inŸär, bäkänìden, terhìb
øoruø: ˚ùre
øovan: engebìn
øovcı: näΔun-zen, ˚ammäz, suΔan-çìn, nemmäm
øovlayıcı: nemmäm
øoymaø: selk
øoyun: ˚anem, ◊aõn, gùsfend, mìş, şät
øoyunuè dişisi: mäde-i mìş
øoz: göz
øu´: bihräş
øu´vä: künh, Δätime, päyän-ı kär, son
øu≠b-u sal≠anat: saltanatın en büyüğü, ulusu
øu≠ùf: cenì, meyve
øubbe: künbed
øuca˚a almaø : der-kenär
øucaø: ä˚ùş, kenär
øuddùs: hiçbir eksiği olmayan allah
øudret: güç
øudret: øuvvet, dest-gäh
øudüs: arılıø, temizlik
øul: ˚uläm, oğlan, çäker, øırnaø, kenìzek, bende, rehì
øula at: semend, yek-rän, zìr-rän
øula˚ız: reh-ber, kılavuz
øulac: bäz, bä˚a
øulaø dibi: benä-gùş, *øulaø tozı*

øulaø kesmek: tebtìk
øulaø: gùş
øulaø: mismaú ´ımäΔ
øulavuz: reh-nümä, bedreøa, reh-ber, sürä˚
øullıø: bendegì, øäy, bärendegì
øullu˚ı ödemek: tùzìden
øum yı˚ını: ke§ìb
øum: Δışt, rìg
øumäm: künäse, süprüntü
øumäş ´arøısı: pervende
øumäş: kälä, metäú úra®
øamle: bit
øunduzuè Δäyesi: kund-ı be-dester
øunfüz: kirpü, kirpi
øunù≠ 1) Δäõb, meõyùs, nevmìd, ümitsiz 2) duú
øur´: 1) çörek 2) gurup (batma) hâlindeki güneş
øur≠a: mi§äl
øurä≈: õäb-ı ´äfì, saf su
øuräÒe: pürze, kırpındı
øurbä: øaräbet, garabet, yakınlık
øurba˚a: ¬ıfdaú ˚ùk, ça˚z, veza˚
øurbän: ü¬≈ıyye
øurbet: sebep, yakınlık
øurd: evs, gurk, Ÿõb
øurı balçıø: ´al´äl
øurı çıra: käh
øurı üzüm: mevìz
øurı: Δuşk, ≈ımå, kuru, cefìf
øurm: tasa
øurõän-Δ¥än: maúzùl
øurre: tazelik, parlaklık
øursaø: ≈av´ala, maúde, şirdän, mide
øurşun: sürb
øurtardı: rehänìd
øurtarır: yenøıŸu
øurtarma: rehänìden, inøäŸ
øurtılma: rehä yäften, istiΔlä´
øurtulacäø yir: mefäze
øurtuldı: birhìd
øurtulmadı: nerehìd
øurtulmaø: rehä
øurtulmuş: reste
øuru: yäbis
øurulmuş: ma≈´ùr
øurumsaø: pezvenk, pùzvenk
øuş burnı: şenid
øuş ötmek: seräyìden
øuş yemi: çìne
øuş: mur˚
øuşaø: kemer
øuşlu˚: çäşt
øùt: yemek
øutlu: ferΔunde
øuvvet issi: zü'l-eyd, güç sahibi
øuvvet: heng, mire, nìrù, øudret, dest-gäh, zùr
øuvveti øalmayan: bì-täb
øuvveti var: äb-däred der-ciger
øuyı: çäh, kehf
øuyru˚: dünbäl, düm, dünbe, Ÿeneb
øuyucı: çäh-vìz
øuyumcı: ´äyı˚, zerger
øùz çetügi: öknùn
øuz˚un: kelä˚
øuzı: ≈amel, behme, saΔle, bere

-L-

lä˚ar: arıø
la˚v: refe§, fu≈şiyyät
la˚ziş: øayma
laΔt: çomaø
la≈m: et
la≠f: işgerf, yumuşak, hoş
läbe: 1) temelluø 2) yalvarmaø
lä-büdd: nä-çär, çaresiz

läd: dìvär
läf urıcı: kebzenende
laf: güzäf, keb
läk: balçıø iltecekleri ´andu˚
läl: dilsiz
läleng: bişì
lämiú parlayan nesne, täbende
läne: yuva, äşiyän
laø: şälaø, peläs, aba, çul ve bunların eskileri
läãø: cägz, revä
lapa: şulle
lä-teøul: dime
lätìf: letafetli, hoş metinde hoş bir nazm ve eda ile yazma
laúl: kırmızı renkli değerli bir taş mecazen sevgilinin dudağı
laúnet: behle
läyıø olmaya: nä-fercäm, nä-sezä
läyıø: cedìrΔarì, sezävär, derΔùr, sezä
läyìden-i seg: nibä≈, köpegüè ürmesi
läzım: bäyeste, läzib, yapışan nesne
leb: ≠ıdaø, dudak, şefe
leb-ä-leb: pek ≠olu, leb-rìz
leb-be-leb: ≠ıdaø ≠ıda˚a
lebin: kerpiç
leb-rìz: pek ≠olu, leb-ä-leb
lebùs: ≠on, don
lecce: dùr, girdäb
leçel: kel
ledeyye: elimde
lehce: zebän, dil
lehv: úabe§, luúb, oyun
leke: saèa
leked-zen: urıcı
leken: ≠aşt, semúdän
lemem: 1) günäh-ı ´a˚ìr, küçük günah 2) suúur, cünùn, deli, aklını yitirmiş
len: elbette
lenber: ˚avgä, ˚alebe, hiyä≠
leng: ≠opal, aøsa˚
lenger: ba˚lu demür
leøam: yol ortası
leâm: siyeh-käse, nä-bekär, yabancı kişi, zenìm
lerze: ditremek
leşker: sipäh, sipeh, asker
leşkerler başı: sälär
let let: päre päre, şuøøa şuøøa
lev≈: yassı, düz, üzerine resim, yazı gibi şeyler yazılabilen nesne
levä: burdu
levend: nädän, ˚äfil
levìşe: yavaş
levn: renk
lev-terä: göreydiè
levz: bädam, badem
ley§: øasvere, hüzeyl, arslan
leyl: gece
leyse: degil
leŸŸetlü ´u: Δoş-äb
li: içün, için
li´´: musteriø, säriø, u˚rı, hırsız
li≈ä® ≈ıf®itme, päsìden
li≈äf: mil≈afe, yor˚an
li≈ye: ´aøal
libäs: elbise, giysi
libed: øat øat
licäm: uyan
ligäm: gem, dizgin, ubän
lihä§: teşnegì, ´usuzluø
lìk: lakin, ama
likel: enberùd, enberd, emrùd
lime: niçün, niçin
li-men: kime, kim
limon a˚acı: dıraΔt-ı limùn
lìne: Δurmä a˚acı
lìøa: peşm-i devät, mürekkep hokkasına konulan lif
lisän: dil, raøabe, raøabe
livääã sancak
liyäøat: layık olma
li-yeøul: desin

lìz Δùr endrez: ı´marlamaø
loΔusa: zäc
lu˚at: sözlük
lu˚az: bir nesnenin özelliklerini söyleyip adının sorulması
lu˚ùb: çok yorulmak
lu≠f: iΔsän
lu≠fıla i≈yä ider: ber-pä kuned
lùbiyä: bögrülce
lucu: şaşı, lùk
lùk: şaşı, lucu
luΔb: úabeş, lehv, oyun
lüb: ma˚z, iç, nuhye, úaøl
lübed: irkilmiş
lücce: derya
lüccì: derin su
lüle: näje
lümtür: büyük
lünç: a˚ız buca˚ı
lürs: sìlì, tokat, şamar

-M-

mä: ne
ma´´: emmeg, mezìden
ma´ìr: varılacaø yer
ma´lıø: benek
ma´ùn: "´avn"dan; korunmuş, korunan
mä˚: gice øaraèusı
ma˚: kargu
ma˚ara: ˚är
ma˚bùn: "˚ abn"dan; 1) alışverişte aldatılmış 2) şaşkın, şaşırmış
ma˚firet: kurtuluş, bağışlanma
ma˚fùr: "˚ afera"dan; mağfirete erişmiş, bağışlanmış
ma˚lùb: zebùn, süst-gùş
ma˚rib: bäΔter
ma˚rùr: bäd-ser
ma˚z: 1) beyin 2) ilik 3) iç, öz 4) akıl
ma˚z-pùsìde: úaølı täm degil
mäΔ: 1) aøçanuè øalpı 2) münäfıø kişinüè adları
maΔ◊ùd: dikenleri kesilmiş ağaç
maΔbùn: ikinci harfi düşürülmüş vezin
mäΔcì: palan atı
maΔdùm: "Δıdmet"ten; hizmet olunan, efendi
maΔma´a: mes˚abe, açlıø
maΔzùn: nä-şäd
ma≈´ùr: øurulmuş
ma≈abbet: meveddet, sevmek
ma≈al: yer, mevki
ma≈alle: kùy
ma≈bùb: "hub"dan; 1) sevilen 2) erkek sevgili
ma≈bùn: aruzda ikinci harfi düşürülmüş vezin
ma≈bùs: hapsedilmiş
ma≈fe: kecäve
ma≈v: tevä, tebäh, telef olmaø
ma≠ar: midrär, bärän, yağmur
ma≠baΔ: mutfak
*ma≠laú "≠aleú"dan; 1) doğuş yeri 2) Gazelin ilk beyti
ma≠vì: kıvrılmış, bükülmüş
mäcid: şan ve şeref sahibi, ulu
mäde-i mìş: øoyunuè dişisi
mädegän: dişi
mäde-gäv: inek
mäder: ana
mäder-celeb: pìç uşa˚
mädiyän: øısra˚
mäh: 1) ay 2) güz
mahäø: selΔ, ayıè ´oèı
mäh-ı maΔşeb: ibn muøannaúìcäd eylemiş
mäh-ı nev: yeèi ay, hiläl
mähì: balı˚
mähir: maharetli, hünerli

mäh-käne: aylıø
mäh-täb: ay aydınlı˚
mäkiyän: ≠avuø
makrebe: "aørabä"dan; Δı´ımlı˚, akrabalık
mäl-ä-mäl: pek ≠olu
mäm-ı näf: ebe
mämì: pìşyär
man´ıb: cäh, makam
man´ıba irdi: raøam ber-ser-girift
man≠øu't-≠ayr: kuş dili
man®ur: "na®ar"dan; görünen yer
man®ùm: "nazm"dan; nazımlı, şiir olan söz
mäned: mì-zìbed, øala
mänend: beèzemek, øalmaø
mäni kitäbı: erjeng, mani dininin kitabı
mänì-bihzäd: iki naøøäş adı
maø´ùd: amaç
maø´ùr: kısa
maøa´: kärd, mıørä◊, käz
maøäl: "øavl"den; söyleme
maøäm: meşvä, mevki, mübevveõ
maøämät: makamlar, yerler
maødùr: "øadr"den; kader gereği olan, kader
mäõ-i maîn: äb-ı revän, akarsu
maøìb: reõs
maølùb: "øalb"dan; ters döndürülmüş, ters
maøsùd: amaç
mär mìgerd be-dest-i dìgerän: Δaløıè yolsız işin gördiren
mär: 1) Δaste, 2) yılan
mär-Δorden: derd ü za≈met çekme
mara◊: buΔl marì◊, Δaste, hasta, hastalık
mär-ı şeydäyì: engerek
marì◊: buΔl mara◊, Δaste, hasta
märid: merìd ser-keş, baş kaldıran, muõnid, inatçı
mart ayı: äŸär
marul: kähù
masΔaralıø: hezeyän, yäve, hüzuú, maskaralık
mäse: kürek, pärù
mäst: yo˚urd
mastabä: bozca aşı
mäş: merdümek
maşrıø: Δäver
mäşù: elek
mätem : şìven, ≈är, sùk
maúúùm: günahsız
maîäd: áΔiret
maîärif: ilim, bilgi
maîäiŸ: ´ı˚ınma˚, penähìden
maîäiŸallah: ber-kes
maícùn: "acn"dan; 1) hamur kıvamında olan şey 2) hamur kıvamına getirilmiş ilaç
maídelet-kär: adaletli, insaflı, doğru
maíden: kän
maíhùd: sözü geçen
maîide: şirdän, ≈av´ala, øursaø, mide
maîîn: saf, akarsu
maîîşet: ûşe, dirlik
ma≈bùs: ≈abs olunmış
maílef: ı´≠abl, aΔır
maímùr: äbäd
maírifet: ilim, bilgi
maírùf: eyü, iyi
maışùø: cänän, tùr
maız: keçi
maızùl: øurõän-Δ¥än
maymun: keby, øırd, pùzìne
meΔ¥äh: isteme
meΔa◊: oğlan doğurma zahmeti
meΔùs baΔt: baΔt-ı dendän-ı Δäy
me≠i: metn, arøa
meşäbe: derece, kadar, merciú, mecmú
meşäne: 1) äbdän 2) øavuø
meşel: fisäne
meşelä: gùyä
meşnä: ikişer
meşnevì: 1) ikili, ikişer ikişer 2) her beyti kendi arasında uyaklı nazım şekli

me§ùbe: 1) hayırlı bir işe karşı Allah'ın lüftu 2) yapılan bir iş karşısında Allah'ın ihsanı veya cezası
me§üle: işkence
me§vä: maøäm
mebend: ba˚lama
mebhùt: ≈ayrän
mebŸûl: "beŸl"den; bol, çok
mec®ùŸ: pärelenmiş, parçalanmış
meclis: bezm
mecmaú: toplanılan yer, nokta
mecnùn: "cin"den; cinlenmiş, delirmiş
mecùsì: mu˚, gebr
mecùsuè oøumışları: mùyedän
me-cùy: isteme
meçäçenk: zıbıø
med≈ olunmış: sütùde
med≈: £enä, sitäyiş, bir kişiyi övme, rästä
med≈ùr: "≈ùr"dan; sürülmüş, ≈or
meded itmeg: yäveri, ˚ıyä§
medeh: virme
med-hùş: 1) ≈ayrän 2) bayılup kendüyi bilmez 3) delüye, dìväne
medìd: uzun
medìne: ye§rib
medyùn: "deyn"den; ˚arìm, däõn, medyùn, ˚aräm; borçlu, verecekli
mefäze: 1) dere 2) øurtulacäø yir
mefrùø: "farø"tan; farklı
meftùn: "fitne"den; büyülenmiş
mefürùş: satma
meges: siècek
meges-dän: sineklik
megräy: mey itme
mehär: deve yuları
mehärì: burunduruk
mehcùr: yäve, bä≠l
mehìl: yere dökülmüş
mehzùm: ´ınmış, kırılmış
mejenk: anaΔtar, miftä≈
mek§: 1) durma, dinlenme 2) kararlılık
mekän: cäy, merkez, ≈ayyiz
mekärim: "mekremet"in çoğulu; keremler, cömertlikler
mekeş: çekme
mekfùf: yasak edilmiş, önlenilmiş
mekìden: 1) bi˚irìden, ièrenmeø 2) emmek
mekkär: "mekr"den; hileci, düzenbaz
mekke: ümmü'l øurä
meknùn: saklı, gizli, iyice korunmuş
mekr: hile, düzen bir kimseyi hile ile amacından caydırmak
mekr-i nä-sezä: áb-ı rìzgäh
mekşùf: "keşf"ten; açılmış, açık bilinen, keşfolunmuş
mekteb: debistän
mektùb: näme
mektùm: gizlenen, nühüfte
melaΔ: çekirge
meläl: usanç, usanma, bıkma
melälet: usanma, bıkma, sıkıntı
melämet: úaŸel
melek: ferişte, melekùt, úzzet, ulu
meleng: ergen
meläõ: 1) cemaat, topluluk 2) ulu kişi
melevän: gece ve gündüz
melik: müsella≠, şehriyär, müsay≠r, hükümdär
meliyy: Ÿemän-ı ≠avìl
melünd: laf urup söz çeyneme
memät: ölüm
meme: pistan
memnùn: kesilmiş
memnùú: "menû'den; yasak edilmiş, men edilmiş
men: ben
men≈ùs: 1) bäz-gùne, nigùn, dönmüş 2) uğursuz
men◊ùd: ´ıø a˚aç
men§ùr: "nesr"den; düzyazı
menäøıb: "menøabe"den; din büyükleri hakkındaki anlatılar
menbùş: açılmış

mencù: mercimek
mendiş: döşeme, bisä≠
menfùş: atılmış
mengùş: küpe
menì: 1) äb-ı neşä≠, ab-ı püşt 2) süläle nu≠fe
menih: øoma
meniş: ≠abìúat, nihäd, sirişt, huy, ≠abú segäliş
menişìn: oturma
menn: ba≠man, bir nevi ölçek
mennän: çoklukla ihsan eden
mìnigerem: baøarum
menùş: içme
menŸelleŸî: o kim
menzil: rabú øonaø
meãül-i şùy-dìde: er görüp §eyyib olan Δatun
meãäribu: dilekler
meãmùl: "emel"den; istenilen
meãvä: yurt, mesken, yer
meãyùs olan: nevmìd, øunù≠, Δäãb, nevmìd, ümitsiz
mepùş: øapama
mer´ad: mir´äd, yol
mer°: çayır
mer°ùl: øıvırcıø saç
merΔ: 1) köşk 2) ´alınmaø
mer≈amet eyle: rìzì be-rìz
mer≈ametli: mihrbän
mer≈ùm: rahmete erişmiş
merşiye: ölen kişinin ardından söylenen onu öven şiir, ölü medh etmek
merä: baèa
mera≈: kendi özin görmek
meräm: käm muräd
mercimek: mencù, úades
merciú: dönülecek, geri gelinecek yer metinde varılacak derece, nokta
merd: 1) adam, insan 2) erkek, er
merd-i suΔan-dän: söz bilen ädem
merdiven: mirøät, nerdübän
merdüm: 1) ädem 2) bebek
merdümek: mäş
merdümek-i çeşm: göz bebeği
merdüm-keş: ädem öldiren
merenc: incinme
merev: gitme
merg: cän revän, ölüm
mergùl: örülü saç
merhùn: "rehn"den; ödünç alma
merìc: øarma øarış, karma karıçşık
merìd: märid ser-keş, baş kaldıran, inatçı
merkeb-i cem: dìv-bäd, şiddetli esen yel
merkez: ≈ayyiz, mekän
merkùm: yı°ılmış
mermer: ≈ärä
merøad: cede§ øabr
mersin: mürde
mertebe: päye
mertebeler: derecät, dereceler
merverä: aèa, ona
merz: ser-≈ad, sınur
merz-bän: ser-≈ad a°ası
merze-bùm: va≠an
mes°abe: maΔma´a, açlıø
mes≠ùr: yazılmış
mesä: gece
mescid: mezket
mescùr: ≠oldırılmış
mesel: uhdù§e, masal
mesfù≈: dökülmüş øan
mesìre: gül-geşt
meske: tere ya°ı
meskùb: aøıdılmış ´u
mesned: "sened"den; dayanak
mesnùn: øoøar balçıø
mesrùr: "sürùr"dan; neşeli, sevinçli
mestäne-cäm: kadeh sarhoşu, sarhoş
meşämm: "şemm"den; koku alacak yer, geniz
meşaøøat çekme: dem fürù-reften

meşaøøat: güçlük, sıkıntı
meşaøøat: kebed, eziyet
meşaøøat: taúab, na´ab
meşaøøate düşmek: úanet
meşev nezdìk: yaøın olma
meşev peymän şiken: úahdüèi bozma
meşeyistän: bìşe, meşelik
meşhùr: şöhretli, bilinen, tanınan, namdar
meşiken: øırma
meşkun be-men: incitme beni
meşâûm: uğursuz, men≈ùs
meşveret: gül-zemìn
metä: øaçan
metäb: çevirme
metäú: kälä, øumäş, úra®
metìn: berk, mu≈kem, sağlam
metn: me≠a, arøa
metrebe: faøìrlıø
meûänì: manalar, anlamlar
mev´ùf: vasıflanmış, özellik kazanmış
mev◊ùú: konu
mevşıø: mì§äø, úahd, yemin
meveddet: ma≈abbet, sevmek
mevfùr: çok, bol çoğalmış, çoğaltılmış
mevìz: øurı üzüm
mevìz: øuru üzüm
mevt: ölüm
mevtä: cä§imìn, ≈ämidìn, ölüler
mevzùn: "vezn"den; vezinli, ölçülü
mey: Δamr, mül, bäde, şaräb, süci, şarap
meŸbù≈: "Ÿab≈"dan; bo° azlanmış
meydän: mi◊mär, úar´a
meŸmùm olan: sebz-päy, şùm-pey
meŸmùm: Ÿemm olunmış, yerilmiş
meymùn: yärpuz
meyve: øu≠ûf, cenì
mezär: gùristän, mar° azan
müzd-kirä: gerì dönüm
mezìd: "ziyäde"den; artmış, çoğalmış
mezìden: emmek, ma´´
meziyyet: fa◊ìlet, Δuluø, güzel huy
mezket: mescid
mı´bä≈: çerä° a, çıra
mı´räú: 1) kapı kanadı 2) şiirin bir tek satırı
mızraø: nìze
mì nehend: øorlar
mi´bä≈: şemú-i ìzän, çerä°
mì°: bulut, ebr
mi≈net: acı, eziyet, sıkıntı
mi≈net: derd, renc
mi◊mär: úar´a, meydän
mi§äl: numune, øur≠a
mì§äø: mev§ıø, úahd, peymän, yemin
mi§l: mänend, beèzemek
mi§lì: besän
mi§úab: mìz-äb, nävdän, oluø
mìbäş Δämùş: epsem ol
micenne: siper
micmer: mihräs, haven, buΔùrdän
mìçeked: 1) ≠amlar 2) reg, ≠amar
mìdäd bemen: baèa virdi
midäd: ≈ıbr, mürekkeb
midrär: ma≠ar, bärän, yağmur
miftä≈: açıcı, anahtar
mìgüstered: döşer
mih: 1) nìsän ayı 2) ulu
mihäd: fereş, döşek
mehil: in®är virmek
mihmän: ◊ayf, øonuø, misafir, mìz
mihmänì: ®yäfet
mihr: güneş, Δurşìd, äf-täb
mihräs: haven, micmer, buΔùrdän
mihrbän: mer≈ametli
mihribänì: tera≈≈üm, nüväziş, oΔşamaø
mihter: pek büyük
mikun: ´ına
mikyäl: ölçek
mil≈: nemek, ≠ız
mil≈afe: li≈äf, yor° an
millet: kìş
milúaøa: kepçe
mì-mäned: beèzer
mimme: neden

mìnä şìşe: äb-gìne
minäre: gül-deste
mìne: ne°ù, erik, icä´
minhäc: açıø yol
minkeb: omuz
minmä´: çìze, øıl yolacaø nesneye
minnet: görülen iyiliğe karşı teşekkür etme, sipäs
minøär: 1) yırtıcı kuş gagası 2) taşçı kalemi
minøär-ı gül: zebän
minseõæ: ú´ä, çomaø, sopa, değnek
minşär: "neşr"den; testere, bıçkı
mìnù: cennet
miødä≈: älet
miødär: øab
mìõæ: yüz
mıøräÿ: kärd, maøa´
mìr: beg
mir´äd: mer´ad, yol
merä: reyb, gümän, zan, sanı
mìräs: ir§, teräş
mìr-bär: øapucılar ketΔudäsı
mire: øuvvet
mirfaøa: dirsek
mirõät: ayna
mirøät: nerdübän, merdiven
mirrì≈: behräm yıldızı
mirye: şekk, şüphe
mis: baøır
mì-sezed: yarar, yaraşur
mismaú´ımäΔ: øulaø
misräd: ≈eläl
misväk a°acı: Δam≠
mäde-i mìş: øoyun
mìşeler: äcäm, meşeler
mìşelik: bìşe
mìşeved: şeved, olur
mìşinäsem: aèlarum
mişkät: çıranın konulduğu yer
mişvär: tarz, tavır, hareket, gidişat
mişväŸ: ´arı°, destär
mìtìn: külünk, kazma
miúnär: däz, binä-däzär
miúräc: süllem nerdübän, merdiven
miúşär: aşìre, onda bir
mìve: ükül, fäkihehe, meyve, bär, ber
mìve-i dil: şiúr ü inşä-yı la≠f
mìveler: ûsiy-i şem-şähe
miyän: 1) bel 2) orta
miyän: 1) bil, bel 2) vasa≠, orta
miyän-gìr: bì-úär, ≈aøìr, arsız
miŸheb: Δùkiş
mìz: müsäfir, mihmän, mìhmän
mìz-äb: miş§úab, nävdän, oluø
mìzän: 1) øıstäs, ölçü 2) terazi burcu
mìzbän: øonuø alan
mìzenend: ururlar
mì-zìbed: mäned, øala
mù: kıl
mu´ä≈ib: hem-dem
mu´avver: çihre-küşä
mu°: 1) gävur, gebr, Mecùsì 2) jerf, deriè
mu°äÿıb: muΔälif, orta yaşlu
mu°äk: kev, çuøur
mu°äyir: "°ayr"dan; aykırı, birbirine uymayan
mu°lim olan şaΔ´: täz-bäz
mu°nì: därìõ, defúiden, kovan, uzaklaştıran
muΔΔ: ilik
muΔälif: mu°äÿıb, úävän, orta yaşlu
muΔalled: Δälid, cävüdän, sürekli, ebedi
muΔbit: teväÿuúedici
muΔta´ar≈äne: käşäne
muΔta´ar: "Δa´r"dan; kısa, kısaltılmış
muΔtäl: eşir, Δod-bìn, kötü gören
muΔtär: ihtiyar eden, seçilmiş, seçkin
muΔtelif: ihtilaf eden, birbirinen uymayan, çeşitli
mu≈´ì: ´ayıcı
mu≈ÿır øä¬ı: siyeh-pùş
mu≈äbä: i≈tiräz, pervä, sakınma, çekinme:
mu≈äsebät: hesap yapma, hesaplama

mu≈ävir: cevap veren
mu≈deş: nev-peydä, yeèi ìcäd olunan
mu≈kem eyledi: etøane
mu≈kem: Δaşil, ähär, üstüvär, metìn, berk, sağlam
mu≈sin: iyilik edici
mu≈täc: tülengì
mu≈te®ür: "≈a®re"den; ≈a◊ìre sahibi
mu≈temì: müttaøì, perhizkär
mu≈tesib: kelanter
mu≠äbıø: "øıbø"dan; uyan, uygun
mu≠affif: eksik satan
mu≠iú 1) däõb, øänit, fä≠n, färih, zekì 2) itaat eden, bağlı, räm, tabi olan
mu◊˚a: et parçası
mu◊≠arib: şud deste
mu◊ähì: müşäbih, ezec, ince øaşlu
mu◊äriú 1) benzeyen 2) aruz bahrlarından biri
mù-bìne: cäme-i mùyì, kürk
muhca: cän
mùl: oynaş
mù-miyän: ince bellü
mùnise: "üns"den; herkesle görüşen, kanı sıcak, ˚amküsär
munta®ım: säz-mend
munta®ır: ber-zede
muõ´ad: øapanmış
muøäbil: karşılık
muøaddem: önde olma, önde gitme metinde tercümenin söz, lafız üzerinde olması
muøìm: Δayme-zed
muøìm: §ävì, ikamet eden, yerleşmiş
muøle: bebek
muøşeúür: titreyip kılı ürperen
muøte´id: müsteøìm, to˚rı
muøte◊a: "øa◊ä"dan; iktiza eden, gereken
muøte◊ab: 1) fikr olunmuş 2) aruz bahrlarından biri
muøterif: muúsir, faøìr
muøterif: mübeŸŸir, müsrif, käsib, israf eden
mùr: øarınca
mur˚: øuş
mur˚-ı şebävìz: ≈aø øuşı
mur˚-ı zìrek: (anlayışlı kuş) sığırcık kuşu
murabbaú 1) dört köşeli 2) dört mısralı bentlerden oluşan nazım şekli
muräd: istek, amaç
muräd: käm, meräm
murädına iren: käm-yäb
murävedet: øaleb itmek
murdär: pis, helal olmayan
mur˚-äb: ördeg
mùrì: baca
murùd: emrùd, armut
musaΔΔar: "sihr"den; sihirlenmiş, büyülenmiş
musäfi≈: ziyän iden
musamma≠: beyitleri kafiyeli ve dört kısımdan oluşan manzûme
mùsì: päkì, us≠ura
mùsiú ˚anì, bol
musteriø: li´´, säriø, u˚rı, hırsız
mùş: ´ıçan, färe
mùşΔ¥ar: çaylaø
muştulu˚: müjde
mutta´ıl: peyvest, birbirine ulaşık
muúa≠ar: "ıtr"dan; güzel kokulu
muúallä: âli, yüksek, müşeyyed, mürtefiú yüce
muúammä: içerisinde isim gizli olan beyittir ki düşünmek ve bazı
muûänid: "anùd"dan; inatçı, märid
muûänid: käfir mä-cerä
muûävin: yäverende, yardımcı
muúayyen: "úayn"dan; tayin edeilmiş, belirlenmiş, belli
muûın: "avn"dan; yardımcı
muúsir: muøterif, faøìr
muútäd: sürekli yapılan, alışılmış
muúvec: kec, egri

muvaffaø: başarılı
muväfıø: uygun, uyan
muvaşşa≈: 1) süslenmiş 2) akrostiş sanatı, mısralarının ilk harfi
mùy: øıl
mùy-Δamìr: øolay iş
mùyedän: mecùsuè oøumışları
mùyìden: a˚lamaø
mùze: 1) edik, terlik, çizme 2) gil, úasìr
müΔΔ: ilik, kemikteki ilik
müşemmen: "şemäne"den; sekizli
mü¬≈ik: "¬ı≈k"dan; güldüren, güldürücü
mübärek: ferruΔ, ferΔunde
mübäriz: şücäú, bahädır
müberrä: beri olan, müstesna olan
mübevveã: maøäm
mübeyyen: beyan edilmiş açıklanmış, açık
mübeyyin,: beyyin, müstebìn, rùşen, açıø
mübeŸŸir: müsrif, israf eden
müblisìn: nevmìŸ olanlar
mübtedì: "bedeõ"den; yeni başlayan, acemi
mübtezel: şähid-i bäzär, orta malı güzel
mücenna≈: "cena≈"tan; cenahlı, kanatlı
mücrim: eşìm, müznib, günehkär, näme-siyäh
mücte§§: 1) kesilmiş 2) aruz bahrlarından biri
müdäm: "deväm"dan; devam eden, sürekli
müdäme: sucu
müddeiû: Δa´m, dämen-gìr
müddeiûyän: "däva"dan; dava edenler
müflis: cähil, bì-mäye, Δäne-Δaräb
müfred: "ferd"den; tek, tekil
müfsid: gizli
müfte: räygän, ucuz
müheymin: nigehbän, emin edici
müheŸŸeb: terbiye edilmiş, temizlenmiş
mühl: erimiş baøır veya tunç
mühmel: bırakılmış, ihmal edilmiş
mühr: ≠ay
mühre: boncuø, veläzene
müjde: büşrä, muştulu˚, nüvìd
müjde-ber: beşìr, müjdeleyen, müjdeleyici
müje: kirpik
müjgän: eşfär, kirpikler, müje
mükerrer: "tekrar"dan; tekrarlanmış
mükib: yüz üstüne düşen
mül: mey, bäde, şaräb, süci, kadeh
mülk issi: Δudävend, mal sahibi
mümtäz: ser-bülend
mümterì: şüpheci
münäfıø kişinüè adları: mäΔ
münäfıø: zerde-gùş, iki yüzlü
münasebetsizlik: bäz-gùne-pòstìn, úayb
münäsib: çesbän, yaraşıølı
münc: ´aru aru, sütùh, zenbùr
müncelì: cilalanmış, parlak
müneccim: aΔter-sinäs
münekkis: baş aşağı eden
münevver: nurlu
münfa◊◊a: peräkende
münferic: münhemir, äb-ı revän, akar su
münferid: yalıèız
münhemir: münferic, äb-ı revän, akar su
münìr: nurlu
münker: yaman, kötü
münøa◊◊a: düşen nesne
münøäd: bağlı, boyun eğmiş
münseri≈: 1) ˚ulb, delb, dev≈a, büyük ağaç 2) çabuk ve çevik davranan
münşi: "neşõet"den; 1) inşa eden, yapan 2) yapısı, üslubu güzel olan iyi katip
münteΔab nesne: rùy-ı sepìd
münteΔab nesne: güzìde
müntehä: "nihäyet"den; nihayet bulmuş,; bir şeyin varabildiği en uzak yer, son
münteşe: Menteşe, Muğla yöresi
müæbbed: "ebed"den; ebedî, sonsuz
müæekked: sağlam, sağlamlaştırılmış
müænneš: dişi, Arapça'da dişi olan veya dişi sayılan kelime

müõmin: yegäne-gùy
mür°: øuş
mür°-äb: ördek
mar°azan: gùristän, mezär
mür°-ı dil: úaøl, hùş
mürä°am: gidecek yir
müräûät-ı naßr: tenasüp sanatı, birbiri ile alakalı sözcükleri bir arada kullanma
müräyì: cähil, nädän
mürde: mersin, ölmiş
mürde-gùy: sözi bì-maún≠olan
müreccaø: "rüc≈an"dan; tercih edilen, üstün tutulan
mürekkeb: "terkib"den; 1) terkib olunmuş, birleştirilmiş 2) midäd, ≈ıbr
müretteb: tertip edilmiş, düzenblenmiş
mürtefaø: rä≈at yeri
mürtefiú müşeyyed, yüce, muúallä
mürvez: bir köy adı
müsäfir: mìz, mihmän, mìhmän, ûüriyet, sipenc
müsay≠ir: müsella≠, melik, şehriyär, hükümdär
müsevveme: 1) otluğa ´alınan 2) nişanlı olan
müsrif: mübeŸŸir, israf eden
müstaø≈sìr: ≈asìr, yorulmuş
müstaøìm: istiøamette olan, doğru yolda olan
müstaøìm: muøte´id, to°rı
müste≠äb: "øayyib"den; iyi, güzel, hoş
müste≠äb: "tayyıb"dan; iyi, güzel, ala
müstefiz: müste≈iff, korkudup kararsız hâle getiren
müstmend: 1) ièlü 2) niyäz ehli, øalbi maΔzùn
müstevì: sedìd, doğru
müstezäd: 1) ziyadeleşmiş, artmış
müşäbih: "şibh"den; 1) benzer olan 2) mu◊ähì, ezec, ince øaşlu
müşäkil: 1) şekilce bir olan, benzeyen
müşenk: şenk, yol kesicilerin şöhretlisi
müşeyyed: mürtefiú yüce muúallä
müşk otı: näk
müşkil iş: kär-ı saΔt
müşkil işleri yapdı: ber-bäd best
müşkil: "şekl"den; zor, güç ,çetin
müşmeãz: ´ıøılan, ürken
müşt: yumruø
müşterek: ortak
müşterì: bercìş yıldızının adı
müte≈allìn: süslenmiş, donanmış
müte≈arrif: dönüci
müte≈ayyir: uyuşıcı
mütebber: bozulmuş
mütecänis: cinaslı
mütedärik: 1) yetişici 2) aruz bahirlerinden biri
mütekebbir kişi: sämid, büyüklenen
müteøärib: 1) yaklaşıcı 2) aruz bahirlerinden biri
müteväzì: "vezy"den; birbirine paralel olan
müteväzin: "vezn"den; tevazün eden, tartıları bir olan, ikisinin ağırlığı, birbirine
müteyemmin: "yümn"den; uğurlu sayan, teyemmün eden
müttaøì: mu≈temì, perhizkär
müttefiø: "vefø"den; bağlanmış, birleşmiş, anlaşmış
müyesser: "yüsr"den; kolay bulunup yapılan, kolay gelen
müzd: karşılık, ücret, mükafat
müzdevic: "zevc"den; 1) izdivac eden, evlenen 2) bir kelimeyle
müzdùr: ücretile iş iden
müzeyyen: "ziynet"ten; süslenmiş, donanmış, ziynetlenmiş, süslü
müznib: eßim, mücrim, günehkär

-N-

näz: úşve
na´ab: taúab, meşaøøat
na´ärì: tersä, hristiyan
nä´ıye: alın ´açı
na´i≈at: pend, Ÿikrä
na´ìb oldı: nevä
na´ìb: 1) Δaläø, ≈a®®, şiøäø, yaèşaølıø 2) behre
na´ìbi olmayan bì-çäre: bì-nevä
na´ìr: 1) destyär, iúänet iden 2) yardım eden, yardımcı
ne˚ù: mìne, erik, icä´
na˚me ile ırlamaø: sürùd, Δınyä
na˚me itmek: seräyìden
na˚me: nevä
na˚z: dil-ber, gökceg, güzel
naΔcìr: av, şikär
näΔışlu: perniyän
naΔnu: biz
nä-Δudä: gemi reãsì
näΔun: ≠rnaø
näΔun-zen: øovcı, ˚ammäz
na≈b: ≈äcet, ihtiyaç
na≈ìf: arı˚, zayıf
na≈l: arı
na≠as: şiyär
nä≠øa: söz
nä≠ùr: bä˚cı, rezbän
na◊ar: Ÿeheb, altun, altın
na◊c: pişmek
näşir: ´açıcı
nä¬ir: güzel
na¬ret: behcet, güzellik
na®ar degme: çeşm-i zaΔm
na®ar: bakış, bakma
nä®ır: baøan
na®f: arı, temiz
na®ır: nidd◊ıdd, küfv, hem-tä, denk, benzer, eşit
na®re: 1) örnek, karşılık
näb: arı, saf, ´äfì
nä-bedìd: belürsiz
nä-be-hencär: usulsüz, yolsuz
nä-bekär: def-keş
nä-bekär: siyeh-käse, leãm
nä-bìnä: görmeyen, kör, Ÿarìr, göremeyen
nä-bùd: sınırsız, hudutsuz, yo˚ olan
nä-çär: lä-büdd, çaresiz
nädän: ˚äfil, levend, cähil, müräyì
nä-dänì: cehälet
nä-däşt: bì-şerm ü ≈ayä, utanması olmayan
nädì: nediyy, dernek
nädim oldum: geştem peşìmän, pişman oldum
nädir: sık olmayan, değerli
näfe: göbek
näfe-i müşk: Çin'de göbeğinden düşen pıhtılaşmış kandan koku elde edilen bir çeşit geyiğin göbeği
nä-fercäm: nä-sezä, läyıø olmayan kişi
nä-gäh: ansız olan, nä-gehän
nä-gehän: ansızın
nä-gihän: fücãete, ba˚tete, ansızın
nähìd: zühre
näje: lüle
näk: müşk otı
nä-käm: mutsuz
nä-kerdìde: úänäd üzre olan käfir
nä-kes: ≈asìs, alça˚
näle: äh çekmek, fi˚än, feryäd
näle: ièleyiş, zärì
näm: ad, san
nämdär: adı çıøan
näme: biti, yazı, mektùb, eser
näme-siyäh: mücrim
na-mevzùn: vezinsiz, ölçüsüz
nä-mübärek: maødemi meşãum olan
nän: etmek, ekmek, rù˚an-fütäd
nän-Δùriş: øatıø

nän-ı şäh: päd-şehüè virdigi dirlik
nänvän: etmekçi
naød-ı nä-revä: geçmez aøca
naøì: ´afiyy, päk, ceyyid, iyi
naøì◊a: bir kişinin şiiriyle aynı kafiyede ama anlamca onun aksiyle şiir söyleme
naøøäd: "naø"dan; bir şeyin iyisini kötüsünden ayıran
naør: oyma, kazma taş oyma, heykel yapma
naøş itmeg: nigärìden
naøş: nigär
naøş-ı cihän: I´fehanda baøçe
naøş-ı elvän: buøalemün
naøú toz
näøur: düdük, boru
näøùs: kilise çaèı
nä-puΔte: terbiyesiz şaΔ´
när: 1) ateş, 2) inär, rümmän
näreng: turuncun büyüğü
näs: ünäs, insän
näsere: nebehre, øalb aøça
nä-sezä: nä-fercäm, läyıø olmayan kişi
näsir: yazı yazan
nä-şäd: maΔzùn
nä-şäd: mutlu olmayan
nä-şitä: aç, gürsine
nä-tuvän: ◊aûf olan
nä-tüvän-bìn: düşmen, ≈asùd
naûl der-äteş: bì-øarär, kararsız
nä-ümìd oldı: dest-şüst
nävdän: miş§úb, mìz-äb, oluø
näve: senit, øaravaş, köpek
näveg: oø, tìrΔadeng
nävek-endäz: Δaløı ≠aún iden
nävek-endäz-ı edeb: Δ¥äce
näv-dän: oluø
näy: düdük
nä-yäb: az bulunan
näz ile yüriyenler : dämen-keşän
näz: 1) bäliş, yüz ya´dı°ı 2) dil-berüè cilvesi, kirişme, tìbä, şìve, °unc
näzìden: pìräye, näzlanma°
näzlan: binäz
nazlı beslenmek: säye-perverì
ne Δoş: niúm
ne güzel: zihì afid-úceb
ne ile: bime
ne ola: çi bäşed
ne söylersen: çe mìgùyì
ne söylese bilmez: ≈aref
ne: çi, mä
neΔira: çürük
nebäŸ: øımıldanma°, cünbìden
nebät: bitki, ot
nebehre: näsere, øalb aøça
neberd: ≈amle vü ceng itmeg
nebìre: o°uluè o°lı
nebìse: øız o°lu
nebt: bitmek
nebved: olmaz
neces: gùh, necaset
necis: gùh
neciyy: Δafì, sırdaş
necm: yıldız
necsìden: zebùn olmaø
nedä: cedvä baΔşiş
nedämet: sedem, ≈üzn
nedäy: nem
neden: amme, ez çi, mimme
nediyy: nädì, dernek
nedür: çìst
nef≈a: øoøu
nefaø: ova tarafına yolu çıkan yer altındaki ev
nefes: dem
nefìr: bölük
nefrìn: ≠aúne
nefú fayda
negùhìden: bed söylemek, kötü söylemek
nehär: gündüz
nehb: øapmaø

nehr: ırmak
nehre: yayı°
nek´: dövünmek
nekf: istinkäf, úür itmek
nekhet: úa°ız øoøusı
direngìden: eglenmek
nekìr: inkär
nekş: hòşä, tenbel
nemäz: ´alät, duúa
nemed: øälìçe, nihälì keçenüè adı
nemek: mil≈, ≠ız
nemìdänend: bilmezler
neml: øarınca
nemmäm: øovcı, suΔan-çìn
neng: úür
neng: úür, ayıp, utanma
ner: erkek
nerdübän: mirøät, merdiven
nerdübän: miúräc süllem, merdiven
nere: alet-i maúhùde, erkeklik uzvu
nerehìd: øurtulmadı
nerm: yumşaø
nerm-rev: dölek
nesìm: hafif ve hoşa gider rüzgar
nesne göndürmek: baúş, irsäl
nesne: çìz
nesnenin ◊äyiúolması: sìm-äb şud
nesr: 1) akbaba 2) kartal 3) nuh kavminin putlarından biri
nesr-i ≠äiãr: batı yönünde görülen parlak bir yıldız.
nesrìn: nesterìn
nesterìn: nesrìn
neşä≠: şäd-kämì, sevinmek
neşä≠äver:
ne-şeved: olmaz
neşìmen: oturaø
nev: yeèi
nev-Δaber aldı: çeşmeş çehìd
nevä: 1) na° me 2) na´ìb oldı
neväl: 1) tâlih, kısmet 2) bahşiş, bağış
neväãb: musibet, kaza, bela
nev-bäve: turfanda yimiş
nev-cevän: genc
neved: ≠øøsan
neverdìden: dürmek
nevg: uç
nev-kìse: yeèi devlet bulan
nevm: uyΔu
nevmìd: øunù≠ meõyùs, øunù≠ ümitsiz
nevmìŸ olanlar: müblisìn
nev-peydä: mu≈de§, yeèi ìcäd olunan
nevr: çiçek
nev-reste: yeni bitmiş, yeni hasıl olmuş
nev-rùz: mart ayı onuncı güni
nev-zäd: yeèi ≠o°mış olan, nev-zäde
nev-zäde: yeèi ≠o°mış olan, nev-zäd
ney: øamış
neyamed: gelmedi
neŸìr: øorøudıcı
neyistän: øamışlıø
ney-süvär: pek küçük ma≈bùb
neyyirän: ay ve güneş
neyyirìn: nurlanmışlar, parlamışlar ayrıca ay ve güneş yerine kullanılır
nezdìki : yaøınlıø
ni≠äiø: kemer
ni®øim: düzen
nibä≈: läyìden-i seg, köpegüè ürmesi
niçe: biesì, besä, çend, kem, çi-sän, ke-eyyin, eyyü, niçin
niçün: çirä, lime, niçin
nidd: na®r, ◊ıdd, küfv, hem-tä, denk, benzer, eşit
nifäø: Δaş-pùşì
nìfe: iç ≠on
nigäh: baømaø
nigär: 1) naøş 2) ma≈bùb, resim gibi güzel sevgili
nigärìden: naøş itmeg
nigeh däşten: ´aølamaø, Δavl
nigehbän: ´aølayıcı, bekçi, gözcü metinde herşeyi gören, gözetleyen

Allah, müheymin, emin edici
nigende: 1) baΔye 2) dedik
nigerìden: baøma˚, ilmä≈
nigìn: Δätem, yüzüğün kaşı
nìgù: iyü, nìk
nigùhìden: yerip yencemeg
nigùn: bäz-gùne, väjùn, men≈ùs, dönmüş
nihäd: ≠abìúat, meniş, sirişt, huy
nihäden: øomaø
nihäl: a˚acuè dalı, şäΔ, fidan, täze dal
nihän: gizlü
nihäyet: emed, buúd, sınır, son
nihäz: ergeç, erkek keçi
nijend: ˚u´´a, øay˚u, dijem
nìk ü kem: hem-ser-i ≠ávùs, ≠ávùsest, bir birine küfv olanlar
nìk: iyü, nìgù
nikä≈: käbìn
nìkter: pek iyü
nìl: çivit
nìm: yarım
nìm-birişt: rafadan
nìme: yarım yarısı
nìm-mest: şìr-gìr
nìrän: ateşler; "när"ın çoğuludur
nìrù: øuvvet
nìsän ayı: mih, ord-i behişt
nìst: yoø
nìş: zehr, şereng
nìşΔùr: geviş
nişäf: úakılsız
nişän: ämäc, äyet, şiye
nişänden: dikmek
nişäne: hedef
nişän-ı faør: engüşt-i nìl
nişest: oturdı
nişìmen: oturaø
nişt: Δoşca
nite: çün
niúam: älä, nimet, ihsan
niúm: ne Δoş
nìv: alp, dilìr, diläver
niyä: büyük baba, dede
niyäm: øına, ˚ıläf, ayd
niyäz ehli: müstmend
niyen: øamıştan ev
nìz: şimdi, eknùn
nizär: 1) arıø 2) zebùn
nìze: mızraø
nìze: süèü, mızrak, süngü
no˚´än: käst
noΔùd: Δumma´
nu´≈: pend, nasihat
nu´ret: yardım
nu˚ùl: deriè
nuΔust: uyøuda Δoruldamaø
Nù≈'uè úavreti: Vähile
nuΔäle: kepek
nuΔäs: baøır
nu≠fe: sülälemenì
nu≠ø: söz
nuhye: lüb, úaøl
nùl: øaz burnı
numäyiş: gösteriş
nùn: balıø, ≈ùt
nùr: ◊iyä, ışık, aydınlık
nusret: yardım
nùş-ä-nùş: ≠ırma iç
nùşìn: øatlu
nü≈äs: dütün
nücä≈: keçi
nüh´adef: ≠øøuz øat äsmän
nüh: ≠øøuz
nühä: elbäb, úuøùl, akıllar
nühüfte: gizlenen, mektùm, ´aølamaø, iΔfä
nükte-senc: nükte tartan, nükteden anlayan
nükte-verän: nükte bilenler
nümäyän olur: yebdù
nümäyan: açık, belli, görünen, görinici
nümäyiş-i äb: gùr-äb, seräb, ´u gibi çölde kim görine
nümùden: göstermek
nüsük: úbädet-i ≈ac

nüşv ü nemä bulmaø: bälìden
nüvär: örken
nüväziş: tera≈≈üm, mihribänì, oΔşamaø
nüvìd: müjde
nüvìs: yaz
nüviste: yazılmış
nüvişt: yazdı
nüzùl: hübù≠, inmek

-O-

o ≈äle geldi: be-rùzä ù nişest
o anlaruè: änşän
o kim: menŸelleŸi
o øanda: kücä
o øıl øara çuval: ˚arär
o: än
o˚la˚: büz-˚äle
o˚län: ˚uläm, kul, velìd, ≠fl, ´abì
o˚lancı˚: kùdek kink, kerz
o˚laø: cedy
o˚ul o˚lı: nebìre
o˚ul: ferzend, pùr, püser
o˚ullar: ebnä
oΔşamaø: tera≈≈üm, mihribänì, nüväziş
oba: Δargäh, dùde
ocaø: encù˚, äteşdän, känùn
od: äzer, ateş
odalar: büyùt
odun: Δaşeb, Δuşub, Δa≠ab, Δa´ab, hìzüm, hìme
ol sene: ≈uşk-säl
ol: øilke, o, Ÿälike
ola: bäşed
oldı: gerde, şud
olmaø: şuden, bäşìden, bùden
olmaz: nebved, ne-şeved
olmış: bùde
olsun: bäd
oluø: miŞúab, mìz-äb, nävdän, näv-dän
olur: şeved, mìşeved, ye´ìru, yekùnü
omuz: dùş, minkeb
on beş: pänzeh
on biè: bìver
on: deh
onda bir: miúşär, aşìre
onlar: uläğke
oø gezi: sùfäl
oø nişänı: hedef
oø u yay øoyacaø: kìş
oø: näveg tìrΔadeng, nävek, tìr
oøu: bi-Δ¥an, utluú
oøudı: Δ¥äned
oøumaø: ders, tilävet, saúy, gùşiş, Δ¥änden
oøuyup yazmayan: ümmì
oran: øıyäs
oraø: däs
orman: ˚ay◊, ˚äbe
orta øış ayı: behmen
orta yaşlu: mu˚ä◊ıb, muΔälif, úavän
orta: miyän, sevä- yeksän
ortaø: Δalì≠, şerìk, enbäz
ortaya: bemiyän
oruç: rùze
ot øurısı: heşìm
ot: därù, giyäh
otaø: bärgäh
otcı: pirişk
otla˚: çerägäh, giyäh
otlamaø: çerìden
otlu yer: úalefzär
otur: binşìn
otur: uøúud
oturak yeri: sürìn
oturaø: nişìmen, ùca
oturdı: nişest
oturma: menişìn
otuz: şeläşùn, sì
ova: deşt, hämùn, úarä

oyna: bübäz
oynamaø: bäzìden
oynarken yutulmaø: bäÐten, oyunda yenilmek
oynaş: mùl
oyun: bäzì, úabeş, luúb, daÐı, lehv
oyuncaø: bäzìçe
oyuø: tendìse

-Ö-

ödeşmek: kìnin
öd: zehre
ödeşmek: kinin, keyfer
ödünç almaø: istiørä◊
öè ard: pìş ü peş
öè: pìş
öède giden: pìş-rev, der-pìş
öèin gözetmek: Ðuşùú önün gözetmek
ögendire: ˚äv-şeng
ögmek: sitäyiş
ögren: biyämuz, teúállem
ögrenmeg: ämuÐten
ökçe: aøab
öknùn: øùz çetügi
öksürük: sürfaõ
öküz: şevr, gäv
ölçek: keylü, peymäne, mikyäl
ölçülmiş: peymùde
öldür: küş
öliler: cäşimìn, ≈ämidìn, mevtä, ölüler
ölmiş: mürde
ölüm katılıøları: ˚amerät
ölüm: cän revän, merg
öngülik: Ðùstiye, istìze, sitìz, segäliş
öpmek: bùsìden
öpüş: bùs
ördek: ivez, mur˚-äb
örgec: kùhän
örken: nüvär
örmek: bäften
örs: sindän
örtü: sitr, ˚ıfá
örtünmek: pùşänìden, tesettür
örülü saç: mergùl
örümcek: tenend, ˚unde, úankebùt
öte: än-sù, verä
öteki gün: perìr
ötme: pìş-Ðured
uyıcı: peyrev
öyken: bögrek
öyle: çünän
öyle: ßuhr, ®ahìre, öğle vakti
öz: Ÿät
özenmek: büverzìden
özin görüci: Ðod-bìn, kendini beğenmiş

-P-

pa˚altaø: tekäle
pä-ber-rikäb: aya˚ı üzengide
pä-beste: aya˚ı ba˚lu
pä-bùş: babuc
pä-bürehne: yalın ayaø
päçile: ayak altında olup kara batmayan çenber
pädäş: mükafatlandıran
pädäşi: kişi
päd-şäh emri: fermän
päd-şäh seräyındaki ≈arem: şeb-Ðäne
päd-şäh: Ðıdìv, key, şehryär

päd-şahlar: Kayhän, keyän
päd-şeh: säye-i yezdän
päd-şehe läyıø olan: şehvär
pä-feşerd: ber-øarär
pä-girift: cimäúu iΔtilä≠itdi
päk: ´afiyy, naøì, ceyyid, iyi, temiz
päk-dämen: úffet ehli
päk-gevher: kişi zäde olan, välä-nijäd
päkì: mùsì, us≠ura
päk-nijäd: a´lı päk olan
palan atı: mäΔcì
pälä-zede: ≈ä◊ır olmış, päyiçe
pälìz: ba˚çe, rav◊a
pälùde: pelte
pälùden: süzmek
pälùne: süzgi
pä-mäl: ayaø altında sürinmiş tepelenmiş
pamuø: penbe
pän´ad: beş yüz
panbıø: penbe
pänzeh: on beş
papäs: berehmen
pä-pùş: päydän, kefş, sür, pabuç
pär: bıldır, geçen yıl
parça: keräre, ≈uŸäŸ, päre
päre päre: let let, şuøøa şuøøa, rìze rìze
päre: parça
pärelenmiş: mec®uŸ, parçalanmış
pärisä: zähide
parlamaø: dıraΔşìden, iltimäú
parlaø: täb-där
parlayan nesne: täbende, lämiú
parlayıcı: fürùzende, bärıø, raΔşende
parmaø: bın´ır, vus≠á, engüşt
pars: fehd, yùz
pärsä: ehl-i taøvä
pärù: kürek, mäse
päs: 1) ≈ıf®itmek 2) gicenün bir rubú, gecenin dörtte biri 3) bìz, bez
päs-bän: giceniè bekcisi
päsden: zidùden, açmaø
päsìden: ≈ıf®itme, li≈ä®
päsuΔ: caväb
päşìden: ´açmaø
pätile: tava
päy: ayaø
pay˚ùle: bucaø
päy-äb: ≈av◊uè dibi
päyän: ´oè, encäm
päyän-ı kär: künh, øu´vä, Δätime, son
päy-bäf: culha
päydän: pä-pùş, kefş, sür pabuç
päy-där: £äbit-øadem
päye: mertebe
päyende: sonsuz
pä-yı çenär: kadìmì nesne
päyiçe: pälä-zede, ≈ä◊ır olmış
päyìz: güz
päy-kelä˚: pek perìşan yazı
päy-müzd: ayaø teri
peçe: niøäb, ayäzì, çeşm-bend, çeşm-ävìz
beçe: yavrı
peder: ata, baba, øaynata
peder-ender: ügey baba
pehlevän: yel, alp
pehlevì: färisì
pehlù: eyegü
pehlü: küşt , yan
pehn: ya´´ı
pehnä: inlü, yünlü
pejm: ≠umän
pek ≠olu: leb-rìz, leb-ä-leb, mäl-ä-mäl
pek ≠olu: serşär
pek ≠utıcı: giräter
pek a≈maø olan: dämen-dıräz, säde-lev≈
pek alä binici: şeh-süvär
pek büyük çadır: säyebän
pek büyük: mihter
pek cefäkär: käfir-kìş
pek deli: Δuşk-ma˚z, Δuşek-ser
pek eksig: kemter
pek göèülsüz iş ≠utıcı: kär-düzd
pek iyü ≈alvä: efrùşe, bihterìn, nìkter
pek küçük ma≈bùb: ney-süvär

pek le≠ifetlü: ab-där, ≠ärävetlü
pek muväfıø: säz-kär
pek mülevve§ekl iden: şa≠anc-bäz
pek øutlu nesne: hümäyùn, hümä
pek perìşan yazı: päy-kelä˚
pek rezìl ädem: kes-i zen gùn-Δar
pek úacele gitdi: teräΔt
pek yaøışıølı: zìbä
pek yavuz at: tevsen
pek yilüp gezmek: tek-ä-pù
pek yüriye: ≈aŸ≈äŸ, zùd reftär
peläs: laø şälaø, aba, çul ve bunların eskileri
peleng: øaplaè
pelte: pälùde
penä˚: iplik ucı
penägäh: ´ı˚ınacaø yir, i◊ä◊
penäh: ´ı˚ınmaø, sığınma
penähìden: ´ı˚ınma˚, maûäŸ
penäveh bikun: tevekkül eyle
penbe: panbıø
penc: beş
pencäh: elli
pencere: täbdän
penç: beş
pençe: çeng
pend: na´i≈at
pend: nu´≈, nasihat
pendäşten: ´anma˚
pendùz: çuvalduz
perΔäş: ´avaş, cenk
peräkende: münfa◊a
perdäΔte: düzelmiş
perde efken: şaΔ´-ı bì-≈ayä
perde-där: häcib, perde-där
perdegì: ehl-i ≈icäb, utanan
perend: a≠as
perend: ebrişim, ibrişim
perende: uçucı
perendùş: dün ı´ra˚ı gice, dùş
perest: ≠apdı
perestär: Δadem, hizmetçi, kul, besleme
perestiş: øapma˚
perestù: øırla˚ıç
perhizkär: mu≈temì, müttaøì
perì: cine, cin
perìden: uçma˚
perìr: öteki gün
perìşän: şettä
perìşän-≈äl olan: bì-ser ü pä
perniyän: näΔışlu
per-niyän-Δùy: Δuløı Δoş olan
perr: øanat, bäl
pertev: ışı˚, şuûú
pertev: ışık, ziya, nurlu bir cisimden yansıyan aydınlık
pervä: mu≈äbä, i≈tiräz, sakınma, çekinme, øolay
perväk: bekci
perväne: feräşe
perväz: uçmaø
pervende: øumäş ´arøısı
-perver: "besleyen, yetiştiren" anlamlarıyla birleşik kelime yapar
perverdgär: besleyen, nimet veren Allah, besleyici, rabb, ´ä≈ib
perveriş: beslemeg
pervìn: ülker adlı yıldız
pes: 1) ´oèra, eèse 2) bes eyle
pes: çaè, derä, ceres
pesä-dest: viresi
pesendìden: begenmek
pes-mände: girü øalan
pest: 1) alçaø 2) yalımı alçaø olan dìvär
pester: gerilig, gerilik
peşe: sivri sièek
peşìn: pìşä-dest
peşìz: pul
peşm: yüè
peşm-i devät: lìøa, mürekkep hokkasına konulan lif
peşmìne: yüèden ≠oøunmış nesne
pey: 1) sekir, iz, 2) sièir
pey˚äm: ≈aber, peyäm

pey°am-ber: Allah'tan haber veren, vaΔşùr, resùl
pey°äre: øaúne
pey°ùle: bucaø
peyäm: pey°äm, sürçe, ≠ayìne, bila°zed, Δaber
pey-ä-pey: teträ, parça parça, aralıklı
peydä kerden: ìcäd eylemek, iΔtiräú
peydä-kuned: áşkär eyler
pey-der-pey: bir biri ardınca
peykär: ´avaş
peyk ü berìd: yoldan Δayır ile gelüp giden
peykän: demren, okun ucundaki sivri demir
peykär: çeng, ≈arb
peyker: ´ùret, çehre
peymän: mì§äø, úahd, yemin
peymäne: 1) büyük øade≈ 2) ölçek
peymùde: ölçülmiş
peyrev: ardı sıra giden, uyan, uyıcı
peyù: 1) güve 2) yenge
peyvest: mutta´ıl, birbirine ulaşık
peyveste: 1) ulaşmış 2) her zaman, daima, hem-väre, däGm
pezìreften: øabùl itmek
pezvenk: pùzvenk, øurumsaø
pırasa: künd
pìc: mi≈net, işkence
pìç uşa°: mäder-celeb
pìç ü täb: fikr ü teläş
pìç: büklüm, ≠olaşıø
pìç-a-pìç: biri birine ≠olaşmış
pìçìde: bükilen
piçìden: dirmek
pìh: iç ya°ı, zedenc
pìle: Δarìr, ipek kumaş, göz øapa°ı
pìle-ver: çerçi
pìl-i ab-keş: bulut
pilice: çùze
pindär: ®annitmeg
pingän: ≠asa tas anlamına gelebilir
pìr: øoca ädem
pìr: zäl
-pìrä: "donatıcı, süsleyici" anlamlarında birleşik sözcük yapar
pìrähen: göèleg, gömlek
pìrämen: çevre, pìrämùn, pìrämen
pìrän: "pìr"in çoğulu; yaşlılar, ihtiyarlar, ulu erenler, ermişler
pìrästen: ≠onatmaø
pìräye: 1) näzìden, näzlanma° 2) zìb, zìver, äräyiş, zìnet
pìre: geyk
pireste: besleme úavret maøùlesi, hizmetçi kadın
pìre-zen: øoca øarı
piristù: øırlan°ıç
pirişk: otcı
pìrùz: ®afer
pistan: emceg, meme
piste: fıstıø
pister: øalıb
pìş müzd: önden verilen ücret,
pìş ü peş: öè ard
pìş-Δured: ötme
pìşä-dest: peşìn
pìşänì: alın
pìş-ä-pìş: ilerü ilerü
pişdi: puΔt
pìşe: ´anúat
pìş-kär: Δıdmetkär, kemer-beste, Δıdmet-güŸär
pişkin: tercemän
pişmek: na◊c
pişmiş: puΔte
pìş-namäz: imäm
pìş-res: turfanda
pìş-rev: öède giden
pištäb: Δıdìv, iyü
pişter: ilerlig, ilerilik
pìşvä: uyulmuş
pìşyär: øabìbüè baødı°ı øärùra
piyäde reften: yayan gitmek, räcil, yaya yürüyen

piyäde: yaya
piyäle: dolu kadeh
piyäle: süciye, bäde, mül, cäm, kadeh
piyäz: ´o˚an
poΔa: sidig, çemìn, kümìz
poliçe: sefte
post: sahtiyän, çerm, gön, deri
pòstìn: kürk
puΔt: pişdi
puΔte: pişmiş
pùc: hìç
pùd: ar˚ıc
pul: füls, peşìz
pùr: o˚ul
püs-ender: ügey o˚ul
pùsìde: çürük
pusu: kemìn
pusuya girmek: kerde päy-ı zä˚
pùşänìden: örtünmek, tesettür
pùşìde: gizlü
pùye kerden: iΔväŸ, sürútile yürimek
pùyende: yelici
pùyìden: øoşmaø
pùz: bed-fùz, a˚ız
pùzìden: ûözr itmeg, pùziş
pùzìne: 1) iki 2) maymun
pùziş: ûözr itmeg, pùzìden
pùzvenk: pezvenk øurumsaø
pezùl: ≠opuø
pùl: köprì
pür şude peymäneş: ûömri temäm
pür şude: ≠olmış olan
pür: 1) ≠olu 2) o˚ul
pür-Δäş: cenk, rezm, kärzär
pürΔù: kiler
pür-Δùn: kan dolu
pür-dil: bahädur
pür-kär: çìre-dest, ´anúatında mähir
pür-niyän: naøşı olan a≠as çeşiti
pürsìden: suõäl itmek
pürvìzen: elek
püryän: kebäb
pürze: kırpındı, øurä◊e
püser: ferzend, o˚ul
püşt däd: øaçdı
püşt: arøa
püşte: yı˚ın, tùde
püştem biΔär: arøam øaşı

-R-

ra´ad: gözetleme
rä˚: ≠a˚, dağ eteği
ra˚bet itmek: tenäfüs, rağbet etmek
rä˚ıb: "ra˚bet"den istekli, isteyen
räΔ: gümän itmeg
raΔc: feraΔc, çepel, çirkin
raΔne: gedig
raΔş: 1) at 2) güneş
raΔşende: ıldırayıcı, parlayıcı
raΔşiş: şimşek çaøması, ìmä◊
raΔtbeste: úazm-i sefer eylemiş
räΔùk: ≠oèuz
rä≈a: el ayası
rä≈at yeri: mürtefaø
rä≈at: 1) äsäyiş, äsùde, rav≈, sebt, sübät 2) feväø, ifäøat, ´ıdäø, zen mihri, kadın mihri
rä≈atıla Δoş geçen yıl: şäh-säl
ra≈ìl: göç
rä≈ìle: yük devesi
ra≈ìm: esirgeyici
ra≈män: kullarına acıması çok olan Allah
ra≈met: rev≈, rızø, ≈anän
ra≠b: yaş Δurmäyaş Δurmära≠b
Rabb: Δudävend, perverdigär, ´ä≈ib
Rabbü'l-enäm: bütün yaratılanların Rabbi
rabìbe: cäriye olan üvey øız
rabìú: bahär

rabıú menzil, øonaø
räcil: yaya
rafadan: nìm-birişt
refe§: la˚ v, fu≈şiyyät
räh: yol
räh-ı Δ¥äibìde: işlek yol
räh-ı dìn: şerìúat
rahìø: bäde-i ´äø, duru ve kokulu şarap
rahne: gedik
rahrevän: yolcular
räh-zen: yol kesici
räm oldı: ten-nihäd
räm: 1) mu≠úú tabi olan, itaat eden 2) yavaş
remänìden: ürkütmek
rämişger: säzende
rän: uyluø
ränden: sürmek
rändìd ez-der: sürdi øapudan
räne: yendi
ränìn: şalvar
raøabe: lisän, dil, raøabe
raøam ber-ser-girift: man´ıba irdi
raøìb: dìdebän, gözci
raøìø: ince
raøø: yazı yazılan yuføa deri
raøøä´: köçek ki oynayan, bäzì-ger
raõûf: úa≠ûf, esirgeyici
resänìden: irgürmek
rasaø: øaplamaø
räsiΔ: øavì, §äbit olan
räst kerden: ≠o˚ rı eylemeg, iträ´
räst: ≠o˚ rı
rästä: med≈, §enä
räst-gù: øo˚ rı sözlü
rästı˚: vesme
räst-rev: ≠o˚ rı yüri
räûî: çoban
raúnä: güzel, hoş görünen
rav≈: rä≈at
rav◊a: ba˚ çe, pälìz, bahçe
räy: fikir, rey, oy
reyb: merä, gümän, zan, sanı
räyet: úalem, bayrak
räyet-keşän: bayrak çeken
räygän: ucuz, müfte
räz: bir köy adı
räz: giz, sır
re≈t: øavm, øabìle
rebäb: şeştä,saz
rebve: yüksek yir
recez: aruz bahirlerinden biri
redìf: kafiyeden sonra gelip tekrarlanan lafız
refìø: enìs, øarìn, yär
refìú úaliyy, seyyid, refìú
refref: döşek
reft ü rùb: silüp süpürmek
reft ü seng pest: gelmedi eglendi
reft: gitdi
reft: gitdi
reftär: ´alınmaø, yürimek
refüv: bir bir gözemek
reg: mìçeked, ≠amar
rehä kün: ´alıvir
rehä yäften: øurtılma, istiΔlä´
rehä: øurtulmaø
rehänìd: øurtardı
rehänìden: inøäŸ, øurtarma
rehaø: ≈ın§, günäh
rehb: Δavf, ruúb, Δaşyet, øorøu
reh-ber: øula˚ ız, kılavuz
reh-ber: øulavuz, reh-nümä, bedreøa, süräˆ, yol gösterici
rehì: øul
rehne: gerù
reh-neverd: yol durıcı
reh-nümä: øulavuz, bedreøa, reh-ber, süräˆ, yol gösterici
reh-nümùn: yol gösterici
reh-revän: yolcılar
rehvär: eşkünlü at
rekäket: zayıflık, gevşeklik

rekìk: "rekäket"ten; 1) kusurlu, tutuk 2) peltek
reks: irkäs, ters döndürmek
rem: süri, reme
remäd: kül
reme: rem, süri, sürü
remel: 1) koşan 2) aruz bahrlarından birisi
remìm: çürük
rem-kerde: ürkmiş
renc: derd, mi≈net, emek, sıkıntı, Δabäl
rencìden: incinmek
reng: 1) ≠a˚ keçisi 2) gùne
reng-i şäh-ı zeng-bär: ß ulmet
renk: levn
renk-ämìz: renkli
renkli: bä-reng
reâs: naøìb
resänìden: irişdürmek
resen: ur˚an, ip
resìd: irişdi
resìden: irmek, ip eğirmek
resim: nigär
resm: úädet, äyìn
reste: 1) er ´ırası 2) øurtulmuş
resùl: elçi allah ile kul arasında elçilik yapan peygamber, vaΔşùr
reşìd oldı : bì-där-ma˚z
reûäya: zìr-dest
rev: yürü
rev≈: ra≈met
revä: läðø, cäðz
revä≈: öğleden akşama kadar olan süre
reväkid: £eväbit, ≠uran nesneler
revän: cän
revenc: øolu mùmbär, çer˚and
revende: gidici, segirdici, koşan
revì: kafiye olan kelimenin son harfi
reviş: gidiş, yürüyüş
revnaø: 1) äb u täb 2) parlaklık, güzellik 3) zìnet, ≈üsn
revnaø-yäb: yab)bulunan)
revú gönül, cenän, Δaled, fuðäd, ®amìr
revzen: kùte, øasr, köşk
rey≈än yapra˚ı: úa´f
rey≈än: siperm
reyim: tävän
reyûän: únfuvän işiè evveli
reyyän: øanmış
rez: üzüm çıbı˚ı
rezbän: bä˚cı, nä≠ùr
rezm: cenk, pür-Δäş, kärzär, uruş
rıΔlet: 1) göç etme 2) ölme
rı◊ä: şükr, ≈amd, utbä, Δoşnùdluø
rı◊äúat: emmek
rızø virici: rùzì-dehende
rızø: nimet, ra≈met, ≈anän
ri´ä´: øaläy
rìΔten: dökmek
rì≈: yel
rì≠a: cilbäb, gömlek
ricl: øadem, ayaø
ridð yär
rifä˚a: şäyegänì, ucuzlu˚
rifd: úa≠a, vergi
rifúat: yücelik, yüksek ve büyük rütbe
rig: 1) ≠amar 2) kerpiç 3) øum
rikäb: üzengi
rìm: iriè
riøø: bende, köle
risäle: 1) mektup 2) kısa yazılmış jüçük kitap 3) dergi, mecmua
rìş: ´aøal
rìş: Δoş libäs
rìş: 1) baş 2) yara
rìşe: ´açaø, bert, ´açaø
rìş-i nä≠ùrì kuned: yal≠aølanur
rişte: iplik
rişvet: iş gören aldı˚ı, säre
rişvet: rüşvet
riyä: Δaş-pùşì
riyä◊: bahçeler
rìze rìze: päre päre, uvak
rìzì be-rìz: mer≈amet eyle
ru: yanak, yüz

rù˚an: ya˚
rù˚an-fütäd: nän
ruΔ: ruΔsär, ûärı◊, yaèaø
ruΔ: yaèaø
ruΔsär: ruΔ, ûärı◊, yaèaø
rù≈: 1) Cebräil ve úÍsä (as) verilen isim 2) æurûän 3) can
rùbäh: dilki
rubäıt dörder
rubäıî: dörde mensup, dörtle ilgili
rùbe: dilkü, tilki
rùd: çäy
rùd-bär: ´u kenärı
rùde: ba˚ırsaø
rùften: süpürmek
rùjìden: zebùn, sa˚ba
rukeb: øasıø
rukù: Δırøa
rù-mäl: yüz süren, yüz sürücü
rù-nümä: yüz görümlügi
ruõyet: görme
rus˚a: bilek
rùsbìye: käf, celeb, kötü kadın
rustä: dih, kend, köy
rusùm: "resm"in çoğulu;vergiler, gümrük vergileri
rùşen: 1) beyyin, mübeyyin, müstebìn, açıø 2) celì, parlak
rùşen: aydın, parlak metinde anlm ve söyleyiş yönüyle hoş, ihtişamlı söz
rùşenäyì: aydınlı˚, fürù˚
ruıb: rehb, Δavf, Δaşyet, øorøu
rùy ber-dìvär: úızlet itdi
rùy bigerdän: yüz çevir
rùy: tuc, tunç
rùy: yüz
rùy-däd: äşkär oldı
rùy-ı sepìd: müntaΔab nesne
rùy-ı ù bìne: anuè cänibi
rùyìden: bitmek
rùz: gündüz
rùze: orùc
rùzgär: hava
rùz-ı cezä: ceza zamanı, yevm-i dìn, din günü, kıyamet
rùzì: güne ait
rùzì-dehende: rızø virici
rùzì-resän: rızık erişdirici, rızkı her gün veren
rübb: az
rübùde: øapılan
rübùden: øapma˚
rüfte: süpürülmiş
rükbe: diz
rükün: bir şeyin en sağlam tarafı, temel direği
rümmän: när adındaki meyve
rüsteΔìz: øıyämet
rüstemüè babası: Zäl
rüsvä oldı: ber-sereş bey◊a şikest

-S-

´a˚el: dest-i kär
´ä˚olasın: bäşed dimä˚et
´a˚: zinde
´a˚ır: a´am, ebkem, äyed, ker
´ä˚ış: irend
´a˚layup ≠aømaø: süpùzìden
´a˚lıø: zindegì
´a˚rı: ˚anc, senc, kìmuΔt
´äΔa: øatı õäväz, şiddetli ses
´äΔib: Δudävend
´aΔre: büyük ≠aş
´a≈fa: küçük käse
´ä≈ib: perverdigär, rabb
´ä≈ib-i úaøl: Δıredmend
´ä≈ib-i ûlm olan: däniş-verän
´ä≈ib-kìn: üştür-Δùy:

´a≈n: avlu, orta, meydan
´a≈rä: bädiye, øıyú
´aban oøı: hìş, zevle, seme
´abì: ≠fl o˚lan, küçük çocuk
´abr: şekìb
´aç-: biyefşän
´açaø: rìşe, bert:
´açıcı: näşir
´açmaø: efşänden, fişänden, päşìden
´ad gùne: yüz türlü, yüz çeşit
´ad: yüz
´adar: dönmek
´adef: inci kabuğu
´ad-hezär: yüz biè
´adìd: ´arı ´u, iriè
´adìø: Δalìl, ≈abìb, dost
´ad-päre: yüz parça, paramparça
´ad-päye: ≠r≠l, çıyän
´adr: sadrazamlık makamı 2) göğüs, kalp
´af: zede, deste
´afä: rahatlık, dertsizlik
´afä-baΔş-ı derùn: ülfeti olan
´äfì: näb
´afiyy: naøì, päk, ceyyid, iyi
´afväne: yüzi düz ≠aş
´ahbä: øızıl
´äkile: üslùb, yol
´al´äl: øurı balçıø
´alä≈: ab-ı meryem, úffet
´alät: 1) namaz 2) Hz. Muhammed (sav)'e dua okuma
´alb: asma, dar ağacına çekme
´alınıcı: çemän, Δırämän
´alınmaø: Δırämìden, çemänìden, çemìden, güräzìden, reftär
´alınup gezme: Δıräm
´alıvir: rehä kün
´alıvirdi: hişt
´alıvirmek: teşrì≈
´äli≈: iyi
´alma ≠avar: säime
´aløım: Δùşe
´aman päresi: tibne
´amän u˚rısı: kehkeşän
´aman: keh, käh
´amìm: süveydä, göèül ortası
´amra: çirk, kir, mundar
´ancılmış: Δalìde
´anem: put, mecazen sevgili anlamında
´anu: sikäl, fikir, düşünce
´anúat: pìşe
´anúatında mähir: pür-kär, çìre-dest
´aø´ı: feΔΔär, ΔaŸef
´aøal: li≈ye, rìş
´aøalı øaba: belme-rìş
´aøalsız: emred, säde-rù
´aøaluè pek øabası: belme, hillùfe
´aøladı: veøä
´aølamaø: nigeh däşten, Δavl, nühüften, iΔfä
´aølanacaø yir: kemìn
´aølar: yäű imu, yekleõu:
´aølayıcı: nigehbän
´aøsı˚än: keläje
´aøsınuè adı: sifäl, Δazef
´ap: reste
´apan: falä≈at, feläΔan
´ar: büpìc
´ar´ar: øatı ´o˚uø yel, şiddetli soğuk
´arı: zerd
´arı˚: destär, mişväŸ
´arılıø: zerìr
´arımsaø: sìr
´arì≈: boyunda bir ≠amar
´arìm: øa≠úolunan, kesilen
´arømış olan nesne: hişte
´arøu˚ saç: ferΔäl
´arp: girìve
´aru aru: münc, sütùh
´aru: a´fer, zerd, sarı
´aruşın: fäm, gùne, zerd-fäm
´arvan: särbän, deve, üştür
´atdı: fürùΔt
´atmaø: fürùΔten

´atun alma°: Δarìden, şirä
´aıb: güç
´aıd: yer yüzi
´av: söz, güft-gùy
´avaş: cenk, perΔäş, peykär
´avılcan: çevgän, ´avlecän, ucı egrilmiş cirid
´avmiıa: ≈ücre
´avt: ses
´avtı iyü bülbül: hezär-ı Δoş-nevä, iyi öten bülbül
´avurmaø: dämìden
´avurmaø: Ÿérv
´ay: bişumär
´ayä´ì: øalıalar
´ayd: ı´≠yäd, şikär, avlamaø
´äyı°: øuyumcı
´ayıcı: mu≈´ì
´ayısı øaç: çend
´ayısız: bì-şumär
´aymak: şumär
´ayrı: ıalìl, hasta
´ayru: bìmär, hasta
´ayruluø: Δastegì
´ayyäd: øäni´, avcı
´ebaıt tokluk
´ı°är: küçük, metinde küçük çocuklar anlamında
´ı°ın: gevzen
´ı°ınacaø yir: käy-ı penäh, penägäh, i◊ä◊
´ı°ınmaø: penäh, penähìden, maıäŸ
´ı°ır: baøar, gäv
´ı°ırcıø øuşı: sär
´ı°ışmaø: güncäyiş, güncìden
´ı≈äf: "´a≈fa"nın çoğulu; küçük kaseler
´ıb°: boya
´ıb°ıa: dìn
´ıç-: berì
´ıçän: färe, mùş
´ıçradı: cest
´ıçramaø: cesten
´ıdäø: feväø ifäøat rä≈at zen mihri, kadın mihri
´ıddìø: "ta´dìø"den; doğrulayan
´ımäΔ: mismaı, øulaø
´ımaø: kesr, kırmak, tetbìr
´ına: mikun
´anma°: pendäşten
´ınamaø: ibtilä
´ınanmış: azmùde
´ındu: käz
´ınıø: şikeste, kırılmış
´ınmış: mehzùm, kırılmış
´ınvän: iki çatal
´ıø a°aç: men◊ùd
´ıøılan: müşmeğz
´ıøılmış nesne: efşürde
´ıølı°: Δunbük
´ıømaø: hemz, füşürden
´ar: ´ovıø, ´ar´ar
´ırä≠ yol, hencär
´ırça: äb-gìne
´ırıtmaø: Δod-gümärìden, sikùb
´ırm: düväl
´ırra: uväz, ´urre, kese
´ıvanmış: endùde
´ızmaø: tirävìden
´o°an: Δùpiyäz, ba´al, piyäz
´o°uø: berd
´oè: encäm, päyän
´oèra: pes, sevf
´oèradan bì-mäl olan: cùn-mände
´oèrası: vä-pesìn
´ol: çüb
´olumaø: dem zeden
´ovıø: ´ar, ´ar´ar, serd, sermäye, soğuk
´oymaø: selb
´oysuz şaΔ´: fürù-mäye
´u ´ı°ırı başı: kelle-yi gäv-mìş
´u ´ızmaø: zehìden
´u aøması: tefeccür
´u başı: därù°a
´u bendi: beza°

´u kenärı: rùd-bär
´u varmaø: siøäyet
´u: äb
´u´amış: teşne
´ub≈: sabah
´uç: günäh
´ud˚:˚ adìre, sevgilinin saçları
´uda yüzmek: sibä≈at
´uda yüzmek: şinävìden
´ùfì: sälùs
´ul≈: barışmaø, äştì
´ularuè ≠al˚ası: Λìz-äb
´unèü: kùbile
´ùret nebest: bir işin bitmemesi:
´ùret: çehre, peyker
´urre: ´ırra, uväz, kese
´usuz: bì-äb
´usuzluø: teşnegì, lihäş, ú≠şän, ®amõan
´uûd: úrùc, a˚maø, göğe yükselmek
´uvarıcı: äb-yär
´uver: suretler
´uya ≠almaø: ˚av≠a
´uyuè köpügi: zebed
Şäbit olan: räsiΛ, øavì
Şäbit-øadem: päy-där
Şäliş: üçünci
Şäøıb: dıraΛşän
Şävì: muøìm, ikamet eden, yerleşmiş
ŞeΛìn: øalıè
Şebät: yerinde duran, sabit metinde karar, kararlılık
Şedyän: iki emcik, meme
Şeläşùn : otuz
Şelc: øar
Şemme: anda, onda
Şenä: med≈, sitäyiş
Şenä: övme, övgü
Şenä: rästä, med≈
Şeøalän: insan ve cin
Şerä: toprak
Şevä: durdu
Şeväbit: reväkid, ≠uran nesneler
Şevb: ton
Şevbe: cäme, ≠on
Şevr: öküz
Şeyyib: er görmüş zen, erkek görmüş kadın
Şıølet: günah, vebäl
Şübùr: veyl, heläk
Şülle: insan topluluğu, kalabalık
Şülme: gedik
Şümme: sonra, yine
Şuıbän: ejder, büyük yılan
sä˚ar: øade≈
sa˚ba: rùjìden, zebùn
saΛ: çirk täzìce
saΛle: behme, øuzı,
saΛt: 1) katı, sert 2) güç, zor 3) güçlü, sağlam
säΛten: düzmek
saΛt-pìşänì: yüzi pek
sä≈a: saräy ortası
sä≈il ma≈al: germ-sìr
sä≈il: deèiz kenärı
sa≠≈: ev tavanı
säbıø: ileri geçmiş
säbi˚: firävän
sac aya˚ı: se-päye
saç bölügi: gìsù
sädät: ululer
säde-lev≈: dämen-dıräz, pek a≈maø olan
säde-rù: ´aøalsız, emred
säde-rù: sade yüzlü yüzü sakalsız olan
säde-rùy: tüysüz olan ma≈bùb
saèa: leke
saèa: tu-rä
sähire: yer yüzi
sahtiyän: çerm, gön, post, deri
säime: ´alma ≠avar
säkin oldı: secä
säl: yıl
säl-Λùrde: iΛtiyär
sälär: leşkerler başı, ulu

sälim: kelime hafleri bozulmadan çoğul eki katılarak meydana getirilen çoğul kelime
sälùs: ´ùfî
samanlu balçu˚: keh-gil
sämid: mütekebbir kişi, büyüklenen
sanc: Ÿıl, täl
säø: incik
saøf: iccär, semk, ≠am
säã˚: boğazdan kolay geçendir
säãl: dilenci
saøìm: 1) hasta, hastalıklı 2) yanlış
säãø: sürici
saøsı: sifäl
sär: ´ı˚ ırcıø øuşı
särä: Δäli´
saräy ortası: sä≈a
särbän: ´arvan, deve, üştür
säre: iş gören aldı˚ ı, rişvet
särib: øaşra çıøan, dışarı çıkan
säriø: musteriø, li´´, u˚ rı, hırsız
satma: mefürùş
säú kile
saîädet: mutluluk
säúat: øıyämet
säî: "say"dan; çalışan
säîd: bilek
saîd: saadetli, mutlu
saîr: ateş
saíteri: zıbıøçı
saý idüp çoø iş gören: dìv-dest
saý u ihtimäm itdi: dest-pä zed
saý: gùşiş, Δ≠änden, oøumaø, çalışmak
säv ägend: seped
sävìn: diger
säye: gölge
säyebän: pek büyük çadır, gölgelik
säyedär: şaΔ´-ı ma´rùú
säye-i yezdän: päd-şeh
säye-perest: fäsıø, fäcir
säye-perverì: nazlı beslenmek
säye-zeden: cin ≠utan
säyìde: sùde, ezilmiş hem süzilmiş nesne
säz: çal˚u, yara˚, älet
säzende: rämişger
säz-kär: pek muväfıø
säz-mend: munta®am
se: üc
seΔa≠˚a◊ab
seΔävett: cömertlik
seΔì ädem: cevän-merd, cömert adam
se≈äbe: bulut
se≈ävet: cömertlik
se≈er: bäm
se≈ìø: ıraø, uzak
sebaø: "sebø"den; ders
se-bär: üç kere
sebbäbe: şehädet parma˚ ı
sebeb-i Δafìf: biri harekeli biri sakin iki harften oluşan kelime
sebeb-i şaøìl: harekeli iki harften oluşan sözcük
sebì: esìr, giriftär, ≠utsaø
sebt: sübät, rä≈at
sebù: destì
sebú yedi
sebûn: yitmiş, yetmiş
sebük: yeyni
sebz: yeşil
sebz-päy: şùm-pey, meŸmùm olan
secä: säkin oldu
seçmek: güzìden
sedem: ≈üzn, nedämet
sedìd: müstevì, doğru
sefä: kenär
sefäret: büyükelçilik görevi
sefercel: ayva
sefìd: aø
sefìne: fülk, gemi
sefte: poliçe
seg- be-deşt: yıøılup gitsün
seg: kelb, köpek, it
segäbì: kund, segläb, bì-dester, kör, keskin olmayan

segäliş: meniş, ≠abú öngülik
segirdici: revende, koşan
segirt: bitäz
segläb: kund, segäbì, bì-dester, kör, keskin olmayan
segläyìden: it ürmek
sehì: ≠o˚rı
sehl: yesìr, kolay
şeh-per: øanäduè başları, şeh-bäl
sekänet: harfin harekesiz yani sakin olması
sekìnet: yürek rahatlığı, kafa dinçliği
sekir: iz, pey
sekiz: heşt
sekker: şeker
seksen: heştäd
selΔ: 1) iΔräc eylemek 2) mahäø, ayıè ´oèı
selä≠ân: "sul≠an"ın çoğulu; sultanlar
selämet: salim olma, emin olma
seläset: akıcı söz söyleme, akıcı anlatım
selb: ´oymaø
selìs: "selâset"ten; düzgün akıcı anlatım, akıcı, açık anlamlı
selk: øoymaø
selsebìl: cennette bir pınar
selvay: semiz kuşlar, simänä
sem: a˚u
semä: gök
seme: 1) gìc, fülìve, hìş, zevle 2) ´aban oøı
semen: yasemin
semend: øula at
semender: ateşte yaşadığı düşünülen hayvan
semer: øı´´a, øa´as, däsitän, efsäne
semì: adaş
semìn: semiz, ferbih
semìú: işidici, duyan
semiz: ferbih, semìn
semk: iccär, saøf, ≠am
semm Δıyä≠: ignenüè yurdısı, sùfär
semm: igne yurdusı
semmùr: kìş, pek iyü kürk, Δilú≠at
semúdän: leken
sen aèla: bişnäs tu
sen bilürseè: ger tu dänì
sen: tu
senä: aydın
senc: ´a˚rı, ˚anc
senden: øableke
seng: taş
seng-endäz: ≠aş atıcı
seng-i-bär: taş saçan
sengistän: ≠aşlu yir
sengläΔ: ≠aşlıø
seng-läΔ: çaøıl
seng-püşt: øaplumba˚a
senì: yüce
seniè çün: ez-pey-i tù
senit: näve, øaravaş, köpek
seõümet: u´anmaø
seøar: øamu, cehennem
se-päye: sac aya˚ı
seped: säv ägend
sepend: yüzerlik tuΔmı
sepùs: kepek
ser: baş
ser-≈ad a˚ası: merz-bän
ser-≈ad: merz, sınur
serä: 1) ev 2) ırmak
serä≠i: yengec
seräb: gùr-äb, nümäyiş-i äb, ´u gibi çölde kim görine
seräb: uzaktan suyun göründüğü yer
ser-ämed: temäm
seräpäy: baştan ayağa
seräsìm: úøılı noøsän
seräyìden: øuş ötmek, na˚me itmek
ser-bäz: başı açıø
ser-beste: gizlü
ser-bülend: mümtäz, uzun boylu
serçe: güncüşk
serd: ´ovu˚, silä≈
ser-där: sipeh-büd

ser-figen: teväúuúidici
ser-gerde: başbu˚
sergìn: gübre, fışkı
ser-girän: kibr ü úınvän eyleyen
ser-girifte: yefúallenmiş
ser-i Δ¥äb: uyøunuè eveli
serìr: erìke
serìú: tìz, ≈a§i§, tez, acele
serkeş: i≠áútsiz, bed-Δùy, märid, merìd, baş kaldıran, inatçı 2) seksek yelken
ser-geşte: başı dönmiş
ser-lev≈a: yazıda başlık
serm: øıçì
sermä: øış, zemistän, dey
sermäye: ´ovuø, soğuk
ser-med: ≠avìl, däõm
ser-nigùn: başı aşa˚a
serrä: øolaylıø
ser-sebzì: devlet
serserì: bì-úyäl, Δäne-be-dùş
serşär: pek ≠olu
ser-te-ser: baştan başa
ser-úasker: sipeh-sälär
sürùn: uca
serv: kenefş
serv-i revän: uzun boylu güzel
ser-zede: baş göstermiş, uç vermiş, çıkmış
serzeniş: tevbìΔitmek
ses: bäng
setä: ≠anbùr
setr: kapatma, gizleme
setürden: tıraş itme
sevä: orta, yeksän
sevf: ´oèra
sevgend: yemìn
sevì: doğru
sevi: mihr
sevindirmeg: şäd kerden, ifrä≈
sevinmek: be≠ar
sevinmek: şäd-kämì, neşä≠, şädmänì
sevinmiş: Δurrem, dil-şäd
sevişmek: tesellül
sevkend: anda
sevmek: ma≈abbet, meveddet
sevmemek: kerähet
sevä: øıs≠, ≠o˚ ruluø
sevõet: ud yeri
se-yekì: üçde bir
seyf ve øalem: aø≠aûän
seyf: kalem
seyl: käc
seyl-äb: sil ´uyı
seyrän: seyr etme, gezme
seyyäre: yolcı, yolcu
seyyid: úaliyy, refìú, ulu
sezä: 1) läyıø 2) şäyed
sezävär: cedìrΔarì, läyıø, derΔùr
sezmek: engäşten
sıcaklık: ≈är
sınur: ser-≈ad, merz
sır: räz
sırdaş: neciyy, Δafì
sirişim: yilim
sırrı fäş oldı: ≠aşt ez-bämeş fütäd
sırrın açdı : ûud der-micmer nihäd
sırrını ifşä iden: kùtäh-bäm
sırtlan: keftär
sıtma: teb
sì: otuz
sì≈: şìş
si≈r idici: cäzù
si≈r: efsùn, füsùs
sìb Δordem: ekeltü't-tüffä≈, yidüm elmayı
sìb: alma
sibä≈at: ´uda yüzmek
sinä≠ köse, teng-rìş
siccìl: singìl, cehennemde bir dere
siccìn: siccìl, singìl, cehennemde bir dere
sicn: ≈a´ìr zindän
sidig: poΔa, çemìn, kümìz
sidre: a˚äç
sièek: meges
sièildemek: zinùyìden
sièir: pey, úa´abe

sièirmek: güvärìden
sifäl: ´aøsınuè adı, Δazef
sifr: zebùr, kitäb
sigäliş: fikr itmek, nehìden
sìgì: süci
sigil: äjuΔ
sigìzìden: bükülmek
sikäl: ´anu, fikir, düşünce
sikke-zed: ˚älib
sikkìne: bıçaø
sikùb: ´ırıtmaø, Δod-gümärìden
sil ´uyı: seyl-äb
silä≈: serd, vizr
sìlì: lürs, tokat, şamar, sille
silk: 1) iplik 2) sıra, dizi 3) yol, meslek, tutulan yol
silk: tane, inci dizilen iplik
sille: silì
silm: ≠áú‰t, ibadet
silsile: zencìr
silüè yardı˚ı yir: ferkend
silüp süpürmek: reft ü rùb
sìm: gümüş
simä≠: Δ¥än-ı dıräz
sìm-äb şud: nesnenin ◊äyiúolması
sìm-äb: cıva, jìve
simänä: semiz kuşlar, selvay
simur˚: anka kuşu, masal kuşu
sìn: gùr
sìnä: sinìn, Kur'ân'da geçenTur Dağı'nın olduğu yer
sindän: örs
sìne: gögüs, ber
sìne-ber-≠iø: ba˚rı çäk olan
sìne-ber-sìne: gögüs gögüs üstine
sinek: meges
sineklik: meges-dän
sinimmär: numan inb-i münzir'in havernâk adıyla yaptırdığı köşkün mimarı (köşk
sinìn: sìnä, Kur'ân'da geçenTur Dağı'nın olduğu yer
sinn: diş, ¬ırs, dendän
sinnevr: hirre, øı≠, kedi
siøäyet: ´u varmaø
sipäh: sipeh, leşker, asker
sipärì: aèız
sipäs: şükr, ≈amd, minnet
sipeh: sipäh, leşker, asker
sipeh-bed: sipeh-där, çeri başı, asker başı, komutan
sipeh-büd: ser-där
sipeh-där: sipeh-bed, çeri başı, asker başı, komutan
sipehr: gök
sipeh-sälär: ser-úasker
sipenc: ú‰riyet, müsäfir
sipend: yüzerlik, üzerlik bitkisi
siper: micenne, øaløan
siperden: ı´marlamaø
siperm: rey≈än
sipihr: gök
sìr: ´arımsaø
sìr: tok, doymuş, kanmış
sir: yürü
sìr-äb: suya øanmış olan
siräyìden: ırlamaø
sirbäl: gömlek
sìret: bir kimsenin iç hâli, tavrı, gidişatı
sirişk: göz yaşı, eşk
sirişt: 1) ≠abìú‰t, meniş, nihäd, huy 2) yo˚urd
sirke-ebrù: ekşi yüzlü
sitaΔr: gùläb, ´u aøup ≠oldu˚ı yir
sitäden: almaø
sitän: çaløoyın
sitäre: aΔter, yıldız, kevkeb, yıldız
sitäyiş: §enä, med≈, ögmek
sitebr: øalın, yo˚un
sitem: ®ulm, küc
sitemger: ®alim kimse
sütürven: øı´ır dişiler
sitì: Δatun
sitìz: ˚av˚ä, öngülik, Δùstiye, istìze

sitìzìden: ceng itme, temä®
sitr: °ı≠á, örtüdür
sitte: altı
sittùn: altmış
sivä: °ayrı, başkası
sivri sièek: baûû◊a, peşe
siyeh: øara
siyeh-çerde: esmer çehrelü, gendum-gùn
siyehkär: kiŸb ü fısøı çoø
siyeh-käse: leõm, nä-bekär
siyeh-pùş: çavuş, mu≈◊ır øä¬ı
siz: şumä
size gösterir: yürìküm
so°uø: serd
sovuø: Δunük
sögici: destΔar-gù
sögmek: düşnäm
sögüd: bìd
söker: yesubbu
söyle: bigù, *söyle,* bigùy, tekellem
söylemek: güften
söylemeyen: ten-zede, Δamùş
söylemişdüm: güftemì
söylenmiş: güfte
söyleyleyici: gùyä
söz bilen ädem: merd-i suΔan-dän
söz: ´av, güft-gùy, güftär, nu≠ø, süΔan
sözde yaèlış ≠utıcı: ≈arf-gìr
sözi bì-maún≠olan: mürde-gùy
sözi boş: bed-ä°äz
sözi fa´ì≈ olan: şìbä-zebän
sözi saçma olan: herze-gù
sözime daΔl itdi: engüşt ber-≈arfem nihäd
sözler: eøävìl
sözü geçen: maúhùd
suΔan-çìn: øovcı, nemmäm
suΔansäz: şäúr
suΔte: äteş-zene, yanmış
sùΔten: yanmaø
sub≈: sabah
sù-be-sù: her yaèa
sucı: müdäme
sùd: a´´ı, kazanç, gelir, fäõde
sùdä-geräin: tüccär
sùde: säyìde, ezilmiş hem süzilmiş nesne
sùd-mend: faydalı
sùd-nümä: faydalı, kârlı, kazançlı
sùfäl: oø gezi
sùfär: 1) ignenüè yurdısı, semm Δıyä≠2) oø gözi
sùgüvär: ya´lu
sùhän: dörpü, çùpsäy
sùk: ≈är, mätem
sùø: "säø"ın çoğulu; incikler
suõûl itmek: pürsìden
sùr: 1) bärù, kale duvarı, cidär, dìvär, duvar 2) dügün
sürΔ: øırmızı
sürΔ-øalem: kırmızı renkli kalem
sùräΔ: delik
susam: küncüd
sùsmär: keler
suúur: lemem, cünùn, deli, aklını yitirmiş
sùy: ≠araf
suya øanmış olan: sìr-äb
sùz: yanmaø
sùzen: igne
süΔan: söz
süΔan-çìn: kovıcı
süΔan-dän: güzel söz söyleyen
sü≈t: ≈aräm oldı
süb≈än: noksanlardan, ayıplardan münezzeh olan Allah
sübät: sebt, rä≈at
sübäûî: yedi harfli, yedili
süci: bäde, mül, kadeh, mey, şarap
süd: şìr
südä: mühmel, bırakılmış, ihmal edilmiş
südde: øapu
süèü: nìze, mızrak, süngü
süèük: üstüΔ¥än, kemik
süfte: delinmiş
süfte-gùş: köle
süften: delik delmek

süften: delik delmek
sükker: øand, şeker
seksek: serkeş yelken
sükùn: øäúat, ibadet, huzur
süläle: nu≠femenì
süleymänì: däreşkene
süllem: miúräc nerdübän, merdiven
sülük: dìvçe, zelù
sülük: úaleøa
süm: ≠na˚, sünb
sumc: yir altı
sümük: Δılm
sünb: ≠na˚, süm
sünbüle: 1) Δùşe, başak 2) başak burcu
sünbül-i ter: zülf-i dil-berän
süncüd: igde
sündüs: ınce diba
sünnet: Δatne
süpründi: çörçöb, Δäşäk, Δär u Δas, øumäm, künäse
süpùzìden: ´a˚ layup ≠aømaø
süpürge: çärùb
süpürmek: rùften
süpürülmiş: rüfte
süpüründi: ≈äk-rùbe
süpürz: ≠alaø
süpüş: kehle, bit
sür: pä-pùş, päydän, kefş
sürΔ: øızıl
sürΔìze: øızamı˚
süräº: øulavuz, reh-nümä, bedreøa, rehber
sürb: øurşun
sürçe: ≠ayìne, bila˚ zed, Δaber, peyäm
sürdi øapudan: rändìd ez-der
süreyyä: ülker yıldızı
sürfaã: öksürük
sürgün avı: çerge
süri: rem, reme
sürici: säãıø
sürìn: oturak yeri
sürmek: büsùden, ränden
sürre: göbek
sürtüni sürtüni: ˚aj˚ajän
sürtünmek: ˚ijìden
süráatile yürimek: iΔväŸ pùye kerden
sürùd: Δınyä, na˚me ile ırlamaø
sürur: "serìr"in çoğulu; taΔtlar
sürùr: fera≈
sürùş: ferişte, melek adı
sürü: reme, tura
sürülmüş: med≈ùr,
süst olmaø: fütùr, usanç, bezginlik, bıkkınlık
süst-gùş: ma˚lùb, zebùn
süt: şìr
sütùde: mu≈ammed, övülmüş, med≈olunmış
sütùh: ´aru aru, münc
sütùhìden: ≠arılmaø, ˚armìden
sütùn: direg
sütùr: binek ≈ayvänı, ıløı
sütürden: øazımaø
sütürre: ustura
süvär: atlu, binmiş
süveydä: ´amìm, göèül ortası
süzgi: pälùne
süzmek: pälùden

-Ş-

şa´t: altmış
şäΔ: 1) a˚acuè dalı, nihäl, budaø 2) boynuz 3) ≠a˚depesi
şaΔ´-ı bì-≈ayä: perde efken
şaΔ´-ı ma´rùú: säyedär
şaΔ´-ı meãnùs: germ-Δùn
şaΔm: iç ya˚ı
şa≈´-ı meşãùm: zä˚-ı siyäh
şa#: şä≠ú kenär
şä≠b: egri

şäñúr şa≠, kenär
şa≠r: cänib, yön, taraf
şa≠ranc-bäz: pek mülevve§ ekl iden
şäb: aΔdän, dustän, fetä, Δùbän, dostlar, sevilenler
şäd kerden: sevindirmeg, ifrä≈
şäd: mutlu
şäd-äb: ter ü täze
şädän: mutlu
şädırvän: büyük döşek
şäd-kämì: sevinmek, neşä≠
şädmänì: sevinmek
şäh: 1) padişah 2) İran hükümdarlarına verilen ad
şähä: ey şah
şah-bäz: ≠o˚an
şahbäz: 1) bir cins iri ve beyaz doğan 2) yiğit, şanlı, gösterişli adam
şäh-bùy: úanber
şähenşäh: ulu sul≠án
şähid: 1) güväh 2) güzel, sevgili
şähid-i bäzär: mübtezel, orta malı güzel
şäh-räh: ulu yol
şäh-säl: rä≈atıla Δoş geçen yıl
şäl: aba
şälaø: laø, peläs, aba, çul ve bunların eskileri
şalvär: iç ≠on, ränìn
şäm: aΔşam
şäm: İrem, İskenderiyye
şämiΔ: bülend
şämil: kaplayan, çevreleyen metinde keremiyle herşeyi kuşatan Allah
şäne: ≠araø
şäniyy: údù, düşman
şaøø: 1) ˚amre, za≈met 2) yarmaø
şäpäş: ta≈sìn, äferìn itmek
şaräb: ateş-i ter, mey, mül, bäde
şäşä: bevl
şaşı: käj, lucu, lùk
şaşmış: Δìr
şaşøın: kälìve
şät: øoyun
şaûır: arpa
şäûır: suΔansäz
şäúra: øıl
şävir: danış
şäyän: şäyeste, enseb
şäyed: sezä
şäyegänì: rifä˚a, ucuzlu˚
şäyeste: şäyän, enseb
şe˚ab: fitne uyandıran
şe˚äfì: yürek
şe˚äl: çaøal
şeΔùde: yaralu
şeΔùlìden: at kişnemek
şeb der-güŸeşt: genclik gitdi
şeb: gice
şeb-Δ¥z: giceyi i≈yä iden şaΔs, şeb-zendedär
şeb-Δäne: päd-şäh seräyındaki ≈arem
şeb-Δòş kerd: vedäúitdi
şebän: gice
şebdìz: ya˚ız at
şebe: pirinc, boncuø
şeb-engìz: yarasa, va≠vä≠
şebì: gicelik
şebìne: giceden øalma
şebnem: çiy
şebpere: yarasa
şeb-täb: yıldız böcegi
şebûän: ≠onmuş, donmuş
şeb-zendedär: şeb-Δ¥z, giceyi i≈yä iden şaΔs
şecäúat: cesaret
şedd: ve§äø, bend
şedìd: vebìl, şiddetli, øatı
şefe: leb, dudaø
şefìú dest-i merdì, şefaatçi
şeft-älù: şefterenk, hülù
şefterenk: hülù, şeft-älù
şehädet parma˚ı: sebbäbe
şehädet: äşikär, açık
şehbäl: kanat

şeh-bäl: øanäduè başları, şeh-per
şehd: bal
şehd-äb: şehd-äbe, şerbet, *şehd-äbe*
şehinşäh: şahlar şahı
şehìø: kötü, hoş olmayan ses
şeh-näy: Δalu, zurna
şehr ü gülì: beldenüè mümtäzı
şehriyär: müsay≠r, melik, müsella≠, hükümdär
şehryär: päd-şäh
şeh-süvär: pek aúlä binici
şehvär: päd-şehe läyıø olan
şehver: zevc
şekìb: ´abr
şekk: mirye, şüphe
şekker-ha¥ìb: øatlu uyøu
şemätet: úadù, düşman
şemem: 1) Δaşem, úyäl, yüceliø, 2) çarıø
şemìm: güzel kokan, güzel kokulu, güzel koku
şems: Δùr, güneş, gün
şemşìr: tì˚, øılıç
şemú mum
şemú-i ìzän: çerä˚, mi´bä≈
şemú-i sùzän: vehhäc, yakıcı mum
şenbe: yevm-i sebte
şeng: şìveger, cilvesi näzük olan ma≈bùb
şeng: şìvelü ma≈bùb
şenid: øuş burnı
şenìden: işitmek
şenk: müşenk, yol kesicilerin şöhretlisi
şenúan: bu˚z úadävet, düşmenlık
şerär: kıvılcım
şerbet: şehd-äbe, şehd-äb
şerbetlik: ber-me˚äz, fe˚yäz, baΔşiş diyü şäkirdüè eline virilen
şereng: zehr, nìş
şerìf: kutsal, mübarek
şerìk: Δalì≠, ortaø
şerìúat: räh-ı dìn
şerm: utanmaø
şermgìn: utanıcı
şerm-sär: Δacl, utanan
şerú allah'ın buyurduğu
şest: balıø a˚ı
şeş: altı
şeştä: rebäb, saz
şettä: perìşän
şeved: mìşeved, olur
şevher: er
şevke: diken
şey≠ìn: ehremen
şeydä: delü
şeyn: úür
şi≠ì≠: uzaølıø, dùrì
şìb: eniş
şìbä-zebän: sözi fa´ì≈ olan
şibl: arslan yavrusı
şibru: øarış
şìd: 1) güneş, Ÿükä 2) kireç
şiddetli yel: øä´ıf
şeyda: delü
şigerf: ulu
şikäf: gäf, yarı˚
şikär: av, naΔcìr
şikär: ı´≠yäd, ´ayd, avlamaø
şikäyetciler: däd-Δ¥àhän
şikem: øarın
şiken: büklüm, çìn, şikenc
şikenc: büklüm, çìn, şiken
şikence: me§üle, şikence
şikerden: avlamaø, demìden
şikest: øırdı
şikeste: ´ınıø, kırılmış
şimdi: eknùn, nìz, künùn
şìme: Δuy
şimşeg: baΔnùne, dıraΔş, berø
şimşek çaøması: raΔşiş, ìmä◊
şimşek: berø
şimşìr: øılıç, tì˚
şìn: nişìn, oturma
şinä´: dıräz, uzun nesne
şinäsì: anlayan
şinäsìden: aèlamaø, fehmìden

şinäver: yüzgeç
şinävìden: ´uda yüzmek
şiøäø: Δaläø, ≈a®, na´ìb, yaèşaølıø
şiye: nişän
şìr: 1) arslan 2) süt
şirä: ´atun alma˚, Δarìden
şirdän: ≈av´ala, øursaø, maúde, mide
şìre: üzüm ´uyı
şìr-gìr: nìm-mest
şìr-i jiyän: iri arslan, úæá≠
şìr-i mur˚: kuş sütü mecazen, bulunmayan şey
şìr-i süvär: güneş
şìrìn: øatlu
şìrìn-gù: øatlu dilli, çerb-zebän
şiş: ämäs, sìΔ
şìşe kerde-nän: a≈maølar
şìşe: ab-ı Δuşk, øärüre
şìşeler: øavärìr
şişman: zeft
şitä: øış
şitäb: ivmek
şitäbän: koşan, çabuk olan metinde,acele eden
şitäpäyìden: ivdirmeg, iúcäl, taúcìl, inkä®
şiıb: 1) iki ≠a˚ arası 2) ≠a˚ yolı
şiır ü inşä-yı la≠f: mìve-i dil
şiır: 1) bilme, anlama 2) edebi değeri olan vezinli ve kafiyeli söz
şìıyaıt: firaø, bölük
şìve: näz, ˚unc
şìveger: şeng, cilvesi näzük olan ma≈bùb
şìvelü ma≈bùb: şeng
şìven: mätem
şiyär: na≠as
şiyem: "şìme"nin çoğulu; huylar
şöhret-yäb: taløavuøluø
şù˚: az nesne
şùΔ: açıø meşrebli
şùΔ: kir
şùΔ: neşeli ve davranışlarında serbest olan kıvrak, oynak nazlı
şùΔ-çeşm: bì-≈ayä, edepsiz
şùΔ-gìn: kirli paslı
şubän: çoban
şubän: çoban
şud deste: mu◊≠arib
şud: oldı
şuden ter zi-bärän: ya˚ murdan ı´lanmaø
şuden: bäşìden, olmaø
şufaûi: şefaatçiler
şukùfe: çiçek
şumä: siz
şumär: ´aymak
şùm-pey: sebz-päy, meŸmùm olan
şuøøa şuøøa: päre päre, let let
şùr: 1) ≠uzlu 2) gürültü
şurb: "şeribe"den; içmek
şùre: çoraø
şùriş: øarışıølıø
şuıab: büyük kabile
şuıarä: "şäır"den; şairler
şuıâıt: ışı˚, pertev
şuıbe: budaø
şuıle: fürù˚
şuır: ≈ikm, bilmek
şuvä® 1) äteşüè suıdesi, tebiş 2) yalıè
şùy: er
şüΔùlìden: küçük, yavaş urmaø
şücäıt: mübäriz, bahädır
şüfùr: ≈aräm
şüh: "tüh" dimek
şükr: ≈amd, rı◊ä, sipäs
şükùfìden: şüküften, açılmaø
şükùh: heybet, ≈aşmet
şüküften: açılmaø, şükùfìden
şülle: 1) ferc-i zen 2) lapa
şüphesiz inanmaø: ìøän
şüphesiz: zìr-i bälä-nist
şürùıt: başlama
şüst ü şùy: yayøamaø
şüste: yıøanmış
şüş: aø ciger, kürde
şütür-gürbe: deve ile kedi; iyi ile kötü

-T-

töre: äyin
≠a˚ depesi: şaΔ
≠a˚ erigi: tilk
≠a˚ eşigi: gùr
≠a˚ keçisi: reng
≠a˚ yolı: şiúb
≠a˚: kùh, kuhsär, rä˚
≠a˚: øavd, úalem, dağ
≠a˚arcı˚: enbän
≠a˚ılmış: tär u mär
≠a˚ınıø: øıded, dağınık
≠aäm: yemek
≠aber-zed: beyä◊ iyü şeker
≠abìb: bicişk, bizişk
*≠abìden: ≠*alabımaø
≠abìúat: meniş, nihäd, sirişt, huy
≠abú 1) meniş, segäliş 2) yazı,yazılan eser 3) kitap yazma, eser verme işi
≠abúa muväfıø gelen: dil-pesend
≠aè: bäm, tan
≠ihir: zekiyy, ≠ayyib, temiz
≠alabımaø: øabìden
≠alaø: süpürz
≠aleb itmek: murävedet, istemek, ta≈arrì
≠ili≈: yavuz, kötü
≠alúat: güzellik, aydınlık ve açık yüz
≠am: bäm, icär, saøf, semk
≠ama˚: gäm
≠amar: 1) mìçeked, rig 2) úrø
≠amla: çükre
≠amlamaø: çekìden
≠amlar: mìçeked
≠amu: dùzaΔ, cehennem
≠an≠ana: ça˚ıldu, çäy äväzı
≠anbùr: setä
≠ang: äväze
≠anıø: güväh
≠iøat: täb, vüsú
≠apdı: perest
≠apma˚: perestiş
≠ar yir: tengnä
≠ar: teng, dar
≠ar≈: kurma, tertipleme, düzenleme
≠ar≠a˚an: dert mert
≠araf: sùy
≠araø: şäne
≠arävetlü: ab-där, pek le≠áfetlü
≠arfe pest: fäóde gördi
≠arıl˚anmaø: teruncìden
≠arılmak: ämed be-teng, sütùhìden, ˚armìden
≠arılmak: ämed-behem
≠arrär: yan kesici
≠aru: duΔne, erzen
≠aru: erzen, gävers
≠arz: iş, güc, úadet, kirdär
≠asalu: endùhgìn
≠aş atıcı: seng-endäz
≠aş: seng
≠aşa˚ı debe: bäd-kend
≠aşlıø: sengläΔ
≠aşlu yir: sengistän
≠aşt ez-bämeş fütäd: sırrı fäş oldı
≠aşt: leken
≠atlu dilli: çerb-zebän, şìrìn-gù
≠atlu uyøu: şekker-ha¥äb
*≠atlù: ≈*ulv, tatlı
≠atlu: nùşìn, şìrìn, úaŸb, furät, tatlı
≠atlu: şìrìn
≠atmaø: çeşìden
≠atsız: bì-meze
≠iúat: ibadet, Allaha yapılan kulluk vazifeleri, silm
≠aún: kınama, ayıplama
≠aúne: nefrìn
≠aúne: pey˚äre
≠avä: dürdü
≠avar: behìme
≠avdú alem, ≠a˚, dağ
≠avìl: 1) uzun 2) aruz bahrlarından biri

≠avşan: Δargùş
≠avşan: Δar-gùş
≠avşancıl: äle
≠avu˚: mäkiyän
≠avul: Δışm-gìn, ≠äre, tebìre, dühül
≠avuø: mäkiyän
≠ay: 1) kürre 2) mühr
≠ayanmaø: tevekkùõ
≠äÿïde nikä® Δışm itmeg, ar˚ìden
≠ayìne: sürçe, bila˚zed, Δaber, peyäm
≠ayyär: uçucu, uçan
≠ayyib: zekiyy, ≠ähir, temiz
≠eräãb: sinenin sökükleri
≠˚an: täbe
≠fl: ´abì o˚lan
≠fl: çocuk
≠na˚: sünb, süm
≠r≠la: ´ad-päye
≠räz: bir şehir adı
≠rmaladı: Δast
≠rmalamaø: Δıräşìden
≠rna˚: näΔun
≠rnaø: ®ufur
≠re: Δışm-gìn, tebìre, ≠avul
≠o˚an: bäzı˚, doğan
≠o˚an: şah-bäz, bäz
≠o˚ma˚: zäden
≠o˚rı eylemeg: räst kerden, iträ´
≠o˚rı sözlü: räst-gù
≠o˚rı yüri: räst-rev
≠o˚rı: ≈anìf, räst, sevì, doğru
≠o˚rı: muøte´id müsteøìm
≠o˚rılar: ≈unefä, doğrular
≠o˚ruluø: øıs≠, sevä
≠o˚urmaø: zästen
≠oΔm-ı murg: yumur≠a
≠oèma˚: füsürden
≠oèuz: Δùk, güräz, räΔùk
≠olaşıø: pìç, büklüm :
≠oldırılmış: mescùr
≠olmış olan: pür şude
≠olu øan: pür-Δùn
≠olu: bered, tegerk, yaΔçe
≠olu: dihäø, pür, dolu.
≠on: cäme, şevbe, lebùs, don, şalvär
≠onanmaø: teberrüc
≠onatmaø: pìrästen
≠onmuş: şebúün, efsürde, donmuş
≠oø: sìr
≠oøımaø: bäften
≠oøışmaø: äsìb
≠oøluø: ´ebaú
≠oøsan: neved, tisûn
≠oøuz øat äsmän: nüh ´adef
≠oøuz: nüh, tisú
≠opal: leng
≠opraø: Δäk, şerä
≠opraødan yı˚ın: Δäk-tùde
≠opuø: kaûb, pezùl
≠oy: ≈ubärä, kerä
≠u≠ulmış øaçkın: dest-gìr
≠udaø ≠uda˚a: leb-ä-leb
≠udaø: leb, dudak
≠ul úavret: kälüm
≠ul: bìve
≠ulum: Δìk
≠ulye: gögüs öèi
≠uman: ◊abäbe, duman, hir, pejm
≠uran nesneler: reväkid, şeväbit
≠urma iç: nùş-ä-nùş
≠urmaø: ìstäden
≠urna: keleng
≠üt: 1) bigìr 2) där
≠utdı: bigrift, der-girift
≠utılan: girifte
≠utsaø: esìr, sebì
≠uúme: 1) yiyinti, azık 2) tad, çeşni 3) lokma
≠uvay: Hazreti Musa'nın orada ateş ve nûru gördüğü Şam yakınlarında bir vadi
≠uz: mil≈, nemek
≠uzaø: telle, faø, däm
≠uzlu: şùr

≠i∆ùn: degirmen
≠iúat: sükùn, ibadet
≠aún: kınama, yerme
tä: key
ta´≈ì≈: düzeltme
ta´≈if: "sahf"dan; yazı yazarken kelimeyi yanlış yazma
ta´addì: yüzin dönmek
ta´adduú tefa≠ur, teşaøøuø, yarılmaø
ta´rì≈: açık açık anlatma
ta∆ıl: ˚alle
ta∆kem: yaz evi
ta∆mìn: bozmaø
ta∆t: serìr erìke
ta∆talar: elvä≈
ta≈arrì: ≠aleb itmek
ta≈assüs: arama, araştırma
ta≈avvül: ırılmaø, değişmek bir hâlden bir hâle geçmek
ta≈øìø: kesinleştirme
ta≈rìr: ázäd eylemek
ta≈sìn: şäpäş, äferìn itmek
ta≈vìl: "≈avl"den; değiştirme, bir hâlden bir hâle koyma
täb: 1) täb-ı äfitäb, mähitäb 2) øızmaø 3) ≠äøat 4) zülfüè igilip bükülmesi 5) ≠äøat
täbän: berräø, parlak, dırahşän
täb-där: parlaø
täbe: ≠˚an
täbende: parlayan nesne, lämiú
täbistän: germä, yaz
täc: dìhìm, efser
Taèrı adı ile: bä-näm-ı ∆udä, bismilläh
täften: bükmek
ta∆t: evreng
täk: a´ma, tekäkì, üzüm kütüğü, asma
täl: Ÿil, sanc
tal≠if: lütuflandırma, ödüllendirme
täl-äb: áb-gìr, ´u cemú oldı˚ı yir
tälär: dìvän-∆äne
taløavuøluø: şöhret-yäb
täbdän: pencere
taø≠iú 1) parçaparça etme 2) mısraları aruz veznine göre okuma
taøavvül: yalan
taøayyud: "øayd"dan; 1) bağlanma, bağlı olam 2) çalışma çabalama 3) dikkatli
taødìm: "øıdem"den; öne geçirme, geçirilme, öne alma
tär u mär: ≠a˚ılmış
tär: ®ulmet
täreg: depe
tas: ∆udùk
tasa: ∆ärÄär, øurm
tär: eriş
taşlar: ≈icäre
Tatarì: Tatar'lara ait, tatarlarla ilgili olan
tau®m itme: zänù-zeden
taúab: 1) yorgunluk 2) sıkıntı, na´ab, meşaøøat
taúcìl: ivdirmeg, iúcäl, şitäpäyìden, inkä®
taúdäd: "úaded"den; sayma, sayı
taúlìm: öğretme, belletme
taús : úu§ùr, ayaø dayanması
taúyìb eyleyen: hemmäz
taŸìb: tenkìl, işkence etmek
taúyìn: yoø
tava: pätile
tävän: reyim
tavşan: arneb
tavuø: decäce
täyi≈: başı dönen
täz: koşuş
täz-∆ìr: çär-mì∆, fiú-i ∆äm, bir erkeğin diğer bir erkekle birleşme şekli
täz-bäz: mu˚lim olan şa∆´
täze dal: nihäl
täze: ha◊ìm, ter
täzìce: çirk sa∆
täziyäne: øamçı
te≠ivül: uzanmak
te≠ayyür: uçma, uçuşup dağılma

teb: sıtma
teb-Δäle: girìvend, uçuø
tebäbe: ziyän
tebäh: tevä, ma≈v, telef olmaø
tebär: 1) Δänedän, øavm, øabìle, kavim, soy 2) yok olma, bitme
tebbeõõu: yer edinmek
tebcìl: ululama, ağırlama
tebe: tepe
tebellüc: ◊iyälanmaø, parlamak, ışık saçmak
teber: balta
teberrüc: ≠onanmaø
tebessüm: az gülmek
tebettül: kesilmek
tebìr: kös
tebìre: Δışm-gìn, ≠ire, ≠avul
tebiş: äteşüè suúesi, şuvä®
tebtìk: øulaø kesmek
tebùräk: bağlayıp çatlatılarak kuşların ürkütüldüğü iki tahta
tecävüz ider: yaúdù
tecdìd: yenileme
tecellä: rùşen oldu, parladı
tecessüs: arama, araştırma
tecnìs: "cinas"tan; cinaslı olan
tedeßßür: tezemmül, bürünmek
tedmìr: heläk itmek
tedrìcì iş: Δuft, Δìz
tef: yalıè
tefa##ur: teşaøøuø, ta´adduú, yarılmaø
tefeccür: ´u aøması
tefekkür: teferrüs, tevessüm, düşünce
tefeøøuh: fehm, aèlamaø
teferrüs: tevessüm, tefekkür, düşünce
tefhìm: "fehm"den; anlama
tefrì≠ eksik eylemek
tefs: issilik
tefsìr: Kur'ân'ı açıklama ilmi
tefşire: baølavä
tegerk: ≠olu
teh nedäred ìn süΔan: a´lı yoødur
tehdìd: øorøu virmek
teheccüd: uyanıølıø
tehì: içi boş, tì
tek: 1) ≈amele, øaúr 2) vä≈id, e≈ad, yek, ferd, vitir
tekäkì: täk, üzüm kütüğü, asma
tekäle: pa˚ altaø
tek-ä-pù: pek yilüp gezmek
tek-äver: yor˚ a at
tekebbür eyleyen: gerdùn-sirişt
tekellem: söyle
tekne: zenber
tekrìm: "kerem"den; ululama, saygı gösterme
tekù: øıvırcıø olan ´aç
tekye: Δänøäh, tekke
tel: tura
telΔ: acı
telä: uydu
tele: däm, duzaø
telef olmaø: tevä, ma≈v, tebäh
telìse: hegbe
telle: 1) düşürdü 2) faø, däm, ≠ızaø
tema##i: gerinmek
temä® ceng itme, sitìzìden
temäm: ser-ämed
temäşä it-: seyr etme, gezme
temel: esäs
temelluø: läbe
temmùz: orta yay adı, henüz
temr: Δurmä
ten øabarcı˚ı: äbile, sivilce
ten: beden, gevde
tenädì: ça˚ rışmaø
tenäfüs: rağbet etmek
tenävül: "nevl"den; alıp yeme, alınıp yenme
tenbel: kenìr, úafşel, nekş, hòşä
tendìse: oyuø
ten-dürüstì: bih-bùdì, iyülük ´a˚ lıø
tenebbüh: uyanmaø
tenend: örümcek

ten-fürù-däde: ˚äyet mu≠ú
teng: 1) ≠ar, dar 2) øolaè
teng-destän: zügürdler
tengnä: ≠ar yir
teng-rìş: köse, sinä≠
tenhä: boş yer
tenkìl: taÜÏb, işkence etmek
ten-nihäd: räm oldı
tennùr: fırın
tensùΔ: tenzùy, bì-na®r, benzersiz
ten-zede: söylemeyen, Δamùş
ten-zened: Δämùş
tenzùy: tensùΔ, benzersiz
teõΔìr: bürd
teõΔìr: õäΔir"den; erteleme
teøärüb: yakınlık
teõessüf itme: efsùs kerden
teõyìd: 1) kuvvetlendirme, sağlamlaştırma 2) doğru çıkarma, doğrulama
ter ü täze: şäd-äb
ter: 1) Δoy 2) ha◊ìm, täze, yaş
tera≈≈üm: mihribänì, nüväziş, oΔşamaø
teräΔt: pek úcele gitdi
teräş: ir§, mìräs
teräzù: mìzan, terazi
terbiyesiz şaΔ´: nä-puΔte
tercemän: pişkin
terceme: bir dilden başka bir dile çeviri yapma
tercìú: "rucûú'dan; geri döndürme
tere ya˚ı: meske
terece: derìce, pencere
terennüm: şarkı söyleme
terk ü iúrä◊ eyledi: dämen-keşìd
terk-i dünyä eyleyen: Δäne-fürùş
terk-i nämus itme: äb-ı rù-merìz
terki: fiträk
terkìb: 1) tamlama 2) birkaç bentten meydana getirilmiş manzûme
ters döndürmek: reks, irkäs
ters: hiräs, bäk
tersä: na´ärì, hristiyan
tertìb: 1) sıralama, sıraya koyma, düzenleme
tertìl: sözü güzelleştirmek
terhìb: øorøutma˚, bäkänìden
teruncìden: ≠arıl˚ anmaø
ter-zebän: ≈ä◊ır-ceväb
tesellül: sevişmek
tesettür: pùşänìden, örtünmek
teshìl: kolaylaştırma
tesnìm: cennet çesmesi
teşäcür: çekişmek
teşaøøuø: tefa≠ur, ta´adduú, yarılmaø
teşennüc olmış: bäsùr
teşne: 1) susamış 2) çok istekli
teşnegì: ´usuzluø, lihä§
teşnìú: ayıplama
teşrì≈: ´alıvirmek
tetbìr: ´ımaø, kırmak
tetebbuú: taÜb etmek, basmak, yazmak
teträ: pey-ä-pey, parça parça, aralıklı
teûälä: yüce
teúallem: ögren
teûälù: geliè
tev≈ìd: birlemek
tevä: ma≈v, tebäh, telef olmaø
tevä◊uúidici: muΔbit
tevä◊uúidici: ser-figen
tevaøøud: yanmaø
tevbe eyle: cämrä ber-seng-zen
tevbìΔ itmek: serzeniş
teveccüh: veche
*tevekkùõ ≠ayanmaø
tevekkül eyle : penäveh bikun
tevessüm: teferrüs, tefekkür, düşünce
tevsen: pek yavuz at
teŸhìb: "Ÿeheb"den; yaldızlama, süsleme
teŸkär: "Ÿikr"den; zikredilenler, anılanlar, söylenenler
tezemmül: bürünmek
tıräş eylemek: ≈alø
tıraş itme: setürden
tì: içi boş, tehì

tì˚: øılıç, şimşìr, şemşìr
tì˚-ı kùh: dağ sivrisi
tìbä: dil-berüè cilvesi, näz, kirişme
tibne: ´aman parçası
tìh: çöl, susuz kuru sahra
tìhù: çil
tilävet: ders, oøumaø
tilk: ≠a˚ erigi
tilke: ol, o
tìr: 1) ≈i´´e 2) oø, näveg, Δadeng 3) ú≠árid
tirävìden: ´ızmaø
tìre şud: ˚a◊ablandı
tìre şuden: bulanmaø
tìre: 1) bulanıø, gùli 2) øır
tisú≠ øøuz
tisûn: ≠øøsän
tìşe sùy-ı Δod zened: kendi faydasını arayan
tìşe: keser
tiz yürüyüci: zùd-rev, diläß
tìz: ˚a◊ab 2) serìú ≈aßìß, tez, zùd, çabuk, acele
tìz-dil: ˚äyet zekì
tìzìküned: øaøır, başa kakar
toø: sìr
toømaø: güzìne
torun: ≈afìd
toz: gird, naøú
tù: øayma˚
tu: sen
tuΔme: mide dolgunluğu
tu≈fe: arma˚an
tuc: rùy
tùde: püşte, yı˚ın
tùlìden: igrenmek
tenùmend: etlü canlu
tùn-ı gülΔan: çam a˚acı
tùr: maúşùø
tu-rä: saèa
tura: sürü, kel, tel
turfanda yimiş: nev-bäve, pìş-res
turş: ekşi
turunc: bäreng
turuş-rù: bäsir, ekşi yüzlü
tùşe: azı˚
tùy tùy: øat øat
tuzak: däm
tùzìden: 1) øazanmaø 2) øullu˚ı ödemek
tùzìm: küsterim, düşeyelim, bıra˚alım
tüccär: sùdä-gerän
tüfä˚: büyük kadeh
tüfek: zab≠áne
tüffä≈: elma
tüfù: tükürmek,
tüh" dimek: şüh
tükrük: ≈aduv
tükürmek: tüfù
tülengì: aç, mu≈täc
tünd: 1) Δışm 2) ≈arùn, yavuz olan
tünd-bäd: zùd-tiz, øa´ır˚a
tünük: yuføa
türkitäz: yurt itmek
türs: kenìf, øaløän
tütün: dùd
tüvänä: güçlü, bahadır, kuvvetlü, muøtedir, gücü yeten
tüvanger: bay, zengin
tüvangerì: zenginlik, ˚ınä

-U-

u´: hùş, úaøl, hùş
u´anmaø: seõämet
u´ùl: yol
u˚rı: çalan, düzd, musteriø, li´´, säriø, hırsız
u˚ursuz: bed-aΔter
ub´ur: gör

ubän: ligäm, dizgin, gem
ùca: oturaø
ucı egrilmiş cirid: çevgän, ´avlecän
ucuz: erzän, räygän, müfte
ucuzluø: şäyegänì, rifä˚a, Δı´b
uç: nevg
uç-: perväz, perìden
uçmaø: behişt, cennet
uçucı: perende
uçuø ≠utmuş: fersäy
uçuø: teb-Δäle, girìvend
ud yeri: Δa´ì, sevõet
ufaø defek: Δurd-mürd
ufaø: daøìø
ufuø: gök kenärı
uhbe: yaraø, süngü, mızrak gibi silahlar
uhdùşe: mesel, masal
ula˚: dü-esb
uläãke: onlar
ulaşıø: peyveste
ulu Δäne: key
ulu barmaø: engüşt süturk
ulu beläã dähiye, fäøıre
ulu günäh: ≈ùb-kebìr
ulu kişiler: küberä
ulu øabìle: şuúab
ulu sul≠än: därä
ulu sul≠än: şähenşäh
ulu yol: şäh-räh
ulu: behre, büzürk, macìd, mih, øar≈, sälär, seyyid, refìú, úaliyy, şigerf, úazìz
ulular: efä◊ıl, sädät
ululuø: ced, celäl
ulü'l-elbäb: akıl sahipleri
umùr: işler
un: ärd, daøìø
un®ur: baø
unutma: yäd kun, yädgìr
unutmaø: ferämùşì
uøúd: otur
ur-: bizen
ur: däm˚ùl
ur˚an: resen
ùrä resed: aèa läyıø
ùrä: aèa
urdı: zed
urıcı: leked-zen
urmaø: şuΔùlìden, zeden
ururlar: mìzenend
uruş: rezm
uruşma˚: zediş, te◊ärub
us≠ura: päkì, mùsì, sütürre
ùst: o
utanan: Δacl, şerm-sär
utanıcı: şermgìn
utanmaø: Δacälet, bişermìden, şerm
utanması olmayan: nä-däşt
utbä: rı◊ä- Δoşnùdluø
utlu: oøu
ú≠irid: tìr
ú≠ul: Δaşin, ˚alì®, yo˚un
ú◊ä◊: ı´ırma˚, gezìden, ú◊◊
úşùr: taús, ayaø dayanması
ú®mä: büyükler, şeref ve mevki bakımından büyükler
ruûb: øorøaø olan kişi, ˚ar-dil
ûd a˚acı: där-bùy
ûd der-micmer nihäd: sırrın açdı
úlemä: alimler metinde "bilen, bilgili, anlamında
úlùm: ilimler
únfuvän: reyûin işiè evveli
únuø: boyun
úøbä: 1) cezä 2) úäøıbet
úøde: 1) düğüm 2) zor iş, muamma
úøùl: akıllar, nühä elbäb, akıllar
úurub: eşini seven kadın
úurùc: ´uûd, a˚maø, göğe yükselmek
úurùø: "úrø"ın çoğulu; ırklar, kökler, damarlar
úuryän: yalıncaø
úuşerä: on aylık deve
úuşşäø: aşıklar

úuyùb: “úayb”ın çoğulu; ayıplar
úzlet itdi: der-pes-i zänù nihäd, rùy ber-dìvär
uvak: rìze
uväz: ´ırra, ´urre, kese
uyΔu: nevm
uyan: licäm
uyanıø: bì-där
uyanıølıø: teheccüd
uyanmaø: tenebbüh
uyarmaø: ìøa◊
uydı: telä, uydu
uyluø: faΔıŸ, rän
uymaø: iøtidä
uyøu: Δ¥äb
uyøuda Δoruldamaø: nuΔust
uyøudan uyanma°: bì-där şuden, ìøä®
uyøunuè eveli: ser-i Δ¥äb
uyulmuş: pìşvä
uyumaø: Δuften
uyumuş: Δ¥äbìde, Δusbìde, Δufte
uyuşıcı: müte≈ayyir
uyuşmuş øan: úlaø
uyuz: ger
uza°: dùr
uzamaø: bälìden, te≠ávül
uzaø itmek: işøäŸ, dùr kerden
uzaødan gör: bebìn ez-dùr
uzaølıø: dùrì, şi≠á≠
uzun boylu güzel: serv-i revän
uzun boylu: ämrù°, ser-bülend
uzun nesne: dıräz, şinä´
uzun: dıräz, medìd

-Ü-

ü¬≈ıyye: øurbän
ücret: müzd
ücretile iş iden: müzdùr
üç kere: se-bär
üç: se
üçde bir: se-yekì
üçünci: £äli§
üflemeg: demìden
üftäde: düşkün olan úäşıø
üftäden: düşmeg, üftìden
üftìden: düşmeg, üftäden
üfürmek: demìden
ügey baba: peder-ender
ügey o°ul: püs-ender
ügey: kùf, baykuş, ügi øuşı, kùf, ◊uvú
ügeyik: fäΔte
ügürtelemek: güzìden
ükül: fäkihehe, mìve, meyve
ülfeti olan: ´afä-baΔş-ı derùn
ülker: pervìn
ülker: pervìn adlı yıldız
ümmì: 1) anadan ≠o°ma 2) oøuyup yazmayan
ümmìd iden: çeşm därende
ümmìd: emel, umut
ümmü’l øurä: mekke
ümmü’l-kitäb: a´li’l-kitäb, kitabın aslı, gerçeği
ünäs: näs, insän
ürken: müşmeõz
ürkmiş: rem-kerde
ürkütmek: remänìden
üründülemek: ı´≠näú, adam seçmek
üsäme: arslän, ◊ay°äm, esed, ≈ayder, °a◊anfer
üsärä: “esìr”in çoğulu; esirler
üsbùú: hafta
üslùb: ´äkile, yol
üsrüb: øurşun
üstäd: Δ¥äce, öğretmen, hoca
üste giyilen: bälä-pùş
üstüΔ¥ün: süèük, kemik

üstüvär: Δaşil, ähär, mu≈kem, sağlam, kuvvetli, dayanıklı
üşküfte: açılmış
üştülüm: úarbede
üştür: särbän ´arvan deve
üştür-Δùy: ´ä≈ib-kìn
üştür-bìn: ince fikr idici
üyez: hergez
üzre: úalä
üzülmek: in´ıräm
üzülmiş: güsiste, büksüste
üzüm ´uyı: şìre
üzüm çıbı˚ı: rez
üzüm: engùr, úneb

-V-

vä-kerden: äşkär eyleme, ì◊ä≈
vä´ıb: väcib, gerekli
vä´ıl ol-: ulaşmak
vaΔş: belh'de şehir
vaΔşùr: pey˚ am-ber, resùl
vä≈id: e≈ad, yek, ferd, vitir, tek
va≈y: ilhäm eylemek
va≠an: merze-bùm
va≠ar: ≈äcet
va≠vä≠ yarasa, şeb-engìz
väcib: vä´ıb, gerekli
väfir: çok, bol
vähì: ◊aûf, zayıf
vähile: Nù≈'uè úavreti
vähiye: çäk olan, yırtılmış
välä: aúlä, yüce, yüksek
välä-nijäd: kişi zäde olan, päk-gevher
välid: "vilâdet"ten doğurtan, baba
välih: "veleh"den; şaşakalmış, aklını kaybetmiş, şeydä
väm: borc
vämet güzär: borcuè öde
vaøär: alçak gönüllülük, ämù˚, heybet
väøıûi: olma, meydana gelme, olay
vaør: kulak ağrısı
vaøt: ça˚, gäh, hengäm
vaøt-i mübärek: Δuceste-dem
vaøt-i se≈er: bämgäh
vä-pesìn: ´oèrası
var mı: hel
var øalmaø: beøä
-vär: benzer, gibi anlamına gelen son ek
var: hest
varaø gerdänden: färi˚ olmaø, ästìn efşänden
varaø: yapraø
värdän: oøla˚u
vären: dirseg
varılacaø yir: ma´ìr
värin: dirseg
varluø: hestì
väjùn: bäz-gùne, nigùn, men≈ùs, dönmüş
varväre: çarda˚, eyvän
vasa≠ miyän, orta
veşäø: şedd, bend
vebäl: bir davranışın uhrevi sorumluluğu, günah, şıølet
vebìl: şedìd, şiddetli
vecd: zengin olmak
vecedtu: ben buldum
vech: yüz
veche: øıble, teveccüh
vecìh: mertebe sahibi
vecne: yaèaø torusı
vedäúitdi: bedrùd kerd, duûi güftem, şeb-Δòş kerd
vedø: ya˚mùr
vehd: çuøur
vehhäc: yakıcı mum
vehiyy: fätir, dänì
vejeng: yama, dügme
veläzene: mühre, boncuø

veled: çocuk, erkek evlat, oğul
velì: ama, velâkin, *velìkin*
velìd: oğlan
velìme: dügün
veliyy-i niúnet: nimet sahibi, besleyen birine yaşadığı müddetçe tesiri devam edecek
venìje: günlük
veøä: ´aøladı
verä: 1) halk 2) öte, arka
vergi: rifd, úa≠a
verìd: boyunda bir ≠amar
vesìle: sebep, øurbet, yakınlık
vesme: kaşa çekilen rästı˚
vesvese: hemezät
veted: kazık
veted-i mecmùú iki harekeli harfle bir sakin (harekesiz) harften oluşan kelime
veted-i mefrùø: iki harekeli harfin arasında bulunan bir sakin harften meydan gelen kelime
vetìn: yürek ≠amarı
vetira: direg
veyl: £übùr, heläk, yok oluş
veza˚: ça˚z, ˚ùk, øurba˚a
vezn: ölçü
vìze: arı
vildän: oğlanlar "velìd" kelimesinin çoğuludur
vıør: a˚ır yük
vir: bi-deh
vìrän: ˚ämir, Δaräb
virdi: däd
viresi: pesä-dest
virme: medeh
virmek: in®ir, mehil
vişne: älù-bälù
vitir: vä≈id, e≈ad, yek, ferd, tek
vizr: a˚ır yük, silä≈, günäh
vülùc: girmek
vuøùb: der şuden, girmeg
vus≠i: bın´ır, parmaø
dustän: aΔdän, şäb fetä, Δùbän, dostlar, sevilenler
vüsú øäøat

-Y-

yä: ey
ya´ı: pehn

ya´dıø: bälìn
ya´lu: sùgüvär
ya˚: desim, rù˚an
ya˚ar: bäred
ya˚ı: düşman
ya˚ız at: şebdìz
ya˚lu nesne: cerb
ya˚mùr: bärän, dìme, vedø
ya˚murdan ı´lanmaø: şuden ter zi-bärän
ya˚murluø: bäränì
yaΔ: buz
yaΔc: zalaø
yaΔçe: ≠olu
yaΔru´u: yalan söyler

yaΔşı: güzel
yaΔù◊u: dalar
ya≈mùm: øara dütün
yab yab olan: äheste
yab≠şu: mu≈kem ≠utar
yaba: hedy
yäbis: øuru
yäd kerden: aèmaø
yäd kun: unutma
yäd: anma, hatırlama
yad: bì-gäne, yabancı
yädgìr: unutma

yaèaø torusı: vecne
yaèaø: Δadd, ruΔ, ruΔsär, ûürı◊
yaèşaølıø: Δaläø, ≈a®®, na´ìb, şiøäø
yäfe: hezel olan söz, herze
yäften: bulmaø
yal≠aølanmaø: cäblùsì
yal≠aølanur: rìş-i nä≠ürì kuned
yalan söyler: yekŸibu, yaΔru´u, yalan söyler
yalan vaıd: Δ¥äb-ı Δar-gùş
yalan: dürù˚, zùr, ifk, kizb, taøavvül
yalancı: dürù˚-zen, ≈arrä´
yalanlar: esä≠r
yä-leyte: äh n'olaydı
yalıè: şuvä®
yalıè: tef
yalıèız: münferid, yektä
yalımı alçaø olan dìvär: pest
yalın ayaø: pä-bürehne
yalıncaø: úuryän
yalvarmaø: läbe
yama: vejeng
yamalı ≠on: jende, adìm
yaman: münker, kötü
yan virüp ´avma˚: çep-däden
yan: cünb, ú≠f
yanmaø: sùΔten, sùz, tevaøøud
yanmış fitìl: çerä˚
yanmış: sùΔte
yaø: bisùz, biyefrùz
yaø≠ın: ferú, øabaø
yaøa: girìbän
yaøın olma: meşev nezdìk
yaøınlıø: nezdìki, zülfä
yaøìn: kesin olarak bilme
yaømaø: efrùΔten, irmä◊
yap yap: äheste äheste
yapışan nesne: läzım, läzib
yapra˚: berg, varaø
yär: enìs, øarìn, refìø, ridõ
yara: kar≈, rìş, zaΔm
yara˚: besìc, säz
yaradıcı: äferìnende
yaralu: şeΔùde, zaΔmìn, zaΔmnäk
yärän: a´≈äb, sohbet arkadaşı
yärän-fürüş: bì-vefä
yaraø: uhbe, süngü mızrak
yaraølanmış: ammäde
yarar: mì-sezed, yaraşur
yarasa: şeb-engìz, va≠vä≠, şebpere
yaraşıølı: çesbän, münäsib
yaraşur: mì-sezed, yarar
yaratmak: inşä
yardımcı: yäverende, muûävin
yär-ı ˚är: mağara dostu, hz ebu bekir
yär-ı muväfıø: yek-nişest
yär-ı nev-bahär: iyü gün dostı
yarı˚: gäf, şikäf
yarılmaø: tefa≠ur, teşaøøuø, ta´adduú
yarılup açılmış: kefte
yarım yarısı: nìme
yarım: nìm
yarın: ferdä
yarıø: şikäf
yarlı˚ayıcı: ˚afùr
yarmaø: şaøø
yärpuz: meymùn
yorucı: deläle
yaş: ter
yaşamış: färi◊
yataø: cäme-¥äb
yatsu: yatsı, úşä
yäüíimu: yekleõ, u´aølar
yaıdù: tecävüz ider
yaıŸübü: gizlenür
yavaş kişi: bürd-bär
yavaş: levìşe, Ÿelùl
yäve: hezeyän, hüzuú, masΔaralıø, mehcùr, bä≠l
yäve-gù: herze söyleyici
yäverende: yardımcı, muûävin
yäveri: meded itmeg, ˚ıyä§
yavrı: beççe
yavuz olan: ≈arùn, tünd

yavuz: 1) øäli≈, biõse 2) kötü
yay: kemän
yaya: piyäde, räcil, täbistän
yayan gitmek: piyäde reften
yayı˚: nehre
yayla˚aç: destebù
yayøamaø: şüst ü şùy
yaz evi: taΔkem
yaz: 1) bahär, germä, täbistän 2) nüvìs
yazdı: nüvişt
yazı: hämùn
yazıcı: dibìr
yazık: ≈ayf
yazılmış: mes≠ùr, nüviste
yazmaø: imläl, imläõ, kitäbet
ye-: Δùrden
ye´ìru: olur
ye˚ù´u: dalar
yeşrib: medìne
yebdù: nümäyän olur
yebùãu: döner
yed: el
yedi: heft, sebú
yedraãu: defúider
yedrì: bilir
yedüssü: gömer
yeè: ästìn, kümme, yaka
yeèdi: räne, yendi
yeèi ≠o˚mış olan: nev-zäde, nev-zäd
yeèi ay: mäh-ı nev, hiläl
yeèi devlet bulan: nev-kìse
yeèi ìcäd olunan: nev-peydä, mu≈deş
yeèi işi: bidú, bidúat
yeèi: nev
yefúallenmiş: ser-girifte
yeg: bih
yegäne-gùy: müõmin
yegin: çìre
yegrek: eberr, evsa≠, emşele, Δayırlı, iyi
yek vize: bir øarış
yek: vä≈id, e≈ad, ferd, vitir, tek, bir
yek-bär: bir kere, bir defa
yekbünì: fesligen
yekleãu: yäúimu, ´aøla
yek-nişest: yär-ı muväfıø
yek-rän: øula at, zìr-rän
yeksän nebäşed: ber-ä-ber olmaz
yeksän: 1) hemvär, dübdüz, 2) sevä, orta
yek-şenbe: a≈ad
yektä: yalıèuz
yek-úayär: ayarda kıymette bir
yekùnü: olur
yekŸibu: yaΔru´u, yalan söyler
yek-zebän: cümlesinüè sözi bir, sözleşmiş kişiler
yel: 1) bäd, rì≈ 2) pehlevän, alp
yelici: pùyende
yelipuş: dùşäb, bekmez
yelken: 1) bäd-bän 2) serkeş, seksek
yelmek: devìden
yelmek: úadv
yelpäze: bäd-bìzen, bäd-zen, bäd-bìz
yem: deniz
yemek: Δordenì
yemìn: sevgend
yemiş: ber
yemşì: yürür
yen˚ıÔu: baş sallamak
yenbùú: çeşme
yenge: peyù
yengec: Δar-çeng, serä≠a
yeãì: gelür
yeãùbu: döner
yeãùdü: úa˚ır olur
yer idinmek: tebbeõõu, yer edinmek
yer yüzi: ´aůd, sähire
yer: zemìn
yerde yürüyen ≈ayvän: däbbe
yere dökülmüş: mehìl
yerhaøu: øaplar
yerip yencemeg: nigùhìden
yerleşdi: ≈a´≈a´a
yes≠ùne: øa´d iderler
yesìr: sehl, kolay

yesta≠úú: øädir olur, gücü yeter
yesubbu: söker
yeşääã: diler
yeşil: aΔ¬ar, sebz
yeter: bes, Δayli
yetmiş: heftäd
yevm: gün
yevm-i dìn: rùz-ı cezä, ceza zamanı, din günü, kıyamet
yevm-i iş‰neynüè: dü-şenbe
yevm-i sebte: şenbe
yeyni: Δafìf, yenli, sebük
yezdän: Allah
yı˚ılmış: merkùm
yı˚ın: püşte, tùde
yıl: säl
yılan: ≈ayye, õafú‰
yılan: mär
yılan: mär
yıldız böcegi: şeb-täb
yıldız: aΔter, kevkeb, sitäre, necm
yıøanmış: şüste
yıøılup gitsün: seg- be-deşt
yırtıcı: ded
yırtıø: yırtmac, çäk
yırtmac: yırtıø, çäk
yi: biyäşäm, ye
yidi: heft
yidüm elmayı: ekeltü't-tüffä≈, sìb Δordem
yigirmi: bist
yigit: cüvän
yil: bäd
yilim: sirişim
yir altı: sumc
yir: zemin
yire döşenmiş sebze: ber-rüste
yirleşmiş: cäy-gìr
yiter: zi-bes
yitik: güm
yitişür: bes
yitmiş: sebûn, yetmiş
yiv: derz
yiyne: bäz, yine
yo˚ olan: nä-bùd
yo˚un: Δaşin, ˚alì®, ú≠ul, sitebr, zeft
yo˚urd: mäst
yo˚urd: sirişt
yoΔsul: gedäy, yoksul
yol durıcı: reh-neverd
yol gösterici: reh-nümä, reh-nümùn
yol kesici: räh-zen
yol ortası: leøam
yol: ´äkile, üslùb, ´ırä≠bär, hencär, ´ırä≠mer´ad, mir´äd, räh
yolcı: ibni's-sebìl, seyyäre, yolcu
yolcılar: reh-revän
yoldaş: hemräh
yollar: ≈ubük
yoø olup gitmek: fenä
yoø: nìst
yoø: taú‰ìn
yoødur: nìst
yoøış: firäz, úøabe
yor˚a at: tek-äver
yor˚an: deväc, li≈äf, mil≈afe
yorulmuş: ≈asìr, müsta≈sìr, kelìl
yu: bişüv
yu˚: boyunduru˚
yuføa: girde, tünük
yùhe: delüce ≠o˚an
yular: efsär, Ÿïmäm
yuma˚: gürùh
yumruø: müşt
yumşadı: ämed fürùd
yumşaø: nerm
yumşatmaø: ferΔìden
yumur≠a: ≠uΔm-ı murg
yun: biträş
yundı: ˚ıslìne
yuøarlı˚: bäläter
yurt itmek: türkitäz
yutma˚: fürù bürden, ibtiläú
yuılınü: açık, aşikar eyler
yuva: läne, äşiyän

yuvalanan ≠op: gùyek ˚ al≠án
yuvalanmaø: ˚ al≠áden
yuvarlanıcı: ˚ al≠án
yuvarlanmış: ˚ al≠áde
yùz: pärs
yüce binälar: úmäd
yüce: bälä, bülend, esd, müşeyyed, mürtefiú, muúallä, senì, teúälä
yüceliø: Δaşem, úyäl, şemem
yüè: peşm, úhn
yüèden ≠øøunmış nesne: peşmìne
yük çekici: bär-keş
yük devesi: ≈amùle, rä≈ìle
yük: bär
yüklü: äbisten
yüksek yir: rebve
yüksek: bülend
yenøıŸu: øurtarır
yürek ≠amarı: vetìn
yürek: şe˚äfì
yüri: birev, sir
yürìküm: size gösterir
yürimek: reftär
yürür: yemşì
yüz biè: ´ad-hezär
yüz çevir: rùy bigerdän
yüz görümlügi: rù-nümä
yüz ya´dı˚ı: näz, bäliş
yüz: ´ad, mìõe
yüz: rùy, vech
yüze gülici: gendüm-nümä
yüzerlik: sipend, üzerlik bitkisi
yüzgeç: şinäver
yüzi düz ≠aş: ´afväne
yüzi pek: saΔt-pìşänì
yüzin dönmek: ta´addì
yüzük: engüşter

-Z-

◊*ab≈:* at koştururken hışlamak
◊*ab≠ı lu˚ät:* sözlük bilgisine sahip olma, kelime öğrenme
◊*abäbe:* øuman, duman
◊*abb:* keler
◊*aby:* geyik
®*amìr:* gönül, cenän, Δaled, fuõäd, revú
◊*amm:* artırma, katma, ekleme
◊*aõn:* øoyun
≠är: ≈arac, ◊ayyıø
◊*arar:* ◊ayr, gezend
◊*arì:* úa˚ılı ot
◊*arrä:* øatılıø
◊*aîf:* nä-tuvän, vähì, zayıf
◊*ay˚äm:* õarslän, esed, üsäme, ≈ayder, ˚a◊anfer
◊*ayf:* øonuø, mihmän, misafir
◊*äyiúolmış:* güm-şüde
◊*aym:* ®ulüm
◊*aymürän:* fesligen
◊*ayr:* ◊arar
◊*ayyıø:* ≈arac, ≠är
◊*ı˚n:* ≈ıød, ˚ıll, kìn :
◊*ıdd:* na®r, nidd, küfv, hem-tä, denk, benzer, eşit
◊*iyä:* nùr, ışık
◊*iyäfet güni:* çeşn
◊*iyälanmaø:* tebellüc, parlamak, ışık saçmak
◊*urr:* buèalmaø
◊*uvú:* ügi øuşı, kùf
®*afer:* felä≈
®*afer:* pìrùz
®*ahir oldı:* bedä
®*ahir olmaø:* demìden
®*ahir:* fäş
®*ahìre:* ®uhr, öyle, öğle vakti

®ahìre: hecìr, günüè ortası
®ālim kimse: sitemger
®amān: úa≠şän, ´usuzluø
®annitmeg: pindär
®aún: göçmek
®ayiúolmış nesne: güm-geşte
®ll: gölge mecazen koruma, sahip çıkma
®yäfet: mihmänì
®ufur: ≠rnaø
®uhr: öyle, ®ahìre, öğle vakti
®ulm: bì-däd, sitem, ◊aym, dest-endäz
®ulmet: øaranlıø, tär, ˚asaø
Ÿemm olunmış: meŸmùm, yerilmiş
Ÿenb: günah
Ÿeneb: øuyruø
Ÿere: pek ufak parça, molekül
zevb: erimek
zevraø: keştì, gemi
Ÿeyl: etek
Ÿihn: zihin, akıl, hafıza
Ÿikrä: na´ì≈at
Ÿil: täl, sanc
Ÿillet: hùn
Ÿimäm: yulär
Ÿinde: diri
Ÿiðb: øurd
zä˚: karga
za˚an: çayla˚, galìväj
za˚anıg: ıncøırıø, hıçkırık
zä˚-ı siyäh: şa≈´-ı meşœum
zaΔm: yara
zaΔmìn: yaralu, zaΔmnäk
zaΔmnäk: yaralu, zaΔmìn
za≈met: şaøø, ˚amre
zab≠ãne: 1) tüfek 2) körük
zäc: loΔusa
zäc: zäk
zäd: 1) döş 2) kifäf, azıø
zäden: 1) dimek 2) øo˚ma˚
zähide: pärisä
zäk: zäc
zäl: pìr
Zäl: rüstemüè babası
zalaø: yaΔc
zamän: fur´at, úa´r
zamän: úa´r
zänìde-rùd: ı´fehän şehrindeki ´uyuè adı
zänù: diz
zänù-zeden: taú®m itme
zaøøùm: cehennem meyvası
zär zär: derdile a˚layan
zär: ağlama
zärì: ièleyiş, näle
zästen: ≠o˚urmaø
zäyìden-i duΔt: øız ≠o˚urma˚, ìnäş
ze˚an: çayla˚
zeb: geèez
zebän: 1) lehce, dil 2) minøär-ı gül
zebän-ı zer-gerì: sözleri işaret olan
zebed: ´uyuè köpügi
zebùn olmaø: necsìden
zebùn: ma˚lùb, süst-gùş, nizär, rùjìden, sa˚ba, zayıf, güçsüz, kuvvetsiz
zebùr: sifr, kitäb
zecr: zorlama, eziyet, sıkma
zed: urdı
zede: deste, ´af
zeden: urmaø
zedenc: iç ya˚ı, pìh
zediş: uruşma˚, te◊ärub
zefìr: eşek sesi
zeft: 1) şişman 2) yo˚ùn
zih: döl
zihär: úäne, øasıø
zehì zehì: Δah Δah
zehìden: ´u ´ızmaø
zehr: çiçek, nìş, şereng
zehrä: ezher, ˚arrä, yüzü gayet aø olan
zehre: öd
zekì: däãb, øänit, mu≠ú, fä≠n
zekiyy: dehiyy, keyyis, ≈äŸiø, zeyrek, zeki, ≠ayyib, ≠ahir, temiz
zelek: aΔker, köz

zelù: dìvçe, sülük
zemìn: ° abrä
zemìn: yer
zemistän: øış, dey, sermä
zen görmüş er: §eyyib, kadın görmüş erkek
zen mihri: feväø, ifäøat, rä≈at, ´ıdäø, kadın mihri
zen: úavret
zenber: tekne
zenbùr: arı, münc
zencebìl: cennet şarabı
zencìr: silsile
zend: äteş
zend-bän: bülbül, zende-Δ¥än
zende-Δ¥än: bülbül, zend-bän
zene: çaømaø
zeneΔdän: eèek, çene
zengì: úarab
zengin olan şaΔ´: tüvanger
zenginlik: tüvangerì, ° ınä
zen-i bimüzd: øa≈be
zen-i lifäf: keb
zenìm: yabancı kişi, leõm
zen: úavret
zen-mäderì: øaynana
zen-päre: zanpara
zer: altın
zeräbì: döşekler
zerd: ´arı
zerde-gùş: münäfıø, iki yüzlü
zerd-fäm: fäm, gùne, ´aruşın
Zerdüşt: bir ≈akìmiè adı
zerger: øuyumcı
zerìr: ´arılıø
zer-nävdän: altun oluø
zerrìn: altın
zeväl: berä≈, ayrılmak
zeväl: gün ortası
zeväûd: "zäúd"in çoğulu; ziyade, fazla şeyler
zevc: şehver
zevle: hìş, zevle, seme, ´aban oøı
zevräø: kayık
zeyrek: dehiyy, keyyis, ≈äŸıø, zekiyy, zeki
zıbıø: meçäçenk
zıbıøçı: saúteri
zırΔ: cebe, cevşen
zırıh: işlemek
zìb: pìräye, zìver, äräyiş, zìnet
zìbä: 1) süslü 2) yakışıklı
zi-bes: yiter
zi-desteş şud ûnän: iΔtiyärı elde øalmadı
zidùden: päsden, açmaø
zift: øara saøız
zih: kiriş
zihì afid-úaceb: ne güzel
zihì: ne güzel, ne mutlu
nehìden: fikr itmek, sigäliş
zimistän: øış
zìn: eyer
zinä: biúäõ
zindän: sicn, ≈a´ir
zinde: ´a°
zindegänì: maûşet, ûşe, dirlik
zindegì: ´a° lıø
zìnet: ≈ilye, bezek, süs
zìnet: ≈ulì
zìnet: 1) ≈üsn, revnaø 2) pìräye, zìb, zìver, äräyiş
zìnet: süs
zinhär: kellä, sakın, asla
zinhär-Δ¥är: úhdini bozan kişi
zìnsän: buncılayın
zinùyìden: siè ildemek
zìr ü zeber: aşa° a yuøaru
zìr: alt
zìrä: ìrä
Ÿıräú: 1) endäze 2) gez, arşun
zìr-dest: reûäya
zìre: kemùn
zìr-i bälä-gùy: Δal≠ çoø olan
zìr-i bälä-nist: şüphesiz
zìr-i leb: gizlü söz

zìr-rän: øula at, yek-rän
zişt: ≈ıfrık, çirkin
zìver: pìräye, zìb, äräyiş, zìnet, bezek, süs
ziyäde: bìş, artma, çoğalma, çok, efzùn
ziyän iden: musäfi≈
ziyän: Δasär, Δa´äret, äsìb, tebäbe
zor ile alan dilenci: Δar-gedä
zuΔal: keyvän
zùd reftär: ≈aŸ≈äŸ, pek yüriye
zùd: tiz, çabuk, acele
zùd-äşnä: her kimi görse seven
zùd-rev: tiz yürüyüci, diläß
zùr: 1) dürù˚, yalan 2) güç øuvvet
zùr: 1) kizb, yalan 2) øuvvet
zùr-kär: cebr idici
zurna: Δalu, şeh-näy
zü'l-eyd: øuvvet issi, güç sahibi
zü≈al: keyvän yıldızı
zübre: demir parçası
züft: aç gözlü
zügürd: Δaşte
zügürdler: teng-destän
zügürdlük: Δa´ä´
zühre: nähìd
zülfä: yaøınlıø
zülf-i dil-berän: sünbül-i ter
zülf-i zemìn: gice
zülfüè igilip bükülmesi: täb
Ÿüøä: güneş

KAYNAKÇA

KİTAPLAR:

Akay, Hasan, İslâmî Terimler Sözlüğü, İşaret Yay., Ankara 1995.

Arslan, Mehmed, Siraceddin Mehmed, Mecmâ'-i Şuara ve Tezkire-i Üdebâ, Sivas 1994.

Boyraz, Şeref, Fal Kitabı (Melhemeler ve Halk Kültürü), Kitabevi Yay. İstanbul, Şubat 2006.

Canpolat, Mustafa, Mecmû'atü'n-Nezâ'ir, TDK Yay., Ankara 1982.

Cebecioğlu, Ethem, Tasavvuf Terimleri Ve Deyimleri Sözlüğü, Rehber Yay., Ankara 1997.

Ceylan, Ömür, Tasavvufî Şiir Şerhleri, Kitabevi Yay., İstanbul 2000.

Çınar, Bekir, Miftâh-ı Lisân Manzum Türkçe-Fransızca Sözlük, Akçağ Yay., Ankara 2007.

Çıpan, Mustafa, Muğlalı Şâhidî Dede (Hayatı-Sanatı-Eserleri), Nur Basımevi, Konya, tarihsiz.

Dilçin, Cem, Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 2000.

İmamoğlu, Ahmet Hilmi, Muğlalı Şâhidî İbrâhim Dede Tuhfe-i Şâhidî Farsça Türkçe Manzum Sözlük, Muğla Üniversitesi Yay., Muğla 2005.

İpekten, Haluk, Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz, Dergah Yay., İstanbul Ekim 1994, 1. Baskı.

Karabey, Turgut- Külekçi, Numan, Sünbülzâde Vehbî, Tuhfe (Farsça-Türkçe Manzum Sözlük), Erzurum 1990.

Kartal, Ahmet, Tuhfe-i Remzî, Akçağ Yay., Ankara 2003.

Kavakçı, Yusuf Ziya, İslam Araştırmalarında Usul, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ankara (tarihsiz).

Kılıç, Atabey, Bosnavî Mehmed Necip, Sübha-i Sıbyân Şerhi Hediyyetü'l-İhvân (İnceleme-Metin), Laçin Yayınevi, Kayseri 2007.

Kılıç, Atabey, Klâsik Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler, Turkish Studies Publication, Ankara 2007.

Kılıç, Atabey, Manzum Sözlük Mecmuası (Konya Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi 4026) Tuhfe-i Vehbî, Tuhfe-i Şâhidî, Sübha-i Sıbyân, Laçin Yay., Kayseri 2007.

Kılıç, Atabey, Mustafâ Bin Osmân Keskin, Manzûme-i Keskin, Laçin Yay., Kayseri 2001.

Kortantamer, Tunca, Eski Türk Edebiyatı Makaleler, Akçağ Yay., Ankara 1993.

Kudret, Cevdet, Örneklerle Edebiyat Bilgileri, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1980.

Levend, Agâh Sırrı; Türk Edebiyatı Tarihi, Türk Tarih Kurumu Basımevi, C. 1., Ankara 1998.

Mecdi Mehmet Efendi; Şakaik-i Nu'maniye ve Zeyilleri - Hadaiku'ş-Şakaik C. 1, Hazırlayan: Doç. Dr. Abdülkadir Özcan, Çağrı Yay., İstanbul 1989.

Muhtar, Cemal, İki Kur'an Sözlüğü Luğat-ı Ferişteoğlu ve Luğat-ı Kânûn-ı İlâhî, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yay., İstanbul 1993.

Onay, Ahmet Talât, Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 1992.

Öz, Yusuf, Tuhfe-i Şâhidî Şerhleri, Selçuk Üniversitesi Yay., Konya 1999.

Uludağ, Süleyman, Tasavvuf Terimleri Sözlüğü, Marifet Yay., İstanbul 1991.

Unat, Faik Reşit, Hicrî Tarihleri Milâdî Tarihe Çevirme Kılavuzu, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1984.

TEZLER:

Alparslan, Ali, Manzum Lûgatler ve Tuhfe-i Vehbî'nin Alfabetik Tertibi, (Mezuniyet Tezi), İstanbul 1946-1947.

Bozkurt, Zeynep, Mecmua-i Ebyat, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Dan: Cemal Kurnaz), Gazi Üniversitesi, Ankara 1991.

Çetinkaya, Ülkü, Bir Şiir Mecmuası Üzerine İnceleme ve Değerlendirmeler, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Dan: İsmail Ünver), Ankara Üniversitesi, Ankara 2002.

Duru, Rafiye, İsmail Hakkı El-Bursevî'nin Şerh-i Pend-i Attâr'ı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir 1998.

Dündar, Seyhan, Şem'î Şem'ullah'ın Şerh-i Gülistân'ı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir 1998.

Gültekin, Hasan; Mecmâu'n-Nezâir, (Transkripsiyonlu Metin), (Yüksek Lisans Tezi), (Dan: Süleyman Solmaz), Pamukkale Üniversitesi, Denizli 2000.

Gümüş, Zehra, Şemsî'nin Cevâhirü'l-Kelimât'ı, (Yayınlanmamış Lisans Tezi), (Dan: Doç. Dr. Atabey Kılıç), Erciyes Üniversitesi, Kayseri 2003.

Gümüş, Zehra, Pîrî Paşa-zâde Cemâlî Mehmed b. Abdülbâkî, Tuhfe-i Mîr

[Tuhfe-i Şâhidî Şerhi] (İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük-Tıpkıbasım), (Dan: Doç.Dr. Atabey Kılıç), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi, Kayseri 2006.

Haksever, H. İbrahim; Eski Türk Edebiyatında Münşeatlar ve Nergisî'nin Münşeatı, (Dan: Hasan Kavruk), (Doktora Tezi), İnönü Üniversitesi, Malatya 1996.

İmamoğlu, Ahmet Hilmi, Farsça-Türkçe Manzum Sözlükler ve Şâhidî'nin Sözlüğü (İnceleme-Metin) (Yayınlanmış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi, Erzurum 1993.

İnci, Şahin, Mecmualardaki Şiir Şerhleri, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara 1996.

Kılıç, Atabey, Üskübî'nin Şerh-i Telhîs'i, (Yüksek Lisans Tezi), İzmir 1990.

Köksal, M. Fatih, Edirneli Nazmî Mecmâu'n-Nezâir, (İnceleme- Tenkitli Metin), (Doktora Tezi), (Dan: Osman Horata), Hacettepe Üniversitesi, Ankara 2001.

Öz, Yusuf, Tarih Boyunca Farsça-Türkçe Sözlükler (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara 1996.

Toprak, Sengül, Neşâtî'nin Şerh-i Kasâ'id-i Örfîsi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir 1998.

Yurtseven, Necmettin, Türk Edebiyatında Arapça-Türkçe Manzum Lugatler ve Sünbülzâde Vehbî'nin Nuhbe'si, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 2003.

TEBLİĞLER – MAKALELER:

Ateş, Ahmet, "Metin Tenkidi Hakkında" (Dasitân-ı Tevârih-i Âl-i Osman Münasebeti İle), *Türkiyat Mecmuası,* C.8-8, 1942, s. 253-267.

Ayan, Hüseyin, "Bir Nazire Mecmuası", *Türklük Araştırmaları Dergisi*, S. 7, 1991-92, s. 114.

Aydemir, Yaşar, "Şairlerin Edebî Kişiliğinin Tesbitinde Mecmuaların Rolü", *Türk Kültürü*, S. 464, Ankara 2001, s. 731-744.

Aydemir, Yaşar, "Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü Ve Karşılaşılan Problemler", *II. Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni*, 10-12 Nisan 2006, *Bildiriler,* Kayseri 2007, s. 673-706 (www.turkishstudies.net / *Turkish Studies Dergisi*, S. 5, Tunca Kortantamer Özel Sayısı 1, Yaz 2007, s. 122-137)

Aydemir, Yaşar, "Şiir Mecmuaları ve Metin Teşkilinde Mecmuaların Rolü", *Bilig,* S. 19, Ankara 2001, s. 147-156.

Bilgin, Azmi, "Eski Türk Edebiyatında Şerh", *Kayseri Ve Yöresi Kültür Sanat Ve Edebiyat Bilgi Şöleni,* 12-13 Nisan 2001, *Bildiriler*, C. 1, Kayseri 2001, s. 169-175.

Cengiz, Halil Erdoğan, "Divan Şiiri", *Türk Dili (Türk Şiiri Özel Sayısı 2 Divan Şiiri)*, Türk Dil Kurumu Yay., Temmuz-Ağustos-Eylül 1986, s. 412-429.

Dilçin, Cem, "Fuzulî'nin Bir Gazelinin Şerhi Ve Yapısal Yönden İncelenmesi", *Türkoloji Dergisi*, C. 9, Ankara 1991, s. 43-98.

Doğan, Muhammet Nur, "Metin Şerhi Üzerine", *Yedi İklim,* S. 63, Haziran 1995, s. 70-74.

Erdem, Mehmet Dursun, "Osmanlı Dönemi Manzum Çocuk Sözlükleri ve Bir Lugât-ı Sıbyân Yazması", *Hece Aylık Edebiyat Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, Yıl 9, S. 104-105, Ağustos-Eylül 2005, s. 178-189.

Gülhan, Abdülkerim, "Manzum Sözlük Nazmü'l-Leâl'in Dil ve Üslûp Özellikleri Üzerine Bir Değerlendirme", *Celal Bayar Üniversitesi II. Uluslararası Türk Tarihi ve Edebiyatı Kongresi*, 11-12-13 Kasım 2005 Manisa.

Gümüş, Zehra, "Pîrî-Paşazâde Mehmed b. Abdü'l-bâkî El-Cemâlî'nin Tuhfe-i Şâhidî Şerhi: Tuhfe-i Mîr", *Turkish Studies,* S. 5, Tunca Kortantamer Özel Sayısı 1, Yaz 2007, s. 296-312.

Haksever, H. İbrahim; "Münşeat Mecmuaları ve Edebiyat Tarihimiz için Önemi", *İlmî Araştırmalar,* S. 10, İstanbul 2000.

Haksever, H. İbrahim; "Veysi ve Nergisî'nin Karşılıklı Mektupları", *Kocatepe Üniversitesi Dergisi,* S. 10, s. 65- 76.

Hakverdioğlu, Metin, "Faiz Efendi ve Şakir Bey Mecmuası, *Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S.25.

Horata, Osman, "Klâsik Edebiyatımıza Ait Metinlerin Neşrinde Karşılaşılan İmlâ ile İlgili Bazı Problemler", *I. Eski Türk Edebiyatı Kollogyumu, İlesam,* 17-18 Ocak 1992 Ankara.

İnce, Adnan, "Tenkitlitin Kurmada Karşılaşılan Güçlükler ve Çözüm Önerileri", *I. Eski Türk Edebiyatı Kollogyumu, İlesam,* 17-18 Ocak 1992 Ankara.

Karaismailoğlu, Adnan, "Manzum Sözlüklerimizden Tuhfe-i Remzî", *Millî Kültür*, S. 74, Temmuz 1990, s. 60-61.

Kılıç, Atabey - Gümüş, Zehra, "Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi 2095'te Kayıtlı Mevlevî Mecmuası Hakkında", Atabey Kılıç, Klâsik Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler, Turkish Studies Publication, Ankara 2007, s. 211-228

Kılıç, Atabey, "Denizlili Mustafa b. Osman Keskin ve Eseri Manzûme-i Keskin" *Turkish Studies*, s.5, Tunca Kortantamer Özel Sayısı 1, Yaz 2007, s. 340-348.

Kılıç, Atabey, "Klâsik Türk Edebiyatında Manzum Sözlük Yazma Geleneği Ve Türkçe-Arapça Sözlüklerimizden Süb≈a-i ™Ìbyân" *Prof. Dr. Abdülkadir Karahan'a Armağan Klâsik Türk Edebiyatı Sempozyumu,* (Yayına Hazırlayanlar: Eyüp Azlal, Necmi Karadağ, M.Emin Karahan) Şanlıurfa Belediyesi Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yay., Şanlıurfa 2006., s. 186-189.

Kılıç, Atabey, "Manzum Sözlüklerimizden Manzûme-i Keskin" *Kayseri Ve Yöresi Kültür, Sanat Ve Edebiyat Bilgi Şöleni*, 12-13 Nisan 2001, Bildiriler, C.1, Kayseri 2001, s. 441-447.

Kılıç, Atabey, "Manzum Sözlüklerimizden Manzûme-i Keskin", Klâsik Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler, Turkish Studies Publication, Ankara 2007, s. 229-233.

Kılıç, Atabey, "Mevlânâ Müzesi Kitaplığı 4026'da Kayıtlı Manzum Sözlük Mecmûası Hakkında", *Mevlânâ, Mesnevî, Mevlevîhaneler Sempozyumu,* 30 Eylül - 01 Ekim 2006 Manisa. (Yayına Hazırlayan: Mehmet Veysi Dörtbudak), Manisa 2006, s. 161-170.

Kılıç, Atabey, "Süleymaniye Kütüphanesi Reşid Efendi 977'de Kayıtlı Manzum Sözlük Mecmuası Hakkında", Uluslararası Türklük Bilgisi Sempozyumu, 25-27 Nisan 2007 Erzurum.

Kılıç, Atabey, "Türkçe-Arapça Manzum Sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyân-1 (İnceleme)" *Turkish Studies*, S. 2, Ekim-Kasım-Aralık 2006, s. 81-100.

Kılıç, Atabey, "Türkçe-Arapça Manzum Sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyân -2- (Metin)", *Turkish Studies*, S. 3, Kış 2007, s. 29-71.

Kılıç, Atabey, "Türkçe-Farsça Manzum Sözlüklerden Tuhfe-i Şâhidî (Metin)", *Turkish Studies*, S.6, Tunca Kortantamer Özel Sayısı 2, Güz 2007, s. 516-548.

Kılıç, Atabey, "Türkçe-Farsça Manzum Sözlüklerden Tuhfe-i Vehbî (Metin)", Turkish Studies, C. 1, S.4, Bahar 2007, s.410-475.

Kılıç, Atabey; "Günümüzde Metin Neşri ve Problemleri Üzerine Düşünceler", I. Kırşehir Kültür Araştırmaları Bilgi Şöleni, 8-10 Ekim 2003, Kırşehir; I. Kırşehir Kültür Araştırmaları Bilgi Şöleni, 8-10 Ekim 2003 Bildiriler, (Hazırlayan: Yard. Doç. Dr. Ahmet GÜNŞEN) Kırşehir 2004, s. 331-345.

Kılıç, Atabey; "Manzum Sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyân Şerhi "Hediyyetü'l-İhvân" Celal Bayar Üniversitesi "II. Uluslararası Türk Tarihi ve Edebiyatı Kongresi", 11-12-13 Kasım 2005 Manisa.

Kırbıyık, Mehmet, "Miftâh-ı Lisân Adlı Manzum Fransızca-Türkçe Sözlük Üzerine", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.11, 2002, s. 184-200.

Kortantamer, Tunca, "Genç Edebiyat Araştırmacısının Yanlışları", *Türklük Araştırmaları Dergisi*, Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yay., İstanbul 1993, C. 7, s. 253-267.

Kortantamer, Tunca, "Teori Zemininde Metin Şerhi Meselesi", *Ege Üniversitesi Türk Dili Ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, C. 8, İzmir 1994, s. 1-10.

Köprülü, Fuad; "Türk Edebiyatı Tarihi'nde Usûl", *Edebiyat Araştırmaları*, TTK, Ankara 1999, S. 47.

Kut, Günay, "Mecmualar", *Dergâh Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 6, İstanbul 1986, s. 170.

Mengi, Mine, "Metin Şerhi, Tahlili Ve Tenkidi Üzerine", Divan Şiiri Yazıları, Akçağ Yay., Ankara 2000, s. 72-80.

Öz, Yusuf; "Tuhfe-i Vehbî Şerhleri", *İlmî Araştırmalar*, S. 5, İstanbul 1997, s. 219-232.

Tulum, Mertol, "Filolojik Çalışma ve Eski Metinlerin Neşri Üzerine Görüş ve Tenkitler", *Türk Dünyası Araştırmaları*, Aralık 1983, s. 1-8.

Tunç, Semra; " Konya Mevlânâ Müzesi 2455 Numarada Kayıtlı Bir Şiir Mecmuası", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 6, Konya 2000, s. 105-139.

Ünver, İsmail "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", Türkoloji Dergisi, C. 11, S. 1, Ankara 1993, s. 52.

Ünver, İsmail, "Arap Harfli Türkçe Metinlerin Çevrisinde Karşılaşılan Yanlışlar, *I. Eski Türk Edebiyatı Kollogyumu, İlesam,* 17 - 18 Ocak 1992, Ankara.

Ünver, İsmail; "Arapça Farsça Kelimelerin İmlâsı", I. Eski Türk Edebiyatı Kolokyumu, *İlesam,* 17-18 Ocak 1992 Ankara.

Yakar, Halil İbrahim, "Manzum Sözlüklerimizden Tuhfe-i Fedâî", *Turkish Studies*, S. 6, Tunca Kortantamer Özel Sayısı 2, Güz 2007, s. 1015-1025.

Yeniterzi, Emine, "Metin Şerhi İle İlgili Görüşler", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 5, Konya 1999, s. 59-68.

Yöntem, Ali Canip, "Edebî ve Tarihî Tedkiklere Yarayacak Eserlerden Bazı Mecmualara Dair", *Hayat*, Numara 32, Temmuz 1927, s. 103-105.

SÖZLÜKLER:

Devellioğlu, Ferit,Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın Kitabevi, Ankara 1999.

Dilçin, Cem, Yeni Tarama Sözlüğü; Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 1983.

Muallim Nâcî, Lugat-i Nâcî, Çağrı Yay., İstanbul 1987.

Pala, İskender, Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, Akçağ Yay., Ankara 1995.

Redhouse, Sir James Turkish And English Lexicon, Çağrı Yay., İstanbul 1992.

Sertoğlu, Midhat, Osmanlı Tarih Lûgatı, Enderun Kitabevi, İstanbul 1986.

Steingass, F., A Comprehensive Perian-English Dictionary, Beirut Libraire Du Liban, 1975.

Şemseddin Sâmî, Kâmûs-I Türkî, Çağrı Yay., İstanbul 1996.

Tahirü'l-Mevlevî, Edebiyat Lügatı, Enderun Kitabevi, İstanbul 1973.

Yılmaz, Mehmet, Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük), Erderun Kitabevi, İstanbul 1992.

TIPKIBASIM

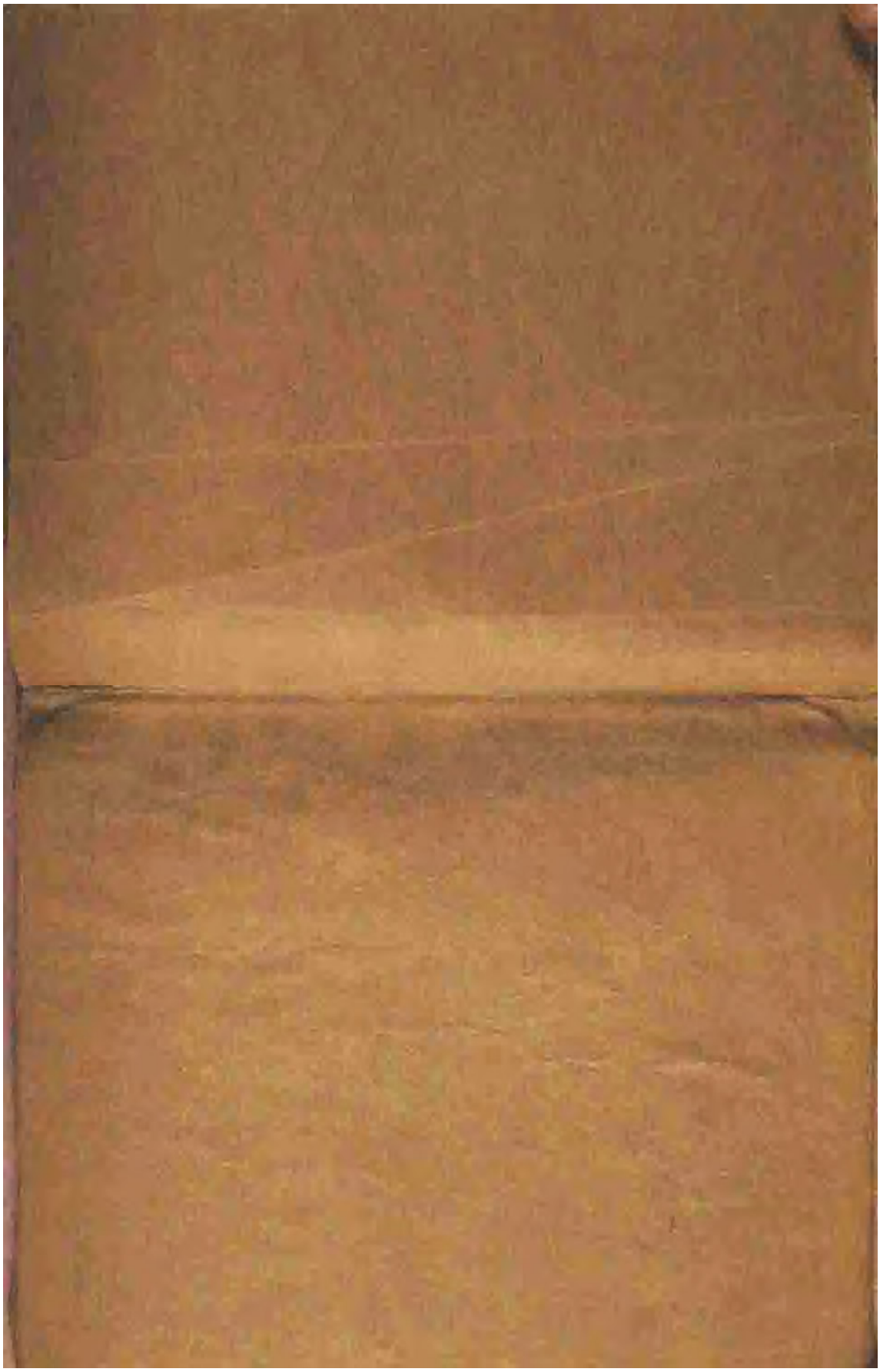

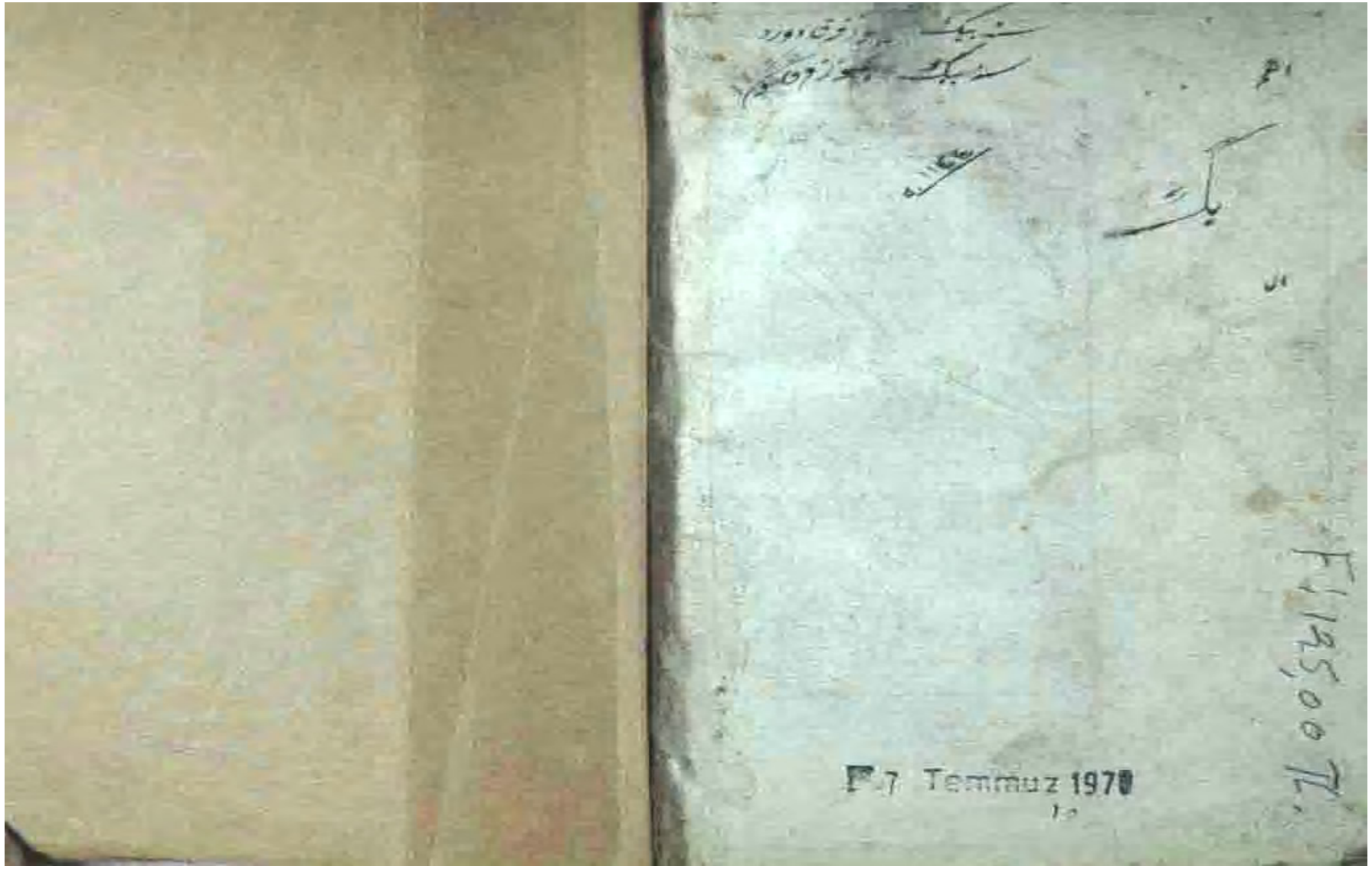

واعلم انه كما يضم واسم الفاعل في العربي يضم في الفارسي
ايضا فيضم في كنده مدلول هو وهي واست وانت
وانا وفي كنده ما يضم مدلول هما وانتما وهم وانتم
وهن وانتن ونحن وكذا في اسم المفعول وفي علامة التركيب
اسم المفعول كرده اسم مفعول مفرد مذكر يا مؤنث
كما في اسم الفاعل معناه البخش كرده كما للتثنية
والجمع مطلقا كما في الفاعل معناه البخش لرو علامة الجمع
الحاق لفظ هاء باخره بالكاف الفارسية كما في الفاعل
وفي التركيب لر امثلة الجحد المطلق نكرد فعل ماض
منفي مفرد مذكر غائب يا مؤنث غائبه معناه البجا
بخش برآز يا برعودت نكرد ند للتثنية والجمع
مطلقا معناه البدير بخش زماند نكرد ند للخطاب
مفرد مذكر يا مؤنث معناه البدكر بخش زماند
نكرد يد للتثنية والجمع مطلقا معناه البدكر نكرد م
للمتكلم وحده معناه البدم بخش زماند نكرد يم للمتكلم
مع الغير معناه البدمك بخش زماند وعلامة التثنيتين
تعلم بالقياس الى ما مضى الا امثلة المطردة لنفي الحال تمكند
للغيبة مطلقا معناه البدمز سمدكي حاله نمي كنند
للتثنية والجمع مطلقا معناه البدمز سمدكي حاله

نمي كني للخطاب معناه البدمز سمدكي حاله نمي كنيد
للتثنية والجمع مطلقا معناه البدمز سمدكي حاله نمي كنم
للمتكلم وحده معناه البدمز سمدكي حاله نمي كنيم للمتكلم مع الغير
معناه البدمز سمدكي حاله والعلامة ظاهرة بالمقايسة الى
التغير قليل الامثلة المطردة لنفي الاستقبال تكند للغيبة
للمفرد معناه البدمز كلمك زماند تكنند للتثنية والجمع معناه
البدمز كلمك زماند نكني للخطاب معناه البدمز سن كلمك
زماند تكنيد للتثنية والجمع معناه البدمز سز كلمك زماند
تكنم للمتكلم وحده معناه البدمز كلمك زماند تكنيم للمتكلم
مع الغير معناه البدمز كلمك زماند والعلامة ظاهرة علامة
لم ادنى ممارسة والتغير قليل امر الغائب بكند امر مخاطب
مفرد مذكر يا مؤنث معناه البده سن بكنند للتثنية
والجمع معناه البدسنلر امر الحاضر كن امر حاضر
مفرد مذكر مخاطب يا مؤنث مخاطبه معناه البدسن
كنيد للتثنية والجمع معناه البدك نهي الغائب مكنند
نهي غائب مفرد مذكر يا مؤنث معناه البدسون مكنيد
للتثنية والجمع معناه البدسونلر نهي الحاضر مكن نهي حاضر
مفرد مذكر مخاطب يا مؤنث مخاطبه معناه البده مكنيد
للتثنية والجمع معناه البدك تم الكتاب بعون الله الوهاب

للخطاب الامثلة المطرحة للمضارع كذلك فعل مضارع
مفرد مذكر غائب يا مؤنث غائبة معناسى ايلر بر
غائب ازه يا بر غائبه عودت شمدكى حالده يه كلجك زمانده
كنتند فعل مضارع تثنيه مذكر غائب يا جمع مذكر
غائب يا تثنيه مؤنث غائبة يا جمع مؤنث غائبه معناسى
ايلرلر ايكى غائب ارلر يا ايكى غائبه عورتلر يا جميع غائب
ارلر يا جميع غائبه عورتلر شمدكى حالده يه كلجك زمانده
كنتى فعل مضارع مفرد مذكر مخاطب يا مؤنثة مخاطبة
معناسى ايلرسن برحاضرازه يا برحاضره عودت
شمدكى حالده يه كلجك زمانده كنتيد فعل مضارع
تثنيه مذكر مخاطب يا تثنيه مؤنث مخاطبة يا
جمع مذكر مخاطب يا جمع مؤنث مخاطبه معناسى
ايلرسز ايكى حاضرارلر يا ايكى حاضره عورتلر
يا جميع حاضرارلر يا جميع حاضره عورتلر شمدكى
حالده يه كلجك زمانده كنم نفس متكلم وحده
مفرد ومذكر يا مفرد ومؤنث معناسى ايلرين شمدكى
حالده يه كلجك زمانده كنيم نفس متكلم مع الغير تثنيه
مذكر يا مؤنث يا جمع مذكر يا مؤنث معناسى
ايلرلر وز شمدكى حالده يه كلجك زمانده اعلم

117b

ان علامة المفرد الغائب والغائبة مرد كرها وعلامة
تثنيتها وجمعها كون آخره والف وما قبلها نونا ساكنين
وعلامة المخاطب كون آخره ياء وما قبلها مكسورا وجعلها آخرى
بقلب الالف ياء وتحريك ما قبلها من جنسها وفي تثنيته
وجمعه كون آخره مع الياء والالف اكنين وما قبل الياء
مكسورة كحالة مفرده وعلامة المتكلم وحده كون آخره
بيما ساكنة وما قبلها مفتوحا وعلامة المتكلم مع الغير
كون آخره ميما وما قبلها ياء ساكنين وما قبل الياء مكسور
وعلامته فى الكل فى مفرد الغائب والغائبة مرد كرها
وفى تثنيتها وجمعها بزيادة لفظ لر بالفتح وسكون المهملة
وفى مفرد المخاطب والمخاطبة بزيادة سن بكسر المهملة
وبعضها عند البعض وفى تثنيتها وجمعها تقلب النون
زاءا معجمة وفى المتكلم وحده الحاق النون وما قبلها
امّا مكسورا او مضموما وفى المتكلم مع الغير الحاق الزاء
المضموم ما قبلها وبعض الناس بكسر اسم الفاعل
كلنك اسم فاعل مفرد مطلقا معناسى ايلين كمند كلان
تثنيه مطلقا وجمع مطلقا معناسى ايلينجى لر وعلامته فى
المفرد مرد كرها وفى الجمع الحاق كمانى بالكاف الفارسية
وعلامة التثنية والجمع فى الكل الحاق لر باخر المفرد

معناسے ایدیجک کسنده تر اسم تفضیل معناسے ایلیو رکن
زهی کردن فعل التعجب معناسی زهی الطیلسان الامثلة
المطردة الماضی کوزد فعل ماضی مفرد مذکر غائب یانوث
غائبه معناسے ایلدی ر غائبه اذ یا بر غائبه عورت بحسن زمانده
کوزدند فعل ماضی تثنیه مذکر غائب یا جمع مذکر غائب یا
تثنیه مؤنث غائبه یا جمع مؤنث غائبه معناسے ایلدیلر ایکی غائب
ارلر یا ایکی غائبه عورتلر یا جمیع غائب ارلر یا جمیع غائبه عورتلر
بحسن زمانده کوردی فعل ماضی مفرد مذکر مخاطب یا
مفرد مؤنث مخاطبه معناسے ایلدیکر بر حاضر ار یا بر حاضر
عورت بحسن زمانده کوردید فعل ماضی تثنیه مذکر مخاطب
یا تثنیه مؤنث مخاطبه یا جمع مذکر مخاطب یا جمع مؤنث
مخاطبه معناسے ایلدیکوز ایکی حاضر ار یا ایکی حاضر
عورتلر یا جمیع حاضر ارلر یا جمیع حاضره عورتلر
بحسن زمانده کوردم نفس متکلم وحده معناسے ایلدم
بحسن زمانده سواء کان مذکرا او مؤنثا کوردیم نفس متکلم
مع الغیر معناسے ایلدیکز بحسن زمانده سواء کان تثنیة
للمذکر او للمؤنث او جمعا للمذکر او للمؤنث اعلم انه
کما اکتفی بالحکایة فی العربیة بلفظین کذلک فی الفارسیة
وکذلک فی الخطاب والغیبة فتصیر جملة الصیغ ستا

116b

والعلامة

والعلامة للمفرد الغائب والغائبة مرّ ذکرها
وللتثنیتهما وجمعها الحاق الیاء والدال الساکنتین
ویکسر ما قبل الیاء وللمتکلم وحده مطلقا الحاق المیم
الساکنة المفتوح ما قبلها وللمتکلم مع الغیر الحاق
الیاء والمیم الساکنتین وکسر ما قبل الیاء وقد ذکر
العلامة فی المفرد الغائب والغائبة مرّ ذکرها وفی
تثنیتهما وجمعها الحاق لفظ لَر بفتح اللام وسکون الراء
المهملة وفی المفرد المخاطب والمخاطبة الحاق الکاف
المکسور ما قبلها وجاز الفتح وفی التثنیة والجمع مطلقا
الحاق کُز بضم الکاف ان کان ما قبلها مضموما وبکسرها
ان کان مکسورا وفی المتکلم وحده مطلقا الحاق المیم
الساکن المکسور ما قبلها والمضموم ما قبلها کما فی مخاطب
وفی المتکلم مع الغیر مطلقا الحاق الکاف العربی المفتوح
ما قبلها او القاف وجاز فی بعض اللغة کسر ما قبلها
تنبیه الکاف فی ثلثتها اضرب نحو بَکَ تَکَ تَکَ
الاول بالکاف العربی بمعنی انستوار یعنی برک والثانی
بالکاف الفارسی بمعنی امیر والثالث بالکاف التی
لا توجد فی العربیة ولا فی الفارسیة وهو بمعنی خاص
والکاف الاولی للمتکلم مع الغیر والثانیة والثالثة

وشناسا اوالف والنون مثل خندان وتابان وبا اون كه
الفاعل فعلى لفظ الاتيا صفة مشبهة فيها معنى الثبوت معناه
بالتركية كلكن واكلكن اسم المفعول مشتق من الماضي
لمناسبته في الدلالة على الماضي وهوان يفتح آخر ماضيه
ويكتب هاء العلامة فظهران علامة ان يكون آخره
هاء غير ملفوظة وماقبلها الما دال اوتاء مفتوحتان
وعلامة في الترك كون آخره شينا معجمة ساكنة و
ماقبلها بما مكسورة ومنه نخوكرده بوده انمشمش
ومنه نوانسته است كردن اده بلشدر ومنه
بايسته است كردن انمك كرك اولمشدر ومنه شايسته
است كردن اغكه بارة مشدر ومنه كرده شن بوده است
البتمشمش اسم الزمان والمكان كردن كاه اشليجك
وقت ويرة فعلوه منه ظاهرة واما اسم الآلة وبناء
المرة وبناء النوع فليس لها في الفارسية صيغة
مخصوصة بل يستعمل في اسم الآلة باضافة لفظ الآلة
فيما يراد آلته نخوآلة كردن وآلت نوشتن واما
في بناء المرة وبناء النوع يضم الى الفعل ما يفيد
الوحدة والنوعية نخويك بار كردن ويك كونه
وكذا فعل التعجب ليس له لفظ مخصوص بل يستعمل

كردن

بما يفيد

بما يفيد معنى التعجب نخوچه عجب كردنى است وچه
عجب كنده است وزهى كردنى وزهى كنده وخير الله
اسم التصغير كنده بك بفتح الباء وسكون الكاف الفرق
وكذا في كل ما يكون في آخره هاء غير ملفوظة نخو خواجك
وزنده بك وفي الجامع قد يكون بقلب تلك الها كافا
نحو كنندكك وزندكك وخواجكك انتهى واما
في الاسماء التي كنة الاواخر فبزيادة الكاف فقط
نحو بيشركك وجوانكك ودخترك وبالحاق الجيم
الفارسية المفتوحة بهاء العلامة نحو غلوجه
الاسئلة المختلطة كردن فعل ماض كند فعل مضارع
كردنى مصدر كننده اسم فاعل كرده اسم مفعول كرده
جحد مطلق نكرد جحد مستغرق نمى كند
نفى حال نكند نفى استقبال برآيد نكند تاكيد
نفى استقبال بكند امر غائب مكند نهى غائب كن
امر حاضر مكن نهى حاضر كردنى كاه اسم زمان
اسم مكان معناه ايلجك زمانه وايلجك مكانه
آلت كردن اسم آلت معناه ايلجك آلت يك بار
كردن بناء مرة معناه بركرة ايلك يك كونه كردن
بناء نوع معناه برد ور نو ايلك كند يك اسم غير

لفظ بان نحو باغبان وشترربان وتجوز بالواو مقام
الباء نحو سكوان او بلفظ دار نحو باج دار وعلم دار افادة
نحو كفشكر و باغبان معنى الوصفية وليس فيه معنى اسم الفاعل
و بواسطة قام الفعل معنى الحدوث وفي نحو هذا الكلام معنى الثبوت كما
النسبة في العربية من نحو جمالي وبقالي وطالق وحايض فقولهم
باج دار وعلم دار وصف تركيبي وليس اسم الفاعل ايضا لعدم
بيانها انه في الوصف التركيبي معنى الثبوت وفي اسم الفاعل معنى الحدوث
كما مر آنفا كالفرق بين حاسن وحسن وقاعدة الوصف
التركيبي انه اسم الفاعل اذا اضيف الى مفعوله تحذف علامة اسم
الفاعل اعني الدال وتقدم مفعوله عليه وتسميه وصفا تركيبيا
مثل فرمان برداد وحق شناس ودور بين اصلها
برداردن فرمان وشناسدن حق وبينندهٔ دور
ودل برا اصله برندهٔ دل وتقديم المضاف اليه على المضاف
في الفرس شايع مثل دولت خانه اصله خانهٔ دولت
وپادشاه عالم پناه اصله پناه عالم وشاهنشاه
اصله شاه شاهان وقال بعض الكل التركيب يأمر الحاضر
نحو دور بين و بين امر الحاضر من ديدن وهذا ليس ضبطا
والاولى ان يقال ان معنى من المعاني لتوافق الاسم المسمى وعاقبة
ايضا في بعض الكتب ممن زيادة الالف باخر الامر مثل دانا

هذا اذا لم يلحق قبل زيادة النون ايضا نحو دانندهٔ بل على
الكثرة استعمالا كذا في جامع الفرس وعلامة في التركي برياء
المثلثة المفتوحة على علامة آخر الغائب اسم الفاعل وطريق
استعمالها ان تقع آخر المضارع ان الوال وتحتي بالتاء الغير الملفوظ
بعد الدال الساكن على فتحها وتحتي بالنون ان كانت قبل الراء قد
عرفت علامته يعني آخرها غير ملفوظة وما قبلها دال
مفتوحة وما قبلها نون ساكنة وما قبلها حرف مفتوحة وعلامة
في التركي اخر تبدل آخر المضارع اعني الراء حيما مكسورة وتزيد
بعد ها ياء ساكنة ويكسر ما قبل الجيم غالبا ويجاز الضمة
اذا كان ما قبلها مضموما للاتباع وتدخل الباء وهي علامة
اسم الفاعل نحو ميدهند وبدانند كما تدخل على الامر المضارع
وبدل على الزمان بقرينة دالة عليه تشبيه الفاظ الفارسية من
الاسماء والافعال ساكنة الاواخر فاء وجيم متحركة مفتوحة
فكل كلمة مفتوحة الاخر يكتب الها، فرآخرها الف آخر فتحة
ما قبلها وتسمه اسم الفاعل كما قلنا واسم المفعول الآكل لغة ور العقل
وجه لغير ذوي العقول ودو وتوفا نهاشاذة وبحتي الفعل
التفضيل بزيادة الف اخر مثل كهنده تر اليكي وك وقع
في بعض الكتب يؤخذ معنى اسم الفاعل من غير المشتق بمقارنة
لفظ كر نحو زركر قيومي وكفشكر بشيخ او بمقارنة

و در نکند و علامت در الترکیب بالحاق لفظ مر
بفتح المیم وسکون الزاء المعجمة مکان الراء المهملة السا
و فی تاکید نفی المستقبل تدخل لفظ هرآینه تقول هرآینه
نکند یفعل البتة الجزم و فی الحال تزاد می فی اوله بدون نون
الثانیة یعنی می کند یفعل و فی حاله الجزم و فی التاکید تقول
هرآینه می کند هلهلبد یفعل کی حاله الجزم الامر الحاضر
طریق اشتقاق در مستقبل آن تحذف الدال من آخر المضارع
و نسکن ما قبلها و تدخل الباء و می علی نهج دخوله فی
المستقبل نحو دانم بدانم و بیای و دراغوش یکن و یجوز
حذف الیاء من آخر الامر آن کان ما قبلها الفا کما اشرنا
و فی الترکیب تحذف الراء المهملة و سکون ما قبلها فی الاکثر
امر الغائب بزیادة الباء علی لفظ المضارع یعنی و لکی
یفرق بینهما بالقرائن نحو بکند و یجی ایضا بزیادة الالف
قبل الدال نحو کناد و هو غیر مستعمل الا فی الدعاء و یجی ایضا
بزیادة لفظ کو علی اول الامر الحاضر و آخره نحو کو بکن
و بکن کو کذا قال صاحب جامع الفرس و فی اول المضارع
نحو کو کند لکن نادر و علامة امر الترکیب ان یلحق آخر الا
لفظ بین بکسر المهملة او ضمها عند بعض القبیلة و سکون النو
نهی الغائب بزیادة میم مفتوحة علی لفظ المضارع نحو

فعلی غیر القیاس و اما یافتن یافت و شکافتن
شکافد و شکفتن بضم المعجمة شکفد فتحریل الفا
و جاء شکوفد بزیادة الواو و اما کفتن کوبد و رفتن
بفتح المهملة رود و خفتن و کوفتن خفتد و کوبد
و پذیرفتن پذیرد شناف و قد تدخل الباء علی
المضارع لاختصاصه بالاستقبال و تدخل می لذلک
بالحال پذیرد و می رود و هذه الباء مکسورة علی
الاصل الا اذا کان اول المضارع حمه مضموما فتضم
لکیلا یلزم الخروج من الکسرة الی الضمة او یاء او میما
لانهما شفویتان فتضمها لتناسبهما لان الضمة شفویة
ایضا و اما فی المرکب فتدخل علی الجزء الثانی
من المرکب نحو دراغوش بکند و علامة المضارع
فی الترکیب کون آخره راء مهملة ساکنة و ما قبلها متحرکا
قیاسا مطردا و من المضارع نحو خواهد دانست
بمسه کرک و منه باید دانستن بلمک کرک و منه
شاید دانستن بلمکه یادر و امثال هذه کثیرة
فی المضارع نفی المستقبل اعلم ان نفی المستقبل یادال
النون المفتوحة علی ما ذکرنا فی الماضی من خلط الالفات
یاء و دخولها الجزء الثانی من المرکب نحو سیقسر و فی ورد

زاء نحو آموختن آموزد وفتح الباء في يزد
اكثر واصح واما شناختن شناسد وفروختن
فروشد وكشيدن كشد فشاذ واما ان كان
سينا مهملة فلتلك احوال الحذف نحو دانستن داند
وابدالها ياء نحو بيراستن پيراید واذا كان ما قبل الياء
مضموما تشبع حتى يصير واوا في ثلث كلمات جستن
جويد ودرستن درويد وشستن شويد وابدالها
هاء نحو خواستن خواهد واما بستن بندد فشاذ
لغة فيه واما پوستن پيوند ونشستن نشيند
ورشستن ورشيند وتوستن توسيد
ودرخاستن درخيزد فشاذ واما ان كان
شينا معجمة فتبدل راء مهملة نحو انباشتن انبارد
وزيادة الالف فراغشتن اغارد خلافي القياس
واما كشتن كرد بفتح الفارسية فكرديدن لغة
فيه بل كثير الاستعمال واما كشتن بضم الكاف العربية
كشد وسرشتن سرشد وتوشتن توشد
فشاذ واما ان كان فاء فتبدل باء موحدة نحو
نافتن نابد واما سفتن بضم المهملة سنبد
بزيادة النون ورفتن بضم المهملة وبد بزيادة الواو

وان كان ما قبل الدال الفا حذفت ايضا نحو استاد
استد اما كشادن كشايد فكشودن لغة فيه واما
دادن دهد فشاذ وقبل دهيد لغة فيه واما زادن
زايد فزيادة الباء شاذ وقبل زايد لغة فيه
وان كان ما قبل الدال واوا حذفت وعوضت عنها الالف
والباء نحو آزمودن وآزمايد واما بودن بود فشاذ
فقد فروا من التباس مضارع بايستن واما اذا كان
ما قبل الدال حرفا صحيحا فلا يخلو من ان يكون راء او نونا
فان كانا ساكنين ففتحهما نحو پروردن پرورد
وراندن راند واما فتح نحو باريدن بارد فلئلا يلتبس
بمضارع بريدن خص الفتح ههنا للثقيل وفي مرد
مبرد زيدت الباء وكسر الميم لاجلها على خلاف القياس
واما كردن كند فشاذ واما آوردن بجاء على القياس
آورد وكثيرا ما يحذفون الواو ويقولون آرد واما
ان كان حرفا صحيحا صحت كما في اربع كلمات مضارعها
سماع وهي آمدن آيد وزدن زند وسيدن سايد
وشدن شود فصل واما المصدر الثاني فلما
مع ما قبلها من اربعة احرف خ س ش ر وابدال
التاء في الكل دالا اما ان كان ما قبل التاء خاء فتبدل

آخره الا او تاء ساكنين مع سكون ما قبلها الا
في شد و آمد و زد و قد اجتمع في بعضها المثلث
سواكن نخورد است و ماند و بجب في الذي ما قبل التاء
خاء الوقف بخت نخواهد خواست و ماند خت و الكون
و في الاسم نحو جانست و كونست و بيستن و بجب
ان يكون الاول حرف مد و طريق اشتقاقه من المصدر
ان تحذف النون و تسكن ما قبلها و تدخل الباء على
اوله و تحرك تحريك الداخل على المضارع و علامة
الماضي في التركي ان يكون آخره الا مكسورة و ما قبلها
ساكنة في الغالب و قد يتحرك و بعضهم يكتب بدل الدال
ياء ليدل على كسرة الدال و اذا اردت الحكاية عن
الماضي زدت مي على الماضي نحو مي كرد اي اتى ايدى
و من الماضي نحو مي خواست كردم اي اتيه مركز ايدى
و منه توانست كردن ايده بلدى و منه مي توانست
كردم ايده بلوردم و منه بايست كردم الم كرك الم
و هذا بطة المبني للمفعول اي بجي بجلبه من باب شرف
بعد اسم مفعول و لكل الباب الذي اردت كونه مبنيا
للمفعول مثلا تقول في المصدر المجهول من كردن كرده شدن
و في الماضي كرده شد ايلندى و في المضارع كرده شود

ايلنور و في الامر كرده شو ايلن و في النهي كرده
ايلمه و قس على هذا نحو پريده شدن ايده شود پريده شو
و اذا اردت الماضي المنفي قال ان تدخل على الماضي
المفتوحة في المركبات الا بحرف الثاني و تعطي الالفات
ياء نحو نپريد و در اغوش نكرد و تشكل هذا الوجه
و يسمى الجهد المطلق و في التركي مزيت الميم مفتوحة قبل
الدال المكسورة المضارع اعلم ان علامة المستقبل
كون آخره الا ساكنة و ما قبلها مفتوحا و اشتقاقه
من المصدر على طرق متعددة اما اشتقاقه من الوجه
فان كان ما قبل الدال ياء حذفت و فتحت ما قبلها
كما اشبرآنفا و تحذف النون من جميع المصادر نحو
پريدن پرد و اما افريدن افريده و چيدن چيد
و دويدن بنيده و شنيدن شنود و كزيدن بضم
الكاف الفارسي كزيند فشاذ قد شا الياء الكثيرة
و اصالتها و يقوبها اينا المتعدي المطرد المأخوذ
من لفظ المضارع عليه مثل دانا يندن و شنا سايندن
فجميع المصادر المتعدية المذكورة آخرها نون و ما
قبلها دال مفتوحة و ما قبلها ياء ساكنة و ما قبلها
نون مكسورة فآخر ما منه دال فقط و مضارع الكل

112b

لونا ساكنة وما قبلها والالف والواو مفتوحين
فيا ساكنا مطردا لا ينكسر وما قبلهما ساكن الا
في بستدن وشدن وآمدن وغيرذلك وما
قبل الدال اما حرف مد وهو الالف والواو والياء
اذا كانتا ساكنين وحركة ما قبلها من جنسها
واما راء اولون فيكون ما قبل الدال احد من خمسة
احرف وهي حروف يارنو كما سير اما عدم
السكون في شدن وزدن فلتعذر الابتداء بالساكن
او للغيرة واما آمدن فالجيم بدل من الياء الساكن
تاليها اذ اصله آيدن وتعضده
قولهم في المضارع آيد وقيل آيدن لغة فيه
واما بستدن فيدل على كونه فرعا عدم استعمال
ما هيه فاصله ستادن كما ذكرنا وانما قلنا
اولغيرة لانه قال ابن جني الابتداء بالساكن كثير
في الفارسي مثل سير وريش بكسر الصريحة فجمعه اللبن
واللحية وفي المعنى الاول يستعمل الكسرة بالكسرة المجهولة
اي الشبيهة الكسرة وليست بكسرة في الحقيقة والصحيح عند
بعض المحققين انها كسرة بالاختلاس وتوبين العلمية

109b

الجهولة نحو شود وهي حركة بالاتفاق واما نمردن
فهو مركب واما علامة المصدر في التركي فكون آخره
قافا فيا ساكنا مطردا لا ينكسر واو آخر مصادر
الفارسية مختفية وما قبلها احد الحرفين والتركية
بخلافها والمصدر فيها اما مفرد او مركب نحو بريدن
وشغلدن صقلق وبيرمك وذراغوش كردن تيز
فوهمن وجاه كندن قيوقارمق والمركب قرالمصدر
فيا سي نحو پاك كردن پاك ايلمك وبانك كردن چاغرمق
وخسته كردن ستنايلمك ولاف زدن اوكنمك
وعطسه زدن آغوسرمق وما شبه ذلك وتضل الباء
الموضوعة على المصادر وفي المركب على الجزء الاخير وتقلب
الالف ياء نحو ذراغوش بكردن وبيا مدن
بيفردن وهي مكسورة الا اذا كان اول المصدر
مضموما او واوا فتضمها نحو بخوردن
بيرورد ن وبجهيدن وتقول في جمع المصدر
كردنها اي مكررا بزيادة الهاء والالف وقبل ان كردن
بزيادة الياء المثناة التحتانية فليس بجمع كردن بل
جمع كردني وهو لما يدل على المعنى المدلول عليه المصدر
نحو خوردنيها جمع خوردني وبوسيدنيها جمع بوسيدني

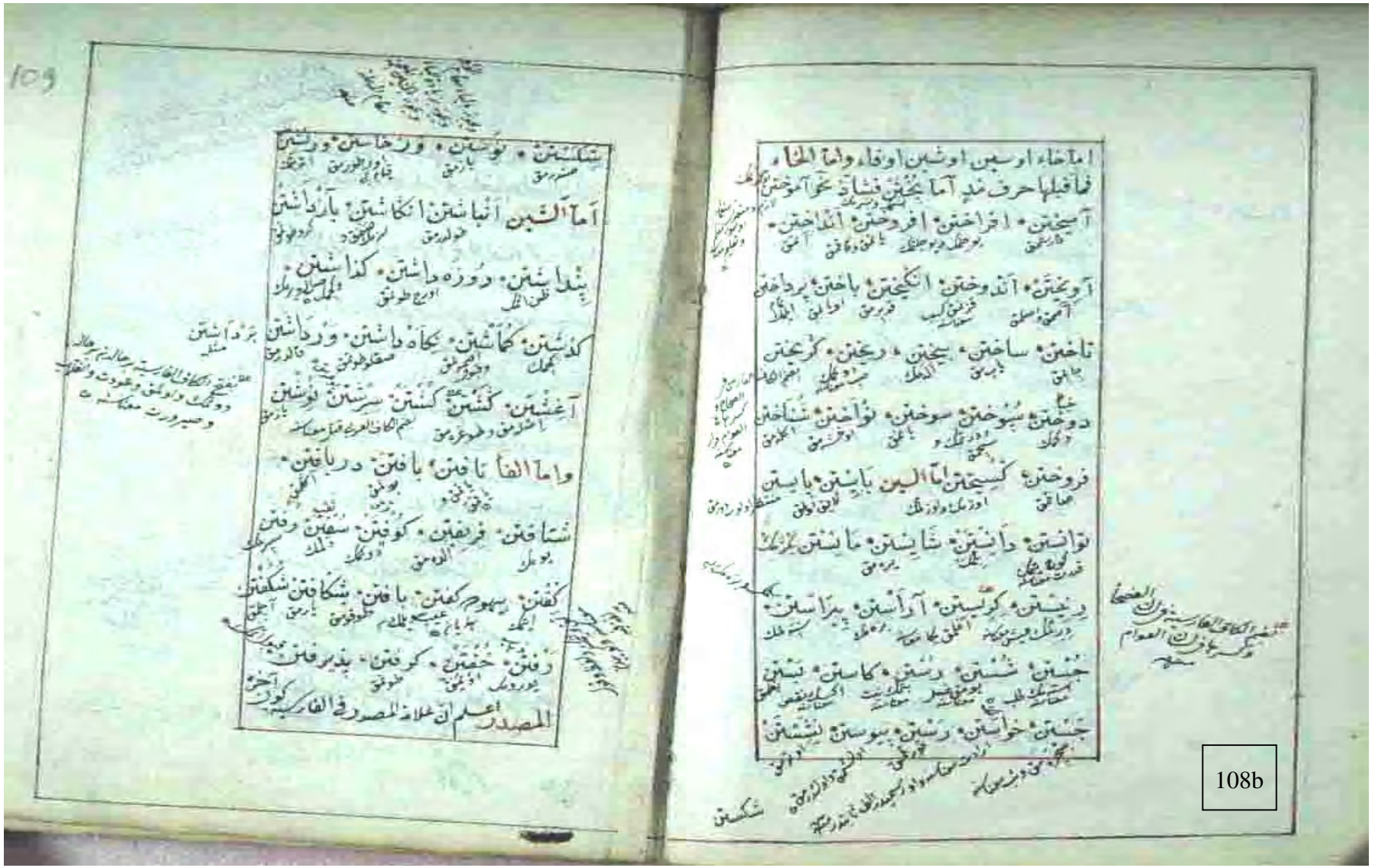

108b

رها کردن. فراموش کردن. لابه کردن. بستمل کردن.
فوزنمق اونمق بلوارمق بوقزلمق

دراغوش کردن. نقرین کردن. وذکر کردن. یاوه کردن.
توجمق ایلمک اوباغرمق وه ارمق یاوه ایلمک

ستیز کردن. دونك کردن. ینا وکردن. مزاح کردن.
عناد ایلمک ایلمک صوده یوزمك لطیفه ایلمک

یوزش کردن. جدا کردن. اما الوان آکندن افشاندن.
عذر ایلمک آیرمق طولدرمق صلمك

افکندن. چاه کندن. خواندن. راندن. کندن.
براقمق قیومازمق اوقمق سورمك قازمق

ماندن. بنداندن. اما الحرف الصحیح المتحرک آمدن بیرو
قالمق ایکمك

بیرون آمدن. درآمدن. درامدن.
طشره کلمك ایچره کلمك ع کلمك

فروآمدن. عطسه زدن. لاف زدن.
آشغه کلمك آغرمق اوکلمك

شدن. پیروزشدن. طیره شدن. خجسته شدن.
اولمق ملغز بولمق قارشمق

القسم الثانی یتنوع علی اربعة انواع لانه ما قبل التا

تمودن. بودن. فرمودن. تواضع نمودن.
کوسترمك اولمق ایرمق بکلمق توسترمك

بسودن اما الالف استادن. ستادن. فرستادن
یاپشمق طورمق آلمق کوندرمك

نهادن. افتادن. زادن. کشادن. دادن.
قویمق دوشمك طوغورمق آچمق ویرمك

دشنام دادن. مژده دادن اما الواو آزردن
صوکمك مشکلمق ویرمك اذیتلمق

افسردن. افشردن. آوردن. بزمردن.
طوکمق صیقمق کتورمك صوکمق

پژوردن. سپردن. خواردن. شمردن. فشردن.
بسلمك اصیرلمق یمك ایشکرمه صایمق صیقمق

گزاردن. گسترددن. مردن. بردن. فرودن.
اودمك الجزیره دوشمك اولمك اقتضا ایتمك یوکلمك

بیرون آوردن. کردن. پاک کردن. پاک کردن.
طشره کتورمك ایلمك آری ایلمك جاغرمق

آباد ان کردن. آروغ کردن. آفرین کردن. آذوقه کردن.
معمور ایلمك گکرمك آفرین ایلمك خدمتکار ایلمك

باوه کردن. پنهان کردن. خشم کردن. خضم کردن.
یانلمق گزلمك کستره ایلمك یوکلمق

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي زين بني آدم بالنطق والكلام، والصلوة والسلام على سيد الانام، واصحابه النجباء الكرام.

وبعد فقد سألني من خلاني المكرم لضبط المضارع من لسان العجم قاعدة فائقة لفوز بالمرام من اللغات وكتب المشايخ الكرام، فشرعت متوكلا على الله المجيد انه هو الموفق والرشيد. اعلم ان المصادر باعتبار ما قبل الآخر على ضربين لان آخرها نون ساكنة وما قبلها اما تاء او دال مفتوحتان والمراد بتنوع على خمسة انواع لان ما قبل الدال اما حرف صحيح فثلثة اوراء او نون ساكنتان بعدها بالترتيب وآماذدن، وآمدن، وشدن، فساد واما يستدن، فبدل على فرعيته عدم استعمال ماضيه والدال التي قبل الباء، اما خاصتي نحو بريدن

بزيدن، چريدن، چشيدن، خليدن، چميدن

وميدن، دويدن، رسيدن، رميدن، رهيدن

گزيدن، گشيدن، مچيدن، مزيدن، نميدن، نويدن

وزيدن، خزيدن، دويدن، بريدن

واما شداسي نحو آرزيدن، باريدن، بازيدن

پاييدن، تخشيدن، باشيدن، پاشيدن

تپيدن، ترسيدن، جاهيدن، جاييدن،

جغيدن، خاريدن، خاييدن، خنديدن

داميدن، دزيدن، زاييدن، ساويدن، ژاوييدن

ساييدن، سنجيدن، شاشيدن، شوريدن،

غاليدن، غلطيدن، كاويدن، كوديدن، كنديدن

لوزيدن، لغزيدن، ليسيدن، ماليدن، نازيدن،

واخيدن، دوزيدن، يازيدن، پچيدن،

شغليدن، افتيدن، برسيدن، پوسيدن

105

حيوة القلب علم فاذكره
وموت القلب جهل فاجتنبه
وخير الزاد التقوى فخذه
كفاك المعط هذا فاتعظه

تنبيه يحسب الكتبة اصل البدرة وجيته وقد صحفه بعضهم
بالدال المهملة كذا غلط والصحيح انها معجمة والاصل
مأخوذ عن الفعل الثلاثي رجاء اعرف الفرق بين الذال
والذال فهو ركن في العربية معلوم كل ما قبل سكون
بلا واو فهو ذال وما سوى ذلك معجم

ث ح خ ذ ض ظ غ ق
قيل بزيادة الحروف فلم يكن في لغة العرب

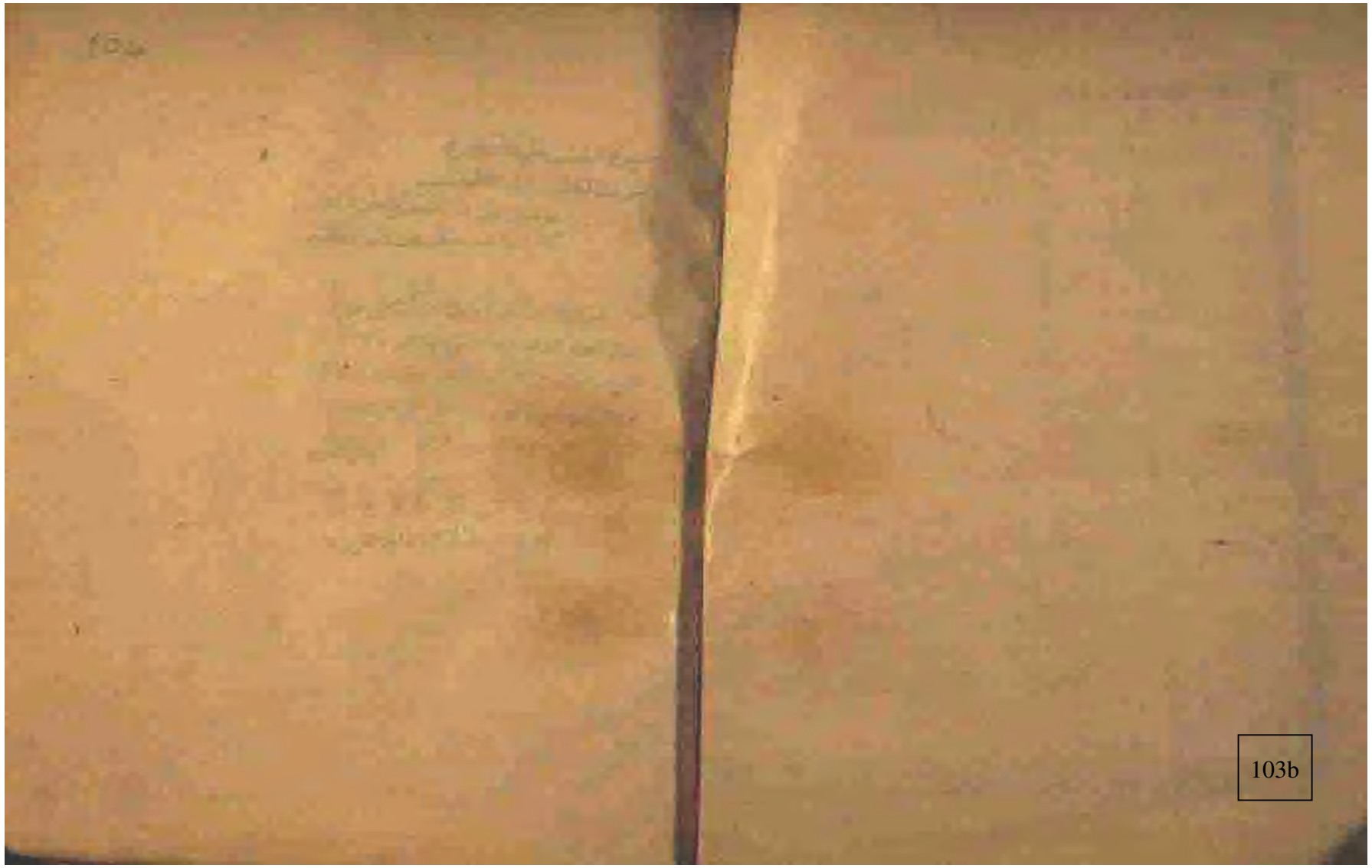

103b

102b

قصیدهٔ طباطبا در توصیف

مؤبد باشد تا از لدن حضرت باری
معلو دولت عثمانیان معدلت کاری

تو دولتکم ولی نعمت عظمای عالمدر
کیم یلدرسه خیانت در قفا در سیف قهاری

ایدر اعدای قرعون دنی غرق یم خسران
بو ملکلک حفظ ایچون عالم اولو یده جباری

بو دولت کیه منصور الوبر سلطنت یزدان
تتبع ایلدم جمله لسانده پنجه اسفاری

ایدوب صاحب شریعت دائما احکام تایید
جهانده پیشوا ایدر کلر یچون شرع محمدی

اولشا اعظمک جمله اعدایه غالبدر
ایدوب حق سبحانه مظهر اسرار جباری

خصوصا جملدن ممتاز فخلش فیض یزدانی
جناب حضرت عبد المجید خان جهاندار

خداوند معظم شاه کوه وقار بیهم و درکیم
بدقهرنه وارد رقوت بازو و حکم آری

شهنشاه ملک منظر جلد بو فرمان پیکر
هلاوان ایتمش هلاخانی بیم جنگ و پیکاری

محب عهد معلای و ملکدن قلع اعدای
سزا بهرام چرخ اولسه رکابنده سکمکداری

رسوم سلطنت خصیصه ذات همایونی
ملوکانه سخا سی براکر جمله جنکاری

موفق الجش برصد غا لفدر کیم مولا
مرتجدد نظام الملک حسن رای اطواری

سلیمانه رماندر کیم قرین آصف اولشاه
سکندر درکه خضر در دهما فخلش یاری

وقت سلطنت حکم الهیه دوار کردوش
ایدر کردونه سیر و غا تاجرخ سیاری

سمندر کیه ماهیلر ایدر کی اتی مسکن
مثال آب لطیف ایلیسه ماهیت ناری

جهانه یاد زهر لطفی داور وحیات ایدی
دل اعدایه تائیر ایلیه زهر اولور ماری

لوند الک اوجاغی برنفسده ایدر برباد
سوندرکه کرا متلو شرار غاد انشاری

دلو

قمر برج دلو اولور سه مکان
خوبدر کار باغ و هم بستان

عهد و پیمان و جد و جهد و امید
طلب مرتبه اشتهای عبید

خدمت قلعه و امور حصار
عزلت و خلوت اختیار فرار

بو محله عجب مناسبدر
حرکت موجب نواسبدر

ایلک فصد و حجامت اولور ایکن
داخی عقد نکاح اولور اچک

حوت

قمر برج حوت اولورسه مقام
خوبدر دعوت و ضیافت عام

نظر ردی ایله مژده اشراف
ایلر آیینه دوونکی صاف

جامه تو بر بده اولسه اکر
صاحبین شاد و پر سرور ایلر

قطع ناخن تراش خواب حضور
امر لازم دکل دیمش جمهور

ایمه فصد و حجامت اقدام
جدرا ایله ضرر لیدر و حمام

اسد

قمر اولسه بحای برج اسد — رای تدبیر ایلدر ارسال ایلمید
عهد و پیمان ورؤیت شاهان — طلب حاجت ویحدید کاران
اشترای کنزیک وجاکر — اولہ بالجمله منفعت کسنز
قصد صید وشجاعت وپیکار — بو محلده اولہ مناسب کار
بجنوب کیمه جامه نوی غم — سفر اغه بود مده جکمه الم

سنبله

قمر سنبله اولور مه مسبر — کسب وکار اغلی اولہ امر یسیر
صحبت منشیان واهل قلم — عزم معلم واشترای خدم
جامه نو بجلسه لا یعقد — هم سفر حکمته موافقدر
اجتناب ایلکار دن زکودن — یوق بره چقمه سیم ایله زردن
اغه قصد وجامه ورغبت — ایله عقد نکاحدن نفرت

میزان

قمر اولسه موضعی میزان — سوده مسند اولہ کار جواهریان
طرب وعیش وصحبت احباب — استماع صدای چنگ ورباب
قطع ناخن تعقید مجنون — ایده لطفی صفای بر روحی فزون
جامه نو نکاح وبیع وسفر — بر بوجق کوندره اولسه هب بو نلر
نحویدر کرچه عسکره دن اما — اغه برکاره ابتدا اتمه اولا

97b

عقرب

قمر اولسه عقرب اولسه مأوای — بو بله بخیر براولندی قضای
که اوله مکر وحیله دن آثری — خصمله جنگ ایده بوله ظفری
غرس اشجار وقصد تزیین باغ — شرب مسهل امور استعفای
قطع اظفار وراحت حمام — فیض بخش اوله قلب وروحه مدام
لباس اغه سوار اولور تلبس وناز — حرکاتی سرواردر ایلسان آز

قوس

قمر قوس اولور سه مسکن اکر — ایله عقد نکاح صید وسفر
باشلانق علمه اولکه طالبدر — علمایه نظر مناسبدر
قصد اید رسک اولور ولی زنهار — قلمه اوده شرب مسهلی کار
انتیع وشرا وجنگ وجدال — نحم اکوب قرض وبرمه مکه ملال
هم تراش اوله بچمه ثوب جدید — که اولور عسکره غم دلکده مزید

جدی

قمر جدی اولور سه جو للکاه — اغه صید وشکار دن اکراه
هر نه کاره شروع اولنه روا — یکی بچمك اکر که طرح بنا
هم خرید ار غلام وکنیز — مکر وحیله عمارت کاریز
کرچه بو فدر بو جمله نک ضرری — اغه دوی کاکاره نظری
آنلره عرض حاجت ایلمه هم — اولمه عقد نکاح ایدوب پر غم

حمل ثور جوزا	سرطان اسد سنبله
میزان عقرب قوس	میزی دلو حوت
بلی اسر سه اهل حاجت اگر	فلکی برجی مقام اید ندی قصر
اولسه مقصود هر نه کون بلك	صایه ایام شهری اول کون دلن
فیلکا اول قدر دخی ضخم	اوسنده بش عدد دخی هم
موضع آفتابدن بکبار	ایدر هر برجی بش عدد دله شمار
قتنخ ه تمام اولور حساب	انمس اولور قرا و بر جدماب
مثلا اولسه آیلك اون اوچ کون	براوده کلو دخی اضافت اید
صایه عقلك یکرمی التی اولور	بش ن یاده آیلسه اون بر اولور
موضع شمس اوده اول حمل	بش دیه سن اکا جمل اول
بو حسابله اون بره ایلسه تعداد	بولسه غایت اوجم اولماز اعداد
قرص مه بعد زیاده و نقصان	اوله موضع کفه میزان
اولسه بیچ حمله ماه اگر	دقه وار نه مسافر اولسه سفر
هم ترو اوسر اوکون سوار اولق	هم دخی عازم شکار اولق
خوبدر بر بر ویرمک جمال بها	طلب حاجته اجازت واو
جامه نو بجوب یکی کیملك	متعدد رایله شبهه و شك
طبخ حجت و عمارت کار بنا	اولور صنعتو و هم علوم انکین

قمر برج ثور اولور سه محل	اولری عقد نکاح خورد جمل
صحبت یزدن شیم عود و مجون	ویره قلبه نشاط و سرور و سرور
غرس بستان و باغ و بیع و شرا	دخی نخم اکمك اولد سود
لیلی قصد و حجامت و حمام	هم تراش اولق اولد سهل اولد
عقد رایت جنك اسر احتمال	اولسه ستانه جام غلبه دن
قمر اولسه منزلی جوزا	روی کا یه لقی اولد سزا
اشترای غلام و جاریه هم	ابتدای محاسبات و رقم
اوله فتح دخول شهر و سفر	دخی تعلیم علم و فن و هنر
اولری جائز لباس نو امنا	قلمه عقد نکاح و طرح بنا
قطع ناخن دخی حجامت و فصد	منع اولنمشدر اغنه بو تکرر فصد
سرطان اولسه کر مقر قصر	سود بخش اوله سفر و محبوب سفر
شربت مسهل تناول و اردو	دوی حمام و راحت او یقو
نوره یاکی تن و اعضا	جامه نو لطعیه در اما
اوله فصد و حجامته راغب	کر اولور صحته مرض غالب
دخی عقد نکاح و طرح اساس	جائز اولماز ضرره نزله حواس

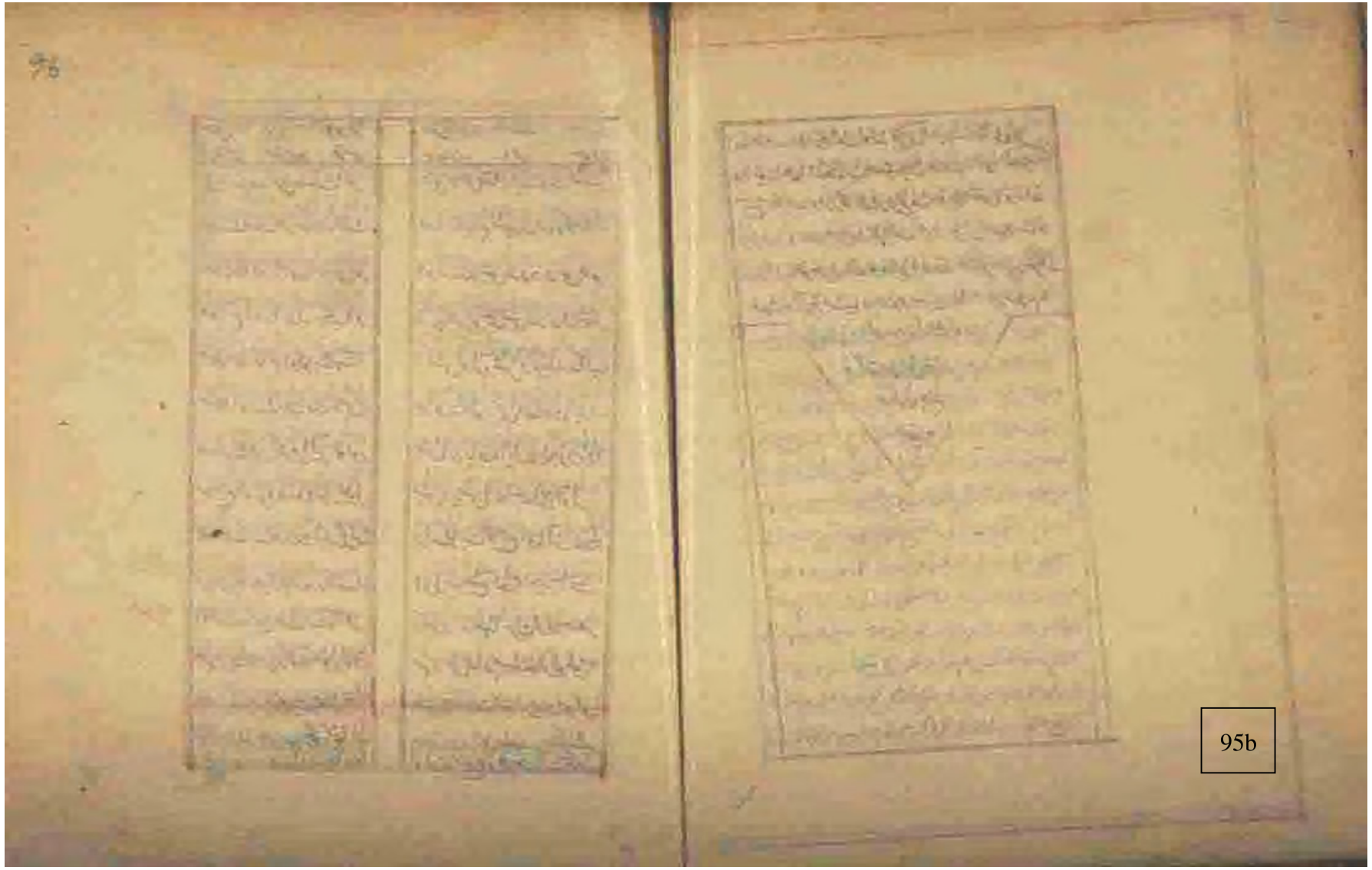

95b

مقلوب کل مطلوب مجتمع مقلوب مستوی مثال
قرآن مجید ﴿ کلا لا وزر ﴾ نثر عربی صورتہ ندوم
النثر فارسی دارم همه مرادم نظم

یا مسلم دوحاران دروم کردیار ما رای دیکم دردنا مردم نمار
تقفا برر عبک صدر اولان لفظاری کتوره کله در انظم
اولور اولطار کلک عینیه بیاه بوردم بنم آینه
الکلیاته بیرکوک طلو سبق ایلوزم اکر رولوک سوه طرفنه
کیتسه فاق اولدرکه لفظار وحرفلر بربرینه مقارب
ومتجانس اولمه قرآن عظیم ﴿ وحدیث شریف جوق واقع
اولور مثال یا اسفا علی یوسف قر واسلمت مع سلیمان
لله رب العالمین وقرة عینا الجنتین وان وحدیث
شریفده مثال اللهم ظلمات یوم القیمة اسجاع اوچ
قسم ﴿ سجع متوازی ﴿ سجع متوازن ﴿ سجع مطرف
سجع متوازی اولدرکه آخر اولا کلمه وزنده وعدد
حروفده وحرف رویده متفق اولمه قرآن عظیم ﴿ مثالی
فیها سرر مرفوعة واکواب موضوعة حدیث شریفده مثال
اللهم اعط المنفق خلفا واعط الممسک تلفا نثر عربی فلان
ابرد من البرد قرمز من الورد نثر فارسی کوی یافته واب تاخته
سجع متوازن اولدرکه کلمه لرک حرفی بربرینه موافق اولمه اما

94b

اما حرف رویی مخالف اولمه قرآن عظیم ﴿ مثالی المستقیم
وانیناهما الکتاب المستبین وهدیناهما الصراط
سجع مطرف اولدرکه کلمه لرک حرف رویده متفق اولمه اما
وزنده وعدد حروفده مخالف اولمه قرآن مجید ﴿ مثالی
ما لکم لا ترجون لله وقارا وقد خلقکم اطوارا نثر عربی
فلان کریم الاکرم بسیار است وبسیر بسیار خیر الکلام ما
قل ودل الجرعة تدل علی الغدیر
والله علی کل شیء قدیر
نعم المولی ونعم
النصیر

و باغ و بستان و ارزم اکر لحن مراد اولنه نظم کبر
و فخر و برات و سفیل و سک غالبه و نافه اکر لحن مراد
اولنه و دره و کوهر و لعل و نخم و سرتپا اکر دیبه مراد اولنه
و سرو و چنار و بیدره و منتها و طوبی و عرعر و الوان اکر
بویی مراد اولنه و اوق و تیغ و خنجر و بیکان اکر کرکی مراد اولنه
و نقطه و دره و جشمه و جیوه و کوش و سکر و خاتم و بسته
و درج و مدت اکر آغز مراد اولنه و نشه و برکر و مینا و جام
و جاز و خونه و حرامی و غزل و برلر کوزی مراد اولور
و سرنکم بولنه یکزنه و آرزیه هب بولنه تشبیهات
و برلر و استعاره دخی و برلر تخییلات تجنیس لفظیه مانند
قلعه و برلر و اصطلاحیه دخی ایکی لفظ دخی زیاده بر برینه مطابق
بولوب اما معنالری مغایر اولنه و برلر تخییل تمام صنعتی
بولورکه نثر و یا نظمن ایکی کلمه یا دخی زیاده سویله
و یا زمان و عدد و هر وقت و حرکات و سکناتده ایکی برابر اولنه
مثالی قرآنکریمده و یوم تقوم الساعة یقسم المجرمون مالبثوا
غیر ساعة نثرده حلو الراحة فی خلو الراحة و یکر
المرأة السلیطة حیة نسی ما دامت حیة نسی و نثرده
چندانکه بکورکت زیانکه وارده چندان محورکت زیان دارد
نکم کوم صاغ ارم کوم بولد کوم بکورد دیکوش هر کیکلکه کوم یکمک کوم

نظم آخرت دولتلو جیبه دسته خاتم بولنور
بویله یتوب خلعه اولین منزلی قاچمز بولنور و یکر
کمال اعلی بولور هر بر حرکه برینه کمالک بوقسه هر بر حرکه برینه
و یکر شهانکی کرک خبری برینه برینه لقمه کبی خبری برینه
و یکر دوشمک استرکه بش دوشمن عنایت الهی برله دوست دشمن
تخییلات فیض صنعتی تجنیس لفظیه اولنمکدر اما هر کاتوه
مخالف اوله مثالی حدیث شریفده قال رسول الله صلی الله علیه وسلم
اللهم حسنت خلقی فحسن خلقی نثرده حسنت خلقه الی الجنة
و یکر اکابر اولیادن بر بر سوسنک الجواه محکم تیر لامحکم بر
نثر یا رسی بلا کزیده و پست دست کزیده نظم
براسب سعادت سوار رو داری بدست اندرون وارسعادت
سوار رو داری بدست اندرون وارسعادت سواری
دیمانت بود درج یاقوت حست بس در مکنون در کمن
درج درج تخییلی زائد صنعتی اولدرکه ذکر اولندی
اما آخرنده بر حرف زیاده بوکا تخییس مذیل دخی
دیرلر یعنی انکلدیکی اولور مثال نثرده هو عالم
عامل لاعباء الامور و کاف کافل بمصالح الجمهور
نظر یا رس موی کسیاه تراش سب سیه نظمده
در حشر رضا توای زیبا روی ازنا له جوانان کنم وازموی چو موی

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على سيدنا محمد
وآله وصحبه اجمعين اما بعد. بو رساله مختصر عروض
بيانندە دوعروض بودە در ميزان شعره در برابر آصيكو
دكندر اولدخى ايكى قسم اوزره در برى تمام دورى
سباعى در خماسى اولدركه آلتى وكى يدى حرف اوزره
اولەلو اولدخى ايكيدە فعولن فاعلن كى سباعى اولدركه آلتى
وكى يدى حرف اوزرينه اولە بودخى ايكيدە مفاعيلن
مفاعلتن مستفعلن مفاعلن فاعلاتن مفعولات
بوسكز دكندن اولن آلتى بحر جيقر هزج سالم مفاعيلن
هزج ترنم ايله كلن خوش كلن آوازه در لو بوبحره هزج
دير لو عرفنج بو نكله ترنم ايله كلير بحور رجز مستفعلن
بو كا علت جوق لاحق اولدوغجون رجز دير لو
رمل فاعلاتن بوبحره رمل دير لو ايكى سبب خفيف اوزره
بر وتد مجموع قوشيلوب يلك بولندوغجون مضارع
مفاعيلن فاعلاتن مفاعيلن فاعلات مضارع مشابه
دكمكدر بوبحره مضارع دير لر بحر مشابه اولدوغجون
منسرح مفتعلن فاعلن مفسرح آچمق معناسنه در

العروض بيرنجى القسم والعروض الثانية الظهور
والكشف والعروض الكتمة والدثنة
الظهور بها والعروض الثانية
والقسم والثالثة
التى لم تذكر
مشهور

88b

بوبحره منسرح ديدكلرى اولدوغجون منسرح
مفتعلن مفتعلن فاعلات سريع اوبجى معناسنه
لفظ سريع فعيل بمعنى الفاعل در بوبحره سريع ديرلر لفظده
سرعت اولدوغجون مستفاد وقب فعولن مستفاد
اسم فاعل صيغه سى اوزره يا فلشبجى معناسنه در بوبحره
مستفاد ديدكلرى الفاظده تفاوت اولدوغجون
خفيف فاعلاتن مستفعلن فاعلاتن مستفعلن بوبحره
خفيف ديدكلرى اصطلاحدر مجتث مستفعلن
فاعلاتن مستفعلن فاعلاتن مجتث اسم مفعول صيغه
اوزره كسلمش معناسنه در بوبحره مجتث ديدكلرى آخرده
جزء غير اولدوغجون طويل فعولن مفاعيلن
فعولن مفاعيلن طويل فعيل بمعنى المفعول در بوبحره
طويل ديدكلرى اوزره اولدوغجون مديد فاعلاتن
فاعلن فاعلاتن فاعلن مديد فعيل بمعنى المفعول در
بوبحره مديد ديدكلرى حسدى جكلدوكجون بسيط
مستفعلن فاعلن مستفعلن فاعلن بسيط فعيل بمعنى
المفعول در بوبحره بسيط ديدكلرى سبب خفيف اوزره
اولدوغجون كامل متفاعلن ٦ بوبحره كامل ديدكلرى
ضرب جوشندن ياخود جهتندن كامل اولدوغجون

دست پای خود زدم چکمل املاء
هم وداع اینک دعا کنم زیبا

بوکه اولسیکه دیوانمک رجا
جان کزوجامه کزو بائو جان فدا

دی سر آمد اولسه برسنه تمام
تحفه وهبی ده بتک والسلام

بونا ریحیل ذیل تحفه مسکی اختنام اولدی

زهی منظوم کیم بیوسن حسن نظام اولکه
وزیر اعظمک اسم شریفیله بنا اولدی

کتوردم سیل فکر عزتی برل سیر مدحتی
کمال مسئلکی پیرایه فوق انام اولدی

قویم قوندک نظم اصلاح افتخار ایتم
مجرد لطف حقیله بزیرای ختام اولکه

اوقوندقجه دعاء خیره مظهر اولدی
بو مطلب بندهٔ کامه اقصای مرام اولدی

هزاران شکر ایدوب جمله دیدم تاریخ اتمامن
بحمدالله بو زیبا تحفه وهبی تمام اولدی

تاریخ

سمت تحریر یافت ابتدا چنانست
زان خط پوش و شیوه بزرگانست

کر خطا می یابد اصلاح می پذیرد روا
بر خطی بعد زان یک فاتحه خواند مرا

این نوشتم تا بماند روزگار
من تمام نظم بماند یادگار

بحمدالله این تحفه وهبی تمام

87b

سوزده یکلش طوتیجید و حرفکبر
سوزمه دخل اتکاد یکدر مراد
یکذرازمن قوتینی حاملسن
یک غضبناک دینو وشخیره شیر
چشم دغالیر آهوی دبالداد
اصلی ونسلی پاک اولاندکوهری
اولکه نوکیسه یکی دولت بولن
یادهرزه وعده درکیم اصیل قوتی
بیوفا مفهومیدی یاران فروشی
شخص مانوسه دینو وکیم کرمخون
کیجه کوندزادی اولمش خشه بو
کوچه شاهد اولکه معتاده کوزل
برمحله دینه شهر وکلی
بلبل اولمش زندبان وزنده خوان
دلکشا شیرازده برپنجه هم
دخی کلکشت معلو خوش مکان
اب وکلدهم انك ارماغیدر

خرده کیر اول عیبدار ایچی نظر
دیرابسم انکشت برحرف نهاد
یعنی انجمنی مشکن مرا
ظلم دست انداز اونمه یادکیر
پاک کوچك محبوبه دیرلر سوداد
نازلی بسلمکده سایه پرودی
داخی هنکزاده در بدا صل اولان
هم سیهکار اولکه کذبی فسق جزی
مرغ دل معنای اولمش عقل وهوس
الفتی اوله صفا بخش درون
پاک دلیلدر خشك مغز وخشك تر
شاهد بازار ایمش پاک مبتذل
بلدنك ممتازی بودر حاصلی
اصفهان نقچه در نقش جهان
شیخ سعدکاندن مقبول ادم
خواجه حافظ آندن فردوس اشیادی
منتبی الله اکبر ظاهیدر

نار شبق سوزدیریك کفت وشنید
پرده افکن اولدی شخص بی حیا
تن فرودا ده شوکیم غایت مطیع
ی انانی کاکیم جهلی عیان
سخت بیبنانی اولاندر بوزیك
ی شهیدی کاکیم دنیاره در
پاکرفت اولدی جماع واختلاط
دفکش اولمشدر دخی شانی نابکار
زان بمرد اول محبه کیم رسوای عام
مظلم اولان شخصه دیرلر نازباز
نازخیر وچار مینج اول فعل خام
غرق پران بردن ایلاج الملك
سرکرفته دینك بفعللمشه
دینك مجرم کسیه نامه سیاه
توبه ایله جام دابرسنك زن
فارغ اولمقدر ورق کرداندن
مغنی جان سن جهان شما

نرك واعراض ایدن دامن کشید
هرکیمی کورسه سون زود اشنا
دست مردی دینسه مفهومی منفیع
اولمش احقلرك شیمه کردنان
چارخایه عورتی جوقدر دیمك
عورت ایچون جانا ویرر بیجاده دی
اولکه معناده منی آرع نشاط
کیم ایدر زنباره یه عورت شکار
قلب خوار اولکدی بین العوام
اره لقدایش دوزیجی کارساز
کوه دلال اولکه بازنك غلام
هم میا پاچه سودشه ملك دیمك
داخی خفت وخیزندر بجی ایشه
همدخی زلف خطاجرم وکناه
عهد یکبوزمه شو پیمان شکن
اویله درهم استین افشاندن
بوسنکله صاغ اولالم دائما

عاشق و فاجر و یک سایه پرست — شیر کبر اولکچی اولہ نیم مست
شیشه ابر خشک و رو و نون ایرق ناب — آنش زاولکه معنا ده شراب
دست نسبت اولکه یکدر نا امید — دلبرك معنا دی آهوی سفید
یعنی دعوت ایلدی آواز داد — داخی رام اولکه یکدر تن بداد
پرنیان خوی اولکم اولہ خلقی خوش — اولکه بداغار خویسز سوزی بوش
مشولکه یك احتی اولہ داغی دراز — ساده لوح اولش او معنا دن مجاز
مستعد ماهره پر کار دی — چهره دست اولش دخی لك کی
سعی ایدوب حوی ایش کوزدن دیدوب — یابدی مشکل ایشی بر باد لب
یك کوکلسز ایش طوتی کار دی — دید یلر این دربنه پای مزد
دیدیکی مغلوبه زبون نه ست کوش — تن زدند معنا سیدر اولور خاموش
قوت و قدرت دیکدر دستگاه — کرك یوسف مصر دن کتاه
سن چکرسن مکرین ایده کاوید — هرکه سك دامیکشد اومیکشد
بیشه سوی خوزدند دیشه اکر — اولکه مقصد کدر بی نفس ازار
روی او بینه دیك مفهوم هم — یعنی آنك جا بیدر ملزم
شویله در معناه دیکدار هیز — قارده کزاما بلور سر اولشوار
دیلی در آتین ایست ولیس — بولنان بوغیر یکی آیکی کس
درجه تیز دیلسه مفهوم و مثال — دیته وحالنکه احمد در سؤال

دیلور سه نان دور روعن فتاد — بی مشقت دولمه ایردی مراد
ایشی طوغری کند یا الطغلور — بازی حایه جت ایشه دیلور
سنك بر قندیل پر فکر و تلوث — غافل اولمه حاضر و قندیل باش
این و بار پهلوزند دیشه غمام — بر اکا بکزر دیك اولور مرام
خانه غیر یك ایشه فوزند عجم — دیر امیش کیم بور یابی میکشم
دزند و فرزند اولکه غایت ظریف — میوه دل شعر و انشای لطیف
خاجه اولمش ناوك انداز ادب — بیج او شاغه دیدیلر ماه وجب
حرفی ساکندر زوه ای پر هنر — آیری او ستون آدیدر زیر و زبر
یك پرنیان یا زیدیدیای کلوخ — بر صوبه کیرسه کوده پای داغ
جامه موئی دخی موییه کوزك — دیر عجم شاعر اولی محبوبه ترك
بی ادبلك ایتمه هرشخص بد — طعن ایدوب دیرلر که ترکی میکند
یك بیاض الی ایله اولسه شکر — آدینه الك طیرزه دیدیلر
پنجره معنای اولمش تا بدان — باچه موری کیم چیقرا نده دخان
پای کی وسیع دیکدر اوسطوه — اولکه ابروکی دخی جنبسته ره
دی بولت ادینه پیل اکشن — هندی شیر و سوار اولمش کشن
احتراجی بداولا نزد بد قماد — کیمك در سلوار بی صبر و قرار
نسنه صنایع اولسه دی سهاب مند — یك نخیل اولکه دیك بی اب مند

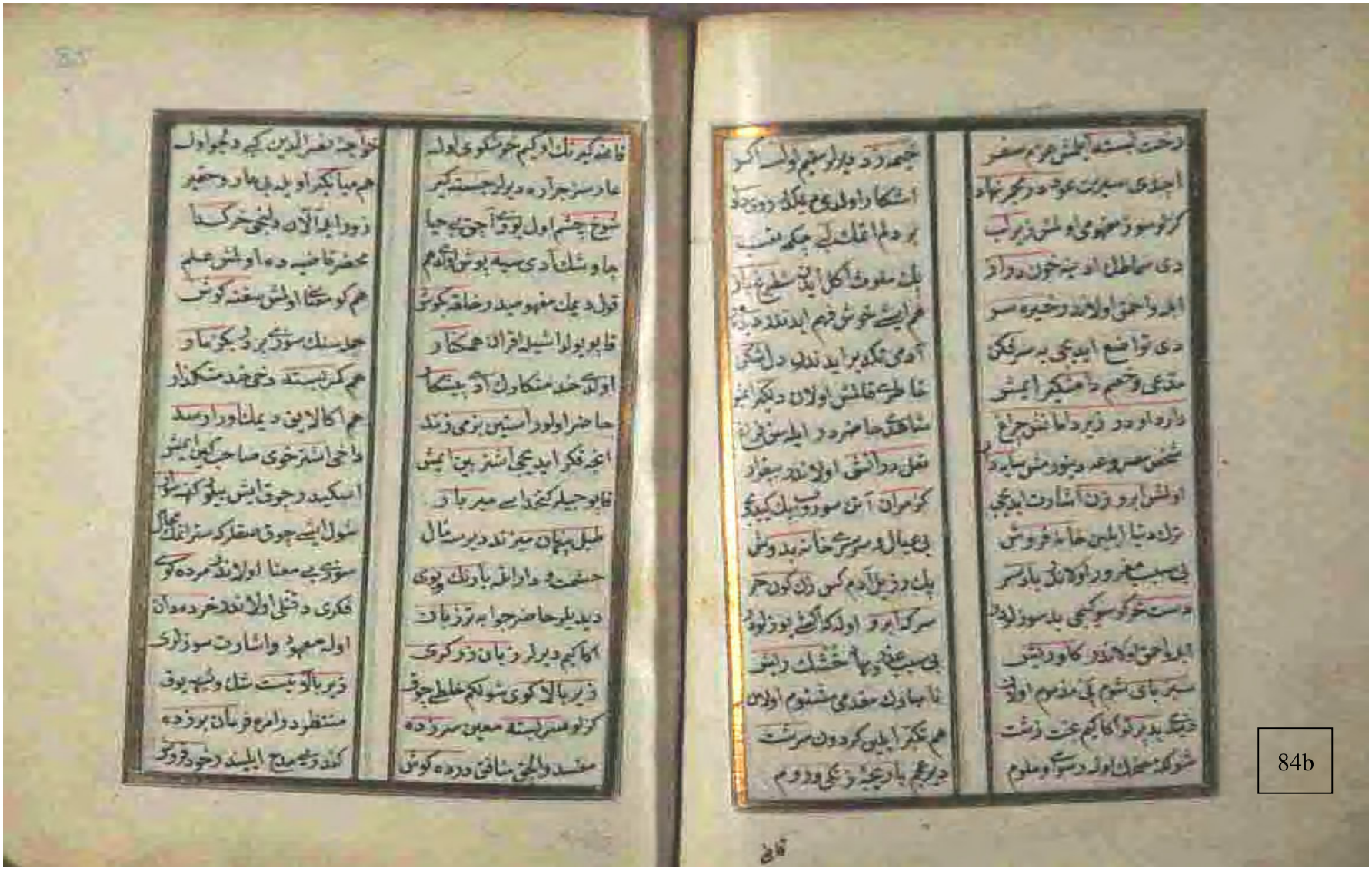

84b

کل شکفته کز نوا او لشد در عیان
استخوان پست اصلی ایدئی بیان

اصلی بو قدر نه تلار دایون سخن
اره اغزین برلیش انکشت زن

کلمه اکلندی دفت وسلنی پست
یتمسه برایش دینور صورت بست

بولسه ایش صورت دی آب آمد بکار
آش بخش ایشه دیر مکلی قرار

پک قولای ایشه دینور موی چیر
موزه وکل اوکی معنا ده عبر

خاک دیکین دینلسه انو تندور اوه
فرصت ال ویرمکه دیکدی دمشق

کچدی فرصت دمکر اهو کوزیشت
بیقلوب کنسون دیمکه دسلدی

بخت دندان شاپک انجون بخت
هم دینور مشکل ایشه کاربخت

منصب ایرکی دقم برسر کوفت
هم قبول ایتمکه دیمکدر برکوفت

کبر وعنوان ایلیدی سرکران
دخی معزوله دینور قران خوان

هم ایوکون دوشمنی یارقو بهاد
دم مخور الدانمه سن ای کاهکار

عزلت ایتمکه دوکی بردیوار کرد
آشکاره ایلمکه دیدار کرد

یا الهی الجنی اولان نوار پست
یعنی بو اسلوب اوزره زین دست

خانه کن شولد دکیم اولنا خلف
پ بها یا بولده غن برخویش علف

اوکی معنا ده زد سلنی شد عنان
اختیارت کالمکه الله همان

دل غموده النفات ایتمش دیمک
دامن افشاندن هم اعراض ایلمک

خام کو یا دهان دلوان
همدخی منقار کل اولمش زبان

تا جدی معنا کلمش پست داد
عزلت ایتمکه دوکی دیبنو انو نهاد

کردی زبهلو تهی دینسه همان
ای نزل ایتمکه دیمک اولور عیان

حاضر اولمش پانجه بالارده
دست برافشاندن اولکم نزل ایدن

مار خوردن دردوز حمت چکمه یی
دم فرو رفتن مشقت چکمه در

کرک باران دیده کور مش روزکار
یعنی چوق شیلرون المش اعتبار

سر بی افشا ایدن کوتاه باهر
مغز بوسیده دکلش عقل تمام

همدخی بیدار مغز اولمکه رسید
نوخبر الدی دیمک چشمش چهید

بور بیلوناز ایله واعتکشان
پک اوزون بویلو کوزل سرو روان

یوزکور ملیکی دیمکدر دوغما
هم مصور آدیدر چهره کشا

باقسرد اولدی دیمکدر برقرار
باز اورد ایتمکه یعنی اعتذار

اعتذار ناملوبم عذر لنمك
پک طار لدقده دینور آمد بتنك

طار بلورسه دینلور آمد بهم
دیمکه بجای اولنك خنده هم

پک غضبلندی دیمکدر تیره شد
عقلنی شاشرسه دیرلر خیره شد

سرخ ایدیمک بو مشکه آمد فرو
دولتی ارترسه دیمکدر ایش فرود

مضطرب اولسه کیشی شد دسته دی
هم مناره آدینه کلدستره دی

غالب اولدقده دینور مش سکرزد
منحنی بسنه دخی سروی سپید

دینمکه خود سراکه کم بی باك اولد
سینه برطاق اولکه بغرنجاك اولد

چوق بیلوب کوزدی دیمکدر قطره شد
هیچکاره بوش بورین سخن بد

خوشا این قطعهٔ دعا بعصر اعیار درجسته

قرار سوسنکے بیب دیلک افسرسته — فدوح طواسه بیاله ی قرلش داغی سفته
غمای اولیا بینی جماداتی برسته — آنان صنک دیجی پیره دوشمش سبزه بوسته
اکابر هاتوکیلسکنه دوکاه دیرلرهم — انشیکده آستانه واستادانی وحسته
طبیبك یاقدینی قاروده آدی بیشیار — علوجك آدی نه دار ودینو بیمار ایمس
اکرچه بحر اولی قاچی خلاصی اولی ایچن حسن — ابو معشر وحنف اصطلاح اولکدرجسته
مال شکوه بره اوکودوب غیب اولغانو — نکاحك ادیدکا بین یاغی بنو یاسه
بودستا ویز سنبل زاده دیر اوتاکرفا — کلستانه معارف کنورمش تازه کل دسته

قطعه از دوج بعض چون کهر ناسفته

عطی طاغلی حیرانه دینور اسفته — هم او معناده هم الشمش اولان الفنه
دلکشا قلب آچجی اولکی میسره کلکشت — هم شکوهم چیچك اچلش اولان اشکفته
اصلنوا ایتوبه شکر خوابی حضق ایتوفق — اومیش یاغمه خسبك دینورهم خفته
پیلور چرخی دیلك بیلوجزیره دینلو — پولیچه سفته ایمش یعنی دلخش سفته
فهد مرقد کوروکه دینك سیورلرجاهرب — خاکرویه سوپرینك سیوملش وهمه
تو مپسند اوکه سن صانمه که دائم بیلور — سویلمك کفش وسویلمشه دیرلر کفته
دکلر جوهر کیبل قدرکی ضایع اتم — کوستوا اولسه سزا بویله دیرلر ناسفته

چه دلبر قطعه هم عرض بحد دلکشا انده

ازملش هم سوزملش نسه سایده دخی وده — اوزملش واخی کسنه اشوب پیراسه فرشوده
صنوده مدح اولملش ازمودهم صناعتده — امین وسالم اولملش یعنی ایمن راحت اسوده
خدایوکی دیکلدیاد شاه وامیرلردنیاده — بیورمش اولکه فرموده بیورملش نه فرموده
ابولادصاغلی اولملش تندرست کیبی بیهوده — ایدی بود اولمغه بودنی بولاشمش اولدوده
قرشمش اولکه امیرش دخی اوغش اولیه — بولاشمش اولدی اولدوغنه بولاشمش اولدوده
دخی سوزکی ادینه یالونه یالودن سوزملش — سوزملش کنایه یلنه تلک ادیدیا لوده
بیوك اولمق قدح پیمانه ی اولجك دیلکدهم — بلجا یمه کزن دنیایه اولجوشه بیموده
قبیله دودمانه دوده اول معنادنی — نوتوزدن موتمك حاصل اولان اسیده دنی توده
نکاردیلی دینور نقش انکه نقشه نکار ایدا — دخی محبوبه دیرلرهم صواغمش اولکه انروده
سپهر داولمش طاقی اودز هره ی خود وش — دینورهم بوکرکه کرده یغوسوآیکده دوده
دینورکه هسا طاغ بیغ کوه اوسوزکی سوزدنکی — بنه معنا سیده یتشه یغن معهود بیدنوده
نوا محو وتلف اولمق بنا الکی اولمش — دخی هم اولکی بوح وهم عبث سوزلرکه بیهوده
همان انار فیضا فیض وهبی الهیدر — دکلر دکسیله حسن اداطیع سحر کوده

قطعه کوهر زدریای دیلم دیکر محوی

خالصه سارا دینورمش دخی عنبر شاهوی — بلک ایکی عود مندل عود اغاجی دراکی
نافه مشك اولکوبکدر کیم دوشه جیرانده — چین اقلیمنده درما اوآهوسنه صوی
خط براورده هنوز تویه بلورمنماده در — دی نکلی توسزاولان محبوبه یعنی ساده در

78b

چه روشنست یا قمر خاور یا رخ زاده دلبرم
سلطنتی که معنیش آنچنانست بشکوهیدن
صاحبقران شاه جهان یابد جهید گاهم
بیوملک او زانی نشود تمام بولعجبا یابد
تو گفتی هزار جوقه نوا سنگ ایوبیلی
سرایچه قوش او قمل انواعلمکدر سرایدن
بوباغ ایچنده اولدم کل کبی کلمکده ایچون اصولی
درین گلشن شدم پر مرده چون گل اهل حسرت

این قطعه شایان اوچ بیتدر

خوبان کوزلرکو لیجی خندان
بوسیدن لو یمك عهد اولدی پیمان
صالیجی یدیرلو جانلرهم
اویله دیکدوکی خرامان
بیننده ناز ایله کوزلرلو
باقیش نکاه وکوزیجی نکهبان
واندیدار در سوزکی چوردن
بکشوا چکی قاپوجی دربان
واندن نه پرسك سوزلك یکدن
اولمش سنکلال آدی مکسدان
کردم رفوته ایندم کاهی
هم خادم اولدم کشتم پشیمان
کرلو جهان بللو هویدا
کوریجی در یعنی نمایان
الدایجی بد بندی فریبا
دیلواهر من هم جیله شیطان
شیدا دیان دی سوزی خیجی
سوز بیلن آدم مرد سخندان
آغاز اولیسه پایانلغدر
هم کوکد دیرلو انجام و پایان
آغلر دوآهلی بولغلردایشان
بوکوان بینی سبك هم
پر دلها در تو دفتی هراسان
یکسان نباشد اوطار برابر

کیرلو

کیرلو اولکم یك لو تجیدر
سؤال کیم فاچیجی اولکه کیرلو دان
شاید سزاوار دیاید کرکدر
بایسته لازم چوندر فراوان
مستفعلاتن مستفعلاتن مستفعلن
اوکرن بیاموز قولایدی آسان

قطعه چون جام جمشید یاد ایلای سخن

جامك اولایدی کوکلمی نشه ن دایمك
طوته شلوار دیسور کوملکم بیوامن
بوسنین کوزك کریبانیمه قصا قبا
آستین یك یکی اولکه الکدامن
خلعت فاخره انسانه ویرلر اطلسدن
بریان نقشی اولان نوعدینه الطلسدن
کیلن سوزدر دیمی یك اوکوزکه دیمزدن
لیك شیرازوه خلعت دیوکوش ایندم من
چشمن بیرامه ضیافت کوسترم بزم
چوق جواهرلی اولدن ناجه دینور مسکوزدن
خاتمك اکنکین ویوزکل انکشتر
در دنیك بوکسکه انکشه واکه سوزدن
در زیو بخیه نکده یدلیدر دنده
یمدنك آدی وزنك انکلهدکو دیکرسن
بر معمار ودیمی قصه از دیلك شرحلك
یعنی بخشش ویوشاکودك ایسه ویرلن
در خور انکه بزم آکا اکه لایق دکلم
ویرکه الله یکا باوخدا داد بمن

قطعه کوهرکه خود ش می شناسد قدر دان

کی مسافر قوندینی اوصاحب میزبانی
هم مسافر بیزوه مهمان اولدقجه مهمان
بیر بری آردنجه پی درپی سکیرلر دکانی
هم سکیرلر ازلی قوانیجی در جهان
از برای دنیانك ایچون اورا اکا
بونجه لردن زیسان واینجه سن اینسان

این قطعه را کشیده ام از میم و درقم

کاتب دیجور خامه و کلک اکدم قلم
نکتوبل آدی نامه یا دلش اوسم
گوزلک قلمتراش و عنبرک یکوزلکه
بسم ورو من کوچه یمش لبضه یم
دردم اودرکه بورنشه قاریش بورنش اولا
بر مربنه بنا شمش اولانه دیبور
دیوانخانه آدی ده نالان ایمش دخی
سیخانه پادشاه سرایینه کرمز
اولمش پرسته سیلمه عودت معوله
چاکر قول اولدی داخی پرسنا ایتمز
پلک قونوشه اولکی همایونک همایکی
وقت مبارکه دیبورم خجسته دم
خم کتب دیمکدر اکری وکزه دیبور دخی
بوکلنوب طولشمش اولانشه خم خم
پاپوشه پایدان ودخی کفش سیر دیبور
هم جزمه موزه وچاریغک ادیدر شم
مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن

قطعه چون مشک ختن بورد بهد دوشام

بام سحر قوشلغه چاشت کی اخشام
جاشته یمک ایمش وقت ضحا طعام
سایه دیبور کولکه یه سایه زدی جولغه
قوکشو به همسایه کی طاوخی دیدیکیام
یارادوایتامق یمین ایده سوکدی ایمتو
شاهده دیرلر کواه دهنه کوره بورجوام
توکیه فترالک کی کسمیه پرکستوان
زین ایردده کمه دیرکنه دیرلر لکام
کام دماغه دیبور داخی مراده مرام
اذعه هم فارس کافله آدی اولکی کام
تام دیمک آدمش آیچه جاغه نامدار
شهرت دنگ ابواولمه دیمکه بنام

ترجمه سز شخصه نا بخته دیمک اصطلاح
بخته دیبور بشمشه چیلک دیمه مکاخام
دم سوکی داخی رمه اورکمه دیمکدر دکی
دکلمش ارام ایمش یعنی مطیع اولکدرام
آه وفغان اکمکه ماغه شیون دیبور
داخی مراده ایرن کسیه دیرلر بکام
هرچه بخواهی بجو هرزه دیلرسک دله
لطف ایدر احسان ایدر کشا ایدر قبالام

ز حرف لون بود این قطعه نام شاپان فرهمند

افندی اکله کیم دشمنلک اتمکدر افندیکا
جفا وجور اعمش ازار انجمکده رنجیدن
دخی دشنام سوکمک سرزنش توبیخ اتمکدر
ملامت ایلمک بکسو یمک اولکی نکوهیدن
تاسف اتمک در افسوس کردن طعنه دلخراشیدن
ستوهیدن ظاهر لغدر هم انکی عربیدن
تملق لابه یلمقلمق اولمش چاپلوسی هم
دیبور عذر اتمکه پوزش هم العتا پوزیدن
فراموش اولمق یادکردن یعنی آکمق در
هدیه اولکی دست آویز ایرشدیملر رشوتیدن
شود هم میشود اولور دیمک اولازمیشدر
سنگ ماشیدن اولمقدر دخی چیچه یاشیدن
کبد کبه کاهیدن دیمکدن کسمک اتمکدر
صعقه شی اولکی کنجایش الک موزی کنجیدن
براق اولمش افکندن یولدا بجیدن غلطیدن
دیبور هم دوشمکه اضادی انکی کفتیدن
صفحه لشمه دراغشمه طوکمش اولکی اغشمه
فراهم آمدن جمع اولمه یوشاتمق فرخیدن
فحش اغلو برابر دیمک ایمش کی بوکدر کیدن
اشمکدن شیدن دیمک کوزکوبمک داخی دیدن
دیبور شاباش تحسین آفرین اتمک مجلده
کزیده منتخب لسنه یکمکدر پسندیدن
دکلور تاجر ایمش کال دیبور عوض دیمکدر
سنجوده یارکی آت کشمک اولکی شوخ لیدن

قطعه که سعد واکنده اسیر دنباله

قطعه در لام حالش بحر انشرح محال

باش بیغرور و بیار ایجا کنور بوتون بیلک
یاغ ایچون سول دمردن داغلغی بولسه هم
بوکتابم برکلستان دراوفور بلبل کبی

قطعه در فاکهه بر وجه صدف

زده ودسته زده جمله بی صدف
زنداغش زنه جا قون آر بیده
صاحبی بخت خُتُنْل داغی صبوق
اولدی یا نمق اریمك سوزوکذاز
صا قصبنك آدی یغال اما کیمه
قوربغا غوك کی ارغه کاربز
اوبجو معناسنه دومر وارید
هم ستوراولدی بنك جوانی
مستزل جمله لسانده صابون
ایه عبدك کبی جمله اوزره اولوب

باش بیغرور و بیار ایجا کنور بوتون بیلک
یاغ ایچون سول دمردن داغلغی بولسه هم
بوکتابم برکلستان دراوفور بلبل کبی

قطعه در فاکهه بر وجه صدف

زده ودسته زده جمله بی صدف
زنداغش زنه جا قون آر بیده
صاحبی بخت خُتُنْل داغی صبوق
اولدی یا نمق اریمك سوزوکذاز
صا قصبنك آدی یغال اما کیمه
قوربغا غوك کی ارغه کاربز
اوبجو معناسنه دومر وارید
هم ستوراولدی بنك جوانی
مستزل جمله لسانده صابون
ایه عبدك کبی جمله اوزره اولوب

سیم مرغ کوه قاف این قطعه ام برونق

بوشد در تی طلو بر صواب کوزه برده
اصرلق سبر دن کوندر دی هم قوشاغ

سیم مرغ کوه قاف این قطعه ام برونق

بوشد در تی طلو بر صواب کوزه برده
اصرلق سبر دن کوندر دی هم قوشاغ

قطعه در رطاء کند خوبیت بجواطه

قطعه در عین وعبان چون مهرا بوخیط الشعاع

قطعه در غین بعین دل وطبعت فیروع

می و مل

پیش اکه ایلرو یلرو دوریشا یتیش	کیسکه کم مایلور اولدی دیانه دیتیور
خرده میدانه اونکه نقود قت ایلر هوایلیه	هر شیله عاقبتی فکر ایدوب ایلر ایتیر
قایده در اغوش و غلطیده یولر اغلیه	قیو ایلجی کیمه یاغه یا پشور دیکه جیغه
اکر دی کیمسه بنی انسیه دیوانه خود دی	کیمسه وخود هم خجه کیدوب سنه دیر خویش
جیده مستوره اولان یعنی عقیله عاقلدر	عاقل سخنی فاده نه هم دیکه خدایش
پیش مزه اولکه مقدم دیر یلر اجرلدن	حاضر اماده دیکی اولکه دیکلک دوزیش
فانه خون و لمزه دکی دار یکلدی دیکی دیم	یاده دینی اجیاقلی کدردن دولیش
اکلو اینی نالده دوری دنی کولمک خیله	دیکی سحر یه ایلر هم خنده خوایش
ماده کاو اولکه اینک بوزاغی کوسالی	هم صغیر کاوو فیولک دیشی ماده موشی
دیکی اوزره اولان کاوو ماکزوله	یلک بقا کارده بقیر اولنود کاوکیشی
زهر ایچمک کیبله آچی سوز آدم اولمه	سخنی تلخ عمر داست جونشدن دیکیش

کومیت قطعه در بیان بکوش

هوشنک ادی اکرچه خرکوش	دی یلون وعده یه خواب خرکوش
صاد یلوب قوچه دوراغوش دیمک	بزه بنور کوکسه قوجاقده آغوش
هم قولاق توزی بنا کوشی اولدی	کوپه منکوش وقولاقدر دنی کوش
صاحب عقله خردمند دینور	عقله اوشن در جهانی یعنی هوش
عقلی نقصانه سزا سیم دی هم	یا یلوب کند وفی الجمله هوش

می و مل

می و مل یاده شرابلک ادیدی	بزه در چرمرو کنایه مشوش
سور سخن سویلیجیدر کویا	قش زده سویلین یعنی خموش
اولکه یغورلق ادی یارانی	اویله اوسنده کلون بالایوش
بویله بسن کند وقماشلک صانه	نوچیون کالخوه دا مغروش

زصاد قطعه صافیلت بالک وخاصیلماغی

نغزومیسنه اریلک ادیدی عربجه اخاص	درازه دینک اوزونسنه هم اویله شاخاص
کروغ اولکه بلاذ زور ابله مراد ایدر	دروغزن دینک بلوه یی هیچ کیمسه خلاص
نکو قویرجی اولان مهاجه دینک جلدکی	دیکی چیزه فعل بوایرجی نسنه یه دیکی مناص
نوانکری دیمه زنجبلک اولکه یعنی غنا	زکورده حشت دیبورلر هزکورنلک خاص
شولسنکه اولمه کری دیبورلر مبوح	دیکی طوغری بلکه راست کوکلی اولان خاص
ذبل ادی بالک ودنی صبح ایسی اومغان	کوجلک که اوینایه بالکیکر اولکه هرزغان
مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلان	بوبحراجزه بولور کوهراسین عروض

خطبه در صاد بکوان سیمه نخی ازاعراض

یافتی افروخشن اولکه عربجه ارماغی	شمشک جاقه بیکه دخشش هم ایاغی
بزده قرینک دیمکدرکه قراصه کبیلک	کاردو دینک مقص اوبنه یعنی مقراض
ایشکورن الدیجیلک ساره مالی ایرکن	قرض یاشمک هم اودنخ الق ایشی استقراض
دیمه بنا کوزجی دیمکدرکه اوعقاب در	همدنی کوزقیامق اولکه کلوخ واغماض

کرم و سپر دینه با نظار بوشاد بنا نالک | ایلمه وقتکی صنایع دیه جیش با او قویا

این قطعه فرخنده ام چو روز دوش دلفروز

سر باش بلشا ان ابروی فا چشم کو | کر یک مژه مردم بیک بینی برو ندوز
دخط او ح عارض نکوی و نقاد بین ان روح فی | اغزد نما وطد و نا کفا را بین مینا
سینه کو کس فرغا کلو بسکیچ منهو بلک | وارد ن دیشلر دکر کپ اشتا و ذا لوس
انکث بر من دستان دلنود بز اوکد با ای | هم طریقه ناخن بنود قاش بخا و کرا
دکا نلو بولر کوچه و تجا ر شود اکران | راد و مستد الش و پرش کا لا و قا
کرما و نا بسنان باز و صاحل محلد کرم | فیشلد ز مستانی و ی و سر مادخی پا بیر کو
یغمور باران بروفا ر داخی بولند ابر و میغ | بخشو نه دیولر شخشکه بخچه طلوح اوکد بو
کوزن بیولند انکه کودن کوکد اوی | اوکد دکرمی کورد هم کود اند دخی کرد نو
مکرای آ و جاه را بسل انه عالله منصب | علم و معا کسب ایدو جلد حسو لا

قطعه چون اب کهر پاس و ریز

بعض برخ و شمه اکنون دا خی نیز | هست وار در نیست بو قدر بسنه چیز
پلک طلو سر شار د ستید در سبو | ایچ بنوش و صاح بیشا د و ل بر یز
قول دخی بنده کوله و نکی عرب | نغزد لبر جا ر بر اوکد کنیز
دی بسهره نا سره قلب انجه بر | اولش الداغی قو یب بول بشیز
غور فود در بیم و هراس و ترس و باک | فا جه حق بر د رخی جا ی کو بر

کت بود

کت برو هم اود بزن بکو بز فاج | قا رشقلق شو رش غوغا ستیز
بشور طو و لو زرد و مغ یعنی در یلک | قو یو جاه قو جید جاه و ریز
تند باد اولکه قصر غه زود تیز | هم دخی خشم و غضب در تند و تیز
مغز ایچد رکیم عر بجه لب دینود | بسته فستقد رقو رو از م مو تیز
باد زن یلپازه در دخی دینود | باد بیزن باد و باز و باد بیز
سن همان سعی ایله ای نور بصر | علم و عرفان صاحبی ایلر عزیز

قطعه سیلیته واد رسینه کن چیر نو لیس

کلدامکه کولکه خندید یدانکه اولکم کسوس | قو بیر قو دیبال و دم کا بیر مقا کس
صولو غدر دم زدن همد معما حب و از سر | اوظله مکه م ظاهر و لقد دیمدن دم نفس
سو لیشدم کفتی یلش ایدم دانستی | بسکه از بسکه نیچه چو فذ یز دخ از نفس
اوکده کیدن بیشر و کرو فلون پیمانده در | صکره سبد و اپیون هم صکره در هم اکسپس
ساز باز صاروا دوه انستر یولاو ایدمها | پانلک پس سس یلک در ابر اویه اولش حرص
عقر به کز دم دخی صد پاره یه دیر لر ظلم | هم اورمجکدر تنند اولکه سنلک ادی یکسر
فستغی سر کین و سنکو سبو لک اولش دشمن و عدو | چو رچو به سو پر تکه حاشا دی هم غار و حرص
ایدن یعنی منا نه یول اینو شا شه چیر | ضرط نیز و فار کا قبا کوه اولکه نجس
او کو ز و رس بن کیه سن تو بیا مو رچو ش | میل ایدر اسیلک یو رکلدن کو کنی از دل هوس

قطعه در شین مشتبن نا نکی در دل خوش

قطعه چون مهر رخشان دوچشم بر تو تابان

رخشنده باد لاجرم رخشنده باد و تابان تابنده
عاشق لطف او ملک و مستوجب ثنا و ستودنی
داد کرعدل ایزد بحبل حبر ایزدی زود کار
تو چغد و ننگ در آغوش و ز بخت آغوشتن
ساختن و روز ملک ز بول لطافت فروز
شو لکه ناکولا ندک میوش او لاخوشدور
او گل فکرا تمک ز نعیمک هم سکالش او بلم
صلح معنا در بعض باز شق آشتی
دار مغز ینار از ارهم معنا ایمش
ایمش فیار اشیمچ فیار او ور دینور
دیزه و یزه پاره پاره طرطغند دشمن
اولق او گز شکرزک هم و میدی او بدور
طاسه لواند و هکین تاسه او لمشدی قرم
هرنه استرمک استه دائما الفهدان

پک لطافتلو طراوتلو دیکدار
بر بزینه دائم تکملک دوچار ایلدوکی جا
قوصت عصر زمان داخی هوادار دوران کار
هم قوجا شاو گز کار الق قوجا قدر کار
منتظر اولسا زمند پک موافق سار
هم کوار یکسال اورمک هفته آشا تو
ایشده تاخیر تانه ایلمکدر بزد بار
جنک ایمش برخاش و رزم دیکره و کار
یا زاوی تحکم قه حی محکم دیکدر استوار
ایش طوتیمی کار و کار ایش کوچ دیکدر کار
خرد مرد اوفق دنک یعنی طاغلمش تار و مار
سورکن آوی جرکه و آود حی تحجیر و شکار
قلبی محزون حاطر مجروح دیر لر دلفکار
هرچه محبوب بخواهم اوزار بزود زدیکار

این قطعه شیرین تر و دلنشین‌ها را جوی نشیر

دلجو دلاویز اولکه پک مقبول اولرم دلپذیر داخی دلاور گز هرحساب جا عذر و دلیر

اوگه نسیم او نزاکت خیز دیمک اولور قانق نابت قدم یا پایدار نضمن او نجا یکم
کهتر کوچوک کدر سخ مهتر دیمکدر بک کهتر شهنشاهی طالع روزنه طاول دهر کوشکور
بولدی خبر ایدر کلوب کیدی ایمش بیک دیرید مژده نوید مرده بر مهتر اولمشدی بشیر
دریا قطن بن اکلدم بشناس نوسن اکلدم غایت زکیدی نیز دل اکاه معنا جبر
نومید اوکیم مایوس اولمز احیفا اولمش قصور هم اتفاق دمار اولزدن اوگز طوتر یکر
تنشی تندهلک آدی خوشبو اولو نوقولیدر غایت اطیف اشکرزایش تنسخ دیمکدر بی نظیر
صو باشه دار وغ دیدی داخی کلانتز محتب کوچه کلان معنا سیکی جمله افتراده کبیر
مستفعلن مستفعلن بحر زجر در بوکهر جوهر کبی حفظ ایلمکو شایسته محترم و زیر

قطعه در وزارت کهرها شده گنجینه دار

چوق بسا چوق بیه بیسا تحوز اندک از اوگه حرسنده قناعت ایدیجی حرص دی زار
کندیاور برصه تیر صرمق قوقو یوی دینلور قوقیشه کندیه صوقان یعنی بیاز
اوگه بزونک قورمساکه دیمکدر بوزونک اینه کبی زوعلا مباره یه دیرلر بچه باز
مول او بناش دگی دیونه دینور کوکدنکل روسپه جای و جمک یاشی حق سرباز
یعنی بهنا بچه یادیک سفیر اوگه قالن اینلو بهنا قحبه کوتاه و لوزون دخی دراز
قوش بی جیسه دیونر بچه لانه یوه در مرغ قوش بال قنلی دخی و حق پروز
فائده سود و کزندا و گه ضرر سائد فروخت دایکادی او جوزه منفعه اورنا فیان
ضبانک آدی کلمخن چو با و بنگ سوبان اتفاق اندخن و طاش ایچی سنگ اندان

مکان جای زمین بود و قلم والد کاو
سپاه و هم سپه لشکر و دیو و پاس نوشکر کوه
سپهر قلعه ذره چوسن جیه ذرح اندیلد
و مراهن قلا ارزیر باد مس رکوه نوهد
دکر دریا کی کشتی رئیسی ناخدا پل یاده
یقین اولد مشهور نزد پاک شاها را سلام

وخویش کاه باشد انکه کود این قطعه را ازبر

پدر بابا پسر فرزند اوغلد هم انا مادر
نیا اوکد پسوک بابا بیره اوغلون اوغل
دیشید ماده عورت زن دیوطوا عورت کاهم
دوکون سورو اولو باوی ضیا اوکد مراد
خصمار جمله خوینا وند و نزدیک یقلعدد
کشی زاده اولو والا نژاد و پاک کوهر
فرومایه ی صوسیز بخشنده بداختر اهرمن
سخی ادم جوانمرد و بخشنده یجی بخشنده
یحیی بن کتوردم یوبلا یجو یوبلا یجو جوهر کیمه

فرزند اشد برادر و داد و همشیره خواهر
بیسیم قزاو غلود و برادر زاده و اوکد
اداوکد شوی و شوهر یعنی زوج ارکل دیکدر
سوتمل شاه مکا باکوه دوشیره قزخنر
اوکی اوغل پسر اکد نواوکی بابا بدر اکد
تیار و خاندان قوم و قبیله جمله یکسر
لفکه اج و محتاج دینو جرکی اولا یوز
حسیش الجوه ناکس دینو راسکلی خواهشکو

چارشب چار شنبه دیلر که دوشنبه
فوره اخکر دیلور هم کولیه خاکستر
بچقانره دخی ال یچقیسی اولمش سنه
کندو سکلاب ی سکاو وی ی سس

این شلات قطعه از بیانه خواست خور

باد یوه بیر یاقدر فسلغه وزلق اوکیوز
ناوه توسیز تازه کسیکن تیز وهم کسکین نور
خال طبیر اقدر طلوخ خبک اوکد خنزیر
واد ویرک دیدکورک دون سکاوی
ترش شکم قاره ساقز زفک اوکد
کان معدن کین هم کزلو غضبناک دیرکون
مرد ملک ماشی فیوزلک میشی دکاکاره
برنشاط اور مسلمند دیمونظم واکشم

دعای این قطعه شاها نه چون آفسر بوار کوهر

اولو سلطان شاهنشاه دحکم ایدیجی اولو
یشورهم بادشاه مهربان و قهرمان و دادکر
عدالت داد و ظلمت یقیجی امره فرمانبر
جهانکیتی دعا یاز یردست اقلیمی کشور

مفاعیلن مفاعیلن هزج سالم بیاد آرد

اشتادم خواجه تا بر بر نشیدم بلک از استاد

قطعه سحر اداد زن زند بهر مشکل پسند

کبر ایدن خود بین کدون بکمش خود پسند — هم اوزن بو بلو بیم همتا زه دیر سرشند

بی نوا دینگ نصیبی اولیا بیچاره یه — قلبی محزون و بتار اهلی دیگدر مسند

دلستان دلدار بقیر اولنور دیلوله — دل کو کلدن قلب همتا سندن یا غیر مسند

اچیلش اولدی کشایش بسته بند ایلک — هم قبول اعمال بز بر فتن نصیحی اولکلند

سرکش اولدی کیم اطاعتسز اولا چوگوله — مشت یوم فی سلسله در سیلی اوزره مسند

بوزغوآت اولدی نکاور باغزه شنبدیر دی — الصاب اشکلی دهور وقوله اندر مسند

کوبلر بلکچه سوز عتابچی دهقانی اعمو — روسناوده کوی دیلک کوبدا وسناده کیند

آیغنک باشی اوزره قوردلر اوکر نرسنک معرفت — کر بیا موزی هلر یا کترا بر سوز تهمتند

قطعه در دال بخوانش که کوبه مسند اد

دود کودن اوزانلق کمر بچه اشفاد — که فلان معمه جنبیدن او معنا باد

زود در فنا راد که بلک بو بیم یعنی حداد — بو بر کوتی بو بیلک سر علم هم اخوند

در شدن کرمک دیر اکیمانک بی وقوف — کذر ایتدن کا بمش یعنی کچور بلک انفاد

باره باره دیمه دولت اث و نسقه — یار چه مزرعی کرادهم او معنا حداد

قاوغه دینگ کلوته کم حمام کبیدر — صاو بلک اوته دستار دیبور هم مشهد

اوکدی قوردلر دها یا فتن وی استحلوص — دخی نور تارمه دها بند و اوبله افتاد

دیدیلر

دیدیلر فوق اولان کنیه خرد اوغوب — دی بر معمه بنا هیدک او معناده معاد

با معمه دینگ جا لبدن کر مراد فلان کردوں — غالب او معمه دی قبر وزدی استخواد

فارسی دیرلر ابد سوزم شیر و شکر — او قیان کودک نوشا ابد راستلزاد

قطعه راسه در ازهر و نکین شمار

یک پر اکی دو سه اوچ دورده دی چار — پنج و بشوالی شش هفت یدی هشت شمار

هشت بسکونه طغوز دوه دخی اولدی تمام — بیست یکرمی اون اوز سی چل قرق وار

الی به پنجاه و مر شصت در نور التمش — یتمشی هفتاد یاز دفتره ای نامدار

سکسان هفتاد یه طقسان اولنجه نود — صد بوزاولور صیابده بیکه کلیز هزار

اوجده بری سه یکه دوز دیه رچهار یک — هیب بو قیاس اوزره تا اوزه یقلورسن قرار

آخر اعاده بر میم کو سلک ای همام — جمله ایکنجی دوم کبی اولور آشکار

تیم یادم یا دیمیه نیمه بنولد درست — صیا یسه قاچدی دیلک چندا لکی کوره دو یار

یا بزده اون اوچ دیلک بشوزه یا نصد دینور — اون بیکه بوز دخی یوز بیکه دی صد هزار

بو یله جا صاحب ظلم بسر آندی بسکا — چرخ چنین جور و خود کرد مرا بی شمار

قطعه تا صنعت عنات لطافت کستر

یار کلش بولدی جکیدی دخی خوهد اسمر — خوالاغ اشکه دینگ قاطر در اسمر

مه پسان بکتاج قبا یه میوش — بقرم من نکرم همدخی بما کوسمر

نازه با لنش دیمیوز ابصد یه معنا نده — جامه خوابا اولدی یاق هم دوشو دیر کوسمر

او فو وزنیله بو نظم دلکشی | اولسون سجده و عدد و نکته سنج

قطعه در جابسپرست نروزان چو صباح

ایجمی اوکه کشایده عمر بحر فتاح | دی ایاختر دینک پرده ملک و منح
نکری ده ایله با نام خدا بسم الله | سیب خوردم یدم الملک اکل الفرح
پازلیا لشه یه تابنده ولاسع دینلور | شمع ایرای چراغ آدیدرلر مصباح
طسه مکه بمناخ دخی بلبالی اولور | شاد کودن ده سوندرمکدر اقراح
صطلخی اوکه تهفتن که مالی اخفا | اشکارایله و وکرن ایشلم ایضاح
کوشه چشم ده کوزاوجه سم عمر الدین | نکریک دینلور جاقعه داخی الملاح
قوجیه دینک سخن چین ده غلام اولدی | کو یکلک او رتمه لایدی سلن یلنلاح
شایکاده اوجرلغه رفاغد کبیدر | خشکشا اول سنم کیم خط غلاظ اولمش
آج قپویه بکا الطفک ایرسون آرایجی | افتح الباب یا حسانک یا فتاح

قطعه در جا جوشکر خایی یکن استفتاح

اغاجلک والی تعالی اوکدرلر لنک سماح | یرغبرک دینور دالدیوداده دخی فاح
یکجی برزاوغلانه برغاله ده خوزی یه بره | کوسفند اوکدیشون محمد خی یونور دراح
اکلتوب اوکه شناسید وهم فهمیدنه | دینک ظن اکمکدر بندار وکمان اکمکدر راح
قصر تهار خورلق دینلور کیم مشهور | ذینت حسنه ده دونق ده کوشادی کاح
زاز خاخلمق کلام ایدنه کرکدن لفاظ | طرز الحوار اولدیغی یاد ایله کستاح

برانچه بر نعجه ده جاک بولنق اوکدی شکاح | کدیکه رخنه دینور داخی دلکدر سوراخ
حسد ایدیجی بدانديش ایکی یورلوده دوتی | انجنك قابلیه مثلا کشنك اترى ماح
تنکا طاریله ده یوفه تنك طاردر تنك | بولوغه دینک فراخی اجیغه بوله فراخ
نسخه ثانی در دفن افتده بوکتاب | جلد اولنمیه انسه سزا استفتاح

چیدیجی قطعه ردحرف دالش کوره امدانشاد نا شاد

مبارك فرخ و فرخنده و همایون باد | سوتمن خرم و دلشاد و هم محزون مباد
دخی بیکر صوتر ارتنك برصورت کی بیدك | ایکی قفاش دیدکاری ایله محمد شهزاد
سیه چرده ده اسمر چهره لحیه یعنی کدم کوك | ایکی مجعد جوقی شهره دینور شخص خوش اشباه
ایجندآی کورلش برقوچ یاخود بخم | اوآیی مام عجب این متنع ابلش اعیاد
درفش کاوه یا شول دریکم بیراق اولور | دمرجکاوه ضحاکه انکله اعلدی سیر باد
محابا احتراز اوکدی برو آ او معناده | دعکدی بیرنه اولورسه اولسون هرحیه باد اباد
کدا اولسه کولده خار خار شوب و ماغده | چغرشاه چکمکدر فغان و نالهٔ و فریاد
بشك کهواره ماکا قوایه فاز دیاج | جوجوقی کودك یکی اوغلی اوغلان اولاد
ترحم مهر دینک نوازش و خشه مغدیهم | ستمکر دینک ظالم کسنه ظلم دینور بیداد
جمالت اوکه نادانی معاذ الله دیمك در | بلیجی کسنه در دانشده دانش علم واستعداد
دخی بوار اولدی لاده دیوانه دیوانه دینلور | دخی دیوار اولدی لاده دیوانه دینلور
ده طسلوجه سنکسنا اوشاشقین کاح | کجا بی قیمتی بر دانه نوبی بکا سرسین یاد
جه میکویله صوبکر عنبر افشاند بلمز لو | کجا بی قیمتی بر دانه نوبی بکا سرسین یاد

صفیه آویزه وقیه کنید دینور — صاریش اولاد نسه دوهشته صاد وردی
ارغ آرش تارنود هم طوقی یافتن — رشته دوابلاک ستاد الاکردی
آویه جوا اوزن طرو نقعه یه کندم دینور — نحوه یشاق دیلکه برزاکین دا
انکه یای نا تواد دینور انکلیه — بوقعا بلس کرداون ارد بوعرد
طوز غلک غم مرع اوکد یمرطاردی — طاوغ دی ماکیان هم دوغدان شیر
خاجه جلیاد بنور داخی برهن یاران — چاکنه ناقوس دی یعنی کلیسا کنت
مفتعلن فاعلن مفترح اوزان بلد — کسب کمال ایلد کیم اولمیه سن یدسرت

مشتمل قطعه در نظم لغتهای عرب

غا وحا و ذال و ضاد ای نور عین — داخی صاد و طا و ظا و حرف عین
کار سیده قافیه اولمق محال — یازمسم شاید اولور نقص کمال
بوسبیدن اول سکز حرفه غام — یشقه اسلوب اوزره ویردم خوش نظام
ضم ایدوب تازی لغاتن آخره — قافیه م اولد انکله فاخره
اوج لسان اوزره یازلد اول حروف — هب محلنده مرتبد صفوف
فاعلاتن فاعلاتن فاعلات — هب اوجمی درعربجه اول لغات

قطعه در تاسیس کرد لغات ایران

بزرکوار دینکه اکمی یه عربجه حراث — نشکه اولد صوزلق هم اومعنا لغات
قوطو غرنغه دی زایید دخت و اباث — دی جام انکه کاس دینور هم اوغاث

جلد ارکان دیه مفهومی آن ایلد کوه — مادکان اولد دیشی جمی امان کیلر انات
دوشمه آدینه مندوش یدلر یعنی لسان — اومتا عینه دیکه جال دمی دینکه اتات
دست یار اولکه اعانت ایده مفهومی نصیر — یاوتر اولکه همد انکه معنا غیاث
دینکه فارشمه آمیخته ممزوج کبی — دی فارشد و مغشوریدر داخی انمحا
اولکه تبلیدر انلر اد کبز و غسل — زوزد نیز یوریجم اومعادلات
کردیدن دی یانا نغمه کرا یمان کیلد — اولد قندرمه فروایلدوهم استحسان
صاتون المخرید دیدلر یعنی شرا — دمی کوندرمه فرستادن یعنی هم ابعاث
هر لسانک عربی منتخبید جلی — فارسی کرچه ایلد طبعه لطف ایراث

قطعه در جیم برکوهر چو کنج

کوشه در کنج خزینه اولد کنج — نوجوان شول کمسنه در کم اولد کنج
صاییده اوچ بش اولور کرچه پنج — عادیدر داخی مسافر در سپنج
اوجه یعنی اوتراق یری سرین — صاغری عنج و سنج و ناز و شیوه عنج
چون قویرجی ساج آدمرغولی ایشو — بوکلم جین و شکن دیکه هم شکنج
دردسر یاش اغریسی دشوار کوچ — دردو محنت رنج و انجمه مرنج
یاره شول مسهل ایاچ جنبید — دیدیلر دا ونلرهم ریوند و مسج
یاغ روغن جرب یاغلو نسنه در — دنیه قویرقاچ یاغی بیدو وزدنج
کوفته یعنی دوکلمش کوفته ات — طولو موباره دیکه جرغند و رنج

جاهل و مفلس اولدی بی مایه
میزاد ف اکلدها د حراب

کاسه لیس اول جناق یلدیجی کمه
طال قاو قاقدی اول شهریاب

یوسوزی صوبلرم سکا آکلمه
این سخن را بگو بمن دریاب

فاعلاتن مفاعلن فعلن
دشمنکد دکورسند یکمل احباب

قطعه نوابغ از لغت وجب

نه کوزل یعنی زهی آفد عجب
دخی شایسته و شایان اسب

اولدی جسبان مناسب دیمکه
براشقلی دیمکه معهودی سبب

فارسیده دخی مستعملدر
عربیده چکه الفی عنعب

همه دیشلر دو کلی دیرلرکه
اسرو دیر جفتای یعنی ذهب

همزه کو اولکه سوزک ساجمه اولمه
لاف معنای کیبای و دخی کب

دخت روز دختر زیاده دیمك
عربیجه ترجمه سی بنت عنب

اولدی بتحاله کریوند او چوق
دنیه مك لوزه دینور سیب و تب

سعی و کوشش او قومقدر خوانك
خواجه استاد و دبستان مکتب

فاعلاتن فاعلاتن فعلن
سبب رفعت اولور علم و ادب

قطعه تا بملك چون مه تابنده رخت

دیرکاولدی بساط و بشین بیشاست
تنکدستانه دکورلر الی بوش باد دست

دخی بیوسته همواره هماره دائم
اولشوب بویله متصل اولدی پیوست

مجلس بزم دی طور سایجه نوشانوش
هم اد بسزایله رخوت دیرلر مست

قاقدی برخواست همایون مجلد کیدرات
ایچره کلدی دراید دخی اولدی نشست

قاچدی کرجن فورلدی یعنی برهید
اولدی شد چکدی کشیدن اورکدی زدن فیروزی

دستکرک هله معنای طوطلمش قاچمق
طوتکه بکریدی بعقلمه بلدیدی دیمك

یادرس ایرشمك امداد ایچون ایرشمك رسید
یعنی فورلدی کرهایلدی اولدی برت

قاپلو اولدی ربوده و کوفته هو تلاش
تله و دام دوزاقدی یالان آمیخته دی

بیشه دیر سوکی سنك کهله سپل اولدی خمش
پرده در کلمك چکه که ملح و پیراسته

کوه طاغ یوجه بلند و تپه دیمك فراز
دشت و هامون اوه در سپ اتی الجی

مع کبر اولدی مجوسی و فضاد ترسا
طاپلو صوفی مجوسیه و طپدی پرست

این تك نازو پرستش بوتوشش بوطاغیر
جمله الوان ایچوندر هپکی بهروزدست

قطعه کاورا قلم برسر اوجش نوشت

کل جاموس اهل کرم کوم قوم دیل و دشت
کاردیجاد دخی نیزه برداشت

طبعه موافق کلمه هر نایسه دلپسند
خوب کورلدی دخی جرکس اولدی نشست

مادرت ای ازاوا دنجی کوی و روز و پیش
مه آی یلدا آیه آدیدر اردیبهشت

مست علم اولانك جمعه دا شوران
اکلدی فهمیدن خواهان اوندی بازدی نوشت

ایشه کوچه عادته طرزدی کوچه رهسم
اولدی طبیعت منش دخی نهاد و سرشت

آمده کلمش طبیب آدی بیشك و برشك
کفت دیدی بیکزیك ایدر خوشحه نشست

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن — ایله‌یخصل هیرتما اوله قدرك اعلا

قطعهٔ زیبندهٔ رنگین ادا

یاکه مرا ساکه ترا سرّ شما — بن من بزما واکا مزور را
سن تو مرو کتمه بلشین اونود — ار بروی کیدرایسك کل بیا
بویله چنین اویله چنان چون کیه — چیست ندان او نیچون چرا
فتنی کدام اوست اودر این بوده — کیست دیمك کیمدر اوفنده کجا
نیچه جسان مثلی بشا ایبل بدان — لبس بلشور نیچه بسی و بسا
دوشکون اولان عاشقه افتاده در — داخی کوکل قاپمجیدر دلربا
دخت قزه یکیه پروای دی — خادم اغادر دخی خواجه سرا
زنکین اولان شخصه توانگر دینور — بهره نصیب اولدی دلنجی کدا
خانه در ویش فقیرك اوی — اسکی حصیر اوزه کهنه بوریا
انجیه آشیر دی یمك خوشدر دن — سیر طوق آج کورسنه وناشتا
یك ابو حلوا ایمش آقروشه هم — شکله لپا تفشره در یغلوا
دکلرایسك نصح ایدرم بن سکا — کورشنوی بندگنم من مترا
مفتعلن مفتعلن فاعلن — اهل معارفله کورونش دانما

این نکته بالکنه زبان چون کل شاداب
نشنه مصاحب نا امش اولدی سراب — قرکندی سیماب یاره یی برسیل صوبه سیلاب

ایوجوجی پرنده اولمشدی ملال ادی کوزی
کیمش ملتفت شریعت واله دین دروزه اوزی
مسجده مزکت دینوده خانقاه مانك عمارت
جاهلانه دکان مرایی صوفیانه لوس و ریا
رستخیز اولدی قیامت جنته دیرلر بهشت
فاعلاتن فاعلاتن وزنیدر بحر رمل

هم اینا غمق باوزیکلاتوب جانوزلری
هم یکانه کوی مومندر دیرلر ولدوما
دی ما بیشن نما زهم اویولمش بیشو
عفت اهلی پاك دامن اهل تقوا پارسا
دوزخ اولمشدی جهنم اده تورلو زهرلی
ایله علمکله عمل قیلمه اولمز سعیك هبا

قطعهٔ دلکش و پرجنبش و خوش و رعنا

بویله قد طوغرسنی بلمز قیامتلر دیبا
حرکت جنبش و رفتار صالمق یورکمك
کوکل اکلمجه سی محبوبه دلارام دیملو
دیلنگ سازنده یه دامسکر و طنبوره سنا
بکزمك ماندن هم اویله دیمکدر قالمق
باد اولمش اوله باشدن شوه اولمز مرهم
دوزکونکدن کون امروزکی روزه یوز
شسته بقانمه حمامه دینور کونا
پشم یوك پشمه پامغوق یرم دشی یوسفند
اولدایندهٔ کلمی و روندکیدنجی

دائما دولت ایله رفعت ایله
والد ماجد برحمت ایله

اولارك حفظ الهیه محصول
عمر و اقبال ابد روز افزون

خدر تحمده بلند اولسه سزا
انلرك نامنه ایتدم انشا

سلك معناده نه خوش در نظیم
ایتمامش مثلنی كمسه تنظیم

یا زمدیم وزن و یكنك و نادر
تا اولا حفظنده هر كس قادر

ایلیوب كاهی مراعات نظیر
كاهی اضداد ایله قلدم تعبیر

هم یان ادی بنجه تجنیس سلیس
بنجه ایهامله تلمیح نفیس

آنی اول افیان طفل اصیل
نكته شعریه ایلر تحصیل

طبعه البته لطافت كنوز
حسن تعبیر سلوست كنوز

كوسترو ب بعضی محله تركیب
احسن وجهله قلدم تذهیب

ارتكاب ایتمدم اصلو مرغوب
او قیان اولیه تا كم مغبوب

لغتك ترجمه سی یانشده
برایدر اهل دلك جانده

یعنی وضع و قه حاجت یوقی
اولیه زحمت چكمجك حاجت یوقی

فارسی و عربی لفظ كثیر
كه اولا السنه ده شهر نكیر

جای ترك ایده ایدوب استعمال
ایلدم انلرا یله كشف مآل

مشترك بعض لغات و نكین
یازیلوب ایتدم اما تعیین

فهم ایدر آنلری اهل كمال
طعنه و تشنیع ایده دون جهال

ایلدم حرف هجا ده ترتیب
او قورا تجدكی هر طفل ادیب

یازدیغم لفظ دلارا اكثر
شعر و انشایه موافق كوهر

بنجه سن حاصل معنا یازدم
اصطلاح اوزره نثر و نظما یازدم

یعنی وارد ر بنجه معنا رعنا
با قه فرهنگه بولنماز زیرا

ایتمامش كرچه لغتلر تصریح
ایلدم جمله بحمدك تصحیح

یا قشور كوهر ایران دیراسم
سر مه اهل صفاهان دیراسم

نام و آلاسی اولا دنیا ده
تحفه وهبی سنبل زاده

او قیاندن بو دراینجی مامول
كه ایده خیر دعایی مبذول

حفظ ایده سهو و خطادن مولی
حسبنا الله تكا و كفی

قطعه شریفه در حرف الف ابتدا

حفظ اسمی شنبده و شنیده یزدان وحدا
یاره بنجی آفریننده بزرگی كبریا

وصفیله یرورد كار كرد كار امرزكار
هم دخی پاینده یا قیدر همیشه دائما

كوریجی بینا و دانا بیلجی اولو بزرك
مرحمتلی مهربان یاداش خیریله جزا

رزق روزی الی ابر شدید بحر و بر روزی رسان
شكر و حمد اولكا سپاس و ثنا مدح ثنا

طوغرسوزلو راستكو خوشو تقیر دلپسند
هم محمد در ستوده پركزیده مصطفی

یازیوب اوقیوب اوكرنمكله قران اوكجالش كوشش
دكلمه نشنو اكلمه دنیا اولدر سنداولیوش

مردم آدمدیجو اخیر سخاوت ویریجه
ایردی حق بولنه ویركو محله ده سنجیا

عجب اولیه دیو بو سفرم
قالمز امید بله برا ثرم

دائما خاطره ایدر سرکی خطور
که ایدوب سعی بلیغ وموفور

یازه یم برلغت منظومه
یاد کارم اولهم محدومه

اوقویه هم ولد اکا هم
عمرمك حاصلی لطف اللهم

لیك نابود ایدی قدرك هنرك
یوغیدی قیمتی درو کهرك

یکیار اولمش ایدی آهن زر
ناسره قالمشدی نقد هنر

حسن وخار ایله برابر ایدی گل
ایتی آلنده بنور کسنبل

گلشن عمده ایدوب نالهٔ زار
پیروزاغ سیاه ایدی هزار

کهربن کوستره مرکی استا
یوغیدی قدرینی اکلر نقاد

بوسبیدن دل ناشاد حزین
کنج محنتده ایدوب آه انین

بی محال اولمشدی کفاره
صانکم ابکم ایدی اول بیچاره

ناکهان لطف خداوند جلیل
قلدی احوال جهانی تحویل

دور دنیا یه عجب حسن نظام
اهل دل زمرهٔ مسرور ومکرم

بولدی قدرینی یه کاوهر
اعتبار ایلدی نقاد قدر

یعنی پر آصف عالیشانی
صفدر رجم حشم دوراني

زیور صدر وزارت اندی
مسندارای صدارت ایدی

دولته ذاتی ایله گلدی شرف
کوزمش مثلنی اجداد سلف

61b

محلصی پاکی کبی خلق حمید
نجم مسعودی کبی ذاتی سعید

یعنی همنام خلیل الرحمن
که اودر مظهر عدل ومسن

قدری خاصیت اسمی تاثیر
نعمتی ایلدی بو عالمی سیر

اسم ومحلصله اودر وصدید
بویله رمز الجلش انی اهل رسید

هم اودر ناظم دین ودولت
بولدی وفقده جهان امنیت

صاحب سیف وقلم اهل کرم
معدن دانش پرجود وهمم

اولدی دور زنده بکام وشاد
زمرهٔ اهل دل ونکته وران

بویله قدر هنر اولدقده مزید
گلدی بو بنده سنه شوق جدید

ایلیوب یعنی بو نظم انشا
خاك درگاهنه ایدم اهدا

که محلصدیم کرامی کهری
ایده لرکاهی احاله نظری

اوشرفله بوله تخمینم شهرت
ایشد نلرایده میل ورغبت

نه محلصدیم نه کارم پرور
نه کرا نمایه معلی کوهر

نیرین فلك عز وشرف
مهر ومه کبی ایکی خبر خلف

قره اعین روشن نظران
هر بری مردمك چشم جهان

بر یدر عارف بی مثل ونظیر
بر بنك محلصی نوری منیر

بری خورشید جهان آرادر
بر سی بدر فلك یعنی اودر

ایکسی بیری برندن اعلا
نه صدف قدره کهر بی همتا

بسم الله الرحمن الرحيم

حمد بی حد او کرم فرمایه — که نمیدد ربی غایه
قلدی از جمله او خلاق کریم — حضرت آدمه اسما تعلیم
شان موسی یداید وب هم تکریم — قلدی ذا ینه اضا فضل کلیم
هم سلیمانی او علاوم لطیف — منطق الطیر له قلدی تلطیف
حکمتی اوقدر یی ایله عیسا — طفلکن اولدی بشیکده کویا
نوع انسانی هم اوبی انباز — ایلدی نا طقه ایله ممتاز
اختلاف صور و السنه ده — بنجه بیل حکمتی وار در روشن
شعر آلسنه سن اول متان — قلدی مفتاح در گنج نهان
هم رسولینه هزارآن صلوات — کم او در افهم اصحاب لغات
نطق در وحی خداوند علیم — نه کهر در او کریم بن کریم
عالمینه سبب رحمتدر — انس و جنه نه بیول نعمتدر
نازل اولدی اکا فرقان جلیل — کیم ایدر شانته عالم تعجیل
کوجه کیم شعر و کلدر اوکلام — نظم شاعرده نه ممکن بونظام
فهم ایدوب مرتبه اعجازینه — اشیدوب هدهد اوازینی
ایکم اولدی فصحای عدنان — قالدی حیران بلغای زمان
ایلدی مدعیانی ملزم — جمله سی عجزله اولدی مفحم

اولسون اصحابنه صد کو سلام — کر انلك هر بریسی اهل کلام
بری از جمله جناب حسان — نظمنی عالم ایدر اسخان
بری هم کعب بلاغت پیرا — کعبی بین الفصحا یلك اعلا
جمله سی اهل حشر و نشیر — علم و عرفانله بی مثل و نظیر
اومر مکه اولیجق روز جزا — اوله لروهبی زاره شفعا
بعد ذا بسط مقال ایلیه لم — سبب نظمی ندر سویلیه لم
چونکه بو عبد ضعیف احقر — الدی ایرانه سفار تله سفر
ایلیوب دوردوان و صفهان — چوق مقاماتنی قلدم شیراز
تا نها وند عزاقر کشدم — هب اصولیله تماشا الدم
عزم ایدوب تا بد یار شیراز — خواجه حافظ ایدوم همراز
شعر و انشا در و شنده کیده دل — شعر اسیاه حبت ایده دلك
کشف و حل انمشدم بنجه لغات — وار مشن بزده مکر چوق تحقیقات
فارسی انله مخصوص زبان — اصطلاحاتی دخی بی پایان
بشقه در بنجه لغتلر ده مالك — غیری کونه اولنوره استعمال
فارس اقلیمنه دوشمش شیراز — اکا منسوب اولان زبان ممتاز
اصفهانك لرك الفاظی دری — پهلونیك دینی شیراز یری
چون او اقلیمی ایدوکنه کذار — چوق زمان انمشدم مکث قرار

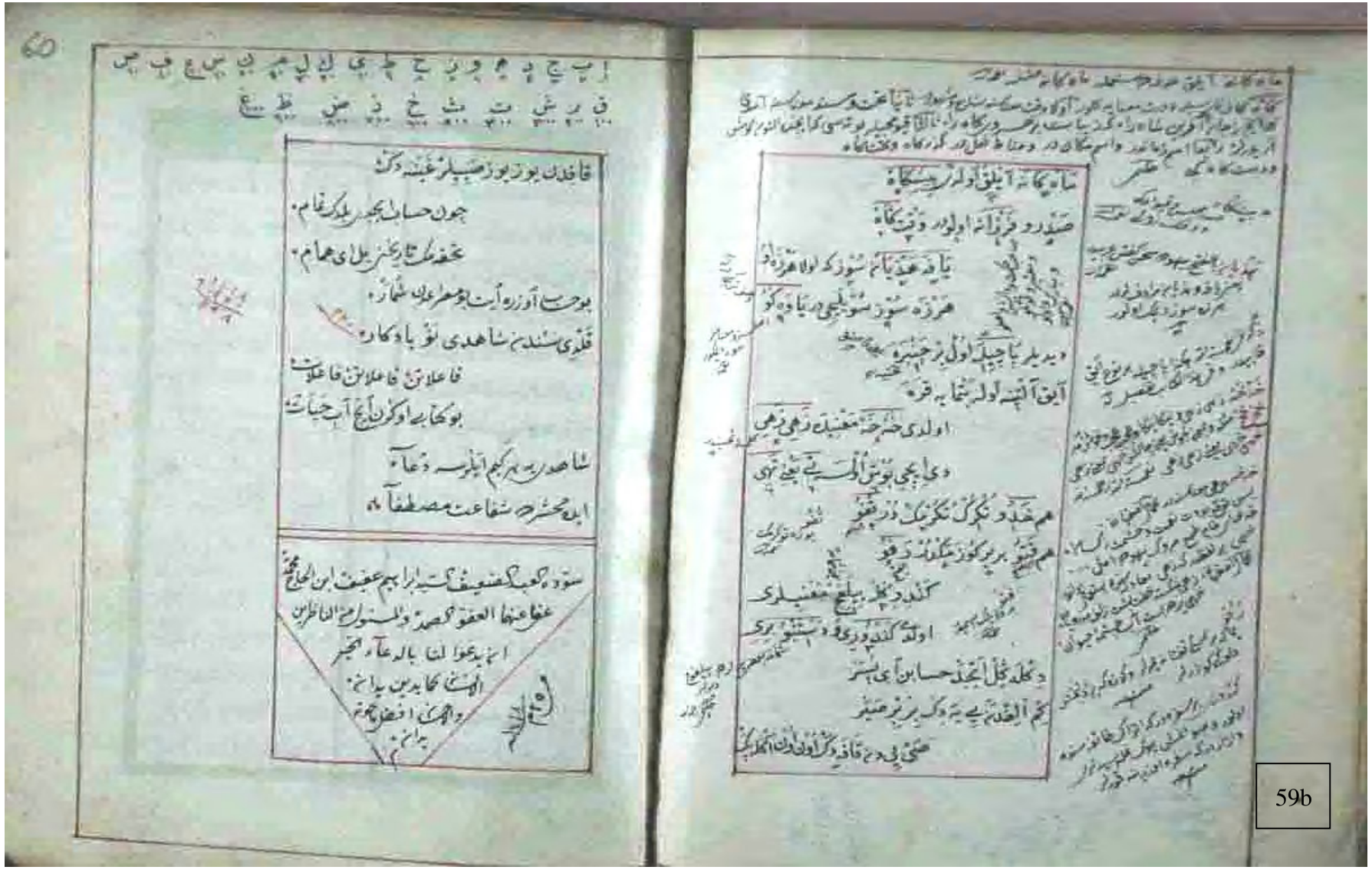

59b

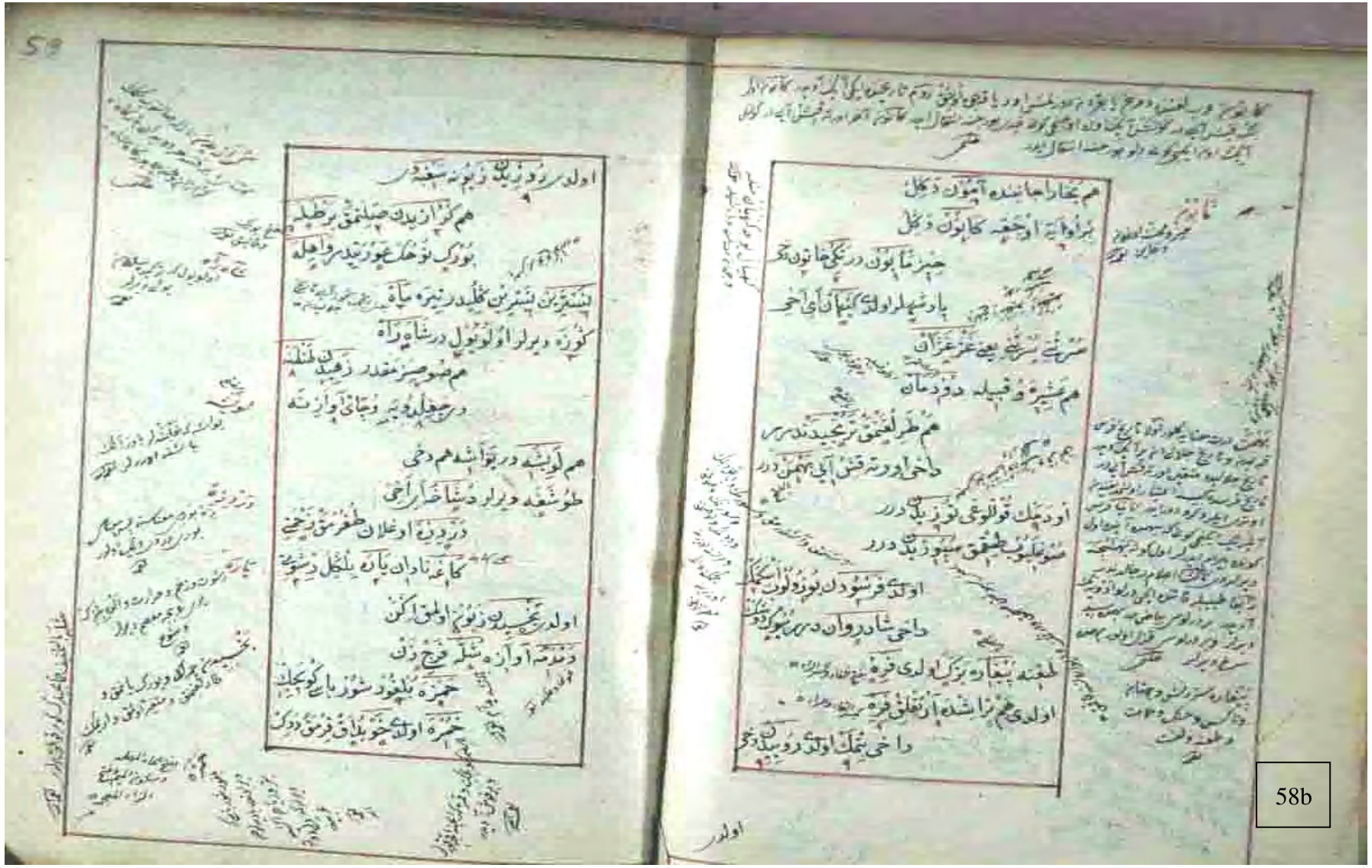

58b

هم فوس اولدر وخی حنیف ایلك

هم دخی هزل بیهوده سوزسوملك

چغرا یحی چرکلو جیا دریم دنش

چرک در برشهر آدیدر هم طبس

هم منش طبع وسکالش جیله بکر

بوش کثرت یعنی جمع زیدو بکر

بهلویجه اولدی کوش پرخش وخش

بلخده بلهر الدیر امق در دوخش

مع کاوز شعله فروغ وهزل لاغ

فاد کوز مع کچه قراکوسه مباغ

هم بغول اولدی درك واخی کزاف

بیهوده سوزدر عقلسز درنشاف

زشت خرفنق ونشانه درهدف

قف دربر نوعه قب فاو اولدر خف

قاشیده وآلنده جنین اژنك در

صقلغ وآوازه خنبك طنك در

هم بکاله در بغلیتاق اولدر هنك

57b

فام و کوش کیے یعنی زر و فام

صار و سلین کلکوته کلکته آی هام

نوان کهن چام آهن مرخ در

کوشیک کرخ اولدی بوز هم مرخ

مغنده نا داد و غافل در لوند

هم دهی تعیین بوق صاغش ایرند

لاف اور و بوز سور چینه یعنی ملند

هم بوز اولن حرون اولدی دینند

دی وداع ایندی دسک بذر و کرد

جمله وحشک آنکه دیرلر نبرد

او ینق بیدار و عاشق کوم دار

هم خیل آهار و محکم استوار

انجه بول بنا ای هشیار در

اولو و لشکر لو بانی سالار در

یضلو جیلق سوکوار و موسخوار

هم یوش کلسه یه دیرلر بزد باز

اغلق موسیلن افیانه سمر

هم برج بوجق سنبد در فخته غر

هم دهی خشخاش اولدی کوکنار

هم پیو کوزه کلر در سوسمار

هم خربزه اولدی کچور ای پسر

اشپیجی کم اولدی خوزه کو

ایکی کوی در راز و مرموز دری

اول والیده که شهری در هری

هم علم برشهر آدیدر هم طراز

دی براغه آلینه چلغوسه ساز

لیز خود اندرز در اضمر لق

هم تنک کبر اولدی کوز اولدر حوض

اشمک در حامیاز و شای کاز

کراوله تیسوس خرمن اولدر راز

اسلک نفس اوزه تپای در عبور

واحی نه بجله دیلک در رهنور

عورت و پلنگ فلوخندر رصیان

بوجه بالا بودیحی دلاله در
هم اولیق تندیسه بیسه اله در

هم بنشاندر فشلق برنیان
اولکه ناخشلو هویدا در عیان

نکنه دارد زنبر جکرکه در بلخ
شوخ کبود در جرکه نازنجه و سنج

زینه قویرق ستمه تب دخنه کدیک
بخیه مغنیه نکنده در دیک

کیجیکن خارپش دخی اولکه دربر
مسارلق هم بازیحی اولکه دیبر

کرکدن ارخ اولکه فلجق غلمج
هم سیاربد اکزا ارق آج

بیدد در شوکه کزا لغور در غاب
تازه دال اولکه دیوین اولکه بال

بس بزچیله بس اویله اوسه بس
بخش قلمشلره فریاد رس

هم طرم کاوزس و سیغوا اوخی
هم وخی انجوع آتشدن اوخی

پیره بولی در طبرخون تخلیون
فور جنوکی سمدیه الکنون وکنون

رسک کوبی بیشک قع برکیشون
آت طونیدر خودا یشق بل پهلوان

زینه وخیر و خیسو بینه قدر
آزمیراب قینیا قینیانه در

وارلق هست در سر پیوسته در
اولیشق یاب یاب اولس آهسته در

کوبجك بشتو بسی جانون سنم
کوچ تعلن و بطانه کوبکی اولکه دم

بکو قزد و شعزه کالم ارکورن

بو کلمک اولدی سکیر یک سنوز
الغه دیولر کوش در بیشکوز
انجقرقا اولدی زغنک اما اروغ
اولدی کوبک وحی بالان دروغ
اچ یعنی پیه وفغر دفجر دره
دوم اوپه چادره چیمه چره
اچ درون هامون بزی قیر کباب
اولدی سوپرکه دکن چاردوخاب
بکدیشه همتا دکل مراد اکو
آیکیر اولدی کول و دریا دکو
کور خانه وچمه در کیکش فراخ
هم چقل چاقل شغال و سنکلاخ
لوخسار اچ اولدر مای پیاز
بوپل آسال اولدر بلدر اولدر پاز
هم چرید اولق اوتلق بچر

اونجی وچرچی بزشک و پیلوره
کوده ده آماس شیش در آیله
تن قیر جغی صونکدر کویله
کیه بکیمد ویه اولدر آیوه یه
هم کودهاد یوسع ودوکم کیره
آنجمن آبستن وزادن دیمک
دزنک وبوکلو طوغرمق اچ امک
هم درخت وشاخ آیخ داخی بدق
می نهند فوردیو نهادن در قومق
سیروله کندز کنفشیله کنو
ایق وحی شالاق بلاس دیکی نو
دیوجه اولدر سلک داخی زلو
بوسو بگذار قو بوغز کلو
پابرهنه یالین آیق بندک
قوللق اولدر قای هم بارندک

هم دیغزه کوتلك وقوش بودن شنید

خلیه آسوه وقیمی اتسکوده
آوده دیخمز وهم بزنجی دده
طرملاده خست بالیق آمی شست
نیست یوق آرع آوده دوارمت
سوبسوهر یاکه دیه یوسوکین
هم یوزکه انکشتری قاشی تکین
بنه بنیق هندوانه قاریوز
ایکی دیه بوذبنه میوك یاریوز
دست ایرنجن یلزك کوشوار
کوپ شهر چل میغرجق قوشی یار
هم سوچیریوز مك شناویدن ندرد
هم دخی میزمق نراویدن ندرد
هم بنا ایدنم اکلیه مك درد
هم زنوبیدنم یکلیه مك درد
هم صرمق خود کمار یلدیم درد

هم سکوب فمق کواریك درس
مسمیدا کلوده رهرلا اغزارق
نخ آیچی آکشی ترش عوره قورق
آوقاشی دوخیور ویارمان
قب مخقدرا وقلعوده وارمان
اغلیمن دیه دیله اولدی زارزار
لایه یلوارمق آرقدیهم نزار
خشکی دیمیزلق دیه اغریدر
آهلن آوخته دیه اغریدر
یافن بولق دیمك کفشیدر
هم دلك قلمك ندر سفن دور
نوده یکدر شه دیمك هیبت شکوه
اولدر کوه مستانه پرطمع کوده کوه
بادیوزن بادیزن هم یلیزه
طتلو شیرین اولدی طتیزیه مزه
جته دانه خوشه اکدیسله
دیه کون بزدق کلندیلیله

تور قلو ایشدی کار سنمیاك

یلغی آلدہ حکمدی صندوغه لاکن سنمه

اوغل صویلدی وکوزن اولدی صغن

خال نوده اولدی طیرا قدیغن

اولدی آوردن کنو رمك ریغن

دوکمك وقیمق درر یکرمیغن

ماچمی بالاوان ابی دراوشتلم

عزیزه در طیغه دی سب دیم

سنمك آیا وسرقه اوکسرك

کزلو در یوشیدی یوسیدی چرك

اویقوم خورلده منی اولدی غیبت

هم شکیبه در صنق یوقن در دست

مهره یوقی مهره هم والازنه

قاو جقی سوجشه آتش زنه

کاسبی کونیك یوزولك سیمیند

چکره طمله کهلوا تمك خمیره

ارزه یخفو کف کلوش دهم کره

یوز هم بدبو آغزا آورد زم

غصه وقیغو یزیند وهم دزم

طهور منی اولدی ایستادن کاسیغن

اولدی اکسیلمك و قلیغی خاسیغن

هم برشتو قرلغ سیماب در

زیوه جیکك جرش اکت مرجاب

دیده بان کوزجی طیغدر هم کواه

صیغناجی پیره دی جای پناه

دی قماجی پیره هم جای کریز

دیپه یه نارك دی تادك دلجی پیز

تاش در یوزم رجیت هم دا مغول

اوردو در ذاتو دزو طیغ یزول

خنس بیرام در یشی لاکنك در

هم سچی میکی و متصلی بنك در

قطعه در بحر رمل

در وصف کدو کوهل و حسرت او مارد

بعد وفات آنشیده الله رحمه

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات
بود رمل بحر سرین شعر وی

چاه منصب چاه فوقی راه پول
کاه مین که وجی کاهو مرول
فیتیارن بادری پل شوقدار
یکله فیتاله پیو وزن پدر
پول قاپو تورنی دور قرزندلو اول
کویکو داماد دراویاش پول
خشمکین طیره تیره در طول
اوغول اوغلی در تیره کیری پل
دولمه در قاصرغه یلکن بادبان
انجکه پستانه در جلغوزن سنان
پلی پش دوشاب یکمز خوانیش
کچک کچکلک پیره کچک دیشش

فعولن فعولن فعولن فعولن
ابیات آسانده خدمت صنعتی المتقارب

قطعه در بحر خفیف مطوی

بار کاهزارم اگر کوزا وجیله قیله نظر
خرمن اولمه جان کوکل مدعین ایده شام و سحر
فاعلاتن مفتعلن فاعلات مفتعلن
طی ایدرسه شخصی دیسورلر که اهل هنر

هم برمیه اوجم وهم داغی وجمی اولمز
دوزخ اولور طاپو اودی کشت ولکن کشت
انجیل اودی انکلیون بت پرست بتخانه
هم تلمیه هکیه در هم کلیسه اولدی کنشت
حج در پرانلی زلی حج اولمز رنج وفرح
جرکن وجیل وحی در چرکیه خشوکدن دوشت
کلیسه در سن باشکه اول آزلی نه یاردی ایسه
خواهدا مدان بسیرت وحی بهشت هرجه بهشت
فاعلات مفتعلن فاعلات مفتعلن
طبعی وطبیعی در آدمک بها دوشت

آداب روی آک روشنی جاذب — لطف نکاهی ایسه هر جا وداذب
فاعلات مفتعلن فاعلات مفتعلن — بو خفیف مطور ومعروف اردوزادب

50b

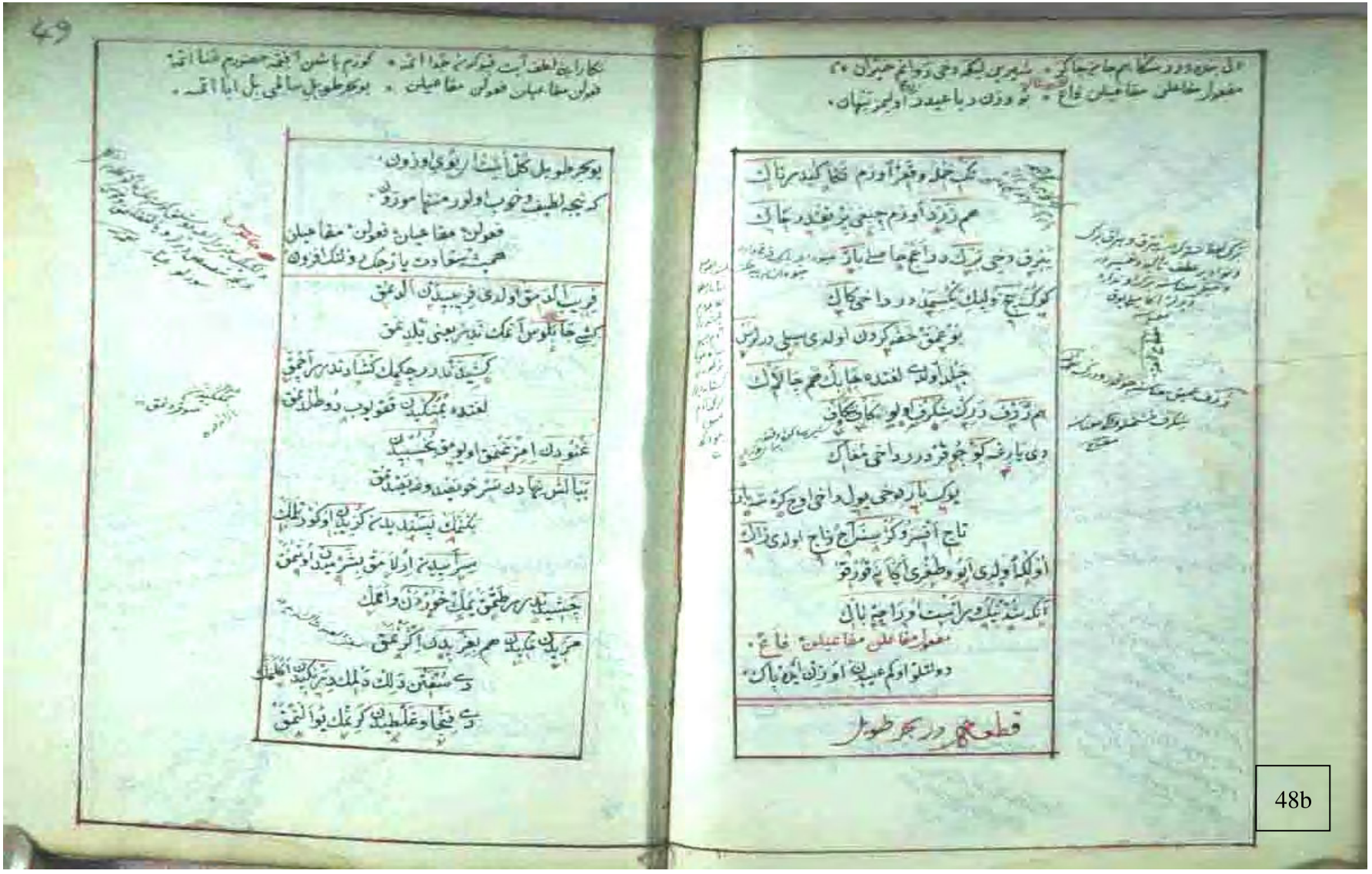

48b

راهده با دیر سا و کل مذهب و دین خویش در
آپلو سوار و من شبه پایه پیاده در پیا
سیاچ ایاغی سه پایه در هم دخی سیچ شیشه
اپسنیاب چو بشکوار آید آنگه ذشت است
بود رایو سیکیچی صوبکله آوکه صوصمیشی در
مفتعلن مفاعلن مفتعلن مفاعلن
علم کمال و معرفت عار فلاوذکه عیشی در

قطعه در بحر رمل

کوز گل عشوه کسنه بر کیم ایدرسه نظری
صنماکم خوتبک صنور فتنه دوذ قری
فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلات
بوذر سر بحر رمل کم اولمجون آنری

بو نوعیه دوزه دی جوزه بلغه نسبه یه جیز
لوله دنایزه دی صوله جیقه بوایشیز
محمر یه جرکی دیمسلر دخی سرکین ایکی
سید که بوخه جیمین در لوحم واحی کیمین

غنده اوزیجکه دی صاریو آوده نخ وسنوه
اونکوللن خوبستنه اولدیم استیزه وستیز
کارکاه اولدوکاجنزه اخیذ کل
پای باچاولیب خلیلها دخی کرباس اولیز
پیشه دی صنعته بب مشینخانه وکل
مشینی کفش و درفشک بری باشقی برشیز
فرنغه یه زاغ دی لم اغ بیاغ ایلک اوجی
بند باغ وراغ طاغ باغله بستان یالیز
بر بوروش بودروکم سیکا جانا پسنده کرکب
دوشی زوکم ترا باید در رستا خیز
فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلات
کور میه بیچ سعادت بوزبن اوغلان کادلا خیز

قطعه در بحر هزج مکفوف

تفصیل علوله همین اول ما لوف ٭
انواع محاله اوذکر قبیل موصوف ٭
مفعول مفاعلن مفاعیلن فاع ٭
مقبوض هزج اول و آخرب معروف ٭

47b

دی شیر از سلانه کفتار دینور شیر ملانه روبه
دینور دیگو به هم با دیش در ریو ز کام این
دختی قوته دی ز رو ز دختی دیریخ و دور
از اق طع ایشکی کوز دختی کوز در ز سین
کسیه الوسلو قجه دینور کبشه پرسیم
کراولسه حنق آلنون دینور کاشه زدین
دکل صلغه خوشیه دختی آز یغه یوشه
قنق نان چورش اولدر دکل هکیسه حرجین
کوکل پنجه بزالدرسه سامز و طنلو
دلا چند فریبند ترا قوریه و شیرین
مفاعیل فعولن مفاعیل فعولن
درس علم و تحاله ابده لر ساکه تحسین

فصلعه در بحر رجز مشور مجنون

هیچ از ره خود بعقل یکدم اول او برهنز
سعدی اگرچه تیره در چون قوس چله کهنز
مفتعلن مفاعلن مفتعلن مفاعلن
علی ایله جمله رجز اولدر روان راستر

شانه طرق بیق بروت هم صغل آدی بر پیش در
ریشه صیخی در دختی برت باش آدی بر پیش در
چیره یکن دی کسوبه دیره و چیره یوش
بالی آریلک چو توش در دیکی داحی پیش در
کوز قباغیه سله دی پر طلو در کد و قنق
یوش تهی دباش سز آز یغه یعنی پیش در
قویروغه دم دی یم ارکن یم بارم صنم
صو صغر ریاضی ندر دکله کاو میش در
طاشغی دیه باد کند ارقسی کوز حوکو ارنست
کوسه دصاقلی فابه کوچ دیکه ریش در
منسلغه دی مزحر دیمزد کری دیم کری
دیره آدی دیره او دق یکدوده بر قرمش در
دونق دفر دختی دکر بالنه تیز ولی سیر
فالغه دیر لر اوق دیای قوجق آدی کیش در
طاپغه دی بر سنش دسلکه دی بر دوش

سرکش و شیشک بکن نرم رو آول کاوله دلک

چند شتابی بکنه این دویشت تا بکجا
پنجه ابو دبس بزوغه پوکد شنگ قلاپوک

مفتعلن مفتعلن مفتعلن مفتعلن
بهره صبر سنگ اشکنه قلب بشکنه کلک کرک

قطعه در شرح مطوی مجذوع

بادشاها دفتنك مزبد اوله هر کماه
دولتن و نصرت معین یار یجب الله

مفتعلن فاعلن مفتعلن فاع
مطوی مجذوع علی مشرح ای شاه

دیدنه همواره دوریم دخی یکبان
کیش بیرا نیز قیمع اوریسه دریسندان

نیشه کسره دریکم دخی طاپسنك
دوربیه دریجو پسای هم اکر سوهان

طلع دیه پسنه دریخ کویوه بلک دره
کوه بجیس کوه طلع اوریجه کوهان

اولدی طمان الدیم یزمله بجیو
نسیم جنه هر طمان عمرمن کوزمان

هم دخی خشنده دراندیه بیجی
هم دخی تابان دریاخی درخشان

معنده دیر باب خوش اکله دیکدر
هم زه وزاده دول و دوشن بون و یوش و سامان

بکلم جبین صریخ حم سنده اکلدی
اکور کوز و یوز جور روی یکروان

یکدیکی پی واچ سوش دیباشام
قونق الامه میزبان قونغه مهمان

میوه بمیش سیوه طول خربزه قاون
باتل تاوا اوزم هم اوله تاوان

خس اوی کاشانه در کاچ دوز کوشك
چرغه وزواره دی هم دخی ایوان

سویله دی عمار دوزد دسته

44b

فاعلاتن مفاعلن فعلن

ایرد مخصوص پسر کوچک آزاد

قطعه در بحر رجز مطوی منحر

عاشق اولا ای گل تر درد دلها چاره ابد

بر صریح مصرع سیم گشته چاره ابد

مفتعلن مفتعلن مفتعلن مفتعلن

بود رجز مطوی بل نا اوله سن اهل هنر

بیجنن اوده املک هم دخی ماپسو دار الک

هم دخی اپسو کل پسرخ اولدی اسپوسل اولدر چلک

جواهر قزقودنه در ما در اپا آپه بدر

آدمه مردم در و لی مردم جسم اولدی بیلیر

هیبه و هیبرام در اودن هم دخی خاکسار کل

آزر اودا الکیت کبر اخکر کودیمی دلک

زنده دوی زنده یمالی طونه دی دخی اویم

سخنیان و جرم کون و بوست دری خوست دلک

بوزانه دی خنک و سمند اولدر فولا اولدی حبس

دیلا کوز کوز بین باقی سنگر

بق بسوز آز بیای بلا بیاز

فجی در نار یانه یوق اعمک

زکار اولدر هم سنگر بیاز

قالقی در چیدن و بازی

اوین و قلقی بوجه اوینه بیاز

مرد یک یاپن و مرجمل میچو

هم فجی سرم در صوغن جو بیاز

بیم در قور قو هیز و در بیاز

دا خی بسیار جو قدر اندگ آز

هم کم اگیسک در پر فراوان بول

اولدر خرسند فانع و خرم اول آز

بیشی خورده اوینه قاصله در خوید

گهه گیمک در اودن نعه اباد

زکار

زکار

هم خار چار در بر اولسه گوکله ده یاسه

شادر مکن نو یا سپور اینده نیاز یاسون
شاد و غمین دوکون غصه کدورتمه یاسه

مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن

سلطان عالم اولدر فاتح اولان بلاسه

قطعه در بحر خفیف مسدس مخصوب

کوزلک ایسه یار جام مفتوح ۰ چنگ مفتون یسه دل مجروح

فاعلاتن مفاعلن فعلن ۰ بو خفیف اولدر قصر یله مخبون

ایو خرس و طلکوز نه چوک کوراز
سنک یکس ایت سنکله در خر کوراز

دیر سکه وارن بدبخت فاوس
قول یازو در یم قولاجه در یاز

سوزن اکنه کوز آرشن و سوزان
اوق کز یدیر و خی در صندوقه کاز

بن بیلی یوغون یوغون بستبر و قصبا
کونه و کرد و کثر مراون نه دیر آز

بلجق بکل اهک آیجه هم فلجق اولدی داسه
میتین کولیک دکورک یاپ و دود دلجی یاسه

قبلک پلنک دوکوک تپک اولدی طار حم تنک
عالمی یکجا یار زنک در زنک ایسه دیاسه

طوزنه کلنک در زنک طبع لجب دلی تنک
عار اولدر خشبه سپت سپت دیمس یاسه

هفت دانه در یا سپور اینه و یاغ ردعن
بوریان ایشنه کوردم دیر اچنا غه کاسه

انجام سوک دیسام سوکمک سیاسون یمک
دنیت اوده در لکن طشت بکمک دلطاسه

اینکور اوزم اوکیر الو مرود امرود
سب آله نار انار و کلنار در کراسه

اما جه یاسه الده طوشمل و طوغن یاز
بوهه دلوجه طوغن هم شب پره یراسه

اوسمک سوکمک ایله اولدر بطر و لیکن

دوی دیگه دارد خاطر دختی چشمه فتانه

دختی صنعه فیروزه دختی طوطی گفتار شیرین

بغل اولدی قولین آخر اوچین آلدی دلی

بوسه دن گچدی لیکن اوپوقدن شیرین

دستی اوزلفه چراکاه دختی اوزلوبر علیف زار

اوته دوی کتابه اوراق یاسمن دسته دسته اوزره

نیم اولدی جاریه آدم اینسم اولدی دختر

قره اوده دوی خرکه قلیق نه اولا کرکدن

تهمه تو بیکویه کن تو بندینک آزمن

تموبه سن ایلک ایله شکاوکوت ایشده بندن

متفاعلن فعولن متفاعلن فعولن

بر مزله یاد اولدی ایولردن ایلک اوکردن

قطعه در بحر مضارع اخرب

رخسار کل اوزره اول خال خال اوزره اولمیه مو

صنن آتش اوزره عنبر عنبر دود خوشبو

مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن

اول مضارع اخرب وزنی اولور انک بو

بل آفریشده یار دیمی ...

رزق ویرمجیدر روزی همده

هم بلبلی پر بوینده ویرلر

شکر دعی به ویرلر دوداده

هم جانکی هم دیالیمی

اولدی کشنده داخی کشنده

خودرا صیتودن کندوی اوکمک

لاف اوریجیده هم کیبرلنده

هرچه جوانمی ده خواه دزتو

هرنه ولرسک وآرایسته سنده

مستفعلاتن مستفعلاتن

سن سنده اولمه غافل اکنده

قطعه در بحر کامل مقطف مضمر

شکر نجمل قلمدر انکل ثبات وقتدی

ارلی چکمک نسیمی بوعیش وسک اوندی

متفاعلن فعولن متفاعلن فعولن

بوکه کامل مقطف دیدلر انجاق قدری

ندرا سیطرن بنره تو یمقدر سیرتون

بلکو دیبات قیلماه بنل وقیر سیرتون

اول کم او له اصلی آیلخی اول اولدر فروما یه

آماح براقلمش پرده اچنه دور لمش
ناوك نیمچه دوزه غمك نازیدیم دیرایه

ماهی بالق اولدر ماراپلان قرنجه مور
عقرب حیوان آدر گزدم کوصد پایه

امر قدر که اندوزر قزاغ یمیان آید
بوکون که قرآ پوسوز یارین کلیر اورنایه

مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن
یوقدر ایکی عالمده ایلك کبی سرمایه

قطعه در بحر رجز مرفل مربع

دل شده ساکا هم جاجاکو • والده بوزوکه هم تمس هادر
مستفعلاتن مستفعلاتن • اولدر مرفل بحر رجز نوع

قوقیه دیر لرکندیه کیندی
بکمسته آوزلمش قوچه کیندی
قوچنده قوچ قوتلو وحرمی
غاداغلمق کولمك کزیه چنده

دنبل حیوان آغ سیکل ایرمزداویوزکر

پیروز ظفرلو ایکیلك اولدر سکایلش
باوایش کشکینن اودیمك دمی کیمیش
پوپوزدق طوت دکیرلوله وطفکری بودر واپ
قرنان بوردوزشوبره راپ زوایدی
مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن
علم عمل ایت نابوکسن حسنت وکونو

قطعه در بحر هزج اخرب مثمن

کلزار جنانم لطفی حسنکدن مزین در •
شیر وعسل وشکر لعلکده مبین در •
مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن
وزنی هزج اخرب بودرکه مثمن در •

هم پایه در نایسنان در کوکیه هم پایه
هم واحی زمستان قشل دیر قوکیه همپایه
هم پازبهاز اولدی پاییز کوزه درلو
ایسی ریز وصوق درکز مایه ونسرمایه
اول کم اولا اصلی آری اول پاکز اولدر

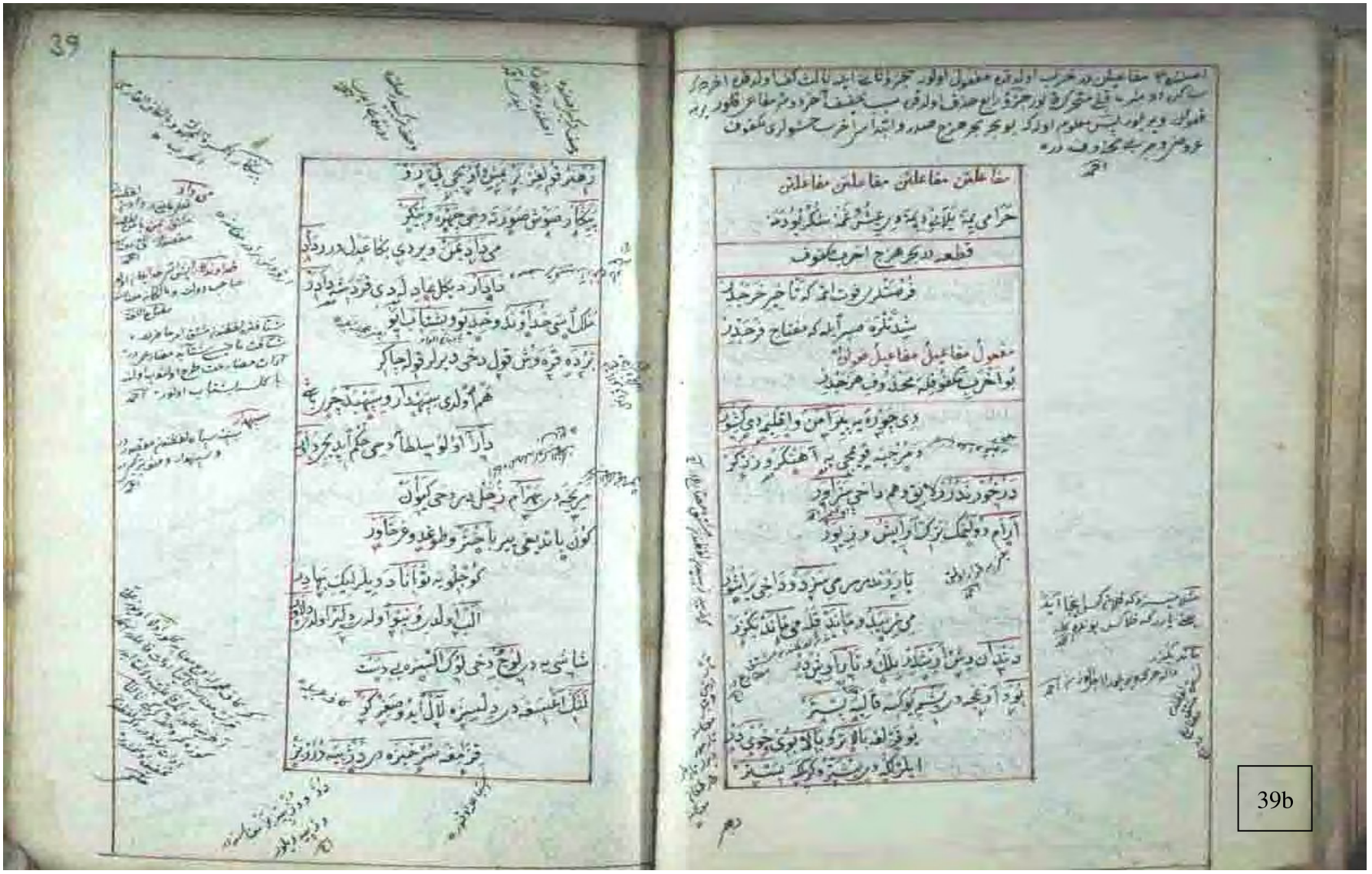

مفاعلن مفاعلن مفاعلن مفاعلن

قطعه در بحر کامل

مفاعلن مفاعلن مفاعلن مفاعلن

قطعه در بحر وافر مثمن

مفاعلتن مفاعلتن مفاعلتن مفاعلتن

مستفعلن مستفعلن

خفا کہ جا ہل مجنی یار حمد ہ بر

قطعہ در بحر ہزج مسدس

گلستن دہر سرکہ بی زکلہ خدا ۔ علم او فی خلاص بتوا حرجہ خدا
مفعول مفاعلن فعولن ۔ بح اخرب و ضعیف ہر جہ خدا

چشمہ بکنار او لادی کورہ بر دیق
استاد مجوی جوئی ابر مبق
انداختن و فرو فکندن
آبیق در حی اشعا بر مبق

در دہ اولادی ہمرو کنود در کوک
قارہ میہ و سیفید در آبی

ہم شرخ فرزل بنبل در ہر سہ بر
بیل اولادی جوت کو بنبہ تو مبق

لحیت اولادی جوبق فی در ہر سہ جت
ہم آبرع در شت در رم بو بشق

کلب آبہ و نا بخن اولادی طرق
انکشت سرک او لو بو ہاق

کا بوج بجیب مشت بو مرفق
کشتہ کہ بہ رعجہ در و فق

36b

فعولن فعولن

ہم شب فراز آلتن بو فتن در ۔
بو کسک جو بلند و پست آجق ۔

بر ہید آنکس کہ شد ہر اسان
فور تلدی او کہ اولدی فو فق

مفعول مفاعلن فعولن

علم آبجرہ در زر سعادت آجق

قطعہ در بحر و علی سمن مقصور

ہر کہ دیر بحسنای انتقام الق قام
فضان آندم آرقی ایشک کاولدی کاما
فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات ۔
وزن مقصور دعل سالک جواہر در نظام

مجلد بحد طرہم رک طبرد فاجو
باز پلس جوی ساط آراستہ بشا خوا
باد کوبی ملکستہ در داجی ملکوبہ فکر
دور لودہ در لو کوبہ کوں باشے اپنا مہ سر کون
کوزہ تن رودہ مغرس بو کرک دیکن
ایکی چلو بجا سو کشت بان او دہ سر ون
دشت قور پلس و لیکن بیشہ طلو دشت جب
موی نیل جا بہ قلم نامہ بنی در جا بہ طون

قطعه در بحر رجز

شاها سعادتی آینی طوطی جم سرشت
تا آفتاب طلعتت آفاق را مسلم بود فر

مستفعلن مستفعلن

بحر رجز در سالم و احزا ممثل را کهر

فاخر شکم ناچه کوتک بلدر میان توبق کمر
داخی نخدانند اکل سبه کوس دد داخی بر
مرغاب و جرغ اودد کجفر بز کوبش سم الغوی
اهن دمرد دس بغر کوبش سم الغوی
ارزد فلانی در و خانوخ اسپ کلر دمشو کوچ
ارکج نهار و کس فوج دهشی وارکان ماه بز
کار دهشته کرد انوس کاندن جماع بوس او بوس
خوی کوه بعنی دد بس عود زان شوهر مراد
خم کوبند رد دشت سپو اسپو اوته ایلسو برد
اوکل اردا شاغه یو قرو بسق و پس و زیر و زیر
بور جبال اوه و اتب کوار اردم قش بنج
بو نام کنود انخا یار اندو الت انخا بز
او تورده طبر لوله قاچ کنند بکی فور تراى دهل
مشین بنا دانان کر بز خود دار دهاکن ای پسر

بحر مضارع اخرب مکفوف در عیان

مفعول فاعلاتن مفاعیل فاعلات

دل لیچی یه باده و مل هم بیار جام
فریق کیزگ قوله در بنده هم علام
کجچک سرچه ضرچه دهی ایکیده در
سرچه طبیسه یعنی یلغز دهی بیام
برسید در کلدرک افیار در یولار
فنزاک برنگی رین ابر اولدی اوتاغ کلام
کهکبر کیچه تابه طغین چونکه دی دیب
چوشید و بخت قیدر و دشت جبه کرخام
سمشیر و نیع دی قلچ دشنه خنجره
کجچت صفر قیسه غلاف ایدوهم بیام
طام یام و نوروز و ام و کس آم و مراد کام
هم کام و زر آدم دهی بر لو صماغه کلام

ای بسنکره و اهیت اردیست کی هیل
ای ال طوتجی ایکی الدن چین قویام

مفعول فاعلاتن مفاعیل فاعلات

علم و کرکس کت بولسه قوجه مقام

35b

هلولهٔ سید تو د تو زار بارسی

صبان او غروسی کهک آیه شال

اوی به در زنبور کنده و قوان

شکوفه جهل انگبین او لذت بال

بولک صباح او ردی و صبا روح دیگ

در لیسو و مرغول فرحال و حال

وی او علیحضه کودکرد و کنگ کرد

جواند دیکت بور او غل بیرزال

یونا بش بر فونوت فرغل د و موی

قری بیره زن آبی و بل ماه و سال

سخن دارم از دد سیاه من سیاه

سوزم و از او انجود بسوزال

فعولن فعولن فعولن فعول

کر بسر حال و قلیسر حال

قطعه در بحر مضارع اخرب مکفوف

بوسته غور و لی طوز الله فاسک کان

یا وسه نه شوخ ظالم نو نور اشبو بدکان

وی سوند اهی به کالا اندر متاع قبایش

آکچی نزد کرو کشت اکین بسیار نقلیش

بکار بک بندو فرخ بکوب دکاغ جانش

پرشمی آسنی آسجاق فارشمق در

یونش به رام صوش جنگ د وحشی بر خایش

او قید در سز بچه کو بندو صغر لین آلمه

بحوان بکو نی بیشه و در بحو بکا و میایش

مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلات

مسلمله اولیدم کشکه بابا نو بودم کایش

قطعه در بحر متقارب مقصور

دلا اهل دز داخل بلو یعول

سریکم کلد لبره دن آیله قبول

فعولن فعولن فعولن فعول

تعاد بحو قصر اولدر بولدر اصول

وعلی جمیع اولدی و قرال ذالله

کبو نز کو کرجن قت پرو تبال

سیاره و اخسرد خل بلده

وی برتویه او بکو بکی آی هلو

ای صنم و ابر خلق حسن ۰ دیبا ها اول کل طا ابر سن ۰
مفتعلن مفتعلن فاعلن ۰ بحر سریع مطوی با جاری من ۰

کنت برو و سوی له بگو گل بیار ۰
از چه بدلت چون لنه بخو چرا ۰
اغ طلوه بلوار دی یکن استین
کو کلکه بیر آمن و قفیان قبا ۰
بغز و کل کو کبک بینی به مغز ۰
جغز و رزم غوک دروز خر بغا ۰
اولدی دیر یکه ترمه جه در نبو ۰
کو سنه بوجق اورته بیان از سرا ۰
خویش خیغم قوم و دیپله نیاز ۰
یاده دی بیکانه بلیش آشنا ۰
کر نه کیدی ناوه بست فاره دن
اولدی بر شنار هر هر دوز بیار ۰
قله بقی و دام طوری نام آید ۰
شاه له یام انجشم و هلک جک در آ ۰
بغدایه کیدم دی و از زن طرب
آرسه و بوکوله جوز و لوبیا ۰
طوز تمک و انجله دان تاپ و کوست ۰
ماست بوغرد بوزحه ایچ ناشتا ۰
آزجه دی کار بزاولنی ناوه دان

راحی دکزمن نه دردر آشیا ۰
مجنون نوکس می نشما ید مرا
سنجلمن کبک کور نمز بکا ۰
مفتعلن مفتعلن فاعلن
آرزه خوبان جهان مرحبا

قطعه در بحر مجتث مخبون

خیال خطک و خالک قلالی دله قرار
قره صاچک کبی عمر کو یمی جاکه قرار
مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلات
بو بحر مجتث و مخبون بلکل آمه قرار

آچیلن کاشم و بیانی الن ابرو قاش
دخی برادر و همراه قوردش و بولداش
صمسلو باجغه کیمکل کوچ کوچ قوم دیلک
سفال بشقاب و رخت و سنک کیم چالاش
هوا آیغاک در طبراق آلش اود یل یاو
غم آلک کور یکیدر جنک قوردیله یاش
خرابه آلنو صنمق فوجلن بحر آل

32

32b

بو رسمه ایلدم اول بیتی تو تیب
که بیله بشدر احوالی ترکیب

چو الطافی خدا کوستردی نامم
دیدم بن واحی تحفه شاهد نامم

که ایم شاهدیم مولوی یم
دیار مثناده معنوی یم

بحمد الله که مرد معنوی یم
که غواصی بکار مثنوی یم

مرادم بو که تحفم بوله شهرت
کلاوزانله اطفاله قدرت

ایده لر قرسلاوزانی جاهل
اولالر علم مولانایه قابل

زهی عزت زهی دولت سعادت
آنلک کم اوله بو علمه لیاقت

ولیکن قورقرم بر جاهل دوشم
که آنک اولمیه کی طبعی موزون

ایده مزوزیله تقطیعی تفهیم
ایده جهلیله بر معصوم تعلیم

رکیک ذکر ده بو موزون کلامی

خراب ایده او طبع مستقیمی

یقین بلکل که بر ذلیجی اولق
اوقی یه شعر نا موزون و مهمل

اولور طبعی رکیک و نثری مغبون
قالور محروم اولیمز واحی موزون

تکرر جاذقی واستاد کامل
آنی جهدیله ایده وزنه قابل

کلور وزنه ولی بولمز سلاست
قالور طبعنده البته رکاکت

قوسک اکر یله بر نازه نهالی
بوبه طوغریلور مز آکله مثالی

یه یکی برد خم کم اولا اولجاق
قویه سن بوله یومشی ایده می پاک

خدا قهر ایلسون اولجا یله کم
اوقیه رنظمی کز اولوب معلم

آکا کیم اولدی منظوم مقدور
چو تعلیم اتمک اکسترباره مشور

خراب القدر تحفه حاسز
بچه کز طبع و نا موزون عاسز

اکا هر علم اولور البته آسان
اولور عالمده بر مرد سخندان

خدا شاد ایلیه روحین خسا مکن
ویره جنتده اعلا سین مقامکن

کتوردی نظمه یوخه دُرِ مکنون
سلیس و شوخ و دلکش میوزون

جهانده یوقدی بر شعر منوّر
سویلمز حشره دک نعمن کورور

حدیثنده بیوردی فخر عالم
بو معنایی که اولور خیر آدم

که اولده دائما خیراته ساعی
ایده لوخلق آندن انتفاعی

دله دیمکه یازم بر خوشجه نامه
نظیره اولده اول تحفهٔ حسامه

که بوندن داخی اولور چوق فوائد
بخه نفع ایده لر آندن روایت

شکردن کونه کونه یشه حلوا
اولور بر ذوق هر بیرنده شیدا

مزین اولسه بر محبوب زیبا

کبوب انواع الوان سلسله دیبا
ویرور هر دلک آکا بر جوبنه

کلور عشاقه دولی دولی عاشق
ندکلی وار ایسه آنده جواهر

کتوردم بوندن الا که اولده نادر
فوردم آغلار یکه سنعمال ایوقدر

ولی ولمیین آنده بوندن چوقدر
کتوردم منویدن چوق غرایب

که اولده مولویلر بوکه راغب
اولار بحر آنده وآرد دیوندن اما

دخی وار بوندن بحر زعفا
یوغ آنده داخی قطعهٔ اولد فخر آخر

کتوردم بحرنه ایچنده پر بزر
تمام اولد قجه هر بر قطعه موزون

یازردم آنده بر بیت همایون
که اولده فارسی بر مصرع عجم

بری ترکی اولده نه بیش و نه کم
که ترکی فارسیه اولده مقابل

بیلور اهلی که آنلور بو نظم مشکل

30b

بسم الله الرحمن الرحيم

بنام خالق وحی و توانا
قدیم و قادر و بینا و دانا

ثنا و حمد و شکر بی نهایه
سپاس و منت بی حد و غایه

اگاهم وار ایدوب بوکا شانه
برندی هم حیاتی هم مماتی

بوعبکن اولی ددی واو اولدی عالم
هم اندی قدرتیله خاکی آدم

آنك نسلندن اندی انبیائی
خصوصا کم حبیب مصطفائی

صلاتیله سلام اول شاهه دائم
کما آنکله دین اسلام اولدی قائم

دخی اصحاب و آلینه که بونلر
آنك شرعینه اولدیلر مسخر

پس اندی نصکره بیل مرحوم و مغفور
خدائی اول کما لاتیله مشهور

که والدر بو محتاج وکدایه
اولسون رحمتی بی نهایه

دخی مغفور ایکن جهدیله مرحوم

صحبکن یا اللیل یوزکه رایت انوار ● یوزکه آلدی غمزه خونریلق انوار

هذه مجلوبی صفا حیاتین فعولن ● هزج محذوف یعنی آخرای جوز

اوقمشدی افتتاح یا که منظوم

اوقیدم اولا تحفه حسابی
مقطر ایلدی اکلجا مثالی

دخی منظوم اوقندی چوق لغانی
ایچردی طبعمه آب حیاتی

شورسه اولدم لغت علمه مثالی
لغت که بلمسم اولیدی نادر

کدا زده سالک اولدقده خدائی سرایم
ابدوب رحلت قوندی دار فنائی

بکا که اولدی لغت علمی مسخر
نه علم یا شلسم اولدی میسر

خصوصا علم ربانی که سلطان
جلال الدین دیمشلر مغز قرآن

کتاب مثنوی کم قوت جاندر
ضیا و نور جسم عاشقاندر

بکا کشف اولدی بی تعلیم استاد
آنکله ایلدم عشاقه ارشاد

بیقین بلدم مکه بر تو رشته معصوم
افتتاح اوقیسه و زیله منظوم

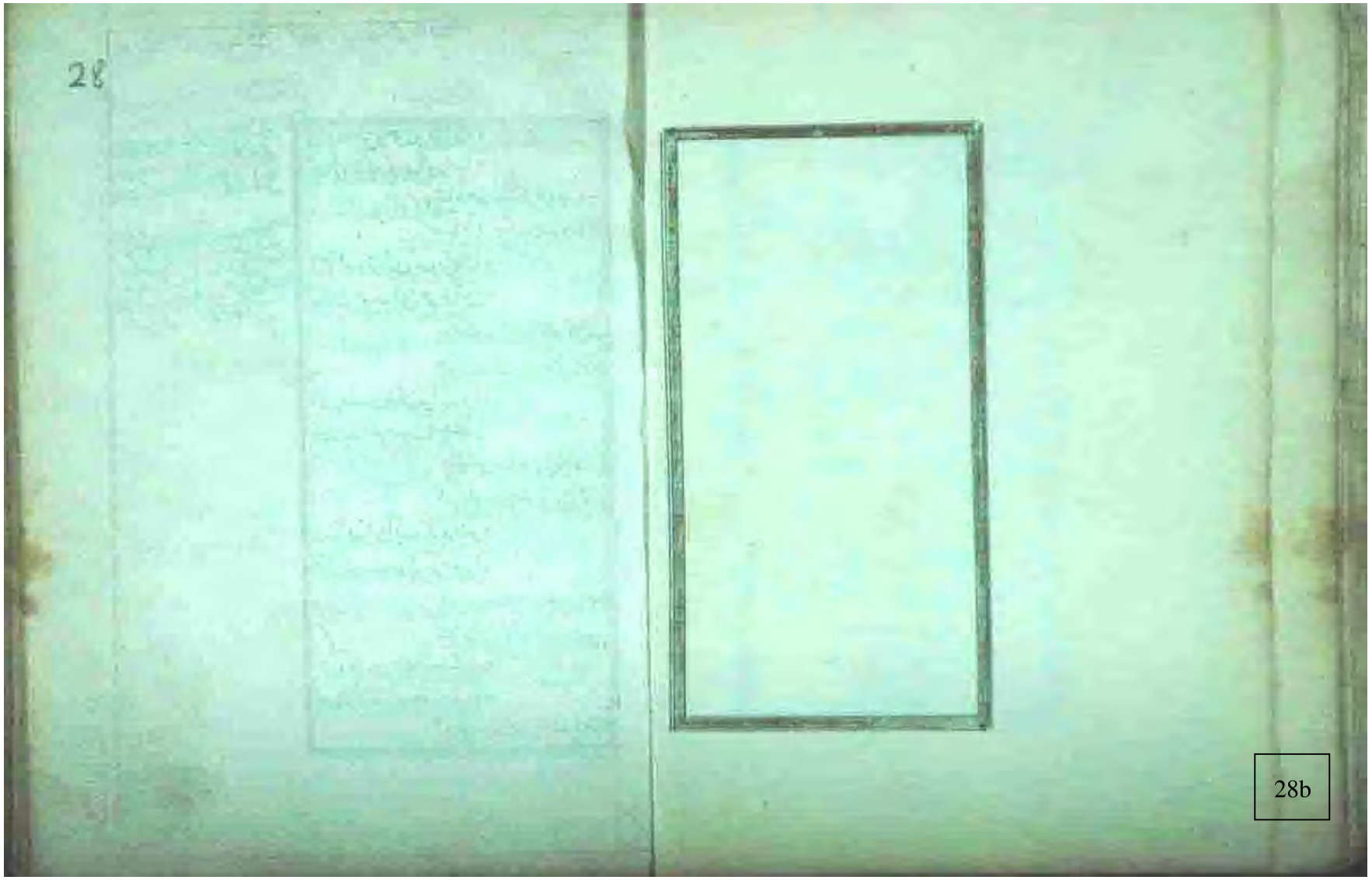
28
28b

27

27b

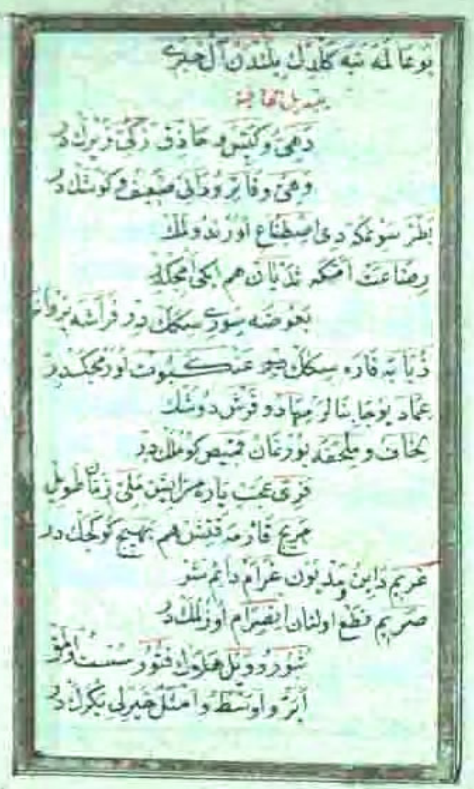

يوعالمه شبه كلدك يلندن آلجق

يضم يل الفا بنه

دهى وكيش وحاذق زكى وزيرك در
وهى وفا پرور وداى ضعيف وكوشك در

بطر سوزمكه دى اصطناع اورندوملك
رضا غت امكه ندايان هم ابكى محكه

بعوضه سوزسكلن در فراشه پروانه
ذبابه فاره سكلن پشه عنكبوت اورمجكدر

عماد يوجابنالر سهادو فرش دوشك
لحاف وملحفه يورغان قميص كوملك در

فرى عجب پاره سراپين ملى زمان طويل
جميع فارمه قيشلم بهيج كوجك در

عريم دائن مديون غرام دائم شر
صريم قطع اولنان ايضرام اوزملك در

شور دويل هلوا فتور سست اوموز
ابتر واوسط وامثل حيرلى بكراك در

لصم كناه صبور امنه مقابله در
خشم وعيال وسم يوعالق الم آمرى

سلواله نطفه منى در علق اوسمش قادر
كلواله سول لوابكم يوفذكرانك بدرى

خلوق وحظ نصيب شقاوتى يا كشفلق
فواق افاقه وراحت صداق وزن مهرى

حرف نه سوليسه بلزهرم قتى توهاش
ندر عجم دستورمز مدبر بجوز قزى

مهيل بره دوكلمش كيب قوم يغنى
كليم جوبكى يورلمش عليل دردصرى

رهيق باده صفا هضيم نازه وتر
حديقه باغچه بستان كه اولده بوكرى

ملك فرشته فلك كون نسك عباده حج
مرا وريب كمان در وراء اونه آكارى

بود آخر اولور يستيقاد اولور
جميع وقابله كافر جمله كس كوترى

مفاعلن فعولن مفاعلن فعلات

يوعالمه

أسير ك جمع أسرى وأسارى

(بعض الوصل المكسور)

سرطان كه بيكم باليخون وتوند
بشره بكوم آغر اسلحه دبلان اوتوند
شعله لب دودق لسان دل رقعه خون بوند
ملكون وملك وعرت جبروتي اولور
بكه نه آيه تمته اندهلمه معيشي بحولند
شيخ وفرق بلوكدن عرب فرازقا حتى
نه دوزر عذاله ملامت دقتي شق وعمر رحمت
نعب ونصب مشقت سفر ولم حزون در
يقه جيب ربع اكمل نعب رنب دلك
حسب وحسب حطب حصب اودونلدر

فعلاتن فاعلاتن وملك بوورزنه مكفوف

كجنه ايرلرا ما كلهان هان بوكوندر

من الجنس المجنون

حنيف طوغرى عوج اكرمالك تطيف قرى
خفيف بنيه اربع حفيف تورى

تبليم وعالم وعلوم مردانا
قدير ومقتدر قادر توانا
قنوط وحاسب وما يوس اولميه
نظير وندسنده وكفو همتا

شوير يكيم الله اوله طورطاغى
او يمرك اديكه سينين وسينا
طوى بر وادى بدر قرسنده شاطك
كه كوردوى نار وبورى الله موسا

ارم شام اسمى با اسكندريه
ياخود فارسنده بر برد رسمها
ضياء قلعه كرمناج آجن يول
مرآتم كيده جك بر قيچه صحرا

لبدقت فات دزارى كلمن لبدجوق
سنيدمرتفع بوجا معلو
اوزا اوردك حيارا وكراى طوى
سمرقوشلرده در سلوى وسمانا

جلوا واره اولمغدر وطنلدك

من الهزج المقصور والمحذوف

مختار اورمد والمش معما و عرضه میدان
معکوس حبس اولمش سحر اولمز حضر زندان

دیخ امی عسجد النون بحوم فاره دوش
طرس بیاض کاغذ ترس و کف نه قلفان

مصباح و سراغه مشکاة انك بریدر
نجاح آب جاری و فلاح نمع سوزان

الواح تخته لرد رصفوان یوزی دوزطاس
آجام میشه لرد رعیص آبله غابه اورمان

مختار الدیمی تمام قوولمجی
ابن السبیل یولجی تبه اسمیه بیابان

واصب همیشه واجب سرمد طویل ودائم
ممدود منبع منقاد مشوی جنید بریان

مسجور طولدرلمش دوور ولجه کرداب
مسجور دویاوه باطل جمهور دوزبزرکان

انظار میهل ویرمك تشریح هنا ویرمك
ایثاق بسته چکمك میثاق وعهد پیمان

سبب و لبابت راحت ارنت و تراث میراث
بیل داخی عدو بلك مجود عرف احسان

هم هولاء انکر لیطوون قصد ایدرلر
بعدو ایدر تجاوز بیدو اورمایان

اسرا الجبله کفمك ادبار ارقه ویرمك
کف ابه کلیه بوکزك وشن سن ضرس دندان

مذموم دم اولمش ذمار دمریدمش
محذوز بارمش غامر خراب ویران

عرش اولمق جسم اعظم اولمق محیط اجسام
هم عرش سقف خانه هم عرش تخت سلطان

عرشك ایجنده کرسی کرسی کوکلر
کوکلر ایجنده برلر جب جوزه بحر عمان

برلر دوز معلق مرکزده نقطه واری
دوور مرکز دوور فلکلر مانند جرخ کردان

مفعول فاعلاتن بحر مضارع مثمن
علم وکمال وحکمت کسنه ایله اولمه نادان

23

23b

مفعول مفاعیلن مفاعیل فعولن

محذوف و هزج اخرب و مکفوف بود رکن

طاخونه ذکر من دخی شوره فروش دی

طمحن اونه قام ایله کناسه سوپرنده

خاکسه منتظم اکل و فاکهه میوه

ساعد متکبر کیشی خرطومه بروده

هم شیر فارس باغه قولاغ مرتفع دیر

هم وسفه یلك سنره کوبك بطنه فاره

اغنیه یه مقصوده وامنیه فراش

هم نادیحه دوه یه کجه یه امنیه دوه یه

عشاق جهنده اقامت قاوا برکدیر

عشاقین اکا یکرد دخی عشقینه یه یوکلك

مساحت صوح یوزمك دخی غموض المقدر

نبوه یرایدیمك داخی مسرح صالحقدر

محاور جواب ایده مساحه زبان ایده

فساوت قلبه اوکق دخی صنر یوکا لمقدر

رفث ولغو خیانت جفا طیاع و باطل

فنا یوق اولوب کتمك بقا وار فالمق در

فعولن مفاعیلن بو بحر طویل اولدی

اچنده جواهر وار هنر اکا طالمق در

شمامت عدو کولمك سلامت اوصالمق در

سلخ صبا لغمق تبریح طوفالمق در

تحری طلب ایتمك مرح کندك اورین کورمك

تعهد اوبا یقلق تنبیه اوبا یمك

مبذر نه در مسرف دخی مقتر و کاسب

مطفف صتان اکسیك نطاول اوزمقدر

سریر و اریکه تخت ارانك سرخنك

سرادق سرا پرده توکوه طیغمق در

تحتی و خفی سر داش دیمکدر سمی اداش

قدیم و عتیق اسکی تقدمت اوزمق در

جمیت نه عار ایتمك تصنع یوزین دوکمك

تبسم در آز کولمك ضحالت اوغمق در

هبوط و نزول ایتمك صعود و عروج آمق

وقود و حصب دوزق توقد نه یاغمق در

من المسرح

من البحر الكامل

اچی دایش متغیر شود زر
تحفه قوقو عضله بوغازده دور
سطح کوهلک کاسه کبر جمع محاد
جثه بیول کاسه کم جمعی جسمان
شامه سراق اورنی ناوی نجم
منعب میراب قولق ناودان

ناهیه هم فاقره اولو بلو
هاویه یوس واهیه درجان بلز
سخت حرام اولک و معزم آودک
کسر صحاق خسرو خسارت زیان
هجره وسوسه کدی اوس فوزد
فاره صحان حبه واقعی بلاق

قعقد کوبوه دیبور قهد یارسل
قسوره ولبک وهزیل ارسلان

لادم ولاذب بایسان نسنه در
منفرج و منهمر آب روان
مسغبه و مجمصه آچلق در

بخاء هم نفسه دی ناکهان
عم ندن هم ندن ما دخل
لم یسه کیف بنده اذ فجان

بعضهم هم بکلو سافلر دیمک
بکذب هم بحرص سوبلر یلوان

مفتعلن مفتعلن فاعلن
بحر سرد جلک سکاوزلی عیان

بعده بل کلمه فیه

ناهیه آلن صباحی منکب اومور
جبهه آلن صدر کوکس ذات اوز

فحصه آچ راحه درآل آیدیمی
حجره حلقوم بوغاز وجه یوز

شعره دی قیل حلق براش ایلک
کوع یلان معله بیول عین کوز

زهره چمک نکهت آغز قوقو
قرص جوزک ملح تمک یغی طوز

دوب ارغل دردو صاو و معدوز

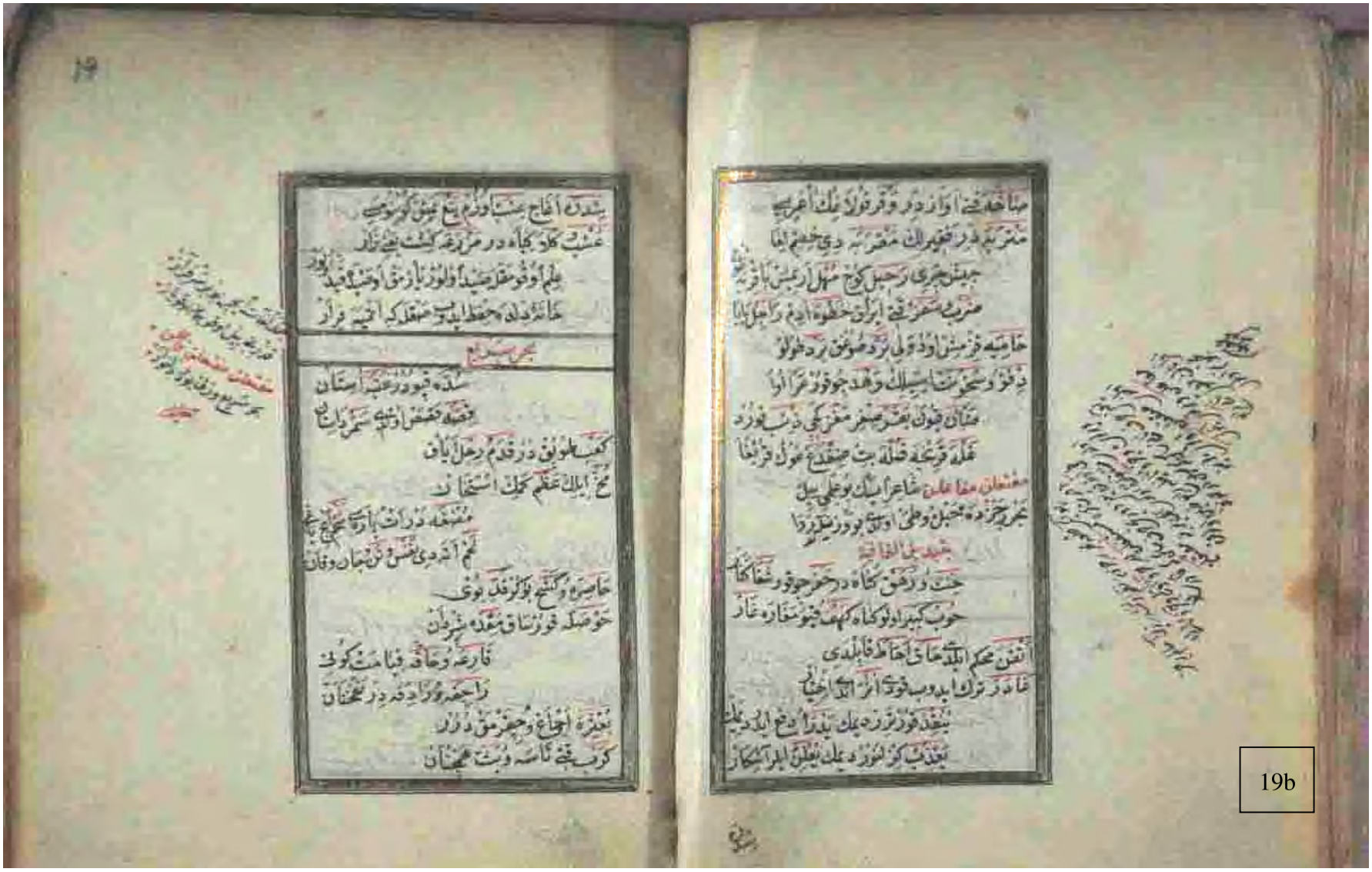

19b

اکرام آخر لفظی ضیف نوش مهمان

اطفال بیوک بالغی دمور لر

ترنبل کلوسی سرو سن ایلک

قایندو بنات قند سکر

مغنار وعشیره اوندہ بردر

مثنی ایکیسی رباع دوردر

اعصار قصر غه ریح بلدر

حار ایسه صیرا بوله غردر

قاصف فتی بلدر رعایوش بل

عاصف فتی بل مثال صرصر

مفعول مفاعیلن فعولن

مقبوض هزج بوبحره دیرلر

من الرجز المطوی المخبون

مائده خوان برطعام میسر وسعت درغنا

اولکه کریم بیلک نام مخمه ومخلله درعطا

درس وتلاوت دعا اوقوملی دمدم خشم قیلمه

مثنا عضا جوش بعیه ذلک بعارزنا

اغلو

اکمال مفاعلن هزج اضعاف

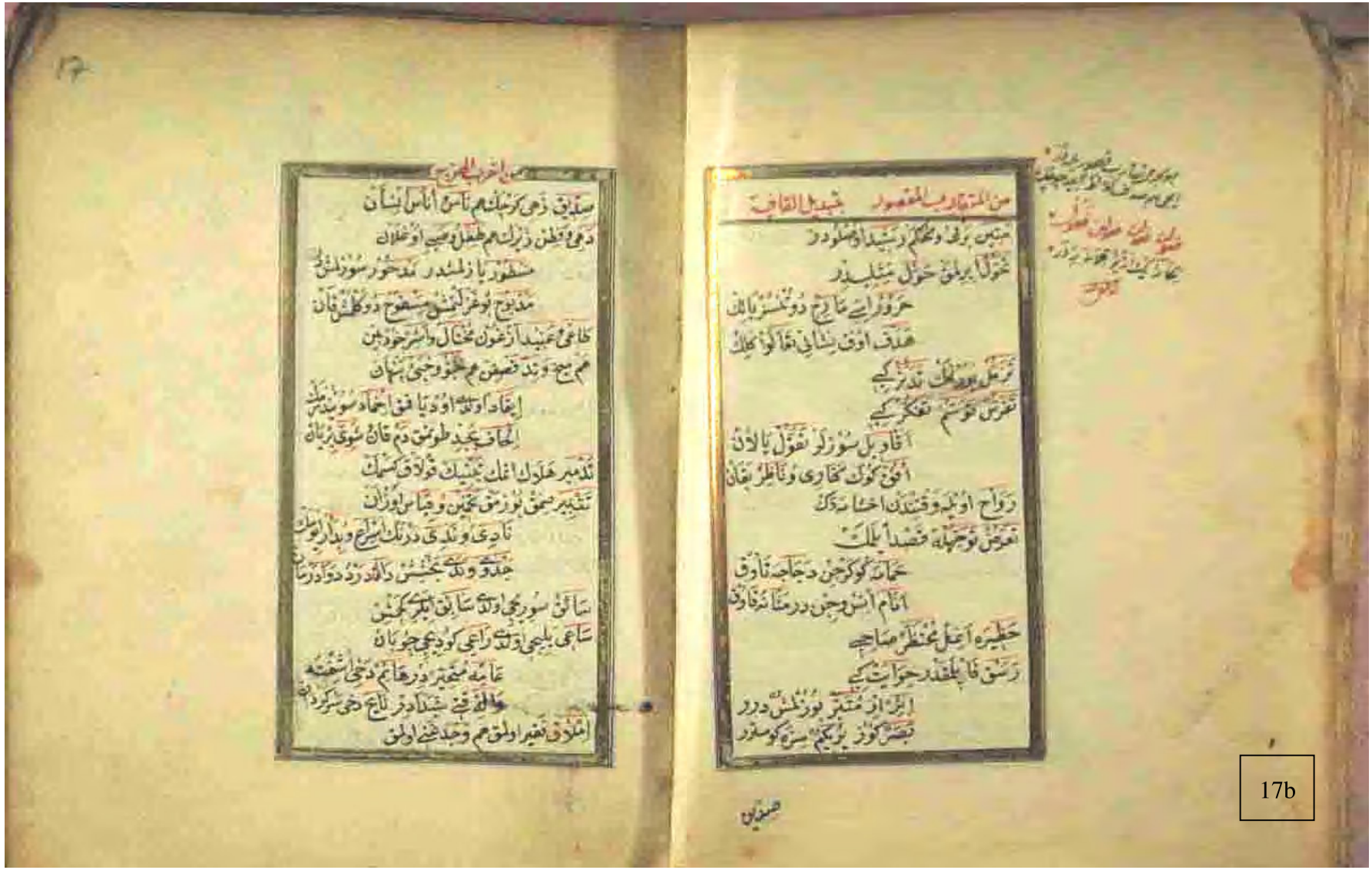

17b

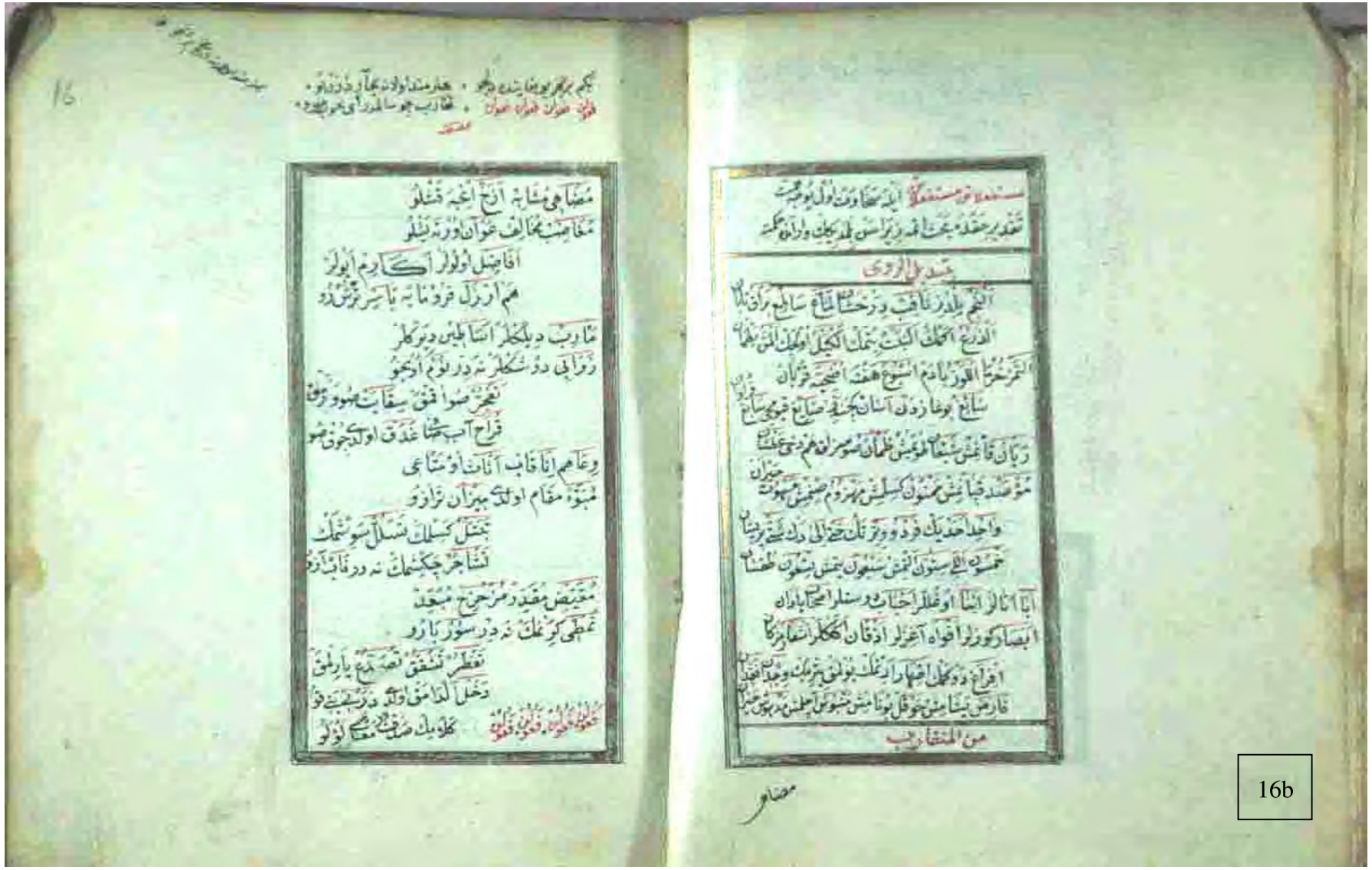

16b

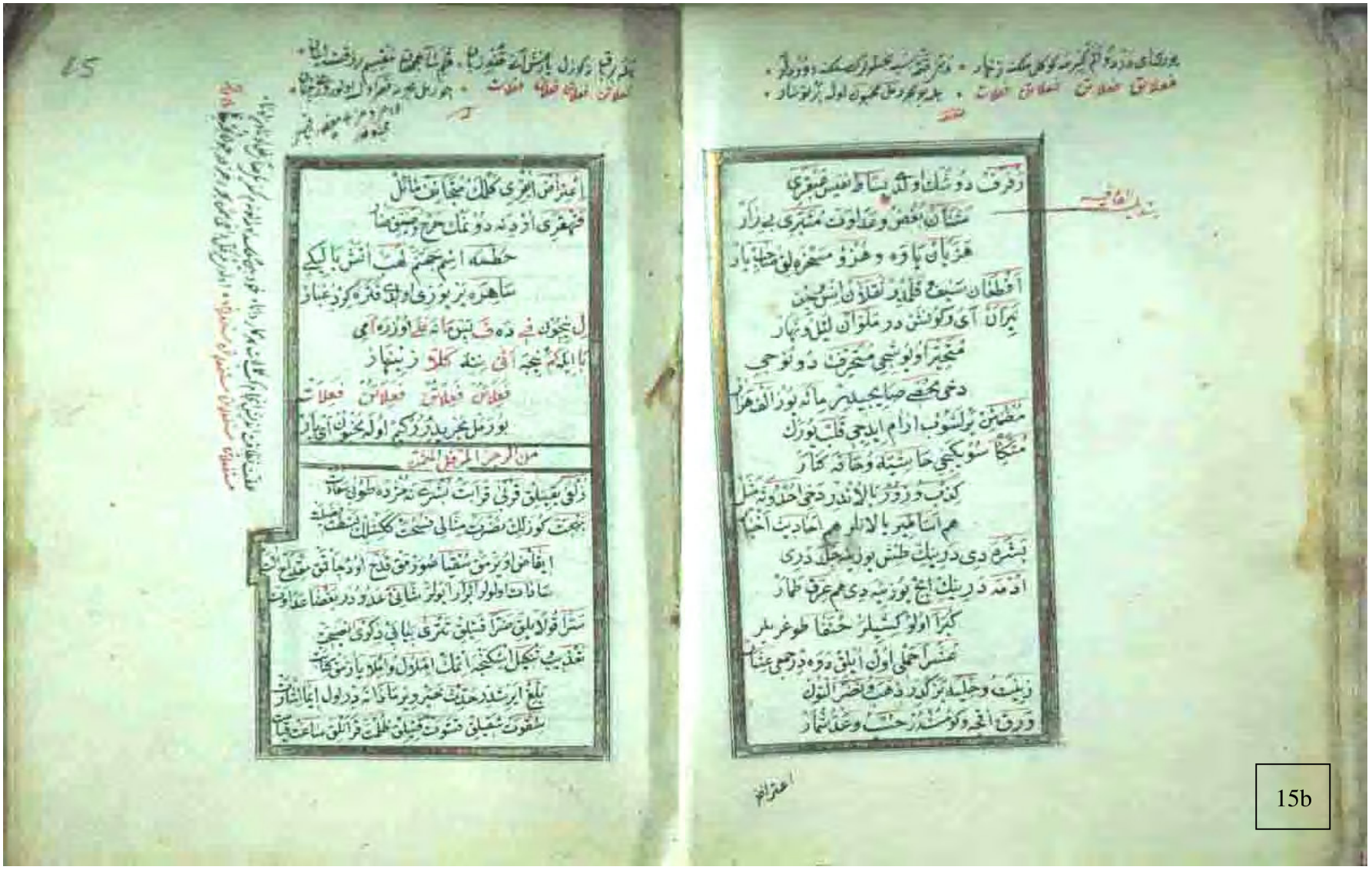

15b

من البحر المضارع

رب تشتول حوادث ایام نام شال
سلح وخفاف ایلک صوبکه اولی عیال
ایکار وعدوه ایرته دخی ذکوکیمه
ظهر وظهیره اوبله وکون اورته سی دوال
سحابن طامود برزده سحیل وسنجل
شیخ اولدی بخل ومرض مریض حسته مجال
خیط ابلك ایره ایکنه وسم ایکنه بوردوسی
دیش اودی خوش لباس دخی برز وبال
مفعول فاعلات مفاعیل فاعلات
تکفوف اولنجه بحر مضارع بولور مثال

من بحر الرمل

تلفا بکما طیف خیال قبل عیان
اهدا هدیه وبرمکه دی تحفه ارمغان
موسیر غنی ومعسر فقیر در
تسیار بونجی قافله در عیر کروان
اکحام طنجه دخی جنات باخلر
بطیخ قاربوز ابله قاوندر فصل صوغان

قاروزه شبلشه اولدی قوارپر شبلر
مهراس هاون اولدی محرخ خورد ان
ریحان وغنوان اوله فراشدی
احمدان وروسان دخی شبلی خوبان
بحر صغیر افلیع یا فور جنك وصور
سطح اوتاولی اولدی مرفات نردبان
یالیت آه تولیدی لنا البته تحن
کی نا مستی فحن انا بن انما همان
عبرا رمین وبادیه صحرا فضا اوری
بیوع چشمه پیر قیو حمی قوری
بترب مدینه کاظمه بریرك دیدکلری
هم بکه مکه ادی کعبه یك بری
منصوف متی اغاج دخی شوان ایکی جنال
محصوف اغاج کاولکسلمش دیکلری
تهدید قورقو برمك توحید برلك
تعریط اکسك ایلك ایراق آسوری
ساحل دکز کناری وحوض قدیره کول

محبت هم مودت سوملك اتما
كراهت سو ممكدر بجحد انكار
مجمل ايومك امل اتمه بولور
مبدل غوتما خصومت سوق انلار

حلى زينت نقل بولجى مناسبى
اغز بوكطرا ايش اثقال واوزار
سجيق ايراق شهيق آوازنا خوش
درس اشكى محرر برك هموار

حبك بوللر لغم بول اوزره سيدر
عراب وفاره اشبكين يغنى دهوار
اردنى كوسترك بكا دمكدر
اوردوندن اجرنا بزى قورنار

اذا ناكاه اذا جون سوف صكره
كابن اى بجه لابدنا جار
معيشت جنس درلك زندكاك
خصاصت نقره دى ايمه كنهكار

مفاعيلن مفاعيلن فعولن دلكده ذكر حتى ايله تكرار

جديد بكى درهم جودك قصير قيصه نغير بولمك
دى سوسمه مجرمه ايله كدك بيانه كيجه بوندن اولدم
مفاعلتن مفاعلتن وبرد فهو سد جهانى بستون
يورك صويه الم صيغين بورا قانى ايكى جهانه ذكر

من بحر المسرح المحذوف

بطالت هم وليجه صاحب يار
اثيم ومذنب ومجرم كنهكار
ندم حزن وندامت هول قورقو
امد بعده وهايت فاب مقدار
تكير انكار دزمارد معاند
جدير وهم حرى لايق سزاوار
حسير وشخير اولدى بورلمش
اسير وهم سبى طونساق كرفتار
غنا چوزجوب جمارده خاصلمه دى
لبن كوچ جدار وسور ديوار
جبين آلمك ايكى جانبلر يدر
دنى صنع وغدره زلف دلدار

تبدیل حرف الروی

رؤف معطوف اسر کیجی لین کیم بشاده یلر
صرع مذه بنشده دیجی بریده بیك حدیث جمع
شفاقی بورك غلاقی یخود جماعه اینك یه جنه سیر
دنین بورك طماریدر ور بده بوبله ایکی طمر
رصاص قلای نحاس بقر شدید فتحدید دمر
صدید صار صهاریلدیرك جراد جمکر که صب کلر
سمین سمر عجیف ارقا بحیره دوه فولاغی بارق
جناح قناد جاح یرق نجاح کجی فلاح ظفر
دقیق اونه دی نخاله کك الم تر کور مذکی دیمك
نحیف قالین فراش دوشك اساس عمل نطاق کمر
اولنك انلر اینك سن هنالك انده ذلك اول
اولنك فتکره لیس دکل لدی الله ان لو اکر
یصبر اولور یکون کیبی یحوض دار بعوض کبی
یعوب دوتر یبوه کبی یدس کومر یب سوکر
شتا قیش اولور خریف حزان ربیع بهار تموز جمك
سرور کبی حبور فرح مرور کبی عبور کیدر

معتمد و مستقیم طوغریدر مستقیم لفظ سارق اوغریدر
مشعشع دیرلر بیقلی اوزیرلر مشمشق صیفلی دیمکدر اوزکی

من البحر الوافر

جهاد غزا و اهبه یراق سر یه جرر حبسه کمان
مغاره دره محنه سبر دمام بولاق لجام اوبان
قدس آرپلق کدر بولنق قدد داغنق کبر فوجاغی
جلال بولنق وقار یکه خسار زیان و اینك یلان
لغوب یتمك بوده لغه دی اثول و غروب طوکنمه در
زوال دیرلر ایر لغه در غماره بولوت ضبابه طومان
دهاق طولو عمیق درك عصیب فتح نقیب دیلمس
سواظ یالیلی نحاس دومن سحاب بولوت نیاب ریاب
جموله دوه کبی یوك کتورر و لیمه دومن جهیمه طوار
مسومه اوتلوغه صالینان مسومه یم یتلنمش اولان
مجول اپوبجی بلاصنامق دلول یومش قندیلمق
حنك داماغ اولدیغی یینه دماغ هم عذبه دیلمه
نه مالله در نه سالله در یکه اولولن کمالله در
مفاعلتن مفاعلتن نه وافر اولور نه بحر روان

جار و قومشو رقیب دود کوزجی
هم خلیط و شریک در او زقاق
جسد و جرم و جسم و جثه بدن
اذن و مسمع و صماخ قولاق
طلیه کوکس اوکی و لحیه صقال
وجنه یکاق دوز یه خد یکاق
صره اوار و صره کیسه دوز
ملعقه کیجه قاشق قصعه جناق
استکمانت خشوع باش اکمک
ابتغا اسمک و فتل قوز قماق
حنطه بوز و نوم بغدای در
دخی محصد اکمدر اب اوندوق
دابه یرده بوزوین حیوان
بهمه سخل قوزی و جدا و غلاق
نخمه در امتلاء مدامه سبجی
سسکه دخی نفاس ایرغامق

ای قحفی دیمکدر ابن قحفی
ان تحقیق و انما انخاق
مفتعلن مفاعلن فعلن بونده بحر خفیف دیورلر علما فاضل

بنده یلداقاچسم

التماس اسمک و طرح حاجت
اختلاف افترا اذی زحمت
دکس و ارکاش ترس و وندر مک
بعث و ارسال تسکه کوندرمک
بدع و بدعه یکی ایشه دیرلر
جدوه اخکر و رماد خاکستر
اقتباس ایلدن انس المقدر
حوض سوزه صوبه کلمقدر
دیمه یعمور دیم انک جمعی
سیمه خویدر سیم انک جمعی
نه دیمکدر علمت بن بلدم
نه لغندر وجدت بن بولدم
انبونی بکا خبر ویرکز ۞ نه دیمکدر اولمتفرد یا اکز

ارب حاجت بهله افت صلب بخت
جد اولولق ملك وحمد وحمد بخت
فاعلاتن فاعلاتن فاعلن
زمزم ارباب نوی ده بولن

من البحر المنسرح

فسط وسوه طوغرلغدر مرصد ومرصاد بولن
صنع بویه هم فتق دار سراده عبد قول
دائب وفائت مطیع فاطن وفاره زکی
بهیه ولب عقل والباب نهی در عقول
شد وفاق اولدبند موثق ومیثاق عهد
سلسله زنجیر وعقد دوکم جل جول
طوده وعلم طاغدر صحره بیوك طاشدر
صید کوچ صبره بچ نقره کومش فلس پول
شوك دکن هم سلاح سرد زره اسلحه
بول دوه سیر راحله شاکله اسلوب یول
انثل اوقوانیت کمل عاقبت کنور سنوری

اگر بایت علیکه عاقبت اول
گر بیت زاده بول شد سوم عاقبت اول
مفتعلن فاعلن بحر منسرح
کن کله طلبی منسرح بحر نزل واحد اول

نعم ته خوش دوب از بشن یاودیلك اول
مفتعلن فاعلن بحر منسرح
فرصت فوت ایتمه کل عملکله عاجل اول

مثلث بل حروف الرور

غلب فالك باعجه لردك اغاجیدر چنار
دوحه درخت عظم روضه چمن مرغزار
رفد وعطا ویرکیدر متن ومتاع ارفدر
صبر وغطا اورنمه در رمیه وحلیتاجار
حاقد اوغل اوغلو در اخوه قرنداشلر
جید بوین هامه باش عانه فاسق هم زهار
بعیش بوزبوزیر بغض باش دیره در
برهوی قابلر دیمك بیطیش محکم طونار
جند وکتیبه جری فلك وسعیه کمی
بعل قاطر فط کدی سائمه صاغیر

من البحر الخفیف

رهط قوم وقبیله عده یراق
شعب اولوقبیله شعبه بولداق

9b

عدس مرجك اولدي خمص نخود
سغير ازرق هم دخنه ارزن طرو

مجير وظهيره كونك اوردنه سي
سموم اسي يلدرم اسي صهو

سكبنت وقاريله ارام در
معاد اخر ندر هوا اورزو

فرس افت جرس جال حرس بكميلو
تحسس تجسس ندر جست جو

محار معاركده غواص اولان اولور حفنه طبعي درر دن طلو

هذه المقطعة من البحر الرمل

زنجبيل اوجاقي شرابي سلسبيل آنلة بكار
كوثر اوجاقي ابريغي ابريمطري اندن اقار

أنل يلغون اغاجيدر خط مسوال اغاجي
هم سفرجل آبوه تفاح المادر رمان انار

ايلو

ايتلو اكسيكلك اتمك امتلو طولمغه در
مستخف و مستعفر قوزو دب ايدن بي قرار

محسن ايلك ايديجي محبت نواصنع ايديجي
ايتلو در صيغه هم امتحان و اختبار

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن وزني بودر بوقافيه ايله

وسع طاقت مرتبه قوت ازار رفجب يان
نجب حاجت عدن اقامت مركز وجيز مكان

وحي اشارت هم رسالت وحي الهام ايلمك
ممتري شك ايديجيدر مرية شك ظن گمان

روح جبرائيل وعيسى روح بردور ملك
روح حقك امري حكمي مروح قوان روح ما

أم حسبتم صانديكز مي حسبتم بسيله اكا
حيثما هر قنده منها هر نه اده ما هر قجان

سئلك ايلك سئلك قويماق سلك اخراج ايلمك
عصر اصر مق عصر صفق عصر ايكيدي هم زمان

نفس شول برآلتنه اوکیم آیلك
اوواجاریلنه جغاز یولی وار
دوکدی نوابت طورن تسنه لر
هم ادساو مرسی بان وفرار
کظیم اولکه خشم وغضب یوددنور
مضیم وهینی ومری حوش کوار
هشیم اوت فورسی وخضرم فورف
ضریع اغلی اوت وقتا خیار
مهیمن نکهبان امین ایدجی
مسیطر مسلط ملك شهریار
ربیبه اوکی قزاحه جاریه
عشیرت نه قوم وقبیله تبار
خلیل وحبیب وصدیق اولدی دوست
انیس وقرین ورفیق اولدی یار
جسور وجرید کوکلی کشی

شجاع ومبارز بهادر براور
تمازز مناقب هنرلو دور
امانی بلاذلر اکاذیب وار
سجی ساکن اولدی وفی صاقلدی
بدی ظاهر اولدی علون آشکار
فعولن فعولن فعولن فعول بونجو نظار بدرآنی کاشکا

تبدیل حرف الروی بحرف القافیه جمله

رضع وعلی وسید اولو
صفی وبنی پاك وجید ابو
صمیم وسویدا کوکل اورته سی
مزیت فضیلت خلق یحیی حو
ندیم ضحك کولمك بکا اغلق
انین اکلکدن اسف غیغولو
فطوف وجنی مبوه دانی یقین
رطب یاش خرما ویابسی قورو

در انجمن نمایند صاحبی موسر نخجه معسر کدای

فوج و فریق و فرقه هم امت جماعت زمره دره

تلة عصابه سترزمه حزب و فئه معشر الای

عشی رضا خشود لق غضبی جزاهم عافت

بین مبین مسبین دوشن اجق هین قولای

باع معار فده صالن جمع مضایده بولن

مستفعلن مستفعلن بحر رجز در جان قزای

کاج بورنجه بورزن طاج یاور صلح ایو

کاح دورب کب ایدن شاج بلند قوه لولو

ازهر اعزاق بورلودر زهرا وغزا مبلدر

اخضر یشل اورق کبود احمر قزل اصفر صرو

ابرص آله تللو کیشی اسهل آله کوزلو در

اجهه سه تلسور تللودر امرده سقالسز ساده دو

آکه ندر کوزسز طوتنا تیهو تجیل بازی طوغاد

عقابه طوشخلی دیجل ارنب ده طوشان دیب آیو

تنبیه

تنبیه علی الحاقیه

تنبیه هوار ایلان خرپرا زاد ایلان

آیدر صوکندی خبر اولاد عالمین اولو

تنبیه علی حرف الروی

ایکم اعجم ذابیز صاغر اسمع اثبت افهم اونور

بایش رقی حاجتلو درصاغر ذلیل مدخور خور

سادب ندر لحشر جفن هم نکص دونمك عطفیا

طائف عسس کیجه کزن یرجی سور رمشی یورر

اعین بیول کورلو کیشی عینی موت جمعی عین

حورا کوزی فاره تنی غایند افقدر جمعی حور

فهم و نقضه اکلق اولد تعکه طاکلمق

ضبع ات یلزکن حشلق اصطبل و علف اخور

غایر کجن غایر قالین یاغ طغان ایقل بطان

ناصر کوزل طاتر عمل مرفد جدث هم قبر کور

البحر المتقارب فعولن فعولن فعولن فعولن

مهد موکد ایکیدا سوار ترنص وقف ندر انتظار

اعزه جمع عزیز از اد لکه جمع ذلیل

عزیز اولو و قوی قلیل بے همتا

کنود منکر نعمت علوج فتی حریص

وجبه مرتبه اسی فقیه درویش

عرض متاع و قماش در کهاف و زادارف

مثابه مرجع و محمع مثوبه مزد و جزا

خوار صعوبت بقردر زفیر صوت حمار

صعید بر یوزی اولد و صید بیس سر

مراود دت طلب اغلمق ولوج کرمکدر

عنت مشقت دوشمق عنت کناه زنا

مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن

بو بحره بحت و محبون دیلدای دانا

حنان رحمت و رفق و فار هیبتدر

نحال قوت و مکر و عذاب قدرتدر

جنان و روح و ضمیر و خلد فواد کول

جبل

چیل جماعتدر برار جبله خلقتدر

بلاد وحده مرکب نور و سوکا

قنوت بعض دعا سکون طاعتدر

مغاره قور تلجاق یر تبار و ویل هلاك

کید حکم بنه اونمکن کیدمشقتدر

ویل فانی شدید غل و کل اغر

خبال رجع و فساد و بال تعلقدر

عرب ادبنه محبت ایدیجی عورت در

فصیله قوم قبیله و سیله قوشمدر

زعیم یتلو کشید لیم کابکره

ملو اولو کشید رهم ملو حاصلدر

قطعه بحر الرجز مستفعلن اربع مرات

کافور جنت چشمه سی نهر و سهرا بر باغ و جای

نا طور باغلمق بکجی زاجر سور یجی زجرهای

فتاح و کساف اجیجی فرار و ابق فاچیجی

تعالی یوجه اولدی فاء دولکده

طوی دورگ اوی بوردی دیکده
غوی ازدی اوی دوردی دیکده

ترانب سینه تک سوکلکدر
جمعی حایه سوء تاودیر بنده

مفاعیلن مفاعیلن فعولن

قطعه من البحر المجتث المحبون

صلوة رحمت حقدر دینی نار ودعا
ثنا و مدحه سزایش دی محمد مختار

غفور یارلغیجی رحیم ایسلیجی
سمیع اشید بجیدر هم بصیر در بجنا

بشیر مژده بیجی نذیر قورقودیجی
مصیر وار یلجی بر ضریر نا جنا

جمیع یارقوب سریع بر خلیف
حکیم خزنه کر اسلر ایچ برنده اولا

خسن کوکلک ساقی رعنا اتک
فرق قوزقو خسوف اوکین کورکلک

غلام اوغلان و قولدر جمعی حالان
ولید اوغلان و قولدر جمعی اولان

کواعب جمع کاعب خول قز اوغلان
صغوز اندہ بلوز جمعی اولہ مذیان

خلیل ارکدر هلیله عورتیدر
مخاض اوغلان طغور مق رحمتدر

اولوالالباب عقل ایشیدیجیدر
زکی وطیب وطاهر آرینجدر

غلوخدن تجاوز ایلکدر
حدوا غلوا طونلک یغلک دیلکدر

تلی اوبدی دیکدر راک تکدی
لبوس طون ذیل انکدر کمه یلکدی

تجلی روشن اولدی حاکی ایلدی

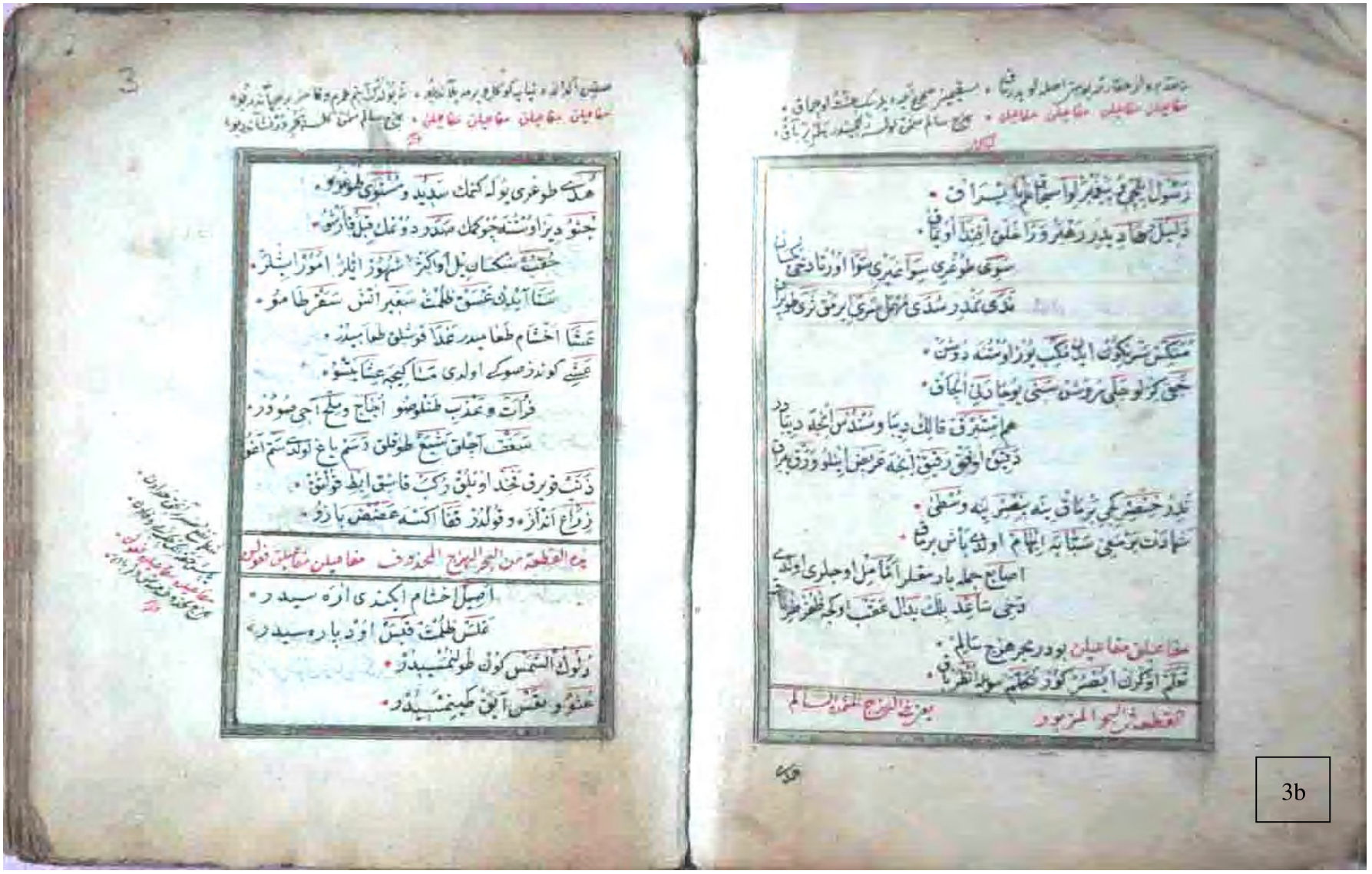

3b

2b

Lot: 7 - VII - 1970
Mehmet Akkaya Ank.

راه هدایتده سراج منیر
یوم قیامتده شفیع نصیر

امتی حقنده دعای قبول
احمد محمود محمد رسول

صلی علیه خیر الانام
رب وسلم یا تم السلام

ثم علی الآل واصحابه
المخلصین یا دایه

نجم هدایتدر اینک هر بری
مذهب حق اوزره ایدر رهبری

جمله سنك رحمه مرجع شام
واصل اولسه حضرت حقدن سلام

سبب تالیف

نام خدا جونکه سوزه مویه تاب
وکله علم رباعیت اهم کتاب

علم لغت امر مهم اولمغین
جعفی شهیل ایچون اهل دین

نظمله بر نیچه لغت یازدیلر
سلف معایبده و رد و ردیلر

قصی صیبکم اوقیوب حفظ ایده
عائد اولمه اکه بیچه فائده

ضبط لغاتیله اولور بهره دار
وزنه ایچه بولور افتخار

لکن اولمله نرجمه قادر سحی
اولمله خصوصا که اوقیانلر صفا

فهم ایده من بولی بو اهل دیار
نرجمه لفظ اوزره تقدم اولمغله

خفتقله خللدار بوده هم واقعا

کتاب

841 / 1970

ÖZ GEÇMİŞ

18. 04. 1979'da Isparta ili Şarkikaraağaç ilçesinde dünyaya geldi. 1991 yılında Cumhuriyet İlköğretim Okulu'dan mezun oldu. Aynı yıl Şarkikaraağaç İmam-Hatip Lisesi'nde orta öğrenimine başladı. 1997'de bu okuldan mezun oldu ve aynı yıl Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği bölümünde okumaya hak kazandı. Yardımcı Doç. Dr. Ahmet GÜNŞEN'in danışmanlığında "Şarkikaraağaç Folkloru" adlı mezuniyet tezini hazırladı ve mezuniyetinden itibaren 2001 yılında, Nevşehir'in Kozaklı ilçesi Kozaklı Lisesi'ne Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni olarak atandı. 2005 yılında Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalı öğrencisi oldu. 2006 yılında Kozaklı Lisesi'nden Nevşehir Anadolu Öğretmen Lisesi'ne geçti. Hâlen bu okulda öğretmen olarak çalışmakta olup evlidir ve Mehlika adında bir kızı vardır.

İletişim Adresi:
Kıratlıoğlu Mahallesi Zafer Sokak
Budak Apartmanı No: 15/1
50100 Merkez/NEVŞEHİR

E-Mektup: alkan.mustafa@hotmail.com